कविकुलगुरू - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक

हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र. M-2636 विषय वेद

नाव शुक्ल यजुर्वेद -पदपाठ -काण्वसंहिता
1 ते 4 दशक

लेखक / लिपीकार

पृठ 572 काळ [✓ पूर्ण] / अपूर्ण

अथरषेत्वादश।कल्पारंभः॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीगुरुभ्यो।

॥१॥

श्रीगणेशायनमः [illegible] याज्ञवल्क्य। [illegible]
त्वा।वायवः।स्थ।देवः।वः।सविता।प्र।अर्पयतु।[illegible]माय।
कर्मणे॥१॥आ।प्यायध्वं।अघ्न्याः।इंद्राय।भागम्।प्रजावती
वतीः।अनमीवाः।अयक्ष्माः।मा।वः।स्तेनः।ईशत।मा।अघशंऽ
शंऽसः॥२॥ध्रुवाः।अस्मिन्।गोपताइति गोऽपतौ।स्यात।बह्वीः
नस्य।पशून्।पाहि।वसोः।पवित्रम्।असि॥३॥द्यौः।असि।पृथि
सि।मातरिश्वनः।घर्मः।असि।विश्वधाइति विश्वऽधाः।परमेण।धा

म्ना॥४॥ दृंहस्व। मा। ह्वाः। मा। ते। यज्ञपतिरिति यज्ञऽपतिः। ह्[illegible]र्षीत्

वसोः। पवित्रं। असि। शतधारमितिशतऽधारम्। वसोः। पवित्रं।

सहस्रधारमितिसहस्रऽधारम्॥५॥ देवः। त्वा। सविता। पुनातु। व

त्रेण। शतधारेणेतिशतऽधारेण। सुप्वेतिसुऽप्वा। कां। अधुक्षः॥

विश्वायुरितिविश्वऽआयुः। विश्वकर्मेतिविश्वऽकर्मा। विश्व[illegible]

श्वधायाः। इंद्रस्य। त्वा। भागम्। सोमेन। आ। तन[illegible]

हव्यं। रक्षस्व॥ [illegible] ॥ व्रतपत इति [illegible]

॥२॥

यं।तन्मामे।राध्य उरु
नक्ति।स्वः।कस्मै।तस्मै।कर्मणे।वां।वेषाय।वां।
रक्षः।प्रत्युष्टाइतिप्रतिऽउष्टाः।अरातयः।निष्टप्तं।निस्तप्त
तप्तं।रक्षः।निष्टप्ताः।निस्तप्ताइतिनिःऽतप्ताः।अरातयः।उरु
क्षं।अनु।एमि॥१०॥धूः।असि।धूर्व।धूर्वंतम्।धूर्व।तं।यः।अ
धूर्वति।धूर्व।तं।यं।वयं।धूर्वामः॥११॥देवानाम्।असि।सस्नि
तिसस्निऽतमं।वन्हितममितिवन्हिऽतमं।पप्रितममितिपप्रिऽतमं।अ

तमम्मितिजुष्टऽतमं।देवहूतमम्मितिदेवऽहूतमं।अहुतम्।असि।हवि
र्धानमितिहविःऽधानम्।दृंहस्व।मा।ह्वाः।मा।ते।यज्ञपतिरितियज्ञऽ
ह्वा र्षीत्।।१२।।विष्णुः।त्वा।क्रमताम्।उरु।वाताय।अपहतमित्य
हतम्।रक्षः।यच्छंताम्।पंच।देवस्य।त्वा।सवितुः।प्रसवइति
अश्विनोः।बाहुभ्यामितिबाहुऽभ्याम्।पूष्णः।हस्ताभ्याम्।।१३।।अ
जुष्टम्।गृह्णामि।अग्नीषोमाभ्यां।जुष्टं।गृह्णामि।भूताय।त्वा।न।अ
स्वः।अभिविख्येषमित्यभिऽविख्येषं।।१४।। [illegible]

॥३॥

उरु।अंतरिक्षं।अनु।एमि।पृथिव्याः।त्वा।ना [illegible] नाभौ।
पस्थइत्युपऽस्थे।अग्ने।हव्यम्।रक्षस्व॥१५॥पवित्रेऽइतिपवित्रे।स्थः।
सवितुः।वः।प्रसवइतिप्रऽसवे।उत्।पुनामि।अछिद्रेणा।सूर्यस्य।र
रितिरश्मिऽभिः॥१६॥देवीः।आपः।अग्रेगुवइत्यग्रेऽगुवः।अग्रे।
इत्यग्रेऽपुवः।अग्ने।इमं।अद्य।यज्ञं।नयत।सुधातुमितिसुऽधातुम
यज्ञपतिमितियज्ञऽपतिम्।देवायुवं।देवयुवमितिदेवऽयुवं॥१७॥
युष्माः।इंद्रः।अवृणीत।वृत्रतूर्यइतिवृत्रऽतूर्ये।यूयं।इंद्रं।अवृणीध्व

वज्रतूर्यइतिवज्रऽतूर्ये।प्रोक्षिताइतिप्रऽउक्षिताः।स्थ।अग्नये।त्वा।
जुष्टं।प्र।उक्षामि।अग्नीषोमाभ्याम्।त्वा।जुष्टं।प्र।उक्षामि।।१८।।दैव्या
कर्मणे।शुधध्वं।देवयज्यायाइतिदेवऽयज्यायै।यत्।वः।अशुद्धाः।प
जघानेतिपराऽजघान।एतत्।वः।तत्।शुंधामि।।१९।।शर्म।अ
वधूतमित्यवऽधूतम्।रक्षः।अवधूताइत्यवऽधूताः।अरातय
दित्याः।त्वक्।असि।प्रति।त्वा।अदितिः।वेत्तु।।२०।।अद्रिः।[illegible]य
नस्पत्यः।ग्रावा।असि।पृथुबुध्नइतिपृ[illegible]ः।प्रति

॥४॥

त्वक्। वेत्तु। [illegible] अग्नेः। तनूः। असि। वाचः। [illegible] मोत [illegible]
देववीतयइतिदेवऽवीतये। त्वा। गृह्णामि॥२२॥ बृहन् [illegible]
स्पत्यः। सः। इदम्। देवेभ्यः। हव्यम्। शमीष्व। [illegible] शमिष्वेतिशमिष्व। सुशम
सुऽशमि। शमीष्व। शमिष्वेतिशमिष्व। हविष्कृत्। हविः। हविष्कृदितिहविःऽकृ
आ। इहि॥२३॥ कुक्कुटः। असि। मधुजिह्वइतिमधुऽजिह्वः। इषम्। ऊर्ज
६ घा वद। वयम्। संघातेसँतइति संघातेऽसंघाते। जेष्म॥२४॥ वर्षवृद्धमि
वर्षऽवृद्धम्। असि। प्रति। त्वा। वर्षवृद्धमिति वर्षऽवृद्धम्। वेत्तु। परा[illegible]

तिपराऽपूतम्।रक्षः।प्रतिपूताइतिप्रतिऽपूताः।अरातयः॥२५॥अपहत
मित्य पऽहतम्।रक्षः।वायुः।वः।वि।विनक्तु।देवः।वः।सविता।प्रति।गृ
भ्णातु।हिरंण्यपाणिरितिहिरंण्यऽपाणिः।अच्छिद्रेण।पाणिना॥२६॥धृष्टिः।अ
सि।अप।अग्ने।अग्निम्।आमादमित्यामऽअदम्।जहि।निः।क्रव्यादं
क्रव्य ऽअदम्।सेध।आ।देवयजमितिदेवऽयजम्।वह॥२७॥ध्रुवम्
सि।पृथिवीम्।दृꣳह।ब्रंह्मवनीतिब्रह्मऽवनि।त्वा।क्षत्रवनीतिक्षत्र
नि।सजातवनीतिसुजातऽवनि।उप।दधामि।द्विषतः।वधाय

॥५॥

अग्ने। ब्रह्म। गृभ्णीष्व। धरुणम्। असि। अं [illegible] म्। दृंह। धर्त्र
म्।२९। विश्वाभ्यः। त्वा। आशाभ्यः। उप। दधामि। चितः। स्थ।
स्थ। ऊर्ध्वचितऽइत्यूर्ध्वऽचितः। भृगूणाम्। अंगिरसाम्। तपसा। तप्य
धिषणा। असि। पर्वती। प्रति। त्वा। अदित्याः। त्वक्। वेत्तु। दिवः। स्कंभ
असि। धिषणा। असि। पार्वतेयी। प्रति। त्वा। पर्वती। वेत्तु।३१। धान्यम्
असि। धिनुहि। देवान्। धिनुहि। यज्ञम्। धिनुहि। यज्ञपतिमिति यज्ञ
पतिम्। धिनुहि। माम्। यज्ञन्यमिति यज्ञऽन्यम्।३२। प्राणाय। त्वा। उद

नायेसत्नऽआनाय।व्यानायेतिविऽआनाय।दीर्घाम्।अनु।प्रसितिमिति

प्रऽसितिम्।आयुषे।धाम्।चक्षुषे।त्वा।महीनाम्।पयः।असि॥२३॥वेद

असि।वेद।येन।त्वम्।देव।वेद।देवेभ्यः।वेदः।अभवः।तेन।मह्यम्।

वेदः।भव॥२४॥सम्।वपामि।सम्।आपः।ओषधीभिः।सम्।ओ

५२ षधयः।रसेन।सम्।रेवतीः।जगतीभिः।सम्।मधुमतीरिति।मधुऽ।

मधुमतीभिरितिमधुऽ मतीभिः।पृच्यताम्।जनयसे।त्वा।

यौमि॥२५॥इदम्।अग्नेः।इदम्।अग्नीषोमयोः।इषे।त्वा।घ

॥६॥

३न

सि।विश्वायुरितिविश्वऽआयुः।उरुप्रथाइत्युरुऽप्रथाः।उरु।प्रथस्व
ते।यज्ञपतिरितियज्ञऽपतिः।प्रथताम्॥२६॥अग्निः।ते।त्वचम्।मा
ंसीत्।अंतरितमित्यंतःऽइतम्।रक्षः।अंतरिताइत्यंतःऽइताः।अरातयः
देवः।त्वा।सविता।श्रपयतु।वर्षिष्ठे।अधि।नाके॥२७॥मा।भेः।मा
म्।विक्थाः।अतमेरुः।यज्ञः।अतमेरुः।यजमानस्य।प्रजेतिप्रऽजा
भूयात्।त्रिताय।द्विताय।एकताय।त्वा॥२८॥आ।ददे।अध्वरकृत
त्यध्वरऽकृतं।देवेभ्यः।इंद्रस्य।बाहुः।असि।दक्षिणः।सहस्रभृष्टिरि

त्तिसहस्रऽऋष्टिः।शततेजाइत्तिशतऽतेजाः।वायुः।असि।तिग्मतेजाइ
त्तितिग्मऽतेजाः।द्विषतः।वधः॥३९॥पृथिव्यै।वर्म।असि।पृथिवि।दे
यजनीतिदेवऽयजनि।ओषध्याः।ते।मूलम्।मा।हिंसिषम्॥४०॥व्र
जम्।गच्छ।गोष्ठानम्।गोस्थानमितिगोऽस्थानम्।वर्षतु।ते।द्यौः।ब
न।देव।सवितरितिसवितः।परमस्याम्।पृथिव्याम्।शतेन।पाशैः।
यः।अस्मान्।द्वेष्टि।यम्।च।वयम्।द्विष्मः।तम्।अतः।मा।मौक्॥४१॥
अप।अररुम्।वध्यासम्।पृथिव्यै।देवयजनादितिदेवऽयजनात्।

॥८॥

अररो इत्यररो। दिवम्। मा। पप्तः। द्रप्सः। ते। द्या। मा। स्कन्। छेरा। गाय
त्रेण। त्वा। छंदसा। परि। गृह्णामि। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन। जा
गतेन। त्वा। छंदसा। परि। गृह्णामि। सुक्ष्मा। च। असि। शिवा। च। असि।
१ च स्योना। असि। सुषदा। सुसदेति सुऽसदा। च। असि। ऊर्जस्वती। च। अ
सि। पयस्वती। च॥ २७॥ पुरा। क्रूरस्य। विसृप इति विऽसृपः। विरप्
शिन्निति विऽरप्शिन्। उदादायेत्युत्ऽआदाय। पृथिवीम्। जीवदानुमिति जी
वऽदानुम्। याम्। ऐरयन्। चंद्रमसि। स्वधाभिः। ताम्। धीरासः। अ

॥८॥

नुदिश्येत्यनुऽदिश्या।यज्ञंते।द्विषतः।वधः।असि॥४४॥अनिशित
इत्यनिऽशितः।असि।सपत्नक्षिदितिसपत्नऽक्षित्।वाजिनम्।त्वा।वा
जेध्यायाइतिवाजऽइध्यायै।सम्।मार्ज्मि।अनिशितेत्यनिऽशिता।अ
सि।सपत्नक्षिदितिसपत्नऽक्षित्।वाजिनीम्।त्वा।वाजेध्यायाइति
५ जऽ वाॅइध्यायै संम्।मार्ज्मि॥४५॥अदित्यै।रास्ना।असि।इन्द्राण्यै।स
हनमितिसम्ऽनहनम्।विष्णोः।वेष्पः।असि।ऊर्जे।त्वा।अदब्धेन।
त्वा।चक्षुषा।अव।पश्यामि॥४६॥अग्नेः।जिह्वा।असि।सुभूरितिसुऽ

भूः।देवेभ्यः।धाम्नेधाम्नइतिधाम्नेऽधाम्ने।त्वा।यजुषेयजुषइतियजुषेऽयजुषे।सवितुः।त्वा।सवितुः।वः॥४७॥तेजः।असि।शुक्रम्।अमृतम्।धाम।नाम।असि।प्रियम्।देवानांधृष्टम्।देवयजनमिति।देवयजनम्॥४८॥यः।ते।प्राणः।पशुषु।प्रविष्टइतिप्रऽविष्टः।देवानाम्।विष्ठाम्।विस्थामितिविऽस्थाम्।अनु।यः।वितस्थइतिविऽतस्थे।आत्मन्वानित्यात्मन्ऽवान्।सोमम्।घृतवानितिघृतऽवान्।हि।भूत्वा।अग्निम्।गच्छ।स्वः।यजमानाय।विन्द॥४९॥इतिपदसंहितायांप्रथमो

३ अना

४ न

ध्याय:॥ध॥ हरि:ॐम्॥ कृष्ण:।असि।आखरेष्ठ:।आखरेस्थ इत्याखरेऽस्थ:।
अग्नये।त्वा।जुष्टम्।प्र।उक्षामि।वेदि:।असि।बर्हिषे।त्वा।जुष्टम्।प्र।उक्षामि।
बर्हि:।असि।स्रुग्भ्य इति स्रुक्ऽभ्य:।त्वा।जुष्टम्।प्र।उक्षामि॥१॥अदित्यै।
व्युंदनमिति विऽउंदनम्।असि।विष्णो:।स्तुप:।असि।ऊर्णम्रदसमित्यू।
र्णऽम्रदसम्।त्वा।स्तृणामि।स्वासस्थामिति सुऽआसस्थाम्।देवेभ्य:।
भूपतय इति भूऽपतये।स्वाहा।भुवनपतय इति भुवनऽपतये।भूता[illegible]।
पतये।स्वाहा।गंधर्व:।त्वा।विश्वावसु:।विश्वावसुरिति विश्वऽवसु:।परि।

दधातु। विश्वस्य। अरिष्ट्यै॥ ३॥ यजमानस्य। परिधिरिति परिऽधिः। अ
सि। अग्निः। इडः। ईडितः। इन्द्रस्य। बाहुः। असि। दक्षिणः। मित्रावरुणौ। त्वा।
उत्तरतः। परि। धत्ताम्। ध्रुवेण। धर्मणा॥ ४॥ वीतिहोत्रमिति वीतिऽहोत्रम्।
त्वा। कवे। द्युमन्तमिति द्युऽमंतम्। सम्। इधीमहि। अग्ने। बृहंतम्। अध्व
रे॥ ५॥ समिदिति सम्ऽइत्। असि। सूर्यः। त्वा। पुरस्तात्। पातु। कस्याः।
श्चित्। अभिशस्त्या इत्यभिऽशस्त्यै। सवितुः। बाहू इति बाहू। स्थः॥ ६॥ ऊ
र्णम्रदसमित्यूर्णऽम्रदसम्। त्वा। स्तृणामि। स्वासस्थमिति सुऽआसस्थम्।

देवेभ्यः।आ।त्वा।वसवः।रुद्राः।आदित्याः।सदंतु॥७॥घृताची।असि।जु
हूः।नाम।सा।इदम्।प्रियेण।धाम्ना।प्रिये।सदसि।सीद।उपभृदसि।उपऽभृत्।
ध्रुवा।प्रियेण।धाम्ना।प्रिये।सदसि।सीद॥८॥ध्रुवा।असदन्।ऋतस्य।योनौ।९।
विष्णो इति विष्णो।पाहि।पाहि।यज्ञम्।पाहि।यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम्।पा
हि।माम्।यज्ञन्यमिति यज्ञऽन्यम्॥१॥अग्ने।वाजजितमिति वाजऽजितम्।
मार्ग्मि।नमः।देवेभ्यः।स्वधा।पितृभ्य इति पितृऽभ्यः।सुयमे इति सुऽयमे।
मे।भूयास्तम्॥१०॥अस्कन्नम्।अद्य।आज्यम्।देवेभ्यः।सम्।भ्रियासम्।
वाजजिदिति वाजऽजित्।वाजम्।त्वा।सरि[illegible]तन्।५

अंघ्रिणा। विष्णो इति। मा। त्वा। अव। क्रमिषम्॥११॥ वसुमतीमिति वसुऽ
मतीम्। अग्ने। ते। छायाम्। उप। स्थेषम्। विष्णो इति। स्थानम्। असि। इतः। इन्द्रः।
वीर्यम्। अकृणोत्। ऊर्ध्वः। अध्वरः। आ। अस्थात्॥१२॥ अग्ने। वेः। होत्रम्। वेः।
दूत्यम्। अवताम्। त्वाम्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अव। त्वम्। द्यावा
पृथिवी इति द्यावापृथिवी॥१३॥ स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। देवेभ्यः। इन्द्रः।
आज्येन। हविषा। भूत्। स्वाहा। सम्। ज्योतिषा। ज्योतिः॥१४॥ अत्र। पितरः।
मादयध्वम्। यथाभागमिति यथाऽभागम्। आ। वृषायध्वम्। वृषयध्व

मितिवृषऽयध्वम्।अमीमदन्त।पितरः।यथाभागमितियथाऽभागम्।
आ।अवृषायिषत॥१५॥उपहूतेत्युपऽहूता।पृथिवी।माता।उप।माम्।पृथि
वी।माता।ह्वयताम्।अग्निः।आग्निध्रात्।स्वाहा॥१६॥उपहूतइत्युपऽहूतः।
द्यौः।पिता।उप।माम्।द्यौः।पिता।ह्वयताम्।अग्निः।आग्नीध्रात्।स्वाहा॥
मयि।इदम्।इन्द्रः।इन्द्रियम्।दधातु।अस्मान्।रायः।मघवानइतिमघ
वानः।सचंताम्।अस्माकम्।सन्तु।आशिषः।सत्याऽआशिषः।अग्ने।वाजजिदिति
वाजऽजित्।वाजम्।त्वा।ससृवांसमितिससृऽवांसम्।वाजजितमिति

सुया:।नः।पितृ।१०।[illegible]।५इत्या
[illegible]

॥११॥

वाजऽजितम्। सम्। मार्ग्मि॥१८॥ देव। सवितः। एतम्। त्वा। वृणते। बृहस्पतिम्।
ब्रह्माणम्। तत्। अहम्। मनसे। प्र। ब्रवीमि॥१९॥ मनः। गायत्र्यै। गायत्री। त्रिष्टु
भे। त्रिस्तुभ इति त्रिऽस्तुभे। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। जगत्यै। जगती।
अनुष्टुभे। अनुस्तुभ इत्यनुऽस्तुभे। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। प्रजाप
य इति प्रजाऽपतये। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः॥२०॥ बृ
हस्पतिः। देवानाम्। ब्रह्मा। अहम्। मनुष्याणाम्। भूः। भुवः। स्वः। निरस्त इति
निःऽअस्तः। पाप्मा। इदम्। अहम्। बृहस्पतेः। सदसि। सीदामि॥२१॥ मित्रस्य।

॥११॥

त्वा। चक्षुषा। प्रति। ईक्षे। प्रति। गृह्णामि॥२२॥ आ। ददे। अग्नेः। त्वा। आस्येन।
प्र। अश्नामि। बृहस्पतेः। मुखेन। याः। अप्स्वित्यप्ऽसु। अन्तः। देवताः। ताः।
इदम्। शमयन्तु॥२३॥ स्वाहाहृतमिति स्वाहाऽहृतं। जठरम्। इन्द्रस्य। गच्छ।
घसिना। मे। मा। सम्। पृक्थाः। उर्ध्वम्। मे। नाभेः। सीद॥२४॥ इन्द्रस्य। त्वा। जठ
रे। सादयामि। प्रजापतेरितिप्रजाऽपते। भागः। असि। उर्जस्वान्। पयस्वान्॥२५॥
प्राणापानौ। मे। पाहि। समानव्यानौ। उदानव्यानौ। उर्क्। असि। उर्जम्। मयि।
धेहि। अक्षितिः। असि। मा। मे। क्षेष्ठाः। अमुत्र। अमुष्मिन्। लोके। इह। च॥२६॥

एषा।ते।अग्ने।समिदिति सम्ऽइत्।तया।वर्द्धस्व।च।आ।च।प्यायस्व।वर्द्धि
षीमहि।च।वयम्।आ।च।प्यासिषीमहि॥२७॥एतम्।ते।देव।सवितः।यज्ञ
म्।प्र।आहुः।बृहस्पतये।ब्रह्मणे।तेन।यज्ञम्।अव।तेन।यज्ञपतिमिति
यज्ञऽपतिम्।तेन।माम्।अव॥२८॥मनः।ज्योतिः।जुषताम्।आज्यस्य।बृह
स्पतिः।यज्ञम्।इमम्।तनोतु।अरिष्टम्।यज्ञम्।सम्।इमम्।दधातु।विश्वे।
देवासः।इह।मादयन्ताम्।ओ३म्।प्रतिष्ठ॥२९॥अग्नीषोमयोः।उज्जितिमि
त्युत्ऽजितिम्।अनु।उत्।जेषम्।वाजस्य।मा।प्रसवेनेति प्रऽसवेन।प्र।ऊहा

मि।अग्नीषोमौ।तम्।अप।नुदताम्।यः।अस्मान्।द्वेष्टि।यम्।च।वयम्।
द्विष्मः।वाजस्य।एनम्।प्रसवेनेतिप्रऽसवेन।अप।ऊहामि।इंद्राग्न्योः।इ
न्द्राग्नीइतीन्द्राग्नी॥३०॥वसुभ्यइतिवसुऽभ्यः।त्वा।रुद्रेभ्यः।आदित्येभ्य
सम्।जानाथाम्।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी।मित्रावरुणौ।त्वा।वृष्ट्या।
अवताम्॥३१॥व्यंतु।वयः।रिप्तः।रिहाणाः।मरुताम्।पृषतीम्।गच्छ।वशा।
पृश्निः।भूत्वा।दिवम्।गच्छ।ततः।नः।वृष्टिम्।आ।वह॥३२॥चक्षुष्पाः।
चक्षुःपाइतिचक्षुःऽपाः।असि।चक्षुः।मे।पाहि।यम्।परिधिमितिपरिऽ

धिम्।पर्यधत्थाइतिपरिऽअधत्थाः।अग्ने।देव।पणिभिरितिपणिऽभिः।
गुह्यमानः॥३३॥ तम्।ते।एतम्।अनु।जोषम्।भरामि।एषः।न।इत्।
त्वत्।अपचेतयाताइत्यपऽचेतयाता।अग्नेः।प्रियम्।पाथः।अपि।इत
म्॥३४॥संस्रवभागाइतिसंस्रवऽभागाः।स्थ।इषा।बृहन्तः।प्रस्त
रेष्ठाः।प्रस्तरेष्ठाइतिप्रस्तरेऽस्थाः।परिधेयाइतिपरिऽधेयाः।च।देवाः।
इमाम्।वाचम्।अभि।विश्वे।गृणन्तः।आसद्येत्याऽसद्य।अस्मिन्।ब
र्हिषि।मादयध्वम्।स्वाहा।वाट्।घृताचीइतिघृताची।स्थः।धुर्यौ।पा

तम् । सुम्नेइतिसुम्ने । स्थः । सुम्ने । मा । धत्तम् ॥ ३५ ॥ अग्ने । अदब्धायोइत्यद
ब्धऽआयो । अशीतम । पाहि । मा । दिद्योः । पाहि । प्रसित्याइतिप्रऽसित्यै । दुरि
ष्ट्याइतिदुःऽइष्ट्यै । दुरद्मन्याइतिदुःऽअद्मन्यै । अविषम् । नः । पितुम् । कृणु ।
सुषदा । सुसदेतिसुऽसदा । योनौ । स्वाहा । वाट् ॥ ३६ ॥ अग्नये । संवेशपतयइति
संवेशऽपतये । स्वाहा । सरस्वत्यै । यशोभगिन्याइतियशःऽभगिन्यै । स्वाहा ।
उलूखले । मुसले । यत् । च । शूर्पे । आशिश्लेषेत्याऽशिश्लेष । दृषदि । यत् । क
पाले ॥ ३७ ॥ उत्प्रुषइत्युत्ऽप्रुषः । विप्रुषइतिविऽप्रुषः । सम् । जुहोमि । सत्याः ।

॥१४॥

सन्तु।यजमानस्य।कामाः।स्वाहा।आ।प्यायताम्।ध्रुवा।हविषा।घृतेन।
यज्ञंयज्ञमितियज्ञम्ऽयज्ञम्।प्रति।देवयद्भ्यइतिदेवयत्ऽभ्यः।सूर्यायाः।
ऊधः।अदित्याः।उपस्थइत्युपऽस्थे।उरुधारेत्युरुऽधारा।पृथिवी।
यज्ञे।अस्मिन्॥२०॥ देवाः।गातुविदइतिगातुऽविदः।गातुम्।इत्वा।
गातुम्।इत।मनसः।पते।इमम्।देव।यज्ञम्।स्वाहा।वाते।धाः॥२१॥
सम्।बर्हिः।अङ्क्ताम्।हविषा।घृतेन।सम्।आदित्यैः।वसुभिरितिव
सुऽभिः।सम्।मरुद्भिरितिमरुत्ऽभिः।सम्।इन्द्रः।विश्वदेवेभिरिति

रि.

॥१४

विश्वऽदेवेभिः। अङ्क्ताम्। दिव्यम्। नभः। गच्छतु। यत्। स्वाहा॥ ६०॥ कः।
त्वा। वि। मुंचति। सः। कस्मै। तस्मै। पोषाय। रक्षसाम्। भागः। असि॥ ६१॥
वेषः। असि। उपवेष इत्युपऽवेषः। द्विषतः। ग्रीवाः। उप। वेविद्धि। वेदान्।
अग्ने। सुभगेति सुऽभगा। धारय। इह॥ ६२॥ ओद्धाः। कर्मण्याः। अनप
न इत्यनपऽअयिनः। यथा। असन्। जुहोमि। त्वा। सुभगेति सुऽभगा। सौ
भगाय। पुरूतमम्। पुरुतममिति पुरुऽतमम्। पुरूहूतेति पुरुऽहूता। अव
स्वन्॥ ६३॥ सम्। वर्चसा। पयसा। सम्। तनूभिः। अगन्महि। मनसा। स

म्। शिवेन। त्वष्टा। सुदत्र इति सुऽदत्रः। वि। दधातु। रायः। अनु। मार्ष्टु।
तन्वः। यत्। विलिष्टमिति विऽलिष्टम्॥ ५४॥ यज्ञ। ब्रह्म। च। ते। उप। चे।
छिंवे। मे। सम्। तिष्ठस्व। अरिष्टे। स्विष्ट इति सुऽइष्टा। मे। सम्। तिष्ठस्व॥ ५५॥
+व्य दिवि। विष्णुः। वि। अक्रंस्त। जागतेन। छंदसा। ततः। निर्भक्त इति निःऽ
भक्तः। यः। अस्मान्। द्वेष्टि। यम्। च। वयम्। द्विष्मः। अंतरिक्षे। त्रैष्टुभे
न। त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन। पृथिव्याम्। गायत्रेण॥ ५६॥ अस्मात्। अन्ना
त्। अस्यै। प्रतिष्ठायाः। प्रतिस्थाया इति प्रतिऽस्थायाः। अगन्म। स्वरिति

स्वः। सम्। ज्योतिषा। अभूम॥ ४७॥ स्वयंभूरितिस्वयम्ऽभूः। असि। श्रेष्ठः। रश्मिः। वर्चोदाइतिवर्चःऽदाः। असि। वर्चः। मे। देहि। सूर्यस्य। आवृतमित्यावृतम्। अनु। आ। वर्त्ते॥ ४८॥ अग्ने। गृहपतइतिगृहऽपते। सुगृहपतिरितिसुऽगृहपतिः। अहम्। त्वया। गृहपत्येतिगृहऽपत्या। भूयासम्। सुगृहपतिरितिसुऽगृहपतिः। त्वम्। मया। गृहपत्येतिगृहऽपत्या। भूयाः॥ ४९॥ अस्थूरि। नः। गार्हपत्यानीतिगार्हऽपत्यानि। सन्तु। शतम्। हिमाः। तिग्मेन। नः। तेजसा। सम्। शिशाधि। सूर्यस्य। आवृतमित्याऽवृतम्। अनु।

आ। वर्त्तीं॥ प्र॰। उरूविष्णो इति विष्णो। वि। क्रमस्व। उरु। क्षयाय। नः। कृधि।
घृतम्। घृतयोन इति घृतऽयोने। पिब। प्रप्रेति प्रऽप्र। यज्ञपतिमिति यज्ञऽ
पतिम्। तिर॥ ५१॥ ततः। असि। तन्तुः। असि। अनु। मा। तनुहि। अस्मिन्।
यज्ञे। अस्याम्। साधुज्ञस्यायमिति साधुऽज्ञस्यायाम्। अस्मिन्। अन्ने। अ
स्मिन्। लोके॥ ५२॥ इदम्। मे। कर्म। इदम्। वीर्यम्। पुत्रः। अनुसन्तनोत्विति
त्यनुसन्तनोतु। अग्ने। व्रतपत इति व्रतऽपते। व्रतम्। अचारिषम्। तत्।
अशकम्। तत्। मे। अराधि। इदम्। अहम्। यः। एव। अस्मि। सः। एव।

अस्मि॥५३॥ अग्नये। कव्यवाहनायेतिकव्यऽवाहनाय। स्वाहा। सोमाय।
पितृमत इतिपितृऽमते। स्वाहा। अपहता इत्यपऽहताः। असुराः। रक्षाꣳ
सि। वेदिषदः। वेदिसद इतिवेदिऽसदः॥५४॥ येरूपाणि। प्रतिमुंचमाना
इतिप्रतिऽमुंचमानाः। असुराः। सन्तः। स्वधया। चरंति। परापुर इतिपराऽ
पुरः। निपुर इतिनिऽपुरः। ये। नरंति। अग्निः। तान्। लोकात्। प्रानुदाति।
अस्मात्॥५५॥ नमः। वः। पितरः। शुष्माय। तपसे। यत्। जीवम्। तस्मै।
रसाय। घोराय। मन्यवे। स्वधायै। वः। पितरः। नमः। एतत्। वः। पितरः।

वासः। गृहान्। नः। पितरः। दत्त। पद्ध। उत। आयुषा। स्वायुषेति सुऽआयु
षा। उत। पर्जन्यस्य। धामभिरिति धामऽभिः। उत। अस्थाम। अमृतान्।
अनु॥५७॥ आ। धत्त। पितरः। गर्भम्। कुमारम्। पुष्करस्रजमिति पुष्करऽ
स्रजम्। यथा। इह। पुरुषः। असत्॥५८॥ ऊर्जम्। वहंतीः। अमृतम्। घृ
तम्। पयः। कीलालम्। परिस्रुतमिति परिऽस्रुतम्। स्वधाः। स्थ। तर्पय
त। मे। पितॄन्॥५९॥ छ॥ इति श्रीपदपाठे द्वितीयोध्यायः॥ छ॥ हरिः ॐ॥
समिधेति सम्ऽइधा। अग्निम्। दुवस्यत। घृतैः। बोधयत। अतिथिम्।

आ।अस्मिन्।हव्या।जुहोतन॥१॥सुसमिद्धायेतिसुऽसमिद्धाय।शोचिषे।घृ
तम्।तीव्रम्।जुहोतन।अग्नये।जातवेदसइतिजातऽवेदसे॥२॥तम्।त्वा।
समिद्भिरितिसमित्ऽभिः।अंगिरः।घृतेन।वर्द्धयामसि।बृहत्।शोच।
यविष्ठ्य॥३॥उप।त्वा।अग्ने।हविष्मतीः।घृताचीः।यंतु।हर्यत।जुषस्व।
समिधइतिसम्ऽइधः।मम॥४॥भूः।भुवः।स्वः।द्यौरिवेतिद्यौःऽइव।
भूम्ना।भूमिरिवेतिभूमिःऽइव।वरिम्णा।तस्याः।ते।पृथिवि।देवयज
नीतिदेवऽयजनि।पृष्ठे।अग्निम्।अन्नादमित्यन्नऽअदम्।अन्नाद्या

॥१८॥ येत्यन्नऽअद्याय। आ। दधे॥५॥ आ। अयम्। गौः। पृश्निः। अक्रमीत्। अ
सदत्। मातरम्। पुरः। पितरम्। च। प्रयन्निति प्रऽयन्। स्वरिति स्वः॥६॥
अंतरित्यंतः। चरति। रोचना। अस्य। प्राणात्। अपानतीत्यपऽअनती।
वि। अख्यत्। महिषः। दिवम्॥७॥ त्रिंशत्। धाम। वि। राजति। वाक्।
पतंगाय। धीयते। प्रति। वस्तोः। अह। द्युभिरिति द्युऽभिः॥८॥ अग्निज्यो
तिषमित्यग्निऽज्योतिषम्। त्वा। वायुमतीमिति वायुऽमतीम्। प्राणवती
मिति प्राणऽवतीम्। स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्याम्। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। उप। १८

दध्यामि। भास्वतीम्। अग्निः। ज्योतिः। ज्योतिः। अग्निः। स्वाहा॥९॥ सू
र्यंज्योतिषमिँ सूर्यऽज्योतिषम्। त्वा। वायुमतीमिति वायुऽमतीम्। प्राणव २ ति
तीमिति प्राणऽवतीम्। स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्याम्। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। उप
दध्यामि। भास्वतीम्। सूर्यः। ज्योतिः। ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा॥१०॥ सजूरिति
सऽजूः। देवेन। सवित्रा। सजूरिति सऽजूः। रात्र्या। इन्द्रवत्येतीन्द्रऽवत्या।
जुषाणः। अग्निः। वेतु। स्वाहा॥११॥ सजूरिति सऽजूः। देवेन। सवित्रा। स
जूरिति सऽजूः। उषसा। इन्द्रवत्येतीन्द्रऽवत्या। जुषाणः। सूर्यः। वेतु। स्वा

॥१९॥

हा॥१२॥ इह। पुष्टिम्। पुष्टिपतिरिति पुष्टिऽपतिः। दधातु। इह। प्रजामिति प्रऽ
जाम्। रमयतु। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। अग्नये। गृहपतय इति गृहऽपतये।
रयिमत इति रयिऽमते। पुष्टिपतय इति पुष्टिऽपतये। स्वाहा। अग्नये। अन्ना
दायेत्यन्नऽअदाय। अन्नपतय इत्यन्नऽपतये। स्वाहा॥१३॥ अनमित्रम्। मे।
अधरात्। अनमित्रम्। उदक्। कृधि। इन्द्र। अनमित्रम्। पश्चात्। मे। अनमित्र
म्। पुरः। कृधि॥१४॥ इन्द्रः। पश्चात्। इन्द्रः। पुरस्तात्। इन्द्रः। अस्मान्। अभि।
पातु। विश्वतः। इन्द्रः। जिघाꣳसताम्। मनाꣳसि। विषूचीना। वि। अस्यतात्॥ १५॥

॥१९

समिदितिसम्ऽइत्। असि। समिद्धइतिसम्ऽइद्धः। मे। अग्ने। दीदिहि। समेद्धेतिसम्ऽएद्धा। ते। अग्ने। दीद्यासम्॥१६॥ उपप्रयन्तइत्युपऽप्रयंतः। अध्वरम्। मंत्रम्। वोचेम। अग्नये। आरे। अस्मे इत्यस्मे। च। शृण्वते॥१७॥ अग्निः। मूर्द्धा। दिवः। ककुत्। पतिः। पृथिव्याः। अयम्। अपाम्। रेताꣳसि। जिन्वति॥१८॥ उभा। वाम्। इन्द्राग्नीइतीन्द्राग्नी। आहुवध्याइत्याऽहुवध्यै। उभा। राधसः। सह। मादयध्यै। उभा। दातारौ। इषाम्। रयीणाम्। उभा। वाजस्य। सातये। हुवे। वाम्॥१९॥ अयम्। ते। योनिः। ऋत्वियः। यतः। जातः। अरोचथाः। तम्। जानन्।

अग्ने।आ।रोह।अथ।नः।वर्द्धय।रयिम्॥२०॥अयम्।इह।प्रथमः।धा
यि।धातृभिरितिधातृऽभिः।होता।यजिष्ठः।अध्वरेषु।ईड्यः।यम्।
अप्नवानः।भृगवः।विरुरुचुरितिविऽरुरुचुः।वनेषु।चित्रम्।विभ्व
मितिविऽभ्वम्।विशेविशइतिविशेऽविशे॥२१॥अस्य।प्रत्नाम्।अनु।
घृतम्।शुक्रम्।दुदुह्रे।अह्रयः।पयः।सहस्रसामितिसहस्रऽसाम्।ऋ
षिम्॥२२॥तनूपाइतितनूऽपाः।अग्ने।असि।तन्वम्।मे।पाहि।आयु
र्दाइत्यायुःऽदाः।अग्ने।असि।आयुः।मे।देहि।वर्चोदाइतिवर्चःऽदाः।अ

अग्ने।

सि।वर्च्चः।मे।देहि॥२२॥अग्ने।यत्।मे।तन्वोः।ऊनम्।तत्।मे।आ।पृण।इन्धानाः।त्वा।शतम्।हिमाः।द्युमन्तमितिद्युऽमन्तम्।सम्।इधीमहि॥२३॥वयस्वन्तः।वयस्कृतम्।वयःकृतमितिवयःऽकृतम्।सहस्वन्तः।सहस्कृतम्।सहःकृतमितिसहःऽकृतम्।अग्ने।सपत्नदंभनमितिसपत्नऽदंभनम्।अदब्धासः।अदाभ्यम्॥२४॥चित्रावसो।चित्रवसोऽइतिचित्रऽवसो।स्वस्ति।ते।पारम्।अशीय।सम्।त्वम्।अग्ने।सूर्यस्य।वर्च्चसा।अगथाः।ऋषीणाम्।स्तुतेन॥२५॥प्रियेण।धाम्ना।अहम्।आयुषा।वर्च्चसा।प्रजये

॥२९॥

त्तिप्रऽजया। रायः। पोषेण। ग्मिषीय। अंभः। स्थ। अंभः। वः। भक्षीय।
महः। स्थ। महः। वः। भक्षीय॥२६॥ ऊर्जः। स्थ। ऊर्जम्। वः। भक्षीय। रा
यः। पोषः। स्थ। रायः। पोषम्। वः। भक्षीय। रेवतीः। रमध्वम्। अस्मि
न्। योनौ। गोष्ठे। गोस्थ इति गोऽस्थे। क्षये। लोके॥२७॥ इह। एव। स्त। इ
तः। मा। अप। गात्। सꣳहितेति सम्ऽहिता। असि। विश्वरूपीति विश्वऽ
रूपी। ऊर्जा। मा। आ। विश। गोपत्यने॥२८॥ उप। त्वा। अग्ने। दिवेदिव इ
ति दिवेऽदिवे। दोषावस्तरिति दोषाऽवस्तः। धिया। वयम्। नमः। भरंतः।

॥२९

आ। इमसि॥ २९॥ राजंतम्। अध्वराणाम्। गोपाम्। ऋतस्य। दीदिविम्।
वर्द्धमानम्। स्वे। दमे॥ ३०॥ सः। नः। पितेवेति पिताऽइव। सूनवे। अग्ने। सु
पायन इति सुऽउपायनः। भव। सचस्व। नः। स्वस्तये॥ ३१॥ अग्ने। त्वम्।
नः। अंतमः। उत। त्राता। शिवः। भव। वरूथ्यः। वसुः। अग्निः। वसुश्रवा
इति वसुऽश्रवाः। अच्छ। नक्षि। द्युमत्तममिति द्युमत्ऽतमम्। रयिं। दाः॥ ३२॥
तम्। त्वा। शोचिष्ठ। दीदिव इति दीदिऽवः। सुम्नाय। नूनम्। ईमहे। सखि
भ्य इति सखिऽभ्यः। सः। नः। बोधि। श्रुधि। हवम्। उरुष्य। नः। अघा

यतः। अघऽयत्। द्रुहः पऽयतः। सम् उस्मात् ॥ २३ ॥ इन्द्रो। आ। इहि। अदिते।
काम्ये। आ। इहि। मयि। वः। कामधरणमिति कामऽधरणम्। भूयात् ॥ २४ ॥
सोमानम्। स्वरणम्। कृणुहि। ब्रह्मणः। पते। कक्षीवंतम्। यः। औशिजः। ॥ २५
यः। रेवान्। यः। अमीवहेत्यमीवऽहा। वसुविदिति वसुऽवित्। पुष्टिवर्द्धन
इति पुष्टिऽवर्द्धनः। सः। नः। सिषक्तु। सिसक्त्विति सिसक्तु। यः। तुरः ॥ २६ ॥
मा। नः। शंसः। अररुषः। धूर्तिः। प्रणक्। मर्त्यस्य। रक्ष। नः। ब्रह्मणः।
पते ॥ २७ ॥ महि। त्रीणाम्। अवः। अस्तु। द्युक्षम्। मित्रस्य। अर्यम्णः। दु

राधर्षमितिदुःऽआ।धर्षम्।वरुणस्य॥३८॥नहि।तेषाम्।अमा।चन।न।न।
अध्वस्वित्यध्वऽसु।वारणेषु।ईशे।रिपुः।अघशंसइत्यघऽशंसः॥३९॥
ते।हि।पुत्रासः।अदितेः।प्रजीवसे।मर्त्याय।ज्योतिः।यच्छंति।अजस्रम्॥
कदा।चन।स्तरीः।असि।न।इन्द्र।सश्चसि।दाशुषे।उपोपेत्युपऽउप।
इत्।नु।मघवन्नितिमघऽवन्।भूयः।इत्।नु।ते।दानम्।देवस्य।पृच्य
ते॥४१॥तत्।सवितुः।वरेण्यम्।भर्गः।देवस्य।धीमहि।धियः।यः।नः।
प्रचोदयादितिप्रऽचोदयात्॥४२॥परि।ते।दूळ्हभः।दुर्दभइतिदुःऽद

भः। रथः। अस्मान्। अश्नोतु। विश्वतः। येन। रक्षसि। दाशुषः। समिद्धइ
ति सम्ऽइद्धः। मा। सम्। अर्दय। प्रजयेति प्रऽजया। च। धनेन। च॥४३॥
भूः। भुवः। स्वरिति स्वः। सुप्रजा इति सुऽप्रजाः। प्रजयेति प्रऽजया। भू
यासम्। सुवीर इति सुऽवीरः। वीरैः। सुपोष इति सुऽपोषः। पोषैः॥४४॥
नर्य। प्रजामिति प्रऽजाम्। मे। पाहि। शंस्य। पशून्। मे। पाहि। आ। अग
न्म। विश्ववेदसमिति विश्वऽवेदसम्। अस्मभ्यम्। वसुवित्तममिति
वसुवित्ऽतमम्॥४५॥ अग्ने। सम्राळिति सम्ऽराट्। अभि। द्युम्नम्।

अभि। सहः। आ। यच्छस्व। अयम्। अग्निः। गृहपतिरिति गृहऽपतिः। गा
र्हपत्य इति गार्हऽपत्यः। प्रजावानिति प्रऽजावान्। वसुवित्तम इति वसुवि
त्ऽत्तमः॥ ४६॥ अग्ने। गृहपत इति गृहऽपते। अभि। द्युम्नम्। अभि।
सहः। आ। यच्छस्व। गृहाः। मा। बिभीत। मा। वेपध्वम्। ऊर्जम्। बिभ्रतः।
आ। इमसि॥ ४७॥ ऊर्जम्। बिभ्रत्। वः। सुमना इति सुऽमनाः। सुमेधा
इति सुऽमेधाः। गृहान्। आ। एमि। मनसा। मोदमानः। येषाम्। अध्येती
त्यधिऽएति। प्रवसन्निति प्रऽवसन्। येषु। सौमनसः। बहुः॥ ४८॥ गृहा

॥२८॥

न्।उपऽह्वयामहे।ते।नः।जानंतु।जानतः।उपहूताइत्युपऽहूताः।इह।
गावः।उपहूताइत्युपऽहूताः।अजावयः॥ ४९॥ अथोइत्यथो।अन्नस्य।
कीलालः।उपहूतइत्युपऽहूतः।गृहेषु।नः।क्षेमाय।वः।शांत्यै।प्र।पद्ये।
शिवम्।शग्मम्।शंय्योरितिशम्ऽयोः।शंय्योरितिशम्ऽयोः॥५०॥ प्रघा
सिनइतिप्रऽघासिनः।हवामहे।मरुतः।च।रिशादसः।करंभेण।स
जोषसइतिसऽजोषसः॥५१॥ यत्।ग्रामे।अरण्ये।सभायाम्।इन्द्रिये।ए
नः।चकृम।वयम्।इदम्।तत्।अव।यजामहे।स्वाहा॥५२॥ मोइतिमो।

२८

सुनः। इन्द्र। अत्र। पत्स्विति पत्ऽसु। देवैः। अस्ति। हि। स्म। ते। सुष्मिन्।
अवया इत्यवऽयाः॥ महः। चित्। यस्य। मीळ्हुषः। यव्या। हविष्मतः। मरु
तः। वंदते। गीः॥ ५३॥ अक्रन्। कर्म। कर्मकृत इति कर्मऽकृतः। सह। वाचा।
मयोभुवेति मयःऽभुवा। देवेभ्यः। कर्म। कृत्वा। अस्तम्। प्र। इत। सचाभु
व इति सचाऽभुवः॥ ५४॥ अवभृथेत्यवऽभृथ। निचुंपुणेति निऽचुंपु
ण। निचेरुरिति निऽचेरुः। असि। निचुंपुण इति निऽचुंपुण। अव। देवैः।
देवकृतमिति देवऽकृतम्। एनः। अयासिषम्। अव। मर्त्यैः। मर्त्यकृतमि

+ निहारमि।ते।निहारमितिनिऽहारम्।

निमर्सीऽइतम्।पुरुराव्णइतिपुरुऽराव्णः।देव।रिषः।पाहि।।५५।।पूर्णा।दर्वि।
परा।पत।सुपूर्णेतिसुऽपूर्णा।पुनः।आ।पत।वस्नेवेतिवस्नाऽइव।वि।क्रीणा
वहै।इषम्।ऊर्जम्।शतक्रतोइतिशतऽक्रतो।।५६।।देहि।मे।ददामि।ते।नि।मे।
धेहि।नि।ते।दधौ।निहारमितिनिऽहारम्।नि।हरासि।मे।स्वाहा।।५७।।अ
क्षन्।अमीमदंत।हि।अव।प्रियाः।अधूषत।अस्तोषत।स्वभानवइतिस्वऽ
भानवः।विप्राः।नविष्ठया।मती।योज।नु।इन्द्र।ते।हरीइतिहरी।।५८।।सुसं
दृशमितिसुऽसंदृशम्।त्वा।वयम्।मघवन्नितिमघऽवन्।वंदिषीमहि।प्र।

नूनम्। पूर्णवंधुर इति पूर्णऽवंधुरः। स्तुतः। यासि। वशान्। अनु। योजा।
नु। इन्द्र। ते। हरी इति हरी॥५२॥ मनः। नु। आ। हुवामहे। नाराशꣳसेन। सो
मेन। पितॄणाम्। च। मन्मभिरिति मन्मऽभिः॥५३॥ आ। नः। एतु। मनः। पुन
रिति पुनः। क्रत्वे। दक्षाय। जीवसे। ज्योक्। च। सूर्यम्। दृशे॥५४॥ पुनः। नः।
पितरः। मनः। ददातु। दैव्यः। जनः। जीवम्। व्रातम्। सचेमहि॥५५॥ वय
म्। सोम। व्रते। तव। मनः। तनूषु। बिभ्रतः। प्रजावंत इति प्रजाऽवंतः। स
चेमहि॥५६॥ एषः। ते। रुद्र। भागः। सह। स्वस्रा। अंबिकया। तम्। जुषस्व।

स्वाहा। एषः। ते। रुद्र। भागः। आखुः। ते। पशुः॥ ६४॥ अव। रुद्रम्। अदीम
हि। अव। देवम्। त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकम्। यथा। नः। वस्यसः। करत्।
यथा। नः। श्रेयसः। करत्। यथा। नः। व्यवसाययादिति विऽअवसाययात्॥ ६
भेषजम्। असि। भेषजम्। गवे। अश्वाय। पुरुषाय। भेषजम्। सुगमि
ति सुऽगम्। मेषाय। मेष्यै॥ ६६॥ त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकम्। यजामहे।
सुगंधिमिति सुऽगंधिम्। पुष्टिवर्द्धनमिति पुष्टिऽवर्द्धनम्। उर्वारुक
मिवेत्युर्वारुकम्ऽइव। बंधनात्। मृत्योः। मुक्षीय। मा। अंमृतात्॥ ६७॥

त्र्यंबकमितित्रिऽअंबकम्। यजामहे। सुगंधिमितिसुऽगंधिम्। पति
वेदनमितिपतिऽवेदनम्। उर्वारुकमित्युर्वारुकम्ऽइव। बंधनात्।
मृतः। मुक्षीय। मा। अमृतः॥ ६८॥ एतेन। रुद्र। अवसेन। परः। मूजवत
इतिमूजऽवतः। अति। इहि॥ अवततधन्वेत्यवततऽधन्वा। पिनाका
वसइतिपिनाकऽअवसः। कृत्तिवासाइतिकृत्तिऽवासाः। अहिंसन्।
नः। शिवः। अतीतः। अति। इहि॥ ६९॥ वाजिनाम्। वाजः। अवतु। नक्षः।
अस्मान्। रेतः। सिक्तम्। अमृतम्। बलानां विश्वे। देवाः। अश्विना। यन्तु। सं

बभूवुरितिसम्ऽबभूवुः।तत्।मा।धिनोतु।प्रजयेतिप्रऽजया।धनेन॥७०॥
वाजी।अहम्।वाजिनस्य।उपहूतइत्युपऽहूतः।उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य।
भक्षयामि।वाजे।वाजी।भूयासम्॥७१॥सवित्रा।प्रसूताइतिप्रऽसूताः।
दैव्यः।आपः।उंदंतु।ते।तनूम्।दीर्घायुत्वायेतिदीर्घायुऽत्वाय।वर्चसे॥७२॥
कश्यपस्य।त्र्यायुषमितित्रिऽआयुषम्।जमदग्नेरितिजमत्ऽअग्नेः।त्र्या
युषमितित्रिऽआयुषम्।यत्।देवानाम्।त्र्यायुषमितित्रिऽआयुषम्।तत्।
मे।अस्तु।त्र्यायुषमितित्रिऽआयुषम्॥७२॥येन।धाता।बृहस्पतेः।इंद्रस्य।

3

च्वा। आयुषे। अव पत्तू। तेन। ते। वपामि। ब्रह्मणा। जीवातवे। जीवनाय॥ ७४॥
दीर्घायुत्त्वायेति दीर्घायुऽत्त्वाय। बलाय। वर्च्चसे। सुप्रजास्त्वायेत्ति सुप्रजाः
त्त्वाय। च। असौ। अथो इत्यथो। जीव। शरदः। शतम्॥ ७५॥ ४॥ इति शु
क्लयजुः काण्वपद संहितायां तृतीयोध्यायः॥ ३॥ हरिः ॐम्॥ आ। इदम्।
अगन्म। देवयजनमित्ति देवऽयजनम्। पृथिव्याः। यत्र। देवासः। अजुषं
त। विश्वे। ऋक्सामाभ्यामित्यृक्ऽसामाभ्याम्। संतरंतइत्ति संम्ऽतरंतः। य
जुर्भिरितियजुःऽभिः। रायः। पोषेण। सम्। इषा। मदेम॥ १॥ इमाः। आप।

शम्। ऊं इत्यूं। मे। संतु। देवीः। ओषधे। त्रायस्व। स्वधित इति स्वऽधिते।
मा। एनम्। हिंसीः॥ आपः। अस्मान्। मातरः। शुंधयन्तु। घृतेन। नः।
घृतप्व इति घृतऽप्वः। पुनंतु॥ २॥ विश्वम्। हि। रिप्रम्। प्रवहंतीँ प्रऽव ति
हंति। देवीः। उत्। इत्। आभ्यः। शुचिः। आ। पूतः। एमि। दीक्षातपसोः।
तनूः। असि। तां। त्वा। शिवाम्। शग्माम्। परि। दधे। भद्रम्। वर्णम्। पु
ष्यन्॥ ३॥ महीनाम्। पयः। असि। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। असि। वर्चः।
मे। देहि। वृत्रस्य। कनीनकः। असि। चक्षुर्दा इति चक्षुःऽदाः। असि। च

क्षुः। मे। देहि॥४॥ च्चित्पतिरिति च्चित्ऽपतिः। मा। पुनातु। वाक्पतिरिति
वाक्ऽपतिः। मा। पुनातु। देवः। मा। सविता। पुनातु। अछिद्रेण। पवित्रेण।
सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः। तस्य। ते। पवित्रपत इति पवित्रऽ
पते। पवित्रपूतस्येति पवित्रऽपूतस्य। यत्काम इति यत्ऽकामः। पुने।
तत्। शकेयम्॥५॥ आ। वः। देवासः। ईमहे। वामम्। प्रयतीति प्रऽयति।
अध्वरे। आ। वः। देवासः। आशिष इत्याऽशिषः। यज्ञियासः। हवामहे॥६॥
स्वाहा। यज्ञम्। मनसः। उरोः। अंतरिक्षात्। द्यावापृथिवीभ्याम्। वातात्। आ। घाः

रभे ॥७॥ आकूत्या इत्याऽकूत्यै । प्रयुज इति प्रऽयुजे । अग्नये । स्वाहा । मे
धायै । मनसे । दीक्षायै । तपसे । सरस्वत्यै । पूष्णे । अग्नये । स्वाहा । आपः ।
देवीः । बृहतीः । विश्वशंभुव इति विश्वऽशंभुवः । द्यावापृथिवी इति द्या
वापृथिवी । उरु । अंतरिक्ष । बृहस्पतये । हविषा । विधेम । स्वाहा ॥८॥
विश्वः । देवस्य । नेतुः । मर्त्तः । वुरीत । सख्यम् । विश्वः । राये । इषुध्यति
द्युम्नम् । वृणीत । पुष्यसे । स्वाहा ॥९॥ ऋक्सामयोरित्यृक्ऽसामयोः ।
शिल्पे इति शिल्पे । स्थः । ते इति ते । वाम् । आ । रभे । ते इति ते । मा । पा

तम्। आ। अस्य। यज्ञस्य। उदृच इत्युत्ऽऋचः॥१०॥ शर्म। असि। शर्म।
मे। यच्छ। नमः। ते। अस्तु। मा। मा। हिंसीः। ऊर्क्। असि। आंगिरसी। ऊर्ण
म्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः। ऊर्जम्। मा। मे। यच्छ॥११॥ सोमस्य। नीविः। असि। विष्णोः।
शर्म। असि। शर्म। यजमानस्य। इन्द्रस्य। योनिः। असि। सुसस्या इति सुऽ
सस्याः। कृषीः। कृधि॥१२॥ उत्। श्रयस्व। वनस्पते। ऊर्ध्वः। मा। पाहि।
अंहसः। आ। अस्य। यज्ञस्य। उदृच इत्युत्ऽऋचः॥१३॥ व्रतम्। कृ
णुत। व्रतम्। कृणुत। अग्निः। ब्रह्मा। अग्निः। यज्ञः। वनस्पतिः। यज्ञि

यः ॥ १४ ॥ देवीम् । धियम् । मनामहे । सुमृळीकामिति सुऽमृळीकाम् ।
अभिष्टये । वर्चोधामिति वर्चःऽधाम् । विश्वधायसमिति विश्वऽधा
यसम् । सुतीर्थेति सुऽतीर्था । नः । असत् । वशे ॥ १५ ॥ ये । देवाः । मनो
जाता इति मनःऽजाताः । मनोयुज इति मनःऽयुजः । दक्षक्रतव इ
ति दक्षऽक्रतवः । ते । नः । अवंतु । ते । नः । पांतु । तेभ्यः । स्वाहा ॥ १६ ॥ स्वा
त्राः । पीताः । भवत । यूयम् । आपः । अस्माकम् । अंतः । उदरे । सुशेवा
इति सुऽशेवाः । ताः । अस्मभ्यम् । अयक्ष्माः । अनमीवाः । अनागसः ।

स्वदंतु।देवीः।अमृताः।ऋतावृधः।ऋतवृधइत्यृतऽवृधः॥१७॥इय
म्।ते।यज्ञिया।तनूः।अपः।मुंचामि।न।प्रजामितिप्रऽजाम्।अंहोमु
चइत्यंहःऽमुचः।स्वाहाकृताइतिस्वाहाऽकृताः।पृथिवीम्।आ।वि
शत।पृथिव्या।सम्।ऽनेन॥१८॥अग्ने।त्वम्।सु।जागृहि।वयम्।सु।
मंदिषीमहि।रक्ष।नः।अप्रयुछन्नित्यप्रऽयुछन्।प्रबुधइतिप्रऽबुधे।
नः।पुनरितिपुनः।कृधि॥१९॥पुनः।मनः।पुनः।आयुः।मे।आ।अ
गात्।पुनरितिपुनः।चक्षुः।पुनरितिपुनः।श्रोत्रम्।मे।आ।अ

॥३१॥

गात्। पुनरितिपुनः। प्राणः। पुनः। आत्मा। मे। आ। अगात्। वैश्वानरः। अ
दब्धः। तनूपा इतितनूऽपाः। अग्निः। मा। पातु। दुरितादितिदुःऽइतात्। अ
वद्यात्॥२०॥ त्वम्। अग्ने। व्रतपा इतिव्रतऽपाः। असि। देवः। आ। मर्त्येषु।
आ। त्वम्। यज्ञेषु। ईड्यः॥२१॥ रास्व। इयत्। सोम। आ। भूयः। भर। देवः।
नः। सविता। वसोः। दाता। वसु। अदात्॥ एषा। ते। शुक्र। तनूः। एतत्। वर्चः।
तया। सम्। भव। भ्राजम्। गच्छ। जूः। असि। धृता। मनसा। जुष्टा।
विष्णवे॥२३॥ तस्याः। ते। सत्यसवस इतिसत्यऽसवसः। प्रसव इतिप्रऽ

॥३१

सवे।तनु।यत्रम्।अशीय।स्वाहा।चद्रम्।असि।शुक्रम्।अमतम्।वैश्वदे
वमितिवैश्वऽदेवम्॥२४॥चित्तम्।मना।धीः।दक्षिणा।क्षत्रिया।यज्ञिया।अदि
तिः।उन्नयतः।शीर्ष्णी।स्कन्नयतःऽशीर्ष्णी।सा।नः।सुप्राचीतिसुऽप्राची।सुप्रती
चीतिसुऽप्रतीची।भव॥२५॥मित्रः।त्वा।पदि।बध्नीताम्।पूषा।अध्वनः।पा
तु।इंद्राय।अध्यक्षायेत्यधिऽअक्षाय।अनु।त्वा।माता।मन्यताम्।पिता।भ्रा
ता।सगर्भ्यइतिसऽगर्भ्यः।सखा।सयूथ्यइतिसऽयूथ्यः॥२६॥सा।देवि।देव
म्।अच्छ।इहि।इंद्राय।सोमम्।रुद्रः।त्वा।आ।वर्त्तयतु।स्वस्ति।सोमसखे

॥३२॥

न ३

तिसोमऽसखा।पुनः।आ।इहि।२७।वस्वी।असि।अदितिः।आदित्या।रु
द्रा।चंद्रा।बृहस्पतिः।त्वा।सुम्ने।रम्णातु।रुद्रः।वसुभिरितिवसुऽभिः।आ
चके।२८।अदित्याः।त्वा।मूर्द्धन्।आ।जिघर्मि।देवयजनइतिदेवऽयजने।
पृथिव्याः।इडायाः।पदम्।असि।घृतवदितिघृतऽवत्।स्वाहा।२९।अस्मेइ
त्यस्मे।रमस्व।अस्मेइत्यस्मे।ते।बंधुः।त्वेइतित्वे।रायः।अस्मेइत्यस्मे।रायः।३०
मा।वयम्।रायः।पोषेण।वि।यौष्म।तोतः।रायः।सम्।अख्ये।देव्या।धिया।
सम्।दक्षिणया।उरुचक्षसेत्युरुऽचक्षसा।मा।मे।आयुः।प्र।मोषीः।मोइति

॥३२

मो। अहम्। तव। वीरान्। विदेय। तव। देवि। संदृशीति सम्ऽदृशि॥ ३१॥ ए
षः। ते। गायत्रः। भागः। इति। मे। सोमाय। ब्रूतात्। त्रैष्टुभः। त्रैस्तुभ इति त्रै
स्तुभः। जागतः। छंदोमानानामिति छंदःऽमानानाम्। साम्राज्यमिति सामऽ
राज्यम्। गच्छतात्। इति। मे। सोमाय। ब्रूतात्॥ ३२॥ आस्माकः। असि। शुक्रः।
ते। ग्रह्यः। विचित इति विऽचितः। त्वा। वि। चिन्वंतु॥ ३३॥ अभि। त्यम्। देव
म्। सवितारम्। ओण्योः। कविक्रतुमिति कविऽक्रतुम्। अर्चामि। सत्यस
वमिति सत्यऽसवम्। रत्नधामिति रत्नऽधाम्। अभि। प्रियम्। मतिम्।

॥३३॥

कविम्।ऊर्ध्वा।यस्य।अमतिः।भाः।अदिद्युतत्।सवीमनी।हिरण्यपाणि
रितिहिरण्यऽपाणिः।अमिमीत।सुक्रतुरितिसुऽक्रतुः।कृपा।स्वरितिस्वः॥३४॥
प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः।त्वा।प्रजाइतिप्रऽजाः।त्वा।अनुप्राणंत्वित्यनुऽप्रा
णंतु।प्रजाइतिप्रऽजाः।त्वम्।अनुप्राणिहीत्यनुऽप्राणिहि॥३५॥चंद्रम्।
त्वा।चंद्रेण।क्रीणामि।शुक्रम्।शुक्रेण।अमृतम्।अमृतेन।सग्मे।ते।गोः।
अस्मेइत्यस्मे।ते।चंद्राणि॥३६॥तपसः।तनूः।असि।प्रजापतेरितिप्रजाऽ
पतेः।वर्णः।परमेण।पशुना।क्रीयसे।सहस्रपोषमितिसहस्रऽपोषम्।

३३

पुषेयम् ॥ ३७ ॥ मित्रः । नः । आ । इहि । सुमित्रधइति सुऽमित्रधः । इंद्रस्य ।
उरुम् । आ । विश । दक्षिणम् । उशन् । उशंतम् । स्योनः । स्योनम् ॥ ३८ ॥ स्वान ।
भ्राज । अंघारे । बंभारे । हस्त । सुहस्तेति सुऽहस्त । कृशानोइति कृशानो । ए
ते । वः । सोमक्रयणाइति सोमऽक्रयणाः । तान् । रक्षध्वम् । मा । वः । दभन् ॥ ३९
परि । मा । अग्ने । दुश्चरितादिति दुःऽचरितात् । बाधस्व । आ । मा । सुचरि
तइति सुऽचरिते । भज । उत् । आयुषा । स्वायुषेति सुऽआयुषा । उत् । अस्था
म् । अमृतान् । अनु ॥ ४० ॥ प्रति । पंथाम् । अपद्महि । स्वस्तिगामिति स्वस्तिऽ

गाम्। अनेहसम्। येन। विश्वाः। परि। द्विषः। वृणक्ति। विंदते। वसु ॥४१॥ अ
दित्याः। त्वक्। असि। । अदित्यै। सदः। आ। सीद। अस्तभ्नात्। द्याम्। ऋ
षभः। अंतरिक्षम्। अमिमीत। वरिमाणम्। पृथिव्याः। आ। असीदत्। विश्वा।
भुवनानि। संम्राळिति सम्ऽराट्। विश्वा। इत्। तानि। वरुणस्य। व्रतानि ॥४२॥
वनेषु। वि। अंतरिक्षम्। ततान। वाजम्। अर्वत्स्वित्यर्वत्ऽसु। पयः। उस्रियासु।
हृत्स्विति हृत्ऽसु। क्रतुम्। वरुणः। विक्षु। अग्निम्। दिवि। सूर्यम्। । अ
दधात्। सोमम्। अद्रौ ॥४३॥ सूर्यस्य। चक्षुः। आ। रोह। अग्नेः। अक्ष्णः। कनी

नकम्।यत्र।एतशेभिः।ईयसे।भ्राजमानः।विपश्चितेतिविपःऽचितः॥४२॥
उस्रौ।आ।इतम्।धूर्वाहाइतिधूःऽवाहौ।युज्येथाम्।अनश्रूइत्यनश्रू।अ
वीरहणौ।अवीरहनाइत्यवीरऽहनौ।ब्रह्मचोदनाइतिब्रह्मऽचोदनौ।
स्वस्ति।यजमानस्य।गृहान्।गच्छतम्॥४५॥भद्रः।मे।असि।प्र।च्यवस्व
भुवः।पते।विश्वानि।अभि।धामानि।मा।त्वा।परिपरिणइतिपरिऽपरिणः।ति
परिपंथिनइतिपरिऽपंथिनः।वृकाः।अघायवः।अघयवइत्यघऽयवः
विदन्।श्येनः।भूत्वा।परा।पत।यजमानस्य।गृहान्।गच्छ।तत्।नौ।संस्कृ

तू॥५६॥ नमः। मित्रस्य। वरुणस्य। चक्षसे। महः। देवाय। तत्। ऋतम्। स
पर्यत। दूरेदृशइतिदूरेऽदृशे। देवजातायेतिदेवऽजाताय। केतवे। दिवः।
पुत्राय। सूर्याय। शंसत॥५७॥ वरुणस्य। उत्तंभनम्। असि। स्कंभसर्जनी
इतिस्कंभऽसर्जनी। स्थः। ऋतसदनीत्यृतऽसदनी। ऋतसदनमित्यृतऽ
सदनम्। ऋतसदनीमित्यृतऽसदनीम्। आ। सीद॥५८॥ या। ते। धामानि।
हविषा। यजंति। ता। ते। विश्वा। परिभूरितिपरिऽभूः। अस्तु। यज्ञम्। गयस्फा
नइतिगयऽस्फानः। प्रतरणइतिप्रऽतरणः। सुवीरइतिसुऽवीरः। अवीर

हेसवीरऽहा । प्र । चर । सोम । दुर्यान् ॥ ७९ ॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदसंहितायां चतुर्थोध्यायः ॥ ४ ॥ हरिः ॐ ॥ अग्नेः । तनूः । असि । विष्णवे । त्वा । सोमस्य । अतिथेः । आतिथ्यम् । श्येनाय । सोमभृत इति सोमऽभृते । अग्नये । रायस्पोषद इति रायस्पोषऽदे । विष्णवे । त्वा ॥ १ ॥ अग्नेः । जनित्रम् । असि । वृषणौ । स्थः । उर्वशी । आयुः । पुरूरवाः । असि । गायत्रेण । त्वा । छंदसा । मंथामि । त्रैष्टुभेन । त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन । जागतेन । त्वा । छंदसा । मंथामि ॥ २ ॥ भवतम् । नः । समनसा इति सऽमनसौ । सचेतसा इति सऽचेतसौ । अरेप

सौ॑मा।यज्ञम्।हिंसिष्टम्।मा।यज्ञपतिमितियज्ञऽपतिम्।जातवेदसाविति
जातऽवेदसौ।शिवौ।भवतम्।अद्य।नः॥३॥अग्नौ।अग्निः।चरति।प्रविष्टइ
तिप्रऽविष्टः।ऋषीणाम्।पुत्रः।अभिशस्तिपावेत्यभिशस्तिऽपावा।सः।नः।
स्योनः।सुयजेतिसुऽयजा।यज।इह।देवेभ्यः।हव्यम्।सदम्।अप्रयुछन्नित्य
प्रऽयुछन्।स्वाहा॥४॥आपतयइत्याऽपतये।त्वा।गृह्णामि।परिपतयइतिप
रिऽपतये।तनूनप्त्रइतितनूऽनप्त्रे।शाक्वराय।शक्मन्।ओजिष्ठाय॥५॥अ
नाधृष्टम्।असि।अनाधृष्यम्।देवानाम्।ओजः।अनभिशस्तीत्यनभिऽ

श्रास्ति।अग्निश्रास्तिपाऽइत्यग्निश्रास्तिऽपाः।अनग्निश्रास्तेन्यमित्यनग्निऽश्रास्तेन्य
म्॥६॥अंजसा।सत्यम्।उप ।गेषम्।सुविते।मा।धाः।अग्ने।व्रतपाऽइति व्र
तऽपाः।त्वेइतित्वे।व्रतपाऽइतिव्रतऽपाः।या।तव।तनूः।इयम्।सा।मयि।या।
मम।तनूः।एषा।सा।त्वयि।सह।नौ।व्रतपतऽइतिव्रतऽपते।व्रतानि।अनु।
मे।दीक्षाम्।दीक्षापतिरितिदीक्षाऽपतिः।मन्यताम्।अनु।तपः।तप स्पतिः।
तपःपतिरितितपःऽपतिः॥८॥अंसुरंशुरित्यंसुःऽअंशुः।ते।देव।सो
मः।आ।प्यायताम्।इंद्राय।एकधनविदऽइत्येकधनऽविदे।आ।तुभ्यम्।इन्द्रः।

प्यायताम्। आ। त्वम्। इंद्राय। प्यायस्व॥९॥ आ। प्यायय। अस्मान्। सखीन्।
सन्या। मेधया। स्वस्ति। ते। देव। सोम। सुत्याम्। उदृचमित्युत्ऽऋचम्। अशी
य॥१०॥ एष्टा इत्याऽइष्टाः। रायः। प्र। इषे। भगाय। ऋतम्। ऋतवादिभ्य इत्यृतवा
दिऽभ्यः। नमः। दिवे। नमः। पृथिव्यै॥११॥ या। ते। अग्ने। अयःशयेत्ययःऽ
शया। तनूः। वर्षिष्ठा। गह्वरेष्ठा। गह्वरेष्ठेति गह्वरेऽस्था। उग्रम्। वचः। अप।
अवधीत्। त्वेषम्। वचः। अप। अवधीत्। स्वाहा। रजश्शयेति रजःऽशया।
हरीशया। हरिशयेति हरिऽशया॥१२॥ तप्तायनीति तप्तऽअयनी। मे।

असि। वित्तायनीति वित्तऽअयनी। मे। असि। अवतात्। मा। व्यथितम्। अ
वतात्। मा। नाथितम्॥ १३॥ विदेः। अग्नेः। नभः। नाम। अङ्गिरः। आयुना। अग्ने २
नाम्ना। आ। इहि। यः। अस्याम्। पृथिव्याम्। असि। यत्। ते। अनाधृष्टम्।
नाम। यज्ञियम्। तेन। त्वा। आ। दधे। द्वितीयस्याम्। तृतीयस्याम्। अनु। त्वा।
देववीतय इति देवऽवीतये। सिंही। असि। सपत्नसाही। सपत्नसहीति
सपत्नऽसही। देवेभ्यः। कल्पस्व। शुन्धस्व। शुम्भस्व॥ १४॥ इन्द्रघोष इतीन्द्रऽ
घोषः। त्वा। वसुभिरिति वसुऽभिः। पुरस्तात्। पातु। प्रचेता इति प्रऽचेताः।

रुद्रैः। पश्चात्। मनोजवाइति मनःऽजवाः। पितृभिरिति पितृऽभिः। दक्षि
णतः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। आदित्यैः। उत्तरतः। पातु॥१५॥ इदम्।
अहम्। तप्तम्। वाः। बहिर्द्धेति बहिःऽधा। यज्ञात्। निः। सृजामि। सिꣳही।
असि। स्वाहा। आदित्यवनिरित्यादित्यऽवनिः॥१६॥ ब्रह्मवनिरिति ब्रह्मऽ
वनिः। क्षत्रवनिरिति क्षत्रऽवनिः। सुप्रजावनिरिति सुप्रजाऽवनिः। रा
यस्पोषवनिरिति रायस्पोषऽवनिः। आ। वह। देवान्। यजमानाय। स्वा
हा। भूतेभ्यः। त्वा॥१७॥ ध्रुवः। असि। पृथिवीम्। दृꣳह। ध्रुवक्षिदिति

ध्रुवऽक्षित्। अन्तरिक्षम्। अच्युतक्षिदित्यच्युतऽक्षित्। दिवम्।
दृꣳह। अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः। पुरीषम्। असि ॥१८॥ युञ्जते।
मनः। उत। युञ्जते। धियः। विप्राः। विप्रस्य। बृहतः। विपश्चि
तइति विपःऽचितः। वि। होत्राः। दधे। वयुनावित्। वयुनविद्दिव
युनऽवित्। एकः। इत्। मही। देवस्य। सवितुः। परिष्टुतिः। परिस्तुति
रिति परिऽस्तुतिः ॥१९॥ इदम्। विष्णुः। वि। चक्रमे। त्रेधा। नि। दधे।
पदम्। समूढमिति समऽऊढम्। अस्य। पाꣳसुरे। स्वाहा ॥२०॥

॥३९॥

इरावती इतीराऽवती। धेनुमती इति धेनुऽमती। हि। भूतम्। सूयव
सिनी। सुयवसिनी इति सुऽयवसिनी। मनवे। दशस्या। वि। अस्क
भ्नाः। रोदसी इति रोदसी। विष्णो इति विष्णो। एते इत्येते। दाधर्थ।
पृथिवीम्। अभितः। मयूखैः। स्वाहा॥२१॥ देवश्रुता इति देवऽ
श्रुतौ। देवेषु। आ। घोषतम्। प्राची इति प्राची। प्र। इतम्। अध्व
रम्। कल्पयंती इति कल्पयंती। ऊर्ध्वम्। यज्ञम्। नयतम्। मा।
जिह्वरतम्॥२२॥ स्वम्। गोष्ठम्। गोस्थमिति गोऽस्थम्। आ। वदत

॥३९॥

म्। देवीइति देवी। दुर्य्यैइति दुर्य्यै। आयुः। मा। निः। वादिष्टम्। प्रजा
मिति प्रऽजाम्। मा। निः। वादिष्टम्। अत्र। रमेथाम्। वर्ष्मन्। पृथि
व्याः ॥२३॥ विष्णोः। नु। कम्। वीर्याणि। प्र। वोचम्। यः। पार्थिवानि।
विममइति विऽममे। रजांसि। यः। अस्कभायत्। उत्तरमित्युत्ऽ
तरम्। सधस्थमिति सधऽस्थम्। विचक्रमाणइति विऽचक्रमा
णः। त्रेधा। उरुगायइत्युरुऽगायः। विष्णवे। त्वा ॥२४॥ दिवः। वा।
विष्णोइति विष्णो। उत। वा। पृथिव्याः। महः। वा। विष्णोइति विष्णो।

उरोः।अंतरिक्षात्।उत।वा।हि।हस्तौ।वसुना।पृणस्व।आ।प्र।यच्छ।दक्षिण
त्।आ।उत।सव्यात्।विष्णवे।त्वा॥२५॥प्र।तत्।विष्णुः।स्तवते।वीर्य्येण।
मृगः।न।भीमः।कुचरः।गिरिष्ठाः।गिरिस्था इति गिरिऽस्थाः।यस्य।उरुषु।
त्रिषु।विक्रमणेष्विति विऽक्रमणेषु।अधिक्षियंतीत्यधिऽक्षियंति।भु
वनानि।विश्वा॥२६॥विष्णोः।रराटम्।असि।श्नप्त्रे इति श्नप्त्रे।स्थः।स्यूः।
ध्रुवः।वैष्णवम्।असि।विष्णवे।त्वा॥२७॥आ।ददे।नारी।असि।इदम्।
अहम्।रक्षसः।ग्रीवाः।अपि।कृंतामि॥बृहन्।असि।बृहद्रवा इति बृ

असबंधुरित्यसऽबंधुः ५

हतऽरयाः।बृहतीम्।इंद्राय।वाचम्।वद।रक्षोहणम्।रक्षोहनमि
तिरक्षःऽहनम्।वलगहनमितिवलगऽहनम्।वैष्णवीम्।।२८।।इद
म्।अहम्।तम्।वलगम्।उत्।वपामि।यम्।नः।निष्ट्यः।यम्।अमात्यः।
निचखानेतिनिऽचखान।समानः।असमानः।सबंधुरितिसऽ
बंधुः।सजातइतिसऽजातः।असजातः।उत्।कृत्याम्।किरामि।।२९।।
स्वराडितिस्वऽराट्।असि।सपत्नहेतिसपत्नऽहा।सत्रराडितिसत्रऽ
राट्।अभिमातिहेत्यभिमातिऽहा।जनराडितिजनऽराट्।रक्षो

॥८१॥

हेति रक्षःऽहा। सर्वराडिति सर्वऽराट्। अभिमातिहेत्यभिमातिऽहा॥२०॥ र
क्षोहणः। रक्षोहन इति रक्षःऽहनः। वलगहन इति वलगऽहनः। प्र।
उक्षामि। वैष्णवान्। अव। नयामि। अव। स्तृणामि। वैष्णवान्॥२१॥
रक्षोहणौ। रक्षोहनाविति रक्षःऽहनौ। वलगहनाविति वलगऽ
हनौ। उप। दधामि। वैष्णवी इति वैष्णवी। परि। ऊहामि। वैष्णवी इति
वैष्णवी। वैष्णवम्। असि। वैष्णवाः। स्थ॥२२॥ यवः। असि। यवय।
अस्मत्। द्वेषः। यवय। अरातीः॥ दिवे। अंतरिक्षाय। पृथिव्यै। त्वा॥२३॥

॥८१

शुंधंताम्।लोकाः।पितृषदनाः।पितृसदनाइति पितृऽसदनाः।पितृ
षदनम्।पितृसदनमिति पितृऽसदनम्।असि।उत्।दिवम्।स्तभान।आ।
अंतरिक्षम्।पृण।दृंहस्व।पृथिव्याम्॥२६॥द्युतानः।त्वा।मारुतः।मिनो
तु।मित्रावरुणौ।ध्रुवेण।धर्मणा।ब्रह्मवनीति ब्रंह्मऽवनि।त्वा।क्षत्रव
नीति क्षत्रऽवनि।रायस्पोषवनीति रायस्पोषऽवनि।परि।ऊहामि॥२७॥ ८५
ब्रंह्म।दृंह।क्षत्रम्।आयुः।प्रजामिति प्रऽजाम्।दृंह।ध्रुवा।असि।ध्रुवः।
अस्मिन्।यजमानः।आयतन इत्याऽयतने।भूयात्।घृतेन।द्यावापृथि

वीइति।द्यावापृथिवी।पूर्व्येणाम्।इंद्रस्य।छदिः।असि।विश्वजनस्येति
विश्वऽजनस्य।छाया॥३६॥परि।त्वा।गिरवणः।गिरः।इमाः।भवंतु।
विश्वतः।वृद्धायुमितिवृद्धऽआयुम्।अनु।वृद्धयः।जुष्टाः।भवंतु।
जुष्टयः॥३७॥इन्द्रस्य।स्यूः।ध्रुवः।ऐन्द्रम्।वैश्वदेवमितिवैश्वऽदे
वम्।असि॥३८॥विभूरितिविऽभूः।असि।प्रवाहणः।प्रवाहनइति
प्रऽवाहनः।वन्हिः।हव्यवाहनइतिहव्यऽवाहनः।श्वात्रः।प्रचेताइ
तिप्रऽचेताः।तुथः।विश्ववेदाइतिविश्वऽवेदाः॥३९॥उशिक्।कविः।

अघारिः। बंभारिः। अवस्यूः। दुवस्वान्। शुंध्यूः। मार्जालीयः॥८०॥
ऋतधामेत्यृतऽधामा। स्वर्ज्योतिरितिस्वःऽज्योतिः। समुद्रः। विश्वव्य
३ वि चा इतिविश्वऽव्यचाः। अजः। एकपादित्येकऽपात्। अहिः। बुध्न्यः॥८१॥
सम्राळितिसम्ऽराट्। कृशानुः। परिषद्यः। परिसद्य इतिपरिऽस
५ नभः द्यः। पवमानः। प्रतक्वेतिप्रऽतक्वा। मृष्टः। हव्यसूदन इतिहव्यऽसूद
नः॥८२॥ समूह्ळ इतिसमऽऊह्ळः। विश्ववेदा इतिविश्वऽवेदाः। ऊर्ना
तिरि [illegible] त्रे स्थेयसनऽअनिरिक्तस्य। प्रतिष्ठा। प्रतिस्थेतिप्र

त्तिऽस्थ।अग्नयः।सगराः।सगराः।स्थ।सगरेण।नाम्ना।रौद्रेण।अनीके
न।पात।मा।अग्नयः।पिपृत।मा।अग्नयः।नमः।वः।अस्तु।मा।मा।हिंसि
ष्ट॥४३॥ज्योतिः।असि।विश्वरूपमितिविश्वऽरूपम्।विश्वेषाम्।देवा
नाम्।समिदितिसम्ऽइत्।त्वम्।सोम।तनूकृद्भ्यइतितनूकृत्ऽभ्यः।द्वेषो
भ्यइतिद्वेषःऽभ्यः।अन्यकृतेभ्यइत्यन्यऽकृतेभ्यः।उरु।यन्ता।असि।व
रूथम्।स्वाहा।जुषाणः।अप्तुः।आज्यस्य।वेतु।स्वाहा॥४४॥अग्ने।नय।
सुपथेतिसुऽपथा।राये।अस्मान्।विश्वानि।देव।वयुनानि।विद्वान्

युयोधि। अस्मत्। जुहुराणम्। एनः। भूयिष्ठाम्। ते। नमऽउक्तिमितिनमः ऽ
उक्तिम्। विधेम॥ ४५॥ अयम्। नः। अग्निः। वरिवः। कृणोतु। अयम्। मृधः।
पुरः। एतु। प्रभिन्दंनितिप्रऽभिन्दन्। अयम्। वाजान्। जयतु। वाजसाताइ
ति वाजऽसातौ। अयम्। शत्रून्। जयतु। जर्हृषाणः। स्वाहा॥ ४६॥ देव। सवि
तः। एषः। ते। सोमः। तम्। रक्षस्व। मा। त्वा। दभन्। एतत्। त्वम्। देव। सोम।
देवः। देवान्। उप। अगाः॥ ४७॥ इदम्। अहम्। मनुष्यान्। सह। रायः। पोषे
ण। स्वाहा। निः। वरुणस्य। पाशात्। मुच्ये। अग्ने। व्रतपाइतिव्रतऽपाः। त्वे इ

॥४५॥

त्ति त्वे । व्रतपा इति व्रतऽपाः ॥४८॥ या । तव । तनूः । मयि । अभूत् । एषा । सा । त्वयि । या । मम । तनूः । त्वयि । अभूत् । इयम् । सा । मयि । यथायथमिति यथाऽयथम् । नौ । व्रतपत इति व्रतऽपते । व्रतानि । अनु । मे । दीक्षाम् । दीक्षापतिरिति दीक्षाऽपतिः । अमंस्त । अनु । तपः । तपस्पतिः । तपःपतिरिति तपःऽपतिः ॥४९॥ अति । अन्यान् । अगाम् । न । अन्यान् । उप । अगाम् । अर्वाक् । त्वा । परेभ्यः । परः । अवरेभ्यः ॥५०॥ तम् । त्वा । जुषामहे । देव । वनस्पते । देवयज्याया इति देवऽयज्यायै । देवाः । त्वा । देवयज्याया इति देवऽयज्या

॥४५॥

यै।जुषंताम्।विष्णवे त्वा॥११॥ओषधे।त्रायस्व।स्वधिते।इतिस्वऽधिते।
मा।एनम्।हिꣳसीः।दिवम्।मा।लेखीः।अंतरिक्षम्।मा।हिꣳसीः।पृथिव्या।
सम्।भव॥५२॥अयम्।हि।त्वा।स्वधितिरितिस्वऽधितिः।तेतिजानः।
प्रणिनाय।प्र निनायेतिप्रऽनिनाय।महते।सोभगाय।अतः।त्वम्।देव।
५९ वनस्पते।शतवल्शॉतिशतऽवल्शाः।वि।रोह।सहस्रवल्शाइतिसह
स्रऽवल्शाः।वि।वयम्।रुहेम॥५३॥५॥इतिशुक्लयजुःकाण्वपदसंहि
तायांपंचमोऽध्यायः॥५॥अग्रेणीः।अग्रेनीरित्यग्रेऽनीः।असि।स्वावे

॥७५॥

१त्

श्राइतिसुऽआवेशाः।उन्नेतृणामित्युत्ऽनेतृणाम्।एतस्य।वित्तात्।अधि।त्वा।
स्थास्यति।देवः।त्वा।सविता।मध्वा।अनक्तु।सुपिप्पलाभ्यइतिसुऽपिप्पला
भ्यः।त्वा।ओषधीभ्यः।दिवम्।अग्रेण।अस्पृक्षः।आ।अंतरिक्षम्।मध्येन।
अप्राः।पृथिवीम्।उपरेण।अदृंहीः॥१॥या।ते।धामानि।उश्मसि।गमध्यै।
यत्र।गावः।भूरिशृंगाइतिभूरिऽशृंगाः।अयासः।अत्र।अह।एतत्।उरु
गायस्येत्युरुऽगायस्य।विष्णोः।परमम्।पदम्।अव।भाति।भूरि॥२॥विष्णोः॥
कर्माणि।पश्यत।यतः।व्रतानि।पस्पशे।इन्द्रस्य।युज्यः।सखा॥३॥तत्।

॥७५

विष्णोः । परमम् । पदम् । सदा । पश्यंति । सूरयः ॥ दिवीवेति दिविऽइव । चक्षुः ।
आततमित्याऽततम् ॥ ४ ॥ परिवीरिति परिऽवीः । असि । परि । त्वा । दैवीः ।
विशः । व्ययंताम् । परि । इमम् । यजमानम् । रायः । मनुष्याणाम् । दिवः । सू
नुः । असि । एषः । ते । पृथिव्याम् । लोकः । आरण्यः । ते । पशुः ॥ ५ ॥ उपावी
रित्युपऽअवीः । असि । उप । देवान् । दैवीः । विशः । प्र । अगुः । उशिजः ।
वह्नितमानिति वह्निऽतमान् । देव । त्वष्टः । वसु । रम । हव्या । ते । स्वदंताम् ॥ ६ ॥
रेवतीः । रमध्वम् । बृहस्पते । धारय । वसूनि । ऋतस्य । त्वा । देवहविरिति

देवऽहविः। पाशेन। प्रति। मुंचामि। धर्षात्। मानुषः॥ ७ ॥ अग्नीषोमाभ्या
म्। जुष्टम्। नि। युनज्मि। अद्भइत्यत्ऽभ्यः। त्वा। ओषधीभ्यः। प्र। उक्षा
मि॥ ८॥ अपाम्। पेरुः। असि। आपः। देवीः। स्वदंतु। स्वात्तम्। चित्। स
त्। देवहविरिति देवऽहविः॥ ९॥ सम्। ते। प्राणः। वातेन। गच्छताम्। स
म्। अंगानि। यजत्रैः। सम्। यजमानः। आशिषेत्याऽशिषा॥ १०॥ घृते
न। अक्तौ। पशुम्। त्रायेथाम्। रेवति। यजमाने। प्रियम्। धाः। आ। विश॥ ११॥
उरोः। अंतरिक्षात्। सजूरिति सऽजूः। देवेन। वातेन। अस्य। हविषः। त्म

ना। प्रजा। सम्। अस्य। तन्वा। भव॥१२॥ वर्षोइतिवर्षौ। वर्षीयसि। यज्ञे। य
ज्ञपतिमितियज्ञऽपतिम्। धाः। स्वाहा। देवेभ्यः। देवेभ्यः। स्वाहा। मा। अहिः।
भूः। मा। पृदाकुः॥१३॥ नमः। ते। आतानेत्याऽतान। अनर्वा। प्र। इहि। घृत
स्य। कुल्याः। उप। ऋतस्य। पथ्याः। उप॥१४॥ देवीः। आपः। शुद्धाः। वोढ्व
म्। सुपरिविष्टाइतिसुऽपरिविष्टाः। वयम्। परिवेष्टारइतिपरिऽवेष्टा
रः। भूयास्म॥१५॥ वाचम्। ते। शुन्धामि। प्राणम्। चक्षुः। श्रोत्रम्। नाभिम्।
मेढ्रम्। पायुम्। चरित्रान्। ते। शुन्धामि॥१६॥ मनः। ते। आ। प्यायताम्। वा
देवेषु। सुपरिविष्टाइतिसुऽपरिविष्टाः।५

क्रू। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रम्। यत्। ते। क्रूरम्। यत्। आस्थितमित्याऽस्थितम्।
तत्। ते। आ। प्यायताम्। निः। स्त्यायताम्। शुध्यतु। शम्। अहोभ्य इत्यहःऽभ्यः॥१७॥
ओषधे। त्रायस्व। स्वधित इति स्वऽधिते। मा। एनम्। हिꣳसीः। रक्षसाम्। भा
गः। असि। निरस्तमिति निःऽअस्तम्। रक्षः॥१८॥ इदम्। अहम्। रक्षः।
अभि। तिष्ठामि। अव। बाधे। अधमम्। तमः। नयामि॥१९॥ घृतेन। द्यावा
पृथिवी इति द्यावापृथिवी। प्र। ऊर्णवाथाम्। वायो इति वायो। वेः। स्तोकाना
म्। जुषाणः। अग्निः। आज्यस्य। वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृते इति स्वाहाऽकृते। उ

ध्र्वनन्नसमिसृध्र्वऽनन्नसम्।मारुतम्।गछतम्।।२०।।सम्।ते।मनः।मन
सा।सम्।प्राणः।प्राणेन।गछताम्।रेट्।असि।अग्निः।त्वा।श्रीणातु।आपः।त्वा।
सम्।अरिणन्।।२१।।वातस्य।त्वा।ध्राज्यै।पूष्णः।रंह्यै।उष्मणः।व्यथिषत्।
प्रयुतमितिप्रऽयुतम्।द्वेषः।घृतम्।घृतपावानइतिघृतऽपावानः।पिबत।
वसाम्।वसापावानइतिवसाऽपावानः।पिबत।अंरिक्षस्य।हविः।असि।
स्वाहा।।२२।।दिशः।प्रदिशइतिप्रऽदिशः।आदिशइत्याऽदिशः।विदिशइति
विऽदिशः।उद्दिशइत्युत्ऽदिशः।दिग्भ्यइतिदिक्ऽभ्यः।स्वाहा।ऐंद्रः।प्राणः।

अंगेअंग इत्यंगेऽअंगे। निपीत इतिनिऽपीतः॥ ऐंद्र ः। उदानइत्युत्ऽआनः।
अंगेअंग इत्यंगेऽअंगे। नि। दीध्ये॥२३॥ देव। त्वष्टः। भूरि। ते। सꣳसमिति
समऽसम्। एतु। सलक्ष्मेतिसऽलक्ष्म। यत्। विषुरूपमितिविषुऽरूपम्।
भवाति। देवत्रेतिदेवऽत्रा। यन्तम्। अवसे। सखायः। अनु। त्वा। माता। पि
तरः। मदंतु॥२४॥ समुद्रम्। गच्छ। स्वाहा। देवम्। सवितारम्। अंतरिक्षम्।
मित्रावरुणौ। अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। छंदाꣳसि॥ द्यावापृथिवी इति द्यावा
पृथिवी। सोमम्। यज्ञम्। नभः। दिव्यम्। अग्निम्। वैश्वानरम्। मनः। मे।

हार्दि। यच्छ॥२५॥ दिवम्। ते। धूमः। गच्छतु। अंतरिक्षम्। ज्योतिः। पृथिवीम्।
भस्मना। आ। पृण। स्वाहा॥२६॥ मा। अपः। मा। ओषधीः। हिंसीः। धाम्नो
धाम्न इति धाम्नःऽधाम्नः। राजन्। ततः। वरुण। नः। मुंच। यत्। आहुः। अ
घ्न्याः। इति। वरुण। इति। शपामहे। ततः। वरुण। नः। मुंच॥२७॥ सुमित्रिया
इति सुऽमित्रियाः। नः। आपः। ओषधयः। संतु। दुर्मित्रिया इति दुःऽमित्रि
याः। तस्मै। संतु। यः। अस्मान्। द्वेष्टि। यम्। च। वयम्। द्विष्मः॥२८॥ इदम्।
आपः। प्र। वहत। यत्। किम्। च। दुरितमिति दुःऽइतम्। मयि। यत्। वा।

अहम्।अभिदुद्रोहेत्यभिऽदुद्रोह।यत्।वा।शेपे।उत।अनृतम्॥२२॥
हविष्मतीः।इमाः।आपः।हविष्मान्।आ।विवासति।हविष्मान्।देवः।अध्व
रः।हविष्मान्।अस्तु।सूर्य्यः॥२०॥अग्नेः।वः।अपन्नगृहस्येत्यपन्नऽगृ
हस्य।सदसि।सादयामि।इंद्राग्न्योः।भागधेयीरिति-भागऽधेयीः।स्थ।मि
त्रावरुणयोः।विश्वेषाम्।देवानाम्।भागधेयीरिति-भागऽधेयीः।स्थ॥२१॥
अमूः।याः।उप।सूर्य्ये।याभिः।वा।सूर्य्यः।सह।ताः।हिन्वंतु।अध्वरम्॥३२॥ नः ६
हृदे।त्वा।मनसे।दिवे।सूर्य्याय।उर्ध्वः।अध्वरम्।दिवि।देवेषु।होत्राः।य

३३
घ्रा। सोम। राजन्। विश्वाः। त्वम्। प्रजाः इति प्रऽजाः। उपावरोहेत्युपऽअव
रोह। विश्वाः। त्वाम्। प्रजाः इति प्रजाः। उपावरोहंत्वित्युपऽअवरोहंतु॥३४॥
शृणोतु। अग्निः। समिधेति सम्ऽइधा। हवम्। मे। शृण्वंतु। आपः। धि
षणाः। च। देवीः। श्रोत। ग्रावाणः। विदुषः। न। यज्ञम्। शृणोतु।
देवः। सविता। हवम्। मे। स्वाहा॥३५॥ देवीः। आपः। अपाम्। नपात्।
यः। वः। ऊर्मिः। हविष्यः। इंद्रियावान्। इंद्रियवानितींद्रियऽवान्। मदिं
तमइति मदिन्ऽतमः॥३६॥ तम्। देवेभ्यः। देवत्रेति देवऽत्रा। दात।

सुकृपेभ्य इति सुकृऽपेभ्यः । येषाम् । भागः । स्थ । स्वाहा ॥ ३७ ॥ का
र्षिः । असि । समुद्रस्य । त्वा । अक्षित्यै । उत् । नयामि । सम् । आपः । अद्भि
रित्यत्ऽभिः । अग्मत । सम् । ओषधीभिः । ओषधीः ॥ ३८ ॥ यम् । अ
ग्ने । पृत्स्विति पृत्ऽसु । मर्त्यम् । अवाः । वाजेषु । यम् । जुनाः । सः । यन्ता ।
शश्वतीः । इषः । स्वाहा ॥ ३९ ॥ आ । ददे । रावा । असि । गभीरम् । इमम् ।
अध्वरम् । कृधि । इन्द्राय । सुषूतमम् । सुसूतममिति सुऽसूतमम् । उत्त
मेनेत्युत्ऽतमेन । पविना । ऊर्जस्वंतम् । मधुमंतमिति मधुऽमन्तम् । पय

स्वन्तम्। निग्राभ्याइतिनिऽग्राभ्याः। स्थ। देवश्रुतइतिदेवऽश्रुतः।
तर्प्पयत। मा॥ ५०॥ मनः। मे। तर्प्पयत। वाचम्। प्राणम्। चक्षुः। श्रोत्र
म्। आत्मानम्। प्रजामितिप्रऽजाम्। पशून्। गणान्। गणाः। मे। मा। वि।
तृषन्॥ ५१॥ इंद्राय। त्वा। वसुमतइतिवसुऽमते। रुद्रवतइतिरुद्रऽवते।
आदित्यवतइत्यादित्यऽवते। अभिमातिघ्नइत्यभिमातिऽघ्ने। श्येना
य। सोमभृतइतिसोमऽभृते। अग्नये। रायस्पोषदइतिरायस्पो
षऽदे॥ ५२॥ यत्। ते। सोम। दिवि। ज्योतिः। पृथिव्याम्। उरौ। अंत

रिक्षे।तेन।अस्मै।यजमानाय।उरु।राये।कृधि।अधि।दा त्रे।वोचः॥ ४३॥
श्वात्राः।स्थ।वृत्रतुरइतिवृत्रऽतुरः।राधोगूर्त्ताइतिराधःऽगूर्त्ताः।
अमृतस्य।पत्नीः।ताः।देवीः।देवत्रेतिदेवऽत्रा।इमम्।यज्ञम्।नयत।
उपहूताइत्युपऽहूताः।सोमस्य।पिबत॥ ४४॥ मा।भेः।मा।सम्।विक्थाः।
उर्जम्।धत्स्व।धिषणेइतिधिषणे।वीड्वीइतिवीड्वी।सतीइतिसती।
वीडयेथाम्।ऊर्जम्।दधाथाम्।पाप्मा।हतः।न।सोमः॥ ४५॥ प्राक्।
अपाक्।उदक्।अधराक्।सर्वतः।त्वा।दिशः।आ।धावंतु।अंब।

निः। परा। सम्। अरीः। विदाम्॥ ४॥ त्वम्। अंग। प्र। शंसिषः। देवः।
शविष्ठ। मर्त्यम्। न। त्वत्। अन्यः। मघवन्निति मघ ऽ वन्। अस्ति। म
र्डिता। इन्द्र। ब्रवीमि। ते। वचः॥ ४८। ५॥ इति शुक्लयजुः काण्वपद
संहितायां षष्ठमोध्यायः॥ ६॥ हरिः ॐम्॥ वाचः। पतये। पवस्व।
वृष्णः। अंशुभ्यामित्यंशु ऽ भ्याम्। गभस्तिपूत इति गभस्ति ऽ पू
तः। देवः। देवेभ्यः। पवस्व। येषाम्। भागः। असि। मधुमतीरिति म
धु ऽ मतीः। नः। इषः। कृधि॥ १॥ यत्। ते। सोम। अदाभ्यम्। नाम।

जागृवि। तस्मै। ते। सोम। सोमाय। स्वाहा। स्वाहा। उरु। अन्तरिक्षम्। अनु।
इहि। स्वांकृत इति स्वांकृतः। असि। विश्वेभ्यः। इंद्रियेभ्यः। दिव्येभ्यः।
पार्थिवेभ्यः ॥ २ ॥ मनः। त्वा। अष्टु। स्वाहा। त्वा। सुभव इति सुऽभवः।
सूर्याय। देवेभ्यः। त्वा। मरीचिपेभ्य इति मरीचिऽपेभ्यः। देव। अꣳशो इ
त्यꣳशो। यस्मै। त्वा। ईडे। तत्। सत्यम्। उपरिप्रुतेत्युपरिऽप्रुता। भंगेन।
हतः। असौ। फट्। प्राणाय। त्वा। व्यानायेति विऽआनाय। त्वा ॥ ३ ॥ उप
यामगृहीत इत्युपयामऽगृहीतः। असि। अंतः। यच्छ। मघवन्निति म

घऽवन्। पाहि। सोमम्। उरुष्य। रायः। अ यं। इषः। यजस्व।२॥ अंतरि
त्यंतः। ते। द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी। दधामि। अंतः। दधामि। उ
रु। अंतरिक्षम्। सजूरिति सऽजूः। देवेभिः। अवरैः। परैः। च। अंतर्य्या
मइत्यंतःऽयामे। मघवन्निति मघऽवन्। मादयस्व। उदानायेत्युत्ऽआनाय। त्वा॥५॥
आ। वायोइतिवायो। भूष। शुचिपाइतिशुचिऽपाः। उप। नः। सहस्रम्। ते।
६ति नियुतइति निऽयुतः। विश्ववारैं विश्वऽवार। उपोइत्युपो। ते। अंधः। म
द्यम्। अयामि। यस्य। देव। दधिषे। पूर्वपेयमिति पूर्वऽपेयम्। वायवे।

॥५३॥

त्वा ॥ ६ ॥ इंद्रवायूइतींद्रऽवायू । इमे । सुताः । उप । प्रयोभिरितिप्रयःऽभिः ।
आ । गतम् । इंदवः । वाम् । उशंति । हि । वायवे । इंद्रवायुभ्यामितींद्रवायुऽ
भ्याम् । त्वा । एषः । ते । योनिः । सजोषोभ्यामितिसजोषःऽभ्याम् । त्वा ॥ ७ ॥
अयम् । वाम् । मित्रावरुणा । सुतः । सोमः । ऋतावृधा । ऋतवृधेत्यृतऽ
वृधा । मम । इत् । इह । श्रुतम् । हवम् । मित्रावरुणाभ्याम् । त्वा ॥ ८ ॥ राया ।
वयम् । ससवाꣳसइतिससऽवाꣳसः । मदेम । हव्येन । देवाः । यवसेन ।
गावः । ताम् । धेनुम् । मित्रावरुणा । युवम् । नः । विश्वाहा । धत्तम् । अन

॥५३

मिसंतयुऽभ्या २

पस्फुरंतीमिखनेपऽस्फुरंतीम्। एषः। ते। योनिः। ऋतायुभ्याम्॥ ऋत
युभ्याँम्। त्वा॥ ९॥ या। वाम्। कशा। मधुमतीतिमधुऽमती। अश्विना। सू
नृतावतीतिसूनृताऽवती। तया। यज्ञम्। मिमिक्षतम्। अश्विभ्यामि
त्यश्विऽभ्याम्। त्वा। एषः। ते। योनिः। माध्वीभ्याम्। त्वा॥ १०॥ तम्। प्रत्न
थेतिप्रत्नऽथा। पूर्वथेतिपूर्वऽथा। विश्वथेतिविश्वऽथा। इमथेतीमऽ
था। ज्येष्ठतातिमितिज्येष्ठऽतातिम्। बर्हिषदम्। बर्हिसदमितिबर्हिऽ
सदम्। स्वर्विदमितिस्वःऽविदम्। प्रतीचीनम्। वृजनम्। दोहसे। धु

निम्। आशुम्। जयंतम्। अनु। याः। सु। वर्द्धसे। इंद्राय। त्वा॥११॥ एषः। ते।
योनिः। वीरताम्। पाहि। अपमृष्ट इत्यपऽमृष्टः। शंडः। देवाः। त्वा। शुक्र
पा इति शुक्रऽपाः। प्र। नयंतु। अनाधृष्टा। असि। सुवीर इति सुऽवीरः।
वीरान्। प्रजनयन्निति प्रऽजनयन्। परि। इहि। अग्नि। रायः। पोषेण।
यजमान्। संजग्मान इति सम्ऽजग्मानः। दिवा। पृथिव्या। शुक्रः। शुक्रशो
चिषेति शुक्रऽशोचिषा। निरस्त इति निःऽअस्तः। शंडः। शुक्रस्य। अ
धिष्ठानम्। अधिस्थानमित्यधिऽस्थानम्। असि॥१२॥ अछिन्नस्य।

ते। देव। सोम। सुवीर्यस्येतिसुऽवीर्यस्य। रायः। पोषस्य। ददितारः। स्याम।
सा। प्रथमा। सऽंकृतिः। विश्ववारेतिविश्वऽवारा। सः। प्रथमः। वरुणः।
मित्रः। अग्निः॥१३॥ सः। प्रथमः। बृहस्पतिः। चिकित्वान्। तस्मै। इंद्राय।
सुतम्। आ। जुहोत। स्वाहा। तृंपंतु। होत्राः। मध्वः। यत्। स्विष्टमितिसुऽइष्ट
म्। सुहुतमितिसुऽहुतम्। यत्। स्वाहा॥१४॥ अयम्। वेनः। चोदयत्।
पृश्निगर्भाइतिपृश्निऽगर्भाः। ज्योतिर्जरायुरितिज्योतिःऽजरायुः। रज
सः। विमानइतिविऽमाने। इमम्। अपाम्। संगमइतिसम्ऽगमे। सू

॥५५॥

यंस्वा । शिशुम् । मन्मा । विप्राः । मतिभिरिति मतिऽभिः । रिहंति । मर्ज्जीया । त्वा ॥१५॥
मनः । न । येषु । हवनेषु । तिग्मम् । विपः । शच्या । वनुथः । द्रु
वंता । आ । यः । शर्य्याभिः । तुविनृम्ण इति तुविऽनृम्णः । अस्य । अ
श्रीणीत । आदिशमित्याऽदिशम् । गभस्तौ ॥१६॥ एषः । ते । योनिः । प्र
जा इति प्रऽजाः । पाहि । अपमृष्ट इत्यपऽमृष्टः । मर्क्कः । देवाः । त्वा । मंथि
पा इति मंथिऽपाः । प्र । नयंतु । अनाधृष्टा । असि । सुप्रजा इति सुऽप्रजाः ।
प्रजा इति प्रऽजाः । प्रजनयन्निति प्रऽजनयन् । परि । इहि । अभि । रा

५५

यः। पोषेण। यजमानम्। संजग्मान इति सम्ऽजग्मानः। दिवा। पृ
थिव्या। मंथी। मंथिशोचिषेति मंथिऽशोचिषा। निरस्त इति निःऽ
अस्तः। मर्कः। मंथिनः। अधिष्ठानम्। अधिस्थानमित्यधिऽस्था
नम्। असि। १८। ये। देवासः। दिवि। एकादश। स्थ। पृथिव्याम्।
अधि। एकादश। स्थ। अप्सुक्षित इत्यप्सुऽक्षितः। महिना। एका
दश। स्थ। ते। देवासः। यज्ञम्। इमम्। जुषध्वम्॥ आग्रयणः। असि।
स्वाग्रयण इति सुऽआग्रयणः। पाहि। यज्ञम्। पाहि। यज्ञपतिम्

।।५६।।

तियज्ञऽपतिम् ।। १९ ।। विष्णुः । त्वाम् । इंद्रियेण । पातु । विष्णुम् । त्वम् । पाहि ।
अभि । सवनानि । पाहि । सोमः । पवते । सोमः । पवते ।। २० ।। अस्मै । ब्रह्म
णे । क्षत्राय । सुन्वते । यजमानाय । इषे । उर्ज्जे । अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः । ओषधी
भ्यः । द्यावापृथिवीभ्याम् । सुभूतायेतिसुऽभूताय । ब्रंह्मवर्चसायेति
ब्रह्मऽवर्चसाय । पवते । विश्वेभ्यः । त्वा । देवेभ्यः । एषः । ते । योनिः । वि
श्वेभ्यः । त्वा । देवेभ्यः ।। २१ ।। इंद्राय । त्वा । बृहद्वं तइतिबृहत्ऽवते ।
७ब वयस्वते । उक्थायुँम् । उक्थयुवमित्युक्थऽयुवम् । गृह्णामि । यत् । ते ।

।।५६

इंद्रा। बृहता। वयः। तस्मै। त्वा। विष्णवे। त्वा। एषः। ते। योनिः। उक्थेभ्यः।
त्वा॥२२॥ देवेभ्यः। त्वा। देवायुवम्। देवयुवमिति देवऽयुवम्। गृह्णा-
मि। यज्ञस्य। आयुषे। मित्रावरुणाभ्याम्। इंद्राय। इंद्राग्निभ्यामितींद्रा-
ग्निऽभ्याम्। इंद्राय। इन्द्रावरुणाभ्याम्। इंद्राबृहस्पतिभ्यामितींद्राबृ-
हस्पतिऽभ्याम्। इंद्राविष्णुभ्यामितींद्राविष्णुऽभ्याम्। त्वा। देवायुवम्।
देवयुवमिति देवऽयुवम्। गृह्णामि। यज्ञस्य। आयुषे॥२३॥ मूर्द्धान-
म्। दिवः। अरतिम्। पृथिव्याः। वैश्वानरम्। ऋते। आ। जातम्। अग्निम्।

कविम्। संम्राजमितिसम्ऽराजम्। अतिथिम्। जनानाम्। आसन्।
आ। पात्रम्। जुनयंत। देवाः॥२४॥ ध्रुवः। असि। ध्रुवक्षितिरितिध्रु
वऽक्षितिः। ध्रुवाणाम्। ध्रुवतमइतिध्रुवऽतमः। अच्युतानाम्।
अच्युतक्षित्तमइत्यच्युतक्षित्ऽतमः। एषः। ते। योनिः। वैश्वानराय। तं ~
त्वा॥२५॥ ध्रुवम्। ध्रुवेण। मनसा। वाचा। सोमम्। अव। नयामि। अथ।
नः। इन्द्रः। इत्। विशः। असपत्नाः। समनसइतिसऽमनसः। करत्॥२६॥
यः। ते। द्रप्सः। स्कंदति। यः। ते। अंशुः। ग्रावच्युतइतिग्रावऽच्युतः।

धिषणयोः । उपस्थादित्युपऽस्थात् । अध्वर्योः । वा । परि । वा । यः । पवित्रात् । तम् । ते । जुहोमि । मनसा । वषट्कृतमितिवषट्ऽकृतम् । स्वाहा । देवानाम् । उत्क्रमणमित्युत्ऽक्रमणम् । असि ॥ २९ ॥ मधवे । माधवाय । शुक्राय । शुचये । नभसे । नभस्याय । इषे ऊर्जे । सहसे । सहस्याय । तपसे । तपस्याय । अंहसस्पतये । अंहसःपतयइत्यंहसःऽपतये । त्वा ॥ ३० ॥ इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी । आ । गतम् । सुतम् । गीर्भिरितिगीःऽभिः । नभः । वरेण्यम् । अस्य । पातम् । धिया । इषिता । इन्द्राग्निभ्यामितीन्द्राग्निऽभ्याम्

॥५८॥

म्।त्वा।एषः।ते।योनिः। इंद्राग्निभ्यामितीन्द्राग्निऽभ्याम्।त्वा॥२९॥
आ।घ।ये।अग्निम्।इंधते।स्तृणंति।बर्हिः।आनुषक्॥येषाम्।इन्द्रः।
युवा।सखा॥अग्नीन्द्राभ्याम्।त्वा।एषः।ते।योनिः।अग्नीन्द्राभ्याम्।त्वा॥३०॥
ओमासः।चर्षणीधृतः।चर्षणिधृतइतिचर्षणिऽधृतः।विश्वे।देवासः।
आ।गत।दाश्वांसः।दाशुषः।सुतम्॥३१॥विश्वे।देवासः।आ।गत।
शृणुत।मे।इमम्।हवम्।आ।इदम्।बर्हिः।नि।सीदत॥३२॥इन्द्र।म
रुत्वः।इह।पाहि।सोमम्।यथा।शार्य्याते।अपिबः।सुतस्य।तव।प्रणी

॥५८

त्ति १

तीाप्र नीतीँप्रऽनीती। तव। शूर। शर्मन्। आ। विवासंति। कवयः।
सुयज्ञा इति सुऽयज्ञाः। इंद्राय। त्वा। मरुत्वते। एषः। ते। योनिः। इंद्राय।
त्वा। मरुत्वते॥ ३३॥ मरुत्वंतम्। वृषभम्। वावृधानम्। ववृधानमि
ति ववृधानम्। अकवारिमित्यकवऽअरिम्। दिव्यम्। शासम्। इन्द्र
म्। विश्वासाहम्। विश्वसहमिति विश्वऽसहम्। अवसे। नूतना
य। उग्रम्। सहोदामिति सहःऽदाम्। इह। तम्। हुवेम॥ ३४॥ मरुता
म्। ओजसे। त्वा॥ ३५॥ सजोषा इति सऽजोषाः। इन्द्र। सगण इति सऽ

॥५१॥

गणः। मरुद्भिरितिमरुत्ऽभिः। सोमम्। पिब। वृत्रहेतिवृत्रऽहा। शूर। विद्वान्।
जहि। शत्रून्। अप। मृधः। नुदस्व। अथ। अभयम्। कृणुहि। विश्वतः।
नः॥३६॥ महान्। इन्द्रः। नृवदितिनृऽवत्। आ। चर्षणिप्राइतिचर्षणिऽ
प्राः। उत। द्विबर्हाइतिद्विऽबर्हाः। अमिनः। सहोभिरितिसहःऽभिः।
अस्मद्र्यक्। वावृधे। ववृधइतिववृधे। वीर्याय। उरुः। पृथुः। सुकृ
तइतिसुऽकृतः। कर्तृभिरितिकर्तृऽभिः। भूत्। महेंद्रायेतिमहाऽइं
द्राय। त्वा। एषः। ते। योनिः। महेंद्रायेतिमहाऽइंद्राय। त्वा॥३७॥ महान्।

॥५१

इन्द्रः। यः। ओजसा। पर्जन्यः। वृष्टिमांऽइव। वृष्टिमानिवेति वृष्टिमान्ऽ
इव।। स्तोमैः। वत्सस्य। वावृधे। ववृधऽइति ववृधे।। ३८।। ७।। इति शुक्लयजुः
काण्वशाखा पदसंहितायां सप्तमोऽध्यायः।। ७।। हरिः ॐ म। आदित्येभ्यः।
त्वा।। १।। कदा। चन। प्र। युच्छसि। उभेऽइत्युभे। नि। पासि। जन्मनीऽइति ज
न्मनी। तुरीया। आदित्या। सवनम्। ते। इन्द्रियं। आ। तस्थौ। अमृतम्। दिवि।
आदित्येभ्यः। त्वा।। २।। यज्ञः। देवानाम्। प्रति। एति। सुम्नम्। आदित्यासः।
भवत। मृडयंतः। आ। वः। अर्वाची। सुमतिरिति सुऽमतिः। ववृत्यात्।

॥६०॥

अंहोः। चित्। या। वरिवोवित्तरेति वरिवोवित्ऽतरा। असत्। आ
दित्येभ्यः। त्वा। विवस्वान्। आदित्य। एष। ते। सोमपीथइति सोमऽपी
थः। तस्मिन्। मत्स्व॥३॥ श्रत्। अस्मै। नरः। वचसे। दधातन। यत्।
आशीर्देत्याशीःऽदा। दंपतीइति दम्ऽपती। वामम्। अश्नुतः। पु
मान्। पुत्रः। जायते। विंदते। वसु। अध। विश्वाहा। अरपः। एधते।
गृहे॥४॥ वामम्। अद्य। सवितः। वामम्। उं इत्। श्वः। दिवेदिव इ
ति दिवेऽदिवे। वामम्। अस्मभ्यम्। सावीः। वामस्य। हि। क्षयस्य।

६०

सुप्रतिष्ठानः।४

देवान्दूरेः। अया। धिया। वामभाज इति वामऽभाजः। स्याम॥५॥
सावित्रः। असि। चनोधा इति चनःऽधाः। चनः। मयि। धेहि। जि
न्व। यज्ञम्। जिन्व। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम्। भगाय। सवित्रे।
त्वा॥६॥ सुशर्मेति सुऽशर्मा। असि। सुप्रतिष्ठान इति सुऽप्रति
ष्ठानः। बृहदुक्षायेति बृहत्ऽउक्षाय। नमः॥७॥ बृहस्पतिसुत
स्येति बृहस्पतिऽसुतस्य। ते। देव। सोम। इंदो इतींदो। इंद्रियावतः।
इंद्रियवत इतींद्रियऽवतः। पत्नीवत इति पत्नीऽवतः। ग्रहान्।

ऋध्यासम् । ८ । अहम् । परस्तात् । अहम् । अवस्तात् । यत् । अंतरिक्षम् । तत् । उँ इत्यूँ । मे । पिता । आसीत् । अहम् । सूर्यम् । उभयतः । ददर्श । अहम् । देवानाम् । परमम् । गुहा । यत् ॥ ९ ॥ अग्ने । वाक् । पते । सजूरिति सजूः । देवेन । त्वष्ट्रा । सोमम् । पिब । स्वाहा ॥ १० ॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । वृषा । असि । रेतोधा इति रेतःऽधाः । रेतः । मयि । धेहि । प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः । ते । वृष्णः । रेतोधस इति रेतःऽधसः । रेतोधामिति रेतःऽधाम् । अशीय ॥ ११ ॥ हरिः । असि । हारियोजन इति हारिऽयो

ते २

जनः। हरिन्त्यामिति हरिऽन्त्याम्। आ। त्वा। हर्य्योः। पानाः। स्ह। सहसोमा इति
सहऽसोमाः। इंद्राय॥ १२॥ यः। देव। सोम। अश्वसनिरित्यश्वऽसनिः। नृ
क्षनः। यः। गोसनिरिति गोऽसनिः। तस्य। ते। इष्टयजुष इतीष्टऽयजु
षः। स्तुतस्तोमस्येति स्तुतऽस्तोमस्य। शस्तोक्थस्येति शस्तऽउक्थस्य।
उपहूत इत्युपऽहूतः। उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य। भक्षयामि॥ १३॥ युक्ष्व।
हि। केशिना। हरी इति हरी। वृषणा। कक्ष्यप्रेति कक्ष्यऽप्रा॥ अथ। नः।
इंद्र। सोमपा इति सोमऽपाः। गिराम्। उपश्रुतिमित्युपऽश्रुतिम्।

चर। इंद्राय। त्वा। षोळ्शिने। र। [illegible]ः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। षोळ्शिने ॥ १४ ॥
आ। तिष्ठ। वृत्रहन्निति वृत्रऽहन्। रथम्। युक्ता। ते। ब्रह्मणा। हरी इति हरी।
अर्वाचीनम्। सु। ते। मनः। ग्रावा। कृणोतु। वग्नुना ॥ १५ ॥ इंद्रम्। इत्।
हरी इति हरी। वहतः। अप्रतिधृष्टशवसमित्यप्रतिधृष्टऽशवसम्।
ऋषीणाम्। च। स्तुतीः। उप। यज्ञम्। च। मानुषाणाम् ॥ १६ ॥ यस्मात्।
न। जातः। परः। अन्यः। अस्ति। यः। आविवेशेत्याऽविवेश। भुवनानि।
विश्वा। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। प्रजयेति प्रऽजया। सꣳरराण इति

सम्ऽरराणः। त्रीणि। ज्योतीꣳषि। सचते। सः। षोडशी॥१७॥ इंद्रः। च।
संम्राड्डिति सम्ऽराट्। वरुणः। च। राजा। तौ। ते। भक्षम्। चक्रतुः। अ
ग्रे। एतम्। तयोः। अहम्। अनु। भक्षम्। भक्षयामि। वाक्। देवी। जुषाणा।
सोमस्य। तृप्यतु। सह। प्राणेन। स्वाहा॥१८॥ अग्ने। आयूꣳषि। पवसे। आ।
सुव। ऊर्जम्। इषम्। च। नः। आरे। बाधस्व। दुच्छुनाम्। अग्नये। त्वा।
वर्च्चसे। एषः। ते। योनिः। अग्नये। त्वा। वर्च्चसे। अग्ने। वर्चस्वन्। वर्च्च
स्वान्। त्वम्। देवेषु। असि। वर्च्चस्वान्। अहम्। मनुष्येषु। भूयासम्॥१९॥

अग्ने। पवस्व। स्वपा इति सु ऽ अपाः। अस्मे इत्यस्मे। वर्च्चः। सुवीर्यमिति सु ऽ
वीर्यम्। दधत्। रयिम्। मयि। पोषम्॥२०॥ उत्तिष्ठन्नित्युत् ऽ तिष्ठन्। ओ
जसा। सह। पीत्वी। शिप्रे इति शिप्रे। अवेपयः। सोमम्। इन्द्र। चमू इति च
मू। सुतम्। इंद्राय। त्वा। ओजसे। एषः। ते। योनिः। इन्द्राय। त्वा। ओजसे।
इन्द्र। ओजस्विन्। ओजस्वान्। त्वम्। देवेषु। असि। ओजस्वान्। अहम्। मा
नुष्येषु। भूयासम्॥२१॥ अदृश्रम्। अस्य। केतवः। वि। रश्मयः। जना
न्। अनु। भ्राजंतः। अग्नयः। यथा। सूर्य्याय। त्वा। भ्राजे। एषः। ते। यो

निः।सूर्य्यार्यो।भ्राड्भ्राजे।सूर्य्यो।भ्राजस्वन्।भ्राजस्वान्।त्वम्।देवेषु।असि।
भ्राजस्वान्।अहम्।मनुष्येषु।भूयासम्।२२॥उत्।उँ इत्यँ।त्यम्।जा
तवेदसमितिजातऽवेदसम्।देवम्।वहंति।केतवः।दृशे।विश्वाय।
सूर्यम्।२३॥चित्रम्।देवानाम्।उत्।अगात्।अनीकम्।चक्षुः।मित्र
स्य।वरुणस्य।अग्नेः।आ।अप्राः।द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।
अंतरिक्षम्।सूर्यः।आत्मा।जगतः।तस्थुषः।च॥२४॥वि।नः।इन्द्र।मृ
धः।जहि।नीचा।यच्छ।पृतन्यतः।यः।अस्मान्।अभिदासतीत्यभिऽदा

॥६४॥

सति। अधरम्। गमय। तमः। इंद्राय। त्वा। विमृध इति विऽमृधे। ए
षः। ते। योनिः। इन्द्राय। त्वा। विमृध इति विऽमृधे॥२५॥ वाचः। पतिम्।
विश्वकर्माणमिति विश्वऽकर्माणम्। ऊतये। मनोजुवमिति मनःऽजुव
म्। वाजे। अद्य। हुवेम। सः। नः। विश्वानि। हवनानि। जोषत्। विश्वशं
भूरिति विश्वऽशंभूः। अवसे। साधुकर्मेति साधुऽकर्मा। इन्द्राय। त्वा।
विश्वकर्मण इति विश्वऽकर्मणे। एषः। ते। योनिः। इन्द्राय। त्वा। विश्व
कर्मण इति विश्वऽकर्मणे॥२६॥ विश्वकर्मन्निति विश्वऽकर्मन्।

॥६४

हविषा। वावृधानः। ववृधान इति ववृधानः। स्वयम्। यजस्व। पृ
थिवीम्। उत। द्याम्। मुह्यंतु। अन्ये। अभितः। सपत्ना इति सऽपत्नाः।
इह। अस्माकम्। मघवेति मघऽवा। सूरिः। अस्तु॥२७॥ विश्वकर्म
न्निति विश्वऽकर्मन्। हविषा। वर्द्धनेन। त्रातारम्। इन्द्रम्। अकृणोः।
अयुध्यम्। तस्मै। विशः। सम्। अनमंत। पूर्वीः। अयम्। उग्रः। विह
व्य इति विऽहव्यः। यथा। असत्॥२८॥ अग्नये। त्वा। गायत्रछंदसमि
ति गायत्रऽछंदसम्। गृह्णामि। इन्द्राय। त्रिष्टुप्छंदसम्। त्रिष्टुप्छं

दसमितित्रिस्तुप्ऽछंदसम्।विश्वेभ्यः।देवेभ्यः।जगच्छंदसमिति
जगत्ऽछंदसम्।अनुष्टुप्।अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्।ते।अग्निगरइ
त्यग्निऽगरः॥२९॥श्रेष्ठीनाम्।त्वा।पत्मन्।आ।धूनोमि।कुकूनन
नानाम्।भंदनानाम्।मध्वंतमानामिति मधुऽअंतमानाम्।शुक्र
म्।त्वा।शुक्रे।आ।धूनोमि।अन्हः।रूपे।सूर्यस्य।रश्मिषु॥३०॥कुकु
हम्।रूपम्।वृषभस्य।रोचते।बृहत्।सोमः।सोमस्य।पुरोगाइ
तिपुरःऽगाः।शुक्रः।शुक्रस्य।पुरोगाइतिपुरःऽगाः।यत्।ते।सोम।

अदाभ्यम्।नाम।जागृवि।तस्मै।त्वा।गृह्णामि।तस्मै।ते।सोम।सोमा
य।स्वाहा॥३१॥उशिक्।त्वम्।देव।सोम।अग्नेः।प्रियम्।पाथः।अपि।
इहि।वशी।इन्द्रस्य।अस्मत्सखेत्यस्मत्ऽसखा।त्वम्।देव।सोम।विश्वे
‸अपि षाम्।देवानाम्।प्रियम्।पाथः।‸इहि॥३२॥८॥इतिशुक्लयजुःकाण्व
पदसंहितायांअष्टमोऽध्यायः॥८॥हरिःॐम्॥प्राणाय।मे।वर्चोदा
इतिवर्चःऽदाः।वर्चसे।पवस्व।व्यानायेतिविऽआनाय।उदानाये
त्युत्ऽआनाय।वाचे॥१॥क्रतूदक्षाभ्याम्।श्रोत्राय।चक्षुर्भ्यामि

तिचक्षुःऽदाः। मे। [illegible]। वर्चोदसाविति वर्चःऽदसौ। वर्चसे। पवेथाम्॥२॥
आत्मनै। ओजसे। आयुषे। विश्वाभ्यः। मे। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। वर्चो
दसाविति वर्चःऽदसौ। वर्चसे। पवेथाम्॥३॥ कः। असि। कतमः। क
स्य। कः। [illegible] नाम। असि। यस्य। ते। नाम। अमन्महि। यम्। [illegible]। त्वा।
सोमेन। अतीतृपाम॥४॥ रूपेण। वः। रूपम्। अग्नि। आ। अगाम्। तुथः।
वः। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। वि। भजतु। ऋतस्य। पथा। प्र। इत। चं
द्रदक्षिणा इति चंद्रऽदक्षिणाः॥५॥ वि। स्वरिति स्वः। पस्य। वि। अंतरि

ध्रम्। आयतस्त्वासदस्यैः। ब्राह्मणम्। अद्य घा। विदेय। पितृमंतमिति पितृऽ
मंतम्। पैतृमत्यमिति पैतृऽमत्यम्। ऋषिम्। आर्षेयम्। सुधातुदक्षि
णमिति सुधातुऽदक्षिणम्। ॥६॥ अस्मद्रातेत्यस्मत्ऽराता। देवत्रेति
देवऽत्रा। गछ। प्रदातारमिति प्रऽदातारम्। आ। विश। अग्नये। त्वा।
मह्यम्। वरुणः। ददातु। सः। अमृतत्वमित्यमृतऽत्वम्। अश्यात्॥ ७॥
आयुः। दात्रे। एधि। मयः। मह्यम्। प्रतिग्रहीत्र इति प्रतिऽग्रहीत्रे। रु
द्राय। प्राणः। बृहस्पतये। त्वक्। यमाय। वयः। मह्यम्। प्रतिग्रहीत्रे मय०

इति प्रतिऽग्रहीत्रे । रुद्राय । प्राणः । बृहस्पतये । त्वक् । यमाय । हयः ।
मयः । मह्यम् । प्रतिग्रहीत्र इति प्रतिऽग्रहीत्रे ॥८॥ कः । अदात् । कस्मै ।
कामः । कामाय । कामः । दाता । कामः । प्रतिग्रहीतेति प्रतिऽग्रहीता । काम ।
एतत् । ते । नव । काम । खता । भुनजामहै ॥९॥ सम् । इंद्र । नः । मनसा ।
नेषि । गोभिः । सम् । सूरिभिरिति सूरिऽभिः । मघवन्निति मघऽवन् ।
सम् । स्वस्त्या । सम् । ब्रह्मणा । देवकृतमिति देवऽकृतम् । यत् । अस्ति ।
सम् । देवानाम् । सुमताविति सुऽमतौ । यज्ञियानाम् ॥१०॥ धाता । रा

ति:।सविता।इदम्।जुषंताम्।प्रजापतिरितिप्रजाऽपति:।निधिपाइ
तिनिधिऽपा:।देव:।अग्नि:।त्वष्टा।विष्णु:।प्रजयेतिप्रऽजया।संर
राणइतिसम्ऽरराण:।यजमानाय।द्रविणम्।दधातु॥११॥सुगेति
सुऽगा।व:।देवा:।सदना।अकर्म।ये।आजग्मेत्याऽजग्म।इदम्।स
वनं।जुषाणा:।भरमाणा:।वहमाना:।हवींषि।अस्मेइत्यस्मे।धत्त।
वसव:।वसूनि॥१२॥यान्।आ।अवह:।उशत:।देव।देवान्।तान्।
प्र।ईरय।स्वे।अग्ने।सधस्थइतिसधऽस्थे।जक्षिवांस:।इति

जक्षिऽवांसः। पपिवांसः। इति पपिऽवांसः। च। विश्वे। असुम्। घ
र्मम्। स्वः। आ। तिष्ठत। अनु ॥१९॥ वयम्। हि। त्वा। प्रयतीति प्रऽयति।
यज्ञे। अस्मिन्। अग्ने। होतारम्। अवृणीमहि। इह। ऋधक्। अयाः
ऋधक्। उत। अशमिष्ठाः। प्रजानन्निति प्रऽजानन्। यज्ञम्। उप
याहि। विद्वान् ॥२०॥ यज्ञ। यज्ञम्। गच्छ। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम्।
स्वाम्। योनिम्। गच्छ। स्वाहा। एषः। ते। यज्ञः। यज्ञपत इति यज्ञऽप
ते। सहसूक्तवाक इति सहऽसूक्तवाकः। सर्ववीर इति सर्वऽवीरः।

नम्। जुषस्व। स्वाहा॥ १५॥ उरुम्। हि। राजा। वरुणः। चकार। सूर्य्याय। पंथा
म्। अन्वेतवाऽइत्यनुऽएतवै। उं इत्युं। अपदे। पादा। प्रतिधातव इति प्र
तिऽधातवे। अकः। उत। अपवक्तेत्यपऽवक्ता। हृदयाविधः। हृदयवि
ध इति हृदयऽविधः। चित्। नमः। वरुणाय। अभिष्ठितः। अभिस्थि
त इत्यभिऽस्थितः। वरुणस्य। पाशः॥ १६॥ अग्नेः। अनीकम्। अपः।
आ। विवेश। अपाम्। नपात्। प्रतिरक्षन्निति प्रतिऽरक्षन्। असुर्य्यम्।
दमेदम इति दमेऽदमे। समिधमिति सम्ऽइधम्। यक्षि। अग्ने। प्रति।

नो।जिह्वा।घृतम्।उत्।चरण्यत्।स्वाहा॥१७॥समुद्रे।ते।हृदयम्।अ
प्स्वित्यप्ऽसु।अंतरित्यंतः।सम्।त्वा।विशंतु।ओषधीः।उत।आपः।य
ज्ञस्य।त्वा।यज्ञपतइति यज्ञऽपते।सूक्तोक्ताइतिसूक्तऽउक्तौ।नमोवा
कइतिनमःऽवाके।विधेम।यत्।स्वाहा॥१८॥देवीः।आपः।एषः।वः॥
गर्भः।तम्।सुप्रीतमितिसुऽप्रीतम्।सुभृतमितिसुऽभृतम्।बिभृत।
देव।सोम।एषः।ते।लोकः।परि।च।वक्षि।शम्।च।वक्षि।देवानाम्।स
मिदितिसम्ऽइत्।असि॥१९॥एजतु।दशमास्यइतिदशऽमास्यः।

३ यज्ञियः। गर्भः। यस्याः।

गर्भः। जरायुणा। सह। यथा। अयम्। वायुः। एजति। यथा। समुद्रः। एज
ति। एव। अयम्। दशमास्य इति दशऽमास्यः। अस्रत्। जरायुणा। सह ॥२८॥
३ ते यस्याः। योनिः। हिरण्ययी। अंगानि। अह्रुता। यस्य। तम्। मात्रा। सम्। अ
जीगमम्। स्वाहा ॥२९॥ पुरुदस्म इति पुरुऽदस्मः। विषुरूप इति विषुऽ
रूपः। इंदुः। अंतः। महिमानम्। आनंज। धीरः। एकपदीमित्येकऽपदीम्।
द्विपदीमिति द्विऽपदीम्। त्रिपदीमिति त्रिऽपदीम्। चतुष्पदीम्। चतुः
पदीमिति चतुःऽपदीम्। अष्टापदीमित्यष्टाऽपदीम्। भुवना। अनु। प्र

॥७०॥

ध्यंताम्।स्वाहा॥२२॥ मरुतः।यस्य।हि।क्षये।पाथ।दिवः।विमहसइतिविऽ
महसः।सः।सुगोपातमइतिसुऽगोपातमः।जनः॥२३॥ मही।द्यौः।पृथिवी।
च।नः।इमम्।यज्ञम्।मिमिक्षताम्।पिपृताम्।नः।भरीमभिरितिभरी
मऽभिः॥२४॥ आ।जिघ्र।कलशम्।महि।आ।त्वा।विशंतु।इंदवः।पुनः।
ऊर्जा।नि।वर्त्तस्व।सा।नः।सहस्रम्।धुक्ष्व।उरुधारेत्युरुऽधारा।पयस्व
६मा ती।पुनः।आ।विशतात्।रयिः॥२५॥ हव्ये।काम्ये।इडे।रंते।चंद्रे।ज्यो
ते।अदिते।सरस्वति।महि।विश्रुतीतिविऽश्रुति।एता।ते।अघ्न्ये।नाम।

नि।येवेषु।मा।सुहूर्तमित्ति।सुऽहूर्तं।मा।भूतान्।रद्धा।इह।रतिः।इह।
रमध्वम्।इह।धृतिः।इह।स्वधृतिरिति।स्वऽधृतिः।स्वाहा।उपसृजन्नि
त्युपऽसृजन्।धरुणम्।मात्रे।धरुणः।मातरम्।धयन्।रायः।पोषम्।
अस्मासु।दीधरत्।स्वाहा॥२७॥अगन्म।ज्योतिः।अमृताः।अभूम।दिव
म्।पृथिव्याः।अधि।आ।अरुहाम।अविदाम।देवान्।स्वः।ज्योतिः॥२८॥
युवम्।तम्।इन्द्रापर्वता।पुरोयुधेति।पुरःऽयुधा।यः।नः।पृतन्यात्।अप।
तंतमित्तितम्ऽतम्।इत्।हतम्।वज्रेण।तंतमितितम्ऽतम्।इत्।हतम्।

वज्रेण।तंतमितितम्ऽ तम्।हत्।हतम्।दूरे।चत्ताय।छन्त्सत्।गह
नम्।यत्।इनक्षत्।अस्माकम्।शत्रून्।परि।शूर।विश्वतः।दर्मा।द
र्षीष्ट।विश्वतः॥२९॥परमेष्ठी।परमेष्ठीतिपरमेऽस्थी।अभिधीतइ
त्यभिऽधीतः।प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः।वाचि।व्याहृतायामितिविऽ
आहृतायाम्।अन्धः।अच्छेतइत्यच्छऽइतः।सविता।[illegible]।सन्याम्।
विश्वकर्मेतिविश्वऽकर्मा।दीक्षायाम्।पूषा।सोमक्रयण्यामितिसोमऽ
क्रयण्याम्॥३०॥इंद्रः।च।मरुतः।च।क्रयाय।उपोत्थितइत्युपऽउत्थि

नः। असुरः। पण्यमानः। मित्रः। क्रीतः॥ ३१॥ विष्णुः। शिपिविष्ट इति शिपिऽविष्टः। ऊरौ। आसन्न इत्याऽसन्नः। विष्णुः। नरंधिषः। प्रोह्यमाणः। प्रोह्यमान इति प्रऽउह्यमानः। सोमः। आगत इत्याऽगतः। वरुणः। आसंद्यामित्याऽसंद्याम्। आसन्न इत्याऽसन्नः॥ ३२॥ अग्निः। आग्नीध्रे। इंद्रः। हविर्धान इति हविःऽधाने। अथर्वा। उपावह्रियमाण इत्युपऽअवह्रियमाणः। विश्वे। देवाः। अंशुषु। न्युप्यमानेष्विति निऽउप्यमानेषु॥ ३३॥ विष्णुः। आप्रीतपा इत्याप्रीतऽपाः। आप्याय्यमान इत्याऽप्याय्यमानः। यमः।

सूयमानः।विष्णुः।संभ्रियमाणइतिसम्ऽभ्रियमाणः।वायुः।पूयमा
नः।शुक्रः।पूतः॥३४॥शुक्रः।क्षीरश्रीरितिक्षीरऽश्रीः।मंथी।सक्तुश्री
रितिसक्तुऽश्रीः।विश्वेदेवाः।चमसेषु।उन्नीतइत्युत्ऽनीतः।असुः।
होमाय।उद्यतइत्युत्ऽयतः॥३५॥रुद्रः।हूयमानः।बातः।अभ्यावृत्त
इत्यभिऽआवृत्तः।नृचक्षाइतिनृऽचक्षाः।प्रतिख्यातइतिप्रतिऽख्या
तः।भक्षः।पीतः।पितरः।नाराशंसाः।साध्यमानः।सिंधुः।अव
भृथायेत्यवऽभृथाय।उद्यतइत्युत्ऽयतः।समुद्रः।अभ्यवह्रिय

माणइत्यभिऽअवह्रियमाणः। सलिलः। प्रप्लुतइतिप्रऽप्लुतः॥३६॥ य
योः। ओजसा। स्कभित। रजांसि। वीर्य्येभिः। वीरतमेतिवीरऽतमा।
शविष्ठा। या। पत्येतेइतिपत्येते। अप्रतीतेत्यप्रतिऽइता। सहोभिरिति
सहःऽभिः। विष्णूइतिविष्णू। अगन्। वरुणा। पूर्वहूताइतिपूर्वऽहूतौ॥३७॥
देवान्। दिवम्। अगन्। यज्ञः। ततः। मा। द्रविणम्। अष्टु। मनुष्यान्। अंत
रिक्षम्। पितॄन्। पृथिवीम्। यम्। कम्। च। लोकम्। अगन्। यज्ञः। ततः।
मे। भद्रम्। अभूत्॥३८॥ इतिशुक्लयजुःकाण्वपदपाठेनैमोध्यायः॥९॥ व८

॥७३॥

हरिः ॐ॥ देव। सवितरिति सवितः। प्र। सुव। यज्ञम्। प्र। सुव। इमम्।
भगाय। दिव्यः। गन्धर्वः। केतपा इति केतऽपाः। केतम्। नः। पुनातु। वाचः।
पतिः। नः। अद्य। वाजम्। स्वदतु॥१॥ ध्रुवसदमिति ध्रुवऽसदम्। त्वा। नृ
षदम्। नृसदमिति नृऽसदम्। मनस्सदमिति मनःऽसदम्॥ उपयाम
गृहीत इत्युपयामऽगृहीतः। असि। इन्द्राय। त्वा। जुष्टम्। गृह्णामि। एषः।
ते। योनिः। इन्द्राय। त्वा। जुष्टतममिति जुष्टऽतमम्॥२॥ अप्सुषदम्। अ
प्सुसदमित्यप्सुऽसदम्। त्वा। घृतसदमिति घृतऽसदम्। व्योमसदमि

॥७३॥

तिव्योमऽसदम्।पृथिविसदमितिपृथिविऽसदम्।अंतरिक्षसदमित्यं
तरिक्षऽसदम्।दिविसदमितिदिविऽसदम्।देवसदमितिदेवऽसद
म्।नाकसदमितिनाकऽसदम्॥२॥अपाम्।रसम्।उद्वयसमित्युत्ऽ
वयसम्।सूर्य्ये।संतम्।समाहितमितिसम्ऽआहितम्।अपाम्।रसस्य।
यः।रसः।तम्।वः।गृह्णामि।उत्तममित्युत्ऽतमम्॥३॥ग्रहाः।ऊर्जाहु
तयइत्यूर्ज्जऽआहुतयः।व्यंतः।विप्राय।मतिम्।तेषाम्।विशिष्टप्रियाणा
मितिविऽशिष्टप्रियाणाम्।वः।अहम्।इषम्।ऊर्जम्।सम्।अग्रभम्॥४॥

॥७४॥

संपृच इति सम् ऽ पृचः । स्थ । सम् । मा । भद्रेण । पृङ्क्त । विपृच इति वि ऽ पृ
चः । स्थ । वि । मा । पाप्मना । पृङ्क्त ॥ ४ ॥ इन्द्रस्य । वज्रः । असि । वाजसा इति वा
ज ऽ साः । त्वया । अयम् । वाजम् । सेत् । वाजस्य । नु । प्रसव इति प्र ऽ सवे ।
मातरम् । महीम् । अदितिम् । नाम । वचसा । करामहे । यस्याम् । इदम् ।
विश्वम् । भुवनम् । आविवेशेत्या ऽ विवेश । तस्याम् । नः । देवः । सविता ।
धर्म । साविषत् ॥ ५ ॥ देवीः । आपः । अपाम् । नपात् । यः । वः । ऊर्मिः । प्र
तूर्तिरिति प्र ऽ तूर्तिः । ककुन्मानिति ककुत् ऽ मान् । वाजसा इति वाज ऽ साः ।

॥७५

तेन । अयम् । वाजम् । सेत् ॥ ८ ॥ अप्सित्यप्ऽसु । अंतः । अमृतम् । अप्सित्य
२ अपां प्ऽसु । भेषजम् । उत । प्रशस्तिभिरिति प्रशस्तिऽभिः । अश्वाः । भवत । वा
जिनः ॥ ९ ॥ वातः । वा । वा । मनः । वा । गंधर्वाः । सप्तविंशतिरिति सप्तऽवि
ंशतिः । ते । अग्रे । अश्वम् । अयुंजन् । ते । अस्मिन् । जवम् । आ । अदधुः ॥ १० ॥
वातरंहा इति वातऽरंहाः । भव । वाजिन् । युज्यमानः । इंद्रस्येवेतींद्रस्यऽ
इव । दक्षिणः । श्रिया । एधि । युंजंतु । त्वा । मरुतः । विश्ववेदस इति वि
श्वऽवेदसः । आ । ते । त्वष्टा । पत्स्विति पत्ऽसु । जवम् । दधातु ॥ ११ ॥ ज

एधि। समने। च। ३

।।८५।। वः। यः। ते। वाजिन्। निहितइतिनिऽहितः। गुहा। यः। श्येने। परीतइतिपरिऽ
२ च इतः। अचरत्। वाते। तेन। नः। वाजिन्। बलवानितिबलऽवान्। बलेन।
वाजजिदितिवाजऽजित्। च। पारयिष्णुः।।१२।। वाजिनः। वाजजितइ
तिवाजऽजितः। वाजम्। सरिष्यंतः। बृहस्पतेः। भागम्। अव। जिघ्रत।।१३।।
देवस्य। वयम्। सवितुः। सवे। सत्यसवसइतिसत्यऽसवसः। बृहस्पतेः।
उत्तममित्युत्ऽतमम्। नाकम्। रुहेम। इन्द्रस्य। उत्तममित्युत्ऽतमम्। ना
कम्। रुहेम। अरुहाम।।१४।। बृहस्पते। वाजम्। जय। बृहस्पतये। वा ।।८५

चम।वदत।बृहस्पतिम्।वाजम्।जापयत॥१५॥ इंद्र।वाजम्।जय।
इन्द्राय।वाचम्।वदत।इन्द्रम्।वाजम्।जापयत॥१६॥ एषा।वः।सा।
सत्या।संवागिति सम्ऽवाक्।अभूत्।यया।बृहस्पतिम्।वाजम्।अजीजपत।
अजीजपत।बृहस्पतिम्।वाचम्।वनस्पतयः।वि।मुच्यध्वम्॥१७॥
देवस्य।वयम्।सवितुः।सवे।सत्यसवस इति सत्यऽसवसः।बृहस्पतेः।
वाजजित इति वाजऽजितः।वाजम्।जेष्म॥१८॥ वाजिनः।वाजम्।जयत।
अध्वनः।स्कभ्नंतः।योजना।मिमानाः।काष्ठाम्।गच्छत॥१९॥

एषः। स्यः। वाजी। क्षिपणिम्। तुरण्यति। ग्रीवायाम्। बद्धः। अपिकक्षइ
त्यपिऽकक्षे। आसनि। क्रतुम्। दधिक्राइतिदधिऽक्राः। अनु। संतवीत्वदि
तिसम्ऽतवीत्वत्। पथाम्। अङ्कांसि। अनु। आपनीफणदित्याऽप
नीफणत्॥२०॥ उत। स्म। अस्य। द्रवतः। तुरण्यतः। पर्णम्। न। वेः। अनु।
वाति। प्रगर्द्धिनइतिप्रऽगर्द्धिनः। श्येनस्येवेतिश्येनस्यऽइव। ध्रज
तः। अङ्कसम्। परि। दधिक्राव्णइतिदधिऽक्राव्णः। सह। ऊर्जा।
तरित्रतः॥२१॥ शम्। नः। भवंतु। वाजिनः। हवेषु। देवतातेति दे

वऽताता। मितद्रवइति मितऽद्रवः। स्वर्का इति सुऽअर्काः। जंभयं
तः। अहिं। वृकं। रक्षांसि। सनेमि। अस्मत्। युयवन्। अमी
वाः॥२२॥ ते। नः। अर्वंतः। हवनश्रुत इति हवनऽश्रुतः। हवम्। वि
श्वे। शृण्वंतु। वाजिनः। मितद्रव इति मितऽद्रवः। सहस्रसा इति स
हस्रऽसाः। मेधसाताइवेति मेधसातोऽइव। त्मना॥ महः। ये। धनम्।
समिथेष्विति सम्ऽइथेषु। जभ्रिरे॥२३॥ वाजेवाज इति वाजेऽवा
जे। अवत। वाजिनः। नः। धनेषु। विप्राः। अमृताः। ऋतज्ञा इति ऋतऽ

स्नाः।अस्य।मध्वः।पिबत।मादयध्वम्।तृप्ताः।यात।पथिभिरितिप
थिऽभिः।देवयानैरितिदेवऽयानैः॥२४॥आ।मा।वाजस्य।प्रसवइति
प्रऽसवः।जगम्यात्।आ।इमेइतीमे।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी।
विश्वरूपेइतिविश्वऽरूपे।आ।मा।गंतम्।पितरा।मातरा।युवम्।आ।
मा।सोमः।अमृतत्वायेसमृतऽत्वाय।गम्यात्॥२५॥वाजिनः।वाज
जितइतिवाजऽजितः।वाजम्।ससृवांसइतिससृऽवांसः।बृह
स्पतेः।भागम्।अव।जिघ्रत।निमृजानाइतिनिऽमृजानाः॥२६॥आ

पये। स्वाहा। स्वापयइति सुऽआपये। अपिजायेत्यपिऽजाय। क्रतवे।
वसवे। अहर्पतये। अहःपतयइत्यहःऽपतये। अन्हे। मुग्धाय। मुग्धाय।
वैनंशिनाय। विनंशिनइति विऽनंशिने। आंत्यायनायेत्यांत्यऽ
आयनाय। अंत्याय। भौवनाय। भुवनस्य। पतये। अधिपतयइत्यधिऽ
पतये॥२७॥ आयुः। यज्ञेन। कल्पताम्। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रम्। पृष्ठम्।
यज्ञः। यज्ञेन। कल्पताम्॥२८॥ जाये। आ। इहि। स्वरिति स्वः। रोहाव।
प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः। प्रजाइति प्रऽजाः। अभूम। स्वः। देवाः। अगन्म।

अमृताः । अभूम ॥ २९ ॥ अस्मे इत्यस्मे । वः । अस्तु । इंद्रियम् । अस्मे इत्यस्मे ।
नृम्णम् । उत । क्रतुः । अस्मे इत्यस्मे । वर्चाꣳसि । संतु । वः । नमः । मात्रे । पृथि
व्यै । इयम् । ते । राट् । यंता । असि । यमनः । ध्रुवः । असि । धरुणः । कृष्यै । क्षेमा
य । रय्यै । पोषाय ॥ ३० ॥ वाजस्य । इमम् । प्रसव इति प्रऽसवः । सुषुवे । सुसुव
इति सुसुवे । अग्रे । सोमम् । राजानम् । ओषधीषु । अप्स्वित्यप्ऽसु । ताः ।
अस्मभ्यम् । मधुमतीरिति मधुऽमतीः । भवंतु । वयम् । राष्ट्रे । जागृयाम ।
पुरोहिता इति पुरःऽहिताः ॥ ३१ ॥ वाजस्य । इदम् । प्रसव इति प्रऽसवः ।

आ।बभूव।इमा।च।विश्वा।भुवनानि।सर्वतः।सनेमि।राजा।परि।
याति।विद्वान्।रयिम्।पुष्टिम्।वर्द्धयमानः।अस्मे इत्यस्मे॥२२॥वाज
स्य।इमाम्।प्रसव इति प्रऽसवः।शिश्रिये।दिवम्।इमा।च।विश्वा।भु
वनानि।सम्राडिति सम्ऽराट्।अदित्संतम्।दापयति।प्रजानन्नि
ति प्रऽजानन्।सः।नः।रयिम्।सर्ववीरमिति सर्वऽवीरम्।नि।यच्छ
तु॥२३॥अग्ने।अच्छ।वद।इह।नः।प्रति।नः।सुमना इति सुऽमनाः।
भव।प्र।नः।यच्छ।सहस्रजिदिति सहस्रऽजित्।त्वम्।हि।धनदा इति

पुन्ऽदाः। असि॥२४॥ सोमम्। राजानम्। अवसे। अग्निम्। अन्वा
रभामहइत्यनुऽआरभामहे। आदित्यम्। विष्णुम्। सूर्य्यम्। ब्रह्माणम्।
च। बृहस्पतिम्॥२५॥ प्र। नः। यच्छतु। अर्यमा। प्र। पूषा। प्र। सरस्वती।
प्र। वाक्। देवी। ददातु। नः॥२६॥ अर्यमणम्। बृहस्पतिम्। इन्द्रम्।
दानाय। चोदय। वाचम्। विष्णुम्। सरस्वतीम्। सवितारम्। च। वा
जिनम्॥२७॥ सरस्वत्यै। वाचः। यन्। तुर्य्यै। तुर्य्यम्। दधामि। बृहस्प
तेः। त्वा। साम्राज्येनेति साम्ऽराज्येन। अभि। सिंचामि। इं द्रस्य। त्वा।

साम्राज्येनेति साम्ऽराज्येन। अभि। सिंचामि॥३८॥ अग्निः। एकाक्षरेणे
त्येकऽअक्षरेण। प्राणम्। उत्। अजयत्। तम्। उत्। ज्येषम्। अश्विनौ। द्व्यक्षरे
णेति द्विऽअक्षरेण। द्विपद इति द्विऽपदः। मनुष्यान्। उत्। अजयताम्। ता
न्। उत्। जेषम्। विष्णुः। त्र्यक्षरेणेति त्रिऽअक्षरेण। त्रीन्। इमान्। लोकान्।
उत्। अजयत्। तान्। उत्। जेषम्। सोमः। चतुरक्षरेणेति चतुःऽअक्षरे
ण। चतुष्पदः। चतुःपद इति चतुःऽपदः। पशून्। उत्। जयत्। तान्। उत्। जे अ
षम्॥३९॥ पूषा। पंचाक्षरेणेति पंचऽअक्षरेण। पंच। ऋतून्। उत्। अज
यत्। तान्। उत्। जेषम्। सविता। षडक्षरेणेति षट्ऽअक्षरेण। षट्। ऋतून्।

॥८०॥

उत् । अजयत् । तान् । उत् । जेषम् । मरुतः । सप्ताक्षरेणेति सप्त ऽअक्षरेण । सप्त ।
ग्राम्यान् । पशून् । उत् । अजयन् । तान् । उत् । जेषम् । बृहस्पतिः । अष्टाक्षरे
णेत्यष्ट ऽअक्षरेण । गायत्रीम् । उत् । अजयत् । ताम् । उत् । जेषम् ॥ ४० ॥ मि
त्रः । नवाक्षरेणेति नव ऽअक्षरेण । त्रिवृतमिति त्रिऽवृतम् । स्तोमम् । उत् ।
अजयत् । तम् । उत् । जेषम् । वरुणः । दशाक्षरेणेति दश ऽअक्षरेण । विरा
जमिति वि ऽराजम् । उत् । अजयत् । ताम् । उत् । जेषम् । इन्द्रः । एकादशाक्षरेणेत्ये
कादश ऽअक्षरेण । त्रिष्टुभम् । त्रिस्तुभमिति त्रि ऽस्तुभम् । उत् । अजयत् ।
ताम् । उत् । जेषम् । विश्वे । देवाः । द्वादशाक्षरेणेति द्वादश ऽअक्षरेण । जग

॥८०॥

तीम्।उत।अजयन्।ताम्।उत।जेषम्॥८१॥वसवः।त्रयोदशाक्षरेणेति त्र
योदशऽअक्षरेण।त्रयोदशमिति त्रयःऽदशम्।स्तोमम्।उत।अजयन्।तम्।
उत।जेषम्।रुद्राः।चतुर्दशाक्षरेणेति चतुर्दशऽअक्षरेण।चतुर्दशमिति चतुःऽ
दशम्।स्तोमम्।उत।अजयन्।तम्।उत।जेषम्।आदित्याः।पंचदशाक्षरेणे
ति पंचदशऽअक्षरेण।पंचदशमिति पंचऽदशम्।स्तोमम्।उत।अजयन्।
तम्।उत।जेषम्।अदितिः।षोळ्हशाक्षरेणेति षोळ्हशऽअक्षरेण।षोळ्हशम्।
स्तोमम्।उत।अजयत।तम्।उत।जेषम्।प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।सप्तद
शाक्षरेणेति सप्तदशऽअक्षरेण।सप्तदशमिति सप्तऽदशम्।स्तोमम्।उत।अ
जयत।तम्।उत।जेषम्॥८२॥इति सुक्लयजुःकाण्वपदपाठे दशमोध्यायः॥९॥

इति रघेत्यादौ श्लोकः संपूर्णमस्तु। श्रीगजाननार्पणमस्तु। शुभं भवतु॥

एषतेदशावप्रारंभः ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ छ

॥१॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिः ॐ म ॥ एषः। ते। निर्ऋत इति निःऽऋते। भागः।
तम्। जुषस्व। स्वाहा। अग्निनेत्रेभ्य इत्यग्निऽनेत्रेभ्यः। देवेभ्यः। पुरस्स
द्भ्य इति पुरस्सत्ऽभ्यः। यमनेत्रेभ्य इति यमऽनेत्रेभ्यः। दक्षिणसद्भ्य इ
ति दक्षिणसत्ऽभ्यः। विश्वदेवनेत्रेभ्य इति विश्वदेवऽनेत्रेभ्यः। पश्चा
त्सद्भ्य इति पश्चात्सत्ऽभ्यः। मित्रावरुणनेत्रेभ्य इति मित्रावरुणऽनेत्रे
भ्यः। वा। मरुन्नेत्रेभ्य इति मरुत्ऽनेत्रेभ्यः। उत्तरसद्भ्य इत्युत्तरसत्ऽभ्यः।
सोमनेत्रेभ्य इति सोमऽनेत्रेभ्यः। देवेभ्यः। उपरिसद्भ्य इत्युपरिसत्ऽभ्यः।

॥१॥

बा।८

दुवस्वद्भ्य इति दुवस्वत्ऽभ्यः। स्वाहा॥१॥ ये। देवाः। अग्निनेत्रा इत्यग्निर्नेत्राः।
पुरस्सद इति पुरःऽसदः। यमनेत्रा इति यमऽनेत्राः। दक्षिणसद इति द
क्षिणऽसदः। विश्वदेवनेत्रा इति विश्वदेवऽनेत्राः। पश्चात्सद इति पश्चा
त्ऽसदः। मित्रावरुणनेत्रा इति मित्रावरुणऽनेत्राः। वा। मरुन्नेत्रा इति म
रुत्ऽनेत्राः। वा। उत्तरसद इत्युत्तरऽसदः। सोमनेत्रा इति सोमऽनेत्राः।
उपरिसद इत्युपरिऽसदः। दुवस्वन्तः। तेभ्यः। स्वाहा॥२॥ अग्ने। सहस्व। पृत
नाः। अभिमातीरित्यभिऽमातीः। अप। अस्य। दुष्टरः। दुस्तर इति दुस्तरः।

तरन्‌।अरातीः।वर्चः।धाः।यल्लवाहसीतियल्लऽवाहसि।रु।कुपा।ईशोरि
स्कप्ऽअहंशोः।वीर्येण।जुहोमि।हतम्‌।रक्षः।स्वाहा।रक्षसाम्‌।त्वा।वधा
य।अवधिष्म।रक्षः।अमुष्य।त्वा।वधाय।अमुम्‌।अवधिष्म।जुषाणः।
अप्तु।आज्यस्य।वेतु।स्वाहा॥४॥आपः।देवाः।मधुमतीरितिमधुऽमती
अगृभ्णन्‌।ऊर्जस्वतीः।राजस्वऽइतिराजऽस्वः।चितानाः।याभिः।मित्रा
वरुणौ।अभि।असिंचन्‌।याभिः।इन्द्रम्‌।अनयन्‌।अति।अरातीः॥५॥
वृष्णः।ऊर्मिः।असि।राष्ट्रदाइतिराष्ट्रऽदाः।राष्ट्रम्‌।मे।देहि।स्वाहा।वृष्णः।

ऊर्म्मिः। असि। राष्ट्रदाइतिराष्ट्रऽदाः। राष्ट्रम्। अमुष्मै। देहि। वृषसेनइति
वृषऽसेनः॥६॥ अर्थेतइत्यर्थऽइतः। ओजस्वतीः। आपः। परिवाहिणीः।
परिवाहिनीरितिपरिऽवाहिनीः। अपाम्। पतिः। अपाम्। गर्भः। सूर्यव
र्चसइतिसूर्यऽवर्चसः। सूर्यत्वचइतिसूर्यऽत्वचः। व्रजक्षितइतिव्र
जऽक्षितः। वाश्राः। मांदाः। शाक्वरीः। जनभृतइतिजनऽभृतः। विश्वभृ
तइतिविश्वऽभृतः। शौष्ठाः। आपः। स्वाराज्ञीः। स्वराज्ञीरितिस्वऽराज्ञीः।
७इति स्थ। राष्ट्रदाँराष्ट्रऽदाः। राष्ट्रम्। अमुष्मै। दत्त॥७॥ सम्। मधुमतीरितिम

धुऽमतीः । मधुमतीभिरिति मधुऽमतीभिः । पृच्यंताम् । महि । क्षत्रम् । क्ष
त्रियाय । वन्वानाः । अनाधृष्टाः । सीदत । सह । ओजसा । महि । क्षत्रम् । क्षत्रि
याय । दधतीः ॥ ८ ॥ सविता । त्वा । प्रसवानामिति प्रऽसवानाम् । सुवताम् ।
अग्निः । गृहपतीनामिति गृहऽपतीनाम् । सोमः । वनस्पतीनाम् । बृहस्प
तिः । वाचे । इन्द्रः । ज्यैष्ठ्याय । रुद्रः । पशूनाम् । मित्रः । सत्याय । वरुणः । ध
र्मपतीनामिति धर्मऽपतीनाम् ॥ ९ ॥ इमम् । देवाः । असपत्नम् । सुवध्व
म् । महते । क्षत्राय । महते । ज्यैष्ठ्याय । इमम् । अमुम् । अमुष्य । पुत्रम् । अ

मुष्याः।पुत्रम्।अस्यै।विशे।एषः।वः।कुरवः।राजा।एषः।वः।पंचलाः।
राजा।सोमः।अस्माकम्।ब्राह्मणानाम्।राजा॥१०॥सोमस्य।त्विषिः।
असि।अग्नये।स्वाहा।सोमाय।सवित्रे।सरस्वत्यै।पूष्णे।बृहस्पतये॥११॥
इन्द्राय।अंशाय।श्लोकाय।घोषाय।भगाय।अर्यम्णे।अनिभ्रष्टमि
त्यनिऽभ्रष्टम्।असि।वाचः।बंधुः।तपोजाइतितपःऽजाः।सोमस्य।दा
त्रम्।असि।स्वाहा।राजस्वइतिराजऽस्वः॥१२॥सधमादइतिसधऽमा
दः।द्युम्निनीः।आपः।एताः।अनाधृष्टाः।अपस्यः।वसानाः।पस्त्यासु।च

ऋ।वरुणः।सधस्थमितिसधऽस्थम्।अपाम्।शिशुः।मातृतमास्विति
मातृऽतमासु।अंतरित्यंतः॥१३॥क्षत्रस्य।उल्बम्।जरायु।नाभिः।योनिः।
इंद्रस्य।वार्त्रघ्नमितिवार्त्रऽघ्नम्।असि।त्वया।अयम्।वृत्रम्।वध्यात्।
मित्रस्य।असि।वरुणस्य।असि॥१४॥रुजा।दृबा।क्षुपा।पात।एनम्।
प्रांचम्।प्रत्यंचम्।तिर्यंचम्।दिग्भ्यइतिदिक्ऽभ्यः।पात॥१५॥आविः।
मर्याः।आवित्तइत्यावित्तः।अग्निः।गृहपतिरितिगृहऽपतिः।इन्द्रः।वृ
द्धश्रवाइतिवृद्धऽश्रवाः।पूषा।विश्ववेदाइतिविश्वऽवेदाः।आवित्तौ

सावितौ। मित्रावरुणौ। धृतव्रताइति धृतऽव्रतौ। अवित्तेइत्या ऽवित्ते।
द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी। विश्वशंभूइति विश्वऽशंभू। आवित्तेत्या ऽ
वित्ता। अदितिः। उरुशर्मेत्युरुऽशर्मा॥१६॥ अवेष्टाइत्यवऽइष्टाः। दंदशू
काः। प्राचीम्। आ। रोह। गायत्री। त्वा। अवतु। रथन्तरमिति रथम्ऽतर
म्। साम। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। स्तोमः। वसंतः। ऋतुः। ब्रह्म। द्रविणम्॥१७॥
दक्षिणाम्। आ। रोह। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। त्वा। अवतु। बृहत्।
साम। पंचदशाइति पंचऽदशाः। स्तोमः। ग्रीष्मः। ऋतुः। क्षत्रम्। द्रविणम्॥१८॥

॥५॥

प्रतीचीम्। आ। रोह। जगती। त्वा। अवतु। वैरूपम्। साम। सप्तदश इति स
प्तऽदशः। स्तोमः। वर्षाः। ऋतुः। विट्। द्रविणम्॥ १९॥ उदीचीम्। आ। रोह।
अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। त्वा। अवतु। वैराजम्। साम। एकविं
श इत्येकऽविंशः। स्तोमः। शरत्। ऋतुः। फलम्। द्रविणम्। २०। ऊर्ध्वा
म्। आ। रोह। पङ्क्तिः। त्वा। अवतु। शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते। सामनी
९ त्र इति सामनी। त्रिणवँत्रयस्त्रिंशौ। त्रिनवत्रयस्त्रिंशाविति त्रिनवँत्रयस्त्रि त्र ९
ंशौ। स्तोमौ। हेमंतशिशिरौ। ऋतू इत्यृतू। वर्चः। द्रविणम्। प्रत्यस्तमि

॥५॥

त्तिप्रतिऽअस्तम्। नमुचेः। शिरः॥ २१॥ सोमस्य। त्विषिः। असि। तवेवे
ति तवऽइव। मे। त्विषिः। भूयात्। मृत्योः। पाहि। ओजः। सहः। अमृतम्।
असि॥ २२॥ हिरण्यरूपाऽइति हिरण्यऽरूपौ। उषसः। विरोकऽइति विऽरो
के। उभौ। इंद्रौ। उत्। इतः। सूर्यः। च। आ। रोहतम्। वरुण। मित्र। गर्त्तम्।
ततः। चक्षाथाम्। अदितिम्। दितिम्। च। मित्रः। असि। वरुणः। असि॥ २३॥
सोमस्य। त्वा। द्युम्नेन। अभि। सिंचामि। अग्नेः। भ्राजसा। सूर्यस्य। वर्च
सा। इंद्रस्य। इंद्रियेण। मरुताम्। ओजसा। क्षत्राणाम्। क्षत्रपतिरिति क्ष

ऋऽपतिः। एधि। अति। दिघून्। पाहि। जानराज्या। येति जानऽराज्याया॥२४॥
प्र। पर्वतस्य। वृषभस्य। पृष्ठात्। नावः। चरंति। स्वसिच इति स्वऽसिचः।
इयानाः। ताः। आ। अववृत्रन्। अधराक्। उदक्। ताः। अहिम्। बुध्न्यम्।
अनु। रीयमाणाः। विष्णोः। विक्रमणम्। इति विऽक्रमणम्। विक्रांतम्। इति विऽ
क्रांतम्। क्रांतम्। असि॥२५॥ प्रजापत इति प्रजाऽपते। न। त्वत्। एतानि।
अन्यः। विश्वा। रूपाणि। परि। ता। बभूव। यत्कामा इति यत्ऽकामाः। ते।
जुहुमः। तत्। नः। अस्तु। वयम्। स्याम। पतयः। रयीणाम्॥२६॥ रुद्रा। यत्।

ते। क्रवि। परम्। नाम। तस्मै। हुतम्। असि। यमेष्टमित्यमऽइष्टम्। असि।
स्वाहा॥२७॥ इन्द्रस्य। वज्रः। असि। मित्रावरुणयोः। त्वा। प्रशास्त्रोरिति प्रऽशा-
स्त्रोः। प्रशिषेति प्रऽशिषा। युनग्मि। अव्यथायै। त्वा। स्वधायै। त्वा। अरिष्टः।
फल्गुनः। मरुताम्। प्रसवेनेति प्रऽसवेन। जय। आपाम। मनसा। सम्।
इंद्रियेण॥२८॥ मा। ते। इंद्र। ते। वयम्। तुराषाट्। अयुक्तासः। अब्रह्मता। वि।
दसाम। तिष्ठ। रथम्। अधि। यत्। वज्रहस्तेति वज्रऽहस्त। आ। रश्मीन्।
देव। युवसे। स्वश्वानिति सुऽअश्वान्॥२९॥ अग्नये। गृहपतय इति गृहऽ

पतये। स्वाहा। सोमाय। वनस्पतये। इंद्रस्य। इंद्रियाय। मरुताम्। ओं
जसे। पृथिवी। मातः। मा। मा। हिंसीः। मो इति मो। अहम्। त्वाम्। ५। ३०।
हंसः। शुचिषत्। शुचिसदिति शुचिऽसत्। वसुः। अंतरिक्षसदित्यंत
रिक्षऽसत्। होता। वेदिषत्। वेदिसदिति वेदिऽसत्। अतिथिः। दुरोण
सदिति दुरोणऽसत्। नृषत्। नृसदिति नृऽसत्। वरसदिति वरऽस
त्। ऋतसदित्यृतऽसत्। व्योमसदिति व्योमऽसत्। अब्जा इत्यप्ऽजाः।
गोजा इति गोऽजाः। ऋतजा इत्यृतऽजाः। अद्रिजा इत्यद्रिऽजाः। ऋतम्।

बृहत् ॥३१॥ इयत्। असि। आयुः। असि। आयुः। मे। देहि। युङ्। असि।
वर्चः। असि। वर्चः। मे। देहि। उर्क्। असि। उर्जम्। मयि। धेहि। इन्द्रस्य।
वाम्। बाहू इति बाहू। वीर्यकृता इति वीर्यऽकृतौ। उप। अव। हरामित्युपऽ
अव। हरामि ॥३२॥ स्योना। असि। सुषदा। सुसदेति सुऽसदा। क्षत्र
स्य। योनिः। असि। स्योनाम्। आ। सीद। सुषदाम्। सुसदामिति सुऽ
दाम्। क्षत्रस्य। योनिम्। आ। सीद ॥३३॥ नि। ससाद। धृतव्रत इति धृ
तऽव्रतः। वरुणः। पस्त्यासु। आ। साम्राज्यायेति साम्ऽराज्याय। सुक्र

नुरितिसुऽअनुः ॥२४॥ अभिभूरित्यभिऽभूः। असि। अयानाम्। एताः।
ते। पंच। दिशः। कल्पंताम्। ब्रह्मन्। त्वम्। ब्रह्मा। असि ॥२५॥ सविता।
असि। सत्यप्रसवइतिसत्यऽप्रसवः। वरुणः। सत्यौजाइतिसत्यऽओ-
जाः। इंद्रः। विशौजाः। रुद्रः। सुशेवइतिसुऽशेवः ॥२६॥ प्रियंकरे-
तिप्रियम्ऽकर। श्रेयस्कर। श्रेयःकरेतिश्रेयःऽकर। भूयस्कर। भू-
यःकरेतिभूयःऽकर। इंद्रस्य। वज्रः। असि। तेन। मे। रध्य ॥२७॥ अ-
ग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः। जुषाणः। अग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः।

आज्यस्य । हविषः । वेतु । स्वाहा । स्वाहाकृताऽइति स्वाहाऽकृताः । सूर्यस्य । र
श्मिभिरिति रश्मिऽभिः । यत्त्वम् । सजातानामिति सुऽजातानाम् । मध्य
मेष्ठ्याय । मध्यमेस्थ्यायेति मध्यमेऽस्थ्याय ॥ २८ ॥ सवित्रा । प्रसवित्रेति
प्रऽसवित्रा । सरस्वत्या । वाचा । त्वष्ट्रा । रूपैः । पूष्णा । पशुभिरिति पशुऽभिः ।
इंद्रेण । अस्मे ॥ २९ ॥ बृहस्पतिना । ब्रह्मणा । वरुणेन । ओजसा । अग्निना ।
तेजसा । सोमेन । राज्ञा । विष्णुना । देवतया । दशम्या । इमम् । यत्त्वम् । वि
घुम् । आ । मृयानि ॥ ३० ॥ अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम् । पचस्व । सरस्वत्यै ।

॥ ९ ॥

इंद्राय। सुत्राम्ण इतिसुऽत्राम्णे। पच्यस्व। वायोः। पूतः। पवित्रेण। प्रत्य
ङ्। सोमः। अतिस्रुत इत्यतिऽस्रुतः। इंद्रस्य। युज्यः। सखा॥ ४१॥ कुवित्।
अंग। यवमन्त इतियवऽमन्तः। यवम्। चित्। यथा। दांति। अनुपूर्वमि
त्यनुऽपूर्वम्। वियूयेतिविऽयूय। इहेहेतीहऽइह। एषाम्। कृणुहि। भोज
नानि। ये। बर्हिषः। नमउक्तिमितिनमःऽउक्तिम्। न। जग्मुः। अश्विभ्या
मित्यश्विभ्याम्। त्वा। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्ण इतिसुऽत्राम्णे॥ ४२॥
युवम्। सुराम्। अश्विना। नमुचौ। आसुरे। सचा। विपिपानेँविऽपिपाना। ॥ ९ ॥
म१ ति१

शुन्नः। पती इति पती। इंद्रम्। कर्मस्विति कर्मऽसु। आवतम्॥ ५३॥ पुत्रमि
वेति पुत्रम्ऽइव। पितरौ। अश्विना। उभा। इंद्र। आवथुः। काव्यैः। दंस
नाभिः। यत्। सुरामम्। वि। अपिबः। शचीभिः। सरस्वती। त्वा। मघव
न्निति मघऽवन्। अभिष्णक्॥ ५४॥ इति काण्वपदयामेकादशोध्या
यः॥ ११॥ हरिः ॐम्॥ युंजानः। प्रथमम्। मनः। तत्त्वाय। सविता। धियः।
अग्नेः। ज्योतिः। निचाय्येति निऽचाय्य। पृथिव्याः। अधि। आ। अभ
रत्॥ १॥ युक्तेन। मनसा। वयम्। देवस्य। सवितुः। सवे। स्वर्ग्यायेति

स्वःऽग्याय। शक्त्या॥२॥ युक्ताय। सविता। देवान्। स्वः। यतः। धिया।
दिवम्। बृहत्। ज्योतिः। करिष्यतः। सविता। प्र। सुवाति। तान्॥३॥ युजे।
वाम्। ब्रह्म। पूर्व्यम्। नमोभिरितिनमःऽभिः। वि। श्लोकः। एतु। पथ्येवे
ति पथ्याऽइव। सूरेः। शृण्वन्तु। विश्वे। अमृतस्य। पुत्राः। आ। ये। धामा
नि। दिव्यानि। तस्थुः॥४॥ यस्य। प्रयाणम्। प्रयानमितिप्रऽयानम्। अनु।
अन्ये। इत्। ययुः। देवाः। देवस्य। महिमानम्। ओजसा। यः। पार्थिवानि।
विममइतिविऽममे। सः। एतशः। रजाꣳसि। देवः। सविता। महित्वने

त्तिमहिऽत्वना॥ ५॥ देव। सवितरितिसवितः। प्र। सुव। यज्ञम्। प्र। सुव।
यज्ञपतिमितियज्ञऽपतिम्। भगाय। दिव्यः। गंधर्वः। केतपूरितिकेतऽ
पूः। केतम्। नः। पुनातु। वाचः। पतिः। वाचम्। नः। स्वदतु॥ ६॥ इमम्। नः।
देव। सवितः। यज्ञम्। प्र। नय। देवाव्यमितिदेवऽअव्यम्। सखिविदमि
तिसखिऽविदम्। सत्राजितमितिसत्राऽजितम्। धनजितमितिधनऽजित
म्। स्वर्जितमितिस्वःऽजितम्। ऋचा। स्तोमम्। सम्। अर्द्धय। गायत्रेण।
रथंतरमितिरथम्ऽतरम्। बृहत्। गायत्रवर्त्तनीतिगायत्रऽवर्त्तनि।

स्वाहा ॥ ८ ॥ आ । ददे । गायत्रेण । छंदसा । अंगिरस्वत् । पृथिव्याः । सधस्था-
दिति सधऽस्थात् । अग्निम् । पुरीष्यम् । अंगिरस्वत् । आ । भर । त्रैष्टुभेन ।
त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन । छंदसा । अंगिरस्वत् ॥ ९ ॥ अभ्रिः । असि । नारी ।
असि । त्वया । वयम् । अग्निम् । शकेम । खनितुम् । सधस्थ इति सधऽ-
स्थे । आ । जागतेन । छंदसा । अंगिरस्वत् ॥ १० ॥ हस्ते । आधायेत्याऽधाय । सु-
विता । बिभ्रत् । अभ्रिम् । हिरण्ययीम् । अग्नेः । ज्योतिः । निचाय्येति निऽ-
चाय्य । पृथिव्याः । अधि । आ । अभरत् । आनुष्टुभेन । आनुस्तुभेनेत्यानुऽ

ष्टुभेन। छंदसा। अंगिरस्वत्॥१०॥ प्रतूर्त्तमिति प्रऽतूर्त्तम्। वाजिन्। आ।
द्रव। वरिष्ठाम्। अनु। संवतमिति सम्ऽवतम्। दिवि। ते। जन्म। परमम्।
अंतरिक्षे। तव। नाभिः। पृथिव्याम्। अधि। योनिः। इत्॥११॥ युंजाथाम्।
रासभम्। युवम्। अस्मिन्। यामे। वृषण्वसू इति वृषण्ऽवसू। अग्निम्। भ
रंतम्। अस्मयुमित्यस्मऽयुम्॥१२॥ योगेयोग इति योगेऽयोगे। तवस्तरमि
ति तवःऽतरम्। वाजेवाज इति वाजेऽवाजे। हवामहे। सखायः। इंद्रम्। ऊ
तये॥१३॥ प्रतूर्वन्निति प्रऽतूर्वन्। आ। इहि। अवक्रामन्नित्यवऽक्रामन्।

अस्रास्तीः। रुद्रस्य। गाणपत्यमितिगाणऽपत्यम्। मयोभूरितिमयःऽभूः।
२उ आ। इहि। उँरु। अंतरिक्षम्। वि। इहि। स्वस्तिगव्यूतिरितिस्वस्तिऽगव्यूतिः।
अभयानि। कृण्वन्। पूष्णा। सयुजेतिसऽयुजा। सह ॥१४॥ पृथिव्याः।
सधस्थादितिसधऽस्थात्। अग्निम्। पुरीष्यम्। अंगिरस्वत्। आ। भर।
अच्छ। इमः। भरिष्यामः ॥१५॥ अनु। अग्निः। उषसाम्। अग्रम्। अख्य
त्। अनु। अहानि। प्रथमः। जातवेदाइतिजातऽवेदाः। अनु। सूर्यस्य।
पुरुत्रेतिपुरुऽत्रा। चा। रश्मीन्। अनु। द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी।

आ।तनं।ष्व।।१६।।आगत्येत्याऽगत्य।वाजी।अध्वानम्।सर्वाँः।वि।धू। मृधः
नुते।अग्निम्।सधस्थइतिसधऽस्थे।महति।चक्षुषा।नि।चिकीषते।।१८।।
आक्रम्येत्याऽक्रम्य।वाजिन्।पृथिवीम्।अग्निम्।इच्छ।रुचा।त्वम्।
भूमेः।वृत्वाय।नः।ब्रूहि।यतः।खनेम।तम्।वयम्।।द्यौः।ते।पृष्ठम्।
५५ पृथिवी।सँस्थमितिसधऽस्थम्।आत्मा।अंतरिक्षम्।समुद्रः।योनिः।
विख्यायेतिविऽख्याय।चक्षुषा।त्वम्।अभि।तिष्ठ।पृतन्यतः।।१९।।
उत्।क्राम।महते।सौभगाय।अस्मात्।आस्थाँदित्याऽस्थानात्।द्र ना ८

१णो विँदाइति द्रविणःऽदाः । वाजिन् । वयम् । स्याम । सुमताविति सुऽमतौ । पृ
थिव्याः । अग्निम् । खनंतः । उपस्थ इत्युपऽस्थे । अस्याः ॥ २० ॥ उत् । अक्र
मीत् । द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः । वाजी । अर्वा । अकरित्यकः । सु । लो
कम् । सुकृतमिति सुऽकृतम् । पृथिव्याम् । ततः । खनेम । सुप्रतीकमिति
सुऽप्रतीकम् । अग्निम् । स्वरिति स्वः । रुहाणाः । अधि । नाकम् । उत्तममि
त्युत्ऽतमम् ॥ २१ ॥ आ । त्वा । जिघर्मि । मनसा । घृतेन । प्रतिक्षियंतमिति प्रतिऽ
क्षियंतम् । भुवनानि । विश्वा । पृथुम् । तिरश्चा । वयसा । बृहन्तम् । व्य

न्निष्ठम्।अन्नैः।रत्नसंम्।दद्यानम्॥२२॥आ।विश्वतः।प्रत्यंचम्।जिघ
र्मि।अरक्षसा।मनसा।तत्।जुषेत।मर्यश्रीरिति मर्यऽश्रीः।स्पृहयद्वर्ण
इति स्पृहयत्ऽवर्णः।अग्निः।न।अभिमृशे इत्यभिऽमृशे।तन्वा।जर्भु
राणः॥२३॥परि।वाजपतिरिति वाजऽपतिः।कविः।अग्निः।हव्यानि।अ
क्रमीत्।दधत्।रत्नानि।दाशुषे॥२४॥परि।त्वा।अग्ने।पुरम्।वयम्।वि
प्रम्।सहस्य।धीमहि।धृषद्वर्णमिति धृषत्ऽवर्णम्।दिवेदिव इति दि
वेऽदिवे।हन्तारम्।भंगुरावताम्।भंगुरवतामिति भंगुरऽवताम्॥२५॥

त्वम्।अग्ने।द्युभिरिति द्युऽभिः।आशुशुक्षणिः।अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः।
अश्मनः।परि।वनेभ्यः।ओषधीभ्यः।नृणाम्।नृपत इति नृऽपते।जा
यसे।शुचिः॥२६॥पृथिव्याः।सधस्थादिति सधऽस्थात्।अग्निम्।पुरी
ष्यम्।अंगिरस्वत्।खनामि।ज्योतिष्मंतम्।त्वा।अग्ने।सुप्रतीकमिति
सुऽप्रतीकम्।अजस्रेण।भानुना।दीद्यतम्।शिवम्।प्रजाभ्य इति प्रऽ
जाभ्यः।अहिंसंतम्।पृथिव्याः।सधस्थादिति सधऽस्थात्।अग्नि
म्।पुरीष्यम्।अंगिरस्वत्।खनामः॥२७॥अपाम्।पृष्ठम्।असि।यो

निः। अग्नेः। समुद्रम्। अक्षितः। पिन्वमानम्। वर्द्धमानः। महान्। आ। च।
पुष्करे। दिवः। मात्रया। वरिम्णा। प्रथस्व॥२८॥ शर्म। च। स्थः। वर्म। च।
स्थः। अछिद्रे इत्यछिद्रे। बहुले इति बहुले। उभे इत्युभे। व्यचस्वती इति
व्यचस्वती। सम्। वसाथाम्। भर्तम्। अग्निम्। पुरीष्यम्॥२९॥ सम्। व
साथाम्। स्वर्विदेति स्वःऽविदा। समीची इति समीची। उरसा। त्मना।
अग्निम्। अंतः। भरिष्यंती इति भरिष्यंती। ज्योतिष्मंतम्। अजस्रम्। इ
त्। पुरीष्यः। असि। विश्वभरा इति विश्वऽभराः। अथर्वा। त्वा। प्रथमः।

निः। अ मंथत्। अग्ने॥ ३०॥ त्वाम्। अग्ने। पुष्करात्। अधि। अथर्वा। निः।
अमंथत। मूर्ध्नः। विश्वस्य। वाघतः॥ ३१॥ तम्। उं इत्यं। त्वा। दध्यङ्। ऋ
षिः। पुत्रः। ईधे। अथर्वणः। वृत्रहणम्। वृत्रहनमितिवृत्रऽहनम्।
पुरदरमितिपुरम्ऽदरम्॥ ३२॥ तम्। उं इत्यं। त्वा। पाथ्यः। वृषा। सम्।
ईधे। दस्युहंतममितिदस्युहन्ऽतमम्। धनंजयमितिधनम्ऽजयम्।
रणेरणइतिरणेऽरणे॥ ३३॥ सीद। होतरितिहोतः। स्वे। उं इत्यं। लोके।
चिकित्वान्। सादय। यज्ञम्। सुकृतस्येतिसुऽकृतस्य। योनौ। देवावी

रितिदेवऽअवीः। देवान्। हविषा। यजासि। अग्ने। बृहत्। यजमाने। व
यः। धाः॥२४॥ नि। होता। होतृषदने। होतृसदनइतिहोतृऽसदने। विदा
नः। त्वेषः। दीदिवान्। दीदिवानितिदीदिऽवान्। असदत्। सुदक्षइतिसुऽदक्षः।
प्र अदब्धव्रतमतिरित्यदब्धव्रतऽप्रमतिः। वसिष्ठः। सहस्रंभरइतिस
हस्रंऽभरः। शुचिजिह्वइतिशुचिऽजिह्वः। अग्निः॥२५॥ सम्। सीदस्व।
महान्। असि। शोचस्व। देववीतमइतिदेवऽवीतमः। वि। धूमम्। अग्ने।
अरुषम्। मियेध्य। सृज। प्रशस्तेतिप्रऽशस्त। दर्शतम्॥२६॥ अपः।

देवीः।उप।सृज।मधुमतीरितिमधुऽमतीः।अयक्ष्माय।प्रजाभ्यइ
तिप्रऽजाभ्यः।तासाम्।आ।स्थानादित्याऽस्थानात्।उत्।जिहताम्।
ओषधयः।सुपिप्पलाइतिसुऽपिप्पलाः॥३८॥सम्।ते।वायुः।मातरि
श्वा।दधातु।उत्तानायाः।हृदयम्।यत्।विकस्तमितिविऽकस्तम्।
यः।देवानाम्।चरसि।प्राणथेन।कस्मै।देव।वषट्।अस्तु।तुभ्यम्॥३९॥
सुजातइतिसुऽजातः।ज्योतिषा।सह।शर्म।वरूथम्।आ।असदत्।
स्वरितिस्वः।वासः।अग्ने।विश्वरूपमितिविश्वऽरूपम्।सम्।व्यय

स्य। विभावसो इति विभाऽवसो॥ ३९॥ उत्। उं इत्यं। तिष्ठ। स्वध्वरेति
सुऽअध्वर। अव। नः। देव्या। धिया। दृशे। च। भासा। बृहता। सुशुक्व
निरिति सुऽशुक्वनिः। आ। अग्ने। याहि। सुशस्तिभिरिति सुशस्तिऽभिः॥ ४०॥
ऊर्ध्वः। ऊं इत्यं। सु। नः। ऊतये। तिष्ठ। देवः। न। सविता। ऊर्ध्वः। वाजस्य।
सनिता। यत्। अंजिभिरित्यंजिऽभिः। वाघद्भिरिति वाघत्ऽभिः। वि
ह्वयामह इति विऽह्वयामहे॥ ४१॥ सः। जातः। गर्भः। असि। रोदस्योः।
अग्ने। चारुः। विभृत इति विऽभृतः। ओषधीषु। चित्रः। शिशुः। परि।

तमा।ऊं।सि।अनून्।प्र।मातृभ्य इति मातृऽभ्यः।अपि।इत्।वनि।क्रदत्।
गाः॥४२॥स्थिरः।भव।वीड्वंग इति वीडुऽअंगः।आशुः।भव।वाजी।
अर्वन्।पृथुः।भव।सुषदः।सुसद इति सुऽसदः।त्वम्।अग्नेः।पुरीष
वाहनः।पुरीषवाहन इति पुरीषऽवाहनः॥४३॥शिवः।भव।प्रजाभ्य
इति प्रऽजाभ्यः।मानुषीभ्यः।त्वम्।अंगिरः।मा।द्यावापृथिवी इति द्या
वापृथिवी।अभि।शोचीः।मा।अंतरिक्षम्।मा।वनस्पतीन्॥४४॥प्र।
एतु।वाजी।कनिक्रदत्।नानदत्।रासभः।पत्वा।भरन्।अग्निम्।

पुरीष्यम् । मा । पाहि । आयुष: । पुरा ॥ ४५ ॥ वृषा । अग्निम् । वृषणम् । भर
न् । अपाम् । गर्भम् । समुद्रियम् । अग्ने । आ । याहि । वीतये । ऋतम् । सत्य
म् । ऋतम् । सत्यम् । अग्निम् । पुरीष्यम् । अंगिरस्वत् । भराम: ॥ ४६ ॥
ओषधय: । प्रति । मोदध्वम् । अग्निम् । एतम् । शिवम् । आयंतमित्या ऽ यं
तम् । अभि । अत्र । युष्मा: । व्यस्यन्निति वि ऽ अस्यन् । विश्वा: । अनिरा: ।
अमीवा: । निषीदन् । निसीदन्निति नि ऽ सीदन् । न: । अप: । दुर्मतिमिति
दु: ऽ मतिम् । जहि ॥ ४७ ॥ ओषधय: । प्रति । गृभ्णीत । पुष्पवतीरिति पुष्प ऽ

वतीः। सुपिप्पला इति सुऽपिप्पलाः। अयम्। वः। गर्भः। ऋत्वियः। प्रत्न
म्। सधस्थमिति सधऽस्थम्। आ। असदत्॥४८॥ वि। पाजसा। पृथुना।
शोशुचानः। बाधस्व। द्विषः। रक्षसः। अमीवाः। सुशर्मण इति सुऽशर्म
णः। बृहतः। शर्मणि। स्याम्। अग्नेः। अहम्। सुहवस्येति सुऽहवस्य।
प्रणीतौ। प्रनीताविति प्रऽनीतौ॥४९॥ आपः। हि। स्थ। मयोभुव इति म
यःऽभुवः। ताः। नः। ऊर्जे। दधातन। महे। रणाय। चक्षसे॥५०॥ यः। वः।
शिवतम इति शिवऽतमः। रसः। तस्य। भाजयत। इह। नः। उशतीरिव

उशतीःऽइव । मातरः ॥ ५१ ॥ तस्मै । अरम् । गमाम । वः । यस्य । क्षयाय ।
जिन्वथ । आपः । जनयथ । च । नः ॥ ५२ ॥ मित्रः । संसृज्येति सम्ऽसृज्य ।
पृथिवीम् । भूमिम् । च । ज्योतिषा । सह । सुजातमिति सुऽजातम् । जातवे
दसमिति जातऽवेदसम् । अयक्ष्माय । त्वा । सम् । सृजामि । प्रजाभ्य इ
ति प्रऽजाभ्यः ॥ ५३ ॥ रुद्राः । संसृज्येति सम्ऽसृज्य । पृथिवीम् । बृहत् ।
ज्योतिः । सम् । ईधिरे । तेषाम् । भानुः । अजस्रः । इत् । शुक्रः । देवेषु । रो
चते ॥ ५४ ॥ संसृष्टामिति सम्ऽसृष्टाम् । वसुभिरिति वसुऽभिः । रु

द्भिः। धीरैः। कर्मण्याम्। मृदम्। हस्ताभ्याम्। मृद्वीम्। कृत्वा। सिनीवाली।
कृणोतु। ताम्॥ ५५॥ सिनीवाली। सुकपर्देति सुऽकपर्दा। सुकुरीरेति
सुऽकुरीरा। स्वौपशेति सुऽऔपशा। सा। तुभ्यम्। अदिते। महि। आ। उखा
म्। दधातु। हस्तयोः॥ ५६॥ उखाम्। कृणोतु। शक्त्या। बाहुभ्यामिति बा
हुऽभ्याम्। अदितिः। धिया। माता। पुत्रम्। यथा। उपस्थ इत्युपऽस्थे। सा।
अग्निम्। बिभर्त्तु। गर्भे। आ॥ ५७॥ मखस्य। शिरः। असि। वसवः। त्वा।
कृण्वन्तु। गायत्रेण। छंदसा। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। असि। पृथिवी। असि।

धारय। मयि। प्रजामिति प्रऽजाम्। रायः। पोषम्। गौपत्यम्। सुवीर्यमि
ति सुऽवीर्यम्। सजातानिति सऽजातान्। यजमानाय। रुद्राः। त्रैष्टुभेन।
त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुऽभेन। अंतरिक्षम्। आदित्याः। जागतेन। द्याम्। विश्वे।
त्वा। देवाः। वैश्वानराः। वृण्वंतु। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभे
न। छंदसा। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। असि। दिशः। असि। अदित्यै। रास्ना।
असि। अदितिः। बिलं गृह्णातु ॥५८॥ कृत्वाय। सा। महीम्। उखाम्। मृन्मयी
मिति मृत्ऽमयीम्। योनीम्। अग्नये। पुत्रेभ्यः। प्र। अयच्छत्। अदितिः।

ग्र ६

अपयानादिति ॥ ५९ ॥ वसवः । त्वा । धूपयंतु । गायत्रेण । छंदसा । अंगि
रस्वत् । रुद्राः । त्रैष्टुभेन । त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन । आदित्याः । जागतेन ।
विश्वे । त्वा । देवाः । वैश्वानराः । धूपयंतु । आनुष्टुभेन । आनुस्तुभेने
त्यानुऽस्तुभेन । छंदसा । अंगिरस्वत् । इंद्रः । वरुणः । विष्णुः । त्वा । धूप
यतु ॥ ६० ॥ अदितिः । त्वा । देवी । विश्वदेव्यावती । विश्वदेव्यवतीति विश्व
देव्यऽवती । पृथिव्याः । सधस्थ इति सधऽस्थे । अंगिरस्वत् । खनतु । अ
वट ॥ ६१ ॥ देवानाम् । त्वा । पत्नीः । देवीः । विश्वदेव्यावतीः । विश्वदेव्यव

तीरिति विश्वदेव्यऽवतीः। पृथिव्याः। सधस्थइति सधऽस्थे। अंगिर
स्वत्। दधतु। उखे। धिषणाः। अग्नि। इंधताम्। वरूत्रीः। श्रपयंतु।
ग्नाः। पचंतु। जनयः। अछिन्नपत्राइत्यछिन्नऽपत्राः॥६२॥ मित्रस्य।
चर्षणीधृतः। चर्षणिधृतइतिचर्षणिऽधृतः। अवः। देवस्य। सानसि।
द्युम्नम्। चित्रश्रवस्तममितिचित्रश्रवःऽतमम्॥६३॥ देवः। त्वा। स
विता। उत्। वपतु। सुपाणिरितिसुऽपाणिः। स्वंगुरिरितिसुऽअंगुरिः।
सुबाहुरितिसुऽबाहुः। उत। त्मना। अव्यथमाना। पृथिव्याम्। आशाः।

दिश्राः। आ। पृण॥६४॥ उत्स्थाय। बृहती। भव। उत्। उँ इति। तिष्ठ। ध्रु
वा। त्वम्। मित्र। एताम्। ते। उखां। परि। ददामि। अभित्यै। एषा। मा।
भेदि। वसवः। त्वा। आ। छृदंतु॥६५॥ आकूतिमित्याऽकूतिम। अग्नि
म। प्रयुजमिति प्रऽयुजम। स्वाहा। मनः। मेधाम्। चित्तम्। विज्ञा
तमिति विऽज्ञातम। वाचः। विधृतिमिति विऽधृतिम। अग्निम्। प्र
युजमिति प्रऽयुजम। स्वाहा। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। मनवे।
अग्नये। वैश्वानराय॥६६॥ मा। सु। भित्थाः। मा। सु रिषः। अंब। धृ

घृता।चीरयस्त्वा।सुँ॥अग्निः।त्वा।इदम्।करिष्यथः॥६७॥दृंहस्व।देवि।
पृथिवि।स्वस्तये।आसुरी।माया।स्वधया।कृता।असि।जुष्टम्।देवेभ्यः।
इदम्।अस्तु।हव्यम्।अरिष्टा।त्वम्।उत्।इहि।यज्ञे।अस्मिन्॥६८॥
द्रुन्नइति द्रुऽअन्नः।सर्पिरासुतिरितिसर्पिःऽआसुतिः।प्रत्नः।होता।
वरेण्यः।सहसः।पुत्रः।अद्भुतः॥६९॥परस्याः।अधि।संवतइतिसम्ऽ
वतः।अवरान्।अभि।आ।तर।यत्र।अहम्।अस्मि।तान्।अव॥७०॥
परमस्याः।परावतइतिपराऽवतः।रोहिदश्वइतिरोहितऽअश्वः।इह।आ।

गर्भिः । पुरीष्यः । पुरुप्रिय इति पुरुऽप्रियः । अग्ने । त्वम् । तर । मृधः ॥ ७१ ॥
यत् । अग्ने । कानि । कानि । चित् । आ । ते । दारुणि । दध्मसि । सर्वम् ।
तत् । अस्तु । ते । घृतम् । तत् । जुषस्व । यविष्ठ्य ॥ ७२ ॥ यत् । अत्ति । उप
जिह्विकेत्युपऽजिह्विका । यत् । वम्रः । अतिसर्प्पतीत्यतिऽसर्प्पति ।
सर्वम् । तत् । अस्तु । ते । घृतम् । तत् । जुषस्व । यविष्ठ्य ॥ ७३ ॥ अहरह
रित्यहःऽअहः । अप्रयावमित्यप्रऽयावम् । भरंतः । अश्वायेवेत्यश्वा
यऽइव । तिष्ठते । घासम् । अस्मै । रायः । पोषेण । सम् । इषा । मदंतः ।

अग्ने। मा। ते। प्रतिवेशा इति प्रतिऽवेशाः। रिषाम॥७४॥ नाभा। पृथि
व्याः। समिधान इति समऽइधाने। अग्नेः। रायः। पोषाय। बृहते। हवा
महे। इरम्मदमितीरम्ऽमदम्। बृहदुक्थमिति बृहत्ऽउक्थम्। यज
त्रम्। जेतारम्। अग्निम्। पृतनासु। सासहिम्॥७५॥ याः। सेनाः। अ
भीत्वरीरित्यभिऽइत्वरीः। आव्याधिनीरित्याऽव्याधिनीः। उगणाः।
उत। ये। स्तेनाः। ये। च। तस्कराः। तान्। ते। अग्ने। अपि। दधामि। आ
स्ये॥७६॥ दंष्ट्राभ्याम्। मलिम्लून्। जंभ्यैः। तस्करान्। उत। हनुभ्या

ससहिमितिससहिम्

मित्तिहनुऽभ्याम्। स्तेनान्। भगवइतिभग[illegible]। तान्। त्वम्। खादः। सु
खादितानितिसुऽखादितान्॥ ७७॥ ये। जनेषु। मलिम्लवः। स्तेनासः।
तस्कराः। वने। ये। कक्षेषु। अघायवः। अघयवइत्यघऽयवः। तान्।
ते। दधामि। जंभयोः॥ ७८॥ यः। अस्मभ्यम्। अरातीयात्। अरातिया
दित्यरातिऽयात्। यः। च। नः। द्वेषते। जनः। निंदात्। यः। अस्मान्।
धिप्सात्। च। सर्वम्। तम्। मस्मसा। कुरु॥ ७९॥ सꣳशितमितिसम्ऽ
शितम्। मे। ब्रह्म। सꣳशितमितिसम्ऽशितम्। वीर्यम्। बलम्। स

ऽं शितमितिसम्ऽशितम्।क्षत्रम्।जिष्णु।यस्य।अहम्।अस्मि।पु
रोहितइतिपुरःऽहितः॥८०॥उत्।एषाम्।बाहूइतिबाहू।अतिरम्।
उत्।वर्चः।अथोइत्यथो।बलम्।क्षिणोमि।ब्रह्मणा।अमित्रान्।उत्।
नयामि।स्वान्।अहम्॥८१॥अन्नपतइत्यन्नऽपते।अन्नस्य।नः।देहि।
अनमीवस्य।शुष्मिणः।प्रप्रेतिप्रऽप्र।दातारम्।तारिषः।ऊर्जम्।नः।
धेहि।द्विपदइतिद्विऽपदे।चतुष्पदे।चतुःपदइतिचतुःऽपदे।वि
श्वकर्मणइतिविश्वऽकर्मणे।स्वाहा॥८२॥पुनरितिपुनः।त्वा।आदि

स्वाः । रुद्राः । वसवः । सम् । इंधताम् । पुनः । ब्रह्माणः । वसुनीथेति व
सुऽनीथ । यज्ञैः । घृतेन । त्वम् । तन्वम् । वर्धयस्व । सत्याः । सन्तु । यज
मानस्य । कामाः । स्वाहा ॥ ८३ ॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदपाठे द्वादशो
ध्यायः ॥ ५ ॥ हरिः ॐ ॥ दृशानः । रुक्मः । उर्व्या । वि । अद्योत् । दुर्मर्ष
मिति दुःऽमर्षम् । आयुः । श्रिये । रुचानः । अग्निः । अमृतः । अभवत् ।
वयोभिरिति वयःऽभिः । यत् । एनम् । द्यौः । अजनयत् । सुरेता इति सुऽ
रेताः ॥ १ ॥ नक्तोषासा । नक्तोषसेति नक्तोषसा । समनसेति सऽमन

प

सा। विरूपेइतिविऽरूपे। धांयेतेइतिधापयेते। शिशुम्। एकम्। समी
चीइतिसम्ऽईची। द्यावाक्षामा। रुक्मः। अंतः। वि। भाति। देवाः। अग्नि
म्। धारयन्। द्रविणोदाइतिद्रविणःऽदाः॥२॥ विश्वा। रूपाणि। प्रति।
मुंचते। कविः। प्र। असावीत्। भद्रम्। द्विपदइतिद्विऽपदे। चतुष्पदे।
चतुःपदइतिचतुःऽपदे। वि। नाकम्। अख्यत्। सविता। वरेण्यः। अनु।
प्रयाणम्। प्रयानमितिप्रऽयानम्। उषसः। वि। राजति॥३॥ सुपर्णइ
तिसुऽपर्णः। असि। गरुत्मान्। त्रिवृदितित्रिऽवृत्। ते। शिरः। गाय

त्रम्।चक्षूः।बृहद्रथंतरेइतिबृहत्ऽरथंतरे।पक्षौ॥४॥स्तोमः।आ
त्मा।छंदांसि।अंगानि।यजूंषि।नाम।साम।ते।तनूः।वामदेव्यमि
तिवामऽदेव्यम्।यज्ञायज्ञियमितियज्ञाऽयज्ञियम्।पुच्छम्।धिष्ण्याः।
शफाः॥५॥सुपर्णइतिसुऽपर्णः।असि।गरुत्मान्।दिवम्।गच्छ।स्वरि
तिस्वः।पत।विष्णोः।क्रमः।असि।सपत्नहेतिसपत्नऽहा।गायत्र
म्।छंदः।आ।रोह।पृथिवीम्।अनु।वि।क्रमस्व।अभिमातिहेत्यभि
मातिऽहा।त्रैष्टुभम्।त्रैष्टुभमितित्रैष्टुऽभम्।अंतरिक्षम्।अरातीय

तः। अरातियत इत्यरातिऽयतः। हन्ता। जागतम्। दिवम्। शत्रूयतः। श
त्रूयत इति शत्रुऽयतः। हन्ता। आनुष्टुभम्। आनुस्तुभमित्यानुऽस्तुभ
म्। छंदः। आ। रोह। दिशः। अनु। वि। क्रमस्व॥ ५॥ अक्रंदत्। अग्निः।
स्तनयन्निवेति स्तनयन्ऽइव। द्यौः। क्षामा। रेरिहत्। वीरुधः। समं
जन्निति सम्ऽअंजन्। सद्यः। जज्ञानः। वि। हि। ईम्। इद्धः। अख्यत्।
आ। रोदसी इति रोदसी। भानुना। भाति। अंतरित्यंतः॥ ६॥ अग्ने। अभ्या
वर्त्तिन्नित्यभिऽआवर्त्तिन्। अभि। मा। नि। वर्त्तस्व। आयुषा। वर्चसा।

प्रजयेतिप्रऽजया।अनेन।संन्या।मेधया।रय्या।पोषेण॥८॥अग्ने।अंगि
रः।शतम्।ते।सन्तु।आवृतइत्याऽवृतः।सहस्रम्।ते।उपावृतइत्युपऽ
आवृतः।अध।पोषस्य।पोषेण।पुनः।नः।नष्टम्।आ।कृधि।पुनः।नः।
रयिम्।आ।कृधि॥९॥पुनः।ऊर्जा।नि।वर्त्तस्व।पुनः।अग्ने।इषा।आ
युषा।पुनः।नः।पाहि।अꣳहसः॥१०॥सह।रय्या।नि।वर्त्तस्व।अग्ने।पि
न्वस्व।धारया।विश्वप्स्न्येतिविश्वऽप्स्न्या।विश्वतः।परि॥११॥आ।त्वा।
अहार्षम्।अन्तः।अभूः।ध्रुवः।तिष्ठ।अविचाचलिरित्यविऽचाच

लिः। विशः। त्वा। सर्वाः। वांछंतु। मा। त्वत्। राष्ट्रम्। अधि। भ्रशात्॥ १२॥ उ

त्। उत्तममित्युत्ऽतमम्। वरुण। पाशम्। अस्मत्। अव। अधमम्। वि।

मध्यमम्। श्रथाय। श्रथयेति श्रथय। अथ। वयम्। आदित्य। व्रते। तव।

अनागसः। अदितये। स्याम॥ १३॥ अग्रे। बृहन्। उषसाम्। ऊर्ध्वः। अ

स्थात्। निर्जगन्वानिति निःऽजगन्वान्। तमसः। ज्योतिषा। आ। अगा

त्। अग्निः। भानुना। रुशता। स्वंग इति सुऽअंगः। आ। जातः। विश्वा।

सद्मानि। अप्राः॥ १४॥ सीद। त्वम्। मातुः। अस्याः। उपस्थ इत्युपऽस्थे।

॥२८॥

विश्वानि। अग्ने। वयुनानि। विद्वान्। मा। एनाम्। तपसा। मा। अर्चिषा।
अभि। शोचीः। अन्तः। अस्याम्। शुक्रज्योतिरिति शुक्रऽज्योतिः। वि।
भाहि ॥१५॥ अन्तः। अग्ने। रुचा। त्वम्। उख्यायाः। सदने। स्वे। तस्याः।
त्वम्। हरसा। तपन्। जातवेद इति जातऽवेदः। शिवः। भव ॥१६॥ शि
वः। भूत्वा। मह्यम्। अग्ने। अथो इत्यथो। सीद। शिवः। त्वम्। शिवाः।
कृत्वा। दिशः। सर्वाः। स्वाम्। योनिम्। इह। आ। असदः ॥१७॥ ध्रु॥
दिवः। परि। प्रथमम्। जज्ञे। अग्निः। अस्मत्। द्वितीयम्। परि। जातवेदाः

॥२८॥

इतिजातऽवेदाः।तृतीयम्।अप्स्वित्यप्ऽसु।नृऽमणाः।नृऽमनाइतिनृऽ
मनाः।अजस्रम्।इंधानः।एनम्।जरते।स्वाधीरितिसुऽआधीः ॥१८॥
विद्म।ते।अग्ने।त्रेधा।त्रयाणि।विद्म।ते।धाम।विभृतेतिविऽभृता।
पुरुत्रेतिपुरुऽत्रा।विद्म।ते।नाम।परमम्।गुहा।यत्।विद्म।तम्।उत्सम्।
यतः।आजगंथेत्याऽजगंथ ॥१९॥ समुद्रे।त्वा।नृऽमणाः।नृऽमनाइतिनृऽ
मनाः।अप्स्वित्यप्ऽसु।अंतः।नृऽचक्षाइतिनृऽचक्षाः।ईधे।दिवः।अ
ग्ने।ऊधन्।तृतीये।त्वा।रजसि।तस्थिवांसमितितस्थिऽवांसम्

॥२८॥

अपाम्।उपस्थ इत्युपऽस्थे।महिषाः।अवर्द्धन्॥२०॥श्रीणाम्।उदार इत्युत्ऽआरः।धरुणः।रयीणाम्।मनीषाणाम्।प्रार्पण इति प्रऽअर्पणः।सोमगोपा इति सोमऽगोपाः।वसुः।सूनुः।सहस।अप्स्विस्यप्ऽसु।राजा।वि।भाति।अग्रे।उषसाम्।इधानः॥२१॥विश्वस्य।केतुः।भुवनस्य।गर्भः।आ।रोदसी इति रोदसी।अपृणात्।जायमानः।वीळुं।चित्।अद्रिम्।अभिनत्।परायन्निति पराऽयन्।जनाः।यत्।अग्निम्।अयजंत।पंच॥२२॥उशिक्।पावकः।अरतिः।सुमेधा इति सुऽमे

॥२८॥

धाः।मर्त्येषु।अग्निः।अमृतः।नि।धायि।इयर्ति।धूमं।अरुषम्।भ
रिभ्रत्।उत्।शुक्रेण।शोचिषा।द्याम्।इनक्षन्॥२३॥यः।ते।अद्य।कृ
णवत्।भद्रशोचेइतिभद्रऽशोचे।अपूपम्।देव।घृतवंतमितिघृ
तऽवंतम्।अग्ने।प्र।तम्।नय।प्रतरमितिप्रऽतरम्।वस्यः।अच्छ।
अभि।सुम्नम्।देवभक्तमितिदेवऽभक्तम्।यविष्ठ॥२४॥आ।तम्।
भज।सौश्रवसेषु।अग्ने।उक्थउक्थइत्युक्थेऽउक्थे।आ।भज।श
स्यमाने।प्रियः।सूर्ये।प्रियः।अग्ना।भवाति।उत्।जातेन।भिनदत्।

उत्। जनित्वैरिति जनित्वैः॥ २५॥ त्वाम्। अग्ने। यजमानाः। अनु। द्यू
न्। विश्वा। वसु। दधिरे। वार्याणि। त्वया। सह। द्रविणम्। इच्छमानाः।
व्रजम्। गोमंतमिति गोऽमंतम्। उशिजः। वि। वव्रुः॥ २६॥ अस्तावि।
अग्निः। नराम्। सुशेव इति सुऽशेवः। वैश्वानरः। ऋषिभिरित्यृषिऽ
भिः। सोमगोपा इति सोमऽगोपाः। अद्वेषे इत्यद्वेषे। द्यावापृथिवी इ
ति द्यावापृथिवी। हुवेम। देवाः। धत्त। रयिम्। अस्मे इत्यस्मे। सुवी
रमिति सुऽवीरम्॥ २७॥ उत्। ऊं इति। त्वा। विश्वे। देवाः। अग्ने। भरंतु।

चित्रभिरिचित्रऽभिः। सः। नः। नव। शिवः। त्वम्। सुप्रतीक इ
ति सुऽप्रतीक। विभावसुरिति विभाऽवसुः॥२८॥ प्र। इतु। अग्ने। ज्यो
तिष्मान्। याहि। शिवेभिः। अर्चिभिरित्यर्चिऽभिः। त्वम्। बृहद्भिरि
ति बृहत्ऽभिः। भानुभिरिति भानुऽभिः। भासन्। मा। हिंसीः। तन्वा।
प्रजा इति प्रऽजाः॥२९॥ प्रप्रेति प्रऽप्र। अयम्। अग्निः। भरतस्य।
शृण्वे। वि। यत्। सूर्यः। न। रोचते। बृहत्। भाः। अभि। यः। पूरुम्। पृ
तनासु। तस्थौ। दीदाय। दैव्यः। अतिथिः। शिवः। नः॥३०॥ आपः। देवीः।

प्रति।गृह्णीत।भस्म।एतत्।स्योने।कृणुध्वम्।सुरभौ।ऊँ इत्यूँ।लोके।
तस्मै।नमंताम्।जनयः।सुपत्नीरिति सुऽपत्नीः।मातेवेति माताऽइव।
पुत्रम्।बिभृत।अप्स्वित्यप्ऽसु।एनत्॥३१॥अप्स्वित्यप्ऽसु।अग्ने।
सधिः।तव।सः।ओषधीः।अनु।रुध्यसे॥गर्भे।सन्।जायसे।पुन
रिति पुनः॥३२॥गर्भः।असि।ओषधीनाम्।गर्भः।वनस्पतीनाम्।
गर्भः।विश्वस्य।भूतस्य।अग्ने।गर्भः।अपाम्।असि॥३३॥प्रसद्ये
ति प्रऽसद्य।भस्मना।योनिम्।अपः।च।पृथिवीम्।अग्ने।संऽसृ

ज्येतिसम्ऽसृज्य।मात्तरिश्विरितिमात्तरिऽश्विः।त्वाम्।ज्योतिष्मान्।पुनः॥
आ।असदः॥२४॥पुनः।आसद्येत्याऽसद्य।सदनम्।अपः।च।पृथि
वीम्।अग्ने।शोचे।मातुः।यथा।उपस्थइत्युपऽस्थे।अन्तः।अस्याम्।शि
वतमइतिशिवऽतमः॥२५॥बोधि।मे।अस्य।वचसः।यविष्ठ।मं
हिष्ठस्य।प्रभृतस्येतिप्रऽभृतस्य।स्वधावइतिस्वधाऽवः।पीयति।
त्वः।अनु।त्वः।गृणाति।वंदारुः।ते।तन्वम्।वंदे।अग्ने॥२६॥सः।
बोधि।सूरिः।मघवेतिमघऽवा।वसुपतइतिवसुऽपते।वसुदाव

न्निति वसुऽदावन्। युयोधि। अस्मत्। द्वेषांऽसि ॥३७॥ अप। इत। वि।
इत। वि। च। सर्पत। अतः। ये। अत्र। स्थ। पुराणाः। ये। च। नूतनाः। अदा
त्। यमः। अवसानमित्यवऽसानम्। पृथिव्याः। अक्रन्। इमम्। पितरः।
लोकम्। अस्मै ॥३८॥ संज्ञानमिति सम्ऽज्ञानम्। असि। कामधरणमि
ति कामऽधरणम्। मयि। ते। कामधरणमिति कामऽधरणम्। भूया
त्। अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः। पुरीषम्। असि। चितः। स्थ। परिचि
त इति परिऽचितः। ऊर्ध्वचित इत्यूर्ध्वऽचितः। श्रयध्वम् ॥३९॥ अयम्।

सः । अग्निः । यस्मिन् । सोमम् । इंद्रः । सुतम् । दधे । जठरे । वावशानः ।
सहस्रियम् । वाजम् । अत्यम् । न । सप्तिम् । ससवानिति ससऽवान् । सन् ।
स्तूयसे । जातवेद इति जातऽवेदः ॥ ५० ॥ अग्ने । यत् । ते । दिवि । वर्चः ।
पृथिव्याम् । यत् । ओषधीषु । अप्स्वित्यप्ऽसु । आ । यजत्र । येन । अंत
रिक्षम् । उरु । आततंथेत्याऽततंथ । त्वेषः । सः । भानुः । अर्णवः । नृचक्षा
इति नृऽचक्षाः ॥ ५१ ॥ अग्ने । दिवः । अर्णम् । अच्छ । जिगासि । अच्छ ।
देवान् । ऊचिषे । धिष्ण्याः । ये । याः । रोचने । परस्तात् । सूर्यस्य । याः । च ।

॥३२॥

नै२

अवस्तात् । उपतिष्ठंत इत्युपऽतिष्ठंते । आपः ॥ २ ॥ पुरीष्यासः । अग्नयः । प्रावणेभिः । प्रवणेभिरिति प्रऽवणेभिः । सजोषस इति सऽजोषसः । जुषंताम् । यज्ञम् । अद्रुहः । अनमीवाः । इषः । महीः ॥ ३ ॥ इळाम् । अग्ने । पुरुदंसमिति पुरुऽदंसम् । सनिम् । गोः । शश्वत्तममिति शश्वत्ऽतमम् । हवमानाय । साध । स्यात् । नः । सूनुः । तनयः । विजावेति विजा वा । अग्ने । सा । ते । सुमतिरिति सुऽमतिः । भूतु । अस्मे इत्यस्मे ॥ ४ ॥ चित् । असि । तया । देवतया । अंगिरस्वत् । ध्रुवा । सिद । परिचिदिति परिऽचि

॥३२॥

त्। असि। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद॥ ४८॥ लोकम्। पृण।
छिद्रम्। पृण। अथो इत्यथो। सीद। ध्रुवा। त्वम्। इंद्राग्नी इतीन्द्राग्नी। त्वा। बृ
हस्पतिः। अस्मिन्। योनौ। असीषदन्। असीसदन्नित्यसीसदन्॥ ४९॥
ताः। अस्य। सूददोहस इति सूदऽदोहसः। सोमम्। श्रीणंति। पृश्नयः॥ ज
न्मन्। देवानाम्। विशः। त्रिषु। आ। रोचने। दिवः॥ ५०॥ इन्द्रम्। विश्वाः।
अवीवृधन्। समुद्रव्यचसमिति समुद्रऽव्यचसम्। गिरः। रथीतमम्।
रथितममिति रथिऽतमम्। रथीनाम्। रथिनामिति रथिनाम्। वाजाना

म्।सत्पतिमितिसत्ऽपतिम्।पतिम्॥५८॥सम्।इतम्।सम्।कल्पेथा
म्।संप्रिया इतिसम्ऽप्रियौ।रोचिष्णू इति रोचिष्णू।सुमनस्यमाना इ
तिसुऽमनस्यमानौ।इषम्।ऊर्जम्।अभि।संवसाना इतिसम्ऽवसानौ॥५९॥
सम्।वाम्।मनांसि।सम्।व्रता।सम्।उं इत्यूँ।चित्तानि।आ।अकरम्।
अग्ने।पुरीष्य।अधिपा इत्यधिऽपाः।भव।त्वम्।नः।इषम्।ऊर्जम्।य
जमानाय।धेहि॥६०॥अग्ने।त्वम्।पुरीष्यः।रयिमानितिरयिऽमान्।
पुष्टिमानितिपुष्टिऽमान्।असि।शिवाः।कृत्वा।दिशः।सर्वाः।स्वम्।योनि

मा। इह। आ। असदः॥५१॥ मातेवेति माताऽइव। पुत्रम्। पृथिवी। पुरी
ष्यम्। अग्निम्। स्वे। योनौ। अभाः। उखा। ताम्। विश्वैः। देवैः। ऋतुभि
रित्यृतुऽभिः। संविदान इति सम्ऽविदानः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।
विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। वि। मुंचतु॥५२॥ असुन्वन्तम्। अयजमान
म्। इच्छ। स्तेनस्य। इत्याम्। अनु। इहि। तस्करस्य। अन्यम्। अस्मत्। इच्छ।
सा। ते। इत्या। नमः। देवि। निर्ऋत इति निःऽऋते। तुभ्यम्। अस्तु॥५३॥
नमः। सु। ते। निर्ऋत इति निःऽऋते। तिग्मतेज इति तिग्मऽतेजः। अयस्म

॥३४॥

यम्। वि। चृत्त। बंधम्। एतम्। यमेन। त्वम्। यम्या। सं। विदानेति सम्ऽ
विदाना। उत्तम इत्युत्ऽतमे। नाके। अधि। रोहय। एनम्॥ ५४॥ यस्याः।
ते। घोरे। आसन्। जुहोमि। एषाम्। बंधानाम्। अवसर्जनायेत्यवऽ
सर्जनाय। याम्। त्वा। जनः। भूमिः। इति। प्रमंदत इति प्रऽमंदते। नि
र्ऋतिमिति निःऽऋतिम्। त्वा। अहम्। परि। वेद। विश्वतः॥ ५५॥ यम्।
ते। देवी। निर्ऋतिरिति निःऽऋतिः। आबबंधेत्याऽबबंध। पाशम्।
ग्रीवासु। अविचृत्यमित्यविऽचृत्यम्। तम्। ते। वि। स्यामि। आयुषः।

॥३४॥

नामध्यानि। अप्सा। एतम्। पितुम्। अद्भिः। प्रसूतइतिप्रऽसूतः। नमः। नृ
सै। या। इदम्। चकार॥ ५६॥ निवेशनइतिनिऽवेशनः। संगमनइति
समऽगमनः। वसूनाम्। विश्वा। रूपा। अभि। चष्टे। शचीभिः। देवइवे
तिदेवःऽइव। सविता। सत्यधर्मेतिसत्यऽधर्मा। इंद्रः। न। तस्थौ। स
मरइतिसमऽअरे। पथीनाम्॥ ५७॥ सीरा। युंजंति। कवयः। युगा।
वि। तन्वते। पृथक्। धीराः। देवेषु। सुम्नयेतिसुम्नऽया॥ ५८॥ युनक्त।
सीरा। वि। युगा। तनुध्वम्। कृते। योनौ। वपत। इह। बीजम्। गिरा।

चाश्विभिः। सन्नरा इति सऽन्नराः। असत्। नुः। नेदीयः। इत्। सृण्यः
पक्वम्। आ। ईयात्॥ ५९॥ शुनम्। सु। फालाः। वि। तुदंतु। भूमिम्। शुन
म्। कीनाशाः। अभि। यंतु। वाहैः। शुनासीरा। हविषा। तोशमाना। सु
पिप्पला इति सुऽपिप्पलाः। ओषधीः। कर्त्तम्। अस्मै इत्यस्मै॥ ६०॥ घृते
ना। सीता। मधुना। सम्। अज्यताम्। विश्वैः। देवैः। अनुमतेत्यनुऽमता।
मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। ऊर्जस्वती। पयसा। पिन्वमाना। अस्मान्। सी
ते। पयसा। अभि। आ। ववृत्स्व॥ ६१॥ लांगलम्। पवीरवत्। सुशे

वमितिसुऽशेवम्। सोमपित्सर्वितिसोमपिऽत्सरुः। तत्। उत्। वपति।
गाम्। अविम्। प्रफर्व्यमितिप्रऽफर्व्यम्। च। पीवरीम्। प्रस्थावदिति
प्रस्थाऽवत्। रथवाहणम्। रथवाहनमितिरथऽवाहनम्॥ ६२॥ का
मम्। कामदुघमितिकामऽदुघम्। धुक्ष्व। मित्राय। वरुणाय। च। इन्द्राय। अ य ४
श्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्। पूष्णे। प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः। ओषधीभ्यः॥ ६३॥
वि। मुच्यध्वम्। अघ्न्याः। देवयानाइतिदेवऽयानाः। अगन्म। तमसः।
पारम्। अस्य। ज्योतिः। आपाम॥ ६४॥ सजूरितिसऽजूः। अब्दः। अय

वोग्निरिस्वयवः।ग्निः।उषाः।अरुणीभिः।सजोषसावितिसऽजोषसौ।
अश्विना।दंसोग्निरितिदंसःऽग्निः।सूरः।एतशेन।वैश्वानरः।इळ
या।घृतेन।स्वाहा॥७५॥याः।ओषधीः।पूर्वाः।जाताः।देवेभ्यः।त्रियुग
मितित्रिऽयुगम्।पुरा।मनै।नु।बभ्रूणाम्।अहम्।शतम्।धामानि।स
प्त।च॥७६॥शतम्।वः।अंब।धामानि।सहस्रम्।उत।वः।रुहः।अ
ध।शतक्रत्वइतिशतऽक्रत्वः।यूयम्।इमम्।मे।अगदम्।कृत।॥७७॥
ओषधीः।प्रति।गृभ्णीत।पुष्पवतीरितिपुष्पऽवतीः।प्रसूवरीरितिप्रऽ

सूवरीः।अश्वाइवेत्यश्वाःऽइव।सजित्वरीरितिसऽजित्वरीः।वीरुधः।
पारयिष्णवः॥६८॥ओषधीः।इति।मातरः।तत्।वः।देवीः।उप।ब्रुवे।
सनेयम्।अश्वम्।गाम्।वासः।आत्मानम्।तव।पूरुष।पुरुषेतिपुरुष॥६९॥
अश्वत्थे।वः।निषदनम्।निसदनमितिनिऽसदनम्।पर्णे।वः।वसतिः।
कृता।गोभाजइतिगोऽभाजः।इत्।किल।असथ।यत्।सनवथ।पूरु
षम्।पुरुषमितिपुरुषम्॥७०॥यत्र।ओषधीः।समग्मतेतिसम्ऽअ
ग्मत।राजानः।समिताविवेतिसमितौऽइव।विप्रः।सः।उच्यते।त्नि

षकूा रक्षोहेतिरक्षःऽहा। अमीवचातन इत्यमीवऽचातनः।७१। अश्वा
वतीम्। अश्ववतीमित्यश्वऽवतीम्। सोमावतीम्। सोमवतीमिति
सोमऽवतीम्। ऊर्जयन्तीम्। उदोजसमित्युत्ऽओजसम्। आ। अवित्सि।
सर्वाः। ओषधीः। अस्मै। अरिष्टतातय इत्यरिष्टऽतातये।७२। उत। स्म
ष्माः। ओषधीनाम्। गावः। गोष्ठादिव। गोस्थादिवेति गोस्थात्ऽइव।
ईरते। धनम्। सनिष्यन्तीनाम्। आत्मानम्। तव। पूरुष। पुरुषेति पुरुष ।७३।
इष्कृतिः। नाम। वः। माता। अथो इत्यथो। यूयम्। स्थ। निष्कृतीः। निःऽकृ

तीरितिनिःऽहरंतीः । सीराः । पतत्रिणीः । स्थन । यत् । आमयति । निः । हृ
थ ॥७४॥ अति । विश्वाः । परिष्ठाः । परिस्था इति परिऽस्थाः । स्तेनइवेति
स्तेनःऽइव । व्रजम् । अक्रमुः । ओषधीः । प्र । अचुच्यवुः । यत् । किम् । च ।
तन्वः । रपः ॥७५॥ यत् । इमाः । वाजयन् । अहम् । ओषधीः । हस्ते । आ
दध इत्याऽदध्ये । आत्मा । यक्ष्मस्य । नश्यति । पुरा । जीवगृभ इति जीवऽ
गृभः । यथा ॥७६॥ यस्य । ओषधीः । प्रसर्पथेति प्रऽसर्पथ । अंगमंग
मित्यंगम्ऽअंगम् । परुःपरुः । परुः परुरिति परुःऽपरुः । ततः । यक्ष्मम् ।

विऽबाधध्वे।उग्रः।मध्यमशीरिवेतिमध्यमशीःऽइवः॥७७॥साक
म्।यक्ष्म।प्र।पत।चाषेण।किकिदीविना।साकम्।वातस्य।ध्राज्या।सा
कम्।नस्य।निहाकयेतिनिऽहाकया॥७८॥अन्या।वः।अन्याम्।अवतु।
अन्या।अन्यस्याः।उप।अवत।ताः।सर्वाः।संविदानाइतिसम्ऽविदानाः।
इदम्।मे।प्र।अवत।वचः॥७९॥याः।फलिनीः।अफलाः।अपुष्पाः।याः।
च।पुष्पिणीः।बृहस्पतिप्रसूताइतिबृहस्पतिऽप्रसूताः।ताः।नः।मुंचंतु।
अंहसः॥८०॥मुंचंतु।मा।शपथ्यात्।अथोइत्यथो।वरुण्यात्।उत।

अथो इत्यथो । यमस्य । पड्वीशात् । सर्वस्मात् । देवकिल्बिषादिति देवऽ
किल्बिषात् ॥ ८१ ॥ अवयतीरित्यवऽयतीः । सम् । अवदंत । दि वः । ओष
धयः । परि । यम् । जीवम् । अश्नवामहै । न । सः । रिष्याति । पुरुषः । पुरु
ष इति पुरुषः ॥ ८२ ॥ याः । ओषधीः । सोमराज्ञीरिति सोमऽराज्ञीः । बह्वीः ।
शतविचक्षणा इति शतऽविचक्षणाः । तासाम् । असि । त्वम् । उत्तमेत्यु
त्ऽतमा । अरम् । कामाय । शम् । हृदे ॥ ८३ ॥ विष्ठिताः । विस्थिता इति विऽ
स्थिताः । पृथिवीम् । अनु । बृहस्पतिप्रसूता इति बृहस्पतिऽप्रसूताः । अ

स्यै।सम्।दत्त।वीर्यम्॥८४॥यः।च।अदूदम्।उपश्रृण्वंतीत्युपऽश्रृण्वंति।
याः।च।अदूरम्।परागता इति पराऽगताः।सखीः।संगस्येति सम्ऽगस्य।वी
रुधः।अस्यै।सम्।दत्त।वीर्यम्॥८५॥नाशयित्री।बलासस्य।अर्शसः।
उपचितामित्युपऽचिताम्।असि।अथो इत्यथो।शतस्य।यक्ष्माणाम्।
पाकारोरिति पाकऽअरोः।असि।नाशनी॥८६॥मा।वः।रिषत्।खनि
ता।यस्मै।च।अहम्।खनामि।वः।द्विपदिति द्विऽपत्।चतुष्पत्।च
तुःपदिति चतुःऽपत्।अस्माकम्।सर्वम्।अस्तु।अनातुरम्॥८७॥

ओषधयः। सम्। वदन्ते। सोमेन। सह। राज्ञा॥ यस्मै। कृणोति। ब्राह्मणः।
तम्। राजन्। पारयामसि॥ ८८॥ त्वाम्। गंधर्वाः। अखनन्। त्वाम्। इंद्रः।
त्वाम्। बृहस्पतिः। त्वाम्। ओषधे। सोमः। राजा। विद्वान्। यक्ष्मात्।
अमुच्यत॥ ८९॥ त्वम्। उत्तमेत्युत्ऽतमा। असि। ओषधे। तव। वृक्षाः। तु ४
उपस्तयः। उपस्तिः। अस्तु। सः। अस्माकम्। यः। अस्मान्। अभिदास
तीत्यभिऽदासति॥ ९०॥ मा। मा। हिंसीत्। जनिता। यः। पृथिव्याः।
यः। वा। दिवम्। सत्यधर्मेति सत्यऽधर्मा। वि। आनट्। यः। च। अपः।

॥५०॥

चंद्राः।प्रथमः।जजान।कस्मै।देवाय।हविषा।विधेम॥१॥अग्नि।
आ।वर्त्तस्व।पृथिवि।यज्ञेन।पयसा।सह।वपाम्।ते।अग्निः।इषितः।
अरोहत्॥२॥अग्ने।यत्।ते।शुक्रम्।चंद्रम्।पूतम्।च।यज्ञियम्।
तत्।देवेभ्यः।भरामसि॥३॥इषम्।ऊर्जम्।अहम्।इतः।आदम्।
ऋतस्य।योनिम्।महिषस्य।धाराम्।ँ मा।गोषु।विशतु।आ।तनूषु। आ५
जहामि।सेदिम्।अनिराम्।अमीवाम्॥४॥अग्ने।तव।श्रवः।वयः।
महि।भ्राजंते।अर्चयः।विभावसो इति विभाऽवसो।बृहद्भानो।इ

॥५०॥

तिबृहत्ऽभानो।शवसा।वाजम्।उक्थ्यम्।दधासि।दाशुषे।कवे।१५॥
पावकवर्चाइतिपावकऽवर्चाः।शुक्रवर्चाइतिशुक्रऽवर्चाः।अनु
नवर्चाइत्यनूनऽवर्चाः।उत्।इयर्षि।भानुना।पुत्रः।मातरा।विचर
न्नितिविऽचरन्।उप।अवसि।पृणक्षि।रोदसीइतिरोदसी।उभे
इत्यऽग्ने।१५।ऊर्जः।नपात्।जातवेदइतिजातऽवेदः।सुशस्तिभि
रितिसुशस्तिऽभिः।मंदस्व।धीतिभिरितिधीतिऽभिः।हितः।त्वेइ
तित्वे।इषः।सं।दधुः।भूरिवर्पसइतिभूरिऽवर्पसः।चित्रोतयइ

तिचित्रऽऊतयः। वामजाताइतिवामऽजाताः॥ १७ ॥ दूरज्यन्। अग्ने।
प्रथयस्व। जंतुभिरितिजंतुऽभिः। अस्मेइत्यस्मे। रायः। अमर्त्यः। सः। द
र्शतस्य। वपुषः। वि। राजसि। पृणक्षि। सानसिम्। क्रतुम्॥ १८ ॥ इ
ष्कर्तारम्। अध्वरस्य। प्रचेतसमितिप्रऽचेतसम्। क्षयन्तम्।
राधसः। महः। रातिम्। वामस्य। सुभगामितिसुऽभगाम्। महीम्। इ
षम्। दधासि। सानसिम्। रयिम्॥ १९ ॥ ऋतावानम्। ऋतवानमि
त्यृतऽवानम्। महिषम्। विश्वदर्शतमितिविश्वऽदर्शतम्। अग्नि

म्ना।सुम्नायं।दधिरे।पुरः।जनाः।श्रुत्कर्णमितिश्रुत्ऽकर्णम्।सुप्रथ
स्तममितिसुप्रथःऽतमम्।त्वा।गिरा।दैव्यम्।मानुषा।युगा॥१०॥आ।
प्यायस्व।सम्।एतु।ते।विश्वतः।सोम।वृष्ण्यम्।भव।वाजस्य।संगथ
इतिसम्ऽगथे॥१॥सम्।ते।पयांसि।सम्।उँ इति।यन्तु।वाजाः।स
म्।वृष्ण्यानि।अभिमातिषाहः।अभिमातिसह इत्यभिमातिऽसहः।
आप्यायमानइत्याऽप्यायमानः।अमृताय।सोम।दिवि।श्रवांसि।
उत्तमानीत्युत्ऽतमानि।धिष्व॥२॥आ।प्यायस्व।मदिन्तमेतिमदि

न्ऽतम। सोम। विश्वेभिः। अंशुभिरित्यंशुऽभिः॥ भव। नः। सप्रथ
स्तम इति सप्रथःऽतमः॥ सखा। वृधे॥३॥ आ। ते। वत्सः। मनः। यम
त्। परमात्। चित्। सधस्थादिति सधऽस्थात्। अग्ने। त्वांकामयेति
त्वाम्ऽकामया। गिरा॥४॥ तुभ्यम्। ता। अंगिरस्तमेत्यंगिरःऽतम।
विश्वाः। सुक्षितय इति सुऽक्षितयः। पृथक्। अग्ने। कामाय। येमिरे॥५॥
अग्निः। प्रियेषु। धामस्विति धामऽसु। कामः। भूतस्य। भव्यस्य।
सम्राडिति सम्ऽराट्। एकः। वि। राजति॥६॥ इति शुक्लयजुःका

ण्वपदसंहितायांत्रयोदशोध्यायः॥१३॥हरिः।ॐम्।मयि।गृह्णा
मि।अग्ने।अग्निम्।रायः।पोषाय।सुप्रजास्त्वायेतिसुप्रजाःऽत्वाय।
सुवीर्यायेतिसुऽवीर्याय।माम्।उँइत्यूँ।देवताः।सचंताम्॥१॥ब्र
ह्म।जज्ञानम्।प्रथमम्।पुरस्तात्।वि।सीमतः।सुरुचइतिसुऽरुचः।
वेनः।आवरित्यावः।सः।बुध्न्याः।उपमाइत्युपऽमाः।अस्य।विष्ठाः।
विस्थाइतिविऽस्थाः।सतः।च।योनिम्।असतः।च।वि।वरितिवः॥२॥
हिरण्यगर्भइतिहिरण्यऽगर्भः।सम्।अवर्तत।अग्रे।भूतस्य।जा

तः।पतिः।एकः।आसीत्।सः।दाधार।पृथिवीम्।उत।इमाम्।कस्मै।देवा ध्याम्।
य।हविषा।विधेम॥३॥द्रप्सः।चस्कंद।पृथिवीम्।अनु।ध्याम्।इमम्।च।
योनिम्।अनु।यः।च।पूर्वः।समानम्।योनिम्।अनु।संचरंतमितिस
म्ऽचरंतम्।द्रप्सम्।जुहोमि।अनु।सप्त।होत्राः॥४॥नमः।अस्तु।स
र्पेभ्यः।ये।के।च।पृथिवीम्।अनु।ये।अंतरिक्षे।ये।दिवि।तेभ्यः।स
र्पेभ्यः।नमः॥५॥याः।इषवः।यातुधानानामितियातुऽधानानाम्।ये।
वा।वनस्पतीन्।अनु।ये।वा।अवटेषु।शेरते।तेभ्यः।सर्पेभ्यः।नमः॥६॥

ये। वा। अमी इत्यमी। रोचने। दिवः। ये। वा। सूर्यस्य। रश्मिषु। येषाम्।
अप्स्वित्यप्ऽसु। सदः। कृतम्। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः॥ ८॥ कृणुष्व। पा
जः। प्रसितिमिति प्रऽसितिम्। न। पृथ्वीम्। याहि। राजेवेति राजाऽइव।
अमवानित्यमऽवान्। इभेन। तृष्वीम्। अनु। प्रसितिमिति प्रऽसिति
म्। द्रूणानः। अस्ता। असि। विध्य। रक्षसः। तपिष्ठैः॥ ९॥ तव। भ्रमासः।
आशुयेत्याशुऽया। पतन्ति। अनु। स्पृश। धृषता। शोशुचानः। तपूंषि।
अग्ने। जुह्वा। पतंगान्। असंदित इत्यसंऽदितः। वि। सृज। विष्वक्। उल्काः॥ १।

॥५५॥

प्रति। स्पशः। वि। सृज। तूर्णितमऽइति तूर्णिऽतमः। भव। पायुः। विशः।
अस्याः। अदब्धः। यः। नः। दूरे। अघशंसऽइत्यघऽशंसः। यः। अंति। अ
ग्ने। माकिः। ते। व्यथिः। आ। दधर्षीत्॥१०॥ उत्। अग्ने। तिष्ठ। प्रति। आ।
तनुष्व। नि। अमित्रान्। ओषतात्। तिग्महेतऽइति तिग्मऽहेते। यः। नः।
अरातिम्। समिधानेति समऽइधान। चक्रे। नीचा। तम्। धक्षि। अत
सम्। न। शुष्कम्॥११॥ ऊर्ध्वः। भव। प्रति। विध्य। अधि। अस्मत्। आविः।
कृणुष्व। दैव्यानि। अग्ने। अव। स्थिरा। तनुहि। यातुजूनामिति यातुऽ ॥५५॥

जूनाम्।अजामिम्।अजामिम्।प्रा।मृणीहि।शत्रून्॥१२॥अग्नेः।त्वा।तेजसा।सादयामि।इन्द्रस्य।त्वा।ओजसा।सादयामि॥१३॥भुवः।यज्ञस्य।रजसः।च।नेता।यत्र।नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः।सचसे।शिवाभिः।दिवि।मूर्द्धानम्।दधिषे।स्वर्षाम्।स्वस्सामिति स्वःऽसाम्।जुह्वाम्।अग्ने।चकृषे।हव्यवाहमिति हव्यऽवाहम्॥१४॥ध्रुवा।असि।धरुणा।आस्तृतेत्याऽस्तृता।विश्वकर्मणेति विश्वऽकर्मणा।मा।त्वा।समुद्रः।उत्।वधीत्।मा।सुपर्ण इति सुऽपर्णः।अव्यथमाना।पृथिवीम्।दृंह॥१५॥प्र

पृष्ठ १

जाऽपतिरिति प्रजाऽपतिः। त्वा। सादयतु। अपाम्। समुद्रस्य। एमन्। व्य
चस्वतीम्। प्रथस्वतीम्। प्रथस्व। पृथिवी। असि॥१५॥ भूः। भूमिः।
अदितिः। विश्वधाया इति विश्वऽधायाः। विश्वस्य। भुवनस्य। धर्त्री।
पृथिवीम्। यच्छ। पृथिवीम्। दृंह। पृथिवीम्। मा। हिंसीः॥१६॥ विश्वस्मै। प्राणाय।
अपानायेत्यपऽआनाय। [illegible]। व्यानायेति विऽआनाय। उदानायेत्युत्ऽ
आनाय। प्रतिष्ठायै। प्रतिस्थाया इति प्रतिऽस्थायै। चरित्राय। अग्निः।
त्वा। अभि। पातु। मह्या। स्वस्त्या। छर्दिषा। शंतमेनेति शम्ऽतमेन। तेन

या। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद॥१८॥ कांण्डात्कांडादितिकाण्डा
त्ऽकांडात्। प्ररोहंतीतिप्रऽरोहंती। परुषःपरुषइतिपरुषःऽपरुषः।
परी। एव। नः। दूर्वे। प्र। तनु। सहस्रेण। शतेन। च॥१९॥ या। शतेन। प्र
तनोषीतिप्रऽतनोषि। सहस्रेण। विरोहसीतिविऽरोहसि। तस्याः। ते।
देवि। इष्टके। विधेम। हविषा। वयं॥२०॥ याः। ते। अग्ने। सूर्ये। रुचः। दि
वम्। आतन्वंतीत्याऽतन्वंति। रश्मिभिरितिरश्मिऽभिः। ताभिः। नः।
अद्य। सर्वाभिः। रुचे। जनाय। नः। कृधि॥२१॥ याः। वः। देवाः। सूर्ये।

रुचः। गोषु। अश्वेषु। याः। रुचः। इंद्राग्नी इतीन्द्राग्नी। ताभिः। सर्वाभिः।
रुचम्। नः। धत्त। बृहस्पते ॥२२॥ विराडिति विऽराट्। ज्योतिः। अधार
यत्। स्वराडिति स्वऽराट्। ज्योतिः। अधारयत्। प्रजापतिरिति प्रजाऽप
तिः। त्वा। सादयतु। पृष्ठे। पृथिव्याः। ज्योतिष्मतीम् ॥२३॥ विश्वस्मै। प्रा
णाय। अपानायेत्यपऽआनाय। व्यानायेति विऽआनाय। विश्वम्।
ज्योतिः। यच्छ। अग्निः। ते। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। तया। देवतया।
अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद ॥२४॥ मधुः। च। माधवः। च। वासंतिकौ।

१ अग्ने:

ता२

ऋतुरस्यृतूँऽअंतःश्लेषइत्यंतःऽश्लेषः।असि।कल्पेताम्।द्यावाप
थिवीइतिद्यावापृथिवी।कल्पँम्।आपः।ओषधयः।कल्पंताम्।अग्न
यः।पृथक्।मम।ज्यैष्ठ्याय।सव्रताइतिसऽव्रताः।ये।अग्नयः।सम
नसइतिसऽमनसः।अंतरा।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी।इमे
इतीमे।वासंतिकौ।ऋतूइत्यृतू।अभिकल्पमानाइत्यभिऽकल्पमा
नाः।इंद्रमिवेतीन्द्रंऽइव।देवाः।अभिसंविशंत्वित्यभिऽसंविशंतु।
तया।देवतया।अंगिरस्वत्।ध्रुवेइतिध्रुवे।सीदतं॥२५॥अषाल्हा।

॥४७॥

असि। सहमाना। सहस्व। अरातीः। सहस्व। पृतनायत इति पृतनाऽ
यतः। सहस्रवीर्येति सहस्रऽवीर्या। असि। सा। मा। जिन्व॥२७॥ सहस्व।
इमाः। अभिमातीरित्यभिऽमातीः। सहस्व। पृतनायत इति पृतनाऽ
यतः। सहस्व। सर्वं। पाप्मानम्। सहमाना। असि। ओषधे॥२८॥ मधु।
वाताः। ऋतायते। ऋतयत इत्यृतऽयते। मधु। क्षरंति। सिंधवः। मा
ध्वीः। नः। संतु। ओषधीः॥२९॥ मधु। नक्तम्। उत। उषसः। मधुम
दिति मधुऽमत्। पार्थिवम्। रजः। मधु। द्यौः। अस्तु। नः। पिता॥३०॥

॥४७॥

मधुमानितिमधुऽमान्।नः।वनस्पतिः।मधुमानितिमधुऽमान्।
अस्तु।सूर्यः।माध्वीः।गावः।भवंतु।नः॥३०॥अपाम्।गंभन्।सीद।मा।
त्वा।सूर्यः।अभि।ताप्सीत्।मा।अग्निः।वैश्वानरः।अछिन्नपत्राइ
त्यछिन्नऽपत्राः।प्रजाइतिप्रऽजाः।अनुवीक्षस्वेत्यनुऽवीक्षस्व।अ
नु।त्वा।दिव्या।वृष्टिः।सचताम्॥३१॥त्रीन्।समुद्रान्।सम्।असृपत्।
स्वर्गानितिस्वःऽगान्।अपाम्।पतिः।वृषभः।इष्टकानाम्।पुरीषम्।
वसानः।सुकृतस्येतिसुऽकृतस्य।लोके।तत्र।गच्छ।यत्र।पूर्वे।परेता

इतिपराऽइताः॥ ३२॥ ऋत्वा। असि। धरुणा। इतः। जज्ञे। प्रथमम्। एभ्यः।
योनिभ्य इति योनिऽभ्यः। अधि। जातवेदा इति जातऽवेदाः। सः। गायत्र्या।
त्रिष्टुभा। त्रिस्तुभेति त्रिऽस्तुभा। अनुष्टुभा। अनुस्तुभेत्यनुऽस्तुभा। च।
देवेभ्यः। हव्यम्। वहतु। प्रजानन्निति प्रऽजानन्॥ ३३॥ इषे। राये। रमस्व।
सहसे। द्युम्ने। ऊर्जे। अपत्याय। संम्राडिति सम्ऽराट्। असि। स्वराडिति
स्वऽराट्। असि। सारस्वतौ। त्वा। उत्सौ। प्र। अवताम्॥ ३४॥ अग्ने। युक्ष्व।
हि। ये। तव। अश्वासः। देव। साधवः। अरम्। वहन्ति। मन्यवे॥ ३५॥

युक्ष्वा । हि । देवहूतमानिति देवऽहूतमान् । अश्वान् । अग्ने । रथीरिवे
ति रथीःऽइव । नि । होता । पूर्व्यः । सदः ॥ ३६ ॥ सम्यक् । स्रवन्ति । सरितः ।
न । धेनाः । अंतः । हृदा । मनसा । पूयमानाः । घृतस्य । धाराः । अभि । चा
कशीमि । हिरण्ययः । वेतसः । मध्ये । अग्नेः ॥ ३७ ॥ ऋचे । त्वा । रुचे ।
भासे । ज्योतिषे । त्वा । अभूत् । इदम् । विश्वस्य । भुवनस्य । वाजिनम् । अ
ग्नेः । वैश्वानरस्य । च ॥ ३८ ॥ अग्निः । ज्योतिषा । ज्योतिष्मान् । रुक्मः । वर्च
सा । वर्चस्वान् । सहस्रदा इति सहस्रऽदाः । असि । सहस्राय । त्वा ॥ ३९ ॥

आदित्यम्।गर्भम्।पयसा।सम्।अङ्ग्धि।सहस्रस्य।प्रतिमामितिप्रतिऽ
माम्।विश्वरूपमितिविश्वऽरूपम्।परि।वृङ्ग्धि।हरसा।मा।अभि।मꣳस्थाः।
शतायुषमितिशतऽआयुषम्।कृणुहि।चीयमानः॥ ४० ॥वातस्य।जूतिम्।
वरुणस्य।नाभिम्।अश्वम्।जज्ञानम्।सरिरस्य।मध्ये।शिशुम्।नदी
नाम्।हरिम्।अद्रिबुध्नमित्यद्रिऽबुध्नम्।अग्ने।मा।हिꣳसीः।परमे।व्यो
मन्नितिविऽओमन्॥ ४१ ॥अजस्रम्।इन्दुम्।अरुषम्।भुरण्युम्।अ
ग्निम्।ईळे।पूर्वचित्तिमितिपूर्वऽचित्तिम्।नमोभिरितिनमःऽभिः।

सः।पर्वभिरितिपर्वऽभिः।ऋतुशइत्यृतुऽशः।कल्पमानः।गाम्।मा।हि
ᳫंसीः।अदितिम्।विराजमितिविऽराजम्॥४३॥वरूत्रीम्।त्वष्टुः।वरु
णस्य।नाभिम्।अविम्।जज्ञानाम्।रजसः।परस्मात्।महीम्।साहस्री
म्।असुरस्य।मायाम्।अग्ने।मा।हिᳫंसीः।परमे।व्योमन्नितिविऽओ
मन्॥४४॥यः।अग्निः।अग्नेः।अधि।अजायत।शोकात्।पृथिव्याः।उ
त।वा।दिवः।परि।येन।प्रजाइतिप्रऽजाः।विश्वकर्मेतिविश्वऽकर्मा।
जजान।तम्।अग्ने।हेळः।परि।ते।वृणक्तु॥४५॥इमम्।मा।हिᳫंसीः।

॥५०॥

द्विपादमिति द्विऽपादम्। पशुम्। सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्ष। मेधाय।
चीयमानः। मयुम्। पशुम्। मेध्यम्। अग्ने। जुषस्व। तेन। चिन्वानः। तन्वः।
नि। सीद। मयुम्। ते। शुक्। ऋच्छतु। यम्। द्विष्मः। तम्। ते। शुक्। ऋच्छतु॥४५॥
एकशफमित्येकऽशफम्। पशुम्। कनिक्रदम्। वाजिनम्। वाजिनेषु।
गौरम्। आरण्यम्। अनु। ते। दिशामि॥४६॥ साहस्रम्। शतधारमिति
शतऽधारम्। उत्सम्। व्यच्यमानमिति विऽअच्यमानम्। सरिरस्य।
मध्ये। घृतम्। दुहानाम्। अदितिम्। जनाय। गवयम्॥४७॥ ऊर्णायु

॥५०॥

म्।वरुणस्य।नाभिम्।त्वचम्।पशूनाम्।द्विपदामितिद्विऽपदाम्।
चतुष्पदाम्।चतुःपदामितिचतुःऽपदाम्।त्वष्टुः।प्रजानामितिप्रऽजा
नाम्।प्रथमम्।जनित्रम्।उग्रम्॥४८॥अजः।हि।अग्नेः।अजनिष्ट।
शोकात्।सः।अपश्यत्।जनितारम्।अग्रे।तेन।देवाः।देवताम्।अ
५ आयन् ग्रम्।आयन्।तेन।रोहम्।उप।मेध्यासः।शरभम्॥४९॥त्वम्।य
विष्ठ।दाशुषः।नॄन्।पाहि।शृणुधि।गिरः।रक्ष।तोकम्।उत।त्मना॥५०॥
अपाम्।त्वा।एमन्।सादयामि।ओद्मन्।भस्मन्।ज्योतिषि।अयने।

॥५१॥

अर्णवे। समुद्रे। सरिरे। क्षये। सधिंषि। सदने। सधस्थ इति सधऽ
स्थे। योनौ। पुरीषे। पाथसि। गायत्रेण। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभे
न। जागतेन। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभेन। पाङ्क्तेन। त्वा।
छन्दसा। सादयामि॥ ५१॥ अयम्। पुरः। भुवः। तस्य। प्राणः। भौवाय
न इति भौवऽआयनः। वसन्तः। प्राणायन इति प्राणऽआयनः। गा
यत्री। वासन्ती॥ ५२॥ गायत्र्यै। गायत्रम्। गायत्रात्। उपांशुरित्यु
पऽअंशुः। उपांशोरित्युपऽअंशोः। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। त्रि

॥५१॥

वृतइति त्रिऽवृतः।रथन्तरमिति रथमऽन्तरम्।वसिष्ठः।ऋषिः।प्रजा
पतिगृहीतयेति प्रजाऽपतिऽगृहीतया।त्वया।प्राणम्।गृह्णामि।प्रजा
भ्यइति प्रऽजाभ्यः॥५४॥अयम्।दक्षिणा।विश्वकर्मेति विश्वऽक
र्मा।तस्य।मनः।वैश्वकर्मणमिति वैश्वऽकर्मणम्।ग्रीष्मः।मानसः।
त्रिष्टुप्।त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्।ग्रैष्मी॥५५॥त्रिष्टुभः।त्रिस्तुभइति
त्रिऽस्तुभः।स्वारम्।स्वारात्।अन्तर्याम इत्यंतःऽयामः।अंतर्यामादित्यं
तःऽयामात्।पंचदशइति पंचऽदशः।पंचदशादिति पंचऽदशात्।

बृहत्।भरद्वाजइतिभरत्ऽवाजः।ऋषिः।प्रजापतिगृहीतयेति
प्रजापतिऽगृहीतया।त्वया।मनः।गृह्णामि।प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः॥५५॥
अयम्।पश्चात्।विश्वव्यचाइतिविश्वऽव्यचाः।तस्य।चक्षुः।वैश्व
व्यचसमितिवैश्वऽव्यचसम्।वर्षाः।चाक्षुष्यः।जगती।वार्षी॥५६॥
जगत्याः।ऋक्सममित्यृक्ऽसमं।ऋक्समादित्यृक्ऽसमात्।शुक्रः।
शुक्रात्।सप्तदशइतिसप्तऽदशः।सप्तदशादितिसप्तऽदशात्।
वैरूपम्।जमदग्निरितिजमत्ऽअग्निः।ऋषिः।प्रजापतिगृहीत

येति प्रजापतिऽगृहीतया । त्वया । चक्षुः । गृह्णामि । प्रजाभ्य इति प्रऽ
जाभ्यः ॥ ५७ ॥ इदम् । उत्तरात् । स्वरिति स्वः । तस्य । श्रोत्रम् । सौवम् । शु
रत् । श्रौत्री । अनुष्टुप् । अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप् । शारदी ॥ ५८ ॥ अनु
ष्टुभः । अनुस्तुभ इत्यनुऽस्तुभः । ऐडम् । ऐडात् । मंथी । मंथिनः ।
एकविंश इत्येकऽविंशः । एकविंशादित्येकऽविंशात् । वै
राजम् । विश्वामित्रः । ऋषिः । प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृ
हीतया । त्वया । श्रोत्रम् । गृह्णामि । प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः ॥ ५९ ॥ इ

यम्। उपरि। मतिः। तस्यै। वाक्। मात्या। हेमंतः। वाच्यः। पङ्क्तिः। हैमंती॥ ६०॥
पङ्क्ये। निधनवदिति निधनऽवत्। निधनवतइति निधनऽवतः।
आग्रयणः। आग्रयणात्। त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ। त्रिनवत्रयस्त्रिं
शाइति त्रिनवत्रयस्त्रिंशौ। त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्याम्। त्रिनव
त्रयस्त्रिंशाभ्यामिति त्रिनवत्रयस्त्रिंशाभ्याम्। शाक्वररैवइति
शाक्वररैवते। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। ऋषिः। प्रजापतिगृही
तयेति प्रजापतिऽगृहीतया। तया। वाचम्। गृह्णामि। प्रजाभ्यइ

तिग्मऽजम्भ्यः॥ लोकम्। पृण। ताः। अस्य। इन्द्रम्। विश्वाः॥ ६१॥ इति
शुक्लयजुः काण्वपदानां चतुर्दशो ध्यायः॥ १४॥ हरिः ॐम्॥ ध्रुवक्षि
तिरिति ध्रुवऽक्षितिः। ध्रुवयोनिरिति ध्रुवऽयोनिः। ध्रुवा। असि।
ध्रुवम्। योनिम्। आ। सीद। साधुयेति साधुऽया। उख्यस्य। केतुम्। प्र
थमम्। जुषाणा। अश्विना। अध्वर्यू इत्यध्वर्यू। सादयताम्। इह। त्वा॥ १॥
कुलायिनी। घृतवतीति घृतऽवती। पुरंधिरिति पुरंऽधिः। स्योने। सीद।
सदने। पृथिव्याः। अभि। त्वा। रुद्राः। वसवः। गृणंतु। इमा। ब्रह्म। पीपिहि।

सौभगाय ॥२॥ स्वैः । दक्षैः । दक्षपितेति दक्षऽपिता । इह । सीद । देवानाम् ।
सुम्ने । बृहते । रणाय । पितेवेति पिताऽइव । एधि । सूनवे । आ । सुशेवेति सुऽ
शेवा । स्वावेशेति सुऽआवेशा । तन्वा । सम् । विशस्व ॥३॥ पृथिव्याः । पुरी
षम् । असि । अप्सः । नाम । ताम् । त्वा । विश्वे । अभि । गृणंतु । देवाः । स्तोमपृ
ष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा । घृतवतीति घृतऽवती । इह । सीद । प्रजावदिति प्रजाऽ
५३ वत् । अस्मे इत्यस्मे । द्रविणा । आ । यजस्व ॥४॥ अदित्याः । त्वा । पृष्ठे । सा
दयामि । अंतरिक्षस्य । धर्त्रीम् । विष्टंभनीम् । दिशाम् । अधिपत्नीम्

सधिऽपत्नीम्।भुवनानाम्।ऊर्मिः।द्रप्सः।अपाम्।असि।विश्वक
र्मेतिविश्वऽकर्मा।ते।ऋषिः।शुक्रः।शुचिः।ग्रैष्मौ।ऋतूइत्यृतू॥५॥स
जूरितिसऽजूः।ऋतुभिरित्यृतुभिः।विधाभिरितिविऽधाभिः।देवैः।
देवैः।वयोनाधैरितिवयःऽनाधैः।अग्नये।त्वा।वैश्वानराय।वसु
भिरितिवसुऽभिः।रुद्रैः।आदित्यैः।विश्वैः।देवैः॥६॥प्राणम्।मे।पा
हि।अपानमित्यपऽआनम्।व्यानमितिविऽआनम्।चक्षुः।मे।उर्व्या।
वि।भाहि।श्रोत्रम्।मे।श्लोकया॥७॥अपः।पिन्व।ओषधीः।जिन्व।

॥५५॥

द्विपादितिद्विऽपात्।अव।चतुष्पात्।चतुःपादितिचतुःऽपात्।दिवः।

पाहि

वृष्णिम्।आ।रुरय॥८॥मूर्द्धा।वय।प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः।छं
दः।क्षत्रम्।मयंदम्।विष्टंभः।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।विश्वकर्मे
तिविश्वऽकर्मा।परमेष्ठी।परमेष्ठीतिपरमेऽस्थी॥९॥बस्तः।विव
लमितिविऽवलम्।वृष्णिः।विशालमितिविऽशालम्।पुरुषः।तंद्रम्।
व्याघ्रः।अनाधृष्टम्॥१०॥सिंहः।छंदिः।पष्ठवाडितिपष्ठऽवाट्।
बृहती।उक्षा।ककुप्।ऋषभः।सतोबृहतीतिसतःऽबृहती॥११॥

॥५५॥

अनड्वान्। पंक्तिः। धेनुः। जगती। त्र्यविरिति त्रिऽअविः। त्रिष्टुप्। त्रि
स्तुबिति त्रिऽस्तुप्। दित्यवाडिति दित्यऽवाट्। विराडिति विऽराट्॥१२॥
पंचाविरिति पंचऽअविः। गायत्री। त्रिवत्स इति त्रिऽवत्सः। उष्णिक्।
तुर्यवाडिति तुर्यऽवाट्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। छंदः॥१३॥
इंद्राग्नी इतींन्द्राग्नी। अव्यथमानाम्। इष्टकाम्। दृंहतम्। युवम्। पृष्ठे
न। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अंतरिक्षम्। च। वि। बाधसे॥१४॥
विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। त्वा। सादयतु। अंतरिक्षस्य। अंतरिक्षम्।

वायुः ॥१५॥ राज्ञी। असि। प्राची। दिक्। । विराडिति विऽराट्।
दक्षिणा। सम्राडिति सम्ऽराट्। प्रतीची। स्वराडिति स्वऽराट्। उदी
ची। अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी। असि। बृहती। दिक्। नभः। नभस्यः।
वार्षिकौ। इषः। ऊर्जः। शारदौ। ऋतू इत्यृतू ॥१६॥ आयुः। मे। पाहि।
प्राणम्। अपानमित्यपऽआनम्। व्यानमिति विऽआनम्। चक्षुः।
श्रोत्रम्। वाचम्। पिन्व। मनः। जिन्व। आत्मानम्। पाहि। ज्योतिः। मे।
यच्छ ॥१७॥ मा। छन्दः। प्रमेति प्रऽमा। प्रतिमेति प्रतिऽमा। अस्रीव

यः।पंक्तिः।उच्छिक्॥१८॥बृहती।अनुष्टुप्।अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्।
विराडिति विऽराट्।गायत्री।त्रिष्टुप्।त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्।जगती॥१९॥
पृथिवी।अंतरिक्षम्।द्यौः।समाः।नक्षत्राणि।वाक्॥२०॥मनः।कृ
षिः।हिरण्यम्।गोः।अजा।अश्वः।छंदः॥२१॥अग्निः।देवता।वातः।
सूर्यः।चंद्रमाः।वसवः।रुद्राः।आदित्याः।मरुतः।विश्वे।देवाः।बृह
स्पतिः।इन्द्रः।वरुणः।देवता॥२२॥मूर्द्धा।असि।राट्।ध्रुवा।धरुणा।
धर्त्री।धरणी।आयुषे।व र्चसे।कृष्यै।क्षेमाय॥२३॥यंत्री।राट्।

यंत्री।यमनीं।ध्रुवा।धरित्री।इषे।ऊर्जे।रय्यै।पोषाय।त्वा॥२४॥आ
शुः।त्रिवृदिति त्रिऽवृत्।भांतः।पंचदशइति पंचऽदशः।व्योमेति विऽ
ओम।सप्तदशइतिसप्तऽदशः।धरुणः।एकविंशइत्येकऽविंशः।
प्रतूर्त्तिरितिप्रऽतूर्त्तिः।अष्टादशइत्यष्टाऽदशः।तपः।नवदशइतिनवऽ न४
दशः।अभीवर्तः।अभिवर्तइत्यभिऽवर्तः।सविंशइतिसऽविंशः।
वर्चः।द्वाविंशः।संभरणइतिसम्ऽभरणः।त्रयोविंशइतित्र
यःऽविंशः।योनिः।चतुर्विंशइतिचतुःऽविंशः॥२५॥गर्भाः।

पंचविꣳशइतिपंचऽविꣳशः।ओजः।त्रिणवः।त्रिनवइतित्रिऽन
वः।क्रतुः।एकत्रिꣳशइत्येकऽत्रिꣳशः।प्रतिष्ठा।प्रतिस्थेतिप्रतिऽ
स्था।त्रयस्त्रिꣳशइतित्रयःऽत्रिꣳशः।ब्रध्नस्य।विष्टपम्।चतुस्त्रि
ꣳशइतिचतुःऽत्रिꣳशः।नाकः।षट्त्रिꣳशइतिषट्ऽत्रिꣳशः।विवर्त्त
इतिविऽवर्त्तः।अष्टाचत्वारिꣳशइत्यष्टाऽचत्वारिꣳशः।धर्त्रम्।
चतुष्टोमः।चतुस्तोमइतिचतुःऽस्तोमः॥२३॥अग्नेः।भागः।असि।
दीक्षायाः।आधिपत्यमित्याधिऽपत्यम्।ब्रह्म।स्पृतम्।त्रिवृदिति

त्रिऽवृत्। स्तोमः। इन्द्रस्य। भागः। असि। विष्णोः। आधिपत्यमि
त्याधिऽपत्यम्। क्षत्रम्। स्पृतम्। पंचदशइति पंचऽदशः। स्तोमः॥२७॥
नृचक्षसामिति नृऽचक्षसाम्। भागः। असि। धातुः। आधिपत्य
मित्याधिऽपत्यम्। जनित्रम्। स्पृतम्। सप्तदशइति सप्तदशः। स्तो
मः। मित्रस्य। भागः। असि। वरुणस्य। आधिपत्यमित्याधिऽपत्य
म्। दिवः। वृष्टिः। वाताः। स्पृताः। एकविंशइत्येकऽविंशः। स्तो
मः॥२८॥ वसूनाम्। भागः। असि। रुद्राणाम्। आधिपत्यमित्याधिऽ

पत्यम्।चतुष्पात्।चतुःपादितिचतुःऽपात्।स्पृतम्।चतुर्विꣳश
इतिचतुःऽविꣳशः।स्तोमः।आदित्यानाम्।भागः।असि।मरुताम्।
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यम्।गर्भाः।स्पृताः।पंचविꣳशइतिपंचऽ
विꣳशः।स्तोमः॥२९॥अदितेः।भागः।असि।पूष्णः।आ धिपत्य
मित्याधिऽपत्यम्।ओजः।स्पृतम्।त्रिणवः।त्रिनवइतित्रिऽनवः।
स्तोमः।देवस्य।सवितुः।भागः।बृहस्पतेः।आधिपत्यमित्याधिऽ
पत्यम्।समीचीः।दिशः।स्पृताः।चतुष्टोमः।चतुःस्तोमइतिचतुःऽ

अस्ति ६

स्तोमः । स्तोमः ॥ ३० ॥ यवानाम् । भागः । असि । अयवानाम् । आधिप
त्यमित्याधिऽपत्यम् । प्रजा इति प्रऽजाः । स्पृताः । चतुश्चत्वारिꣳशा
इति चतुःऽचत्वारिꣳशः । स्तोमः । ऋभूणाम् । भागः । असि । विश्वे
षाम् । देवानाम् । आधिपत्यमित्याधिऽपत्यम् । भूतम् । स्पृतम् । त्र
यस्त्रिꣳशा इति त्रयःऽत्रिꣳशः । स्तोमः । सहः । सहस्यः । हेमंतिकौ ।
ऋतू इत्यृतू ॥ ३१ ॥ एकया । अस्तुवत । प्रजा इति प्रऽजाः । अधीयंत । प्रजा
७.ति पतिरिं प्रजाऽपतिः । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसीत् । तिसृभिरिति

॥५१॥

तिसृऽभिः। अस्तुवत। ब्रह्म। असृज्यत। ब्रह्मणः। पतिः। अधिप
तिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। पंचभिरिति पंचऽभिः। अस्तुवत। भूता
नि। असृज्यंत। भूतानाम्। पतिः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसी
त्। सप्तभिरिति सप्तऽभिः। अस्तुवत। सप्तऋषय इति सप्तऽऋष
यः। असृज्यंत। धाता। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्॥ २८॥
नवभिरिति नवऽभिः। अस्तुवत। पितरः। असृज्यंत। अदितिः। अ
धिपत्नीत्यधिऽपत्नी। आसीत्। एकादशभिरित्येकादशऽभिः। अस्तु

वत । ऋतवः । असृज्यंत । आर्त्तवाः । अधिपतय इत्यधिऽपतयः ।
आसन् । त्रयोदशभिरिति त्रयोदशऽभिः । अस्तुवत । मासाः । असृ
ज्यंत । संवत्सरः । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसीत् । पंचदशभि
रिति पंचदशऽभिः । अस्तुवत । क्षत्रम् । असृज्यत । इन्द्रः । अधिप
तिरित्यधिऽपतिः । आसीत् । ३३ । सप्तदशभिरिति सप्तदशऽभिः ।
अस्तुवत । ग्राम्याः । पशवः । असृज्यंत । बृहस्पतिः । अधिपतिरित्य
८ दश धिऽपतिः । आसीत् । नवँभिरिति नवदशऽभिः । अस्तुवत । शूद्र

र्यौ। असृज्येताम्। अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। अधिपत्नी इत्यधिऽपत्नी।
आस्ताम्। एकविꣳशत्येत्येकऽविꣳशत्या। अस्तुवत। एकशफा इत्ये
कऽशफाः। पशवः। असृज्यंत। वरुणः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः।
आसीत्। त्रयोविꣳशत्येति त्रयःऽविꣳशत्या। अस्तुवत। क्षुद्राः। पश
वः। असृज्यंत। पूषा। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्॥ २४॥ पंचवि
ꣳशत्येति पंचऽविꣳशत्या। अस्तुवत। आरण्याः। पशवः। असृज्यंत।
वायुः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। सप्तविꣳशत्येति सप्तऽविꣳ

॥६१॥

शत्या। अस्तुवत। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। वि। ऐतान्। वसवः।
रुद्राः। आदित्याः। अनुव्यायन्नित्यनुऽव्यायन्। ते। एव। अधिपतय इ
त्यधिऽपतयः। आसन्। नवविंशत्येति नवऽविंशत्या। अस्तुवत।
वनस्पतयः। असृज्यन्त। सोमः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्।
एकत्रिंशतेत्येकऽत्रिंशता। अस्तुवत। प्रजा इति प्रऽजाः। असृज्यन्त।
६५ यवाः। च। अयवाः। च। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। आसन्। त्रयस्त्रि
ंशतेति त्रयःऽत्रिंशता। अस्तुवत। भूतानि। अशाम्यन्। प्रजापति

॥६१॥

रितिप्रजाऽपतिः। परमेष्ठी। परमेस्थीतिपरमेऽस्थी। अधिपतिरि
त्यधिऽपतिः। आसीत्॥ ३५॥ ४॥ इतिशुक्लयजुःकाण्वपदसंहितायांपं
चदशमोध्यायः॥ ४॥ हरिः ॐम्॥ अग्ने। जातान्। प्र। नुद। नः। सपत्ना
नितिसऽपत्नान्। प्रति। अजातान्। जातवेद इतिजातऽवेदः। नुदस्व।
अधि। नः। ब्रूहि। सुमना इतिसुऽमनाः। अहेळन्। तव। स्याम। शर्मन्।
त्रिवरूथ इतित्रिऽवरूथे। उद्भाइत्युत्ऽभौ॥ १॥ सहसा। जातान्। प्र। नु
द। नः। सपत्नानितिसऽपत्नान्। प्रति। अजातान्। जातवेद इतिजातऽ

नुद। १

वेदः।अधि।नः।ब्रूहि।सुमनस्यमान इति सुऽमनस्यमानः।वयम्।स्या
म।प्र।नुद।नः।सपत्नानिति सऽपत्नान्।षोळशी।स्तोमः।ओजः।द्रवि
णम्।चतुश्चत्वारिंश इति चतुःऽचत्वारिंशः।स्तोमः।वर्चः।द्रवि
णम्॥२॥अग्नेः।पुरीषम्।असि।अप्सः।नाम।ताम्।त्वा।विश्वे।अभि।
गृणंतु।देवाः।स्तोमपृष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा।घृतवतीति घृतऽवती।इह।
सीद।प्रजावदिति प्रजाऽवत्।अस्मे इत्यस्मे।द्रविणा।आ।यजस्व॥ए
वः।छंदः।वरिवः।शंभूरिति शम्ऽभूः।परिभूरिति परिऽभूः।आ

छन्दिस्याऽछत्। मनः। व्यचः॥ ५॥ सिंधुः। समुद्रः। सरिरम्। ककुप्।
त्रिककुबिति त्रिऽककुप्। काव्यम्। अंकुपम्। अक्षरपंक्तिरित्यक्ष
रऽपंक्तिः। पदपंक्तिरिति पदऽपंक्तिः। विष्टारपंक्तिः। विस्तारपंक्ति
रिति विस्तारऽपंक्तिः। क्षुरः। भ्रजः। आच्छदित्याऽछत्। प्रछदिति प्रऽ
छत्। संयदिति सम्ऽयत्। वियदिति विऽयत्॥ ६॥ बृहत्। रथंतर
मिति रथम्ऽतरम्। निकाय इति निऽकायः। विवध इति विऽवधः।
गिरः। भ्रजः। संस्तुबिति सम्ऽस्तुप्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽ

स्तृप्॥७॥एव॥ वरिवः। वयः। वयस्कृत्। वयःकृदिति वयःऽकृत्।
विष्पर्द्धाः। विस्पर्द्धा इति विऽस्पर्द्धाः। विशालमिति विऽशालम्। छर्दिः।
दूरोहणमिति दुःऽरोहणम्। तंद्रम्। अङ्काङ्कमित्यंकऽअङ्कम्। छंदः॥८॥
रस्मिना। सत्याय। सत्यम्। जिन्व। प्रेतिनेति प्रऽइतिना। धर्मणा। धर्मम्। अ
न्वित्येत्यनुऽइत्या। दिवा। दिवम्। संधिनेति सम्ऽधिना। अन्तरिक्षेण।
अन्तरिक्षम्॥९॥प्रतिधिनेति प्रतिऽधिना। पृथिव्या। पृथिवीम्। वि
ष्टंभेन। वृष्ट्या। वृष्टिम्। प्रवयेति प्रऽवया। अन्हा। अहः। अनुयेत्यनुऽ

या । राज्ञ्या । राज्ञीम् ॥ १० ॥ उशिजो । वसुभ्य इति वसुऽभ्यः । वसून् ।
प्रकेतेनेति प्रऽकेतेन । आदित्येभ्यः । आदित्यान् । तंतुना । रायः । पो
षेण । रायः । पोषम् । सꣳसर्पेणेति सम्ऽसर्पेण । श्रुताय । श्रुतम् ॥ ११ ॥
ऐव्हेन । ओषधीभिः । ओषधीः । उत्तमेनेत्युत्ऽतमेन । तनूभिः ।
तनूः । वयोधसेति वयःऽधसा । आधीतेनेत्याऽधीतेन । आधीतु
मित्याऽधीतम् । अग्निजितेत्यग्निऽजिता । तेजसा । तेजः । जिन्व ॥ १२ ॥
७ ति प्रतिपदिति प्रतिऽपत् । असि । प्रतिपद इति प्रतिऽपदे । त्वा । अनुपदि

संनुऽपत्। अनुपद इत्यनुऽपदे। संपदिति सम्ऽपत्। संपद इति
सम्ऽपदे। तेजः। तेजसे ॥ १२ ॥ त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। त्रिवृत इति त्रिऽ
वृते। प्रवृदिति प्रऽवृत्। प्रवृत इति प्रऽवृते। विवृदिति विऽवृत्।
विवृत इति विऽवृते। सवृदिति सऽवृत्। सवृत इति सऽवृते ॥ १३ ॥
आक्रम इत्याऽक्रमः। आक्रमायेत्याऽक्रमाय। संक्रम इति सम्ऽक्र
मः। संक्रमायेति सम्ऽक्रमाय। उत्क्रम इत्युत्ऽक्रमः। उत्क्रमा
येत्युत्ऽक्रमाय। उत्क्रांतिरित्युत्ऽक्रांतिः। उत्क्रांत्या इत्युत्ऽक्रांत्यै।

त्वा। अधिपतिनेत्यधिऽपतिना। ऊर्ज्जा। ऊर्ज्जम्। वेषश्रीरिति वेषऽ
श्रीः। क्षत्राय। क्षत्रम्। जिन्व ॥१५॥ राज्ञी। असि। प्राची। दिक्। वसवः।
ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। अग्निः। हेतीनाम्। प्रतिधर्त्तेति प्र ति३
तिऽधर्त्ता ॥१६॥ त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। त्वा। स्तोमः। पृथिव्याम्। श्रयतु।
आज्यम्। उक्थम्। अव्यथायै। स्तभ्नातु। रथंतरमिति रथम्ऽतरम्।
साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्या इति प्रतिऽस्थित्यै। अंतरिक्षे ॥१७॥ ऋ
षयः। त्वा। प्रथमजा इति प्रथमऽजाः। देवेषु। दिवः। मात्रया। वरिम्णा।

प्रथंतु।विधर्त्तेतिविऽधर्त्ता।च।अयम्।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।च।
ते।त्वा।सर्वे।संविदाना इतिसम्ऽविदानाः।नाकस्य।पृष्ठे।स्वर्ग इति
स्वःऽगे।लोके।यजमानम्।च।सादयंतु॥१८॥विराडितिविऽराट्।असि।
दक्षिणा।दिक्।रुद्राः।ते।देवाः।अधिपतय इत्यधिऽपतयः।इंद्रः।हेती
नाम्।प्रतिधर्त्तेतिप्रतिऽधर्त्ता॥१९॥पंचदश इति पंचऽदशः।त्वा।स्तो
मः।पृथिव्याम्।श्रयतु।प्रउगम्।उक्थम्।अव्यथायै।स्तभ्नातु।बृहत्।
साम।प्रतिष्ठित्यै।प्रतिष्ठित्या इतिप्रतिऽस्थित्यै।अंतरिक्षे॥२०॥संमा

ड्ढितिसम्ऽराट्। असि। प्रतिची। दिक्। आदित्याः। ते। देवाः। अधिपत
यऽइत्यधिऽपतयः। वरुणः। हेती। नाम। प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽधर्त्ता॥२१॥
सप्तदशऽइतिसप्तऽदशः। त्वा। स्तोमः। पृथिव्याम्। श्रयतु। मरुत्वतीयम्।
उक्थम्। अव्यथायै। स्तभ्नातु। वैरूपम्। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्या
ऽइति प्रतिऽस्थित्यै। अंत्तरिक्षे॥२२॥ स्वराड्ढितिस्वऽराट्। असि। उदी
ची। दिक्। मरुतः। ते। देवाः। अधिपतयऽइत्यधिऽपतयः। सोमः। हेती
नाम। प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽधर्त्ता॥२३॥ एकविंशऽइत्येकऽविंशः। त्वा।

स्तोमः। पृथिव्याम्। श्रयतु। निष्केवल्यम्। निःकेवल्यमिति निःऽकेवल्यम्।
उक्थम्। अव्यथायै। स्तभ्नातु। वैराजम्। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्या
इति प्रतिऽस्थित्यै। अन्तरिक्षे॥२४॥ अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी। असि।
बृहती। दिक्। विश्वे। ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। बृहस्पतिः।
हेतीनाम्। प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽधर्त्ता॥२५॥ त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ। त्रि
नवत्रयस्त्रिंशा इति त्रिनवत्रयस्त्रिंशौ। त्वा। स्तोमौ। पृथिव्याम्।
श्रयताम्। वैश्वदेवाग्निमारुते इति वैश्वदेवाग्निमारुते। उक्थय इत्

क्ये।अव्यथायै।स्तुभ्नीताम।शाध्वररैवते इति शाक्वररैवते।साम
नी इति सामनी।प्रतिष्ठिस्ये।प्रतिस्थिस्या इति प्रतिऽस्थिस्ये:।अन्तरि
क्षे॥२६॥अयम।पुर:।हरिकेशा इति हरिऽकेशा:।सूर्यरश्मिरिति सू
र्यऽरश्मि:।तस्य।रथगृत्स इति रथऽगृत्स:।च।रथौजा इति रथऽओ
जा:।च।सेनानीग्रामण्यौ।सेनानीग्रामन्या इति सेनानीग्रामन्यौ।पुं
जिकस्थले इति पुंजिकऽस्थला।च।ऋतुस्थले इति ऋतुऽस्थला।च।अ
प्सरसौ।दंक्ष्णव:।पशव:।हेति:।पौरुषेय:।वध:।प्रहेतिरिति प्रऽ

हेतिः॥२७॥तेभ्यः।नमः।अस्तु।ते।नः।मृळयंतु।ते।नः।अवंतु।ते।य
म्।द्विष्मः।यः।च।नः।द्वेष्टि।तम्।एषाम्।जंभे।दध्मः॥२८॥अयम्।
दक्षिणा।विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा।तस्य।रथस्वन इति रथऽस्वनः।र
थेचित्र इति रथेऽचित्रः।मेनका।सहजन्येति सहऽजन्या।अप्सरसौ।
यातुधाना इति यातुऽधानाः।हेतिः।रक्षांसि।प्रहेतिं प्रऽहेतिः॥२९॥ रिति ५
अयम्।पश्चात्।विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः।तस्य।रथप्रोत इ
ति रथऽप्रोत :।असमरथ इत्यसमऽरथः।प्रम्लोचंतीति प्रऽम्लो

चंती। अनुम्लोचंतीत्यनुऽम्लोचंती। अप्सरसौ। व्याघ्राः। हेतिः। सर्पाः।
प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥ २०॥ अयम्। उत्तरात्। संय्यद्वसुरिति संय्यत्ऽ
वसुः। तस्य। तार्क्ष्यः। अरिष्टनेमिरित्यरिष्टऽनेमिः। विश्वाची। घृता
ची। अप्सरसौ। आपः। हेतिः। वातः। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥ २१॥ अ
यम्। उपरि। अर्वाग्वसुरित्यर्वाक्ऽवसुः। तस्य। सेनजिदिति सेनऽ
जित्। सुषेणः। सुसेन इति सुऽसेनः। उर्वशी। पूर्वच्चित्तिरिति पूर्वऽ
चित्तिः। अप्सरसौ। अवस्फुर्जन्नित्यवऽस्फुर्जन्। हेतिः। विद्युदिति

विऽश्रुत्। प्रहेतिरितिप्रऽहेतिः॥ ३२॥ ६॥ अयम्। अग्निः। सहस्रिणः। वाजस्य। शतिनः। पतिः। मूर्द्धा। कविः। रयीणाम्॥ ३३॥ अबोधि। अग्निः। समिधेतिसम्ऽइधा। जनानाम्। प्रति। धेनुमिवेतिधेनुंऽइव। आयतीमित्याऽयतीम्। उषासम्। उषसमित्युषसम्। यह्वाइवेतियह्वाःऽइव। प्र। वयाम्। उज्जिहानाइत्युत्ऽजिहानाः। प्र। भानवः। सिस्रते। नाकम्। अच्छ॥ ३४॥ अवोचाम। कवये। मेध्याय। वचः। वंदारु। वृषभाय। वृष्णे। गविष्ठिरः। नमसा। स्तोमम्। अग्नौ। दि

वीवेति दिविऽइव । रुक्मम् । उरुव्यंचमित्युरुऽव्यंचम् । अश्रेत् ॥ ३५ ॥
जनस्य । गोपाः । अजनिष्ट । जागृविः । अग्निः । सुदक्ष इति सुऽदक्षः । सु
विताय । नव्यसे । घृतप्रतीक इति घृतऽप्रतीकः । बृहता । दिविस्पृशे
ति दिविऽस्पृशा । द्युमदिति द्युऽमत् । वि । भाति । भरतेभ्यः । शुचिः ॥ ३६ ॥
त्वाम् । अग्ने । अंगिरसः । गुहा । हितम् । अनु । अविंदन् । शिश्रियाणम् ।
वनेवन इति वनेऽवने । सः । जायसे । मथ्यमानः । सहः । महत् । त्वाम् ।
आहुः । सहसः । पुत्रम् । अंगिरः ॥ ३७ ॥ सखायः । सम् । वः । सम्यंचम् ।

रघम्।स्तोमम्।च्चु।अग्नये।वर्षिष्ठाय।क्षितीनाम्।ऊर्जः।नप्त्रे।सहस्व
ते॥२८॥संसमितिसम्ऽसम्।इत्।युवसे।वृषन्।अग्ने।विश्वानि।
अर्यः।आ।इळः।पदे।सम्।इध्यसे।सः।नः।वसूनि।आ।भर॥२९॥
त्वाम्।अग्ने।हविष्मंतः।देवम्।मर्तासः।ईळते।मन्ये।त्वा।जातवे
दसमितिजातऽवेदसम्।सः।हव्या।वक्षि।आनुषक्॥३०॥त्वाम्।
चित्रश्रवस्तमेतिचित्रश्रवःऽतम।हवंते।विक्षु।जंतवः।शोचिष्के
शम्।शोचिःकेशमितिशोचिःऽकेशम्।पुरुप्रियेतिपुरुऽप्रिय।अ

ग्ने । तुभ्याय । वोळ्हवे ॥ ५१ ॥ एना । वः । अग्निम् । नमसा । ऊर्जः । नपातम् ।
आ । हुवे । प्रियम् । चेतिष्ठम् । अरतिम् । स्वध्वरमिति सुऽअध्वरम् । वि
श्वस्य । दूतम् । अमृतम् ॥ ५२ ॥ विश्वस्य । दूतम् । अमृतम् । सः । योज
ते । अरुषा । विश्वभोजसेति विश्वऽभोजसा । सः । दुद्रवत् । स्वाहुत इ
ति सुऽआहुतः ॥ ५३ ॥ सः । दुद्रवत् । स्वाहुत इति सुऽआहुतः । सुब्रह्मेति
सुऽब्रह्मा । यज्ञः । सुशमीति सुऽशमी । वसूनाम् । देवम् । राधः । जनाना
७ स्य म् ॥ ५४ ॥ अग्ने । वाजस्य । गोमत इति गोऽमतः । ईशानः । सहसः । यहो इ

त्तियहो। असे इत्यस्मे। धेहि। जात वेद इति जातऽवेदः। महि। श्रवः॥ ८५॥
सः। इधानः। वसुः। कविः। अग्निः। ईळेन्यः। गिरा। रेवत्। अस्मभ्यम्।
पुर्वणीक। पुर्व नीकेति पुरुऽअनीक। दीदिहि॥ ८६॥ क्षपः। राज
न्। उत। त्मना। अग्ने। वस्तोः। उत। उषसः। सः। तिग्मजंभेति तिग्मऽजं
भ। रक्षसः। दह। प्रति॥ ८७॥ भद्रः। नः। अग्निः। आहुत इत्याऽहुतः।
भद्रा। रातिः। सुभगेति सुऽभग। भद्रः। अध्वरः। भद्राः। उत। प्रशस्त
यइति प्रऽशस्तयः॥ ८८॥ भद्राः। उत। प्रशस्तयइति प्रऽशस्तयः। भद्र

म्रा।नमः।हृणुष्व।वृत्रतूर्येइतिवृत्रऽतूर्ये।येन।समत्स्वितिसमत्ऽ
सु।सासहः।सुसहइतिसुसहः॥४९॥येन।समत्स्वितिसमत्ऽसु।सा
सहः।सुसहइतिसुसहः।अव।स्थिरा।तनुहि।भूरि।शर्द्धताम्।वने
म।ते।अभिष्टिभिरित्यभिष्टिऽभिः॥५०॥अग्निम्।तम्।मन्ये।यः।व
सुः।अस्तम्।यम्।यंति।धेनवः।अस्तम्।अर्वंतः।आशवः।अस्तम्।
नित्यासः।वाजिनः।इषम्।स्तोतृभ्यइतिस्तोतृऽभ्यः।आ।भर॥५१॥सः।
अग्निः।यः।वसुः।गृणे।सम्।यम्।आयंतीत्याऽयंति।धेनवः॥सम्।

अर्वंतः। रघुद्रुवः इति रघुऽद्रुवः। सम्। सुजातास इति सुऽजातासः।
सूरयः। इषम्। स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः। आ। भर॥ ८२॥ उभे इत्यु
भे। सुश्चंद्र। सुचंद्रेति सुऽचंद्र। सर्पिषः। दर्वीइति दर्वी। श्रीणीषे। आ
सनि। उतो इत्युतो। नः। उत्। पुपूर्याः। उक्थेषु। शवसः। पते। इषम्।
स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः। आ। भर॥ ८३॥ अग्ने। तम्। अद्य। अश्वम्।
न। स्तोमैः। क्रतुम्। न। भद्रम्। हृदिस्पृशमिति हृदिऽस्पृशम्। ऋध्या
म। ते। ओहैः॥ ८४॥ अध। हि। अग्ने। क्रतोः। भद्रस्य। दक्षस्य। सा

घोः। रथीः। ऋतस्य। बृहतः। बभूथ॥ ५५॥ एभिः। नः। अर्कैः। भ
व। नः। अर्वाङ्। स्वः। न। ज्योतिः। अग्ने। विश्वेभिः। सुमना इति सुऽमनाः।
अनीकैः॥ ५६॥ अग्निम्। होतारम्। मन्ये। दास्वंतम्। वसुम्। सूनुम्। स
हसः। जातवेदसमिति जातऽवेदसम्। विप्रम्। न। जातवेदसमिति
जातऽवेदसम्। यः। ऊर्ध्वया। स्वध्वर इति सुऽअध्वरः। देवः। देवाच्या।
कृपा। घृतस्य। विभ्राष्टिमिति विऽभ्राष्टिम्। अनु। वष्टि। शोचिषा। आ
जुह्वानस्येत्याऽजुह्वानस्य। सर्पिषः॥ ५७॥ येन। ऋषयः। सत्रम्। आय
७ तपसा

भ्रातृभिरिति ३

नू।इंधानाः।अग्निम्।आस्वः।आ।नरंत हव्याऽभरंतः।तस्मिन्।अहम्।
नि।दधे।नाके।अग्निम्।यम्।आहुः।मनवः।स्तीर्णबर्हिषमिति स्तीर्णऽ
बर्हिषम्॥५८॥तम्।पत्नीभिः।अनु।गच्छेम।देवाः।पुत्रैः।भ्रातृभिः।
उत।वा।हिरण्यैः।नाकम्।गृभ्णानाः।सुहृतस्येति सुऽहृतस्य।लोके।
तृतीये।पृष्ठे।अधि।रोचने।दिवः॥५९॥आ।वाचः।मध्यम्।अरु
हत्।भुरंण्युः।अयम्।अग्निः।सत्पतिरिति सत्ऽपतिः।चेकितानः।
पृष्ठे।पृथिव्याः।निहित इति निऽहितः।दविद्युतत्।अधस्पदम्।

अप्सःपदमित्यप्सःऽपदम्। कृणुताम्। ये। पृतन्यवः॥ ५०॥ अयम्। अ
ग्निः। वीरतमइति वीरऽतमः। वयोधाइति वयःऽधाः। सहस्रियः। द्यो
तताम्। अप्रयुछन्नित्यप्रऽयुछन्। विभ्राजमानइति विऽभ्राजमा
नः। सरिरस्य। मध्ये। उप। प्र। याहि। दिव्यानि। धाम॥ ५१॥ सं प्रच्यवध्व
मितिसम्ऽप्रच्यवध्वम्। उप। संप्रयातेतिसम्ऽप्रयात। अग्ने। पथः।
देवयानानितिदेवऽयानान्। कृणुध्वम्। पुनरितिपुनः। कृण्वाना। पित
रा। युवाना। अन्वाताꣳसीदित्यनुऽआताꣳसीत्। त्वयि। तंतुम्। एत

मृधः॥ उत्। बुध्यस्व। अग्ने। प्रति। जागृहि। त्वम्। इष्टापूर्त्ते इतीष्टा।
पूर्त्ते। सम्। सृजेथाम्। अयम्। च। अस्मिन्। सधस्थ इति सधऽस्थे।
अधि। उत्तरस्मिन्नित्युत्ऽतरस्मिन्। विश्वे। देवाः। यजमानः। च।
सीदत॥ ५७॥ येन। वहसि। सहस्रम्। येन। अग्ने। सर्ववेदसमिति
सर्वऽवेदसम्। तेन। इमम्। यज्ञम्। नः। नय। स्वः। देवेषु। गंतवे॥ ५८॥
तपः। तपस्यः। शैशिरौ। परमेष्ठी। परमेस्थीत्ति परमेऽस्थी। दिवः।
सूर्यः॥ ५९॥ प्रोथत्। अश्वः। न। यवसे। अविष्यन्। यदा। महः। सं

वरणादितिसम्ऽवरणात्। वि। अस्थात्। आ। अस्य। वातः। अनु। वा
ति। शोचिः। अध। स्म। ते। व्रजनम्। कृष्णम्। अस्ति॥६६॥ आयोः। त्वा। स
दने। सादयामि। अवतः। छायाम्। समुद्रस्य। हृदये। रश्मिवतीम्। र
श्मिवतीमितिरश्मिऽवतीम्। भास्वतीम्। आ। या। द्याम्। भासि। आ। पृ
थिवीम्। आ। उरु। अंतरिक्षम्। दिवम्॥६७॥ सहस्रस्य। प्रमेतिप्रऽमा।
प्रतिमेतिप्रतिऽमा। उन्मेत्युत्ऽमा। साहस्रः। असि। सहस्राय। त्वा॥६८॥
इतिशुक्लयजुः काण्वपदपाठे षोडशोध्यायः॥१६॥ १६॥ १६॥ १६॥

हरिः॥ ओम्॥ नमः। ते। रुद्र। मन्यवे। उतोइत्युतो। ते। इषवे। नमः। बाहु
भ्यामिति बाहुऽभ्याम्। उत। ते। नमः॥ १॥ या। ते। रुद्र। शिवा। तनूः। अ
घोरा। अपापकाशिनीत्यपापऽकाशिनी। तया। नः। तनुवा। शंतमयेतिश
म्ऽतमया। गिरिशंतेति गिरिऽशंत। अभि। चाकशीहि॥ २॥ याम्। इषुम्।
गिरिशंतेति गिरिऽशंत। हस्ते। बिभर्षि। अस्तवे। शिवाम्। गिरित्रेति
गिरिऽत्र। ताम्। कुरु। मा। हिंसीः। पुरुषम्। जगत्॥ ३॥ शिवेन। वच
सा। त्वा। गिरिशेति गिरिऽश। अच्छ। वदामसि। यथा। नः। सर्वम्। इत्।

जगत्।अयक्ष्मम्।सुमना इति सुऽमनाः।असत्॥४॥अधि।अवोचत्।
अधिवक्तेत्यधिऽवक्ता।प्रथमः।दैव्यः।भिषक्।अहीन्।च।सर्वान्।जंभ
यन्।सर्वाः।च।यातुधान्य इति यातुऽधान्यः।अधराचीः।परा।सुव॥५॥
असौयः।ताम्रः।अरुणः।उत।बभ्रुः।सुमंगल इति सुऽमंगलः।ये।च।
एनम्।रुद्राः।अभितः।दिक्षु।श्रिताः।सहस्रश इति सहस्रऽशः।अ
ईळः व।एषाम्।हेडः।ईमहे॥६॥असौ।यः।अवसर्पतीत्यवऽसर्पति।नी
लग्रीव इति नीलऽग्रीवः।विलोहित इति विलोहितः।उत।एनम्।गो

पाः। अदृश्रन्। अदृश्रन्। उदुहार्यु इत्युदऽहार्यः। सः। दृष्टः। मृडयाति।
नः॥ ७॥ नमः। अस्तु। नीलग्रीवायेति नीलऽग्रीवाय। सहस्राक्षायेति स-
हस्रऽअक्षाय। मीढुषे। अथो इत्यथो। ये। अस्य। सत्वानः। अहम्। तेभ्यः।
अकरम्। नमः॥ ८॥ प्र। मुंच। धन्वनः। त्वम्। उभयोः। आर्त्न्योः। ज्याम्।
याः। च। ते। हस्ते। इषवः। परा। ताः। भगव इति भगऽवः। वप॥ ९॥ विज्य-
मिति विऽज्यम्। धनुः। कपर्दिनः। विशल्य इति विऽशल्यः। बाणवानि-
ति बाणऽवान्। उत। अनेशन्। अस्य। याः। इषवः। आभुः। अस्य। नि-

षंगधिरिति निषंगऽधिः ॥१०॥ परि। ते। धन्वनः। हेतिः। अस्मान्। वृण
क्तु। विश्वतः। अथो इत्यथो। यः। इषुधिरितीषुऽधिः। तव। आरे। अस्म
त्। नि। धेहि। तम् ॥११॥ या। ते। हेतिः। मीढुष्टम। मीढुष्टमेति मीढुःऽ
तम। हस्ते। बभूव। ते। धनुः। तया। अस्मान्। विश्वतः। त्वम्। अयक्ष्मया।
परि। भुज ॥१२॥ अवतत्येत्यवऽतत्य। धनुः। त्वम्। सहस्राक्षेति सहस्रऽ
अक्ष। शतेषुधे इति शतऽइषुधे। निशीर्येति निऽशीर्य। शल्यानाम्। मु
खा। शिवः। नः। सुमना इति सुऽमनाः। भव ॥१३॥ नमः। ते। आयुधाय। अ

॥७६॥

नातताय । धृष्णवे । उभाभ्याम् । उत । ते । नमः । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्या
म् । तव । धन्वने ॥१४॥ मा । नः । महान्तम् । उत । मा । नः । अर्भकम् । मा । नः ।
उक्षन्तम् । उत । मा । नः । उक्षितम् । मा । नः । वधीः । पितरम् । मा । उत । मातर
म् । मा । नः । प्रियाः । तन्वः । रुद्र । रीरिषः । रिरिषइति रिरिषः ॥१५॥ तो
के । तनये । [illegible] आयुषि । गोषु । अश्वेषु । रीरिषः । रिरिषइति रिरिषः ।
वीरान् । रुद्र । भामिनः । वधीः । हविष्मन्तः । सदम् । इत् । त्वा । हवामहे ॥१६॥
हिरण्यबाहवइति हिरण्यऽबाहवे । सेनान्यइति सेनाऽन्ये । दिशाम् ।

॥७६॥

चापतये। नमः। नमः। वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य इति हरिऽकेशेभ्यः। पशू
नाम्। शष्पिंजराय। त्विषीमते। त्विषिमत इति त्विषिऽमते। पथीनाम्।
हरिकेशायेति हरिऽकेशाय। उपवीतिन इत्युपऽवीतिने। पुष्टानाम्॥ १७॥
बभ्लुशाय। आव्याधिन इत्याऽव्याधिने। अन्नानाम्। भवस्य। हेत्यै। जग
ताम्। रुद्राय। आततायिन इत्याततऽआयिने। क्षेत्राणाम्। सूताय। अ
हंत्यै। वनानाम्॥ १८॥ रोहिताय। स्थपतये। वृक्षाणाम्। भुवंतये। वा
रिवस्कृताय। वारिवःकृतायेति वारिवःऽकृताय। ओषधीनाम्। मं

त्रिणे।वाणिजाय।कक्षाणाम्।उच्चैर्घोषायेत्युच्चैःऽघोषाय।आक्रं
दयत इत्याऽक्रंदयते।पत्तीनाम्॥१९॥ कृत्स्नायतायेति कृत्स्नाऽआ
यताय।धावते।सत्वनाम्।सहमानाय।निव्याधिन इति निऽव्याधिने।
आव्याधिनीनामित्याऽव्याधिनीनाम्।ककुभाय।निषंगिणे।स्तेना
नाम्।निचेरव इति निऽचेरवे।परिचरायेति परिऽचराय।अरंण्या
नाम्॥२०॥वंचते।परिवंचत इति परिऽवंचते।स्तायूनाम्।निषंगि
णे।इषुधिमत इतीषुधिऽमते।तस्कराणाम्।सृकायिभ्य इति सृका

यिभ्यः। जिघाꣳसद्भ्य इति जिघाꣳसत्ऽभ्यः। मुष्णताम्। असिमद्भ्य
इत्यसिमत्ऽभ्यः। नक्तम्। चरद्भ्य इति चरत्ऽभ्यः। विकृंतानामिति विऽ
कृंतानाम्॥२१॥ उष्णीषिणे। गिरिचरायेति गिरिऽचराय। कुलुंचाना
म्। इषुमद्भ्य इतीषुमत्ऽभ्यः। धन्वायिभ्य इति धन्वायिऽभ्यः। च। वः।
आतन्वानेभ्य इत्याऽतन्वानेभ्यः। प्रतिदधानेभ्य इति प्रतिऽदधानेभ्यः।
आयच्छद्भ्य इत्याऽयच्छत्ऽभ्यः। अस्यद्भ्य इत्यस्यत्ऽभ्यः॥२२॥ विसृजद्भ्य
इति विसृजत्ऽभ्यः। विध्यद्भ्य इति विध्यत्ऽभ्यः। स्वपद्भ्य इति स्वपत्ऽ

भ्यः। जाग्रद्भ्य इति जाग्रत्ऽभ्यः। शयानेभ्यः। आसीनेभ्यः। तिष्ठ
द्भ्य इति तिष्ठत्ऽभ्यः। धावद्भ्य इति धावत्ऽभ्यः ॥ २३ ॥ सभाभ्यः।
सभा पतिभ्य इति सभापतिऽभ्यः। अश्वेभ्यः। अश्वपति भ्य
इत्यश्वपतिऽभ्यः। आव्याधिनीभ्य इत्याऽव्याधिनीभ्यः। विविध्यं
तीभ्य इति विऽविध्यंतीभ्यः। उगणाभ्यः। तृंहतीभ्यः ॥ [illegible] गणेभ्यः। २४
गणपतिभ्य इति गणपतिऽभ्यः। व्रातेभ्यः। व्रातपतिभ्य इति व्रातप
तिऽभ्यः। गृत्सेभ्यः। गृत्सपतिभ्य इति गृत्सपतिऽभ्यः। विरूपेभ्य

इतिविऽरूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्यइतिविश्वऽरूपेभ्यः॥२५॥ सेनाभ्यः।
सेनानिभ्यइतिसेनानिऽभ्यः। रथिभ्यइतिरथिऽभ्यः। अरथेभ्यः। क्ष
त्तृभ्यइतिक्षत्तृऽभ्यः। संग्रहीतृभ्यइतिसंग्रहीतृऽभ्यः। महद्भ्यइति
महत्ऽभ्यः। अर्भकेभ्यः॥२६॥ तक्षभ्यइतितक्षऽभ्यः। रथकारेभ्य
इतिरथऽकारेभ्यः। कुलालेभ्यः। कर्मारेभ्यः। निषादेभ्यः। निसादेभ्य
इतिनिऽसादेभ्यः। पुंजिष्ठेभ्यः। श्वनिभ्यइतिश्वनिऽभ्यः। मृगयुभ्य
इतिमृगयुऽभ्यः॥२७॥ श्वभ्यइतिश्वऽभ्यः। श्वपतिभ्यइतिश्वप

तिऽभ्यः। भवाय। रुद्राय। शर्वाय। पशुपतय इति पशुऽपतये। नीलग्री
वायेति नीलऽग्रीवाय। शितिकंठायेति शितिऽकंठाय॥२८॥ कपर्दिने। व्यु
प्तकेशायेति व्युप्तऽकेशाय। सहस्राक्षायेति सहस्रऽअक्षाय। शतधन्वन इ
ति शतऽधन्वने। गिरिशयायेति गिरिऽशयाय। शिपिविष्टायेति शिपिऽ
विष्टाय। मीढुष्टमाय। मीढुस्तमायेति मीढुःऽतमाय। इषुमत इतीषुऽ
मते॥२९॥ ह्रस्वाय। वामनाय। बृहते। वर्षीयसे। वृद्धाय। सवृध इति
सऽवृधे। अग्र्याय। प्रथमाय॥३०॥ आशवे। अजिराय। शीघ्र्याय। शीभ्या

या। ऊर्म्याय। अवस्वन्यायेत्यवऽस्वन्याय। नादेयाय। द्वीप्याय॥ ३१॥ ज्ये
ष्ठाय। कनिष्ठाय। पूर्वजायेतिपूर्वऽजाय। अपरजायेत्यपरऽजाय। मध्य
माय। अपगल्भायेत्यपऽगल्भाय। जघन्याय। बुध्न्याय॥ ३२॥ सोभ्याय।
प्रतिसर्यायेतिप्रतिऽसर्याय। याम्याय। क्षेम्याय। श्लोक्याय। अवसा
न्यायेत्यवऽसान्याय। उर्वर्याय। खल्याय॥ ३३॥ वन्याय। कक्ष्याय। श्रवा
य। प्रतिश्रवायेतिप्रतिऽश्रवाय। आशुषेणाय। आशुसेनायेत्याशुऽसे
नाय। आशुरथायेत्याशुऽरथाय। शूराय। अवभेदिन इत्यवऽभेदिने॥ ३४॥

बिल्मिने । कवचिने । वर्मिणे । वरूथिने । श्रुताय । श्रुतसेनायेति श्रुतऽसे
नाय । दुंदुभ्याय । आहनन्यायेत्याऽहनन्याय ॥ ३५ ॥ धृष्णवे । प्रमृशायेति प्रऽमृ
शाय । निषंगिणे । इषुधिमत इतीषुधिऽमते । तीक्ष्णेषव इति तीक्ष्णऽइषवे । आ
युधिने । स्वायुधायेति सुऽआयुधाय । सुधन्वन इति सुऽधन्वने ॥ ३६ ॥ स्रुत्याय ।
पथ्याय । काट्याय । नीप्याय । कुल्याय । सरस्याय । नादेयाय । वैशंताय ॥ ३७ ॥
कूप्याय । अवट्याय । ईध्र्याय । आतप्यायेत्याऽतप्याय । मेघ्याय । विद्युत्यायेति
विऽद्युत्याय । वर्ष्याय । अवर्ष्याय ॥ ३८ ॥ वात्याय । रेष्म्याय । वास्तव्याय । वास्तु

पायेतिवास्तुऽपाय। सोमाय। रुद्राय। ताम्राय। अरुणाय॥ ३९॥ शंगवइति
शम्ऽगवे। पशुपतयइतिपशुऽपतये। उग्राय। भीमाय। अग्रेवधायेत्यग्रेऽ
वधाय। दूरेवधायेतिदूरेऽवधाय। हन्त्रे। हनीयसे॥ ४०॥ वृक्षेभ्यः। हरिके
शेभ्यइतिहरिऽकेशेभ्यः। ताराय। शंभवइतिशम्ऽभवे। मयोभवइतिम
यःऽभवे। शंकरायेतिशम्ऽकराय। मयस्कराय। मयःकरायेतिमयःऽक
राय। शिवाय। शिवतरायेतिशिवऽतराय॥ ४१॥ पार्याय। अवार्याय।
प्रतरणायेतिप्रऽतरणाय। उत्तरणायेत्युत्ऽतरणाय। तीर्थ्याय। कूल्याय।

शष्प्याय।फेन्याय॥४२॥सिकत्याय।प्रवाह्यायेतिप्रऽवाह्याय।किंशिलाय।
क्षयणाय।कपर्दिने।पुलस्तिने।इरिण्याय।प्रपथ्यायेतिप्रऽपथ्याय॥४३॥
व्रजाय।गोष्ठ्याय।गोस्थ्यायेतिगोऽस्थ्याय।तल्प्याय।गेह्याय।हृद्याय।निवेष्प्या
येतिनिऽवेष्प्याय।काट्याय।गह्वरेष्ठाय।गह्वरेस्थायेतिगह्वरेऽस्थाय॥४४॥
शुष्क्याय।हरित्याय।पांसव्याय।रजस्याय।लोप्याय।उलप्याय।ऊर्व्याय।
सूर्व्यायेतिसुऽउर्व्याय॥४५॥पर्ण्याय।पर्णशदायेतिपर्णऽशदाय।उद्गुरमाणा
येत्युत्ऽगुरमाणाय।अभिघ्नतइत्यभिऽघ्नते।आखिदतइत्याऽखिदते।

प्रखिदत इति प्रऽखिदतो। इषुकृद्भ्य इतीषुकृत्ऽभ्यः। धनुष्कृद्भ्यः। धनुः
कृद्भ्य इति धनुःकृत्ऽभ्यः। च। वः। किरिकेभ्यः। देवानाम्। हृदयेभ्यः। विचि
न्वत्केभ्य इति विऽचिन्वत्केभ्यः। विक्षिणत्केभ्य इति विऽक्षिणत्केभ्यः। आनि
र्हतेभ्य इत्यानिःऽहतेभ्यः॥४६॥ द्रापे। अंधसः। पते। दरिद्र। नीललोहितेति नी
लऽलोहित। आसाम्। प्रजानामिति प्रऽजानाम्। एषाम्। पशूनाम्। मा। भेः। मो
इति मो। रोक्। मो इति मो। च। नः। किम्। चन। आममत्॥४७॥ इमाः। रुद्राय।
तवसे। कपर्दिने। क्षयद्वीरायेति क्षयत्ऽवीराय। प्र। भरामहे। मतीः। यथा।

शम्। असत्। द्विपद इति द्विऽपदे। चतुष्पदे। चतुःपद इति चतुःऽपदे। वि
श्वम्। पुष्टम्। ग्रामे। अस्मिन्। अनातुरम्॥ ४८॥ या। ते। रुद्र। शिवा। तनूः। शि
वा। विश्वाहा। भेषजी। शिवा। रुतस्य। भेषजी। तया। नः। मृड। जीवसे॥ ४९॥
परि। नः। हेतिः। रुद्रस्य। वृज्यात्। परि। त्वेषस्य। दुर्मतिरिति दुःऽमतिः। मही।
गात्। अव। स्थिरा। मघवद्भ्य इति मघवत्ऽभ्यः। तनुष्व। मीढ्वः। तोकाय।
तनयाय। मृड॥ ५०॥ मीढुष्टम। मीढुष्टमेति मीढुःऽतम। शिवतमेति
शिवऽतम। शिवः। नः। सुमना इति सुऽमनाः। भव। परमे। वृक्षे। आयुध

म्। निधायेतिनिऽधाय। कृत्तिम्। वसानः। आ। चर। पिनाकम्। बिभ्रत्।
आ। गहि॥५१॥ विकिरिद्रेतिविऽकिरिद्र। विलोहितेतिविऽलोहित। नमः।
ते। अस्तु। भगवइतिभगऽवः। याः। ते। सहस्रम्। हेतयः। अन्यम्। अस्मत्।
नि। वपंतु। ताः॥५२॥ सहस्राणि। सहस्रशइतिसहस्रऽशः। बाह्वोः। तव। हेतयः।
तासाम्। ईशानः। भगवइतिभगऽवः। पराचीना। मुखा। कृधि॥५३॥ असंख्या
तेससंऽख्याता। सहस्राणि। ये। रुद्राः। अधि। भूम्याम्। तेषाम्। सहस्रयोजन
इतिसहस्रऽयोजने। अव। धन्वानि। तन्मसि॥५४॥ अस्मिन्। महति।

अर्णवे।अंतरिक्षे।भवाः।अधि॥५५॥नीलग्रीवा इति नीलऽग्रीवाः।शिति
कंठा इति शितिऽकंठाः।दिवम्।रुद्राः।उपश्रिता इत्युपऽश्रिताः॥५६॥शर्वाः।
अधः।क्षमाचरा इति क्षमाऽचराः॥५७॥वृक्षेषु।शष्पिंजराः।नीलग्रीवा
इति नीलऽग्रीवाः।विलोहिता इति विऽलोहिताः॥५८॥भूतानाम्।अधिप
तय इत्यधिऽपतयः।विशिखास इति विऽशिखासः।कपर्दिनः॥५९॥पथाम्।
पथिरक्षिण इति पथिऽरक्षिणः।ऐलबदाः।आयुर्युध इत्यायुःऽयुधः॥६०॥
तीर्थानि।प्रचरंतीति प्रऽचरंति।सृकाहस्ता इति सृकाऽहस्ताः।निषंगिणः॥६१॥

अन्नेषु। विविध्यंतीतिविऽविध्यंति। पात्रेषु। पिबतः। जनान्॥ ६२॥ एतावं
तः। च। भूयाꣳसः। च। दिशः। रुद्राः। वितस्थिरइतिविऽतस्थिरे॥ ६३॥ नमः।
अस्तु। रुद्रेभ्यः। ये। दिवि। येषाम्। वर्षम्। इषवः। तेभ्यः। दश। प्राचीः। दक्षिणा।
प्रतीचीः। उदीचीः। ऊर्ध्वाः। अंतरिक्षे। वातः। पृथिव्याम्। अन्नम्॥ ६४॥ ६९॥
इतिशुक्लयजुःकाण्वपदपाठेसप्तदशोऽध्यायः॥ ६९॥ हरिः ॐ म्॥ अश्मन्।
ऊर्जम्। पर्वते। शिश्रियाणाम्। अभ्यइत्यत्ऽभ्यः। ओषधीभ्यः। वनस्पतिंइ भ्य
तिवनस्पतिऽभ्यः। अधिसंभृतमितिसंऽभृतं। पयः। ताम्। नः। इषम्। ऊर्जम्।

॥८४॥

यन्त्ना।मरुतः।सुऽरराणाऽइतिसुम्ऽरराणाः।अरमन्।तेऽस्कृत।मयि।ते।उर्वः।
यम्।द्विष्मः।तम्।ते।शुक्।ऋच्छतु॥१॥इमाः।मे।अग्ने।इष्टकाः।धेनवः।संतु।
एका।च।दश।शतम्।सहस्रम्।अयुतम्।नियुतमितिनिऽयुतम्॥२॥अर्बु
दम्।न्यर्बुदमितिनिऽअर्बुदम्।समुद्रः।मध्यम्।अंतः।परार्द्धइतिपरऽ
अर्द्धः।एताः।मे।अग्ने।इष्टकाः।धेनवः।संतु।अमुत्र।अमुष्मिन्।लोके॥३॥
ऋतवः।स्थ।ऋतावृधः।ऋतवृधइत्यृतऽवृधः।ऋतुष्ठाः।ऋतुस्थाइत्यृ
तुऽस्थाः।स्थ।ऋतावृधः।ऋतवृधइत्यृतऽवृधः।घृतश्चुतइतिघृतऽ

॥८४॥

श्चुतः। मधुश्चुत इति मधुऽश्चुतः। विराज इति विऽराजः। नाम। कामदुघा
इति कामऽदुघाः। अक्षीयमाणाः॥ ४॥ समुद्रस्य। त्वा। अवकया। अग्ने। परि।
व्ययामसि। पावकः। अस्मभ्यम्। शिवः। भव॥ ५॥ हिमस्य। त्वा। जरायुणा।
अग्ने। परि। व्ययामसि। पावकः। अस्मभ्यम्। शिवः। भव॥ ६॥ उप। ज्मन्।
उप। वेतसे। अव। तर। नदीषु। आ। अग्ने। पित्तम्। अपाम्। असि। मंडूकि।
ताभिः। आ। गहि। सा। इमम्। नः। यज्ञम्। पावकवर्णमिति पावकऽवर्णम्।
शिवम्। कृधि॥ ७॥ अपाम्। इदम्। न्ययनमिति निऽअयनम्। समुद्रस्य।

निवेशनमिति निऽवेशनम्। अन्यान्। ते। अस्मत्। तपंतु। हेतयः। पावकः।
अस्मभ्यम्। शिवः। भव॥८॥ अग्ने। पावक। रोचिषा। मंद्रया। देव। जिह्वया।
आ। देवान्। वक्षि। यक्षि। च॥९॥ सः। नः। पावक। दीदिव इति दीदिऽवः। अग्ने।
देवान्। इह। आ। वह। उप। यज्ञम्। हविः। च। नः॥१०॥ पावकया। यः। चितयंत्या।
कृपा। क्षामन्। रुरुचे। उषसः। न। भानुना। तूर्वन्। न। यामन्। एतशस्य। नु।
रणे। आ। यः। घृणे। न। ततृषाणः। अजरः॥११॥ नमः। ते। हरसे। शोचिषे।
नमः। ते। अस्तु। अर्चिषे। अन्यान्। ते। अस्मत्। तपंतु। हेतयः। पावकः। अस्म

न्यम्। त्रिवः। नृव। नृषदे। नृसद इति नृऽसदे। वेट्। अप्सुषदे। अप्सु
सद इत्यप्सुऽसदे। बर्हिषदे। बर्हिसद इति बर्हिंऽसदे। वनसद इति वनऽस
दे। स्वर्विद इति स्वःऽविदे। वेट्॥ १२॥ ये। देवाः। देवानाम्। यज्ञियाः। यज्ञि
यानाम्। संवत्सरीणम्। उप। भागम्। आसते। अहुताद इत्यहुतऽअदः। हु
विषः। यज्ञे। अस्मिन्। स्वयम्। पिबंतु। मधुनः। घृतस्य॥ १३॥ ये। देवाः। देवे
षु। अधि। देवत्वमिति देवऽत्वं। आयन्। ये। ब्रह्मणः। पुरएतार इति पुरःऽ
एतारः। अस्य। येभ्यः। न। ऋते। पवते। धाम। किम्। चन। न। ते। दिवः। न।

पृथिव्याः। अधि। स्नुषु। १४। प्राणदा इति प्राणऽदाः। अपानदा इत्यपानऽदाः।
व्यानदा इति व्यानऽदाः। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। वरिवोदा इति वरिवःऽदाः।
अन्यान्। ते। अस्मत्। तपंतु। हेतयः। पावकः। अस्मभ्यम्। शिवः। भव। १५।
अग्निः। तिग्मेन। शोचिषा। यासत्। विश्वम्। नि। अत्रिणम्। अग्निः। नः।
वनुते। रयिम्। १६। यः। इमा। विश्वा। भुवनानि। जुह्वत्। ऋषिः। होता।
नि। असीदत्। पिता। नः। सः। आशिषेत्याऽशिषा। द्रविणम्। इच्छमानः।
प्रथमच्छदिति प्रथमऽछत्। अवरान्। आ। विवेश। १७। किं। स्वित्। आ

सीत्। अधिष्ठानम्। अधिस्थानमित्यधिऽस्थानम्। आरंभणमित्याऽरंभ
णम्। कतमत्। स्वित्। कथा। आसीत्। यतः। भूमिम्। जनयन्। विश्वकर्मे
ति विश्वऽकर्मा। वि। द्याम्। और्णोत्। महिना। विश्वचक्षाइति विश्वऽचक्षाः॥१८॥
विश्वतश्चक्षुरिति विश्वतःऽचक्षुः। उत। विश्वतोमुख इति विश्वतःऽमुखः।
विश्वतोबाहुरिति विश्वतःऽबाहुः। उत। विश्वतस्पात्। विश्वतःपादिति वि
श्वतःऽपात्। सम्। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्याम्। धमति। सम्। पतत्रैः। द्यावाभू
मी इति द्यावाभूमी। जनयन्। देवः। एकः॥१९॥ किम्। स्वित्। वनम्। कः।

उँ इत्युँ। सः। वृक्षः। आस। यतः। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। निष्ट
तक्षुः। निस्ततक्षुरिति निः ऽ ततक्षुः। मनीषिणः। मनसा। पृच्छत। इत्। उँ
इत्युँ। तत्। यत्। अध्यतिष्ठदित्यधि ऽ अतिष्ठत्। भुवनानि। धारयन्॥२०॥
याते। धामानि। परमाणि। या। अवमा। या। मध्यमा। विश्वकर्मन्निति वि
श्वऽकर्मन्। उत। इमा॥ शिक्ष। सखिभ्य इति सखिऽभ्यः। हविषि। स्वधाव इ
ति स्वधाऽवः। स्वयम्। यजस्व। तन्वम्। वृधानः॥२१॥ चक्षुसः। पिता। म
नसा। हि। धीरः। घृतम्। एने इत्येने। अजनत्। नम्नमाने इति नम्नमाने।

यदा। इत्। अंताः। अददृहंत। पूर्वे। आत्। इत्। द्यावापृथिवीँ द्यावापृथिवी। इति १
अप्रथेताम्॥२२॥ विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। विमना इति विऽमनाः। आत्।
विहाया इति विऽहायाः। धाता। विधातेति विऽधाता। उत। संदृगिति सम्ऽदृक्। परमा
तेषाम्। इष्टानि। सम्। इषा। मदंति। यत्र। सप्तऋषीनिति सप्तऽऋषीन्। पर
ः। एकम्। आहुः॥२३॥ यः। नः। पिता। जनिता। यः। विधातेति विऽधाता।
धामानि। वेद। भुवनानि। विश्वा। यः। देवानाम्। नामधा इति नामऽधाः।
एकः। एव। तम्। संप्रश्नमिति सम्ऽप्रश्नम्। भुवना। यंति। अन्या॥२४॥ ते

आ।अयजंत।द्रविणम्।सम्।अस्मै।ऋषयः।पूर्वे।जरितारः।न।भूना।अ
सूर्ते।सूर्ते।रजसि।निषत्ते।निसत्त इति निऽसत्ते।ये।भूतानि।समकृण्व
न्निति सम्ऽअकृण्वन्।इमानि॥२५॥परः।दिवा।परः।एना।पृथिव्या।प
रः।देवेभिः।असुरैः।यत्।अस्ति।कम्।स्वित्।गर्भम्।प्रथमं।दध्रे।आ
पः।यत्र।देवाः।समपश्यंतेति सम्ऽअपश्यंत।पूर्वे॥२६॥तम्।इत्।
गर्भम्।प्रथमम्।दध्रे।आपः।यत्र।देवाः।समगछंतेति सम्ऽअगछंत।
विश्वे।अजस्य।नाभौ।अधि।एकम्।अर्पितम्।यस्मिन्।विश्वानि।भु

वनानि। तस्थुः ॥ २७ ॥ न। तम्। विदाथ। यः। इमा। जजान। अन्यत्। युष्माक
म्। अंतरम्। बभूव। नीहारेण। प्रावृताः। जल्प्या। च। असुतृप इत्यसुऽतृपः।
उक्थशासः। उक्थशास इत्युक्थऽशासः। चरंति ॥ २८ ॥ विश्वकर्मेति विश्वऽ
कर्मा। हि। अजनिष्ट। देवः। आत्। इत्। गंधर्वः। अभवत्। द्वितीयः। तृतीयः।
पिता। जनिता। ओषधीनाम्। अपाम्। वि। अदधात्। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा ॥ २९ ॥ गर्भम् ५
आशुः। शिशानः। वृषभः। न। भीमः। घनाघनः। क्षोभणः। चर्षणीनाम् ॥
संक्रंदन इति सम्ऽक्रंदनः। अनिमिष इत्यनिऽमिषः। एकवीर इत्येकऽवी

॥८१॥

रे२

रः।शतम्।सेनाः।अजयत्।साकम्।इंद्रः॥३०॥संक्रंदनेनेतिसम्ऽक्रंद
नेन।अनिमिषेणेत्यनिऽमिषेण।जिष्णुना।युत्कारेणेतियुत्ऽकारेण।दुश्च्य
वनेनेतिदुःच्यवनेन।धृष्णुना।तत्।इंद्रेण।जयत।तत्।सहध्वम्।युधः।
नरः।इषुहस्तेनेतीषुऽहस्तेन।वृष्णा॥३१॥सः।इषुहस्तैरितीषुऽहस्तैः।
सः।निषंगिभिरितिनिषंगिऽभिः।वशी।संस्रष्टेतिसम्ऽस्रष्टा।सः।युधः।
इंद्रः।गणेन।संसृष्टजिदितिसंसृष्टऽजित्।सोमपाइतिसोमऽपाः।बाहु
शर्द्धीतिबाहुऽशर्द्धी।उग्रधन्वेत्युग्रऽधन्वा।प्रतिहिताभिरितिप्रतिऽहिताभिः। प्रति ७

॥८१॥

अस्ता॥ ३२॥ बृहस्पते। परि। दीय। रथेन। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमित्रान्। अप
बाधमान इत्यपऽबाधमानः। प्रभंजन्निति प्रऽभंजन्। सेनाः। प्रमृण इति प्रऽमृ
णः। युधा। जयन्। अस्माकम्। एधि। अविता। रथानाम्॥ ३३॥ बलविज्ञाय इति
बलऽविज्ञायः। स्थविरः। प्रवीर इति प्रऽवीरः। सहस्वान्। वाजी। सहमानः। उग्रः।
अभिवीर इत्यभिऽवीरः। अभिसत्वेत्यभिऽसत्वा। सहोजा इति सहःऽजाः।
जैत्रं। इंद्र। रथम्। आ। तिष्ठ। गोविदिति गोऽवित्॥ ३४॥ गोत्रभिदमिति गोत्रऽभिदम्।
गोविदमिति गोऽविदम्। वज्रबाहुमिति वज्रऽबाहुम्। जयंतम्। अज्मप्रमृ

णंतमितिप्रऽमृणंतम्।ओजसा।इमम्।सजाताइतिसऽजाताः।अनु।वीरय
ध्वम्।इंद्रम्।सखायः।अनु।सम्।रभध्वम्॥३५॥अभि।गोत्राणि।सहसा।गा
हमानः।अदयः।वीरः।शतमन्युरितिशतऽमन्युः।इंद्रः।दुश्च्यवनइतिदुःऽच्यु
वनः।पृतनाषाट्।अयुध्यः।अस्माकम्।सेनाः।अवतु।प्र।युत्स्वितियुत्ऽसु॥३६॥
इंद्रः।आसाम्।नेता।बृहस्पतिः।दक्षिणा।यज्ञः।पुरः।एतु।सोमः।देवसेना
नामितिदेवऽसेनानाम्।अभिभंजतीनामित्यभिऽभंजतीनाम्।जयंती
नाम्।मरुतः।यंतु।अग्रम्॥३७॥इंद्रस्य।वृष्णः।वरुणस्य।राज्ञः।आदित्याना

म्। मरुताम्। शर्द्धः। उग्रम्। महामनसामिति महाऽमनसाम्। भुवनच्यवा-
नामिति भुवनऽच्यवानाम्। घोषः। देवानाम्। जयताम्। उत्। अस्थात्॥ ३८॥
उत्। हर्षय। मघवन्निति मघऽवन्। आयुधानि। उत्। सत्वनाम्। मामकानाम्।
मनांसि। उत्। वृत्रहन्निति वृत्रऽहन्। वाजिनाम्। वाजिनानि। उत्। रथा-
नाम्। जयताम्। यंतु। घोषाः॥ ३९॥ अस्माकम्। इंद्रः। समृतेष्विति समृऽऋते-
षु। ध्वजेषु। अस्माकम्। याः। इषवः। ताः। जयंतु। अस्माकम्। वीराः। उत्तर-
इत्युत्ऽतरे। भवंतु। अस्मान्। ऊँ सँ। देवाः। अवत। हवेषु॥ ४०॥ अमीषाम्।

चित्तम्। प्रतिलोभयंतीतिप्रतिऽलोभयंती। गृहाण। अंगानि। अप्वे। परा।
इहि। अभि। प्र। इहि। निः। दह। हृत्स्वितिहृत्ऽसु। शोकैः। अंधेन। अमित्राः।
तमसा। सचंताम्॥ ४१॥ अवसृष्टेत्यवऽसृष्टा। परा। पत। शरव्ये। ब्रह्मसं-
शितइतिब्रह्मऽसंशिते। गच्छ। अमित्राम्। प्र। पद्यस्व। मा। अमीषाम्। क-
म्। चन। उत्। शिषः॥ ४२॥ प्र। इत। जयत। नरः। इंद्रः। वः। शर्म। यच्छतु। उ-
ग्राः। वः। संतु। बाहवः। अनाधृष्याः। यथा। असथ॥ ४३॥ असौ। या। सेना।
मरुतः। परेषाम्। अभि। आ। एति। नः। ओजसा। स्पर्द्धमाना। ताम्। गूहत।

तमसा। अपव्रतेनेत्यपऽव्रतेन। यथा। अमीइत्यमी। अन्यः। अन्यम्। न। जानन्॥ ४४॥ यत्र। बाणाः। संपतंतीतिसम्ऽपतंति। कुमाराः। विशिखाइवेतिविशिखाःऽइव। तत्। नः। इंद्रः। बृहस्पतिः। अदितिः। शर्म। यच्छतु। विश्वाहा। शर्म। यच्छतु॥ ४५॥ मर्माणि। ते। वर्मणा। छादयामि। सोमः। त्वा। राजा। अमृतेन। अनु। वस्ताम्। उरोः। वरीयः। वरुणः। ते। कृणोतु। जयंतम्। त्वा। अनु। देवाः। मदंतु॥ ४६॥ ७॥ उत्। एनम्। उत्तरामित्युत्ऽतराम्। नय। अग्ने। घृतेन। आहुतेत्याऽहुत। रायः। पोषेण। सम्। सृज। प्रजयेतिप्रऽ

ति

जया । च । बहुम् । इह । चित् ॥ ४७ ॥ इंद्र । इमम् । प्रतरामिप्रऽतराम् । नय । सजा
तानामिति सऽजातानाम् । असत् । वशी । सम् । एनम् । वर्चसा । सृज । देवा
नां । भागदा इति भागऽदाः । असत् ॥ ४८ ॥ यस्य । कुर्मः । गृहे । हविः । तम् । अग्ने ।
वर्द्धय । त्वम् । तस्मै । देवाः । अधि । ब्रुवन् । अयम् । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥ ४९ ॥
पंच । दिशः । देवीः । यज्ञम् । अवंतु । देवीः । अप । अमतिम् । दुर्मतिमिति दुःऽ
मतिम् । बाधमानाः । रायः । पोषे । यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम् । आभजन्ती
रित्याऽभजंतीः । रायः । पोषे । अधि । यज्ञः । अस्थात् ॥ ५० ॥ समिद्ध इति स

मऽइद्धे । अग्नो । अधि । मा । महानः । ममहान इति ममहानः । उक्थपत्र
इस्फऽपत्रः । ईड्यः । गृभीतः । तप्तम् । घर्मम् । परिगृह्येति परिऽगृह्य । अजं यर
त । ऊर्जा । यत् । यज्ञम् । अयजंत । देवाः ॥ ५१ ॥ दैव्याय । धर्त्रे । जोष्ट्रे । देवश्री
रिति देवऽश्रीः । श्रीमणाः । श्रीमना इति श्रीऽमनाः । शतपया इति शतऽ
पयाः । परिगृह्येति परिऽगृह्य । देवाः । यज्ञम् । देवाः । देवेभ्यः । अध्वर्यंतः । आयन् ।
अस्थुः ॥ ५२ ॥ वीतम् । हविः । शमितम् । शमिता । यजध्यै । तुरीयः । यज्ञः ।
यत्र । हव्यम् । एति । ततः । वाकाः । आशिष इत्याऽशिषः । नः । जुषंताम् ॥ ५३ ॥
″ ″

सूर्यरश्मिरितिसूर्यऽरश्मिः। हरिकेशइतिहरिऽकेशः। पुरस्तात्। सवि
ता। ज्योतिः। उत्। अयान्। अजस्रम्। तस्य। पूषा। प्रसवइतिप्रऽसवे। या
ति। विद्वान्। संपश्यन्नितिसम्ऽपश्यन्। विश्वा। भुवनानि। गोपाः॥५७॥
विमानइतिविऽमानः। एषः। दिवः। मध्ये। आस्ते। आपप्रिवानित्याऽपप्रिऽ
वान्। रोदसीइतिरोदसी। अंतरिक्षम्। सः। विश्वाचीः। अभि। चष्टे। घृ
ताचीः। अंतरा। पूर्वं। अपरम्। च। केतुं॥५८॥ उक्षा। समुद्रः। अरुणः।
सुपर्णइतिसुऽपर्णः। पूर्वस्य। योनिम्। पितुः। आ। विवेश। मध्ये। दिवः।

निहित इति निऽहितः।पृश्निः।अजस्रमा।वि।चक्रमे।रजसः।पाति।अंतौ॥५६॥
दिवहूरिति दिवऽहूः।यज्ञः।आ।च।वक्षत्।सुम्नहूरिति सुम्नऽहूः।यज्ञः।
आ।च।वक्षत्।यक्षत्।अग्निः।देवः।देवान्।आ।च।वक्षत्॥५७॥वाज
स्य।मा।प्रसवइति प्रऽसवः।उद्ग्राभेणेत्युत्ऽग्राभेण।उत्।अग्रभीत्।अ
धा।सपत्नानिति सऽपत्नान्।इंद्रः।मे।निग्राभेणेति निऽग्राभेण।अधरा
न्।अकरित्यकः॥५८॥उद्ग्राभमित्युत्ऽग्राभम्।च।निग्राभमिति निऽग्रा
भम्।च।ब्रह्म।देवाः।अवीवृधन्।अध।सपत्नानिति सऽपत्नान्।इंद्रा

ग्नीऽइती प्राग्नी। मे। विषूचीनानाम्। वि। अस्यतां॥ ५९ ॥ क्रमध्वम्। अग्निना।
नाकम्। उख्यं। हस्तेषु। बिभ्रतः। दिवः। पृष्ठं। स्वः। गत्वा। मिश्राः। देवेभिः। आ
ध्वम्॥ ६०॥ प्राचीम्। अनु। प्रदिशमिति प्रऽदिशं। प्र। इहि। विद्वान्। अग्नेः।
अग्ने। पुरोअग्निरितिपुरःऽअग्निः। भव। इह। विश्वाः। आशाः। दीद्यानः।
वि। भाहि। ऊर्ज्जम्। नः। धेहि। द्विपद इति द्विऽपदे। चतुष्पदे। चतुःपद इ
तिचतुःऽपदे॥ ६१॥ पृथिव्याः। अहम्। उत्। अंतरिक्षम्। आ। अरुहम्।
अंतरिक्षात्। दिवं। आ। अरुहम्। दिवः। नाकस्य। पृष्ठात्। स्वः। ज्योतिः। अ

गां। अहं ॥ ६२ ॥ स्वः। यंतः। न। अप। ईक्षंते। आ। द्यां। रोहंति। रोदसी इति रो
दसी। यज्ञं। ये। विश्वतोधारमिति विश्वतःऽधारं। सुविद्वांस इति सुऽवि
३९ द्वांसः। वितेनिर इति विऽतेनिरे ॥ ६३ ॥ अग्ने। प्र। इहि। प्रथमः। देवयतामि
ति देवऽयतां। चक्षुः। देवानां। उत। मर्त्यानां। इयक्षमाणाः। भृगुभिरिति भृ
गुऽभिः। सजोषा इति सऽजोषाः। स्वः। यंतु। यजमानाः। स्वस्ति ॥ ६४ ॥ अग्ने।
सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्ष। शतमूर्द्धन्निति शतऽमूर्द्धन्। शतं। ते। प्राणाः। सह
स्रं। व्याना इति विऽआनाः। त्वं। साहस्रस्य। रायः। ईशिषे। तस्मै। ते। विधेम।

॥९५॥

२ति

वाजाय। स्वाहा॥ ६५॥ सुपर्ण इति सुऽपर्णः। असि। गरुत्मान्। पृष्ठे। पृथिव्याः। सी
द। भासा। अंतरिक्षम्। आ। पृण। ज्योँषा। दिवम्। उत्। स्तभान। तेजसा। दिशः।
उत्। दृंह॥ ६६॥ आजुह्वान इत्याऽजुह्वानः। सुप्रतीक इति सुऽप्रतीकः। पुरस्ता
त्। अग्ने। स्वम्। योनिम्। आ। सीद। साध्येति साधुऽया॥ ६७॥ तां। सवितुः।
वरेण्यस्य। चित्रां। आ। अहम्। वृणे। सुमतिमिति सुऽमतिम्। विश्वजन्यामि
ति विश्वऽजन्याम्। यां। अस्य। कण्वः। अदुहत्। प्रपीनामिति प्रऽपीनां। सहस्र
धारामिति सहस्रऽधाराम्। पयसा। महीम्। गां॥ ६८॥ विधेम। ते। परमे।

॥९५॥

जन्मन्। अग्ने। विधेम। स्तोमैः। अवरे। सधस्थ इति सधऽस्थे। यस्मात्।
योनेः। उदारिथेत्युत्ऽआरिथ। येजे। तम्। प्र। त्वे इति त्वे। हवीꣳषि। जुहुरे। स
मिद्ध इति समऽइद्धे॥ ६९॥ प्रेद्ध इति प्रऽइद्धः। अग्ने। दीदिहि। पुरः। नः। अजस्र
या। सूर्म्या। यविष्ठ। त्वां। शश्वंतः। उप। यंति। वाजाः॥ ७०॥ चित्तिं। जुहोमि। म
नसा। घृतेन। यथा। देवाः। इह। आगमंनित्याऽगमन्। वीतिहोत्रा इति वीतिऽ
६३ होत्राः। ऋतावृधः। ऋतवृधँसँवृधः। पत्ये। विश्वस्य। भूमनः। जुहोमि। वि
श्वकर्मण इति विऽकर्मणे। विश्वाहा। अदाभ्यं। हविः॥ ७१॥ सप्त। ते। अग्ने। स
६तऽ

॥१६॥

मिध इति सम्ऽइधः। सप्त। जिह्वाः। सप्त। ऋषयः। सप्त। धाम। प्रियाणि।
सप्त। होत्राः। सप्तधा। त्वा। यजंति। सप्त। योनीः। आ। पृणस्व। घृतेन। स्वाहा॥७२॥
शुक्रज्योतिरिति शुक्रऽज्योतिः। च। चित्रज्योतिरिति चित्रऽज्योतिः। सत्यज्योति
रिति सत्यऽज्योतिः। ज्योतिष्मान्। शुक्रः। ऋतपा इत्यृतऽपाः। अत्यंहा इत्यतिऽ
अंहाः॥७३॥ ईदृङ्। अन्यादृङ्। सदृङ्ङिति सऽदृङ्। प्रतिसदृङ्ङिति प्रतिऽ
सदृङ्। मितः। सम्मित इति सम्ऽमितः। सभरा इति सऽभराः॥७४॥ ऋतजि
दित्यृतऽजित्। सत्यजिदिति सत्यऽजित्। सेनजिदिति सेनऽजित्। सुषेणः।

॥१६॥

त्र १

सुसेनइतिसुऽसेनः।अंन्तिमित्रइत्यंन्तिऽमित्रः।दूरेअमित्रँइतिदूरेऽअमि
त्रः।गणः॥७५॥ऋतः।सत्यः।ध्रुवः।धरुणः।धर्त्ता।विधर्त्तेतिविऽधर्त्ता।विधा
रयइतिविऽधारयः॥७६॥ईदृक्षासः।एतादृक्षासः।ऊँइत्यूँ।सु।नः।सदृक्षा
४६ सइतिसऽदृक्षासः।प्रतिसँदृक्षासइतिँऽसदृक्षासः।आ।इतन।मितासः।सं प्रति ४
मितासइतिसम्ऽमितासः।नः।अद्य।सभरसइतिसऽभरसः।मरुतः।
यज्ञे।अस्मिन्॥७७॥स्वतवानितिस्वऽतवान्।प्रघासीतिप्रऽघासी।सांत
पनइतिसाम्ऽतपनः।गृहमेधीतिगृहऽमेधी।क्रीडी।शाकी।उज्जेषीत्य

नूऽर्जेषी ॥ ७८ ॥ इंद्रं । देवीः । विशः । मरुतः । अनुवर्त्मान इत्यनुऽवर्त्मानः ।
अभवन् । यथा । इंद्रम् । देवीः । विशः । मरुतः । अनुवर्त्मान इत्यनुऽवर्त्मानः ।
अभवन् । एवं । इमम् । यजमानम् । देवीः । च । विशः । मानुषीः । च । अनु
वर्त्मान इत्यनुऽवर्त्मानः । भवंतु ॥ ७९ ॥ इति शुक्लयजुर्वेदकाण्वपद
संहितायां अष्टदशोध्यायः ॥ १८ ॥ हरिः ॐ ॥ इमम् । स्तनम् । ऊर्जस्वंतम् ।
धय । अपाम् । प्रपीनमिति प्रऽपीनम् । अग्ने । सरिरस्य । मध्ये । उत्सं ।
जुषस्व । शतधारमिति शतऽधारम् । अर्वन् । समुद्रियम् । सदनम् ।

आ । विशस्व ॥ १ ॥ घृतम् । मिमिक्षे । घृतं । अस्य । योनिः । घृते । श्रितः ।
घृतम् । उँ इ सँ । अस्य । धाम । अनुष्वधम् । अनुस्वधमित्यनु ऽ स्वधम् ।
आ । वह । मादयस्व । स्वाहाकृतमिति स्वाहा ऽ कृतम् । वृषभ । वक्षि । हव्य
म् ॥ २ ॥ समुद्रात् । ऊर्मिः । मधुमानिति मधु ऽ मान् । उत् । आरत् । उप ।
अंशुना । सम् । अमृतत्वमित्यमृत ऽ त्वम् । आनट् । घृतस्य । नाम । गु
ह्यम् । यत् । अस्ति । जिह्वा । देवानाम् । अमृतस्य । नाभिः ॥ ३ ॥ वयम् । नाम । प्र ।
ब्रवाम । घृतस्य । अस्मिन् । यज्ञे । धारयाम । नमोभिरिति नमः ऽ भिः । उ ।

॥२२॥

इधः । नसंत । ताः । जुषाणः । हर्यति । जातवेदा इति जातऽवेदाः ॥९॥ कन्या
इवेति कन्याःइव । वहतुं । एतवे । उँ इतिँ । अंजि । अंजानाः । अभि । चाक
शीमि । यत्र । सोमः । सूयते । यत्र । यज्ञः । घृतस्य । धाराः । अभि । तत् । पवंते ॥१०॥
ति अभि । अर्षत । सुष्टुतिम् । सुस्तूमिति सुऽस्तुतिं । गव्यं । आजिं । अस्मासु ।
भद्रा । द्रविणानि । धत्त । इमं । यज्ञं । नयत । देवता । नः । घृतस्य । धाराः ।
मधुमदिति मधुऽमत् । पवंते ॥११॥ धामन् । ते । विश्वम् । भुवनम् । अ
धि । श्रितं । अंतरित्यंतः । समुद्रे । हृदि । अंतः । आयुषि । अपाम् । अनी

॥२२

३ प्रसितिरितिप्रऽसितिः।

के।समिथइतिसम्ऽइथे।यः।आनतइत्याऽनतः।तम्।उत्स्याम।मधुमं
तमितिमधुऽमंतं।ते।ऊर्मिं॥१२॥वाजः।चमे।प्रसवइतिप्रऽसवः।प्रयति
रितिप्रऽयतिः।धीतिः।क्रतुः।स्वरः।श्लोकः।श्रावः।श्रुतिः।ज्योतिः।स्वरि
तिस्वः।चमे।यज्ञेन।कल्पंतां॥१३॥प्राणः।अपानइत्यपऽआनः।व्यान
इतिविऽआनः।असुः।चित्तम्।आधीतमित्याऽधीतं।वाक्।मनः।चक्षुः।
श्रोत्रम्।दक्षः।बलम्॥१४॥ओजः।सहः।आत्मा।तनूः।शर्म।वर्म।अंगा
नि।अस्थीनि।परूंषि।शरीराणि।आयुः।जरा॥१५॥ज्यैष्ठ्यम्।आ

त्विपसमित्य। त्विऽपसं। मन्युः। भामः। अमः। अनः। जेमा। महिमा। वरिमा।
प्रथिमा। वर्षिमा। द्राघिमा। वृधं। वृद्धिः ॥१६॥ सस्यं। स्वधा। जगत्। घनं।
विश्वं। महः। क्रीळा। मोदः। जातं। जनिष्यमाणम्। सूक्तमिति सुऽउक्तं। सुहु
तमिति सुऽहुतं ॥१७॥ वित्तं। वेद्यं। नूतम्। भविष्यत्। सुगमिति सुऽगं। सु
पथ्यमिति सुऽपथ्यम्। ऋद्धं। ऋद्धिः। क्लृप्तं। क्लृप्तिः। मतिः। सुमतिरिति सुऽ
मतिः ॥१८॥ यंता। धर्त्ता। क्षेमः। धृतिः। विश्वं। महः। संविदिति सम्ऽवि
त्। क्षात्रं। सीरम्। लुपः। सूः। प्रसूरिति प्रऽसूः ॥१९॥ शम्। मयः। प्रियम्।

अनुकामइत्यनुऽकामः। कामः। सौमनसः। भगः। द्रविणम्। श्रेयः। वसी
यः। यशः।।२०।। ऊर्क्। सूनृता। पयः। रसः। घृतम्। मधु। सग्धिः। सपीति
रितिसऽपीतिः। कृषिः। वृष्टिः। जैत्रम्। औद्भिद्यमित्यौत्ऽभिद्यम्।।२१।।
ऋतम्। अमृतम्। अयक्ष्मं। अनामयत्। जीवातुः। दीर्घायुत्वमितिदी
र्घायुऽत्वम्। अनमित्रम्। अभयम्। सुगमितिसुऽगम्। शयनम्। सूषाइ
तिसुऽउषाः। सुदिनमितिसुऽदिनम्।।२२।। रयिः। रायः। पुष्टम्। पुष्टिः। वि
भ्वितिविऽभु। प्रभ्वितिप्रऽभु। पूर्णम्। पूर्णतरमितिपूर्णऽतरम्। कुयवम्।

॥१॥

अक्षितम्।अन्नम्।अक्षुत्॥२३॥व्रीहयः।यवाः।माषाः।तिलाः।मुद्गाः।
खल्वाः।प्रियंगवः।अणवः।श्यामाकाः।नीवाराः।गोधूमाः।मसूराः॥२४॥
अश्मा।मृत्तिका।गिरयः।पर्वताः।सिकताः।वनस्पतयः।हिरण्यम्।अ
यः।सीसम्।त्रपु।श्यामम्।लोहम्॥२५॥अग्निः।आपः।वीरुधः।ओष
धयः।कृष्टपच्याः।इति।कृष्टऽपच्याः।अकृष्टपच्याः।इत्यकृष्टऽपच्याः।ग्रा
म्याः।पशवः।आरंण्याः।वित्तं।वित्तिः।भूतम्।भूतिः॥२६॥वसु।व
सतिः।कर्म।शक्तिः।अर्थः।यामः।इत्या।गतिः॥२७॥अग्निः।इंद्रः।सो

॥१॥

मः। सविता। सरस्वती। पूषा। ब्रहस्पतिः॥ २८॥ मित्रः। वरुणः। धाता।
त्वष्टा। मरुतः। विश्वे। देवाः॥ २९॥ पृथिवी। अंतरिक्षम्। द्यौः। समाः। नक्ष
त्राणि। दिशः। इंद्रः॥ ३०॥ अंशुः। रश्मिः। अदाभ्यः। अधिपतिरित्यधिऽ
पतिः। उपांशुरित्युपऽअंशुः। अंतर्याम इत्यंतःऽयामः। ऐंद्रवायवः।
मैत्रावरुणः। आश्विनः। प्रतिप्रस्थान इति प्रतिऽप्रस्थानः। शुक्रः। मंथी॥ ३१॥
आग्रयणः। वैश्वदेव इति वैश्वऽदेवः। ध्रुवः। वैश्वानरः। ऐंद्राग्नः। महा
वैश्वदेव इति महाऽवैश्वदेवः। मरुत्वतीयाः। निष्केवल्यः। निःऽकेवल्य

इति निःऽकेवल्यः । सावित्रः । स्वारस्वतः । पात्नीवत इति पात्नीऽवतः ।
हारियोजन इति हारिऽयोजनः ॥ २२ ॥ स्रुचः । चमसाः । वायव्यानि । द्रो
णकलश इति द्रोणऽकलशः । ग्रावाणः । अधिषवणे । अधिसवने इ
त्यधिऽसवने । पूतभृदिति पूतऽभृत् । आधवनीय इत्याऽधवनीयः ।
वेदिः । बर्हिः । स्वगाकार इति स्वगाऽकारः । अवभृथ इत्यवऽभृथः ॥ २३ ॥
अग्निः । घर्मः । अर्कः । सूर्यः । प्राणः । अश्वमेध इत्यश्वऽमेधः । पृथिवी ।
अदितिः । दितिः । द्यौः । अंगुलयः । शाक्वरयः । दिशः ॥ २४ ॥ व्रतम् । ऋत

वः। संवत्सरः। तपः। अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। उर्वष्ठीवे इत्यूर्वष्ठीवे। बृह
द्रथंतरे इति बृहत्ऽरथंतरे। ३५ एका। तिस्रः। पंच। सप्त। नव। एका
दश। त्रयोदशेति त्रयःऽदश। पंचदशेति पंचऽदश। सप्तदशेति स
प्तऽदश। नवदशेति नवऽदश। एकविꣳशतिरित्येकऽविꣳशतिः। त्रयो
विꣳशतिरिति त्रयःऽविꣳशतिः। पंचविꣳशतिरिति पंचऽविꣳशतिः।
सप्तविꣳशतिरिति सप्तऽविꣳशतिः। नवविꣳशतिरिति नवऽविꣳश
तिः। एकत्रिꣳशदित्येकऽत्रिꣳशत्। त्रयस्त्रिꣳशदिति त्रयःऽत्रिꣳशत्॥ ३५॥

॥३॥

चतस्रः। अष्टौ। द्वादश। षोडश। विंशतिः। चतुर्विंशतिरिति चतुःऽ
विंशतिः। अष्टाविंशतिरित्यष्टाऽविंशतिः। द्वात्रिंशत्। षड्त्रिंश
दिति षट्त्रिंशत्। चत्वारिंशत्। चतुश्चत्वारिंशदिति चतुःऽच
त्वारिंशत्। अष्टाचत्वारिंशदित्यष्टाऽचत्वारिंशत्॥२७॥ त्र्यवि
रिति त्रिऽअविः। त्र्यवीति त्रिऽअवी। दित्यवाडिति दित्यऽवाट्। दित्यौ
ही। पंचाविरिति पंचऽअविः। पंचावीति पंचऽअवी। त्रिवत्स इति त्रिऽ
वत्सः। त्रिवत्सेति त्रिऽवत्सा। तुर्यवाडिति तुर्यऽवाट्॥ तुर्यौही॥२८॥

॥३॥

पष्ठवाडिति पष्ठऽवाट्।पष्ठौही।उक्षा।वशा।ऋषभः।वेहत्।अनड्वान्।
धेनुः।च।मे।यज्ञेन।कल्पंताम्॥२७॥वाजाय।स्वाहा।प्रसवायेति प्रऽसवा
य।अपिजायेत्यपिऽजाय।क्रतवे।वसवे।अहर्पतये।अहःपतय इत्य
हःऽपतये।अह्ने।मुग्धाय।मुग्धाय।वैनꣳशिनाय।विनꣳशिन इति विऽ
नꣳशिने।आंत्यायनायेत्यांत्यऽआयनाय।अंत्याय।भौवनाय।भुवन
स्य।पतये।अधिपतय इत्यधिऽपतये।प्रजापतय इति प्रजाऽपतये॥२८॥
इयम्।ते।राट्।मित्राय।यंता।असि।यमनः।ऊर्जे।त्वा।वृष्ट्यै।त्वा।प्रजा

नामिति प्रऽजानाम् । त्वा । आधिपत्यायेत्याधिऽपत्याय ॥ ७१ ॥ आयुः । यज्ञेन । कल्पतां । प्राणः । चक्षुः । श्रोत्रम् । वाक् । मनः । आत्मा । पृष्ठं । ब्रह्म । यज्ञः । ज्योतिः । स्वः । यज्ञेन । कल्पतां ॥ ७२ ॥ स्तोमः । यजुः । ऋक् । साम । बृहत् । रथंतरमिति रथंऽतरं । स्वः । देवाः । अगन्म । अमृताः । अभूम । प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः । प्रजा इति प्रऽजाः । अभूम । वेट् । स्वाहा ॥ ७३ ॥ इति शुक्लयजुर्वेदकाण्वपदसंहितायां एकोनविंशतिमोध्यायः ॥ १९ ॥ १९ ॥

हरिः ॐ । म ॥ विश्वे । अद्य । मरुतः । विश्वे । ऊती ॥ विश्वे । भवंतु । अग्नयः । स

मिद्धा इति सम्ऽइद्धाः । विश्वे । नः । देवाः । अवसा । आ । गमंतु । विश्वं । अ
स्तु । द्रविणं । वाजः । अस्मे इत्यस्मे ॥२॥ वाजः । नः । सप्त । प्रदिशः इति प्रऽ
दिशः । चतस्रः । वा । परावत इति पराऽवतः । वाजः । नः । विश्वैः । देवैः ।
धनसाता इति धनऽसातौ । इह । अवतु ॥३॥ वाजः । नः । अद्य । प्र । सुवा
ति । दानम् । वाजः । देवान् । ऋतुभिरित्यृतुऽभिः । कल्पयाति । वाजः । हि । मा ।
सर्ववीरमिति सर्वऽवीरम् । चकार । सर्वाः । आशाः । वाजपतिरिति वाजऽ
पतिः । भवेयम् । वाजः । पुरस्तात् । उत । मध्यतः । नः । वाजः । देवान् । हवि

षावर्पयाणि । वाजः । हि । मा । सर्वंवीरमितिसर्वऽवीरम् । चकार । विश्वाः ।
आशाः । वाजपतिरितिवाजऽपतिः । जयेयम् ॥ ४ ॥ सं । मा । सृजामि । पयसा ।
पृथिव्याः । सम् । मा । सृजामि । अद्भिरित्यप्ऽभिः । ओषधीभिः । सः । अह
म् । वाजं । सनेयं । अग्ने ॥ ५ ॥ पयः । पृथिव्याम् । पयः । ओषधीषु । पयः । दि
वि । अंतरिक्षे । पयः । धाः । पयस्वतीः । प्रदिश इतिप्रऽदिशः । संतु । मह्यम ॥ ६ ॥
सरस्वत्यै । वाचः । यंतुः । यंत्रेण । अग्नेः । साम्राज्येनेतिसाम्ऽराज्येन । अ
भि । सिंचामि ॥ ७ ॥ ऋताषाट् । ऋतधामेत्यृतऽधामा । अग्निः । गंधर्वः ।

तस्य। ओषधयः। अप्सरसः। मुदः। नाम। सः। नः। इदम्। ब्रह्म। क्षत्रम्।
पातु। तस्मै। स्वाहा। वाट्। ताभ्यः। स्वाहा॥ ८॥ सꣳहित इति सम्ऽहितः। वि
श्वसामेति विश्वऽसामा। सूर्यः। गंधर्वः। तस्य। मरीचयः। अप्सरसः। आ
युवः। नाम॥ ९॥ सुषुम्नः। सुसुम्न इति सुऽसुम्नः। सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽ
रश्मिः। चंद्रमाः। गंधर्वः। तस्य। नक्षत्राणि। अप्सरसः। भेकुरयः। ना
म॥ १०॥ इषिरः। विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः। वातः। गंधर्वः। तस्य।
आपः। अप्सरसः। ऊर्जः। नाम॥ ११॥ भुज्युः। सुपर्ण इति सुऽपर्णः। यज्ञः।

॥६॥

गंधर्वः। तस्य। दक्षिणाः। अप्सरसः। स्तावाः। नाम॥ ४२॥ प्रजापतिरिति
प्रजाऽपतिः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। मनः। गंधर्वः। तस्य। ऋक्सामानी
ऋक्ऽसामानि। अप्सरसः। एष्टय इत्याईष्टयः। नाम॥ ४३॥ सः। नः। भु
वनस्य। पते। प्रजापत इति प्रजाऽपते। यस्य। ते। उपरि। गृहाः। यस्य।
वा। इह। अस्मै। ब्रह्मणे। क्षत्राय। महि। शर्म। यच्छ। स्वाहा॥ ४४॥ समुद्रः।
असि। नभस्वान्। आर्द्रदानुरित्यार्द्रऽदानुः। शंभूरिति शम्ऽभूः। मयोभूरि
ति मयःऽभूः। अभि। मा। वाहि। स्वाहा। मारुतः। मरुतां। गणः। अवस्यूः। दुव

॥६॥

स्यानू॥१८॥ रूचम्। नः। धेहि। ब्राह्मणेषु। रूचम्। राज्स्विति राजऽसु। नः।

कृधि। रूचम्। विश्येषु। शूद्रेषु। मयि। धेहि। रूचा। रूचम्॥१८॥ तत्। त्वा।

यामि। ब्रह्मणा। वंदमानः। तत्। आ। शास्ते। यजमानः। हविर्भिरितिहविःऽ

भिः। अहेळमानः। वरुण। इह। बोधि। उरुशंसेत्युरुऽशंस। मा। नः। आ

युः। प्र। मोषीः॥१९॥ स्वः। न। घर्मः। अर्कः। शुक्रः। ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा॥२०॥

अग्निम्। युनज्मि। शवसा। घृतेन। दिव्यं। सुपर्णमितिसुऽपर्णम्। वयसा।

बृहंतं। तेन। गमेम। ब्रध्नस्य। विष्टपम्। स्वरितिस्वः। रुहाणाः। अधि। ना

॥७॥

क्रम। उत्तममित्युत्ऽतमम्॥ २१॥ इमौ। ते। पक्षौ। अजरौ। पतत्रिणः।
याभ्याम्। रक्षांसि। अपहंसीत्यपऽहंसि। अग्ने। ताभ्याम्। पतेम।
सुकृतामिति सुऽकृताम्। उँ इत्यूँ। लोकं। यत्र। ऋषयः। प्रथमजा इति प्रथ जग्मुः।३
मऽजाः। पुराणाः॥ २२॥ इंदुः। दक्षः। श्येनः। ऋतावा। ऋतवेत्यृतऽवा। हि
रंण्यपक्ष इति हिरण्यऽपक्षः। शकुनः। भुरण्युः। महान्। सधस्थ इति स
धऽस्थे। ध्रुवः। आ। निषत्तः। निसत्त इति निऽसत्तः। नमः। ते। अस्तु।
मा। मा। हिंसीः॥ २३॥ दिवः। मूर्द्धा। असि। पृथिव्याः। नाभिः। ऊर्क्। अपां।

॥७॥

ओषधीनाम्।विश्वायुरितिविश्वऽआयुः।शर्म।सप्रथाइतिसऽप्र
थाः।नमः।पथे॥२४॥विश्वस्य।मूर्धन्।अधि।तिष्ठसि।श्रितः।समु
द्रे।ते।हृदयं।अप्स्वित्यप्ऽसु।आयुः।अपः।दत्त।उ दधिमित्युदऽधि
म्।भिंत।दिवः।पर्जन्यात्।अंतरिक्षात्।पृथिव्याः।ततः।नः।वृष्ट्या।
अव॥२५॥इष्टः।यज्ञः।भृगुभिरितिभृगुऽभिः।आशीर्दाइत्याशीःऽ
दाः।वसुभिरितिवसुऽभिः।तस्य।नः।इष्टस्य।प्रीतस्य।द्रविण।इह।
आ।गमेः॥२६॥इष्टः।अग्निः।आहुतइत्याऽहुतः।पिपर्तु।नः।इष्टंह

विः। स्वगेतिस्वःऽगाः। दुदं। देवेभ्यः। नमः। ॥५७॥ यत्। आकूतादित्याऽकू
तात्। समसुस्रोदितिसम्ऽअसुस्रोत्। हृदः। वा। मनसः। वा। सँत्तमितिस भृ २
म्ऽभृतम्। चक्षुषः। वा। तत्। अनुप्रेतेत्यनुऽप्रेत। सुकृतामितिसुऽकृ
ताम्। उँ। इत्यूँ। लोकम्। यत्र। ऋषयः। जग्मुः। प्रथमजाइतिप्रथमऽजाः।
पुराणाः ॥५८॥ एतम्। सधस्थेतिसधऽस्थ। परि। ते। ददामि। यम्। आव
हादित्याऽवहात्। शेवधिमितिशेवऽधिं। जातवेदाइतिजातऽवेदाः।
अन्वागंतेत्यनुऽआगंता। यज्ञपतिरितियज्ञऽपतिः। वः। अत्र। तं।

स्म। जानीत। परमे। व्योमन्निति वि ऽ ओमन्। ५९॥ एतम्। जानाथ। प
रमे। व्योमन्निति वि ऽ ओमन्। देवाः। सधस्था इति सध ऽ स्थाः॥ विद।
रूपम्। अस्य। यत्। आगच्छादित्याऽ गच्छात्। पथिभिरिति पथि ऽ भिः।
देवयानैरिति देव ऽ यानैः। इष्टापूर्त्ते इतीष्टापूर्त्ते। कृणवथ। आविः।
अस्मै ॥ ६० ॥ प्रस्तरेणेति प्र ऽ स्तरेण। परिधिनेति परिऽधिना। स्रुचा। वे
द्या। च। बर्हिषा। ऋचा। इमम्। यज्ञम्। नः। नय। स्वः। देवेषु। गंतवे ॥ ६१ ॥
यत्। दत्तं। यत्। परादानमिति परा ऽ दानम्। यत्। पूर्त्तं। याः। च। दक्षि

णाः।तनूः।अग्निः।वैश्वकर्मणइतिवैश्वऽकर्मणः।स्वः।देवेषु।नः।दधत्॥३४॥
यत्र।धाराः।अनपेताइत्यनपऽइताः।मध्वः।घृतस्य।च।याः।तत्।अग्निः
वैश्वकर्मणइतिवैश्वऽकर्मणः।स्वं।देवेषु।नः।दधत्॥३५॥ये।अग्नयः।
पांचजन्याइतिपांचऽजन्याः।अस्याम्।पृथिव्यां।अधि।तेषां।असि।त्वं।
उत्तमइत्युत्ऽतमः।प्र।नः।जीवातवे।सुव॥३६॥वार्त्रहत्यायेतिवार्त्रऽ
हत्याय।शवसे।पृतनाषाह्याय।पृतनासह्यायेतिपृतनाऽसह्याय।च।
इंद्र।त्वा।आ।वर्त्तयामसि॥३७॥सहदानुमितिसहऽदानुम्।पुरुहूते

ति पुरुऽहूत। क्षियंतं। अहस्तं। इंद्र। सं। पिणक्। कुणारुं। अभि। वृत्रं। वर्ध
मानं। पियारुम्। अपादं। इंद्र। तवसा। जघंथ॥ ३८॥ मृगः। न। भीमः। कुच
रः। गिरिष्ठाः। गिरिस्था इति गिरिऽस्थाः। परावत इति पराऽवतः। आ। ज
गंथ। परस्याः। सृकम्। संशायेति सम्ऽशाय। पविम्। इंद्र। तिग्मं। वि।
शत्रून्। ताळ्हि। वि। मृधः। नुदस्व॥ ४०॥ वैश्वानरः। नः। ऊतये। आ। प्र।
यातु। परावत इति पराऽवतः। अग्निः। नः। सुष्टुतीः। सुस्तुतीरिति सुऽस्तुतीः।
उप॥ ४१॥ पृष्टः। दिवि। पृष्टः। अग्निः। पृथिव्याम्। पृष्टः। विश्वाः। ओषधीः।

आ। विवेश। वैश्वानरः। सहसा। पृष्टः। अग्निः। सः। नः। दिवा। सः। रिषः।
पातु। नक्तं॥ ५२॥ अश्याम। तम्। कामम्। अग्ने। तव। ऊती। अश्याम। रयिम्।
रयिव इति रयिऽवः। सुवीरमिति सुऽवीरम्। अश्याम। वाजम्। अभि। वाज
यंतः। अश्याम। द्युम्नम्। अजर। अजरम्। ते॥ ५३॥ वयम्। ते। अद्य। ररि
म। हि। कामम्। उत्तानहस्ता इत्युत्तानऽहस्ताः। नमसा। उपसद्येत्युपऽसद्य।
यजिष्ठेन। मनसा। यक्षि। देवान्। अस्रेधता। मन्मना। विप्रः। अग्ने॥ ५४॥
धामछदिति धामऽछत्। अग्निः। इंद्रः। ब्रह्मा। देवः। बृहस्पतिः। सचे

नसइति सऽचैतसः। विश्वै। देवाः। यज्ञम्। आ। अगमंतु। नः। शुन्ने॥ ७५॥
त्वय्यं विष्ट०॥ ७६॥ इति शुक्लयजुर्वेदकाण्वपदसंहितायां विंशतितमोऽध्या
यः समाप्तः॥ श्रीगजाननार्पणमस्तु॥ छ॥ शुभं भवतु॥ छ॥ छ॥

इति गणपते दशक समाप्तः ॥ श्रीगजाननार्पणमस्तु ॥ छ ॥ शुभं भवतु

स्वाद्धिंत्सादशकप्रा रंभः॥ श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसरस्वत्यैनमः॥

॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ ध ॥ हरिः ॐ ॥ स्वाद्वीम् । त्वा । स्वादु
ना । तीव्राम् । तीव्रेण । अमृतां । अमृतेन । मधुमतीमिति मधुऽमतीम् । मधु
मतेति मधुऽमता । सृजामि । सम् । सोमेन । सोमः । असि । अश्विभ्यामित्य
श्विऽभ्याम् । पच्यस्व । सरस्वत्यै । इन्द्राय । सुत्राम्ण इति सुऽत्राम्णे । पच्यस्व ॥ १ ॥ प
परि । इतः । सिंचत । सुतम् । सोमः । यः । उत्तममित्युत्ऽतमम् । हविः । दध
न्वान् । यः । नर्य्यः । अप्स्वित्यप्ऽसु । अन्तः । आ । सुषाव । सुसावेति सुसाव ।
सोमम् । अद्रिभिरित्यद्रिऽभिः ॥ २ ॥ वायोः । पूतः । पवित्रेण । प्राङ् । सोमः ।

॥ १ ॥

अतिद्रुत इत्यतिऽद्रुतः । प्रत्यङ् । सोमः । अतिद्रुत इत्यतिऽद्रुतः । इन्द्रस्य ।
युज्यः । सखा ॥ ३ ॥ पुनाति । ते । परिस्रुतमिति परिऽस्रुतम् । सोमम् । सू
र्यस्य । दुहिता । वारेण । शश्वता । तना ॥ ४ ॥ ब्रह्म । क्षत्रम् । पवते । तेजः ।
इन्द्रियम् । सुरया । सोमः । सुतः । आसुत इत्याऽसुतः । मदाय । शुक्रेण ।
देव । देवताः । पिपृग्धि । रसेन । अन्नम् । यजमानाय । धेहि । तेजसे ।
वीर्याय । बलाय । त्वा ॥ ५ ॥ नाना । हि । वाम् । देवहितमिति देवऽहितम् ।
सदः । कृतम् । मा । सम् । सृक्षाथाम् । परमे । व्योमन्निति विऽओमन् ।

सुरा। त्वम्। असि। शुष्मिणी। सोमः। एषः। मा। मा। हिꣳसीः। स्वाम्। योनि
म्। आविशन्तीत्याऽविशन्ती॥६॥ आश्विनम्। तेजः। सारस्वतम्। वीर्य्यम्।
ऐन्द्रम्। बलम्। मोदाय। आनन्दायेत्याऽनन्दाय। महसे। स्वा ॥७॥ तेजः।
असि। तेजः। मयि। धेहि। वीर्यम्। बलम्। ओजः। मन्युः। मन्युम्। सहः।
असि। सहः। मयि। धेहि॥८॥ या। व्याघ्रम्। विषूचिका। उभौ। वृकम्।
चार क्षति। श्येनम्। पतत्रिणम्। सिꣳहम्। सा। इमम्। पातु। अꣳहसः॥९॥
यत्। आपिपेषेत्याऽपिपेष। मातरम्। पुत्रः। प्रमुदित इति प्रऽमुदितः।

जयन्। एतम्। तत्। अग्ने। अनृणः। भवामि। अहतौ। पितरौ। मया॥१०॥
देवाः। यज्ञम्। अतन्वत। भेषजम्। भिषजा। अश्विना। वाचा। सरस्व
ती। भिषक्। इन्द्राय। इंद्रियाणि। दधतः॥११॥ दीक्षायै। रूपम्। शष्पाणि।
प्रायणीयस्य। प्रायणीयस्येति प्रऽअयनीयस्य। तोक्मानि॥ क्रयस्य।
रूपम्। सोमस्य। लाजाः। सोमाꣳशवः। सोमाꣳशव इति सोमऽअꣳशवः। मधु॥१२॥
आतिथ्यरूपम्। मासरम्। महावीरस्येति महाऽवीरस्य। नग्नहुः। रूपम्।
उपसदामित्युपऽसदाम्। एतत्। तिस्रः। रात्रीः। सुरा। आसुतेत्याऽसुत॥१३॥

मित्याति
थ्यऽरूपम्

सोमस्य।रूपम्।क्रीतस्य।परिस्रुदितिपरिऽस्रुत्।परि।सिच्यते।अश्वि
भ्यामित्यश्विऽभ्याम्।दुग्धम्।भेषजम्।इन्द्राय।ऐंद्रम्।सरस्वत्या॥१४॥
आसंदीत्याऽसुदी।रूपम्।राजासंद्याइतिराजऽआसंद्यै।वेद्यै।कुंभी।
सुराधानीतिसुराऽधानी।अन्तरः।उत्तरवेद्याइत्युतरऽवेद्याः।रूप
म्।कारोतरः।भिषक्॥१५॥वेद्या।वेदिः।सम्।आप्यते।बर्हिषा।बर्हिः।
इन्द्रियम्।यूपेन।यूपः।आप्यते।प्रणीतः।प्रनीतइतिप्रऽनीतः।अग्निः।
अग्निना॥१६॥हविर्द्धानमितिहविःऽधानम्।यत्।अश्विना।आग्नी

घर्मम्। यतम्। सरस्वती। इन्द्राय। ऐंद्रम्। सदः। हरतम्। पत्नीशालमिति प

त्नीऽशालम्। गार्हपत्य इति गार्हऽपत्यः॥१७॥ प्रैषेभिरिति प्रऽएषेभिः।

प्रैषानिति प्रऽएषान्। आप्नोति। आप्रीभिरित्याऽप्रीभिः। आप्रीरित्याऽ

प्रीः। यज्ञस्य। प्रयाजेभिरिति प्रऽयाजेभिः। अनुयाजानित्यनुऽया

जान्। वषट्कारेभिरिति वषट्ऽकारेभिः। आहुतीरित्याऽहुतीः॥१८॥

पशुभिरिति पशुऽभिः। पशून्। आप्नोति। पुरोळ्हाशैः। हविंषि। आ।

छंदोभिरिति छंदःऽभिः। सामिधेनीरिति सामऽइधेनीः। याज्याभिः।

वषङ्कारानितिवषट्ऽकारान्॥१९॥ धानाः। करंभः। सक्तवः। परीवा
पः। परिवापइतिपरिऽवापः। पयः। दधि। सोमस्य। रूपम्। हविषः।
आमिक्षा। वाजिनम्। मधु॥२०॥ धानानाम्। रूपम्। कुवलम्। परी
वापस्य। परिवापस्येतिपरिऽवापस्य। गोधूमाः। सक्तूनाम्। रूपम्।
बदरम्। उपवाकाइत्युपऽवाकाः। करंभस्य॥२१॥ पयसः। रूपम्। य
त्। यवाः। दध्नः। रूपम्। कर्कन्धूनि। सोमस्य। रूपम्। वाजिनम्। सौम्य
स्य। रूपम्। आमिक्षा॥२२॥ आ। श्रावय। इति। स्तोत्रियाः। प्रत्याश्राव

इतिप्रतिऽआश्रावः।अनुरूप इत्यनुरूपः।यजा।इति।याज्यारूप
मितियाज्याऽरूपम्।प्रगाथाइतिप्रऽगाथाः।येयजामहाइतियेऽय
जामहाः॥२३॥अर्द्धऋचैरित्यर्द्धऽऋचैः।उक्थानाम्।रूपम्।पदैः।
आप्नोति।निविदइतिनिऽविदः।प्रणवैः।प्रनवैरितिप्रऽनवैः।शा
स्त्राणाम्।रूपम्।आपयसा।सोमः।आप्यते॥२४॥अश्विभ्यामित्यश्विऽ
५स भ्याम्।प्रातःसवनमितिप्रातःऽवनम्।इन्द्रेण।ऐन्द्रम्।माध्यंन्दिनं
म्।वैश्वदेवमितिवैश्वऽदेवम्।सरस्वत्या।तृतीयं।आप्तम्।सवनं॥२५॥

वायव्यैः।वायव्यानि।आप्नोति।सतेन।द्रोणकलशमिति द्रोणऽकलशा
म्।कुंभीभ्याम्।अंभृणौ।सुते।स्थालीभिः।स्थालीः।आप्नोति॥२८॥यजु
र्भिरितियजुःऽभिः।आप्यंते।ग्रहाः।ग्रहैः।स्तोमाः।च।विष्टुतीः।विस्तु
तीरितिविऽस्तुतीः।छंदोभिरितिछंदःऽभिः।उक्थाशस्त्राणि।उक्थशा
स्त्राणीत्युक्थऽशस्त्राणि।साम्ना।अवभृथइत्यवऽभृथः।आप्यते॥२९
इळाभिः।भक्षान्।आप्नोति।सूक्तवाकेनेतिसूक्तऽवाकेन।आशिषइ
त्याऽशिषः।शंयुनेतिशम्ऽयुना।पत्नीसंयाजानितिपत्नीऽसंयाजा

न्।समिष्टयजुषेतिसमिष्टऽयजुषा।सꣳस्थामितिसमऽस्थाम्॥२८॥
व्रतेन।दीक्षाम्।आप्नोति।दीक्षया।आप्नोति।दक्षिणाम्।दक्षिणा।श्रद्धा
म्।आप्नोति।श्रद्धया।सत्यम्।आप्यते॥२९॥एतावत्।रूपम्।यज्ञस्य।य
त्।देवैः।ब्रह्मणा।कृतम्।तत्।एतत्।सर्वम्।आप्नोति।यज्ञे।सौत्राम
णी।सुते॥३०॥सुरावन्तमितिसुराऽवन्तम्।बर्हिषदम्।बर्हिसदमि
तिबर्हिऽसदम्।सुवीरमितिसुऽवीरम्।यज्ञम्।हिन्वंति।महिषाः।न
मोभिरितिनमःऽभिः।दधानाः।सोमम्।दिवि।देवतासु।मदेम।इन्द्रम्।

यजमानाः। स्वर्का इति सुऽअर्काः॥ ३१॥ यः। ते। रसः। संभृत इति सं ऽ
भृतः। ओषधीषु। सोमस्य। शुष्मः। सुरया। सुतस्य। तेन। जिन्व। यजमा
नम्। मदेन। सरस्वतीम्। अश्विनौ। इंद्रम्। अग्निम्॥ ३२॥ यम्। अश्वि
ना। नमुचेः। आसुरात्। अधि। सरस्वती। असुनोत्। इंद्रियाय। इमम्।
तम्। शुक्रम्। मधुमंतमिति मधुऽमन्तम्। इन्दुम्। सोमम्। राजानम्।
इह। भक्षयामि॥ ३३॥ यत्। अत्र। रिप्तम्। रसिनः। सुतस्य। यत्। इन्द्रः।
अपिबत्। शचीभिः। अहम्। तत्। अस्य। मनसा। शिवेन। सोमम्। राजा

४ पुनंतु। मा। पितरः। सोम्यासः।

नम्। इह। भक्षयामि॥ ३४॥ पितृभ्य इति पितृऽभ्यः। स्वधायिभ्य इति स्व
धायिऽभ्यः। स्वधा। नमः। पितामहेभ्यः। प्रपितामहेभ्य इति प्रऽपिताम
हेभ्यः। स्वधायिभ्य इति स्वधायिऽभ्यः। स्वधा। नमः॥ ३५॥ अक्षन्। पि
तरः। अमीमदंत। अतीतृपंत। पितरः। पितरः। शुंध्वम्॥ ३६॥ पुनंतु। धं ४
मा। पितामहाः। पुनंतु। प्रपितामहा इति प्रऽपितामहाः। पवित्रेण। शता
युषेति शतऽआयुषा॥ ३७॥ पुनंतु। मा। पितामहाः। पुनन्तु। प्रपितामहा इ
ति प्रऽपितामहाः। पवित्रेण। शतायुषेति शतऽआयुषा। विश्वम्। आयुः।

वि। अग्नयै॥३९॥ पुनंतु। मा। देवजना इति देवऽजनाः। पुनंतु। मनसा। धि-
यः। पुनन्तु। विश्वा। भूतानि। जातवेद इति जातऽवेदः। पुनीहि। मा॥४०॥
पवित्रेण। पुनीहि। मा। शुक्रेण। देव। दीद्यत्। अग्ने। क्रत्वा। क्रतून्। अनु॥ ॥४१॥
यत्। ते। पवित्रम्। अर्चिषि। अग्ने। विततमिति विऽततम्। अन्तरा। ब्र
ह्म। तेन। पुनातु। मा॥४२॥ पवमानः। सः। अद्य। नः। पवित्रेण। विचर्षणि
रिति विऽचर्षणिः। यः। पोता। सः। पुनातु। मा॥४३॥ उभाभ्याम्। देव। सवि
तरिति सवितः। पवित्रेण। सवेन। च। माम्। पुनीहि। विश्वतः॥४४॥ वै

श्व देवीति विश्व ऽ देवी। पुनती। देवी। आ। अ गात्। यस्याम्। इ माः। बह्व्यः।
तंवः। वीतपृष्ठा इति वीत ऽ पृष्ठाः। तया। मदंतः। सधमादेष्विति सधु ऽ मा
देषु। वयम्। स्याम। पतयः। रयीणाम्॥ ४५॥ ये। समानाः। समनस इति स ऽ
मनसः। पितरः। यमराज्य इति यम ऽ राज्येतिषाम्। लोकः। स्वधा। नमः। य
ज्ञः। देवेषु। कल्पताम्॥ ४६॥ जीवाः। जीवेषु। मामकाः। तेषाम्। श्रीः। म
यि। कल्पताम्। अस्मिन्। लोके। शतम्। समाः॥ ४७॥ द्वे इति द्वे। सृती इति
सृती। अशृणवम्। पितॄणाम्। अहम्। देवानाम्। उत। मर्त्यानाम्। ताभ्या

म्। इदम्। विश्वम्। एजत्। सम्। एति। यत्। अंतरा। पितरम्। मातरम्।
च। ४८। इदम्। हविः। प्रजननमिति प्रऽजननम्। मे। अस्तु। दशवीरमिति द
शऽवीरम्। सर्वगणमिति सर्वऽगणम्। स्वस्तये। आत्मसनीत्यात्मऽसनि।
प्रजासनीति प्रजाऽसनि। पशुसनीति पशुऽसनि। लोकसनीति लोकऽ
सनि। अभयसनीत्यभयऽसनि। अग्निः। प्रजामिति प्रऽजाम्। बहुलाम्।
मे। करोतु। अन्नम्। पयः। रेतः। अस्मासु। धत्त॥ ४९॥ उत्। ईरताम्। अ
वरे। उत्। परासः। उत्। मध्यमाः। पितरः। सोम्यासः। असुम्। ये। ईयुः।

अवृकाः । ऋतज्ञा इत्यृतऽज्ञाः । ते । नः । अवन्तु । पितरः । हवेषु ॥ ५० ॥ त्वम् ।
सोम । प्र । चिकितः । मनीषा । त्वम् । रजिष्ठम् । अनु । नेषि । पंथाम् । तव । प्रणी
ती । प्रनीतीति प्रऽनीती । पितरः । नः । इन्दो इतीन्दो । देवेषु । रत्नम् । अभज
न्त । धीराः ॥ ५१ ॥ त्वया । हि । नः । पितरः । सोम । पूर्वे । कर्माणि । चक्रुः । पव
मान । धीराः । वन्वन् । अवातः । परिधीनिति परिऽधीन् । अप । ऊर्णु । वी
रेभिः । अश्वैः । मघवेति मघऽवा । भव । नः ॥ ५२ ॥ त्वम् । सोम । पितृभिरि
ति पितृऽभिः । संविदान इति सम्ऽविदानः । अनु । द्यावापृथिवी इति द्या

वापृथिवी । आ । ततंथ । तस्मै । ते । इन्दो इतीन्दो । हविषा । विधेम । वयम् ।
स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥५३॥ बर्हिषदः । बर्हिसद इति बर्हिऽसदः । पित
रः । ऊती । अर्वाक् । इमा । वः । हव्या । चकृम । जुषध्वम् । ते । आ । गत । अवसा ।
शन्तमेनेति शम्ऽतमेन । अथ । नः । शम् । योः । अरपः । दधात ॥५४॥ उप
हूता इत्युपऽहूताः । पितरः । सोम्यासः । बर्हिँषु । निधिष्विति निऽधिषु । प्रि षे५
येषु । ते । आ । गमन्तु । ते । इह । श्रुवंतु । अधि । ब्रुवन्तु । ते । अवंतु । अस्मान् ॥५५॥
आ । अहम् । पितॄन् । सुविदत्रानिति सुऽविदत्रान् । अवित्सि नपातम् ।

च्चा। विक्रमणमिति विऽक्रमणम्। चा। विष्णोः। बर्हिषदः। बर्हिसद इति
बर्हिऽसदः। ये। स्वधया। सुतस्य। भजन्त। पित्वः। ते। इह। आगमिष्ठा इत्याऽ
गमिष्ठाः॥ ५६॥ अग्निषाताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। पितरः। आ।
इह। गच्छत। सदः सद इति सदःऽसदः। सदत। सुप्रणीतयः। सुप्रनीतय
इति सुऽप्रनीतयः। अत्त। हवींषि। प्रयतानीति प्रऽयतानि। बर्हिषि। अ
था। रयिम्। सर्ववीरमिति सर्वऽवीरम्। दधातन॥ ५७॥ आ। यंतु। नः। पि
तरः। सोम्यासः। अग्निष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। पथिभिरि

ति पथिऽभिः । देवयानैरिति देवऽयानैः । अस्मिन् । यज्ञे । स्वधया । मद
न्तः । अधि । ब्रुवंतु । ते । अवंतु । अस्मान् ॥ ५८ ॥ ये । अग्निष्वात्ताः ।
ः । अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः । ये । अनग्निष्वात्ताः । अनग्निस्वात्ता
इत्यनग्निऽस्वात्ताः । मध्ये । दिवः । स्वधया । मादयंते । तेभ्यः । स्वराडिति स्वऽ
राट् । असुनीतिमित्यसुऽनीतिम् । एताम् । यथावशमिति यथाऽवशम् ।
तन्वम् । कल्पयाति ॥ ५९ ॥ अग्निष्वात्तान् । अग्निस्वात्तानित्यग्निऽस्वात्ता
न् । ऋतुमत इत्यृतुऽमतः । हवामहे । नाराशꣳसे । सोमपीथमिति सोमऽ

पीथम्।ये।आसुः।ते।नः।विप्रासः।सुहवाइतिसुऽहवाः।भवंतु।वय
म्।स्याम।पतयः।रयीणाम्॥६०॥आच्येत्याऽअच्य।जानु।दक्षिणतः।नि
षद्य।निसद्येतिनिऽसद्य।इमम्।यज्ञम्।अभि।गृणीत।विश्वे।मा।हि
ंसिष्ट।पितरः।केन।चित्।नः।यत्।वः।आगः।पुरुषता।कराम॥६१॥
आसीनासः।अरुणीनाम्।उपस्थइत्युपऽस्थे।रयिम्।धत्त।दाशुषे।मर्त्या
य।पुत्रेभ्यः।पितरः।तस्य।वस्वः।प्र।यच्छत।ते।इह।ऊर्जं॥६२॥यं।अग्ने। दध्यात ६
कव्यवाहनेतिकव्यऽवाहन।त्वम्।चित्।मन्यसे।रयिम्।तम्।नः।गीर्भि

६ स्वधया। ते। अक्षन्। अद्धि। त्वम्। देव। प्रयुतेतिप्रऽयंत। हविंषि। ईदम्।

पितृभ्यइतिपितृऽभ्यः।

रितिगीःऽभिः। श्रवाय्यम्। देवत्रेतिदेवऽत्रा। पनया। युजम्।।६३।। यः।
अग्निः। कव्यवाहनइतिकव्यऽवाहनः। पितॄन्। यक्षत्। ऋतावृधः। ऋ
तवृधइत्यृतऽवृधः।। प्र। इत्। ऊँ इति ऊँ। हव्यानि। वोचति। देवेभ्यः। च। पि
तृभ्यइतिपितृऽभ्यः। आ।।६४।। त्वम्। अग्ने। ईळितः। जातवेदइतिजा
तऽवेदः। अवाट्। हव्यानि। सुरभीणि। कृत्वि।। प्र। अदाः। पितृभ्यइति
पितृभ्यः। ^नमः। अस्तु। अद्य। ये। पूर्वासः। ये। उपरासः। ईयुः। ये। पार्थि
वे। रजसि। आ। निषत्ताः। निसत्ताइतिनिऽसत्ताः। ये। वा। नूनम्। सु

१३४

स्वजनास्वितिसुऽस्वजनासु। विद्धु। इह। ये। च। इह। पितरः। ये। च। न।
इह। यान्। च। विद्म। यान्। उँ इतिँ। च। न। प्रविद्मेतिप्रऽविद्म। त्व
म्। वेत्थ। यति। ते। जातवेद इति जातऽवेदः। स्वधाभिः। यज्ञम्। सुकृत
मिति सुऽकृतम्। जुषस्व॥६७॥ अध। यथा। नः। पितरः। परासः। प्रत्नासः।
अग्ने। ऋतम्। आशुषाणाः। शुचि। इत्। अयन्। दीध्यतम्। उक्थशा
सः। उक्थशासइत्युक्थऽशासः। क्षाम। भिन्दन्तः। अरुणीः। अप। व्रन्॥६८॥
उशन्तः। त्वा। नि। धीमहि। उशन्तः। सम्। इधीमहि। उशन्। उशतः। आ। व

ह। पितॄन्। हविषे। अत्तवे॥ ६९॥ अपाम्। फेनेन। नमुचेः। शिरः। इन्द्र।
उत्। अवर्त्तयः॥ विश्वाः। यत्। अजयः। स्पृधः॥ ७०॥ सोमः। राजा। अमृ
तम्। सुतः। ऋजीषेण। अजहात्। मृत्युम्। ऋतेन। सत्यम्। इंद्रियम्। वि
पानमितिविऽपानम्। शुक्रम्। अंधसः। इन्द्रस्य। इंद्रियम्। इदम्। पयः। अ
मृतम्। मधु॥ ७१॥ अद्भ्यइत्यत्ऽभ्यः। क्षीरम्। वि। अपिबत्। क्रुङ्। आङ्गि
रसः। धिया। सोमम्। अद्भ्यइत्यत्ऽभ्यः। वि। अपिबत्। छन्दसा। हंसः।
शुचिषत्। शुचिसदितिशुचिऽसत्। अंनात्। परिस्रुत इतिपरिऽस्रुतः।

रसम्। ब्रह्मणा। वि। अपिबत्। क्षत्रम्। पयः। सोमम्। प्रजापतिरितिप्र
जाऽपतिः॥७२॥ रेतः। मूत्रम्। वि। जहाति। योनिम्। प्रविशदितिप्रऽविश
त्। इन्द्रियम्। गर्भः। जरायुणा। आवृतइत्याऽवृतः। उल्बम्। जहाति। ज
न्मना॥७२॥ दृष्ट्वा। रूपेइतिरूपे। वि। आ। अकरोत्। सत्यानृतेइतिस
त्यानृते। प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः। अश्रद्धाम्। अनृते। अदधात्। श्रद्धा
म्। सत्ये। प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः॥७३॥ वेदेन। रूपेइतिरूपे। वि। अ
पिबत्। सुतासुतौ। प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः॥७४॥ दृष्ट्वा। परिस्रुत

य ३

इतिपरिऽस्रुतः। रसम्। शुक्रेण। शुक्रम्। वि। अपिबत्। पयः। सोमम्। प्र
जाऽपतिरितिप्रजाऽपतिः॥७५॥ सीसेन। तंत्रम्। मनसा। मनीषिणः। ऊर्णा
सूत्रेणेत्यूर्णासूत्रेण। कवयः। वयंति। अश्विना। यज्ञम्। सविता। सरस्वती।
इन्द्रस्य। रूपम्। वरुणः। भिषज्यन्॥७६॥ तत्। अस्य। रूपम्। अमृतम्।
शचीभिः। तिस्रः। दधुः। देवताः। सꣳरराणाइतिसम्ऽरराणाः। लोमानि।
शष्पैः। बहुधा। न। तोक्मभिरितितोक्मऽभिः। त्वक्। अस्य। माꣳसम्।
अभवत्। न। लाजाः॥७७॥ तत्। अश्विना। भिषजा। रुद्रवर्त्तनीइतिरु

द्रऽवर्त्तनी। सरस्वती। वयति। पेशः। अंतरम्। अस्थि। मज्जानम्। मास
रैः। कारोतरेण। दधतः। गवाम्। त्वचि॥ ७८॥ सरस्वती। मनसा। पेशल
म्। वसु। नासत्याभ्याम्। वयति। दर्शतम्। वपुः। रसम्। परिस्रुतेति प
रिऽस्रुता। न। रोहितम्। नग्नहुः। धीरः। तसरम्। न। वेम॥ ७१॥ पयसा।
शुक्रम्। अमृतम्। जनित्रम्। सुरया। मूत्रात्। जनयन्त। रेतः। अप। अम
१ मिति तिम्। दुर्म्मतिँ दुःऽमतिम्। बाधमानाः। ऊवध्यम्। वातम्॥ तत्। आरात्॥ ८०॥
इन्द्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। हृदयेन। सत्यम्। पुरोडाशेन। सविता। जजा
१ सब्वम्

॥१५॥

नायद्दरता।क्लोमानम्।वरुणः।भिषज्यन्।मतस्ने इति मतस्ने।वायव्यैः।
न।मिनाति।पित्तम्॥ ८१॥ आंत्राणि।स्थालीः।मधु।पिन्वमानाः।गुदाः।
पात्राणि।सुदुघेति सुऽदुघा।न।धेनुः।श्येनस्य।पत्रम्।न।प्लीहा।शची
भिः।आसंदीत्याऽसन्दी।नाभिः।उदरम्।न।माता॥ ८२॥ कुंभः।वनिष्ठुः।
जनिता।शचीभिः।यस्मिन्।अग्रे।योन्याम्।गर्भः।अंतरित्यन्तः।प्ला
शिः।व्यक्त इति विऽअक्तः।शतधार इति शतऽधारः।उत्सः।दुहे।न।कुं
भी।स्वधाम्।पितृभ्य इति पितृऽभ्यः॥ ८३॥ मुखम्।सत्।अस्य।शिरः।इ

॥१५॥

त्वा । सतेन । जिह्वा । पवित्रम् । अश्विना । आसन् । सरस्वती । चप्यम् । न । पा
युः । भिषक् । अस्य । बालः । वस्तिः । न । शेपः । हरसा । तरस्वी ॥ ८७ ॥ अश्वि
भ्यामित्यश्विभ्याम् । चक्षुः । अमृतम् । ग्रहाभ्याम् । छागेन । तेजः । हविषा ।
शृतेन । पक्ष्माणि । गोधूमैः । कुवलैः । उतानि । पेशः । न । शुक्रम् । असितम् ।
वसाते इति वसाते ॥ ८८ ॥ अविः । न । मेषः । नसि । वीर्य्याय । प्राणस्य । पं
थाः । अमृतः । ग्रहाभ्याम् । सरस्वती । उपवाकैरित्युपऽवाकैः । व्यानमि
ति विऽआनम् । नस्यानि । बर्हिः । बदरैः । जजान ॥ ८९ ॥ इन्द्रस्य । रूपम् ।

ऋषभः।बलाय।कर्णाभ्याम्।श्रोत्रम्।अमृतम्।ग्रहाभ्याम्।यवाः।न।बर्हिः।भ्रुवि।केसराणि।कर्कन्धु।जज्ञे।मधु।सारघम्।मुखात्॥८७॥आत्मन्।उपस्थ इत्युपऽस्थे।न।वृकस्य।लोम।मुखे।श्मश्रूणि।न।व्याघ्रलोमेति व्याघ्रऽलोम।केशाः।न।शीर्षन्।यशसे।श्रियै।शिखा।सिꣳहस्य।लोम।त्विषिः।इन्द्रियाणि॥८८॥अङ्गानि।आत्मन्।भिषजा।तत्।अश्विना।आत्मानम्।अङ्गैः।समम्।अधात्।सरस्वती॥इन्द्रस्य।रूपम्।शतमानमिति शतऽमानम्।आयुः।ज्योतिः।अमृतम्।दधानाः॥८९॥सरस्वती।योन्याम्।

७ चन्द्रेण

गर्भम्।अंतः।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।पत्नी।सुकृतमितिसुऽकृत
म्।बिभर्त्ति।अपाम्।रसेन।वरूणः।न।साम्ना।इन्द्रम्।श्रियै।जनयन्।
अप्स्वित्यप्ऽसु।राजा॥९०॥ तेजः।पशूनाम्।हविः।इन्द्रियावत्।इन्द्रि
यवदितीन्द्रियऽवत्।परिस्रुतेतिपरिऽस्रुता।पयसा।सारघम्।मधु।
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।दुग्धम्।भिषजा।सरस्वत्या।सुतासुताभ्या
म्।अमृतः।सोमः।इन्दुः॥९१॥ क्षत्रस्य।नाभिः।असि।क्षत्रस्य।योनिः।
असि।मा।त्वा।हिंसीत्।मा।मा।हिंसीः।मृत्योः।पाहि।विद्योदितिविऽ

घोत्। पाहि॥ २२॥ अश्विनोः। भैषज्येन। तेजसे। ब्रह्मवर्च्चसायेति ब्रह्मऽवर्च्चसाय। अग्निं। सिंचामि। सरस्वत्यै। भैषज्येन। वीर्याय। अन्नाद्यायेत्यन्नऽअद्याय। इन्द्रस्य। इन्द्रियेण। बलाय। श्रियै। यशसे। अग्निं। सिंचामि॥ २३॥ कः। असि। कतमः। कस्मै। काय। त्वा। सुश्लोकेति सुऽश्लोक। सुमङ्गलेति सुऽमङ्गल। सत्यराजन्निति सत्यऽराजन्॥ २४॥ शिरः। मे। श्रीः। यशः। मुखम्। त्विषिः। केशाः। च। श्मश्रूणि। राजा। मे। प्राणः। अमृतम्। सम्राडिति सम्ऽराट्। चक्षुः। विराडिति विऽराट्। श्रोत्रम्॥ २५॥ जिह्वा।

मे।भद्रम्।वाक्।महः।मनः।मन्युः।स्वराडिति स्वःऽराट्।भामः।मोदाः।
प्रमोदा इति प्रऽमोदाः।अंगुलीः।अङ्गानि।मित्रम्।मे।सहः॥१६॥बाहू इ
ति बाहू।मे।बलम्।इंद्रियम्।हस्तौ।मे।कर्म।वीर्यम्।आत्मा।क्षत्रम्।उरः।
मम॥१७॥पृष्ठीः।मे।राष्ट्रम्।उदरम्।अꣳसौ।ग्रीवाः।च।श्रोणी इति श्रोणी।
ऊरू इत्यूरू।अरत्नी इत्यरत्नी।जानुनी इति जानुनी।विशः।मे।अंगानि।स
र्वतः॥१८॥नाभिः।मे।चित्तम्।विज्ञानमिति विऽज्ञानम्।पायुः।मे।अप
चितिरित्यपऽचितिः।भसत्।आनंदनंदौ।आंडौ।मे।भगः।सौभाग्यम्।

पसः ॥ ९९ ॥ जंघाभ्याम् । पद्भ्यामिति पत्ऽभ्याम् । धर्मः । अस्मि । विशि । रा
जा । प्रतिष्ठितः । प्रतिस्थित इति प्रतिऽस्थितः । प्रति । क्षत्रे । प्रति । तिष्ठामि
राष्ट्रे । अश्वेषु । गोषु ॥ १० ॥ अंगेषु । आत्मन् । प्राणेषु । पुष्टे । द्यावापृथि
व्योः । यज्ञे ॥ १ ॥ त्रयाः । देवाः । एकादश । त्रयस्त्रिꣳशा इति त्रयःऽत्रिꣳ
शाः । सुराधस इति सुऽराधसः । बृहस्पतिपुरोहिता इति बृहस्पतिऽ
पुरोहिताः । देवस्य । सवितुः । सवे ॥ देवाः । देवैः । अवंतु । मा ॥ २ ॥ प्रथमाः ।
द्वितीयैः । द्वितीयाः । तृतीयैः । तृतीयाः । सत्येन । सत्यम् । यज्ञेन । यज्ञः ।

यजुर्भिरितियजुःऽभिः।यजूꣳषि।सामभिरितिसामऽभिः।।३।।सामा
नि।ऋग्भिरित्यृक्ऽभिः।ऋचः।पुरोनुवाक्याभिरितिपुरःऽअनुवा
क्याभिः।पुरोनुवाक्याइतिपुरःऽअनुवाक्याः।याज्याभिः।याज्याः।वष
ट्कारैरितिवषट्ऽकारैः।वषट्काराइतिवषट्ऽकाराः।आहुतिभिरित्याहु
तिऽभिः।आहुतयइत्याऽहुतयः।मे।कामान्।सम्।अर्द्धयंतु।भूः।स्वाहा।।७।।
लोमानि।प्रयतिरितिप्रऽयतिः।मम।त्वक्।मे।आनतिरित्याऽनतिः।मा
ꣳसम्।मे।उपनतिरित्युपऽनतिः।वसु।अस्थि।मज्जा।मे।आनतिरित्याऽ

आनतिरित्याऽनतिः।२

नतिः॥१०५॥ इतिशुक्लयजुर्वेदकाण्वसंहितापदपाठेद्वाविंशतिमोध्या
यः॥५९॥ हरिः॥ ॐ॥ यत्। देवाः। देवहेळनम् इति देवऽहेळनम्। देवासः।
चकृम। वयम्। अग्निः। मा। तस्मात्। एनसः। विश्वात्। मुंचतु। अंहसः॥१॥
यदि। दिवा। यदि। नक्तम्। एनांसि। चकृम। वयम्। वायुः। मा। तस्मा
त्। एनसः। विश्वात्। मुंचतु। अंहसः॥२॥ यदि। जाग्रत्। यदि। स्वप्ने।
एनांसि। चकृम। वयम्। सूर्यः। मा। तस्मात्। एनसः। विश्वात्। मुंच
तु। अंहसः॥३॥ शूद्रे। अर्ये। एकस्य। अधि। धर्मणि। तस्य। अवय

जनमित्यवऽयजनम् । असि । यत् । आपः । एनः । अयद्धि[illegible] द्रुपदादि
वेति द्रुपदात्ऽइव । मुमुचानः । स्विन्नः । स्नातः । मलादिवेति मलात्ऽइव ।
पूतम् । पवित्रेणेवेति पवित्रेणऽइव । आज्यम् । आपः । शुंधंतु । मा । एनसः ॥५॥
उत् । वयम् । तमसः । परि । स्वरिति स्वः । पश्यंतः । उत्तरमित्युत्ऽतरम् । देव 22
म् । देवत्रेति देवऽत्रा । सूर्यम् । अगन्म । ज्योतिः । उत्तममित्युत्ऽतमम् ॥६॥
अपः । अद्य । अनु । अचारिषम् । रसेन । सम् । असृक्ष्महि । पयस्वान् ।
अग्ने । आ । अगमम् । तम् । मा । सम् । सृज । वर्चसा । प्रजयेति प्रऽजया ।

च।धनेन।च।एधः।असि।एधिषीमहि।समिदितिसम्ऽइत्।असि।तेजः।असि।तेजः।मयि।धेहि॥७॥समाववर्त्तीतिसम्ऽआववर्त्ति।पृथिवी।सं।उषाः।सम्।उँइत्यूँ।सूर्यः।सम्।उँइत्यूँ।विश्वं।इदम्।जगत्।वैश्वानरज्योतिरितिवैश्वानरऽज्योतिः।भूयासम्।विभूनितिविऽभून्।कामान्।वि।अश्नवै।भूः।स्वाहा॥८॥अग्निम्।आ।दधामि।समिधमितिसम्ऽइधम्।अग्ने।व्रतपतइतिव्रतऽपते।त्वयि।व्रतम्।च।श्रद्धाम्।च।उप।एमि।इन्धे।त्वा।दीक्षितः।अहम्॥९॥यत्र।ब्रह्म।च।क्षत्रम्।च।सम्यं

१५

चौॅरतः। सह। तम्। लोकम्। पुण्यम्। प्र। ज्ञेषम्। यत्र। देवाः। सह। अग्निना॥ १०॥
यत्र। इंद्रः। च। वायुः। च। सम्यंचौ। चरतः। सह। तम्। लोकम्। पुण्यम्। प्र। ज्ञे
षम्। यत्र। सेदिः। न। विद्यते॥ ११॥ अंशुना। ते। अंशुः। पृच्यताम्। परुषा।
परुः। गंधः। ते। सोमम्। अवतु। मदाय। रसः। अच्युतः॥ १२॥ सिंचंति। प
रि। सिंचंति। उत्। सिंचन्ति। पुनंति। च। सुरायै। बभ्र्वै। मदे। किंत्वः। वद
ति। किंत्वः॥ १३॥ धानावंतमिति धानाऽवंतम्। करम्भिणं। अपूपवंतमि
त्यपूपऽवंतम्। उक्थिनम्। इंद्र। प्रातः। जुषस्व। नः॥ १४॥ बृहत्। इंद्राय।

गायत। मरुत्वतः। वृत्रहंतममितिवृत्रहम्ऽतमम्। येन। ज्योतिः। अजनयन्।
ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। देवम्। देवाय। जागृवि॥१५॥ अध्व
र्यो इत्यध्वर्यो। अद्रिभिरित्यद्रिऽभिः। सुतम्। सोमम्। पवित्रे। आ। नय। पु
नीहि। इंद्राय। पातवे॥१६॥ यः। भूतानाम्। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। य
स्मिन्। लोकाः। अधि। श्रिताः। यः। ईशे। महतः। महान्। तेन। गृह्णामि।
त्वाम्। अहम्। मयि। गृह्णामि। त्वाम्। अहम्॥१७॥ प्राणपा इति प्राणऽपाः।
मे। अपानपा इत्यपानऽपाः। चक्षुष्पाः। चक्षुःपा इति चक्षुःऽपाः। श्रो

त्रपा इति श्रोत्र ऽ पाः। च्चा। मे। वाचः। मे। विश्वभेषज इति विश्व ऽ भेषजः।
मनसः। असि। विलायक इति वि ऽ लायकः॥ १८॥ अश्विनकृतस्येत्यश्वि
न ऽ कृतस्य। ते। सरस्वतिकृतस्येति सरस्वति ऽ कृतस्य। इंद्रेण। सुत्राम्णे
२५ ति सु ऽ त्राम्णा। कृतस्य। उपहूत इत्युप ऽ हूतः। उपहूतस्येत्युप ऽ हूतस्य। भक्ष उ २
यामि॥ १९॥ समिद्ध इति सम् ऽ इद्धः। इंद्रः। उषसाम्। अनीके। पुरोरुचेति पु
रः ऽ रुचा। पूर्वकृदिति पूर्व ऽ कृत्। वावृधानः। ववृधान इति ववृधानः। त्रि
भिरिति त्रि ऽ भिः। देवैः। त्रिंशता। वज्रबाहुरिति वज्र ऽ बाहुः। जघान।

वृत्रमा।विदुरः।बवार॥२०॥नराशंसः।प्रति।शूरः।मिमानः।तनूनपा
दितितनूनपात्।प्रति।यज्ञस्य।धाम।गोभिः।वपावानितिवपाऽवान्।मधु
ना।समंजन्नितिसम्ऽअंजन्।हिरण्यैः।चंद्री।यजति।प्रचेताइतिप्रऽ
चेताः॥२१॥ईळितः।देवैः।हरिवानितिहरिऽवान्।अभिष्टिः।आजुह्वान
इत्याऽजुह्वानः।हविषा।शर्द्धमानः।पुरंदरइतिपुरंऽदरः।गोत्रभिदितिगोत्रऽ
भित्।वज्रबाहुरितिवज्रऽबाहुः।आ।यातु।यज्ञम्।उप।नः।जुषाणः॥२२॥
जुषाणः।बर्हिः।हरिवानितिहरिऽवान्।नः।इंद्रः।प्राचीनं।सीदत।प्रदि

शीतिश्रुऽदिशा। पृथिव्याः। उरुप्रथाइत्युरुऽप्रथाः। प्रथमानम्। स्योनम्।
आदित्यैः। अक्तम्। वसुभिरितिवसुऽभिः। सजोषाइतिसऽजोषाः॥२३॥ इं
द्रम्। दुरः। कवष्यः। धावमानाः। वृषाणम्। यंतु। जनयः। सुपत्नीरितिसुऽ
पत्नीः। द्वारः। देवीः। अभितः। वि। श्रयंताम्। सुवीराइतिसुऽवीराः। वी
रम्। प्रथमानाः। महोभिरितिमहःऽभिः॥२४॥ उषासानक्ता। उषसा
नक्तेत्युषसानक्ता। बृहतीइतिबृहती। बृहंतम्। पयस्वतीइतिपय
स्वती। सुदुघेइतिसुऽदुघे। शूरम्। इंद्रम्। तंतुम्। ततम्। पेशसा। सं

वयंतीइतिसम्ऽवयंती। देवानाम्। देवम्। यजतः। सुरुक्मेइतिसुऽ
रुक्मे॥२५॥ देव्या। मिमाना। मनुषः। पुरुत्रेतिपुरुऽत्रा। होतारौ। इंद्रम्।
प्रथमा। सुवाचेतिसुऽवाचा। मूर्द्धन्। यज्ञस्य। मधुना। दधाना। प्रा
चीनम्। ज्योतिः। हविषा। वृधातः॥२६॥ तिस्रः। देवीः। हविषा। वर्द्ध
मानाः। इंद्रम्। जुषाणाः। जनयः। न। पत्नीः। अच्छिन्नम्। तंतुम्। पयसा।
सरस्वती। इळा। देवी। भारती। विश्वतूर्त्तिरितिविश्वऽतूर्तिः॥२७
त्वष्टा। दधत्। सुष्मम्। इंद्राय। वृष्णे। अपाकः। अचिष्टुः। यशसे। पुरूणि।

वृषा।यजन्।वृषणम्।भूरिरेता इति भूरिऽरेताः।मूर्द्धन्।सम्।अन
तु।देवान्॥२८॥वनस्पतिः।अवसृष्ट इत्यवऽसृष्टः।न।पाशैः।त्मन्या।समंज
न्निति सम्ऽअंजन्।शमिता।न।देवः।इंद्रस्य।हव्यैः।जठरम्।पृणानः।स्व
धाति।यज्ञम्।मधुना।घृतेन॥२९॥स्तोकानाम्।इंदुम्।प्रति।शूरः।इं
द्रः।वृषायमाणः।वृषयमान इति वृषऽयमानः।वृषभः।तुराषाट्।घृत
प्रुषेति घृतऽप्रुषा।मनसा।मोदमानाः।स्वाहा।देवाः।अमृताः।मादयं
ताम्॥३०॥आ।यातु।इंद्रः।अवसे।उप।नः।इह।स्तुतः।सधमादिति स

२१

युऽमान्। अस्त। शूरः। वावृधानः। ववृधानइति वृधानः। तविषीः। यस्य।
पूर्वीः। द्यौः। न। क्षत्रम्। अभिभूतीत्यभिऽभूति। पुष्यात्॥ २१॥ आ। नः। इंद्रः।
दूरात्। आ। नः। आसात्। अभिष्टिकृदित्यभिष्टिऽकृत्। अवसे। यासत्। उग्रः।
ओजिष्ठेभिः। नृपतिरितिनृऽपतिः। वज्रबाहुरितिवज्रऽबाहुः। संगइति
सम्ऽगे। समत्स्वितिसमत्ऽसु। तुर्वणिः। पृतन्यून्॥ २२॥ आ। नः। इंद्रः। हरि
भिरितिहरिऽभिः। यातु। अच्छ। अर्वाचीनः। अवसे। राधसे। च। तिष्ठाति।
वज्री। मघवेतिमघऽवा। विरप्शीतिविऽरप्शी। इमम्। यज्ञम्। अनु। नः।

वाजसाताविति वाजऽसातौ ॥ ३३ ॥ त्रातारम् । इंद्रम् । अवितारम् । हवेहव
इतिहवेऽहवे । सुहवमितिसुऽहवम् । शूरम् । इंद्रम् । ह्वयामि । शक्रम् । पुरु
हूतमितिपुरुऽहूतम् । इंद्रम् । स्वस्ति । नः । मघवेतिमघऽवा । धातु । इंद्रः ॥ ३४ ॥
इंद्रः । सुत्रामेतिसुऽत्रामा । स्ववानितिस्वऽवान् । अवोभिरित्यवःऽभिः । सुमृ
ळीक इतिसुऽमृळीकः । भवतु । विश्ववेदा इतिविश्वऽवेदाः । बाधतां । द्वे
षः । अभयम् । कृणोतु । सुवीर्य्यस्येतिसुऽवीर्य्यस्य । पतयः । स्याम ॥ ३५ ॥ त
स्य । वयम् । सुमताविति सुऽमतौ । यज्ञियस्य । अपि । भद्रे । सौमनसे । स्याम ।

सः।सुऽत्रामेति सुऽत्रामा।स्ववानिति स्वऽवान्।इंद्रः।अस्मेइत्य स्मे।आ
रात्।चित्।द्वेषः।सनुतः।युयोतु॥३६॥आ।मंद्रैः।इंद्र।हरिभिरिति ह
रिऽभिः।याहि।मयूररोमभिरिति मयूररोमऽभिः।मा।त्वा।केचित्।
नि।यमन्।विम्।न।पाशिनः।अति।धन्वेवेति धन्वेऽइव।तान्।इहि॥३७॥
एव।इत्।इंद्रम्।वृषणम्।वज्रबाहुमिति वज्रऽबाहुम्।वसिष्ठासः।अ
भि।अर्चंति।अर्कैः।सः।नः।स्तुतः।वीरवदिति वीरऽवत्।पातु।गोमदि
ति गोऽमत्।यूयम्।पात।स्वस्तिभिरिति स्वस्तिऽभिः।सदा।नः॥३८॥समि

द्धऽइति सम्ऽइद्धः। अग्निः। अश्विना। तप्तः। घर्म्मः। विराडिति विऽराट्।
सुतः। दुहे। धेनुः। सरस्वती। सोमम्। शुक्रम्। इह। इंद्रियम्॥ ४९॥ तनूपे
ति तनूऽपा। भिषजा। सुते। अश्विना। उभा। सरस्वती। मध्वा। रजांसि।
इंद्रियम्। इंद्राय। पथिभिरिति पथिऽभिः। वहान्॥ ५०॥ इंद्राय। इंदुम्।
५ नग्नहुम सरस्वती। नराशंसेन। अधाताम्। अश्विना। मधु। भेषजम्। भिषजा।
सुते॥ ५१॥ आजुह्वानेत्याऽजुह्वाना। सरस्वती। इंद्राय। इंद्रियाणि। वीर्यम्।
इळाभिः। अश्विनौ। इषम्। सम्। ऊर्ज्जम्। सम्। रयिम्। दधुः॥ ५२॥ अश्वि

ना। नमुचेः। सुतम्। सोमम्। शुक्रम्। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। सरस्वती।
तम्। आ। अभरत्। बर्हिषा। इंद्राय। पातवे॥५९॥ कवष्यः। न। व्यचस्व
तीः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्। न। दुरः। दिशः। इंद्रः। न। रोदसीइतिरो
दसी। दुघेइदुघे। दुहे। कामान्। सरस्वती॥६०॥ उषासानक्तम्। उष
सानक्तमित्युषसानक्तम्। अश्विना। दिवा। इंद्रम्। सायम्। इंद्रियैः। सं
जानानेइतिसम्ऽजानाने। सुपेशसेति सुऽपेशसा। सम्। अंजातेइत्यं
जाते। सरस्वत्या॥६१॥ पातम्। नः। अश्विना। दिवा। पाहि। नक्तम्।

सरस्वति । दैव्या । होतारा । भिषजा । पातम् । इंद्रम् । सचा । सुते ॥ ६६ ॥
तिस्रः । त्रेधा । सरस्वती । अश्विना । भारती । इडा । तीव्रम् । परिस्रुतेति
परिस्रुता । सोमम् । इंद्राय । सुषुवुः । सुसुवुरिति सुसुवुः । मदम् ॥ ६७ ॥
अश्विना । भेषजम् । मधु । भेषजम् । नः । सरस्वती । इंद्रे । त्वष्टा । यशः ।
श्रियम् । रूपंरूपमिति रूपम्ऽरूपम् । अधुः । सुते ॥ ६८ ॥ ऋतुथेस
तुऽथा । इंद्रः । वनस्पतिः । शशमानः । परिस्रुतेति परिऽस्रुता । कीला
लम् । अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम् । मधु । दुहे । धेनुः । सरस्वती ॥ ६९ ॥

॥२६॥

गोभिः।न।सोमम्।अश्विना।मासरेण।परिस्रुतेति परिऽस्रुता।सम्।
अधातम्।सरस्वत्या।स्वाहा।इंद्रे।सुतम्।मधु॥५०॥अश्विना।हविः।इं
द्रियम्।नमुचेः।धिया।सरस्वती।आ।शुक्रम्।आसुरात्।वसु।मघ
म्।इंद्राय।जभ्रिरे॥५१॥यम्।अश्विना।सरस्वती।हविषा।इंद्रम्।अ
वर्द्धयन्।सः।बिभेद।वलम्।मघम्।नमुचौ।आसुरे।सचा॥५२॥त
म्।इंद्रम्।पशवः।सचा।अश्विना।उभा।सरस्वती।दधानाः।अभि।
अनूषत।हविषा।यज्ञे।इंद्रियैः॥५३॥ये।इंद्रे।इंद्रियम्।दधुः।सवि

॥२६॥

ता।वरुणः।भगः।सः।सुत्रामेति सुऽत्रामा।हविष्पतिः।हविःपति
रिति हविःऽपतिः।यजमानाय।सश्चत॥५४॥सविता।वरुणः।दध
त्।यजमानाय।दाशुषे।आ।अदत्त।नमुचेः।वसु।सुत्रामेति सुऽत्रा
मा।बलम्।इंद्रियम्॥५५॥वरुणः।क्षत्रम्।इंद्रियम्।भगेन।सविता।
श्रियम्।सुत्रामेति सुऽत्रामा।यशसा।बलम्।दधानाः।यज्ञम्।आशत॥५६॥
अश्विना।गोभिः।इंद्रियं।अश्वेभिः।वीर्यम्।बलम्।हविषा।इंद्रम्।
सरस्वती।यजमानम्।अवर्द्धयन्॥५७॥ता।नासत्या।सुपेशसेति सुऽ

पेशसा। हिरण्यवर्त्तनीरितिहिरण्यऽवर्त्तनी। नरा। सरस्वती। हविष्म
ती। इंद्र। कर्मस्वितिकर्मऽसु। नः। अवत॥५८॥ ता। भिषजा। सुकर्मणेति
सुऽकर्मणा। सा। सुदुघेतिसुऽदुघा। सरस्वती। सः। वृत्रहेतिवृत्रऽहा। श
तक्रतुरितिशतऽक्रतुः। इंद्राय। दधुः। इंद्रियम्॥५९॥ युवम्। सुरामम्।
अश्विना। नमुचौ। आसुरे। सचा। विपिपानाइतिविऽपिपानाः। सर
स्वती। इंद्रम्। कर्मस्वितिकर्मऽसु। आवत॥६०॥ यस्मिन्। अश्वासः। ऋ
षभासः। उक्षणः। वशाः। मेषाः। अवसृष्टासइत्यवऽसृष्टासः। आहु

ताइत्याऽहुताः। कीलालपइति कीलालऽपो सोमपृष्ठायेति सोमऽपृष्ठा
य। वेधसे। हृदा। मतिम्। जनय। चारुम्। अग्नये॥ ६१॥ अहावि। अग्ने।
हविः। आस्ये। ते। स्रुचीवेति स्रुचिऽइव। घृतम्। चम्वीवेति चम्विऽइव।
सोमः। वाजसनिमिति वाजऽसनिम्। रयिम्। अस्मेइत्यस्मे। सुवीरमिति सुऽ
वीरम्। प्रशस्तमिति प्रऽशस्तम्। धे हि। यशसम्। बृहंतम्॥ ६२॥ अ
श्विना। तेजसा। चक्षुः। प्राणेन। सरस्वती। वीर्यम्। वाचा। इंद्रः। बलेन।
इंद्राय। दधुः। इंद्रियम्॥ ६३॥ गोमदिति गोऽमत्। ऊँइत्यूँ। सु। नासत्या। अ

ष्मावत्। अश्ववदित्यश्वऽवत्। यातम्। अश्विना। वर्त्तिः। रुद्रा। नृपाय्य
मितिनृऽपाय्यम्॥ ५४॥ नायत्। परः। न। अंतरः। आदधर्षदित्याऽदधर्ष
त्। वृषण्वसूइति वृषण्ऽवसु। दुःशंसइति दुःऽशंसः। मर्त्यः। रिपुः॥ ५५॥
ता। नः। आ। वोळ्हम्। अश्विना। रयिम्। पिशंगसंदृशमिति पिशंगऽसंदृ
शम्। धिष्ण्या। वरिवोविदमिति वरिवःऽविदम्॥ ५६॥ पावका। नः। सर
स्वती। वाजेभिः। वाजिनीवतीति वाजिनीऽवती। यज्ञम्। वष्टु। धियावसु
रिति धियाऽवसुः॥ ५७॥ चोदयित्री। सूनृतानाम्। चेतंती। सुमतीना

मितिसुऽमतीनाम्।यज्ञम्।दधे।सरस्वती॥६८॥महः।अर्णः।सरस्वती।
प्र।चेतयति।केतुना।धियः।विश्वाः।वि।राजति॥६९॥इंद्र।आ।याहि।चि
त्रभानोइतिचित्रऽभानो।सुताः।इमे।त्वायवइतित्वाऽयवः।अण्वीभिः।
तना।पूतासः॥७०॥धिया।इषितः।विप्रजूतइतिविप्रऽजूतः।सुतावतः।
सुतवतइतिसुतऽवतः।उप।ब्रह्माणि।वाघतः॥७१॥तूतुजानः।उप।ब्र
ह्माणि।हरिवइतिहरिऽवः।सुते।दधिष्व।नः।चनः॥७२॥अश्विना।पिबता
म्।मधु।सरस्वत्या।सजोषसेतिसऽजोषसा।इंद्रः।सुत्रामेतिसुऽत्रामा॥

यज्ञहेतियज्ञऽहा। जुषंताम्। सोम्यम्। मधु॥ ७४॥ इतिशुक्लयजुःकाण्व
पदपाठेद्वाविंशत्तितमोध्यायः॥ छ॥ हरिः ॐम्॥ इमम्। मे। वरुण। श्रुधि।
हवम्। अद्य। चा। मृळया। त्वाम्। अवस्युः। आ। चके॥ १॥ त्वम्। नः। अग्ने।
वरुणस्य। विद्वान्। देवस्य। हेळः। अव। यासिसीष्ठाः। यजिष्ठः। वन्हितम
इति वन्हिऽतमः। शोशुचानः। विश्वा। द्वेषांसि। प्र। मुमुग्धि। अस्मत्॥ २॥
सः। त्वम्। नः। अग्ने। अवमः। भवा। ऊती। नेदिष्ठः। अस्याः। उषसः। व्यु
ष्टाविति विऽउष्टौ। अव। यक्ष्व। नः। वरुणम्। रराणः। वीहि। मृळीकम्। सु

हव्यइतिसुऽहव्यः। नः। शाधि॥ ३॥ महीम्। ऊँइत्यूँ। सु। मातरम्। सुव्रता
नामितिसुऽव्रतानाम्। ऋतस्य। पत्नीम्। अवसे। हुवेम। तुविक्षत्रामिति
तुविऽक्षत्राम्। अजरंतीम्। उरूचीम्। सुशर्माणमितिसुऽशर्माणम्। अ
दितिम्। सुप्रणीतिम्। सुप्रनीतिमितिसुऽप्रनीतिम्॥ ५॥ सुत्रामाणमि
तिसुऽत्रामाणम्। पृथिवीम्। द्याम्। अनेहसम्। सुशर्माणमितिसुऽश
र्माणम्। अदितिम्। सुप्रणीतिम्। सुप्रनीतिमितिसुऽप्रनीतिम्। दैवीम्।
नावम्। स्वरित्रामितिसुऽअरित्राम्। अनागसम्। अस्रवंतीम्। आ। रु

॥३०॥

हेमास्वस्तये ॥५॥ सुनावमितिसुऽनावम् । आ । रुहेयम् । अस्रवंतीम् ।
अनागसम् । त्रातारित्रामितित्रातऽअरित्राम् । स्वस्तये ॥६॥ आ । नः ।
मित्रावरुणा । घृतैः । गव्यूतिम् । उक्षतम् । मध्वा । रजांसि । सुक्रतू इ
तिसुऽक्रतू ॥७॥ प्र । बाहवा । सिसृतम् । जीवसे । नः । आ । नः । गव्यूति
म् । उक्षतम् । घृतेन । आ । मा । जने । श्रवयतम् । युवाना । श्रुतम् । मे । मि
त्रावरुणा । हवा । इमा ॥८॥ समिद्धइतिसम्ऽइद्धः । अग्निः । समिधे
तिसम्ऽइधा । सुसमिद्धइतिसुऽसमिद्धः । वरेण्यः । गायत्री । छंदः

॥३०॥

इंद्रियम्। त्र्यविरितित्रिऽअविः। गोः। वयः। दधुः॥९॥ तनूनपादि
तितनूऽनपात्। शुचिव्रतइतिशुचिऽव्रतः। तनूपाइतितनूऽपाः।
च। सरस्वती। उष्णिहा। छंदः। इंद्रियम्। दित्यवाडितिदित्यऽवाट्। गौः।
४ को वयः। दधुः॥१०॥ ईन्निः। अग्निः। ईञ्जः। सोमः। देवः। अमर्त्यः। अनु
ष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। छंदः। इंद्रियम्। पंचाविरितिपंचऽअ
विः। गौः। वयः। दधुः॥११॥ सुबर्हिरितिसुऽबर्हिः। अग्निः। पूषण्वानि
तिपूषण्ऽवान्। स्तीर्णबर्हिरितिस्तीर्णऽबर्हिः। अमर्त्यः। बृहती। छंदः।

इंद्रियम्। त्रिवत्सइति त्रिऽवत्सः। गौः। वयः। दधुः॥१२॥ दुरः। देवीः।
दिशः। महीः। ब्रह्मा। देवः। बृहस्पतिः॥ पंक्तिः। छंदः। इह। इंद्रियम्। तुर्य-
वाडिति तुर्यऽवाट्। गौः। वयः। दधुः॥१३॥ उषेइत्युषे। यह्वीइति यह्वी।
सुपेशसेति सुऽपेशसा। विश्वे। देवाः। अमर्त्याः। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति
त्रिऽस्तुप्। छंदः। इह। इंद्रियम्। पष्ठवाडिति पष्ठऽवाट्। गौः। वयः। दधुः॥१४॥
दैव्या। होतारा। भिषजा। इंद्रेण। सयुजेति सऽयुजा। युजा। जगती। छं-
दः। इंद्रियम्। अनड्वान्। गौः। वयः। दधुः॥१५॥ तिस्रः। इडा। सरस्व-

ती।भारती।मरुतः।विशः।विराडिति विऽराट्।छंदः।इह।इंद्रियम्।
धेनुः।गौः।न।वयः।दधुः॥१६॥ त्वष्टा।तुरीपः।अद्भुतः।इंद्राग्नी।इतीं
द्राग्नी।पुष्टिवर्द्धनेति पुष्टिऽवर्द्धनी।द्विपदेति द्विऽपदा।छंदः।इंद्रिय
म्।उक्षा।गौः।न।वयः।दधुः॥१७॥ शमिता।नः।वनस्पतिः।सविता।
प्रसुवन्निति प्रऽसुवन्।भगम्।ककुप्।छंदः।इह।इंद्रियम्।वशा।वे
हत्।वेहत्।वयः।दधुः॥१८॥ स्वाहा।यज्ञम्।वरुणः।सुक्षत्र इति सु
क्षत्रः।भेषजम्।करत्।अतिछंदा इत्यतिऽछंदाः।इंद्रियम्।बृहत्।

ऋषभः। गौः। वयः। दधुः॥१९॥ वसंतेन। ऋतुना। देवाः। वसवः। त्रिवृ
तेति त्रिऽवृता। स्तुताः। रथंतरेणेति रथम्ऽतरेण। तेजसा। हविः। इंद्रे।
वयः। दधुः॥२०॥ ग्रीष्मेण। ऋतुना। देवाः। रुद्राः। पंचदश इति पंचऽदशे।
स्तुताः। बृहता। यशसा। बलम्। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥२१॥ वर्षाभिः।
ऋतुना। आदित्याः। स्तोमे। सप्तदश इति सप्तऽदशे। स्तुताः। विरूपेण।
विशा। ओजसा। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥२२॥ शारदेन। ऋतुना। दे
वाः। एकविꣳश इत्येकऽविꣳशे। ऋभवः। स्तुताः। वैराजेन। श्रिया।

श्रियम्।हविः।इंद्रे।वयः।दधुः॥२३॥हेमंतेन।ऋतुना।देवाः।त्रिणवे।
त्रिनवइतित्रिनवे।मरुतः।स्तुताः।बलेन।शक्वरीः।सहः।हविः।इं
द्रे।वयः।दधुः॥२४॥शैशिरेण।ऋतुना।देवाः।त्रयस्त्रिंशइतित्रयःऽ
त्रिंशे।अमृताः।स्तुताः।सत्येन।रेवतीः।क्षत्रम्।हविः।इंद्रे।वयः।
दधुः॥२५॥होता।यक्षत्।समिधेतिसम्ऽइधा।अग्निम्।इडः।पदे।
अश्विना।इंद्रम्।सरस्वतीम्।अजः।धूम्रः।न।गोधूमैः।कुवलैः।भे
षजम्।मधु।शष्पैः।न।तेजः।इंद्रियम्।पयः।सोमः।परिस्रुतेतिपरिऽ

स्कृता। घृतम्। मधु। व्यंतु। आज्यस्य। होतः। यज ॥२६॥ तनूनपादिति
तनूऽनपात्। सरस्वतीम्। अविः। मेषः। न। भेषजम्। पथा। मधुमतेतिम
धुऽमता। भरन्। अश्विना। इंद्राय। वीर्यम्। बदरैः। उपवाकाभिरित्युपऽ
वाकाभिः। भेषजम्। तोक्मभिरितितोक्मऽभिः। पयः ॥२७॥ नराशंस
म्। न। नग्नहुं। पतिम्। सुरया। भेषजम्। मेषः। सरस्वती। भिषक्। रथः।
न। चंद्री। अश्विनोः। वपाः। इंद्रस्य। वीर्यम्। बदरैः। उपवाकाभिरि
त्युपऽवाकाभिः। भेषजम्। तोक्मभिरितितोक्मऽभिः। पयः ॥२८॥ इ

३ बर्हिः।

ह्वो।ईळितः।आजुह्वान इत्याऽजुह्वानः।सरस्वतीम्।इंद्रम्।बलेन।वर्द्धयन्।
ऋषभेण।गवा।इंद्रियम्।अश्विना।इंद्राय।भेषजम्।यवैः।कर्कंधुभिरि
ति कर्कंधुऽभिः।मधु।लाजैः।न।मासरम्।पयः॥२९॥ ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽ
म्रदाः।भिषक्।न।सरस्वत्या।भिषजा।अश्विना।अश्वा।शिशुमतीति शिशुऽ
मती।भिषक्।धेनुः।सरस्वती।भिषक्।दुहे।इंद्राय।भेषजम्।पयः॥३०॥
दुरः।दिशः।कवष्यः।न।व्यचस्वतीः।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।न।दुरः।
दिशः।इंद्रः।न।रोदसी इति रोदसी।दुघे इति दुघे।दुहे।धेनुः।सरस्वती।

अश्विना । इंद्राय । भेषजम् । शुक्रम् । न । ज्योतिः । इंद्रियम् । पयः ॥ ३१ ॥ सुपेशसेति सुऽपेशसा । उषे इत्युषे । नक्तम् । दिवा । अश्विना । सम् । अंजाते इत्यंजाते । सरस्वत्या । त्विषिम् । इंद्रे । न । भेषजम् । श्येनः । न । रजसा । हृदा । श्रिया । न । मासरम् । पयः । दैव्या । होतारा । भिषजा । अश्विना । इंद्रम् । न । जागृवि । दिवा । नक्तम् । न । भेषजैः । शूषम् । सरस्वती । भिषक् । सीसेन । दुहे । इंद्रियम् । पयः ॥ ३३ ॥ तिस्रः । देवीः । न । भेषजम् । त्रयः । त्रिधातव इति त्रिऽधातवः । अपसः । रूपम् । इंद्रे । हिरण्ययम् । अश्विना । इळा । न । भारती । वाचा ।

सरस्वती। महः। इंद्राय। दुहे। इंद्रियम्। पयः॥३४॥ सुरेतसमितिसुऽ
रेतसम्। ऋषभम्। नर्यापसमितिनर्यऽअपसम्। त्वष्टारम्। इंद्रम्। अश्वि
ना। भिषजम्। न। सरस्वतीम्। ओजः। न। जूतिः। इंद्रियम्। वृकः। न। रभसः।
भिषक्। यशः। सुरया। भेषजम्। श्रिया। न। मासरम्। पयः॥३५॥ वनस्प
तिम्। शमितारम्। शतक्रतुमितिशतऽक्रतुम्। भीमम्। न। मन्युम्। राजा
नम्। व्याघ्रम्। नमसा। अश्विना। भामम्। सरस्वती। भिषक्। इंद्राय। दु
हे। इंद्रियम्। पयः॥३६॥ अग्निम्। स्वाहा। आज्यस्य। स्तोकानाम्। मेदसा

म्।पयक्।छागम्।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।मेषम्।सरस्वत्यै।ऋष
भम्।इन्द्राय।सिंहाय।सहसे।इन्द्रियम्।अग्निम्।न।भेषजम्।सोमम्।
इन्द्रियम्।इन्द्रम्।सुत्रामाणमितिसुऽत्रामाणम्।सवितारम्।वरुणम्।
भिषजाम्।पतिम्।वनस्पतिम्।प्रियम्।पाथः।न।भेषजम्।देवाः।
आज्यपाइत्याज्यऽपाः।जुषाणः।अग्निः।भेषजम्।पयः।सोमः।परि
स्रुतेतिपरिऽस्रुता।घृतम्।मधु।व्यन्तु।आज्यस्य।होतः।यज॥२७॥अ
श्विनौ।छागस्य।वपायाः।मेदसः।जुषेताम्।हविः।होतः।यज।सर

स्वतीम्।मेषस्य।वपायाः।मेदसः।जुषताम्।हविः।होतः।यज।इं
द्रम्।ऋषभस्य।वपायाः।मेदसः।जुषताम्।हविः।होतः।यज॥३८
अश्विनौ।सरस्वतीम्।इंद्रम्।सुत्रामाणमितिसुत्रामाणम्।इमे।सो
माः।सुरामाणः।छागैः।न।मेषैः।ऋषभैः।सुताः।शष्पैः।न।तोक्म
भिरितितोक्मऽभिः।लाजैः।महस्वंतः।मदाः।मासरेण।परिष्कृताः।
परिष्कृताइतिपरिऽकृताः।शुक्राः।पयस्वंतः।अमृताः।प्रस्थिताइ
तिप्रऽस्थिताः।वः।मधुश्चुतइतिमधुऽश्चुतः।तान्।अश्विना।सर

स्वती। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। वृत्रहेति वृत्रऽहा। जुषंताम्। सोम्य
म्। मधु। पिबंतु। मदंतु। व्यंतु। होतः। यज॥ ३९॥ अश्विनौ। छागस्य। ह
विषः। आत्ताम्। अद्य। मध्यतः। मेदः। उद्भृतमित्युत्ऽभृतम्। पुरा। द्वे
षोभ्य इति द्वेषःऽभ्यः। पुरा। पौरुषेय्याः। गृभः। घस्ताम्। नूनम्। घासे
अज्राणामिति घासेऽअज्राणाम्। यवसप्रथमानामिति यवसऽ
प्रथमानाम्। सुमत्क्षराणामिति सुमत्ऽक्षराणाम्। शतरुद्रियाणा
मिति शतऽरुद्रियाणाम्। अँष्वात्तानाम्। अग्निस्वात्तानामित्यग्निऽस्वा

ग्नि

त्तानाम्।पीवोपवसनानामितिपीवःऽउपवसनानाम्।पार्श्वतः।श्रो
णितः।शितामतः।उत्सादतइत्युत्ऽसादतः।अंगादंगादित्यंगात्ऽअं
गात्।अवत्तानाम्।करतः।एव।अश्विना।जुषेताम्।हविः।होतः।यज॥
सरस्वतीम्।मेषस्य।हविषः।आवयत्।घसत्।करत्।एवम्।सरस्व
ती।जुषताम्।हविः।होतः।यज।इंद्रम्।ऋषभस्य।हविषः।आवयत्।
घसत्।करत्।एवम्।इंद्रः।जुषताम्।हविः।होतः।यज॥४०॥वनस्प
तिम्।अग्नि।हि।पिष्टतमयेतिपिष्टऽतमया।रभिष्ठया।रशनया।अ

ष्वित। यत्र। अश्विनोः। छागस्य। हविषः। प्रिया। धामानि। सरस्वत्याः।
मेषस्य। इंद्रस्य। ऋषभस्य। अग्नेः। सोमस्य। इंद्रस्य। सुत्राम्ण इति सुऽ
त्राम्णः। सवितुः। वरुणस्य। वनस्पतेः। प्रिया। पाथांसि। देवानाम्।
आज्यपानामित्याज्यऽपानाम्। यत्र। अग्नेः। होतुः। प्रिया। धामानि। त
त्र। एतान्। प्रस्तुत्येवेति प्रस्तुत्यऽइव। उपस्तुत्येवेत्युपस्तुत्यऽइव। उ
पावस्रक्षदित्युपऽअवस्रक्षत्। रभीयसइवेति रभीयसःऽइव।
कृत्वी। करत्। एवम्। देवः। वनस्पतिः। जुषताम्। हविः। होतः। यज॥४१॥

अग्निम्। स्विष्टकृतमिति स्विष्टऽकृतम्। अयाट्। अग्निः। यक्षत्। स्व
म्। महिमानम्। आ। यजताम्। एज्याइत्याऽइज्याः। इषः। कृणोतु। सः।
अध्वरा। जातवेदा इति जातऽवेदाः। जुषताम्। हविः। होतः। यज॥ ४२॥
देवम्। बर्हिः। सरस्वती। सुदेवमिति सुऽदेवम्। इंद्रे। अश्विना। तेजः।
न। चक्षुः। अक्ष्योः। बर्हिषा। दधुः। इंद्रियम्। वसुवन इति वसुऽवने।
वसुधेयस्येति वसुऽधेयस्य। व्यंतु। यज॥ ४३॥ देवीः। द्वारः। अश्विना।
भिषजा। इंद्रे। सरस्वती। प्राणम्। न। वीर्यम्। नसि। द्वारः। दधुः। इंद्रि

॥३८॥

यम्।वसुवन इति वसुऽवने॥७४॥ देवी इति देवी।उषासौ।उषसा
इत्युषसौ।अश्विना।सुत्रामेति सुऽत्रामा।इंद्रे।सरस्वती।बलम्।न।
वाचम्।आस्ये।उषाभ्याम्।दधुः।इंद्रियम्।वसुवन इति वसुऽवने ॥७५॥
देवी इति देवी।जोष्ट्री इति जोष्ट्री।सरस्वती।अश्विना।इंद्रम्।अवर्द्ध
यन्।श्रोत्रम्।न।कर्णयोः।यशः।ज्योष्ट्रीभ्याम्।दधुः।इंद्रियम्।वसु
वसुन इति वसुऽवने॥७६॥ देवी इति देवी।ऊर्जाहुती इत्यूर्जाऽआहु
ती।दुघे इति दुघे।सुदुघेति सुऽदुघा।इंद्रे।सरस्वती।अश्विना।निष

॥३८॥

जा।अवतः।शुक्रम्।न।ज्योतिः।स्तनयोः।आहुती इत्याऽहुती।धत्तः।
इंद्रियम्।वसुवन इति वसुऽवने॥४७॥ देवा।देवानाम्।भिषजा।होता
रौ।इंद्रम्।अश्विना।वषट्कारैरिति वषट्कारैः।सरस्वती।त्विषिम्।
न।हृदये।मतिम्।होतृभ्यामिति होतृऽभ्याम्।दधुः।इंद्रियम्।वसु
वन इति वसुऽवने॥४८॥ देवीः।तिस्रः।तिस्रः।देवीः।अश्विना।इ
ळा।सरस्वती।शूषम्।न।मध्ये।नाभ्याम्।इंद्राय।दधुः।इंद्रियम्।
वसुवन इति वसुऽवने॥४९॥ देवः।इंद्रः।नराशंसः।त्रिवरूथ

इतित्रिऽवरूथः।सरस्वत्या।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।ईयते।रथः।
रेतः।न।रूपम्।अमृतम्।जनित्रम्।इंद्राय।त्वष्टा।दधत्।इंद्रियाणि।
वसुवनइति वसुऽवने॥५०॥देवः।देवैः।वनस्पतिः।हिरण्यपर्णइ
ति हिरण्यऽपर्णः।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।सरस्वत्या।सुपिप्पल
इति सुऽपिप्पलः।इंद्राय।पच्यते।मधु।ओजः।न।जूतिः।ऋषभः।
न।भामम्।वनस्पतिः।नः।दधत्।इंद्रियाणि।वसुवनइति वसुऽवने॥५१॥
देवम्।बर्हिः।वारितीनाम्।अध्वरे।स्तीर्णम्।अश्विभ्यामित्यश्विऽ

त्याम्। ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः। सरस्वत्या। स्योनम्। इंद्र। ते। सदः। ईशा
यै। मन्युम्। राजानम्। बर्हिषा। दधुः। इंद्रियम्। वसुवन इति वसुऽ
वने ॥५४॥ देवः। अग्निः। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। देवान्। यक्षत्।
यथायथमिति यथाऽयथम्। होतारौ। इंद्रम्। अश्विना। वाचा। वाचं
म्। सरस्वतीम्। अग्निम्। सोमम्। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। स्विष्ट इति
सुऽइष्टः। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। सविता। वरुणः। भिषक्। इष्टः।
देवः। वनस्पतिः। स्विष्टा इति सुऽइष्टाः। देवाः। आज्यपा इत्याज्यऽपाः।

स्विष्ट इति सुऽइष्टः। अग्निः। अग्निना। होता। होत्रे। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽ
कृत्। यज्ञाः। न। दधत्। इंद्रियम्। ऊर्जम्। अपचितिमित्यपऽचितिम्।
स्वधाम्। वसुवन इति वसुऽवने। वसुधेयस्येति वसुऽधेयस्य। व्यंतु।
यज ॥ ५३ ॥ अग्निम्। अद्य। होतारम्। अवृणीत। अयम्। यजमानः।
पचन्। पक्तीः। पचन्। पुरोडाशान्। बध्नन्। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्या
म्। छागम्। सरस्वत्यै। मेषम्। इंद्राय। ऋषभम्। सुन्वन्। अश्विभ्यामि
त्यश्विऽभ्याम्। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्ण इति सुऽत्राम्णे। सुरासोमानिति

सुराऽसोमान्॥५४॥सूपस्थाइतिसुऽउपस्थाः।अद्य।देवः।वनस्पतिः।
अभवत्।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।छागेन।सरस्वत्यै।मेषेण।इंद्राय।
ऋषभेण।अक्षन्।तान्।मेदस्तः।प्रति।पचता।अगृभीषत।अवीवृधं
त।पुरोळाशैः।अपुः।अश्विना।सरस्वती।इंद्रः।सुत्रामेतिसुऽत्रामा।सुरा
सोमानितिसुराऽसोमान्॥५५॥त्वाम्।अद्य।ऋषे।आर्षेय।ऋषीणाम्।
नपात्।अवृणीत।अयम्।यजमानः।बहुभ्यइतिबहुऽभ्यः।आ।संग
तेभ्यइतिसम्ऽगतेभ्यः।एषः।मे।देवेषु।वसु।वारि।आ।यक्ष्यते।इति।

॥४१॥

ताय्या। देवाः। देव। दानानि। अदुः। तानि। अस्मै। आ। च। शास्व। आ। च।
गुरस्व। इषितः। च। होतः। असि। भद्रवाच्यायेति भद्रऽवाच्याय। प्रेषित
इति प्रऽइषितः। मानुषः। सूक्तवाकायेति सूक्तऽवाकाय। सूक्तेति सुऽउ
क्ता। ब्रूहि॥५८॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदसंहितायां त्रयोविंशतिमोध्या
यः॥ध॥ हरिः। ॐ मा। तेजः। असि। शुक्रम्। अमृतम्। आयुष्पाः। आयुः
पा इत्यायुःऽपाः। आयुः। मे। पाहि। आ। ददे॥१॥ इमाम्। अगृभ्णन्। रश
नाम्। ऋतस्य। पूर्वे। आयुषिविदथेषु। कव्या। सा। नः। अस्मिन्। सुते। आ।

॥४१॥

वनूवाकृतस्य। सामभृ। सरम्। आरपंती स्वाऽरपंती॥ रा॥ अग्निष्वा
स्वत्तिऽष्वाः। अस्ति। ऋतुवन्तम्। यंता। धर्त्ता। सः। स्वम्। अग्निम्। वैश्वान
रम्। सप्रथसमिति सऽप्रथसम्। गय। स्वाहाकृत इति स्वाहाऽकृतः। स्वगे
ति स्वऽगा। त्वा। देवेभ्यः॥ ३॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। ब्रह्मन्। अ
श्वम्। नत्स्यामि। देवेभ्यः। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। तेन। राध्यास
म्। तम्। बधान। देवेभ्यः। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। तेन। राध्नुहि।
प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। त्वा। जुष्टम्। प्र। उक्षामि। इन्द्राग्निभ्यामि

॥४२॥

तींद्राग्निऽभ्याम्। वायवे। विश्वेभ्यः सर्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः। जुष्टम्।
प्र। उक्षामि॥४॥ यः। अर्वंतम्। जिघांसति। तम्। अभि। अमीति। व
रुणः। परः। मर्त्तः। परः। श्वा॥५॥ अग्नये। स्वाहा। सोमाय। अपाम्।
मोदाय। सवित्रे। वायवे। विष्णवे। इंद्राय। बृहस्पतये। मित्राय। वरु
णाय॥६॥ हिंकारायेति हिम्ऽकाराय। हिंहृतायेति हिम्ऽहृताय।
क्रंदते। अवक्रंदायेत्यवऽक्रंदाय। प्रोथते। प्रप्रोथायेति प्रऽप्रोथाय।
गंधाय। घ्राताय॥७॥ निविष्टायेति निऽविष्टाय। उपविष्टायेत्युपऽ

॥४२॥

विष्ठाय।संदितायेतिसम्ऽदिताय।चलते।आसीनाय।शयानाय।
स्वपते।जाग्रते॥८॥कूजते।प्रबुद्धायेतिप्रऽबुद्धाय।विजृंभमाणाये
तिविऽजृंभमाणाय।विचृत्तायेतिविऽचृत्ताय।संहानायेतिसम्ऽ
हानाय।उपस्थितायेत्युपऽस्थिताय।आयनायेत्याऽअयनाय।प्रा
यणाय।प्रायनायेतिप्रऽअयनाय॥९॥यते।धावते।उद्द्रावायेत्युत्ऽ
द्रावाय।उद्द्रुतायेत्युत्ऽद्रुताय।शूकाराय।शूकृताय।निषण्णाय।
निसन्नायेतिनिऽसन्नाय।उत्थिय॥१०॥जवाय।बलाय।विवर्त्तमा

न्नायेतिविऽवर्त्तमानाय।विवृत्तायेतिविऽवृत्ताय।विधून्वानाये
तिविऽधून्वानाय।विधूतायेतिविऽधूताय।शुश्रूषमाणाय।शृण्व
ते॥११॥ईक्षमाणाय।ईक्षिताय।वीक्षितायेतिविऽईक्षिताय।नि
मेषायेतिनिऽमेषाय।यत्।अत्ति।तस्मै।पिबति।मूत्रम्।करोति।कु
र्वते।कृताय॥१२॥हिरण्यपाणिमितिहिरण्यऽपाणिम्।ऊतये।सविता
रम्।उप।ह्वये।सः।चेत्ता।देवता।पदम्॥१३॥देवस्य।चेततः।मही
म्।प्र।सवितुः।हवामहे।सुमतिमितिसुऽमतिम्।सत्यराधसमि

त्विसस्वऽराधसम् ॥१४॥ सुष्टुतिम् । सुस्तुतिमितिसुऽस्तुतिम् । सुमतीवृधः ।
सुमतिवृधइतिसुमतिऽवृधः । रातिम् । सवितुः । ईमहे । प्र । देवाय । मती
विदे । मतिविदइतिमतिऽविदे ॥१५॥ रातिम् । सत्पतिमितिसत्ऽपतिम् ।
महे । सवितारम् । उप । हुये । आसवमित्याऽसवम् । देववीतयइतिदेवऽ
वीतये ॥१६॥ देवस्य । सवितुः । मतिम् । आसवमित्याऽसवम् । विश्वदे
व्यमितिविश्वऽदेव्यम् । धिया । भगम् । मनामहे ॥१७॥ अग्निम् । स्तोमे
न । बोधय । समिधानइतिसम्ऽइधानः । अमर्त्यम् । हव्या । देवेषु । नः ।

दधत्॥१८॥ सः। हव्यवाडिति हव्यऽवाट्। अमर्त्यः। उशिक्। दूतः। चनो
हित इति चनः ऽहितः। अग्निः। धिया। सम्। ऋण्वति।१९। तम्। त्वा।
घृतस्नो इति घृतऽस्नो। ईमहे। चित्रभानो इति चित्रऽभानो। स्वर्विद
मिति स्वः ऽविदम्। दियान्। आ। वीतये। वह॥२०॥ अग्निम्। दूतम्। पुरः।
दधे। हव्यवाहमिति हव्यऽवाहम्। उप। ब्रुवे। देवान्। आ। सादयात्। इह॥२१॥
अजीजनः। हि। पवमान। सूर्यम्। विधार इति विऽधारे। शक्मना। पयः।
गोजीरयेति गोऽजीरया। रंहमाणः। पुरंध्येति पुरम्ऽध्या॥२२॥ चिन्नूरि

तिविऽभूः। मात्रा। प्रभूरितिप्रऽभूः। पित्रा। अश्वः। असि। हयः। अत्यः। मयः।
अर्वा। सप्तिः। वाजी। वृषा। नृमणाः। नृमनाइतिनृऽमनाः। ययुः। शिशुः।
नाम। असि। आदित्यानाम्। पत्वा। अनु। इहि॥२३॥ देवाः। आशापाला इ
त्याशाऽपालाः। एतम्। देवेभ्यः। अश्वम्। मेधाय। प्रोक्षितमितिप्रऽउक्षित
म्। रक्षत। इह। रंतिः। इह। रमताम्। इह। धृतिः। इह। स्वधृतिरितिस्वऽ
धृतिः। स्वाहा॥२४॥ काय। कस्मै। कतमस्मै। आधिमित्याऽधिम्। आधीता
येत्याऽधीताय। मनः। प्रजापतय इतिप्रजाऽपतये। चित्तम्। विज्ञाताये

तिविऽस्वानाय ॥२५॥ अदित्यै । मह्यै । सुमृळीकायेति सुऽमृळीकायै ।
सरस्वत्यै । पावकायै । बृहत्यै ॥२६॥ पूष्णे । प्रपथ्यायेति प्रऽपथ्याय । नरं
धिषाय । त्वष्ट्रे । तुरीपाय । पुरुरूपायेति पुरुऽरूपाय । विष्णवे । निभूयपा
येति निभूयऽपाय । शिपिविष्टायेति शिपिऽविष्टाय ॥२७॥ आ । ब्रह्मन् ।
५व ब्राह्मणः । ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्मऽवर्चसी । जायताम् । आ । राष्ट्रे । राजन्यः ।
शूरः । इषव्यः । अतिव्याधीत्यतिऽव्याधी । महारथ इति महाऽरथः ।
जायताम् ॥२८॥ दोग्ध्री । धेनुः । वोढा । अनड्वान् । आशुः । सप्तिः । पुरं

न्धिरितिपुरम्ऽधिः। योषा। जिष्णुः। रथेष्ठाः। रथेस्थाइतिरथेऽस्थाः। स
भेयः। युवा। आ। अस्य। यजमानस्य। वीरः। जायताम्॥२९॥ निकामेनि
कामइतिनिकामेऽनिकामे। नः। पर्जन्यः। वर्षतु। फलवत्यइतिफलऽवत्यः।
नः। ओषधयः। पच्यंताम्। योगक्षेमइतियोगऽक्षेमः। नः। कल्पताम्॥३०॥
प्राणाय। अपानायेत्यपऽआनाय। व्यानायेतिविऽआनाय। चक्षुषे। श्रो
त्राय। वाचे। मनसे॥३१॥ प्राच्यै। दिशे। अर्वाच्यै। दक्षिणायै। प्रतीच्यै। उ
दीच्यै। ऊर्ध्वायै। अवाच्यै। अर्वाच्यै। दिशे॥३२॥ अन्त्यइत्यन्तऽन्त्यः। वा

स्रवंतीभ्यः ।१

द्भ्य इत्यत्ऽभ्यः । उदकाय । तिष्ठंतीभ्यः । स्यंदमानाभ्यः । कूप्याभ्यः । सू
द्याभ्यः । धार्याभ्यः । अर्णवाय । समुद्राय । सरिराय ॥ २३ ॥ वाताय । धूमा
य । अभ्राय । मेघाय । विद्योतमानायेति वि ऽ द्योतमानाय । स्तनयते ।
अवस्फूर्जत इत्यव ऽ स्फूर्जते । वर्षते । अववर्षत इत्यव ऽ वर्षते । उग्रमारी २४
भम् । उद्गृह्णत इत्युत ऽ गृह्णते । उद्गृहीतायेत्युत् ऽ गृहीताय । प्रुष्णते । शीका
यते । प्रुष्वाभ्यः । ह्रादुनीभ्यः । नीहाराय ॥ २४ ॥ अग्नये । सोमाय । इंद्राय । पृ
थिव्यै । अन्तरिक्षाय । दिवे । दिग्भ्य इति दिक् ऽ भ्यः । आशाभ्यः । उर्व्यै । अर्वाच्यै ।

दिवे॥२५॥नक्षत्रेभ्यः।नक्षत्रियेभ्यः।अहोरात्रेभ्यः।अर्द्धमासेभ्यइत्यर्द्धऽ
मासेभ्यः।मासेभ्यः।ऋतुभ्यइत्यृतुऽभ्यः।आर्त्तवेभ्यः।संवत्सराय।द्यावापृ
थिवीभ्याम्॥२६॥चंद्राय।सूर्याय।रश्मिभ्यइतिरश्मिऽभ्यः।वसुभ्यइति
वसुऽभ्यः।रुद्रेभ्यः।आदित्येभ्यः।मरुद्भ्यइतिमरुत्ऽभ्यः।विश्वेभ्यः।देवेभ्यः॥२७॥
मूलेभ्यः।शाखाभ्यः।वनस्पतिभ्यइतिवनस्पतिऽभ्यः।पुष्पेभ्यः।फलेभ्यः।
ओषधीभ्यः॥२८॥पृथिव्यै।अंतरिक्षाय।दिवे।सूर्याय।चंद्राय।नक्षत्रेभ्यः।
अद्भ्यइत्यत्ऽभ्यः।ओषधीभ्यः।वनस्पतिभ्यइतिवनस्पतिऽभ्यः।परिप्लु

वेभ्य इति परिऽप्लवेभ्यः। चराचरेभ्यः। सरीसृपेभ्यः॥२९॥ असवे। वसवे।
विभुव इति विऽभुवे। विवस्वते। गणश्रिय इति गणऽश्रिये। गणपत
य इति गणऽपतये। अभिभुव इत्यभिऽभुवे। अधिपतय इत्यधिऽपत
ये॥३०॥ शूषाय। सꣳसर्पायेति सम्ऽसर्पाय। चंद्राय। ज्योतिषे। मलिम्लु
चाय। दिवा। पतयते॥३१॥ मधवे। माधवाय। शुक्राय। शुचये। नभसे।
नभस्याय। इषाय। ऊर्जाय। सहसे। सहस्याय। तपसे। तपस्याय। अꣳ
हसस्पतये। अꣳहसःपतय इत्यꣳहसःऽपतये॥३२॥ वाजाय। प्रसवा

येति प्र ऽ सवाय । अपिजायेत्यपि ऽ जाय । क्रतवे । स्वः । मूर्द्ध्ने । व्यश्नुविन इति
वि ऽ अश्नुऽविने । अंत्याय । आंत्यायनायेत्यांत्य ऽ आयनाय । भौवनाय । भु
वनस्य । पतये । अधिपतय इत्यधि ऽ पतये । प्रजापतय इति प्रजा ऽ पत
ये ॥ ३२ ॥ आयुः । यज्ञेन । कल्पताम् । प्राणः । अपान इत्यप ऽ आनः । व्या
न इति वि ऽ आनः । उदान इत्युत् ऽ आनः । समान इति सम् ऽ आनः । च
क्षुः । श्रोत्रम् । वाक् । मनः । आत्मा । पृष्ठम् । ब्रह्म । यज्ञः । ज्योतिः । स्वः । यज्ञे
न । कल्पताम् ॥ ३३ ॥ एकस्मै । द्वाभ्याम् । शताय । एकशतायेत्येक ऽ शता

या।व्युष्ट्या इति विऽउष्ट्यै।स्वर्गायेति स्वःऽगाय।स्वाहा॥ ३४॥ इति सुक्ल
यजुः काण्वपदसंतायां त्रयोविंशतितमोऽध्यायः॥ ५॥ हरिः ॐम्॥ प्रजा
पतय इति प्रजाऽपतये।त्वा।जुष्टम्।गृह्णामि।एषः।ते।योनिः।सूर्यः।ते।
महिमा।यः।ते।अहन्।संवत्सरे।महिमा।संबभूवेति सम्ऽबभूव।वा
यौ।अंतरिक्षे।दिवि।सूर्ये।तस्मै।ते।महिम्ने।प्रजापतय इति प्रजाऽप
तये।स्वाहा।देवेभ्यः॥ १॥ यः।प्राणतः।निमिषत इति निऽमिषतः।महि
त्वेति महिऽत्वा।एकः।इत्।राजा।जगतः।बभूव।यः।ईशे।अस्य।द्विप

द इति द्विऽपदः । चतुष्पदः । चतुःपद इति चतुःऽपदः । कस्मै । देवाय ।
हविषा । विधेम ॥ २ ॥ चंद्रमाः । ते । महिमा । यः । ते । रात्रौ । संवत्सरे । महि
मा । संबभूवेति सम्ऽबभूव । पृथिव्याम् । अग्नौ । नक्षत्रेषु । चंद्रमसि ।
तस्मै । ते । महिम्ने । प्रजापतय इति प्रजाऽपतये । देवेभ्यः । स्वाहा ॥ ३ ॥ युं
जंति । ब्रध्नम् । अरुषम् । चरंतम् । परि । तस्थुषः । रोचंते । रोचना । दि
वि ॥ ४ ॥ युंजंति । अस्य । काम्या । हरी इति हरी । विपक्षसेति विऽपक्षसा ।
रथे । शोणा । धृष्णू इति धृष्णू । नृवाहसेति नृऽवाहसा ॥ ५ ॥ यत् । वातः । अ

पः।अगन्नीगन्।प्रियाम्।इन्द्रस्य।तन्वम्।एतम्।स्तोतः।अनेन।पथा।
पुनः।अश्वम्।आ।वर्त्तया।सि।नः॥६॥वसवः।त्वा।अंजंतु।गायत्रेण।
छंदसा।रुद्राः।त्रैष्टुभेन।त्रैस्तुभेनेतित्रैस्तुभेन।आदित्याः।जागतेन॥७॥
भूः।भुवः।स्वः।लाजी३न्।शाची३न्।यव्ये।गव्ये।एतत्।अन्नम्।अत्त।
देवाः।एतत्।अन्नम्।अद्धि।प्रजापत इति प्रजाऽपते॥८॥कः।स्वित्।एका
की।चरति।कः।उ इस।स्वित्।जायते।पुनरितिपुनः।किम्।स्वित्।हिम
स्य।भेषजम्।उँ इसँ।आवपनमित्याऽवपनम्।महत्॥९॥सूर्यः।एकाकी।

विं॰म॰१

४ लि

चरति।चंद्रमाः।जायते।पुनरितिपुनः।अग्निः।हिमस्य।भेषजम्।भूमिः।
आवपनमित्याऽवपनम्।महत्॥१०॥ का।स्वित्।आसीत्।पूर्वचित्तिरि
तिपूर्वऽचित्तिः।किम्।स्विम्।आसीत्।बृहत्।वयः।का।स्वित्।आसीत्।
पिँप्पिला।का।स्वित्।आसीत्।पिशंगिला॥११॥ द्यौः।आसीत्।पूर्वचित्ति
रितिपूर्वऽचित्तिः।अश्वः।आसीत्।बृहत्।वयः।अविः।आसीत्।पिलि
प्पिला।रात्रिः।आसीत्।पिशंगिला॥१२॥ वायुः।त्वा।पचतैः।अवतु।अ
सितग्रीवइत्यसितऽग्रीवः।छागैः।न्यग्रोधः।चमसैः।शल्मलिः।वृद्ध्या॥१३॥

नू२

एषः।स्यः।राथ्यः।वृषा।पड्भिरितिपट्ऽभिः।चतुर्भिरितिचतुःऽभिः।
आ।इत्।अगन्।ब्रह्मा।अहृछः।च।नः।अवतु।नमः।अग्नये॥१४॥संशित
इतिसंऽशितः।रश्मिना।रथः।संशितइतिसम्ऽशितः।रश्मिना।हयः।
संशितइतिसम्ऽशितः।अप्स्वित्यप्ऽसु।अप्सुजाइत्यप्सुऽजाः।ब्रह्मा।सो
मपुरोगवइतिसोमऽपुरोगवः॥१५॥स्वयम्।वाजिन्।तन्वम्।कल्पयस्व।
स्वयम्।यजस्व।स्वयम्।जुषस्व।महिमा।ते।अन्येन।न।सन्नशइतिसम्ऽ
नशे॥१६॥न।वै।ऊँइत्यूँ।एतत्।म्रियसे।न।रिष्यसि।देवान्।इत्।एषि।

पथिभिरितिपथिऽभिः। सुगेभिरितिसुऽगेभिः। यत्र। आसते। सुकृतइति
सुऽकृतः। यत्र। ते। ययुः। तत्र। त्वा। देवः। सविता। दधातु॥१७॥ अग्निः। पशुः।
आसीत्। तेन। अयजंत। सः। एतम्। लोकम्। अयजत्। यस्मिन्। अग्निः। सः।
ते। लोकः। भविष्यति। तं। ज्येष्यसि। पिब। एताः। अपः। वायुः। सूर्यः॥१८॥
अंबे। अंबिके। अंबालिके। न। मा। नयति। कः। चन। ससस्ति। अश्वकः। सु
भद्रिकामितिसुऽभद्रिकाम्। कांपीलवासिनीमितिकांपीलऽवासिनीम्॥१९॥
गणानाम्। त्वा। गणपतिमितिगणऽपतिम्। हवामहे। प्रियाणाम्। प्रियपति

मितिप्रियऽपतिम्।निधीनामितिनिऽधीनाम्।निधिपतिमितिनिधिऽ
पतिम्।हवामहे।वसोइतिवसो।मम॥२०॥आ।अहम्।अजानि।गर्भध
मितिगर्भऽधम्।आ।त्वम्।अजासि।गर्भधमितिगर्भऽधम्।तौ।उभौ।च
तुरः।पदः।संप्रसारयावेतिसम्ऽप्रसारयाव।स्वर्गइतिस्वःऽगे।लोके।
प्र।ऊर्ण्वाथाम्।वृषा।वाजी।रेतोधाइतिरेतःऽधाः।रेतः।दधातु॥२१॥उ
त्सक्थ्याइत्युत्ऽसक्थ्याः।अव।गुदम्।धेहि।सम्।अंजिम्।चारया।वृषन्।
यः।स्त्रीणाम्।जीवभोजनइतिजीवऽभोजनः॥२२॥यका।असकौ।शकुं

त्तिका।आ।हलक्।इति।वंचति।आ।हंति।गभे।पसः।नि।गलालीत्ति।धार
का॥२३॥यकः।असकौ।शा।कुंतकः।आहलक्।इति।वंचति।विवक्षत इ
वेति विवक्षतःऽइव।ते।मुखम्।अध्वर्यो।इत्यध्वर्यो।मा।नः।त्वम्।अभि।
भाषथाः॥२४॥माता।च।ते।पिता।च।ते।अग्रम्।वृक्षस्य।रोहतः॥प्रातिला
मि।इति।ते।पिता।गभे।मुष्टिम्।अतंऽसयत्॥२५॥माता।च।ते।पिता॥
च।ते।अग्रे।वृक्षस्य।क्रीळतः।विवक्षत इवेति विवक्षतःऽइव।ते।मुख
म्।ब्रह्मन्।मा।त्वम्।वदः। बहु॥२६॥उर्व्यीम्।एनाम्।ऽउत्।आप

य । गिरौ । भारम् । हरन्निवेति हरन्ऽइव । अथ । अस्यै । मध्यम् । एधता
म् । शीते । वाते । पुनन्निवेति पुनन्ऽइव ॥ २७ ॥ ऊर्ध्वम् । एनम् । उत् । श्र
यतात् । गिरौ । भारम् । हरन्निवेति हरन्ऽइव । अथ । अस्य । मध्यम् ।
एजतु । शीते । वाते । पुनन्निवेति पुनन्ऽइव ॥ २८ ॥ यत् । अस्याः । अंहु
भेद्याः इत्यंहुऽभेद्याः । कृधु । स्थूलम् । उपातसदित्युपऽअतसत् । मु
ष्कौ । इत् । अस्याः । एजतः । गोशफ इति गोऽशफे । शकुला इवेति शकुलौऽ
इव ॥ २९ ॥ यत् । देवासः । ललामगुमिति ललामऽगुम् । प्र । विष्टीमिनम् ।

आविषुः । सक्थ्ना । देदिश्यते । नारी । सत्यस्य । अक्षिभुव इत्यक्षिऽभुवः ।
यथा ॥३०॥ यत् । हरिणः । यवं । अत्ति । न । पुष्टम् । पशु । मन्यते । शूद्रा । यत् ।
अर्यजारेत्यर्यऽजारा । न । पोषाय । धनायति ॥३१॥ यत् । हरिणः । यवम् ।
अत्ति । न । पुष्टम् । बहु । मन्यते । शूद्रः । यत् । अर्यायै । जारः । न । पोषम् ।
अनु । मन्यते ॥३२॥ दधिक्राव्ण इति दधिऽक्राव्णः । अकारिषम् । जिष्णोः ।
अश्वस्य । वाजिनः । सुरभि । नः । मुखा । करत् । प्र । नः । आयूंषि । तारिष
त् ॥३३॥ गायत्री । त्रिष्टुप् । त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप् । जगती । अनुष्टुप् । अ

नुस्तृविस्त्वनुऽस्तृप्।पंक्त्या।सह।बृहती।उष्णिहा।ककुप्।सूचीभिः।शं
म्यंतु।त्वा।२७॥द्विपदा इति द्विऽपदाः।याः।चतुष्पदाः।चतुःपदा इति
चतुःऽपदाः।त्रिपदा इति त्रिऽपदाः।याः।च।षट्पदा इति षट्ऽपदाः।
विछंदा इति विऽछंदाः।याः।च।सछंदा इति सऽछंदाः।सूचीभिः।शम्यं
तु।त्वा।२८॥महानाम्न्य इति महाऽनाम्न्यः।रेवत्यः।विश्वाः।आशाः।प्र
भूर्वरीरिति प्रऽभूर्वरीः।मैघीः।विद्युत इति विऽद्युतः।वाचः।सूचीभिः।
शम्यंतु।त्वा।२९॥नार्यः।ते।पत्न्यः।लोम।वि।चिन्वंतु।मनीषया।देवा
यि॰

नाम। पत्न्यः। दिशाः। सूचीभिः। शम्यंतु। त्वा॥ २७॥ रजताः। हरिणीः। सी
साः। युजः। युज्यंते। कर्मभिरितिकर्मऽभिः। अश्वस्य। वाजिनः। त्वचि। सि
माः। शम्यंतु। शम्यंतीः॥ २८॥ कः। त्वा। आ। छ्यति। कः। त्वा। वि। शास्ति। कः।
ते। गात्राणि। शम्यति। कः। ऊँ इति। ते। शमिता। कविः॥ २९॥ ऋतवः। ते।
ऋतुथेत्यृतुऽथा। पर्व। शमितारः। वि। शासतु। संवत्सरस्य। तेजसा।
शमीभिः। शम्यंतु। त्वा॥ ३०॥ अर्द्धमासा इत्यर्द्धऽमासाः। परूंषि। ते।
मासाः। आ। छ्यंतु। शम्यंतः। अहोरात्राणि। मरुतः। विलिष्टमितिविऽ

क्लिष्टम्।सूदयंतु।ते॥४१॥दैव्याः।अध्वर्यवः।त्वा।आ।छ्यंतु।वि।च।
शासतु।गात्राणि।पर्वशइति पर्वशः।ते।सिमाः।कृण्वंतु।शम्यंतीः॥४२॥
द्यौः।ते।पृथिवी।अन्तरिक्षम्।वायुः।छिद्रम्।पृणातु।ते।सूर्यः।ते।
नक्षत्रैः।सह।लोकम्।कृणोतु।साधुयेति साधुऽया॥४३॥शम्।
ते।परेभ्यः।गात्रेभ्यः।शम्।अस्तु।अवरेभ्यः।शम्।अस्थभ्यइत्यस्थऽ
भ्यः।मज्जभ्यइति मज्जऽभ्यः।शम्।ऊँइति।अस्तु।तन्वै।तव॥४४॥ब्र
ह्म।स्वित्।सूर्यसममिति सूर्यऽसमम्।ज्योतिः।द्यौः।समुद्रसममिति

समुद्रऽसमम् । सरः । किम् । स्वित् । पृथिव्यै । वर्षीयः । कस्य । मात्रा ।
न । विद्यते ॥ ४५ ॥ ब्रह्म । सूर्यसममिति सूर्यऽसमम् । ज्योतिः । द्यौः । समुद्रस
ममिति समुद्रऽसमम् । सरः । इन्द्रः । पृथिव्यै । वर्षीयान् । गोः । तु । मात्रा । न ।
विद्यते ॥ ४६ ॥ पृच्छामि । त्वा । चितये । देवसखेति देवऽसख । यदि । त्वम् ।
अत्र । मनसा । जगन्थ । येषु । विष्णुः । त्रिषु । पदेषु । एष्ट इत्याऽइष्टः । तेषु ।
विश्वम् । भुवनम् । आ । विवेश ॥ ४७ ॥ अपि । तेषु । त्रिषु । पदेषु । अस्मि ।
येषु । विश्वम् । भुवनम् । आविवेशेत्याऽविवेश । सद्यः । परि । एमि । पृथि

धीमः । उत । धाम । सर्वेन । अंगेन । दिशः । अस्य । पृष्ठम् ॥ ५८ ॥ केषु ।
अंतरित्यंतः । पुरुषः । आ । विवेश । कानि । अंतरित्यंतः । पुरुषे । अर्पितानि ।
एतत् । ब्रह्मन् । उप । वल्हामसि । त्वा । किम । स्वित् । नः । प्रति । वोचासि ।
अत्र ॥ ५९ ॥ पंचस्वितिपंचऽसु । अंतरित्यंतः । पुरुषः । आ । विवेश । ता
नि । अंतरित्यंतः । पुरुषे । अर्पितानि । एतत् । त्वा । अत्र । प्रतिमन्वान इति
प्रतिऽमन्वानः । अस्मि । न । मायया । भवसि । उत्तर इत्युत्ऽतरः । मत् ॥ ५० ॥
का । ईम । अरे । पिशंगिला । का । ईम । कुरुपिशंगिलेति कुरुऽपिशंगिला ।

कः। ईम्। आस्कंदमित्या ऽस्कंदम्। अर्षति। कः। ईम्। पंथाम्। वि। सर्पति॥ ५१॥
अजा। अरे। पिशंगिला। श्वावित्। श्वाविदिति श्वु ऽवित्। कुरुपिशंगिले
ति कुरु ऽपिशंगिला। शशः। आस्कंदमित्या ऽस्कंदम्। अर्षति। अहिः। पंथा
म्। वि। सर्पति॥ ५२॥ कति। अस्य। विष्ठाः। विस्था इति वि ऽस्थाः। कति।
अक्षराणि। कति। होमासः। कतिधा। समिद्ध इति सम् ऽइद्धः। यज्ञस्य।
त्वा। विदथा। पृच्छम्। अत्र। कति। होतारः। ऋतुश इत्यृतु ऽशः। यजंति॥ ५३॥ २६
षट्। अस्य। विष्ठाः। विस्था इति वि ऽस्थाः। शतम्। अक्षराणि। अशी

२१

तिः। होमाः। समिध इति सम्ऽइधः। ह। तिस्रः। यज्ञस्य। ते। विदथा। प्र। ब्रवीमि।
सप्त। होतारः। ऋतुश इत्यृतुऽशः। यजंति॥५४॥ कः। अस्य। वेद। भुवन
स्य। नाभिम्। कः। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अंतरिक्षम्। कः। सूर्य
स्य। वेद। बृहतः। जनित्रम्। कः। वेद। चंद्रमसम्। यतोजा इति यतःऽजाः॥५५॥
वेद। अहम्। अस्य। भुवनस्य। नाभिम्। वेद। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथि
वी। अंतरिक्षम्। वेद। सूर्यस्य। बृहतः। जनित्रम्। अथो इत्यथो। चंद्रम वेद ६
सम्। यतोजा इति यतःऽजाः॥५६॥ पृच्छामि। त्वा। परम्। अंतम्। पृथिव्याः।

पृच्छामि। यत्र। भुवनस्य। नाभिः। पृच्छामि। त्वा। वृष्णः। अश्वस्य। रेतः। पृच्छा
मि। वाचः। परमम्। व्योमेति विऽओम॥५७॥ इयम्। वेदिः। परः। अंतः। पृ
थिव्याः। अयम्। यज्ञः। भुवनस्य। नाभिः। अयम्। सोमः। वृष्णः। अश्वस्य।
रेतः। ब्रह्मा। अयम्। वाचः। परमम्। व्योमेति विऽओम॥५८॥ सुभूरिति सुऽ
भूः। स्वयंभूरिति स्वयम्ऽभूः। प्रथमः। अंतः। महति। अर्णवे। दधे। ह। गर्भ
म्। ऋत्वियम्। यतः। जातः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः॥५९॥ होता। यक्ष
त्। प्रजापतिमिति प्रजाऽपतिम्। सोमस्य। महिम्नः। जुषताम्। पिबतु। सो

॥५८॥

२५

मम्माहेतः।यज॥६०॥ इतिशुक्लयजुः काण्वपदसंहितायांपंचविंशति
मोध्यायः॥५॥ हरिःॐम॥ अश्वः।तूपरः।गोमृगइतिगोऽमृगः।ते।प्रा
जापत्याइतिप्राजाऽपत्याः।कृष्णग्रीवइतिकृष्णऽग्रीवः।आग्नेयः।रराटे।
पुरस्तात्।सारस्वती।मेषी।अधस्तात्।हन्वोः॥१॥आश्विनौ।अधोरामा
इत्यधःऽरामौ।बाह्वोः।सोमापोष्णः।श्यामः।नाभ्याम्।सौर्ययामौ।श्वेतः।
च।कृष्णः।च।पार्श्वयोः॥२॥त्वाष्ट्रौ।लोमशसक्थाइतिलोमशऽसक्थौ।
सक्थ्योः।वायव्यः।श्वेतः।पुच्छे।इंद्राय।स्वपस्यायेतिसुऽअपस्याय।वेहत्।

२५

॥५८॥

मित्रस्य। तृतीया। सोमस्य। चतुर्थी। निर्ऋत्या इति निःऽऋत्यै। पंचमी।
अग्नीषोमयोः। षष्ठी। सर्पाणाम्। सप्तमी। विष्णोः। अष्टमी। पूष्णः। नवमी।
त्वष्टुः। दशमी। इंद्रस्य। एकादशी। वरुणस्य। द्वादशी। यम्यै। त्रयोदशी
ति त्रयःऽदशी। द्यावापृथिव्योः। दक्षिणम्। पार्श्वम्। विश्वेषाम्। देवा
नाम्। उत्तरम्॥ ८॥ मरुताम्। स्कंधाः। विश्वेषाम्। देवानाम्। प्रथमा।
कीकसा। रुद्राणाम्। द्वितीया। आदित्यानाम्। तृतीया। वायोः। पुच्छ
म्। अग्नीषोमयोः। भासदौ। क्रुंचौ। श्रोणिभ्याम् इति श्रोणिऽभ्याम्।

२५ इंद्राबृहस्पतीँतींद्राबृहस्पती। ऊरुभ्यामित्यूरुऽभ्याम्। मित्रावरुणौ।
अल्गाभ्याम्। आक्रमणमित्याऽक्रमणम्। स्थूराभ्याम्। बलम्। कुष्ठाभ्या-
म्॥ ९ ॥ पूषणम्। वनिष्ठुना। अंधाहीनित्यंधऽअहीन्। स्थूलगुदयेति
स्थूलऽगुदया। सर्पान्। गुदाभिः। विह्रुत इति विऽह्रुतः। आंत्रैः। अपः।
वस्तिना। वृषणम्। आण्डाभ्याम्। वाजिनम्। शेपेन। प्रजामिति प्रऽजा-
म्। रेतसा। चाषान्। पित्तेन। प्रदरानिति प्रऽदरान्। पायुना। कूश्मा-
न्। शकपिण्डैरिति शकऽपिण्डैः॥ १० ॥ इंद्रस्य। क्रोडः। अदित्यै। पाजस्यम्। ज॰

दिशाम्। जत्रवः। अदित्यै। भसत्। जीमूतान्। हृदयौपशेन। अंतरि
क्षम्। पुरीतता। पुरिततेति पुरिऽतता॥ ११॥ नभः। उदर्येण। चक्रवाका
विति चक्रऽवाकौ। मतस्नाभ्याम्। दिवम्। वृक्काभ्याम्। गिरीन्। प्लाशिभि
रिति प्लाशिऽभिः। उपलान्। प्लीह्ना। वल्मीकान्। क्लोमभिरिति क्लोमऽभिः। रि
ग्लौभिः। गुल्मान्। हिराभिः। स्रवंतीः। ह्रदान्। कुक्षिभ्यामिति कुक्षिऽभ्या
म्। समुद्रम्। उदरेण। वैश्वानरं। भस्मना॥ १२॥ विधृतिमिति विऽधृति
म्। नाभ्या। घृतम्। रसेन। अपः। यूष्णा। मरीचीः। विप्रुड्भिरिति विप्रुट्ऽ

१ भिः।

भिः। नीहारम्। ऊष्मणा। शीनम्। वसया। प्रुष्वाः। अश्रुभिरित्यश्रुऽह्रादुनीः।
दूषीकाभिः। अस्ना। रक्षांसि। चित्राणि। अंगैः। नक्षत्राणि। रूपेण। पृथि
वीम्। त्वचा। जुंबकाय। स्वाहा॥१३॥ यस्य। इमे। हिमवंत इति हिमऽवंतः।
महित्वेति महिऽत्वा। यस्य। समुद्रम्। रसया। सह। आहुः। यस्य। इमाः। प्रदि
श इति प्रऽदिशः। यस्य। बाहू इति बाहू। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥१४॥
यः। आत्मदा इत्यात्मऽदाः। बलदा इति बलऽदाः। यस्य। विश्वे। उपासत इ
त्युपऽआसते। प्रशिषमिति प्रऽशिषम्। यस्य। देवाः। यस्य। छाया। अमृ

तम्।यस्य।मृत्युः।कस्मै।देवाय।हविषा।विधेम॥१३॥आ।नः।भद्राः।
क्रतवः।यंतु।विश्वतः।अदब्धासः।अपरीतास इत्यपरिऽइतासः।उद्भि
द इत्युत्ऽभिदः।देवाः।नः।यथा।सदम्।इत्।वृधे।असन्।अप्रायुव
इत्यप्रऽआयुवः।रक्षितारः।दिवेदिव इति दिवेऽदिवे॥१४॥देवानाम्।
भद्रा।सुमतिरिति सुऽमतिः।ऋजूयताम्।ऋजुयतामित्यृजुऽयताम्।
देवानाम्।रातिः।अभि।नः।नि।वर्त्तताम्।सख्यम्।उप।सेदिम।वय
म्।देवाः।नः।आयुः।प्र।तिरंतु।जीवसे॥१५॥तान्।पूर्वया।निविंतिनिऽदे ५
देवानाम् ६

विदा। हूमहे। वयम्। भगम्। मित्रम्। अदितिम्। दक्षम्। अस्रिधम्। अ-
र्यमणम्। वरुणम्। सोमम्। अश्विना। सरस्वती। नः। सुभगेति सुऽभगा। म-
यः। करत्॥ १८॥ तत्। नः। वातः। मयोभ्विति मयःऽभु। वातु। भेषजम्। तत्।
माता। पृथिवी। तत्। पिता। द्यौः। तत्। ग्रावाणः। सोमसुत इति सोमऽसुतः।
मयोभुव इति मयःऽभुवः। तत्। अश्विना। शृणुतम्। धिष्ण्या। युवम्॥ १९॥
तम्। ईशानम्। जगतः। तस्थुषः। पतिम्। धियंजिन्वमिति धियम्ऽजि-
न्वम्। अवसे। हूमहे। वयम्। पूषा। नः। यथा। वेदसाम्। असत्। वृधे।

रक्षिता। पायुः। अदब्धः। स्वस्तये॥२०॥ स्वस्ति। नः। इंद्रः। वृद्धश्रवा इति वृद्धऽश्रवाः। स्वस्ति। नः। पूषा। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। स्वस्ति। नः। तार्क्ष्यः। अरिष्टनेमिरित्यरिष्टऽनेमिः। स्वस्ति। नः। बृहस्पतिः। दधातु॥२१॥ पृषदश्वा इति पृषत्ऽअश्वाः। मरुतः। पृश्निमातर इति पृश्निऽमातरः। शुभंयावान इति शुभम्ऽयावानः। विदथेषु। जग्मयः। अग्निजिह्वा इत्यग्निऽजिह्वाः। मनवः। सूरचक्षस इति सूरऽचक्षसः। विश्वे। नः। देवाः। अवसा। आ। गमन्। इह॥२२॥ भद्रम्। कर्णेभिः। शृणुयाम।

देवाः । भद्रम् । पश्येम । अक्षभिरित्यक्षऽभिः । यजत्राः । स्थिरैः । अंगैः । तु
ष्टुवाꣳसः । तुस्तुवाꣳस इति तुस्तुऽवाꣳसः । तनूभिः । वि । अशेम । देवहितमि
ति देवऽहितम् । यत् । आयुः ॥ २३ ॥ शतम् । इत् । नु । शरदः । अन्ति । देवाः । य
चत्र त्र । नः । जरसम् । तनूनाम् । पुत्रासः । यत्र । पितरः । भवंति । मा । नः । मध्या । री
रिषत । रिरिषतेति रिरिषत । आयुः । गंतोः ॥ २४ ॥ अदितिः । द्यौः । अदितिः ।
अंतरिक्षम् । अदितिः । माता । सः । पिता । सः । पुत्रः । विश्वे । देवाः । अदितिः ।
पंच । जनाः । अदितिः । जातम् । अदितिः । जनित्वमिति जनिऽत्वम् ॥ २५ ॥

मा। नः। मित्रः। वरुणः। अर्यमा। आयुः। इंद्रः। ऋभुक्षाः। मरूतः। परि। ख्य
न्। यत्। वाजिनः। देवजातस्येति देवऽजातस्य। सप्तेः। प्रवक्ष्यामइति
प्रऽवक्ष्यामः। विदथे। वीर्याणि॥ २५ ॥ यत्। निर्णिजा। निर्णिजेति निःऽनि
जा। रेक्णसा। प्रावृतस्य। रातिम्। गृभीताम्। मुखतः। नयंति। सुप्राङिति
सुऽप्राङ्। अजः। मेम्यत्। विश्वरूपइति विश्वऽरूपः। इंद्रापूष्णोः। प्रिय
म्। अपि। एति। पाथः॥ २६ ॥ एषः। छागः। पुरः। अश्वेन। वाजिना। पूष्णः।
भागः। नीयते। विश्वदेव्यइति विश्वऽदेव्यः। अभिप्रियमित्यभिऽप्रियम्।

॥७२॥

यत्।पुरोळाशम्।अर्वता।त्वष्टा।इत्।एनम्।सौश्रवसाय।जिन्वति॥२८॥
यत्।हविष्यम्।ऋतुशाऽऋतुऽशः।देवयानमितिदेवऽयानम्।त्रिः।
मानुषाः।परि।अश्वम्।नयंति।अत्र।पूष्णः।प्रथमः।भागः।एति।यज्ञ
म्।देवेभ्यः।प्रतिवेदयन्नितिप्रतिऽवेदयन्।अजः॥२९॥होता।अध्व
र्युः।आवयाइत्याऽवयाः।अग्निमिंधइत्यग्निम्ऽइंधः।ग्रावँभइतिग्रा ग्रा ५
वऽग्राभः।उत।शंस्ता।सुविप्रइतिसुऽविप्रः।तेन।यज्ञेन।स्वरंकृतेने
तिस्वःऽअरंकृतेन।स्विष्टेनेतिसुऽइष्टेन।वक्षणाः।आ।पृणध्वम्॥३०॥

॥७२॥

यूपव्रस्का इति यूपऽव्रस्काः । उत । ये । यूपवाहा इति यूपऽवाहाः । चषाल
म् । ये । अश्वयूपायेत्यश्वऽयूपाय । तक्षति । ये । च । अर्वते । पचनम् । सं
भरंतीति सम्ऽभरंति । उतो इत्युतो । तेषाम् । अभिगूर्त्तिरित्यभिऽगूर्त्तिः ।
नः । इन्वतु ॥ ३१ ॥ उप । प्र । अगात् । सुमदिति सुऽमत् । मे । अधायि । म
न्म । देवानाम् । आशाः । उप । वीतपृष्ठ इति वीतऽपृष्ठः । अनु । एनम् । वि
प्राः । ऋषयः । मदंति । देवानाम् । पुष्टे । चकृम । सुबंधुमिति सुऽबंधुम् ॥ ३२ ॥
यत् । वाजिनः । दाम । संदानमिति सम्ऽदानम् । अर्वतः । या । शीर्षण्या ।

रशना। रज्जुः। अस्य। यत्। वा। घ। अस्य। प्रभृतमिति प्रऽभृतम्। आस्ये।
तृणम्। सर्वा। ता। ते। अपि। देवेषु। अस्तु॥ २३॥ यत्। अश्वस्य। क्रविषः।
मक्षिका। आश। यत्। वा। स्वरौ। स्वधिताविति स्वऽधितौ। रिप्तम्। अस्ति।
यत्। हस्तयोः। शमितुः। यत्। नखेषु। सर्वा। ता। ते। अपि। देवेषु। अस्तु॥ २४॥
यत्। ऊवध्यम्। उदरस्य। अपवातीत्यपऽवाति। यः। आमस्य। क्रविषः।
गंधः। अस्ति। सुकृतेति सुऽकृता। तत्। शमितारः। कृण्वंतु। उत। मेधम्।
शृतपाकमिति शृतऽपाकम्। पचंतु॥ २५॥ यत्। ते। गात्रात्। अग्निना।

पच्यमानात्। अग्नि। शूलम्। निहतस्येतिनिऽहतस्य। अवधावतीत्यवऽ
धावति। मा। तत्। भूम्याम्। आ। श्रिषत्। मा। तृणेषु। देवेभ्यः। तत्। उशद्भ्य
इत्युशत्ऽभ्यः। रातम्। अस्तु॥ ३६॥ ये। वाजिनम्। परिपश्यंतीतिपरिऽप
श्यंति। पक्वम्। ये। ईम्। आहुः। सुरभिः। निः। हर। इति। ये। च। अर्वतः। मा
ंसभिक्षामितिमांसऽभिक्षाम्। उपासतेत्युपऽआसते। उतो इत्युतो।
तेषाम्। अभिगूर्त्तिरित्यभिऽगूर्त्तिः। नः। इन्वतु॥ ३७॥ यत्। नीक्षणमिति
निऽईक्षणम्। मांस्पचन्याः। उखायाः। या। पात्राणि। यूष्णः। आसेचनानी

त्याऽसेचनानि । ऊष्मण्या । अपिधानेत्यपिऽधाना । चरूणाम् । अंकाः । सू
नाः । परि । भूषंति । अश्वम् ॥ ३८ ॥ मा । त्वा । अग्निः । ध्वनयीत् । धूमगंधिरिति
धूमऽगंधिः । मा । उखा । भ्राजंती । अभि । विक्त । जघ्रिः । इष्टम् । वीतम् । अ
भिगूर्त्तमित्यभिऽगुर्त्तम् । वषट्कृतमिति वषट्ऽकृतम् । तम् । देवासः । प्र
ति । गृभ्णंति । अश्वम् ॥ ३९ ॥ निक्रमणमिति निऽक्रमणम् । निषदनम् । नि
सदनमिति निऽसदनम् । विवर्त्तनमिति विऽवर्त्तनम् । यत् । च । पपौ । यत् ।
च । घासिम् । जघास । सर्वा । ता । ते । अपि । देवेषु । अस्तु ॥ ४० ॥ यत् । अश्वा

६ पड्बीशम् । अर्वतः । यत् । च ।

य। वासः। उपस्तृणंतीत्युपऽस्तृणंति। अधीवासम्। या। हिरंण्यानि। अस्मै।
संदानमिति सम्ऽदानम्। अर्वंतम्। पड्बीशम्। प्रिया। देवेषु। आ। यामयंति।
यमयंतीति यमयंति॥ ४१॥ इमा। नु। कम्। भुवना। सीषधाम। सीसधामे
ति सीसधाम। इंद्रः। च। विश्वे। च। देवाः। आदित्यैः। इंद्रः। सगण इति सऽ
गणः। मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। अस्मभ्यम्। भेषजा। करत्। यज्ञम्। च। नः।
तन्वम्। च। प्रजामिति प्रऽजाम्। च। आदित्यैः। इंद्रः। सह। सीषधाति। सी
सधातीति सीसधाति॥ ४२॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदसंहितायां सप्तविं

शंतिमोध्यायः॥ छ॥ हरिः ॐम्॥ अग्निः। च। पृथिवी। च। सन्नते इतिस
म्ऽनते। तेइतिते। मे। सम्। नमताम्। अदः। वायुः। अन्तरिक्षम्। आदित्यः।
द्यौः। आपः। वरुणः। सप्त। संसदइतिसम्ऽसदः। अष्टमी। भूतसाधनी
तिभूतऽसाधनी॥१॥ सकामानितिसऽकामान्। अध्वनः। कुरु। संज्ञान
मितिसम्ऽज्ञानम्। अस्तु। मे। अमुना। यथा। इमाम्। वाचम्। कल्याणी
म्। आवदानीत्याऽवदानि। जनेभ्यः॥२॥ ब्रह्मराजन्याभ्याम्। शूद्राय।
च। अर्याय। स्वाय। अरणाय। प्रियः। देवानाम्। दक्षिणायै। दातुः। इह। भू

यासम्।अयम्।मे।कामः।सम्।ऋध्यताम्।उप।मा।अदः।नमतु॥३
बृहस्पते।अति।यत्।अर्यः।अर्हात्।द्युमद्दिति द्युऽमत्।विभातीति विऽभा
ति।क्रतुमद्दिति क्रतुऽमत्।जनेषु।यत्।दीदयत्।शवसा।ऋतजातेत्यृत ऽ प्र ३
प्रजात।तत्।अस्मासु।द्रविणम्।धे हि।चित्रम्।बृहस्पतये।त्वा।एषः।
ते।योनिः।बृहस्पतये।त्वा॥४॥इन्द्र।गोमन्निति गोऽमन्।इह।आ।याहि।
पिब।सोमम्।शतक्रतोइति शतऽक्रतो।विद्यद्भिरिति विद्यत्ऽभिः।ग्राव
भिरिति ग्रावऽभिः।सुतम्।इंद्राय।त्वा।गोमतइति गोऽमते।एषः।ते।योनिः।

॥ ७६॥

२ वैश्वानराय। त्वा। एषः। ते। योनिः। वैश्वानराय। त्वा॥ ६॥

इंद्राय। त्वा। गोमत इति गोऽमते॥ ५॥ ऋतावानम्। ऋतवानमित्यृतऽवा
नम्। वैश्वानरम्। ऋतस्य। ज्योतिषः। पतिम्। अजस्रम्। घर्मम्। ईमहे॥ वै
श्वानरम्। हवामहे। ऋतस्य। ज्योतिषः। पतिम्। अजस्रम्। घर्मम्। ईमहे॥ ७॥
अग्निः। उक्थेन। वाहसा॥ ८॥ वैश्वानरस्य। सुमता इति सुऽमतौ। स्याम। रा
जा। हि। कम्। भुवनानाम्। अभिश्रीरित्यभिऽश्रीः। इतः। जातः। विश्वम्। इ
दम्। वि। चष्टे। वैश्वानरः। यतते। सूर्येण॥ ९॥ मरुत्वान्। इन्द्र। वृषभः। रणा
य। पिब। सोमम्। अनुष्वधम्। अनुष्वधमित्यनुऽस्वधम्। मदाय। आ। सिं

॥ ७६॥

चक्षा।जठरे।मध्वः।ऊर्मिम्।त्वम्।राजा।असि।प्रतिपदिति प्रतिऽपत्।सु
तानाम्॥१०॥महान्।इंद्रः।वज्रहस्त इति वज्रऽहस्तः।षोळशी।शर्म।य
च्छतु।हंतु।पाप्मानम्।यः।अस्मान्।द्वेष्टि॥११॥अग्निः।ऋषिः।पवमानः।
पांचजन्य इति पांचऽजन्यः।पुरोहित इति पुरःऽहितः।तम्।ईमहे।महागय
मिति महाऽगयम्॥१२॥अनु।वीरैः।अनु।पुष्यास्म।गोभिः।अश्वैः।स
र्वेण।पुष्टैः।द्विपदेति द्विऽपदा।चतुष्पदा।चतुःपदेति चतुःऽपदा।वयम्।
देवाः।नः।यज्ञम्।ऋतुथेत्यृतुऽथा।नयंतु॥१३॥आ।नः।गोत्रा।दर्दहि।गो

॥७८॥

पत इति गोऽपते। गाः। सम्। अस्मभ्यम्। सनयः। यंतु। वाजाः। दिवक्षाः।
अस्सि। वृषन्। सत्यसुष्म इति सत्यऽसुष्मः। अस्मभ्यम्। सु। मघवन्निति म
घऽवन्। बोधि। गोदा इति गोऽदाः॥१८॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदपाठे अ
ष्टविंशतितमोऽध्यायः॥२८॥ हरिः ॐ॥ समाः। त्वा। अग्ने। ऋतवः। वर्द्धयंतु।
संवत्सराः। ऋषयः। यानि। सत्या। सम्। दिव्येन। दीदिहि। रोचनेन। विश्वाः।
आ। भाहि। प्रदिश इति प्रऽदिशः। चतस्रः॥१॥ सम्। च। इध्यस्व। अग्ने। प्र।
च। बोधय। एनम्। उत्। च। तिष्ठ। महते। सौभगाय। मा। च। रिषत्। उप

॥७८॥

सत्तेत्युपऽसत्ता। ते। अग्ने। ब्रह्माणः। ते। यशसः। संतु। मा। अन्ये॥२॥ त्वा
म्। अग्ने। वृणते। ब्राह्मणाः। इमे। शिवः। अग्ने। संवरणइतिसम्ऽवरणे।
भव। नः। सपत्नहेतिसपत्नऽहा। नः। अभिमातिजिदित्यभिमातिऽजि
त्। च। स्वे। गये। जाँहि। अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयुच्छन्॥३॥ इह। एव। अग्ने।
अधि। धारय। रयिम्। मा। त्वा। नि। क्रन्। पूर्वचितइतिपूर्वऽचितः। नि
कारिणइतिनिऽकारिणः। क्षत्रम्। अग्ने। सुयममितिसुऽयमम्। अस्तु।
तुभ्यम्। उपसत्तेत्युपऽसत्ता। वर्द्धताम्। ते। अनिष्टृतः। अनिस्तृतइस

सजातानामिति २

निऽस्तृतः ॥ ४ ॥ क्षत्रेण । अग्ने । स्वायुरिति सुऽआयुः । सम् । रभस्व । मि
त्रेण । अग्ने । मित्रधेय इति मित्रऽधेये । यतस्व । सजातानाम् । मध्यम
स्था इति मध्यमऽस्थाः । एधि । राज्ञाम् । अग्ने । विहव्य इति विऽहव्यः । दी
दिहि । इह ॥ ५ ॥ अति । निहः । अति । स्रिधः । अति । अ चित्तिम् । अ
ति । अरातिम् । अग्ने । विश्वा । हि । अग्ने । दुरितेति दुःऽइता । सहस्व । अ
थ । अस्मभ्यम् । सहवीरमिति सहऽवीरम् । रयिम् । दाः ॥ ६ ॥ अना
धृष्यः । जातवेदा इति जातऽवेदाः । अनिष्टृतः । अनिस्तृत इत्यनिऽ

स्त्व तः। चिरादितिचिऽराद्। अग्ने। क्षत्रभृदितिक्षत्रऽभृत्। दीदिहि। ३९१
२ आ विश्वाः। अँराः। प्रमुञ्चन्नितिप्रऽमुञ्चन्। मानुषीः। भियः। शिवाभिः। अद्य।
परि। पाहि। नः। वृधे॥७॥ बृहस्पते। सवितः। बोधय। एनम्। संशित
मितिसम्ऽशितम्। चित्। सन्तरामितिसम्ऽतराम्। सम्। शिशाधि। वर्ध
य। एनम्। महते। सौभगाय। विश्वे। एनम्। अनु। मदंतु। देवाः॥८॥ अमुत्र
भूयादित्यमुत्रऽभूयात्। अधि। यत्। यमस्य। बृहस्पते। अभिशस्तेरित्य
भिऽशस्तेः। अमुंचः। प्रति। औहताम्। अश्विना। मृत्युम्। अस्मात्। देवा

॥ ७२ ॥

नाम । अग्ने । निषद्य । शचीभिः ॥ ९ ॥ ऊर्ध्वाः । अस्य । समिध इति सम्ऽ
इधः । भवन्ति । ऊर्ध्वा । शुक्रा । शोचींषि । अग्नेः । द्युमत्तमेति द्युमत्ऽतमा ।
सुप्रतीकस्येति सुऽप्रतीकस्य । सूनोः ॥ १० ॥ तनूनपादिति तनूऽनपात् ।
असुरः । विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः । देवः । देवेषु । देवः । पथः । अनक्तु ।
मध्वा । घृतेन ॥ ११ ॥ मध्वा । यज्ञम् । नक्षसे । प्रीणानः । नराशंसः । अग्ने ।
सुकृदिति सुऽकृत् । देवः । सविता । विश्ववार इति विश्वऽवारः ॥ १२ ॥
अच्छ । अयम् । एति । शवसा । घृतेन । ईळानः । वह्निः । नमसा । अग्निम् ।

॥ ७१ ॥

स्रुचः। अध्वरेषु। प्रयस्वितिप्रयत्ऽसु॥१३॥ सः। यक्षत्। अस्य। महिमानम्। अग्नेः। सः। ईम्। मंद्रा। सुप्रयसइतिसुऽप्रयसः। वसुः। चेतिष्ठः। वसुधातमइतिवसुऽधातमः। च॥१४॥ द्वारः। देवीः। अनु। अस्य। विश्वे। व्रता। ददंते। अग्नेः। उरुव्यचसइत्युरुऽव्यचसः। धाम्ना। पत्यमानाः॥१५॥ तेइतिते। अस्य। योषणेइतियोषणे। दिव्येइतिदिव्ये। न। योनौ। उषासानक्ता। उषसानक्तेत्युषसानक्ता। इमम्। यज्ञम्। अवताम्। अध्वरम्। नः॥१६॥ दैव्या। होतारा। ऊर्ध्वम्। अध्वरम्। नः। अग्नेः। जिह्वाम्। अभि। गृणीतम्।

नः१

हृणुतम्।ँस्विष्टिमितिसुऽइष्टिम्॥७॥तिस्रः।देवीः।बर्हिः।आ।इदम्।स
दंतु।इळा।सरस्वती।भारती।मही।गृणाना॥१८॥तत्।नः।तुरीपम्।अ
द्भुतम्।पुरुऽक्षु।त्वष्टा।सुवीरमितिसुऽवीरम्।रायः।पोषम्।वि।स्यतु।नाभि
म्।अस्मेइत्यस्मे॥१९॥वनस्पते।अव।सृज।रराणः।त्मना।देवेषु।अग्निः।ह
व्यम्।शमिता।सूदयाति॥२०॥अग्ने।स्वाहा।हृणुहि।जातवेदइतिजातऽवेदः।
इंद्राय।हव्यम्।विश्वे।देवाः।हविः।इदम्।जुषंताम्॥२१॥पीवोअन्नानिति
पीवःऽअन्नान्।रयिवृधइतिरयिऽवृधः।सुमेधाइतिसुऽमेधाः।श्वेतः।

सिषक्तु। सिसक्त्विति सिसक्तु। नियुतामिति निऽयुताम्। अग्निश्रीरित्यग्निऽ
श्रीः। ते। वायवे। समनस इति सऽमनसः। वि। तस्थुः। विश्वा। इत्। नरः।
स्वपस्यानीति सुऽअपस्यानि। चक्रुः॥ २२॥ राये। नु। यम्। जज्ञतुः। रोदसी इति
रोदसी। इमे इतीमे। राये। देवी। धिषणा। धाति। देवम्। अध। वायुम्। नियुत
इति निऽयुतः। सश्चत। स्वाः। उत। श्वेतम्। वसुधितिमिति वसुऽधितिम्। नि
रेके॥ २३॥ वायुः। अग्रेगा इत्यग्रेऽगाः। यज्ञप्रीरिति यज्ञऽप्रीः। साकम्। गन्।
मनसा। यज्ञम्। शिवः। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। शिवाभिः॥ २४॥ प्राया

भिः । यासि । दाश्वांसम् । अच्छ । नियुद्भिरितिनियुत्ऽभिः । वायो इति वा
यो । इष्टये । दुरोणे । नि । नः । रयिम् । सुभोजसमितिसुऽभोजसम् । युवस्व । नि ।
वीरम् । गव्यम् । अश्व्यम् । च । राधः ॥ २५ ॥ वायो इति वायो । ये । ते । सहस्रिणः ।
रथासः । तेभिः । आ । गहि । नियुत्वान् । सोमपीतय इति सोमऽपीतये ॥ २६ ॥ ए
कया । च । दशभिरिति दशऽभिः । च । स्वभूत इति स्वऽभूते । द्वाभ्याम् । इष्टये ।
विंशती । च । तिसृभिरिति तिसृऽभिः । च । वहसे । त्रिंशता । च । नियुद्भिरि
ति नियुत्ऽभिः । वायो इति वायो । इह । ता । वि । मुंच ॥ २७ ॥ नियुत्वान् । वायो इ

तिवायो।आ।गहि।अयम्।शुक्रः।अयामि।ते।गंता।असि।सुन्वतः।गृह
म्॥२८॥वायोइतिवायो।शुक्रः।अयामि।ते।मध्वः।अग्रम्।दिविष्टिषु।आ।
याहि।सोमपीतयइतिसोमऽपीतये।स्पार्हः।देव।नियुत्वता॥२९॥आ।नः।
नियुद्भिरितिनियुत्ऽभिः।शतिनीभिः।अध्वरम्।सहस्रिणीभिः।उप।या
हि।यज्ञम्।वायोइतिवायो।अस्मिन्।सवने।मादयस्व।यूयम्।पात।स्वस्ति
भिरितिस्वस्तिऽभिः।सदा।नः॥३०॥तव।वायोइतिवायो।ऋतस्पते।ऋत
पतइत्यृतऽपते।त्वष्टुः।जामातः।अद्भुत।अवाꣳसि।आ।वृणीमहे॥३१॥येन।

द्यौः।उग्रा।पृथिवी।च।दृळ्हा।येन।स्वरितिस्वः।स्तभितम्।येन।नाकः॥
यः।अंतरिक्षे।रजसः।विमानइतिवि ऽ मानः।कस्मै।देवाय।हविषा।
विधेम॥३२॥यम्।क्रंदसीइतिक्रंदसी।अवसा।तस्तभानेइतितस्तभा
ने।अभि।ऐक्षेतां।मनसा।रेजमानेइतिरेजमाने।यत्र।अधि।सूरः।उदि
तइत्युत्ऽइतः।विभातीतिवि ऽ भाति॥३३॥आपः।ह।यत्।बृहतीः।विश्वं।
आयन्।गर्भम्।दधानाः।जनयंतीः।अग्निम्।ततः।देवानाम्।सम्।अव
र्त्तत।असुः।एकः॥३४॥यः।चित्।आपः।महिना।पर्यपश्यदितिपरि ऽ अ

परश्यत्।दक्षम्।दधाना।जनयंतीः।यज्ञम्।यः।देवेषु।अधि।देवः।एकः।आ
सीत्।नः।जजान।बृहतीः। जजान।विश्वा।जातानि॥२५॥अभि।त्वा।
शूर।नोनुमः।अदुग्धाइवेत्यदुग्धाःऽइव।धेनवः।ईशानम्।अस्य।जगतः।
स्वर्दृशमिति स्वःऽदृशम्।ईशानम्।इंद्र।तस्थुषः॥२६॥न।त्वावानिति त्वाऽ
वान्।अन्यः।दिव्यः।न।पार्थिवः।न।जातः।न।जनिष्यते।अश्वायंतः।अ
श्वयंतइत्यश्वऽयंतः।मघवन्नितिमघऽवन्।इंद्र।वाजिनः।गव्यंतः।त्वा।
हवामहे॥२७॥त्वाम्।इत्।हिँवामहे।सातौ।वाजस्य।कारवः।त्वाम्।वृत्रेषु।

७ह

इन्द्र।सत्पतिमितिसत्ऽपतिम्।नरः।त्वाम्।काष्ठासु।अर्वतः॥२८॥सः।त्वम्।
नः।चित्र।वज्रहस्तेतिवज्रऽहस्त।धृष्णुयेतिधृष्णुऽया।महः।स्तवानः।अ
द्रिवइत्यद्रिऽवः।गाम्।अश्वम्।रथ्यम्।इंद्र।सम्।किर।सत्रा।वाजम्।न।
जिग्युषे॥२९॥कया।नः।चित्रः।आ।भुवत्।ऊती।सदावृधइतिसदाऽवृधः।
सखा।कया।शचिष्ठया।वृता॥३०॥कः।त्वा।सत्यः।मदानाम्।मंहिष्ठः।म
त्सत्।अंधसः।दृळ्हा।चित्।आरुजे।वसु॥३१॥अभि।सु।नः।सखीनाम्।
अविता।जरितॄणाम्।शतम्।भवासि।ऊतये॥३२॥यत्नायलेतियत्नाऽय

जातवेदसु
मिति २

स्ता। वः। अग्नये। गिरागिरेतिगिराऽगिरा। च। दक्षसे। प्रप्रेतिप्रऽप्र। व
यम्। अमृतम्। जातऽवेदसम्। प्रियम्। मित्रम्। न। शँशिषम्॥ ४३॥
ऊर्जः। नपातम्। सः। हिन। अयम्। अस्मयुरित्यस्मऽयुः। दाशेम। हव्यदा
तयइतिहव्यऽदातये। भुवत्। वाजेषु। अविता। भुवत्। वृधः। उत। त्रा
ता। तनूनाम्॥ ४४॥ संवत्सरः। असि। परिवत्सरइतिपरिऽवत्सरः। इदा
वत्सरः। इद्वत्सरइतीत्ऽवत्सरः। वत्सरः। उषसः। ते। कल्पंताम्। अहो
रात्राः। अर्द्धमासाइत्यर्द्धऽमासाः। मासाः। ऋतवः। संवत्सरः। ते। कल्प

29

नाम॥७७॥ ऐस्मादितिप्रऽइस्मै। एस्मादित्याऽइस्मै। सम्। चु। उंच। प्र। च्युासा
रय। सुपर्णचिदितिसुपर्णऽचित्। असि। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। र २
ध्रुवः। सीद॥७८॥ इतिशुक्लयजुःकाण्वपदपाठेएकोनत्रिंशतितमोध्या
यः॥२९॥ हरिः ॐ॥ समिधेतिसम्ऽइधा। इंद्रम्। इळः। पदे। नाभा। पृथिव्याः।
अधि। दिवः। वर्ष्मन्। सम्। इध्यते। ओजिष्ठः। चर्षणीसहाम्। चर्षणिस
हामितिचर्षणिऽसहाम्॥ वेतु॥१॥ तनूनपातमितितनूऽनपातं। उति। नि 30
रिष्यतिऽस्त्रिः। जेतारम्। अपराजितमित्यपराऽजितम्। इंद्रम्। देवम्।

स्वर्विदमिति स्वःऽविदम् । पथिभिरिति पथिऽभिः । मधुमत्तमैरिति म
धुमत्ऽतमैः । नराशंसेन । तेजसा ॥ २ ॥ इळाभिः । इन्द्रम् । ईळितम् । आ
जुह्वानमित्याऽजुह्वानम् । अमर्त्यम् । देवः । देवैः । सवीर्य इति सऽवीर्यः । वज्र
हस्त इति वज्रऽहस्तः । पुरंदर इति पुरम्ऽदरः ॥ ३ ॥ बर्हिषि । इन्द्रम् । निष
द्वरम् । निसद्वरमिति निसत्ऽव रम् । वृषभम् । नर्यापसमिति नर्यऽ
अपसम् । वसुभिरिति वसुऽभिः । रुद्रैः । आदित्यैः । सयुग्भिरिति सयु
क्ऽभिः । बर्हिः । आ । असदत् ॥ ४ ॥ ओजः । न्ना । वीर्यम् । सहः । द्वारः । इन्द्र

30

॥८५॥

म् । अवर्द्धयन् । सुप्रायणाः । सुप्रायना इति सुऽप्रायनाः । अस्मिन् । यज्ञे ।
वि । श्रयंताम् । ऋतावृधः । ऋतवृध इत्यृतऽवृधः । द्वारः । इन्द्राय । मीढुषे ।
व्यंतु ॥ ५ ॥ उषे इत्युषे । इन्द्रस्य । धेनू इति धेनू । सुदुघे इति सुऽदुघे । मात
रा । मही इति मही । सवातरा इति सऽवातरौ । न । तेजसा । वत्सम् । इन्द्रम् ।
अवर्द्धताम् । वीताम ॥ ६ ॥ भिषजा । सखाया । हविषा । इन्द्रम् । भिषज्यतः ।
कवी इति कवी । दैव्या । प्रचेतसा इति प्रऽचेतसौ । इन्द्राय । धत्तः । इन्द्रियम् ॥ ७ ॥
इळा । सरस्वती । भारती । महीः । इंद्रपत्नीरितीन्द्रऽपत्नीः । हविष्मतीः ॥ ८ ॥

॥८५॥

त्वष्टारम्। इन्द्रम्। देवम्। भिषजम्। सुयजमिति सुऽयजम्। घृतश्रियमि
ति घृतऽश्रियम्। पुरुरूपमिति पुरुऽरूपम्। सुरेतसमिति सुऽरेतसम्। मघो
नम्॥ १२॥ प्रियः। जोष्टारम्। इन्द्रियम्। मध्वा। समंजन्निति सम्ऽअंजन्।
पथिभिरिति पथिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः। स्वदाति। यज्ञम्। मधुना। ।
घृतेन॥ १०॥ इन्द्रम्। स्वाहा। आज्यस्य। मेदसः। स्तोकानाम्। स्वाहाकृतीना
मिति स्वाहाऽकृतीनाम्। हव्यसूक्तीनामिति हव्यऽसूक्तीनाम्। दिवाः। आज्य
पा इत्याज्यऽपाः। जुषाणाः। इन्द्रः। आज्यस्य॥ ११॥ देवम्। बर्हिः। इन्द्रम्। सुदे

वमितिसुऽदेवम्। देवैः। वीरवदितिवीरऽवत्। स्तीर्णम्। येषाम्। अवर्द्धय
त्। वस्तोः। घृतम्। प्र। अक्तोः। घृतम्। राया। बर्हिष्मतः। अति। अगान्। १२
इन्द्रम्। संपानइतिसम्ऽपाने। वीड्वीः। यामन्। अवर्द्धयन्। आ। वत्सेन। तरु
णेन। कुमारेण। च। मीवता। अप। अर्वाणम्। रेणुककाटमितिरेणुऽकका
टम्। नुदन्ताम्। १३। उषासानक्ता। उषसानक्तेत्युषसानक्ता। इंद्रम्। यज्ञे।
प्रयतीतिप्रऽयति। अह्वेताम्। दिवीः। विश्वैः। प्र। अयासिषाम्। सुप्रीतेइति
सुऽप्रीते। सुषितेइतिसुऽषिते। १४। वसुषितीइतिवसुऽषिती। देवम्।

इन्द्रम्। अवर्द्धत्। मा। अपावि। अन्या। अप। द्वेषाꣳसि। आ। अन्या। वक्ष
त्। वसु। वार्याणि। यजमानाय। त्रिक्षिते इति त्रिऽक्षिते॥ १५॥ सुदुघे इति
सुऽदुघे। पयसा। इषम्। ऊर्जम्। अन्या। वक्षत्। सग्धिम्। सपीतिमिति सऽ
पीतिम्। अन्या। नवेन। पूर्वम्। दयमाने इति दयमाने। पुराणेन। नयम्। अ
व्याताम्। ऊर्जम्। ऊर्जाहुती इत्यूर्जऽआहुती। ऊर्जयमाने इत्यूर्जयमाने॥ १६॥
हता। घस्राꣳसा इति हतःऽअघस्राꣳसौ। आ। अन्नाद्यम्। त्रिक्षितौ॥ १७॥
पतिम्। इन्द्रम्। अवर्द्धयन्। अस्थक्षत्। भारती। दिवम्। रुद्रैः। यज्ञम्। स

१६

रस्वती। ऋँह्वा। वसुमतीतिवसु ऽ मती। गृहान्॥१८॥ त्रिवरूथइतित्रि ऽ
वरूथः। त्रिवंधुरइतित्रि ऽ वंधुरः। शतेन। शितिपृष्ठानामितिशिति ऽ
पृष्ठानाम्। आहितइत्याऽहितः। सहस्रेण। प्र। वर्त्तते। मित्रावरुणा। इ
तः। अस्य। होत्रम्। अर्हतः। बृहस्पतिः। स्तोत्रम्। अश्विना। आ ध्वर्यव
म्॥१९॥ मधुशाखइतिमधुऽशाखः। सुपिप्पलइँतिसुऽपिप्पलः। दिवं ति ५
म्। अग्रेण। अस्य। क्षत्। आ। अन्तरिक्षम्। पृथिवीम्। अदृंहीत्॥२०॥
स्वासस्थमितिसुऽआसस्थम्। इन्द्रेण। आसन्नमित्याऽसन्नम्। अन्या।

बर्हिंऽइंबि। अग्नि। अभूत्॥२१॥ स्विष्टमिति सुऽइष्टम्। कुर्वन्। स्विष्टकृदि
तिस्विष्टऽकृत्। स्विष्टमिति सुऽइष्टम्। अद्य। करोतु। नः॥२२॥ इंद्राय। छा
गम्। इन्द्राय। छागेन। अघत्। तम्। मेदस्तः। प्रति। पचता। अग्रभीत्।
अवीवधत। पुरोडाशेन॥२३॥ समिधानमिति सम्ऽइधानम्। महत्। यशः।
सुसमिद्धमिति सुऽसमिद्धम्। वरेण्यम्। अग्निम्। इन्द्रम्। वयोधसमि
तिवयःऽधसम्। गायत्रीम्। छंदः। इन्द्रियम्। त्र्यविमिति त्रिऽअविम्। गा
म्। वयः। दधत्॥२४॥ तनूनपातमिति तनूऽनपातम्। उद्भिदमित्युत्ऽ

न्निदमायम् । गर्भम् । अदितिः । दध्वो सुचिम् । उक्षिहम् । दित्यवाहमिति
दित्यऽवाहम् ॥ २५ ॥ ईळ्हेन्यम् । ईळ्हितम् । वृत्रहन्तममिति वृत्रहन्ऽतम
म् । इळाभिः । ईड्यम् । सहः । सोमम् । अनुष्टुभम् । अनुस्तुभमित्यनुऽ
स्तुभम् । पंचाविमिति पंचऽअविम् ॥ २६ ॥ सुबर्हिषमिति सुऽबर्हिषम् ।
पूषण्वन्तमिति पूषण्ऽवन्तम् । अमर्त्यम् । सीदन्तम् । बर्हिषि । प्रिये । अ
मृता । बृहतीम् । त्रिवत्समिति त्रिऽवत्सम् ॥ २७ ॥ व्यचस्वतीः । सुप्रायणाः ।
सुप्रायणा इति सुऽप्रायणाः । ऋतावृधः । ऋतवृध इत्यृतऽवृधः । द्वारः ।

देवीः। हिरण्ययीः। ब्रह्माणम्। पङ्क्तिम्। इह। तुर्यवाहमिति तुर्यऽवाहम्॥२८॥
सुपेशसेति सुऽपेशसा। सुशिल्पे इति सुऽशिल्पे। बृहती इति बृहती। उभे इ
त्युभे। नक्तोषासा। नक्तोषसेति नक्तोषसा। न। दर्शते इति दर्शते। विश्वम्।
त्रिष्टुभम्। त्रिस्तुभमिति त्रिऽस्तुभम्। पृष्ठवाहमिति पृष्ठवाहम्॥२९॥
प्रचेतसेति प्रऽचेतसा। देवानाम्। उत्तममित्युत्ऽतमम्। यज्ञः। होतारा।
देव्या। कवी इति कवी। सयुजेति सऽयुजा। जगतीम्। अनड्वाहम्॥३०॥
पेशस्वतीः। तिस्रः। देवीः। हिरण्ययीः। भारतीः। बृहतीः। महीः। पतिम्।

विराजमितिवि ऽ राजम्।धेनुमान ॥३१॥सुरेतसमितिसु ऽ रेतसम्।त्व
ष्टारम्।पुष्टिवर्द्धनमितिपुष्टि ऽ वर्द्धनम्।रूपाणि।बिभ्रतम्।पृथक्।पु
ष्टिम्।द्विपदमितिद्वि ऽ पदम्।उक्षाणम्॥३२॥हिरंण्यपर्णमितिहिरंण्य ऽ
पर्णम्।उक्थिनम्।रशनाम्।बिभ्रतम्।वशिम्।भगम्।ककुभम्।वशा
म्।वेहतम्॥३३॥स्वाहाकृतीरितिस्वाहा ऽ कृतीः।अग्निम्।गृहपतिमिति
गृह ऽ पतिम्।पृथक्।वरुणम्।भेषजम्।कविम्।क्षत्रम्।अतिछंदसमि
त्यति ऽ छंदसम्।बृहत्।ऋषभम्॥३४॥देवम्।बर्हिः।वयोधसमिति

वयः ऽ धसम् । देवम् । इन्द्रम् । अवर्द्धयत् । गायत्र्या । छंदसा । इंद्रियम् । च
क्षुः । इन्द्रे । वयः । दधत् ॥ ३५ ॥ शुचिम् । उष्णिहा । प्राणम् । अनुष्टुभा । अनुस्तुभे
त्यनु ऽ स्तुभा । बलम् । बृहत्या । श्रोत्रम् । पंक्त्या । शुक्रम् । दिवौ । त्रिष्टुभा । त्रिस्तु
भेति त्रि ऽ स्तुभा । त्विषिम् । जगत्या । रूपम् । विराजेति वि ऽ राजा । रूपम् । द्वि
पदेति द्वि ऽ पदा । भगम् । ककुभा । यशः । अतिछंदसेत्यति ऽ छंदसा । क्षत्रम् ।
इन्द्राय । वयोधस इति वयः ऽ धसे । छागम् । इन्द्राय । वयोधस इति वयः ऽ
धसे । छागेन ॥ ३६ ॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदपाठे त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३० ॥ ३० ॥

इति स्वाद्धिंत्वादशक समाप्तः ॥ श्रीगजाननार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

अथ समिद्धोअंजनदशक प्रारंभः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ५ ॥ ५ ॥

श्रीगणेशायनमः॥श्रीवाग्देवीनमः॥ध॥हरिःॐम्॥समिद्धइतिसम्ऽ
इद्धः।अंजन्।कृदरम्।मतीनाम्।घृतम्।अग्ने।मधुमदितिमधुऽमत्।पि
न्वमानः।वाजी।वहन्।वाजिनम्।जातवेदइतिजातऽवेदः।देवानाम्।व
क्षि।प्रियम्।आ।सधस्थमितिसधऽस्थम्॥१॥घृतेन।अंजन्।सम्।पथः।
देवयानानितिदेवऽयानान्।प्रजानन्निँप्रऽजानन्।वाजी।अपि।एतु।देवा ति५
न्।अनु।त्वा।सप्ते।प्रदिशइतिप्रऽदिशः।सचंताम्।स्वधाम्।अस्मै।यज
मानाय।धेहि॥२॥ईड्यः।च।असि।वंद्यः।च।वाजिन्।आशुः।च।अ

सिामेध्यः। च्वा। सप्ते। अग्निः। त्वा। देवैः। वसुभिरितिवसुऽभिः। सजोषाइ
तिसऽजोषाः। प्रीतम्। वह्निम्। वहतु। जातवेदाइतिजातऽवेदाः॥ ३॥ स्ती
र्णम्। बर्हिः। सुष्टरीम। सुस्तरीमेतिसुऽस्तरीम। जुषाणा। उरु। पृथु। प्रथमा
नम्। पृथिव्याम्। देवेभिः। युक्तम्। अदितिः। सजोषाइतिसऽजोषाः। स्योन
म्। कृण्वाना। सुविते। दधातु॥ ४॥ एताः। उँ इत्यैँ। वः। सुभगाइतिसुऽभगाः।
विश्वरूपाइतिविश्वऽरूपाः। वि। पक्षोभिरितिपक्षःऽभिः। श्रयमाणाः। उ
त्। आतैः। ऋष्वाः। सतीः। कवषः। शुंभमानाः। द्वारः। देवीः। सुप्रायणाः।

॥२॥

५ पि

सुप्रायना इति सुऽप्रायनाः। प्र। वंतु॥ ५॥ अन्तुरा। मित्रावरुणा। चरंती इ
ति चरंती। मुखम्। यज्ञानाम्। अभि। संविदाने इति सम्ऽविदाने। उषा
सा। उषसेत्युषसा। वाम्। सुहिरण्ये इति सुऽहिरण्ये। सुशिल्पे इति सुऽशि
ल्पे। ऋतस्य। योनौ। इह। सादयामि॥ ६॥ प्रथमा। वाम्। सरथिनेति सऽ
रथिना। सुवर्णेति सुऽवर्णा। देवौ। पश्यंतौ। भुवनानि। विश्वा। अपिप्रयम्।
चोदना। वाम्। मिमाना। होतारा। ज्योतिः। प्रदिशेति प्रऽदिशा। दिशन्ता॥ ७॥
आदित्यैः। नः। भारती। वष्टु। यज्ञम्। सरस्वती। सह। रुद्रैः। नः। आवीत्ता इ

॥२॥

क्ता।उपहूतेत्युपऽहूता।वसुभिरितिवसुऽभिः।सजोषाइतिसऽजोषाः।य
ज्ञम्।नः।देवीः।अमृतेषु।यज्ञ॥८॥त्वष्टा।वीरम्।देवकाममितिदेवऽका
मम्।जजान।त्वष्टुः।अर्वा।जायते।आशुः।अश्वः।त्वष्टा।इदम्।विश्वम्।
भुवनम्।जजान।बहोः।कर्त्तारम्।इह।यक्षि।होतरितिहोतः॥९॥अश्वः।
घृतेन।त्मन्या।समक्तइतिसम्ऽअक्तः।उप।देवान्।ऋतुशइत्यृतुऽशः।
पाथः।एतु।वनस्पतिः।देवलोकमितिदेवऽलोकम्।प्रजानन्नितिप्रऽ
जानन्।अग्निना।हव्या।स्वदितानि।वक्षत्॥१०॥प्रजापतेरितिप्रजाऽपतेः।

तपसा।वावस्वानः।वव्स्वान इति विव्स्वानः।स पः।जातः।दधिषे।यज्ञ
म्।अग्ने।स्वाहाकृतेनेतिस्वाहाऽकृतेन।हविषा।पुरोगा इति पुरःऽगाः।
याहि।साध्याः।हविः।अदन्तु।देवाः॥११॥ केतुम्।कृण्वन्।अकेतवे।पेशः।
मर्य्याः।अपेशसे।सम्।उषद्भिरित्युषत्ऽभिः।अजायथाः॥१२॥जीमू
तस्येवेतिजीमूतस्यऽइव।भवति।प्रतीकम्।यत्।वर्मी।याति।समदामिति
सऽमदाम्।उपस्थ इत्युपस्थे।अनाविद्धया।तन्वा।जय।त्वम्।सः।त्वा।
वर्मणः।महिमा।पिपर्त्तु॥१३॥ धन्वना।गाः।धन्वना।आजिम्।जयेम।धन्व

ना। तीव्राः। समद इति स ऽ मदः। जयेम। धनुः। शत्रोः। अपकाममित्यप ऽ
कामम्। कृणोति। धन्वना। सर्वाः। प्रदिश इति प्र ऽ दिशः। जयेम॥१४॥ ते इति
ते। आचरंती इत्या ऽ चरंती। समनेवेति समना ऽ इव। योषा। मातेवेति माता ऽ
इव। पुत्रम्। बिभृताम्। उपस्थ इत्युप ऽ स्थे। अप। शत्रून्। विध्यताम्। संविदा
ने इति सम् ऽ विदाने। आर्त्नी इत्यार्त्नी। इमे इतीमे। विष्फुरंती। विस्फुरंती इ
ति इति वि ऽ स्फुरंती। अमित्रान्॥१५॥ वक्ष्यंतीवेति वक्ष्यंती ऽ इव। इत्। आ। ग
नीगंति। कर्णम्। प्रियम्। सखायम्। परिषस्वजाना। परिसस्वजानेति परि ऽ स

स्वजाना। योषेवेतियोषाऽइव। शिङ्क्ते। विततेतिविऽतता। अधि। धन्वन्। ज्या।
इयम्। समने। पारयंती ॥१६॥ अहिरिवेत्यहिःऽइव। भोगैः। परि। एति। बा
हुम्। ज्यायाः। हेतिम्। परिबाधमानइतिपरिऽबाधमानः। हस्तघ्नइतिह
स्तऽघ्नः। विश्वा। वयुनानि। विद्वान्। पुमान्। पुमांऽसम्। परि। पातु। विश्व
तः ॥१७॥ बह्वीनाम्। पिता। बहुः। अस्य। पुत्रः। चिश्चा। कृणोति। समना। अ
वगत्येत्यवऽगत्य। इषुधिरितीषुऽधिः। संकाः। पृतनाः। च। सर्वाः। पृष्ठे। नि
नद्धइतिनिऽनद्धः। जयति। प्रसूतइतिप्रऽसूतः ॥१८॥ सुपर्णमितिसुऽपर्ण

म्।वस्ते।मृगः।अस्याः।दतः।गोभिः।सन्नद्धेति सम्ऽनद्धा।पतति।प्रसू
तेति प्रऽसूता।यत्र।नरः।सम्।च।वि।च।द्रवंति।तत्र।अस्मभ्यम्।इषवः।
शर्म।यंसन्॥११॥वनस्पते।वीड्वङ्ग इति वीळुऽअंगः।हि।भूयाः।अस्म
सखेत्यस्मत्ऽसखा।प्रतरण इति प्रऽतरणः।सुवीर इति सुऽवीरः।गोभिः।
सन्नद्ध इति सम्ऽनद्धः।असि।वीळयस्व।आस्थातेत्याऽस्थाता।ते।जय
तु।जेत्वानि॥१२॥रथे।तिष्ठन्।नयति।वाजिनः।पुरः।यत्रयत्रेति यत्रऽ
यत्र।कामयते।सुषारथिः।सुसारथिरिति सुऽसारथिः।अभीशूनाम्।

महिमानमस्य।पनायत।मनः।पश्चात्।अनु।यछंति।रश्मयः॥२१॥आ।
जंघंति।सानु।एषाम्।जघनान्।उप।जिघ्नते।अश्वाजनीत्यश्वऽअजनि।
प्रचेतसइतिप्रऽचेतसः।अश्वान्।समत्स्वितिसमत्ऽसु।चोदय॥२२॥
उप।श्वासय।पृथिवीम्।उत।द्याम्।पुरुत्रेतिपुरुऽत्रा।ते।मनुताम्।वि
ष्ठितम्।विष्ठितमितिविऽस्थितम्।जगत्।सः।दुंदुभे।सजूरितिसऽजूः।
इंद्रेण।देवैः।दूरात्।दवीयः।अप।सेध।शत्रून्॥२३॥यत्।अक्रंदः।प्रथ
मम्।जायमानः।उद्यन्नित्युत्ऽयन्।समुद्रात्।उत।वा।पुरीषात्।श्येनस्य।

पक्षा।हरिणस्य।बाहु इति बाहू।उपस्तुत्यमित्युपऽस्तुत्यम्।महि।जातम्।
ते।अर्वन्॥२४॥यमेन।दत्तम्।त्रितः।एनम्।आयुनक्।अयुनगिस
युनक्।इंद्रः।एनम्।प्रथमः।अधि।अतिष्ठत्।गंधर्वः।अस्य।रशनाम्।
ग८ अगृभ्णात्।सूरात्।अश्वम्।वसवः।निः।अतष्ट॥२५॥असि।यमः।असि।
आदित्यः।अर्वन्।असि।त्रितः।गुह्येन।व्रतेन।असि।सोमेन।समया।
विपृक्त इति विऽपृक्तः।आहुः।ते।त्रीणि।दिवि।बंधनानि॥२६॥त्रीणि।
ते।आहुः।दिवि।बंधनानि।त्रीणि।अप्स्वित्यप्ऽसु।त्रीणि।अंतरित्यंतः।

॥६॥

समुद्रे।उतेवेत्युत ऽ इव।मे।वरूणः।छंत्सि।अर्वन्।यत्र।ते।आहुः।परम
म्।जनित्रम्॥२७॥इमा।ते।वाजिन्।अवमार्जनानीत्यव ऽ मार्जनानि।इमा।
शफानाम्।सनितुः।निधानेति नि ऽ धाना॥अत्र।ते।भद्राः।रशनाः।अपश्य
म्।ऋतस्य।याः।अभिरक्षंतीत्यभि ऽ रक्षंति।गोपाः॥२८॥आत्मानम्।ते।
मनसा।आरात्।अजानाम्।अवः।दिवा।पतयंतम्।पतंगम्।शिरः।अप
श्यम्।पथिभिरिति पथिऽभिः।सुगेभिरिति सु ऽ गेभिः।अरेणुभिरित्यरेणु ऽ
भिः।जेहमानम्।पतत्रि॥२९॥अत्र।ते।रूपम्।उत्तममित्युत् ऽ मम्।अपश्य

त॰

॥६॥

म्। जिगीषमाणम्। इषः। आ। पदे। गोः। यदा। ते। मर्त्तः। अनु। भोगम्। आ
नट्। आत्। इत्। ग्रसिष्ठः। ओषधीः। अजीगरित्यजीगः॥ २०॥ अनु। त्वा। र
थः। अनु। मर्यः। अर्वन्। अनु। गावः। अनु। भगः। कनीनाम्। अनु। व्रातसः।
तव। सख्यम्। ईयुः। अनु। देवाः। ममिरे। वीर्यम्। ते॥ २१॥ हिरंण्यशृंग इति हि
रंण्यऽशृंगः। अयः। अस्य। पादाः। मनोजवा इति मनःऽजवाः। अवरः। इंद्रः।
आसीत्। देवाः। इत्। अस्य। हविरद्यमिति हविःऽअद्यम्। आयन्। यः। अर्वं
तम्। प्रथमः। अध्यतिष्ठदित्यधिऽअतिष्ठत्॥ २२॥ ईर्मांतास इतीर्मऽअंतासः।

सिलिकमध्यमास इति सिलिक ऽ मध्यमासः। सम्। शूरणासः। दि
व्यासः। अत्याः॥ हंसा इवेति हंसाः ऽ इव। श्रेणिशा इति श्रेणि ऽ शाः।
यतंते। यत्। आक्षिषुः। दिव्यम्। अज्मम्। अश्वाः॥ ३३॥ तव। शरीरम्।
पतयिष्णु। अर्वन्। तव। चित्तम्। वातः इवेति वातः ऽ इव। ध्रजीमान्।
तव। शृंगाणि। विष्ठिता। विस्थितेति वि ऽ स्थिता। पुरुत्रेति पुरु ऽ त्रा।
अरण्येषु। जर्भुराणा। चरंति॥ ३४॥ उप। प्र। अगात्। शसनम्। वा
जी। अर्वा। देवद्रीचा। मनसा। दीध्यानः। अजः। पुरः। नीयते। नाभिः।

अस्या।अनु।पश्चात्।कवयः।यंति।रेभाः॥२५॥परमा।यत्।सधस्थमि म १
तिसधऽस्थम्।अर्वाचीनं।अच्छ।पितरम्।मातरम्।च।अद्य।देवान्।जुष्टतम
इतिजुष्टऽतमः।हि।गम्याः।अथ।आ।शास्ते।दाशुषे।वार्याणि॥२६॥समि
द्ध इतिसम्ऽइद्धः।अद्य।मनुषः।दुरोणे।देवः।देवान्।यजसि।जातवेद
इतिजातऽवेदः।आ।च।वह।मित्रमह इतिमित्रऽमहः।चिकित्वान्।त्वम्।
दूतः।कविः।असि।प्रचेता इतिप्रऽचेताः॥२७॥तनूनपादितितनूऽन
पात्।पथः।ऋतस्य।यानान्।मध्वा।समंजन्नितिसम्ऽअंजन्।स्वद

पा।सुजिह्वेतिसुऽजिह्व।मन्मानि।धीभिः।उत।यज्ञम्।ऋंधन्।देवत्रेतिदे
वऽत्रा।च।कृणुहि।अध्वरम्।नः॥२८॥नराशंसस्य।महिमानम्।एषा
म्।उप।स्तोषाम।यजतस्य।यज्ञैः।ये।सुक्रतवइतिसुऽक्रतवः।शुचयः।
धियंधाइतिधियम्ऽधाः।स्वदंति।देवाः।उभयानि।हव्या॥२९॥आजु
ह्वानइत्याऽजुह्वानः।ईड्यः।वंद्यः।च।आ।याहि।अग्ने।वसुभिरितिवसुऽ
भिः।सजोषाइतिसऽजोषाः।त्वम्।देवानाम्।असि।यह्व।होता।सः।एना
न्।यक्षि।इषितः।यजीयान्॥३०॥प्राचीनम्।बर्हिः।प्रदिशेतिप्रऽदि

द्रा। पृथिव्याः। वस्तोः। अस्याः। व्यज्यते। अग्ने। अन्हाम्। वि। उंइत्यूं। प्रथते।
वितरमितिवि ऽ तरम्। वरीयः। देवेभ्यः। अदितये। स्योनम्॥ ४१॥ व्यच
स्वतीः। उर्विया। वि। श्रयंताम्। पतिभ्य इति पति ऽ भ्यः। न। जनयः। शुंभ
मानाः। देवीः। द्वारः। बृहतीः। विश्वमिन्वा इति विश्वम् ऽ इन्वाः। देवेभ्यः।
भवत। सुप्रायणाः। सुप्रायना इति सु ऽ प्रायनाः॥ ४२॥ आ। सुष्वयंती।
सुष्वयंती इति सु ऽ स्वयंती। यजते इति यजते। उपाके इत्युपाके। उषासान
क्ता। उषसानक्तेत्युषसानक्ता। सदताम्। नियोनौ। दिव्ये इति दिव्ये। योषणे

॥ १ ॥

१५

इतियोषणे। बृहती इति बृहती। सुरुक्मे इति सुरुक्मे। अधि। श्रियम्। शुक्र
पिशमिति शुक्रऽपिशम्। दधाने इति दधाने॥ ५३॥ दैव्या। होतारा। प्रथमा।
सुवाचेति सुवाचा। मिमाना। यज्ञम्। मनुषः। यजध्यै। प्रचोदयंतेति प्रऽ
चोदयंता। विदथेषु। कारू इति कारू। प्राचीनम्। ज्योतिः। प्रदिशेति प्रऽदि
शा। दिशंता॥ ५४॥ आ। नः। यज्ञम्। भारती। तूयम्। एतु। इळा। मनुष्वत्।
इह। चेतयंती। तिस्रः। देवीः। बर्हिः। आ। इदम्। स्योनम्। सरस्वती। स्वप
स इति सुऽअपसः। सदंतु॥ ५५॥ यः। इमे इतीमे। द्यावापृथिवी इति द्या

॥ १ ॥

वापृथिवी। जनित्री इति जनित्री। रूपैः। अपिंशत्। भुवनानि। विश्वा। तम्।
अद्य। होतः। इषितः। यजीयान्। देवम्। त्वष्टारम्। इह। यक्षि। विद्वान्॥ ५६॥
उपावसृजेत्युपऽअवसृज। त्मन्या। समंजन्निति सम्ऽअंजन्। देवाना
म्। पाथः। ऋतुथेत्यृतुऽथा। हवींषि। वनस्पतिः। शमिता। देवः। अग्निः।
स्वदंतु। हव्यम्। मधुना। घृतेन॥ ५७॥ सद्यः। जातः। वि। अमिमीत। य
ज्ञम्। अग्निः। देवानाम्। अभवत्। पुरोगा इति पुरःऽगाः। अस्य। होतुः।
प्रदिशीति प्रऽदिशि। ऋतस्य। वाचि। स्वाहाकृतमिति स्वाहाऽकृतम्।

हविः। अदंतु। देवाः॥ ५८॥ अग्नये। गायत्राय। त्रिवृत इति त्रिऽवृते। र
थंतरायेति रथम्ऽतराय। अष्टाकपाल इत्यष्टाऽकपालः। इंद्राय। त्रैष्टुभाय।
त्रैस्तुभायेति त्रैऽस्तुभाय। पंचदशायेति पंचऽदशाय। बार्हताय। एकादशकपाल इत्ये
कादशऽकपालः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। जागतेभ्यः। सप्तदशेभ्य इति स
प्तऽदशेभ्यः। वैरूपेभ्यः। द्वादशकपाल इति द्वादशऽकपालः। मित्रावरुणा
पा ५ भ्याम्। आनुष्टुभाभ्याम्। आनुस्तुभाभ्यामित्यानुऽस्तुभाभ्याम्। एकवि
ंशाभ्यामित्येकऽविंशाभ्याम्। वैराजाभ्याम्। पयस्या। बृहस्पतये।

पान्नीय। त्रिणवाय। त्रिणवायेति त्रि ऽ णवाय। शाक्वराय। चरुः। सवित्रे।
औद्भिदाय। त्रयस्त्रिंशाय। त्रयस्त्रिंशायेति त्रयः ऽ त्रिंशाय। रैवताय। द्वादशकपाल
इति द्वादश ऽ कपालः। प्राजापत्य इति प्राजा ऽ पत्यः। चरुः। अदित्यै। विष्णु
४ च पत्न्या इति विष्णु ऽ पत्न्यैौ हः। अग्नये। वैश्वानराय। द्वादशकपाल इति
द्वादश ऽ कपालः। अनुमत्या इत्यनु ऽ मत्यै। अष्टाकपाल इत्यष्टा ऽ कपालः॥ ८१॥
आग्नेयः। कृष्णग्रीव इति कृष्ण ऽ ग्रीवः। सारस्वती। मेषी। बभ्रुः। सौम्यः।
पौष्णः। श्यामः। शितिपृष्ठ इति शिति ऽ पृष्ठः। बार्हस्पत्यः। शिल्पः। वैश्वदेव

इतिवैश्वऽदेवः।ऐंद्रः।अरुणः।मारुतः।कल्माषः।ऐंद्राग्नः।संऽहितइतिस
मऽहितः।अधोरामइत्यधःऽरामः।सावित्रः।वारुणः।कृष्णः।एकशितिपा
दित्येकऽशितिपात्।पेत्वः॥५०॥अग्नये।अनीकवतइत्यनीकऽवते।रो
हितांजिरितिरोहितऽअंजिः।अनड्वान्।अधोरामावित्यधःऽरामौ।सावि
त्रौ।पौष्णौ।रजतनाभीइतिरजतऽनाभी।वैश्वदेवाइतिवैश्वऽदेवौ।पि
शंगौ।तूपरौ।मारुतः।कल्माषः।आग्नेयः।कृष्णः।अजः।सारस्वती।मेषी।
वारुणः।पेत्वः॥५१॥इतिशुक्लयजुःकाण्वपदपाठेएकत्रिंशोध्यायः॥३१॥

हरिः ॐ म्॥अस्य।अजरासः।दमाम्।अरित्राः।अर्चद्धूमास इत्यर्चत्ऽ
धूमासः।अग्नयः।पावकाः।श्वितीचयः।श्वात्रासः।भुरण्यवः।वनर्षदः।
वनसद इति वनऽसदः।वायवः।न।सोमाः॥१॥हरयः।धूमकेतव इ
ति धूमऽकेतवः।वा तजूता इति वातऽजूताः।उप।द्यवि।यतंते।वृथक्।
अग्नयः॥२॥यज।नः।मित्रावरुणा।यज।देवान्।ऋतम्।बृहत्।अग्ने।
यक्षि।स्वम्।दमम्॥३॥द्वे इति द्वे।विरूपे इति विऽरूपे।चरतः।स्वर्थे इ
ति सुऽअर्थे।अन्यान्येत्यन्याऽअन्या।वत्सम्।उप।धापयेते इति धापये

तो।हरिः।अन्यस्याम्।भवति।स्वधावानिति स्वधाऽवान्।शुक्रः।अन्य
स्याम्।ददृशे।सुवर्चा इति सुऽवर्चाः॥४॥त्रीणि।शता।त्री।सहस्राणि।
अग्निम्।त्रिंशत्।च।देवाः।नव।च।असपर्यन्।औक्षन्।घृतैः।अस्तृ
णन्।बर्हिः।अस्मै।आत्।इत्।होतारम्।नि।असादयंत॥५॥अग्निः।वृ
त्राणि।जंघनत्।द्रविणस्युः।विपन्यया।समिद्ध इति सम्ऽइद्धः।शुक्रः।
आहुत इत्याऽहुतः॥६॥विश्वेभिः।सोम्यम्।मधु।अग्ने।इन्द्रेण।वा
युना।पिब।मित्रस्य।धामभिरिति धामऽभिः॥७॥आ।यत्।इषे।नृ

२ अनीके।

पतिमितिनि॒ऽपतिम्। तेजः। आनट्। शुचि।रेतः। निषिक्तम्। निसिक्तमि
तिनिऽसिक्तम्। द्यौः। अग्निः। शर्द्धम्। अनवद्यम्। युवानम्। स्वाध्यमितिसुऽ
३ च॥ आऽध्यम्। जनयत्। सूदयत्ँ॥ ८॥ अग्ने। शर्द्ध। महते। सौभगाय। तव। द्युम्ना
नि। उत्तमानीत्युत्ऽतमानि। संतु। सम्। जास्पत्यम्। जाःपत्यमितिजाःऽप
५ ममृ। सम्। सुयममितिसुऽँआ। कृणुष्व। शत्रुयताम्। शँयतामितिशत्रुऽयताम्। त्रु ५
प अभि। तिष्ठ। महांसि॥ ९॥ त्वाम्। हि। मंद्रँममितिमंद्रऽतमम्। अर्कशो
कैरित्यर्कऽशोकैः। ववृमहे। महि। नः। श्रोषि। अग्ने। इन्द्रम्। न। त्वा। श
तं ९

वसा। देवता। वायुम्। आ। वणंति। रा। षसा। न्तमा। इति। न्तऽतमाः॥ १०॥ त्वेइति
त्वे। अग्ने। स्वाहुतेति सुऽआहुत। प्रियासः। संतु। सूरयः। यंतारः। ये। मघवा
नइति मघऽवानः। जनाम्। ऊर्वाम्। दयंत। गोनाम्॥ ११॥ श्रुधि। श्रुत्कर्णे
ति श्रुतऽकर्ण। वन्हिभिरिति वन्हिऽभिः। देवैः। अग्ने। सयावभिरिति स
यावऽभिः। आ। सीदंतु। बर्हिषि। मित्रः। अर्यमा। प्रातर्यावाणः। प्रातर्याव
नइति प्रातःऽयावानः। अध्वरम्॥ १२॥ विश्वेषाम्। अदितिः। यज्ञियाना
म्। विश्वेषाम्। अतिथिः। मानुषाणाम्। अग्निः। देवानाम्। अवः। आवृणा

न इत्याऽवृणानः। सुमृळीक इति सुऽमृळीकः। भवतु। जातवेदा इति जातऽवेदाः॥१३॥ महः। अग्नेः। समिधानस्येति सम्ऽइधानस्य। शर्म्मणि। अनागाः। मित्रे। वरुणे। स्वस्तये। श्रेष्ठे। स्याम। सवितुः। सवीमनि। तत्। देवानाम्। अवः। अद्य। वृणीमहे॥१४॥ आपः। चित्। पिप्युः। स्तर्यः। न। गावः। नक्षन्। ऋतम्। जरितारः। ते। इन्द्र। याहि। वायुः। न। नियुत इति निऽयुतः। नः। अच्छ। त्वम्। हि। धीभिः। दयसे। वि। वाजान्॥१५॥ गावः। उप। अवत। अवतम्। मही इति यज्ञस्य। रप्सुदा। उभा। कर्णा। हिरण्यया॥१६॥

७ मही।

यत्।अद्य।सूरे।उदितइत्युत्ऽइते।अनागाः।मित्रः।अर्यमा।सुवाति।
सुविता।भगः॥१७॥आ।सुते।सिंचत।श्रियम्।रोदस्योः।अभिश्रियमित्य
भिऽश्रियम्।रसा।दधीत।वृषभम्॥१८॥आतिष्ठंतमित्याऽतिष्ठंतम्।
परि।विश्वे।अभूषन्।श्रियः।वसानः।चरति।स्वरोचिरिति स्वऽरोचिः।
महत्।तत्।वृष्णः।असुरस्य।नामा।विश्वरूप इति विश्वऽरूपः।अमृता आ।५
नि।तस्थौ॥१९॥प्र।वः।महे।मंदमानाय।अंधसः।अर्चा।विश्वानरा
य।विश्वाभुवे।विश्वभुव इति विश्वऽभुवे।इंद्रस्य।यस्य।सुमखमिति

सुमखम्।सहः।महि।श्रवः।नृम्णम्।चारोदसीइतिरोदसी।सपर्यतः॥२०॥
बृहन्।इत्।इध्मः।एषाम्।भूरि।शस्तम्।पृथुः।स्वरुः॥२१॥इन्द्र।आ।इ
हि।मत्सि।अंधसः।विश्वेभिः।सोमपर्वभिरितिसोमपर्वऽभिः।महान्।
अभिष्टिः।ओजसा॥२२॥इन्द्रः।वृत्रम्।अवृणोत्।शर्द्धनीतिरितिशर्द्धऽ
नीतिः।प्र।मायिनाम्।अमिनात्।वर्पणीतिः।वर्पनीतिरितिवर्पऽनीतिः।अह रिति ५
न्।व्यंसमितिविऽअंसम्।उशधक्।वनेषु।आविः।धेनाः।अकृणोत्।
राम्याणाम्॥२३॥कुतः।त्वम्।इन्द्र।माहिनः।सन्।एकः।यासि।सत्पतइति

॥१५॥

सत्ऽपते। किं। मा। ते। इत्था। सम्। पृच्छसे। समराणइति सम्ऽअराणः। शुना
नैः। वोचेः। तत्। नः। हरिवइति हरिऽवः। यत्। ते। अस्मे इत्यस्मे ॥ २८ ॥ आ।
तत्। ते। इन्द्र। आयवः। पनंत। अभि। ये। ऊर्वम्। गोमंतमिति गोऽमंतम्। ति
तृत्सान्। सकृत्स्वमिति सकृत्ऽस्वम्। ये। पुरुपुत्रामिति पुरुऽपुत्राम्। म
हीम्। सहस्रधारामिति सहस्रऽधाराम्। बृहतीम्। दुदुक्षन्। दुधुक्षन्नि
ति दुधुऽक्षन् ॥ २५ ॥ इमाम्। ते। धियम्। प्र। भरे। महः। महीम्। अस्य। स्तोत्रे।
८४ धिषणा। यत्। ते। आनजे। तम्। उत्सवइत्युत्ऽसवे। च। प्रसवइति प्रऽस

॥१५॥

वे। च। सासहिम। सुसुहिमितिससहिम। इन्द्रम। देवासः। शवसा। अ
मदन्। अनु॥२६॥ विभ्राडितिविऽभ्राट्। बृहत्। पिबतु। सोम्यम्। मधु।
आयुः। दधत्। यज्ञपता इतियज्ञऽपतौ। अविह्रुतमित्यविऽह्रुतम्। वा
तजूत इतिवातऽजूतः। यः। अभिरक्षतीत्यभिऽरक्षति। त्मना। प्रजा इ
तिप्रऽजाः। पुपोष। पुरुधा। वि। राजति॥२७॥ येन। पावक। चक्षसा। भु
रण्यन्तम्। जनान्। अनु। त्वम्। वरुण। पश्यसि॥२८॥ दैव्यौ। अध्वर्यू इ
त्यध्वर्यू। आ। गतम्। रथेन। सूर्यत्वचेतिसूर्यऽत्वचा। मध्वा। यज्ञम्।

सम्।अंजाथेइसंजाथे॥२९॥आ।नः।इळाभिः।विदथे।सुशस्तीतिसुऽ
शस्ति।विश्वानरः।सविता।देवः।एतु।अपि।यथा।युवानः।मत्सथ।नः।
विश्वम्।जगत्।अभिपित्वइत्यभिऽपित्वे।मनीषा॥३०॥यत्।अद्य।
कत्।च।वृत्रहन्नितिवृत्रऽहन्।उदगाइत्युत्ऽअगाः।अभि।सूर्य।
सर्वम्।तत्।इन्द्र।ते।वशे॥३१॥तरणिः।विश्वदर्शतइतिविश्वऽदर्शतः।
ज्योतिष्कृत्।ज्योतिःकृदितिज्योतिःऽकृत्।असि।सूर्य।विश्वम्।आ।भा
सि।रोचनम्॥३२॥तत्।सूर्यस्य।देवत्वमितिदेवऽत्वम्।तत्।महित्व

मितिमहिऽत्वम्।मध्या।कर्तोः।विततमितिविऽततम्।सम्।जभार।य
दा।इत्।अयुक्त।हरितः।सधस्थादितिसधऽस्थात्।आत्।रात्री।वा
सः।तनुते।सिमस्मै॥२३॥तत्।मित्रस्य।वरुणस्य।अभिचक्षइत्यभिऽ
चक्षे।सूर्यः।रूपम्।कृणुते।द्योः।उपस्थइत्युपऽस्थे।अनंतम्।अन्यत्।रु
शत्।अस्य।पाजः।कृष्णम्।अन्यत्।हरितः।सम्।भरंति॥२४॥बट्।म
हान्।असि।सूर्य।बट्।आदित्य।महान्।असि।महः।ते।सतः।महिमा।
पनस्यते।अद्धा।देव।महान्।असि॥२५॥बट्।सूर्य।श्रवसा।महान्।

असि। सत्रा। देव। महान्। असि। मह्ना। देवानाम्। असुर्यः। पुरोहितइ
तिपुरःऽहितः। विभ्विति विऽभु। ज्योतिः। अदाभ्यम्॥३६॥ आयंतइवे
त्यायंतःऽइव। सूर्यम्। विश्वा। इत्। इंद्रस्य। भक्षत। वसूनि। जाते।
जनमाने। ओजसा। प्रति। भागम्। न। दीधिम॥३७॥ अद्य। देवाः। उदि
तेत्युत्ऽइता। सूर्यस्य। निः। अंहसः। पिपृत। निः। अवद्यात्। तत्। नः।
मित्रः। वरुणः। मामहंताम्। ममहंतामितिममहंताम्। अदितिः। सिंधुः।
पृथिवी। उत। द्यौः॥३८॥ आ। कृष्णेन। रजसा। वर्त्तमानः। निवेशयन्नि

त्ति निऽवेशयन्।अमृतम्।मर्त्यम्।च।हिरण्ययेन।सविता।रथेन।आ।
देवः।याति।भुवनानि।पश्यन्॥३९॥प्र।वावृजे।ववृज इति ववृजे।सु
प्रया इति सुऽप्रयाः।बर्हिः।एषाम्।आ।विस्पती इव।विश्पतीइवेति वि
श्पतीऽइव।बीरिटे।इयाते इतीयाते।विशाम्।अक्तोः।उषसः।पूर्वहू
ता इति पूर्वऽहूतौ।वायुः।पूषा।स्वस्तये।नियुत्वान्॥४०॥इन्द्रवायू इतीन्द्र
वायु।बृहस्पतिम्।मित्रा।अग्निम्।पूषणम्।भगम्।आदित्यान्।मारुत
म्।गणम्॥वरुणः।प्रावितेति प्रऽअविता।भुवन्।मित्रः।विश्वाभिः।उ

तिन्निरित्यूत्तिऽभिः। करताम्। नः। सुराधसइति सुऽराधसः॥ ४२॥ अपि।
नः। इन्द्र। एषाम्। विष्णोइति विष्णो। सजात्यानामिति सऽजात्यानाम्। इत। म
रुतः। अश्विना॥ ४३॥ अग्ने। इंद्र। वरुण। मित्र। देवाः। शर्द्धः। प्र। यंतु। मा
रुत। उत। विष्णोइति विष्णो। उभा। नासत्या। रुद्रः। अध। ग्नाः। पूषा। भगः।
सरस्वती। जुषंत॥ ४४॥ इन्द्राग्नीइतीन्द्राग्नी। मित्रावरुणा। अदितिम्। स्व
६म्। रितिस्वः। पृथिवीँ द्याम्। मरुतः। पर्वतान्। अपः। हुवे। विष्णुम्। पूषणम्।
ब्रह्मणः। पतिम्। भगम्। नु। त्राशंसम्। सवितारम्। ऊतये॥ ४५॥ अस्मे इ

स्स्मे । रुद्राः । मेहना । पर्वतासः । वृत्रहत्य इति वृत्र ऽ हत्ये । भरहूताइति भ
र ऽ हूतौ । सजोषा इति स ऽ जोषाः ॥ यः । शंसते । स्तुवते । धायि । पज्रः । इन्द्र
ज्येष्ठा इतीन्द्र ऽ ज्येष्ठाः । अस्मान् । अवंतु । देवाः ॥ ५६ ॥ अर्वांचः । अद्य । भ
वत । यजत्राः । आ । वः । हार्दि । भयमानः । व्ययेयम् । त्राध्वम् । नः ।
देवाः । निजुर इति नि ऽ जुरः । वृकस्य । त्राध्वम् । कर्त्तात् । अवपद इत्यव ऽ
पदः । यजत्राः ॥ ५७ ॥ विश्वे । देवाः । शृणुत । इमम् । मे । ये । अंतरिक्षे । ये । उप । हवम् । ६
द्यवि । स्थ । ये । अग्निजिह्वा इत्यग्नि ऽ जिह्वाः । उत । वा । यजत्राः । आसद्येया ऽ

सघं।अस्मिन्।बर्हिषि।मादयध्वम्॥ ४८॥ देवेभ्यः।हि।प्रथमम्।यज्ञिये
भ्यः।अमृतत्वमित्यमृतऽत्वम्।सुवसि।भागम्।उत्तममित्युत्ऽतमम्।आ
त्।इत्।दामानम्।सवितः।वि।ऊर्णुषे।अनुचीना।जीविता।मानुषेभ्यः॥ ४९॥
प्र।वायुम्।अच्छ।बृहती।मनीषा।बृहद्रयिमिति बृहत्ऽरयिम्।विश्ववारमि
ति विश्वऽवारम्।रथप्रामिति रथऽप्राम्।द्युतद्यामेति द्युतत्ऽयामा।नियुत
इति निऽयुतः।पत्यमानः।कविः।कविम्।इयक्षसि।प्रयज्यो इति प्रऽय
ज्यो॥ ५०॥ मित्रम्।हुवे।पूतदक्षमिति पूतऽदक्षम्।वरुणम्।च।रिशादसं।

धियम्। घृताचीम्। साधंता॥ ५१॥ दस्रा। युवाकवः। सुताः। नासत्या। वृक्तब
र्हिष इति वृक्तऽबर्हिषः। आ। यातम्। रुद्रवर्त्तनी इति रुद्रऽवर्त्तनी॥ ५२॥ विद
त्। यदि। सरमा। रुग्णम्। अद्रेः। महि। पाथः। पूर्व्यम्। सध्र्यक्। करिति कः। अ
ग्रम्। नयत्। सुपदीति सुऽपदी। अक्षराणाम्। अच्छ। रवम्। प्रथमा। जानती।
गात्॥ ५३॥ नहि। स्पशम्। अविदन्। अन्यम्। अस्मात्। वैश्वानरात्। पुरएए
तारमिति पुरःऽएतारम्। अग्नेः। अ। ईम्। एनम्। अवध्नन्। अमृताः। अम
र्त्यम्। वैश्वानरम्। [illegible]। क्षैत्रजित्यायेति क्षैत्रऽजित्याय। देवाः॥ ५४॥

उग्रा। विघनिनेति वि ऽघनिना। मृधः। इन्द्राग्नी इतींद्राग्नी। हवामहे। ना। नः।
मृळातः। ईदृशे। ५५। उप। अस्मै। गायत। नरः। पवमानाय। इंदवे। अभि। दे
वान्। इयक्षते। ५६। ये। त्वा। अहिहत्य इत्यहि ऽहत्ये। मघवन्निति मघ ऽवन्। अ
वर्द्धन्। ये। शांबरे। हरिव इति हरि ऽवः। ये। गविष्टा इत्ति गो ऽइष्टौ। ये। त्वा।
नूनम्। अनुमदंतीत्यनु ऽमदंति। विप्राः। पिब। इन्द्र। सोमम्। सगण इति
स ऽगणः। मरुद्भिरिति मरुत् ऽभिः। ५७। जनिष्ठाः। उग्रः। सहसे। तुराय।
मंद्रः। ओजिष्ठः। बहुलाभिमानेंति बहुल ऽअभिमानः। अवर्द्धन्। इन्द्रम्।

६७

मरुतः। चित्। अत्र। माता। यत्। वीरम्। दधनत्। धनिष्ठा॥ ५८॥ आ। तु। नः।
इन्द्र। वृत्रहन्निति वृत्रऽहन्। अस्माकम्। अर्द्धम्। आ। गहि। महान्। महीभिः।
ऊतीभिरित्यूतिऽभिः॥ ५९॥ त्वम्। इन्द्र। प्रतूर्तिष्विति प्रऽतूर्तिषु। अभि। वि
श्वाः। असि। स्पृधः। अशस्तिहेत्यशस्तिऽहा। जनिता। विश्वतूरिति विश्वऽतूः। अ ति
सि। त्वम्। तूर्य। तरुष्यतः॥ ६०॥ अनु। ते। शुष्मम्। तुरयंतम्। ईयतुः। क्षोणी
इति क्षोणी। शिशुम्। न। मातरा। विश्वाः। ते। स्पृधः। श्नथयंत। मन्यवे। वृत्र
म्। यत्। इन्द्र। तूर्वसि॥ ६१॥ अदब्धेभिः। सवितरिति सवितः। पायुभिरिति

पायुऽभिः । त्वम् । शिवेभिः । अद्य । परि । पाहि । नः । गयम् । हिरण्यजिह्व इति
हिरण्यऽजिह्वः । सुविताय । नव्यसे । रक्ष । माकिः । नः । अघशꣳस इत्यघऽश
ꣳसः । ईशत ॥ ६२ ॥ प्र । वीरयेति वीरऽया । शुचयः । दद्रिरे । वाम् । अध्वर्युभि
रित्यध्वर्युऽभिः । मधुमन्त इति मधुऽमन्तः । सुतासः । वह । वायो इति वायो ।
नियुत इति निऽयुतः । याहि । अच्छ । पिब । सुतस्य । अंधसः । मदाय ॥ ६३ ॥ का
व्ययोः । आजानेष्वित्याऽजानेषु । क्रत्वा । दक्षस्य । दुरोणे । रिंदसा । सधस्थ इ
ति सधऽस्थे । आ । तिरश्चीनः । विततइति विऽततः । रश्मिः । एषाम् । अधः । स्वि

शा ६

५८

त्। आसीत्। उपरि। स्वित्। आसीत्। रेतोधा इति रेतःऽधाः। आसन्। महिमानः।
आसन्। स्वधा। अवस्तात्। प्रयतिरिति प्रऽयतिः। परस्तात्॥ ५५॥ आ। रोदसी
इति रोदसी। अपृणत्। आ। स्वः। महत्। जातम्। यत्। एनम्। अपसः। अधार
यन्। सः। अध्वराय। परि। नीयते। कविः। अत्यः। न। वाजसातय इति वाजऽ
सातये। चनोहित इति चनःऽहितः॥ ५६॥ उक्थेभिः। वृत्रहंतमेति वृत्रहन्ऽ
तमा। या। मंदाना। चित्। आ। गिरा। आंगूषैः। आविवासत इत्याऽविवासतः॥ ५७॥
७न उप। नः। सूँवः। गिरः। शृण्वंतु। अमृतस्य। ये। सुमृळीका इति सुऽमृळीकाः।

॥२२॥

त्वंतु।नः॥६८॥ब्रह्माणि।मे।मतयः।शम्।सुतासः।शुष्मः।इयर्ति।प्र
भृतइतिप्रऽभृतः।मे।अद्रिः।आ।शासते।प्रति।हर्यन्ति।उक्था।इमा।ह
रीइतिहरी।वहतः।ता।नः।अच्छ॥६९॥अनुत्तम्।आ।ते।मघवन्नितिमघऽ
वन्।नकिः।नु।न।त्वावानितित्वाऽवान्।अस्ति।देवता।विदानः।न।जायमा
नः।नशते।न।जातः।यानि।करिष्या।कृणुहि।प्रवृद्धेतिप्रऽवृद्ध॥७०॥तत्।
इत्।नु।आस।भुवनेषु।ज्येष्ठम्।यतः।जज्ञे।उग्रः।त्वेषनृम्णइतित्वेषऽनृ
म्णः।सद्यः।जज्ञानः।नि।रिणाति।शत्रून्।अनु।यम्।विश्वे।मदन्ति।ऊमाः॥७१॥

॥२२॥

इमाः।ऊँइति।त्वा।पुरूवसो।पुरूवसोइतिपुरूऽवसो।गिरः।वर्द्धंतु।याः।मम।
पावकवर्णाइतिपावकऽवर्णाः।शुचयः।विपश्चितइतिविपःऽचितः।अभि।
स्तोमैः।अनूषत॥७२॥यस्य।अयम्।विश्वः।आर्यः।दासः।शेवधिपाइति
शेवधिऽपाः।अरिः।तिरः।चित्।अर्ये।रुशमे।पवीरवि।तुभ्य।इत्।सः।अज्य
ते।रयिः॥७३॥अयम्।सहस्रम्।ऋषिभिरित्यृषिऽभिः।सहस्कृतः।सहः
स्कृतइतिसहःऽस्कृतः।समुद्रइवेतिसमुद्रःऽइव।पप्रथे।सत्यः।सः।अस्य।
महिमा।गृणे।शवः।यज्ञेषु।विप्रराज्यइतिविप्रऽराज्ये॥७४॥इतियजु

वैदातर्गतकाण्वपदपाठे द्वात्रिंशत्तिमोध्यायः॥ध॥ यत्।जाग्रतः।दूरम्।
उदैतीत्युत्ऽएति। दैवम्।तत्।ऊँ इत्युँ।सुप्तस्य।तथा।एव।एति। दूरंगममि
ति दूरम्ऽगमम्। ज्योतिषाम्। ज्योतिः। एकम्।तत्।मे। मनः। शिवसंकल्प
मिति शिवऽसंकल्पम्। अस्तु॥१॥ पितुम्।नु।स्तोषम्। महः। धर्म्मीणम्।
तवीषिम्।यस्य।त्रितः।वि।ओजसा। वृत्रम्। विपर्वमिति विऽपर्वम्। अ
र्दयत्॥२॥ अनु। इत्। अनुमतइत्यनुऽमते। त्वम्। मन्यासै। शम्। च। नः।
कृधि। क्रत्वे। दक्षाय। नः। हिनु। प्र। नः। आयुंषि। तारिषः॥३॥ सिनीवालि।

पृथुष्टुके । पृथुस्तुक इति पृथुऽस्तुके । या । देवानाम् । असि । स्वसा । जुषस्व ।
हव्यम् । आहुतमित्याऽहुतम् । प्रजामिति प्रऽजाम् । देवि । दिदिड्ढि । नः ॥ ४ ॥ पं
च । नद्यः । सरस्वतीम् । अपि । यन्ति । सस्रोतस इति सऽस्रोतसः । सरस्व
ती । तु । पंचधा । सोइतिसो । देशे । अभवत् । सरित् ॥ ५ ॥ त्वम् । अग्ने । प्रथ
मः । अंगिराः । ऋषिः । देवः । देवानाम् । अभवः । शिवः । सखा । तव । व्रते ।
कवयः । विद्मनापस इति विद्मनाऽअपसः । अजायंत । मरुतः । भ्राजदृ
ष्टय इति भ्राजत्ऽऋष्टयः ॥ ६ ॥ त्वम् । नः । अग्ने । तव । देव । पायुभिरि

निपायुऽभिः। मघोनः। रक्षा। तन्वः। च। वंध्य। त्राता। तोकस्य। तनये। ग
वाम्। असि। अनिमेषमित्यनिऽमेषम्। रक्षमाणः। तव। व्रते॥७॥ उत्ताना
याम्। अव। भर। चिकित्वान्। सद्यः। प्रवीतेति प्रऽवीता। वृषणम्। जजा
न। अरुषस्तूप इत्यरुषऽस्तूपः। रुशत्। अस्य। पाजः। इळायाः। पुत्रः।
वयुने। अजनिष्ट॥८॥ इळायाः। त्वा। पदे। वयम्। नाभा। पृथिव्याः। अ
धि। जातवेद इति जातऽवेदः। नि। धीमहि। अग्ने। हव्याय। वोळ्हवे॥९॥
प्र। मन्महे। शवसानाय। शूषम्। आङ्गूषम्। गिर्वणसे। अङ्गिरस्वत्। सुव

क्तिभिरितिसुवृक्तिऽभिः।स्तुवते।ऋग्मियाय।अर्च्चाम।अर्क्कम्।नरे।
विश्रुतायेतिविऽश्रुताय॥१०॥प्र।वः।महे।महि।नमः।भरध्वम्।आङ्गूष्य
म्।शवसानाय।साम।येन।नः।पूर्वे।पितरः।पदज्ञाइतिपद ज्ञाः।अ
र्चंतः।अंङ्गिरसः।गाः।अविंदन्॥११॥इच्छंति।त्वा।सोम्यासः।सखायः।
सुन्वंति।सोमम्।दधति।प्रयाꣳसि।तितिक्षंते।अभिशस्तिमित्यभिऽश
स्तिम्।जनांनाम्।इन्द्र।त्वत्।आ।कः।चन।हि।प्रकेतइतिप्रऽकेतः॥१२॥
न।ते।दूरे।परमा।चित्।रजाꣳसि।आ।तु।प्र।याहि।हरिवइतिहरिऽवः।

हरिभ्यामितिहरिऽभ्याम्।स्थिराय।वृधे।सवना।इता।इमा।युक्ताः।
ग्रावाणः।समिधानइतिसम्ऽइधाने।अग्नौ।।१३।।अषाळ्हम्।युत्स्वितियु
त्ऽसु।पृतनासु।पप्रिम्।स्वर्षाम्।स्वर्षामितिस्वःऽसाम्।अप्साम्।वृज
नस्य।गोपाम्।भरेषुजामितिभरेषुऽजाम्।सुक्षितिमितिसुऽक्षितिम्।
सुश्रवसमितिसुऽश्रवसम्।जयन्तम्।त्वां।अनु।मदेम।सोम।।१४।।सो
मः।धेनुम्।सोमः।अर्वन्तम्।आशुम्।सोमः।वीरम्।कर्मण्यम्।दद
ति।सादन्यम्।सदन्यमितिसदन्यम्।विदथ्यम्।सभेयम्।पितृश्रवण

मितिपितृऽश्रवणम्। यः। ददाशत्। अस्मै॥ १५॥ त्वम्। इमाः। ओषधीः।
सोम। विश्वाः। त्वम्। अपः। अजनयः। त्वम्। गाः। त्वम्। आ। ततंथ। उरु।
अन्तरिक्षम्। त्वम्। ज्योतिषा। वि। तमः। ववर्थ॥ १६॥ देवेन। नः। मनसा।
देव। सोम। रायः। भागम्। सहसावन्निति सहसाऽवन्। अभि। युध्य।
मा। त्वा। आ। तनत्। ईशिषे। वीर्यस्य। उभयेभ्यः। प्र। चिकित्स। गइष्टौ
इति गोऽइष्टौ॥ १७॥ अष्टौ। वि। अख्यत्। ककुभः। पृथिव्याः। त्री। धन्व।
योजना। सप्त। सिंधून्। हिरण्याक्ष इति हिरण्यऽअक्षः। सविता। देवः।

आ। अगात्। दधत्। रत्ना। दाशुषे। वार्याणि॥१८॥ हिरण्यपाणिरिति हिर
ण्यऽपाणिः। सविता। विचर्षणिरिति विऽचर्षणिः। उभे इत्युभे। द्यावापृथि
वी इति द्यावापृथिवी। अन्तः। ईयते। अप। अमीवाम्। बाधते। वेति।
सूर्यम्। अभि। कृष्णेन। रजसा। द्याम्। ऋणोति॥१९॥ हिरण्यहस्त इति हि
रण्यऽहस्तः। असुरः। सुनीथ इति सुऽनीथः। सुमृळीक इति सुऽमृळीकः।
स्ववानिति स्वऽवान्। यातु। अर्वाङ्। अपसेधन्नित्यपऽसेधन्। रक्षसः। या
तुधानानिति यातुऽधानान्। अस्थात्। देवः। प्रतिदोषमिति प्रतिऽदोषम्।

गृणानः ॥ २० ॥ ये । ते । पंथाः । सवितरिति सवितः । पूर्व्यासः । अरेणवः । सुकृता
इति सुऽकृताः । अन्तरिक्षे । तेभिः । नः । अद्य । पथिभिरिति पथिऽभिः । सुगेभि
रिति सुऽगेभिः । रक्ष । च । नः । अधि । च । ब्रूहि । देव ॥ २१ ॥ उभा । पिबतम् । अ
श्विना । उभा । नः । शर्म । यच्छतम् । अविद्रियाभिः । ऊतिभिरित्यूतिऽभिः ॥ २२ ॥
अप्नस्वतीम् । अश्विना । वाचम् । अस्मे इत्यस्मे । कृतम् । नः । दस्रा । वृषणा । मनी
षाम् । अद्यूत्ये । अवसे । नि । ह्वये । वाम् । वृधे । च । नः । भवतम् । वाजसाताइ
ति वाजऽसातौ ॥ २३ ॥ द्युभिरिति द्युऽभिः । अक्तुभिरित्यक्तुऽभिः । परि । पात

मा। अस्मान्। अरिष्यन्ति॥ अग्निना। सोनेगेग्निः॥ २४॥ आ। रात्रि। पार्थि
वम्। रजः। पितुः। अप्रायि। धामभिरिति धामऽभिः। दिवः। सदांसि। बृ
हती। वि। तिष्ठसे। आ। त्वेषम्। वर्त्तते। तमः॥ २५॥ उषः। तत्। चित्रम्। आ। भ
ति र। अस्मभ्यम्। वाजिनी। वतीं वाजिनीऽवति। येन। तोकम्। च। तनयम्। च।
धामहे॥ २६॥ प्रातर्जितमिति प्रातःऽजितम्। भगम्। उग्रम्। हुवेम। वयम्।
पुत्रम्। अदितेः। यः। विधर्त्तेति विऽधर्त्ता। आध्रः। चित्। यम्। मन्यमा
नः। तुरः। चित्। राजा। चित्। यम्। भगम्। भक्षि। इति। आह॥ २७॥ पूष

नूत्तव।ग्ने।वयम्।मा।ना।रिष्येम।कदा।चन।स्तोतारः।ते।इह।स्मसि।२८॥
पथस्पथः।पथःपथ इति पथःऽपथः।परिपतिमिति परिऽपतिम्।वचस्या।
कामेन।कृतः।अग्नि।आनट्।अर्कम्।सः।नः।रासन्।शुरुधः।चंद्राग्रा
इति चन्द्रऽअग्राः।धियंधियमिति धियम्ऽधियम्।सीषधाति।सीस
धातीति सीसधाति।प्र।पूषा॥२९॥त्रीणि।पदा।वि।चक्रमे।विष्णुः।गोपाः। पु ५
अदाभ्यः।अतः।धर्माणि।धारयन्॥३०॥तत्।विप्रासः।विपन्यवः।जागृ
वाꣳस इति जागृवाꣳसः।सम्।इंधते।विष्णोः।यत्।परमम्।पदम्॥३१॥

घृतवतु ऽवती। भुवनानाम्। अभिश्रियेत्यभि ऽश्रिया। उर्वीइत्युर्वी। पृथ्वी
इति पृथ्वी। मधुदुघेइतिमधु ऽदुघे। सुपेशसेतिसु ऽपेशसा। द्यावापृथिवी
इति द्यावापृथिवी। वरुणस्य। धर्मणा। विष्कभिते। विस्कभितेइतिवि ऽस्क
भिते। अजरेइत्यजरे। भूरिरेतसेतिभूरि ऽरेतसा ॥ ३२ ॥ ये। नः। सपत्नाइ
तिस ऽपत्नाः। अप। ते। भवंतु। इंद्राग्निभ्यामितीन्द्राग्नि ऽभ्याम्। अव। बाधा
महे। तान्। वसवः। रुद्राः। आदित्याः। उपरिस्पृशमित्युपरि ऽस्पृशम्। मा। उ
ग्रम्। चेत्तारम्। अधिराजमित्यधि ऽराजम्। अक्रन् ॥ ३३ ॥ आ। नासत्या।

त्रिभिरितित्रिऽभिः।एकादशैः।इह।देवेभिः।यातम्।मधुपेयमितिमधुऽ
पेयम्।अश्विना।प्र।आयुः।तारिष्टम्।निः।रपाꣳसि।मृक्षतम्।सेधतम्।
द्वेषः।भवतम्।सचाभुवेतिसचाऽभुवा॥३४॥एषः।वः।स्तोमः।मरुतः।
इयम्।गीः।मांदार्यस्य।मान्यस्य।कारोः।आ।इषा।यासीष्ट।तन्वे।वयाम्।
विद्याम्।इषम्।वृजनम्।जीरदानुमिति जीरऽदानुम्॥३५॥सहस्तो
माइतिसहऽस्तोमाः।सहछंदसइतिसहऽछंदसः।आवृतइत्याऽवृतः।स
हप्रमाइतिसहऽप्रमाः।ऋषयः।सप्त।देव्याः।पूर्वेषाम्।पथाम्।अनुदृ

श्येसेनुऽदृश्या। धीरः। अन्वालेभिर इत्यनुऽआलेभिरे। रथ्यः। न।
रश्मीन्। ३६ आयुष्यम्। वर्चस्यम्। रायः। पोषम्। औद्भिदम्। इद
म्। हिरण्यम्। वर्चस्वत्। जैत्राय। आ। विशतात्। उँ इति। माम्॥३७॥ न।
तत्। रक्षांसि। न। पिशाचाः। तरन्ति। देवानाम्। ओजः। प्रथमजमि
ति प्रथमऽजंहि। एतत्। यः। बिभर्ति। दाक्षायणम्। हिरण्यम्। सः। दे
वेषु। कृणुते। दीर्घम्। आयुः। सः। मनुष्येषु। कृणुते। दीर्घम्। आयुः॥३८॥
यत्। आ। अबध्नन्। दाक्षायणाः। हिरण्यम्। शतानीकायेति शतऽअ

नीकाय।सुमनस्यमाना इति सुऽमनस्यमानाः।तत्।मे।आ।बध्नामि।
शतशारदायेति शतऽशारदाय।आयुष्मान्।जरदष्टिरिति जरत्ऽअष्टिः।
यथा।असम्।३१।उत।नः।अहिः।बुध्न्यः।शृणोतु।अजः।एकपादित्ये
कऽपात्।पृथिवी।समुद्रः।विश्वे।देवाः।ऋतावृधः।ऋतवृध इत्यृतऽवृ
धः।हुवानाः।स्तुताः।मंत्राः।कविशस्ता इति कविऽशस्ताः।अवंतु।५०॥
इमाः।गिरः।आदित्येभ्यः।घृतस्नूरिति घृतऽस्नूः।सनात्।राजभ्य इति राजऽभ्यः।
जुह्वा।जुहोमि।शृणोतु।मित्रः।अर्यमा।भगः।तुविजात इति तुविऽजातः।
नः।७

वरुणः।दक्षः।अंशः॥५१॥सप्त।ऋषयः।प्रतिहिताइतिप्रतिऽहिताः।
शरीरे।सप्त।रक्षन्ति।सदम्।अप्रमादमित्यप्रऽमादम्।सप्त।आपः।स्वप
तः।लोकम्।ईयुः।तत्र।जागृतः।अस्वप्नजाइत्यस्वप्नऽजौ।सत्रसदाइति
सत्रऽसदौ।च।देवौ॥५२॥उत्।तिष्ठ।ब्रह्मणः।पते।देवयन्तइतिदेवऽ
यन्तः।त्वा।ईमहे।उप।प्र।यन्तु।मरुतः।सुदानवइतिसुऽदानवः।इन्द्र।
प्राशूः।भव।सचा॥५३॥प्र।नूनम्।ब्रह्मणः।पतिः।मन्त्रम्।वदति।उ
क्थ्यम्।यस्मिन्।इन्द्रः।वरुणः।मित्रः।अर्यमा।देवाः।ओकांसि।चक्रि

रे॥ ६४॥ ब्रह्मणः। पते। त्वम्। अस्य। यन्ता। सुक्तस्येति सुऽउक्तस्य। बोधि।
तनयम्। च। जिन्व। विश्वम्। तत्। भद्रम्। यत्। अवन्ति। देवाः। बृहत्।
वदेम। विदथे। सुवीरा इति सुऽवीराः॥ ६५॥ इति शुक्लयजुर्वेदांतर्गत
काण्वपदपाठे त्रयस्त्रिंशत्तमोध्यायः॥ ३३॥ हरिः ॐम्॥ विश्वानि। दे
व। सवितः। दुरितानीति दुःऽइतानि। परा। सुव। यत्। भद्रम्। तत्। नः।
आ। सुव॥ १॥ विभक्तारमिति विऽभक्तारम्। हवामहे। वसोः। चित्रस्य।
राधसः। सवितारम्। नृचक्षसमिति नृऽचक्षसम्॥ २॥ ब्रह्मणे। ब्रा

ह्मणम्। क्षत्राय। राजन्यम्। मरुद्भ्य इति मरुत्ऽभ्यः। वैश्यम्। तपसे। शूद्रम्। तमसे। तस्करम्। नारकाय। वीरहणम्। वीरहनमिति वीरऽहनम्। पाप्मने। क्लीबम्। आक्रयायाऽइत्याक्रयायै। अयोगूम्। कामाय। पुँश्चलुम्। अतिक्रुष्टायेत्यतिऽक्रुष्टाय। मागधम्॥३॥ नृत्ताय। सूतम्। गीताय। शैलूषम्। धर्माय। सभाचरमिति सभाऽचरम्। नरिष्ठायै। भीमलम्। नर्माय। रेभम्। हसाय। कारिम्। आनंदायेत्याऽनंदाय। स्त्रीषखम्। स्त्रीसखमिति स्त्रीऽसखम्। प्रमद इति प्रऽमदे। कुमारीपुत्रमिति कुमारीऽपुत्रम्।

मेधायै। रथकारमितिरथऽकारम्। धैर्याय। तक्षाणम्॥६॥ तपसे।
कौलालम्। मायायै। कर्मारम्। रूपाय। मणिकारमितिमणिऽकारम्। शुभे।
वपम्। शरव्यायै। इषुकारमितीषुऽकारम्। हेत्यै। धनुष्कारम्। धनुःका
रमितिधनुःऽकारम्। कर्मणे। ज्याकारमितिज्याऽकारम्। दिष्टाय। रज्जु
सर्जमितिरज्जुऽसर्जम्। मृत्यवे। मृगयुमितिमृगऽयुम्। अंतकाय। श्व
निनमितिश्वऽनिनम्॥७॥ नदीभ्यः। पौंजिष्ठम्। ऋक्षीकाभ्यः। नैषादम्।
नैसादमितिनैसादम्। पुरुषव्याघ्रायेतिपुरुषऽव्याघ्राय। दुर्मदमिति

नेः

दुःऽमदम्। गंधर्वाप्सरोभ्यइति गंधर्वाप्सरःऽभ्यः। व्रात्यम्। प्रयुग्भ्यइति
प्रयुक्ऽभ्यः। उन्मत्तमित्युत्ऽमत्तम्। सर्पदेवजनेभ्यइति सर्पऽदेवजनेभ्यः।
अप्रतिपदमित्यप्रतिऽपदम्। अयेभ्यः। कितवम्। ईर्यतायै। अकितव
म्। पिशाचेभ्यः। विदलकारीमिति विदलऽकारीम्। यातुधानेभ्यइति
यातुऽधानेभ्यः। कंटकीकारीमिति कंटकीऽकारीम्॥ ८॥ संधयइति समऽ
इति धये। जारम्। गेहाय। उपपतिमित्युपऽपतिम्। आर्त्यै इत्याऽऋत्यै। परिवित्तमि
ति परिऽवित्तम्। निर्ऋत्याइति निःऽऋत्यै। परिविविदानमिति परिऽविवि

नि ३

दानम्। अराध्यै। दिधि[illegible]षुःपतिमित्येदिधिषुःऽपतिम्। निर्हृत्यै। निःहृत्याइ
ति निःऽहृत्यै। पेशस्कारीम्। पेशःकारीमिति पेशःऽकारीम्। संज्ञानायेति स
म्ऽज्ञानाय। स्मरकारीमिति स्मरऽकारीम्। प्रकामोद्यायेति प्रकाम्ऽउद्याय। उप
सदमित्युपऽसदम्। वर्णाय। अनुरूपमित्यनुऽरूपम्। बलाय। उपदामि
त्युपऽदाम्॥ ७॥ उत्सादेभ्य इत्युत्ऽसादेभ्यः। कुब्जम्। प्रमुद इति प्रऽमुदे। वा
मनम्। द्वार्भ्य इति द्वाःऽभ्यः। स्रामम्। स्वप्नाय। अंधम्। अधर्माय। बधिरम्।
पवित्राय। भिषजम्। प्रज्ञानायेति प्रऽज्ञानाय। नक्षत्र[illegible]रीमिति नक्षत्रऽ

दर्शम्। आशिक्षायाऽइत्याऽशिक्षायै। प्रश्निनम्। उपशिक्षायाऽइत्युपऽशिक्षा
यै। अभिप्रश्निनमित्यभिऽप्रश्निनम्। मर्यादायै। प्रश्नविवाकमिति प्रश्नऽ
विवाकम्॥८॥ अर्मेभ्यः। हस्तिपमिति हस्तिपम्। जवाय। अश्वपमित्यश्वऽ
पम्। पुष्ट्यै। गोपालमिति गोऽपालम्। वीर्याय। अविपालमित्यविऽपालम्।
तेजसे। अजपालमित्यजऽपालम्। इरायै। कीनाशम्। कीलालाय। सुराकार
मिति सुराऽकारम्। भद्राय। गृहपमिति गृहऽपम्। श्रेयसे। वित्तधमिति वि
त्तऽधम्। आध्यक्षायेत्याधिऽअक्षाय। अनुक्षत्तारमित्यनुऽक्षत्तारम्॥९॥

स्नायै। दार्वाहारमिति दारुऽआहारम्। प्रस्नाया इति प्रऽस्नायै। अग्नये। अग्न्येधमित्य
ग्निऽएधम्। ब्रध्नस्य। विष्टपाय। अभिषेक्तारम्। अभिसेक्तारमित्यभिऽ
सेक्तारम्। वर्षिष्ठाय। नाकाय। परिवेष्टारमिति परिऽवेष्टारम्। देवलोका
येति देवऽलोकाय। पेशितारम्। मनुष्यलोकायेति मनुष्यऽलोकाय। प्रक
रितारमिति प्रऽकरितारम्। सर्वेभ्यः। लोकेभ्यः। उपसेक्तारमित्युपऽसेक्ता
रम्। अवऋत्या इत्यवऽऋत्यै। वधाय। उपमंथितारमित्युपऽमंथितार
म्। मेधाय। वासःपल्पूलीमिति वासःऽपल्पूलीम्। प्रकामायेति प्रऽकामाय।

रज्जयित्रीम् ॥ १० ॥ ऋतये। स्तेनहृदयमिति स्तेनहृदयम्। वैरहत्याये
ति वैरऽहत्याय। पिशुनम्। विविक्त्या इति विऽविक्त्यै। क्षत्तारम्। औ
पद्रष्ट्र्यायेत्यौपऽद्रष्ट्र्याय। अनुक्षत्तारमित्यनुऽक्षत्तारम्। बलाय। अ
नुचरमित्यनुऽचरम्। भूम्ने। परिष्कंदम्। परिस्कंदमिति परिऽस्कंदम्।
प्रियाय। प्रियवादिनमिति प्रियऽवादिनम्। अरिष्ट्यै। अश्वसादमित्य
श्वऽसादम्। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। लोकाय। भागदुघमिति भागऽदुघम्।
वर्षिष्ठाय। नाकाय। परिवेष्टारमिति परिऽवेष्टारम् ॥ ११ ॥ मन्यवे। अय

स्तापमित्ययःऽतापम्।क्रोधाय।निसरमितिनिऽसरम्।योगाय।योक्ता
रम्।शोकाय।अभिसर्त्तारमित्यभिऽसर्त्तारम्।क्षेमाय।विमोक्तारमिति
विऽमोक्तारम्।उत्कूलनिकूलेभ्य इत्युत्कूलऽनिकूलेभ्यः।त्रिष्ठिनम्।त्रिस्थि
नमितित्रिऽस्थिनम्।वपुषे।मानस्कृतम्।मानःकृतमितिमानःऽकृत
म्।शीलाय।आंजनीकारीमित्यांजनीऽकारीम्।निर्ऋत्या इतिनिःऽऋत्यै।
कोशकारीमितिकोशऽकारीम्।यमाय।यमसूम्॥१२॥यमाय।यमसूमिति
यमऽसूम्।अथर्वभ्य इत्यथर्वऽभ्यः।अवतोकामित्यवऽतोकाम्।संवत्सरा

या।पर्य्यायिणीम्।पर्य्यायिनीमितिपरिऽआयिनीम्।परिवत्सरायेतिपरिऽ
वत्सराय।अविजातामित्यविऽजाताम्।इदावत्सराय।अतीत्वरीमित्यतिऽ
इत्वरीम्।इद्वत्सरायेतीत्ऽवत्सराय।अतिष्कद्वरीम्।अतिस्कद्वरीमित्य
तिऽस्कद्वरीम्।वत्सराय।विजर्जरामितिविऽजर्जराम्।संवत्सराय।पलि
क्नीम्।ऋतुभ्य इत्यृतुऽभ्यः।अजिनसंधमित्यजिनऽसंधम्।साध्येभ्यः।
चर्मम्नमितिचर्मऽम्नम्॥१३॥सरोभ्य इतिसरःऽभ्यः।धैवरम्।उपस्था
वराभ्य इत्युपऽस्थावराभ्यः।दाशम्।वैशंताभ्यः।बैन्दम्।नड्वलाभ्यः।

शौष्कलम्।पाराय।मार्गारम्।अवाराय।कैवर्त्तम्।तीर्थेभ्यः।आंदम्।वि
षमेभ्यः।विसमेभ्य इति वि ऽसमेभ्यः।मैनालम्।स्वनेभ्यः।पर्णकं।गुहाभ्यः।
किरातम्।सानुभ्य इति सानुऽभ्यः।जंभकम्।पर्वतेभ्यः।किंपूरुषम्।किं
पुरुषमिति किम्ऽपुरुषम्।।१६।।बीभत्सायै।पौल्कसम्।वर्णाय।हिरण्य
कारमिति हिरण्यऽकारम्।तुलायै।वाणिजम्।पश्चादोषायेति पश्चाऽ
दोषाय।ग्लाविनम्।विश्वेभ्यः।भूतेभ्यः।सिध्मलम्।भूत्यै।जागरणम्।
अभूत्यै।स्वपनम्।आर्त्यै इत्याऽर्त्यै।जनवादिनमिति जनऽवादिनम्।

व्यृध्यार इतिविऽ ऋध्यै। अपगल्भमित्यपऽगल्भम्। संशरायेतिसम्ऽ
शराय। प्रछिदमितिप्रऽछिदम्॥१५॥ अक्षराजायेत्यक्षऽराजाय। कितव
म्। कृताय। आदिनवदर्शमित्यादिनवऽदर्शम्। त्रेतायै। कल्पिनम्। द्वाप
राय। अधिकल्पिनमित्यधिऽकल्पिनम्। आस्कंदायेत्याऽस्कंदाय। सभा
स्थाणुमिति सभाऽस्थाणुम्। मृत्यवे। गोव्यच्छमिति गोऽव्यच्छम्। अन्तका
य। गोघातमितिगोऽघातम्। क्षुधे। यः। गाम्। विकृंतंतमितिविऽकृन्तत
म्। भिक्षमाणः। उपतिष्ठतीत्युपऽतिष्ठति। दुष्कृताय। दुःकृतायेतिदुःऽ

ष्कृताय। चरकाचार्यमिति चरकऽआचार्यम्। पाप्मने। सैलगम्॥१८॥
प्रतिश्रुत्काया इति प्रतिऽश्रुत्कायै। अर्त्तनम्। घोषाय। भषम्। अन्ताय।
बहुवादिनमिति बहुऽवादिनम्। अनंताय। मूकम्। शब्दाय। आडंबराघा
तत्याडंबरऽआघातम्। महसे। वीणावादमिति वीणाऽवादम्। क्रोशाय।
तूणवध्ममिति तूणवऽध्मम्। अवरस्पराय। अवरपरायेत्यवरऽपराय।
शंखध्ममिति शंखऽध्मम्। वनाय। वनपमिति वनऽपम्। अन्यतोरण्या
येत्यन्यतःऽअरण्याय। दावपमिति दावऽपम्॥१९॥ नर्माय। पुंश्चलूम्।

मि

हसाय। कारिम्। यादसे। शाबल्याम्। ग्रामण्यम्। ग्रामन्यमिति ग्रामऽन्यम्।
गणकम्। अभिक्रोशकमित्यभिऽक्रोशकम्। तान्। महसे। वीणावादमिति
वीणाऽवादम्। पाणिघ्नमिति पाणिऽघ्नम्। तूणवध्ममिति तूणवऽध्मम्। ता
न्। नृत्ताय। आनंदायेत्याऽनंदाय। तलवम्। १८। अग्नये। पीवानम्। पृ
थिव्यै। पीठसर्पिणमिति पीठऽसर्पिणम्। वायवे। चांडालम्। अंतरिक्षा
य। वंशनर्तिनमिति वंशऽनर्तिनम्। दिवे। खलतिम्। सूर्याय। ह
र्यक्षमिति हरिऽअक्षम्। नक्षत्रेभ्यः। किर्मिरम्। चंद्रमसे। किलासम्।

अन्हे।श्रुकूम्।पिंगा।क्षमिति पिंग ऽअक्ष मा।राज्ञै।हरछुम्।पिंगा।क्षमि
ति पिंग ऽअक्षम्॥१९॥अथ।एतान्।अष्टो।विरूपानिति वि ऽरूपान्।आ।
लभते।अतिश्रुकूमित्यति ऽश्रुकूम्।च।अतिहरछुमित्यति ऽहरछुम्।अ
तिदीर्घमित्यति ऽदीर्घम्।अतिह्रस्वमित्यति ऽह्रस्वम्।अतिस्थूलमि
त्यति ऽस्थूलम्।अतिहरशामित्यति ऽहरशाम्।अतिकूल्वमित्यति ऽकूल्वम्।
अतिलोमशामित्यति ऽलोमशाम्।अशूद्राः।अब्राह्मणाः।ते।प्राजापत्या
इति प्राजा ऽपत्याः।मागधः।पुंश्चली।क्लीबः।कितवः।अशूद्राः।अब्रा

सणाः। ते। प्राजापत्याऽइति प्राजाऽपत्याः॥ [illegible] ॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदपा
ठे चतुस्त्रिंशतितमोऽध्यायः ॥ ३४ ॥ हरिः ॐ ॥ सहस्रशीर्षेति सहस्रऽशीर्षा। पु
रुषः। सहस्राक्षऽइति सहस्रऽअक्षः। सहस्रपादिति सहस्रऽपात्। सः। भूमि
म्। सर्वतः। स्पृत्वा। अति। अतिष्ठत्। दशांगुलमिति दशऽअंगुलम् ॥ १ ॥ पुरु
षः। एव। इदम्। सर्वम्। यत्। भूतम्। यत्। च। भाव्यम्। उत। अमृतत्व
स्येत्यमृतऽत्वस्य। ईशानः। यत्। अंनेन। अतिरोहतीत्यतिऽरोहति ॥ २ ॥ ए
तावान्। अस्य। महिमा। अतः। ज्यायान्। च। पूरुषः। पुरुषऽइति पुरुषः। पा

दः । अस्य । विश्वा । भूतानि । त्रिपादिति त्रिऽपात् । अस्य । अमृतम् । दिवि ॥ ३ ॥
त्रिपादिति त्रिऽपात् । ऊर्ध्वः । उत् । ऐत् । पुरुषः । पादः । अस्य । इह । अभवत् ।
पुनरिति पुनः । ततः । विष्वङ् । वि । अक्रामत् । साशनानशने इति साशना
नशने । अभि ॥ ४ ॥ ततः । विराळिति विऽराट् । अजायत । विराज इति विऽ
राजः । अधि । पूरुषः । पुरुष इति पुरुषः । सः । जातः । अति । अरिच्यत । पश्चा
त् । भूमिम् । अथो इत्यथो । पुरः ॥ ५ ॥ तस्मात् । यज्ञात् । सर्वहुत इति सर्वऽ
हुतः । संभृतमिति सम्ऽभृतम् । पृषदाज्यमिति पृषत्ऽआज्यम् । पशू

न्। तान्। चक्रे। वायव्यान्। आरण्याः। ग्राम्याः। च। ये। ६॥ तस्मात्। यज्ञा
त्। सर्वहुत इति सर्वऽहुतः। ऋचः। सामानि। जज्ञिरे। छंदांसि। जज्ञिरे।
तस्मात्। यजुः। तस्मात्। अजायत। ७॥ तस्मात्। अश्वाः। अजायंत। ये। के।
च। उभयादतः। उभयदत इत्युभयऽदतः। गावः। ह। जज्ञिरे। तस्मात्।
तस्मात्। जाताः। अजावयः। ८॥ तम्। यज्ञम्। बर्हिषि। प्र। औक्षन्। पुरुषम्।
जातम्। अग्रतः। तेन। देवाः। अयजंत। साध्याः। ऋषयः। च। ये। ९॥ यत्। पु
रुषम्। वि। अदधुः। कतिधा। वि। अकल्पयन्। मुखम्। किम्। अस्य। आसीत्।

बाहूइतिबाहू।उरूइत्यूरू।पादौ।उच्येतेइत्युच्येते॥१०॥ब्राह्मणः।अस्य।मुख
म्।आसीत्।बाहूइतिबाहू।राजन्यः।कृतः।उरूइत्यूरू।तत्।अस्य।यत्।वै
श्यः।पद्भ्यामितिपत्ऽभ्याम्।शूद्रः।अजायत॥११॥चंद्रमाः।मनसः।जातः।
चक्षोः।सूर्यः।अजायत।श्रोत्रात्।वायुः।च।प्राणः।च।मुखात्।अग्निः।अ
जायत॥१२॥नाभ्याः।आसीत्।अंतरिक्षम्।शीर्ष्णः।द्यौः।सम्।अवर्तत।प
द्भ्यामितिपत्ऽभ्याम्।भूमिः।दिशः।श्रोत्रात्।तथा।लोकान्।अकल्पयन्॥१३॥
यत्।पुरुषेण।हविषा।देवाः।यज्ञम्।अतन्वत।वसंतः।अस्य।आसीत्।आ

ज्यम्। ग्रीष्मः। इध्मः। शरत्। हविः॥१४॥ सप्त। अस्य। आसन्। परिधय इ
ति परिऽधयः। त्रिः। सप्त। समिध इति सम्ऽइधः। कृताः। देवाः। यत्। य
ज्ञम्। तन्वानाः। अबध्नन्। पुरुषम्। पशुम्॥१५॥ यज्ञेन। यज्ञम्। अयज
न्त। देवाः। तानि। धर्माणि। प्रथमानि। आसन्। ते। ह। नाकम्। महिमानः।
सचन्त। यत्र। पूर्वे। साध्याः। संति। देवाः॥१६॥ अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। संभृ
त इति सम्ऽभृतः। पृथिव्यै। रसात्। च। विश्वकर्मण इति विश्वऽकर्मणः।
सम्। अवर्त्तत। अग्रे। तस्य। त्वष्टा। विदधदिति विऽदधत्। रूपम्। एति। तत्।

मर्त्यस्य। देवत्वमिति देवऽत्वम्। आ। आजानुमित्याऽनम्। अग्रे॥१७॥ वेद। अ जा ९
हम्। एतम्। पुरुषम्। महान्तम्। आदित्यवर्णमित्या दित्यऽवर्णम्। तमसः।
परस्तात्। तम्। एव। विदित्वा। अति। मृत्युम्। एति। न। अन्यः। पंथाः। विद्य
ते। अयनाय॥१८॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। चरति। गर्भे। अन्तः। अ
उ ५ जायमानः। बहुधा। वि। जायते। तस्य। योनिम्। परि। पश्यन्ति। धीराः। तस्मि
न्। ह। तस्थुः। भुवनानि। विश्वा॥१९॥ यः। देवेभ्यः। आतपतीत्याऽतपति। यः।
देवानाम्। पुरोहित इति पुरःऽहितः। पूर्वः। यः। देवेभ्यः। जातः। नमः। रुच्याय।

॥४१॥

ब्राह्मये ॥ २० ॥ रुचम् । ब्राह्मम् । जनयंतः । देवाः । अग्रे । तत् । अब्रुवन् । यः ।
त्वा । एवम् । ब्राह्मणः । विद्यात् । तस्य । देवाः । असन् । वशे ॥ २१ ॥ श्रीः । च । ते ।
लक्ष्मीः । च । पत्न्यौ । अहोरात्रेइत्यहोरात्रे । पार्श्वेइतिपार्श्वे । नक्षत्राणि ।
रूपम् । अश्विनौ । व्यात्तमितिवि ऽआत्तम् । इष्णन् । इषाण । अमुम् । मे ।
इषाण । सर्वलोकमितिसर्वऽलोकम् । मे । इषाण ॥ २२ ॥ तत् । एव । अग्निः । आ
दित्यः । वायुः । उँइति । चंद्रमाः । शुक्रम् । ब्रह्म । आपः । प्रजापतिरितिप्रजाऽ
पतिः ॥ २३ ॥ सर्वे । निमेषाइतिनिऽमेषाः । जज्ञिरे । विद्युतइतिविऽद्युतः ।

॥४१॥

पुरुषात्।अधि।न।एनम्।ऊर्ध्वम्।न।तिर्यंचम्।न।मध्ये।परि।जग्र
भत्॥२४॥न।तस्य।प्रतिमेतिप्रतिऽमा।अस्ति।यस्य।नाम।महत्।यशः।
एषः।ह।देवः।प्रदिशइतिप्रऽदिशः।अनु।सर्वाः।पूर्वः।ह।जातः।सः।ऊं
इत्यूं।गर्भे।अन्तरित्यंतः।सः।एव।जातः।सः।जनिष्यमाणः।प्रत्यङ्।जनाः।
तिष्ठति।सर्वतोमुखइतिसर्वतःऽमुखः॥२५॥वेनः।तत्।पश्यत्।निहि
तमितिनिऽहितम्।गुहा।सत्।यत्र।विश्वम्।भवति।एकनीळ्हमित्येकऽ
नीळ्हम्।तस्मिन्।इदम्।सम्।च।वि।च।एति।सर्वम्।सः।ओतइत्याऽउतः।

प्रोत इति
प्रऽउतः ।१

च । विभूरिति विऽभूः ॥ प्रजास्विति प्रऽजासु ॥ २६ ॥ प्र । तत् । वोचेत् । अमृतम् ।
नु । विद्वान् । गंधर्वः । धाम । विभृतमिति विऽभृतम् । गुहा । सत् । त्रीणि । पदा
नि । निहितेति निऽहिता । गुहा । आ । अस्य । यः । तानि । वेद । सः । पितुः । पिता ।
असत् ॥ २७ ॥ सः । नः । बंधुः । जनिता । सः । विधातेति विऽधाता । धामानि । वे
द । भुवनानि । विश्वा । यत्र । देवाः । अमृतम् । आनशानाः । तृतीये । धामन् ।
अधि । ऐरयंतेत्यधिऽऐरयन्त ॥ २८ ॥ परीत्येति परिऽइत्य । भूतानि । परीत्येति
परिऽइत्य । लोकान् । परीत्येति परिऽइत्य । सर्वाः । प्रदिश इति प्रऽदिशः । दिशः ।

च।उपस्थायेत्युपऽस्थाय।प्रथमजामितिप्रथमऽजाम्।ऋतस्य।आत्मना।
२ न आत्मानम्।अभि।सम्।विवेश॥२९॥परि।द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।
सद्यः।इत्वा।परि।लोकान्।परि।दिशः।परि।स्वरितिस्वः।ऋतस्य।तन्तुम्।वि
ततमितिविऽततम्।विचृत्येतिविऽचृत्य।तत्।अपश्यत्।तत्।अभवत्।
तत्।आसीत्॥३०॥सदसः।पतिम्।अद्भुतम्।प्रियम्।इन्द्रस्य।काम्यम्।सनिम्।
मेधाम्।अयासिषम्।स्वाहा॥३१॥याम्।मेधाम्।देवगणा इतिदेवऽगणाः।
पितरः।च।उपासत इत्युपऽआसते।तया।माम्।अद्य।मेधया।अग्ने।मे

२ त्युत्ऽतमाम्।

र्चाविनम्। कुरु। स्वाहा ॥३२॥ इदम्। मे। ब्रह्म। च। क्षत्रम्। च। उभेइसुभे।
श्रियम्। अश्नुताम्। मयि। देवाः। दधतु। श्रियम्। उत्तमामिँ। तस्यै। ते। स्वाहा ॥३३॥
अप। इतः। यन्तु। पणयः। असुम्नाः। देवपीयवइतिदेवऽपीयवः। अस्य। लो-
कः। सुतावतः। सुतवतइतिसुतऽवतः ॥१॥ द्युभिरितिद्युऽभिः। अहोभिरि-
त्यहःऽभिः। अक्तुभिरित्यक्तुऽभिः। व्यक्तमितिविऽअक्तम्। यमः। ददातु।
अवसानमित्यवऽसानम्। अस्मै ॥२॥ सविता। ते। शरीरेभ्यः। पृथिव्याम्। लो-
कम्। इछतु। तस्मै। युज्यंताम्। उस्रियाः ॥३॥ वायुः। पुनातु। सविता। पुनातु।

अग्ने। भ्राजसा। सूर्यस्य। वर्च्चसा। वि। मुच्यंताम्। उस्रियाः॥ ७ ॥ अम्यस्येवः।
सविता। ते। शरीराणि। मातुः। उपस्थइत्युपऽस्थे। आ। वपतु। तस्मै। पृथिवि।
शम्। भव। प्रजापताइति प्रजाऽपतौ। त्वा। देवतायाम्। उपोदकइत्युपऽउद
के। लोके। नि। दधामि। असौ॥ ८ ॥ परम्। मृत्यो इति मृत्यो। अनु। परा। इहि।
पंथाम्। यः। ते। अन्यः। इतरः। देवयानादिति देवऽयानात्। चक्षुष्मते। शृ
ण्वते। ते। ब्रवीमि। मा। नः। प्रजामिति प्रऽजाम्। रीरिषः। रिरिषइतिरिरिषः।
मा। उत। वीरान्॥ ९ ॥ शम्। वातः। शम्। हि। ते। घृणिः। शम्। ते। भवंतु। इ

षकृाः।शम्।ते।भवंतु।अग्नयः।पार्थिवासः।मा।त्वा।अग्निः।अभि।शूशुचन्॥७॥
कल्पंताम्।ते।दिशः।तुभ्यम्।आपः।शिवतमाऽइतिशिवऽतमाः।तुभ्यम्।
भवंतु।सिंधवः।अंतरिक्षम्।शिवम्।तुभ्यम्।कल्पंताम्।ते।दिशः।सर्वाः॥८॥
अश्मन्वतीसश्मन्ऽवती।रीयते।सम्।रभध्वम्।उत्।तिष्ठत।प्र।तरत।
सखायः।अत्र।जहीम।अशीवाः।ये।असन्।शिवाम्।वयम्।उत्।तरे
अ६ म।अभि।वाजान्॥९॥अप।अघम्।अप।किल्बिषम्।अप।कृत्याम्।अपो
इत्यपो।रपः।अपामार्ग।अपमार्गेत्यपऽमार्ग।त्वम्।अस्मात्।अप।दुःष्वप्न्य

म्।दुःऽस्वप्न्यमितिदुःऽस्वप्न्यम्।सुव॥१०॥सुमित्रियानः।अनड्वाहम्।अ
न्वारभामहइत्यनुऽआरभामहे।स्वस्तये।सः।नः।इंद्रइवेतीन्द्रःऽइव।देवे
भ्यः।वह्निः।संतारणइतिसम्ऽतारणः।भव॥११॥उद्वयं॥अग्नयआयू
ंषि।आयुष्मान्।अग्ने।हविषा।वृधानः।घृतप्रतीकइतिघृतऽप्रती
५रि कः।घृतयोनिरितिघृतऽयोनिः।एधि।घृतम्।पीत्वा।मधु।चारु।गव्यम्।पि
तेवेतिपिताऽइव।पुत्रम्।अभि।रक्षतात्।इमान्।स्वाहा॥१२॥इमम्।
जीवेभ्यः।परिधिमितिपरिऽधिम्।दधामि।मा।एषाम्।नु।गात्।अप

रः। अर्थम्। एतम्। शतम्। जीवंतु। शरदः। पुरूचीः। मृत्युम्। दधताम्। पर्वतेन॥१३॥ परि। इमे। गाम्। अनेषत। परि। अग्निम्। अहृषत। देवेषु। अक्रत। श्रवः। कः। इमान्। आ। दधर्षति॥१४॥ क्रव्यादमिति क्रव्यऽअदम्। अग्निम्। प्र। हिनोमि। दूरम्। यमराज्यमिति यमऽराज्यम्। गच्छतु। रिप्रवाह इति रिप्रऽवाहः। इह। एव। अयम्। इतरः। जातवेदा इति जातऽवेदाः। देवेभ्यः। हव्यम्। वहतु। प्रजानन्निति प्रऽजानन्॥१५॥ वह। वपाम्। जातवेद इति जातऽवेदः। पितृभ्य इति पितृऽभ्यः। यत्र। एनान्। वेत्थ। निहितानिति निऽहि

तान्। परा। के। मेदसः। कुल्याः। उप। तान्। स्रवंतु। सत्याः। एषाम्। आशिष
इत्याऽशिषः। संतु। कामाः। स्वाहा॥ १६॥ स्योना। पृथिवी। नः। भव। अनृक्ष
रा। निवेशनीति निऽवेशनी। यच्छ। नः। शर्म। सप्रथाइति सऽप्रथाः। अप।
नः। शोशुचत्। अघम्॥ १७॥ अस्मात्। त्वम्। अधि। जातः। असि। त्वत्।
अयम्। जायताम्। पुनरितिपुनः। असौ। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। लोकाय। स्वा
हा॥ १८॥ अपनः। दधिक्राव्णः। द्यौः। शांतिः॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदपा
ठे पंचत्रिंशतितमोध्यायः॥ ५॥ हरिः ॐ॥ ऋचम्। वाचम्। प्र। पद्ये। मनः।

यजुः।साम।प्राणम्।चक्षुः।श्रोत्रम्।प्र।पद्ये।वाक्।ओजः।सह।ओजः।
मयि।प्राणापानौ॥१॥ यत्।मे।छिद्रम्।चक्षुषः।हृदयस्य।मनसः।वा।
अतितृण्णमित्यतिऽतृण्णम्।बृहस्पतिः।मे।तत्।दधातु।शम्।नः।भ
वतु।भुवनस्य।यः।पतिः।ऊतिभिरित्यूतिऽभिः॥२॥ कया।त्वम्।नः।
ऊत्या।अभि।प्र।मंदसे।वृषन्।कया।स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः।आ।भर॥३॥
इन्द्रः।विश्वस्य।राजति।शम्।नः।अस्तु।द्विपद इति द्विऽपदे।चतुष्पदे।
चतुःपद इति चतुःऽपदे॥४॥ मित्रः।वरुणः।भवतु।अर्यमा।इन्द्रः।बृह

स्पतिः। विष्णुः। उरुक्रमइत्युरुऽक्रमः॥ ५॥ वातः। पवताम्। तपतु। सूर्यः।
कनिक्रदत्। देवः। पर्जन्यः। अभि। वर्षतु॥ ६॥ अहानि। शम्। भवंतु। नः। रा
त्रिः। प्रति। धीयताम्। इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी। भवताम्। अवोभिरित्यवःऽ
भिः। इन्द्रावरुणा। रातहव्येतिरातऽहव्या। इन्द्रापूषणा। वाजसाताविति वा
जऽसातौ। इन्द्रासोमो। सुविताय। शम्। योः॥ ७॥ देवीः। अभिष्टये। आपः।
भवंतु। पीतये। शम्। योः। अभि। स्रवन्तु। नः॥ ८॥ द्यौः। शांतिः। अन्तरि
क्षम्। पृथिवी। आपः। ओषधयः। वनस्पतयः। एव। शांतिः॥ ९॥ ध्वने।

दृंह। मा। मित्रस्य। मा। चक्षुषा। सर्वाणि। भूतानि। सम्। ईक्षंताम्। मित्र
स्य। [illegible] अहम्। चक्षुषा। सर्वाणि। भूतानि। सम्। ईक्षे। मित्रस्य। च
क्षुषा। सम्। ईक्षामहे॥ १०॥ ज्योक्। ते। संदृशीतिसम्ऽदृशि। जीव्यासम्। ज्यो
क्। ते। संदृशीतिसम्ऽदृशि। जीव्यासम्॥ ११॥ नमः। ते। अस्तु। विद्युतइति
विऽद्युते। स्तनइत्नवे। भगवन्निति भगऽवन्। अस्तु। यतः। स्वरिति स्वः।
समीहसइतिसम्ऽईहसे॥ १२॥ यतः। यतः। समीहसइतिसम्ऽईहसे। ततः।
नः। अभयम्। कुरु। शम्। नः। कुरु। प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः। अभयम्। नः।

पशुभ्य इति पशुऽभ्यः ।।१५।। तत् । चक्षुः । देवहितमिति देवऽहितम् । पुरस्ता
त् । शुक्रम् । उच्चरदित्युत्ऽचरत् । पश्येम । शरदः । शतम् । जीवेम । शृणुया
म । शरदः । शतम् ।।१६।। इति शुक्लयजुः काण्वपदपाठे षट्त्रिंशत्तमोऽध्या
यः ।।३६।। हरिः ॐ म् ।। आ । ददे । नारिः । असि ।।१।। देवीरिति देवी । द्यावापृ
थिवी इति द्यावापृथिवी । मखस्य । वाम् । अद्य । शिरः । राध्यासम् । देवय
जन इति देवऽयजने । पृथिव्याः । मखाय । त्वा । मखस्य । त्वा । शीर्ष्णे ।।२।। देव्यः ।
वम्रियः । भूतस्य । प्रथमजा इति प्रथमऽजाः । मखस्य । वः ।।३।। इयती । अ

ग्ने।आसीः।मखस्य।ते।४।इंद्रस्य।ओजः।स्थ।मखस्य।वः।५।प्र।एतु।
ब्रह्मणः।पतिः।प्र।देवी।एतु।सूनृता।अच्छ।वीरम्।नर्यम्।पंक्तिराधस
मितिपंक्तिऽराधसम्।देवाः।यज्ञम्।नयंतु।नः।६।मखस्य।शिरः।असि।
मखस्य।शिरः।असि॥७॥अश्वस्य।त्वा।वृष्णः।शक्ना।धूपयामि।देव
यजनइतिदेवऽयजने।पृथिव्याः।अश्वस्य।त्वा।वृष्णः।शक्ना।धूपया
मि।देवयजनइतिदेवऽयजने।पृथिव्याः॥८॥ऋजवे।साधवे।सुक्षित्यै
इतिसुऽक्षित्यै।त्वा।९।यमाय।मखाय।सूर्यस्य।त्वा।तपसे।देवः।त्वा।सवि

ता। मध्वा। अनक्तु। पृथिव्याः। सꣳस्पृश इति सम्ऽस्पृशः। पाहि। अर्चिः।
शोचिः। तपः। असि॥ १०॥ अनाधृष्टा। पुरस्तात्। अग्नेः। आधिपत्य इत्याधिऽ
पत्ये। आयुः। मे। दाः। पुत्रवतीति पुत्रऽवती। दक्षिणतः। इन्द्रस्य। आधिपत्य
इत्याधिऽपत्ये। प्रजामिति प्रऽजाम्। मे। दाः। सुषदा। सुसदेति सुऽसदा। पश्चा
त्। देवस्य। सवितुः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। चक्षुः। मे। दाः। आश्रुतिरि
त्याऽश्रुतिः। उत्तरतः। धातुः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। रायः। पोषम्। मे।
दाः। विधृतिरिति विऽधृतिः। उपरिष्टात्। बृहस्पतेः। आधिपत्य इत्याधिऽ

पसे। ओजः। मे। दाः। विश्वाभ्यः। मा। नाष्ट्राभ्यः। पाहि। मनोः। अश्वा। अ
सि ॥११॥ स्वाहा। मरुद्भिरितिमरुत्ऽभिः। परि। श्रीयस्व। दिवः। संस्पृश
इतिसम्ऽस्पृशः। पाहि। मधु। मधु ॥१२॥ गर्भः। देवानाम्। पिता। मतीना
म्। पतिः। प्रजानामितिप्रऽजानाम्। सम्। देवः। देवेन। सवित्रा। गत। सम्।
सूर्येण। रोचते ॥१३॥ सम्। अग्निः। अग्निना। गत। सम्। दैवेन। सवित्रा। सम्।
सूर्येण। अरोचिष्ट। स्वाहा। सम्। अग्निः। तपसा। गत। सम्। दैव्येन। सवित्रा।
सम्। सूर्येण। अरूरुचत ॥१४॥ धर्ता। दिवः। वि। भाति। तपसः। पृथिव्याम्।

भर्त्ता। देवः। देवानाम्। अमर्त्यः। तपोजा इति तपःऽजाः। वाचम्। अस्मे
इत्यस्मे। नि। यच्छ। देवायुवम्। देवयुवमिति देवऽयुवम्॥१५॥ अपश्यम्।
गोपाम्। अनिपद्यमानमित्यनिऽपद्यमानम्। आ। च। परा। च। पथिभिरि
ति पथिऽभिः। चरंतम्। सः। सध्रीचीः। सः। विषूचीः। वसानः। आ। वरी
वर्त्ति। भुवनेषु। अंतरित्यंतः॥१६॥ विश्वासाम्। भुवाम्। पते। विश्वस्य।
मनसः। पते। विश्वस्य। वचसः। पते। सर्वस्य। वचसः। पते। देवश्रुदिति
देवऽश्रुत्। त्वम्। देव। घर्म। देवः। देवान्। पाहि। अत्र। प्रावीरिति प्रऽअवीः।

३ इति त्वष्टृऽमंतः।

अनु।द्याम्।देववीतय इति देवऽवीतये।मध्वा।माध्वीभ्याम्।मध्वा।माधू
चीभ्याम्।प्रेहि॥१७॥पिता।नः।असि।पिता।नः।बोधि।नमः।ते।अस्तु।मा।
मा।हिंसीः।त्वष्टृऽमंतः।त्वा।सपेम।पुत्रान्।पशून्।मयि।धेहि।अरिष्टा।
अहम्।सहपत्येति सहऽपत्या।भूयासम्॥१८॥अहरित्यहः।केतुना।जुष
ताम्।सुज्योतिरिति सुऽज्योतिः।ज्योतिषा।स्वाहा।रात्रिः।केतुना।जुषताम्।
सुज्योतिरिति सुऽज्योतिः।ज्योतिषा।स्वाहा॥१९॥इति शुक्लयजुः काण्वप
दपाठे सप्तत्रिंशत्तमोध्यायः॥ छ॥ हरिः ॐम्॥ आ।ददे।अदित्यै।रास्ना।अ

सि॥१॥इडे।आ।इहि।अदिते।सरस्वती।असौ।आ।इहि।असौ।आ।इहि॥२॥
अदित्यै।रास्ना।असि।इन्द्राण्याः।उष्णीषः।पूषा।असि।घर्माय।दीष्व॥३॥अ
श्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्।पिन्वस्व।सरस्वत्यै।इन्द्राय।पिन्वस्व।स्वाहा।इन्द्रव
दितीन्द्रऽवत्॥४॥यः।ते।स्तनः।शशयः।यः।मयोभूरितिमयःऽभूः।यः।रत्न
धाइतिरत्नऽधाः।वसुविदितिवसुऽवित्।यः।सुदत्रइतिसुऽदत्रः।येन।
विश्वा।पुष्यसि।वार्याणि।सरस्वति।तम्।इह।धातवे।अकरित्यकः॥५॥
गायत्रम्।छंदः।असि।त्रैष्टुभम्।त्रैस्तुभमितित्रैऽस्तुभम्।द्यावापृथिवी

स्वाहा।इंद्रवदितीन्द्रऽवत्॥४

भ्याम्। त्वा। परि। गृह्णामि। अंतरिक्षेण। उप। यच्छामि। इन्द्र। अश्विना।
मधुनः। सारघस्य। घर्मम्। पात। वसवः। यजत। वाट्। स्वाहा। सूर्यस्य। रश्म
ये। वृष्टिवनयइति वृष्टिऽवनये।।६।। समुद्राय। त्वा। वाताय। स्वाहा। सरि
राय। अनाधृष्याय। अप्रतिधृष्यायेत्यप्रतिऽधृष्याय। अवस्यवे। अशि
मिदाय।।७।। सवित्रे। ऋभुमतइत्यृभुऽमते। विभुमतइति विभुऽमते। वा
जवतइति वाजऽवते। बृहस्पतये। विश्वदेव्यावते। विश्वदेव्यवतइति
विश्वदेव्यऽवते।।८।। यमाय। अंगिरस्वते। पितृमतइति पितृऽमते। स्वा

हा॥ घर्माय। स्वाहा। घर्मः। पित्रे॥९॥ विश्वाः। आशाः। दक्षिणसदिति द
क्षिणऽसत्। सर्वान्। देवान्। अयाट्। इह। स्वाहाकृतस्येति स्वाहाऽकृतस्य।
घर्मस्य। मधोः। पिबतम्। अश्विना॥१०॥ दिवि। धाः। इमम्। यज्ञम्। इमम्।
यज्ञम्। दिवि। धाः। स्वाहा। अग्नये। यज्ञियाय। शम्। यजुर्भ्य इति यजुःऽभ्यः॥११॥
अश्विना। घर्मम्। पातम्। हार्द्वानम्। अहः। दिवाभिः। ऊतिभिरित्यूतिऽ
भिः। तंत्रायिणे। नमः। द्यावापृथिवीभ्याम्॥१२॥ अपाताम्। अश्विना।
घर्मम्। अनु। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अमꣳसाताम्। इह। एव।

॥५२॥

रातयः। संतु॥१३॥ इषे। पिन्वस्व। ऊर्जे। ब्रह्मणे। क्षत्राय। द्यावापृथिव्या वि १
म्। पिन्वस्व। धर्म। असि। सुधर्मेति सुऽधर्म। अमेनि। अस्मे इत्यस्मे। नृम्णा
नि। धारय। ब्रह्म। क्षत्रम्। विशम्। धारय॥१४॥ स्वाहा। पूष्णे। शरसे। ग्रावभ्य
इति ग्रावऽभ्यः। प्रतिरवेभ्य इति प्रतिऽरवेभ्यः। पितृभ्य इति पितृऽभ्यः। ऊ
र्ध्वबर्हिभ्य इत्यूर्ध्वबर्हिःऽभ्यः। घर्मपावभ्य इति घर्मपावऽभ्यः। द्यावापृथि
वीभ्याम्। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः॥१५॥ रुद्राय। रुद्रहूतय इति रुद्रऽहूतये। स्वा
हा। मधु। हुतम्। इन्द्रतम इतीन्द्रऽतमे। अग्नौ। अश्याम। ते। देव। घर्म।

॥५२॥

नमः। ते। अस्तु। मा। मा। हिंसीः॥१६॥ अभि। इमम्। महिमा। दिवम्। मित्रः।
बभूव। सप्रथा इति सऽप्रथाः। उत। श्रवसा। पृथिवीम्। रोचस्व॥१७॥ या। ते।
घर्म। दिव्या। शुक्। या। गायत्र्याम्। हविर्धान इति हविःऽधाने। सा। ते। आ। प्या
यताम्। निः। स्त्यायताम्। तस्यै। ते। स्वाहा। अंतरिक्षे। त्रिष्टुभि। त्रिस्तुभीति त्रिऽ
स्तुभि। आग्नीध्रे। पृथिव्याम्। जगत्याम्। सदस्य॥१८॥ क्षत्रस्य। त्वा। परस्पा
य। परःपायेति परःऽपाय। ब्रह्मणः। तन्वम्। पाहि। विशः। त्वा। धर्मणा।
वयम्। अनु। क्रामाम। सुविताय। नव्यसे॥१९॥ चतुःस्रक्तिरिति चतुःऽस्र

त्रिः। ना त्रिः। ऋतस्य। सुप्रथाइतिसुऽप्रथाः। सः। नुः। विश्वायुरितिविश्वऽ
आयुः। सर्वायुरितिसर्वऽआयुः। सुप्रथाइतिसुऽप्रथाः। अप। द्वेषः। अप। ह्व
रः। अन्यव्रतस्येत्यन्यऽव्रतस्य। सश्चिम॥२०॥ घर्मे। एतत्। ते। पुरीषम्।
तेन॥२१॥ अचिक्रदत्। वृषा। हरिः। महान्। मित्रः। न। दर्शतः। सम्। सूर्येण।
दिद्युतत्। उदधिरित्युदऽधिः। निधिरितिनिऽधिः॥२२॥ यावतीरितियाव
ती। द्यावापृथिवीरितिद्यावापृथिवी। यावत्। च। सप्त। सिंधवः। वितस्थि
रइतिविऽतस्थिरे। तावंतम्। इंद्र। ते। ग्रहम्। ऊर्ज्जा। गृह्णामि। अक्षितम्॥२३॥
मयि। गृह्णामि। अक्षितम्। ७

मयि। त्यत्। इंद्रियम्। बृहत्। मयि। दक्षः। मयि। क्रतुः। घर्मः। त्रिशुगिति त्रिऽ
शुक्। वि। राजति। विराजेति विऽराजा। ज्योतिषा। सह। ब्रह्मणा। तेजसा। सह।
पयसः। रेतः। आभृतमित्याऽभृतम्। तस्य। दोहम्। अशीमहि। उत्तरामुत्तरामि
त्युत्तरामऽउत्तराम्। समाम्॥ २८॥ त्विषिः। सुवृगिति सुऽवृक्। क्रत्वे। दक्षस्य।
ते। सुषुम्णस्य। सुसुम्नस्येति सुऽसुम्नस्य। ते। सुषुम्ण। सुसुम्नेति सुऽसुम्न। अ
ग्निहुत इत्यग्निऽहुतः। इन्द्रपीतस्येतीन्द्रऽपीतस्य। प्रजापतिभक्षितस्येति प्र
जापतिऽभक्षितस्य। मधुमत इति मधुऽमतः। उपहूत इत्युपऽहूतः। उप

१ हरिः ॐ ॥

हुतस्यस्कंधऽहुतस्य । भक्षयामि ॥२८॥ इति शुक्लयजुः काण्वपदपाठे अष्ट
त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥३८॥ ॐ स्वाहा । प्राणेभ्यः । साधिपतिकेभ्य इति साधिऽपतिके
भ्यः । पृथिव्यै । अग्नये । अन्तरिक्षाय । वायवे । दिवे । सूर्याय । दिग्भ्य इति दिक्ऽ
भ्यः । चंद्राय । नक्षत्रेभ्यः । अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः । वरुणाय । नाभ्यै । पूताय ॥१॥
वाचे । प्राणाय । चक्षुषे । श्रोत्राय ॥२॥ मनसः । कामम् । आकूतिमित्याऽकूतिम् ।
वाचः । सत्यम् । अशीय । पशूनाम् । रूपम् । अन्नस्य । रसः । यशः । श्रीः । श्रय
ताम् । मयि । स्वाहा ॥३॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । संभ्रियमाण इति सम्ऽ

ध्रियमाणः। सम्राडिति सम्ऽराट्। संभृत इति सम्ऽभृतः। वैश्वदेव इ
ति वैश्वऽदेवः। संऽसन्न इति सम्ऽसन्नः। घर्मः। प्रवृक्त इति प्रऽवृक्तः। ते
जः। उद्यत इत्युत्ऽयतः। आश्विनः। पयसि। आनीयमान इत्याऽनीयमा
ने। पूषा। विष्यंदमाने। विस्यंमान इति विऽस्यंदमाने। मारुतः। क्वथन्।
मैत्रः। शरसि। संताय्यमान इति सम्ऽताय्यमाने। वायव्यः। ह्रियमाणः। आ
ग्नेयः। हूयमानः। वाक्। हुतः। ॥६॥ सविता। प्रथमे। अहन्। अग्निः। द्विती
ये। वायुः। तृतीये। आदित्यः। चतुर्थे। चंद्रमाः। पंचमे। ऋतुः। षष्ठे। मरु

॥५५॥

२६

तः। सुप्तमे। बृहस्पतिः। अष्टमे। मित्रः। नवमे। वरुणः। दशमे। इन्द्रः। एका
दशे। विश्वे। देवाः। द्वादशे॥५॥ उग्रः। च। भीमः। ध्वांतः। धुनिः। सासह्वान्। सस
ह्वानिति ससह्वान्। अभियुग्वेत्यभिऽयुग्वा। च। विक्षिपइतिविऽक्षिपः।
स्वाहा॥६॥ अग्निम्। हृदयेन। अशनिम्। हृदयाग्रेणेति हृदयऽअग्रेण। पशु
पतिमिति पशुऽपतिम्। कृत्स्नहृदयेनेति कृत्स्नऽहृदयेन। यक्ना। शर्वम्। भ भवम् ५
तस्नान्याम्। ईशानम्। मन्युना। महादेवमिति महाऽदेवम्। अंतःपर्शव्येने
त्यंतःऽपर्शव्येन। उग्रम्। देवम्। वनिष्ठुना। वसिष्ठहनुरिति वसिष्ठऽहनुः। शि

॥५५॥

ङ्गीनि। कोश्याभ्याम्॥७॥ उग्रम्। लोहितेन। मित्रम्। सौव्रत्येन। रुद्रम्। दौर्व्रत्ये
नेति दौःऽव्रत्येन। इन्द्रम्। प्रक्रीडेनेति प्रऽक्रीडेन। मरुतः। बलेन। साध्यान्।
प्रमुदेति प्रऽमुदा। भवस्य कंठ्यम्। रुद्रस्य। अंतःपार्श्व्यमित्यंतःऽपार्श्व्यम्। म कं २
हादेवस्येति महादेवस्य। यकृत्। शर्वस्य। वनिष्ठुः। पशुपतेरिति पशुऽपतेः।
पुरीतत्। पुरीतदिति पुरिऽतत्॥८॥ लोमभ्य इति लोमऽभ्यः। स्वाहा। त्वचे।
लोहिताय। मेदसे। मांसेभ्यः। स्नावभ्य इति स्नावऽभ्यः। अस्थभ्य इत्यस्थऽ
भ्यः। मज्जभ्य इति मज्जऽभ्यः। रेतसे। पायवे॥९॥ आयासाय। प्रायासाय। प्रया

सायेतिप्रऽयासाय।संय्यासायेतिसमऽयासाय।विय्यासायेतिविऽयासाय।
उद्यासायेत्युत्ऽयासाय।शुचे।शोचते।शोकाय॥१०॥तपसे।तप्यमानाय।
तप्ताय।निर्हत्यै।निःहत्याइतिनिःऽहत्यै।प्रायश्चित्यै।भेषजाय॥११॥यमा
य।अंतकाय।मृत्यवे।ब्रह्महत्यायाइति ब्रह्मऽहत्यायै।विश्वेभ्यः।देवेभ्यः।
द्यावापृथिवीभ्याम्।स्वाहा॥१२॥इतिशुक्लयजुःकाण्वपदपाठेएकोनचत्वा
रिंशत्तमोध्यायः॥३९॥हरिःॐम्॥ईशा।वास्यम्।इदम्।सर्वम्।यत्।किम्।
च।जगत्याम्।जगत्।तेन।त्यक्तेन।भुंजीथाः।मा।गृधः।कस्य।स्वित्।धनम्॥१॥

कुर्वन्। एव। इह। कर्म्माणि। जिजीविषेत्। शतम्। समाः। एवम्। त्वयि। न। अन्यथा।
इतः। अस्ति। न। कर्म्म। लिप्यते। नरे। २। असुर्याः। नाम। ते। लोकाः। अंधेन। तम
सा। आवृता। इत्याऽवृताः। तान्। ते। प्रेत्येति प्रऽइत्य। अपि। गच्छंति। ये। के। च।
आत्महन इत्यात्मऽहनः। जनाः।। ३।। अनेजत्। एकम्। मनसः। जवीयः। न। एन
त्। देवाः। आप्नुवन्। पूर्वम्। अर्षत्। तत्। धावतः। अन्यान्। अति। एति। ति
ष्ठत्। तस्मिन्। अपः। मातरिश्वा। दधाति।। ४।। एजति। न। एजति। दूरे। ऊँ इति।
अंतिके। अंतः। अस्य। सर्वस्य। ऊँ इति। सर्वस्य। अस्य। बाह्यतः।। ५।। यः। तु।
६ तत्।

सर्वाणि । भूतानि । आत्मन् । एव । अनुपश्यतीत्यनु ऽ पश्यति । सर्वभूतेष्वि
ति सर्व ऽ भूतेषु । च । आत्मानम् । ततः । न । वि । जुगुप्सते ॥ ६ ॥ यस्मिन् । सर्वा
णि । भूतानि । आत्मा । एव । अभूत् । विजानत इति वि ऽ जानतः । तत्र । कः ।
मोहः । कः । शोकः । एकत्वमित्येक ऽ त्वम् । अनुपश्यत इत्यनु ऽ पश्यतः ॥ ७ ॥
सः । परि । अगात् । शुक्रम् । अकायम् । अव्रणम् । अस्नाविरम् । शुद्धम् । अ
पापविद्धमित्यपाप ऽ विद्धम् । कविः । मनीषी । परिभूरिति परि ऽ भूः । स्वयंभू
रिति स्वयम् ऽ भूः । याथातथ्यत इति याथा ऽ तथ्यतः । अर्थान् । वि । अदधात् ।

३ अन्यत्। आहुः। अविद्यया।

शाश्वतीभ्यः। समाभ्यः॥ ८॥ अंधम्। तमः। प्र। विशंति। ये। अविद्याम्। उपा
सत इत्युपऽआसते। ततः। भूय इवेति भूयःऽइव। ते। तमः। ये। उं इत्यूं। विद्या
याम्। रताः॥ ९॥ अन्यत्। एव। आहुः। विद्यया। इति। शुश्रुम। धीराणाम्। ये।
नः। तत्। विचचक्षिरे इति विऽचचक्षिरे॥ १०॥ विद्याम्। च। अविद्याम्। च।
यः। तत्। वेद। उभयम्। सह। अविद्यया। मृत्युम्। तीर्त्वा। विद्यया। अमृतम्।
अश्नुते॥ ११॥ अंधम्। तमः। प्र। विशंति। ये। असंभूतिमित्यसम्ऽभूतिम्।
उपासत इत्युपऽआसते। ततः। भूय इवेति भूयःऽइव। ते। तमः। ये। उं इत्यूं। सं

॥ ५८

भूत्यामिति संभूत्याम् । रताः ॥ १२ ॥ अन्यत् । एव । आहुः । संभवादिति सम्ऽ
भवात् । अन्यत् । आहुः । असंभवादित्यसम्ऽभवात् । इति । शुश्रुम ।
धीराणाम् । ये । नः । तत् । विचचक्षिर इति विऽचचक्षिरे ॥ १३ ॥ संभूतिमिति
सम्ऽभूतिम् । च । विनाशमिति विऽनाशम् । च । यः । तत् । वेद । उभयम् । सह ।
विनाशेनेति विऽनाशेन । मृत्युम् । तीर्त्वा । संभूत्येति सम्ऽभूत्या । अमृतम् ।
अश्नुते ॥ १४ ॥ हिरण्मयेन । पात्रेण । सत्यस्य । अपिहितमित्यपिऽहितम् । मु
खम् । तत् । त्वम् । पूषन् । अप । आ । वृणु । सत्यधर्मायेति सत्यऽधर्माय । दृष्ट

५८ ॥

ये॥प पूषन्। एकर्ष इत्येकऽर्षे। यम। सूर्य। प्राजापत्येति प्राजाऽपत्य। वि।
ऊह। रश्मीन्। सम्। ऊह। तेजः। यत्। ते। रूपम्। कल्याणतममिति कल्याणऽ
तमम्। तत्। ते। पश्यामि। यः। असौ। असौ। पुरुषः। सः। अहम्। अस्मि॥१६॥
वायुः। अनिलम्। अमृतम्। अथ। इदम्। भस्मांतमिति भस्मऽअंतम्। शरीरम्।
ओं। क्रतो इति क्रतो। स्मर। कृतम्। स्मर। क्रतो इति क्रतो। स्मर। कृतम्।
स्मर॥१७॥ अग्ने नय॥०॥ इति शुक्लयजुः काण्वशाखायां पदपाठे चत्वारिं
शत्तमोध्यायः॥१८॥ छ॥ हरिः ॐ तत्॥ खं ब्रह्म॥ छ॥ श्रीगजाननार्पणमस्तु॥

शाके १७९७ वर्षे ॥ सन् १२३१ वर्षे ॥ सन् १२८५ वर्षे युवनामसंवत्सरे
दक्षिणायणे वर्षाऋतु भाद्रपद मासे शुक्लपक्षे नवमि रोज बस्तरवार
तद्दिने इदं पुस्तकं समाप्तं ॥ हे पुस्तक पांडोबा गाड्याच होय ॥ छ ॥ छ ॥
हस्ताक्षर वामन कान्हेन लिखितं परोपकारार्थम् ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ
श्री लक्ष्मीव्यंकटेशार्पणमस्तु ॥ छ ॥ श्री हरछार्पणमस्तु ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥

इति श्रीमिद्धेउअंजनदक्राक समाप्तः ।। ५ ।। श्रीगजाननार्पणमस्तु ।। ७२ ।।

॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीगुरुसमर्थ॥ हरिः॥ॐ॥ इषे।त्वा।ऊर्जे।त्वा।वाय
वः।स्थ।देवः।वः।सविता।प्र।अर्पयतु।श्रेष्ठतमायेति श्रेष्ठऽतमाय।कर्म्म
णे॥१॥ आ।प्यायध्वं।अघ्न्याः।इंद्राय।भागं।प्रजावतीरिति प्रजाऽवतीः।अ
नमीवाः।अयक्ष्माः।मा।वः।स्तेनः।ईशत।मा।अघशंस इत्यघऽशंसः।
॥२॥ ध्रुवाः।अस्मिन्।गोपताविति गोऽपतौ।स्यात।बह्वीः।यजमानस्य।
पशून्।पाहि।वसोः।पवित्रं।असि॥१॥ द्यौः।असि।पृथिवी।असि।मात
रिश्वनः।घर्मः।असि॥ विश्वधा इति विश्वऽधाः।परमेण।धाम्ना॥ दृंह
स्व।मा।ह्वाः।मा।ते।यज्ञपतिरिति यज्ञऽपतिः।ह्वार्षीत्॥ वसोः।पवित्रं।श

सि। शतधारमिति शतऽधारं। वसोः। पवित्रं। असि। सहस्रधारमिति सहस्रऽ ति
॥१॥ धारं॥५॥ देवः। त्वा। सविता। पुनातु। वसोः। पवित्रेण। शतधारेणेति शतऽधारे
ण॥ सुप्वेति सुऽप्वा। कं। अधुक्षः॥६॥ सा। विश्वायुरिति विश्वऽआयुः। विश्व
कर्मेति विश्वऽकर्म्मा। विश्वधाया इति विश्वऽधायाः॥ इंद्रस्य। त्वा। भागं। सोमे
न। आ। तनच्मि। विष्णो इति विष्णो। हव्यं। रक्षस्व॥७॥ अग्ने। व्रतपत इति व्र
तऽपते। व्रतं। चरिष्यामि। तत्। शकेयं। तत्। मे। राध्यासं। इदं। अहं। अनृ तां ध
तात्। सत्यं। उप। एमि॥८॥ कः। त्वा। युनक्ति। सः। कस्मै। तस्मै। कर्म्मणे। वां। वे
षाय। वां॥९॥ प्रत्युष्टमिति प्रतिऽउष्टं। रक्षः। प्रत्युष्टा इति प्रतिऽउष्टाः। अरात ॥१॥

यः । निष्टप्तं । निस्तप्तमिति निः ऽ तप्तं । रक्षः । निष्टप्ताः । निस्तप्ताइति निः ऽ तप्ताः । अ
रातयः । उरु । अंतरिक्षं । अनु । एमि ॥१०॥ धूः । असि । धूर्व । धूर्वंतं । धूर्व । तं । यः ।
अस्मान् । धूर्वति । धूर्व । तं । यं । वयं । धूर्वामः ॥११॥ देवानां । असि । सस्नितममि
ति सस्निः ऽ तमं । वह्नितममिति वह्निः ऽ तमं । पप्रितममिति पप्रिः ऽ तमं । जुष्टतम
मिति जुष्टः ऽ तमं । देवहूतममिति देव ऽ हूतमं । अह्रुतं । असि । हविर्धानमिति
हविः ऽ धानं । दृंहस्व । मा । ह्वाः । मा । ते । यज्ञपतिरिति यज्ञ ऽ पतिः । ह्वार्षीत् ॥
॥१२॥ विष्णुः । त्वा । क्रमतां । उरु । वाताय । अपहतमित्यप ऽ हतं । रक्षः । यच्छंतां ।
पंच ॥ देवस्य । त्वा । सवितुः । प्रसव इति प्र ऽ सवे । अश्विनोः । बाहुभ्यामिति बाहु ऽ

॥२॥

भ्यां।पूष्णः।हस्ताभ्यां॥१३॥अग्नये।जुष्टं।गृह्णामि।अग्नीषोमाभ्यां।जुष्टं।गृ
ह्णामि।भूताय।त्वा।न।अरातये।स्वः।अभिविख्येषमित्यभिऽविख्येषं॥१४॥
दृꣳहंतां।दुर्याः।पृथिव्यां।उरु।अंतरिक्षं।अनु।एमि।पृथिव्याः।त्वा।नाभौ।
सादयामि।अदित्याः।उपस्थ इत्युपऽस्थे।अग्ने।हव्यं।रक्ष॥१५॥पवित्रे इ
तिपवित्रे।स्थः।वैष्णव्यौ॥सवितुः।वः।प्रसव इति प्रऽसवे।उत्।पुनामि।
अछिद्रेण।पवित्रेण।सूर्यस्य।रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः॥१६॥देवीः।आपः।
अग्रेगुव इत्यग्रेऽगुवः।अग्रेपुव इत्यग्रेऽपुवः।अग्ने।इमं।अद्य।यज्ञं।नय
त।सुधातुमिति सुऽधातुं।यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं।देवायुवं।देवयुवमिति

॥२॥

देवऽयुवं ।। १७ ।। युष्मा: । इंद्र: । अवृणीत । वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये । यूयं । इंद्रं ।
अवृणीध्वं । वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये । प्रोक्षिता इति प्रऽउक्षिता: । स्थ । अग्न
ये । त्वा । जुष्टं । प्र । उक्षामि । अग्नीषोमाभ्यां । त्वा । जुष्टं । प्र । उक्षामि ।। १८ ।। दे
व्याय । कर्मणे । शुंधध्वं । देवयज्याया इति देवऽयज्यायै । यत् । व: । अशुद्धा: ।
पराजघानेति पराऽजघान । एतत् । व: । तत् । शुंधामि ।। १९ ।। शर्म । असि ।
अवधूतमित्यवऽधूतं । रक्ष: । अवधूता इत्यवऽधूता: । अरातय: । अदि
त्या: । त्वक् । असि । प्रति । त्वा । अदिति: । वेत्तु ।। २० ।। अद्रि: । असि । वानस्पत्य: ।
ग्रावा । असि । पृथुबुध्न इति पृथुऽबुध्न: । प्रति । त्वा । अदित्या: । त्वक् । वेत्तु ।। २१ ।।

॥३॥ अग्नेः। तनूः। असि। वाचः। विसर्जनमिति विऽसर्जनं। देववीतय इति देव
वीतये। त्वा। गृह्णामि॥२२॥ बृहन्। ग्रावा। असि। वानस्पत्यः। सः। इदं। देवे
भ्यः। हव्यं। शमीष्व। शमिष्वेति शमिष्व। सुशमीति सुऽशमि। शमीष्व। शमिष्वे
ति शमिष्व। हविष्कृत्। हविःकृदिति हविःऽकृत्। आ। इहि॥२३॥ कुक्कुटः। असि।
मधुजिह्व इति मधुऽजिह्वः। इषं। ऊर्जं। आ। वद। वयं। संघातेसंघाते इति सं
घातेऽसंघाते। जेष्म॥२४॥ वर्षवृद्धमिति वर्षऽवृद्धं। असि। प्रति। त्वा। वर्षवृद्ध
मिति वर्षऽवृद्धं। वेत्तु। परापूतमिति पराऽपूतं। रक्षः। परापूता इति पराऽपू
ताः। अरातयः॥२५॥ अपहतमित्यपऽहतं। रक्षः। वायुः। वः। वि। विनक्तु। देवः। ॥३॥

वः।सविता।प्रति।गृह्णातु।हिरंण्यपाणिरितिहिरंण्यऽपाणिः।अछिद्रेण।पाणि
ना॥१६॥धृष्टिः।असि।अप।अग्ने।अग्निं।आमादमित्यामऽअदं।जहि।निः।
क्रव्यादमिति।क्रव्यऽअदं।सेध।आ।देवयजमितिदेवऽयजं।वह॥१७॥ध्रुवं।
असि।पृथिवीं।दृंह।ब्रह्मवनीतिब्रह्मऽवनि।त्वा।क्षत्रवनीतिक्षत्रऽवनि।स
जातवनीतिसजातऽवनि।उप।दधामि।द्विषतः।वधाय॥१८॥अग्ने।ब्रह्म।गृ
भ्णीष्व।धरुणं।असि।अंतरिक्षं।दृंह।धर्त्रं।दिवं॥१९॥विश्वाभ्यः।त्वा।आशा
भ्यः।उप।दधामि।द्विषतः।वधाय।चितः।स्थ।ऊर्ध्वचितइत्यूर्ध्वऽचितः।भृगू
णां।अंगिरसां।तपसा।तप्यध्वं॥१९॥धिषणा।असि।पर्वती।प्रति।त्वा।अदित्याः

त्वक्। वेत्तु। दिवः। स्कम्भनी। असि। धिषणा। असि। पार्वतेयी। प्रति। त्वा। प[illegible]। वे-
त्तु॥२०॥ धान्यं। असि। धिनुहि। देवान्। धिनुहि। यज्ञं। धिनुहि। यज्ञपतिमिति
यज्ञऽपतिं। धिनुहि। मां। यज्ञन्यमिति यज्ञऽन्यं॥२१॥ प्राणाय। त्वा। उदानायेत्यु-
त्ऽआनाय। व्यानायेति विऽआनाय। दीर्घां। अनु। प्रसितिमिति प्रऽसितिं। आ-
युषे। धां। चक्षुषे। त्वा। महीनां। पयः। असि॥२२॥ वेदः। असि। वेदायेन। त्वं। देव।
वेद। देवेभ्यः। वेदः। अभवः। तेन। मह्यं। वेदः। भव॥२३॥ सं। वपामि। सं। आ-
पः। ओषधीभिः॥२[illegible]षधयः। रसेन। सं। रेवतीः। जगतीभिः। सं। मधुमतीरि-
ति मधुऽमतीः। मधुमतीभिरिति मधुऽमतीभिः। पृच्यन्तां॥ जनयत्यै। त्वा। सं। यो

मि॥२४॥ इदं। अग्नेः। इदं। अग्नीषोमयोः। इषे। त्वा। घर्मः। असि। विश्वायुरितिवि
श्वऽआयुः। उरुप्रथाइत्युरुऽप्रथाः। उरु। प्रथस्व। उरु। ते। यज्ञपतिरितियज्ञऽ
पतिः। प्रथतां॥२५॥ अग्निः। ते। त्वचं। मा। हिंसीत्। अंतरितमित्यंतःऽइतं।
रक्षः। अंतरिताइत्यंतःऽइताः। अरातयः। देवः। त्वा। सविता। श्रपयतु। वर्षि
ष्ठे। अधि। नाके॥२६॥ मा। भेः। मा। सं। विक्थाः। अतमेरुः। यज्ञः। अतमेरुः। य
जमानस्य। प्रजेतिप्रऽजा। भूयात्। त्रिताय। द्विताय। एकताय। त्वा॥२७॥ आ
ददे। अध्वरकृतमित्यध्वरऽकृतं। देवेभ्यः। इंद्रस्य। बाहुः। असि। दक्षिणः।
सहस्रभृष्टिरितिसहस्रऽभृष्टिः। शततेजाइतिशतऽतेजाः। वायुः। असि। ति

॥२॥ ग्मतेजा इति ग्म ऽ तेजाः । द्विषतः । वधः । २४ । पृथिव्यै । वर्म्म । असि । पृथिवि । देवय
जनीति देव ऽ यजनि । ओषध्याः । ते । मूलं । मा । हिꣳसिषं । २५ । व्रजं । गच्छ । गोष्ठानं ।
गोस्थानमिति गोः ऽ स्थानं । वर्षतु । ते । द्यौः । बधान । देव । सवितरिति सवितः । परम
स्यां । पृथिव्यां । शतेन । पाशैः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । ये । च । वयं । द्विष्मः । तं । अतः ।
मा । मोक् । २६ । अप । अररुं । वध्यासं । पृथिव्यै । देवयजनादिति देव ऽ यजना
त् । अररो । इत्यररो । दिवं । मा । पप्तः । द्रप्सः । ते । द्यां । मा । स्कन् । २७ । गायत्रेण । त्वा ।
छंदसा । परि । गृह्णामि । त्रैष्टुभेन । त्रैष्टुभेनेति त्रैष्टुभेन । जागतेन । त्वा । छंदसा ।
परि । गृह्णामि । सुक्ष्मा । च । असि । शिवा । च । असि । स्योना । च । असि । सुषदा । सु ॥५॥

सदेतिसुऽसदा । च । असि । ऊर्जस्वती । च । असि । पयस्वती । च ।२७। पुरा । क्रूर
स्य । विसृप इति विऽसृपः । विरप्शिन्निति विऽरप्शिन् । उदादायेत्युत्ऽआदाय ।
पृथिवीं । जीवदानुमिति जीवऽदानुं ॥ यां । ऐरयन् । चंद्रमसि । स्वधाभिः । तां । धी
रासः । अनुदिश्येत्यनुऽदिश्य । यजंते । द्विषतः । वधः । असि ।२८। अनिशित
इत्यनिऽशितः । असि । सपत्नक्षिदिति सपत्नऽक्षित् । वाजिनं । त्वा । वाजेध्या
या इति वाजऽइध्यायै । सं । मार्ज्मि । अनिशितेत्यनिऽशिता । असि । सपत्नक्षि
दिति सपत्नऽक्षित् । वाजिनीं । त्वा । वाजेध्याया इति वाजऽइध्यायै । सं । मार्ज्मि ॥२९॥
अदित्यै । रास्ना । असि । इंद्राण्यै । संनहनमिति संऽनहनं । विष्णोः । वेष्पः । असि ।

जुष्टं। त्वा। अदब्धेन। त्वा। चक्षुषा। अव। पश्यामि।।३०।।अग्नेः। जिह्वा। असि।
सुभूरिति सुऽभूः। देवेभ्यः। धाम्नेधाम्नइति धाम्नेऽधाम्ने। मे। भव। यजुषेयजुषइ
ति यजुषेऽयजुषे। सवितुः। त्वा। सवितुः। वः।।३१।। तेजः। असि। शुक्रं। अमृतं।
धाम। नाम। असि। प्रियं। देवानां। अनाधृष्टं। देवयजनमिति देवऽयजनं।।३२।।
यः। ते। प्राणः। पशुषु। प्रविष्ट इति प्रऽविष्टः। देवानां। विष्ठां। विस्थामिति विऽस्थां
अनु। यः। वि। तस्थ इति विऽतस्थे। आत्मन्वानि सोत्मनऽवान् [illegible] सोम। घृतवानिति
घृतऽवान्। हि। भूत्वा। अग्निं। गच्छ। स्वः। यजमानाय। विंद।।३३।। ।इति प[illegible]
ठे प्रथमोध्यायः। श्री। हरिः। ॐम्। कृष्णः। असि। आखरेष्ठः। आखरेस्थ

इत्याखरेऽस्थः। अग्नये। त्वा। जुष्टं। प्र। उक्षामि। वेदिः। असि। बर्हिषे। त्वा। जुष्टं।
प्र। उक्षामि। बर्हीः। असि। स्रुग्भ्य इति स्रुक्ऽभ्यः। त्वा। जुष्टं। प्र। उक्षामि। १। अ
दित्यै। युंदना। मिति विस्तुरईवं। असि। विष्णोः। स्तूपः। असि। ऊर्णम्रदसमि
त्यूर्णऽम्रदसं। त्वा। स्तृणामि। स्वासस्थमिति सुऽआसस्थं। देवेभ्यः। २। भू
वपतयऽइति भुवऽपतये। स्वाहा। भुवनपतयऽइति भुवनऽपतये। भूतानां। पतये। स्वा
हा। गंधर्वः। त्वा। विश्वावसुः। विश्वावसुरिति विश्वऽवसुः। परि। दधातु। विश्वस्य।
अरिष्ट्यै। ३। यजमानस्य। परिधिरिति परिऽधिः। असि। अग्निः। इळः। ईळितः।
असि इंद्रस्य। बाहुः। दक्षिणः। मित्रावरुणौ। त्वा। उत्तरतः। परि। धत्तां। ध्रुवेण। धर्मणा।

॥७॥ ॥४॥ वीतिहोत्रमितिवीतिऽहोत्रं। त्वा। कवे। द्युमंतमितिद्युऽमंतं। सं। इधीमहि। अ
ग्ने। बृहंतं। अध्वरे॥५॥ समिदितिसंऽइत्। असि। सूर्यः। त्वा। पुरस्तात्। पातु।
कस्याः। चित्। अभिशस्त्या इत्यभिऽशस्त्यै। सवितुः। बाहूइतिबाहू। स्थः॥ ऊ।
ऊर्णम्रदसमित्यूर्णऽम्रदसं। त्वा। स्तृणामि। स्वासस्थमितिसुऽआसस्थं। देवे
भ्यः। आ। त्वा। वसवः। रुद्राः। आदित्याः। सदंतु॥७॥ घृताची। असि। जुहूः।
नाम्ना। सा। इदं। प्रियेण। धाम्ना। प्रियं। सदः। आ। सीद। उपभृदित्युपऽभृत्। घृता। ध्रु
वा। प्रियेण। धाम्ना। प्रियं। सदः। आ। सीद॥८॥ ध्रुवाः। असदन्। ऋतस्य। योनौ। ॥७॥
ता। विष्णो इति विष्णो। पाहि। पाहि। यज्ञं। पाहि। यज्ञपतिमितियज्ञऽपतिं। पाहि। मां।

सीदध्रुवा°

सीदघृता° सीदध्रुवा°

यज्ञन्यमिति यज्ञऽन्यं ।९। अग्ने । वाजजिदिति वाजऽजित् । वाजं । त्वा । सरिष्यंतं ।
वाजजितमिति वाजऽजितं । सं । मार्ज्मि । नमः । देवेभ्यः । स्वधा । पितृभ्य इति पितृऽ
भ्यः । सुयमे इति सुऽयमे । मे । भूयास्तं ॥१०॥ अस्कन्नं । अद्य । आज्यं । देवेभ्यः । संभ्रि
यासं । अंघ्रिणा । विष्णो इति विष्णो । मा । त्वा । अव । क्रमिषं ॥११॥ वसुमतीमिति व
सुऽमतीं । अग्ने । ते । छायां । उप । स्थेषं । विष्णोः । स्थानं । असि । इतः । इंद्रः । वी
र्यं । अकृणोत् । ऊर्ध्वः । अध्वरः । आ । अस्थात् ॥१२॥ अग्ने । वेः । होत्रं । वेः । दूत्यं ।
अवतां । त्वां । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । अव । त्वं । द्यावापृथिवी इति द्या
वापृथिवी ॥१३॥ स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत् । देवेभ्यः । इंद्रः । आज्येन । हविषा ।

अस्यादमे

अस्यादमे

अस्यादमे

॥८॥ भृता। स्वाहा। सं। ज्योतिषा। ज्योतिः॥१४॥ अत्र। पितरः। मादयध्वं। यथाभाग
मिति यथा ऽभागं। आ। वृषायध्वं। वृषयध्वमिति वृषऽयध्वं। अमीमदंत।
पितरः। यथाभागमिति यथा ऽभागं। आ। अवृषायिषत॥१५॥ उपहूतेत्यु
पऽहूता। पृथिवी। माता। उप। मां। पृथिवी। माता। ह्वयतां। अग्निः। आग्नीध्रा
त्। स्वाहा॥१६॥ उपहूतइत्युपऽहूतः। द्यौः। पिता। उप। मां। द्यौः। पिता। ह्व
यतां। अग्निः। आग्नीध्रात्। स्वाहा॥१७॥ मयि। इदं। इंद्रः। इंद्रियं। दधातु।
अस्मान्। रायः। मघवानइति मघऽवानः। सचंतां। अस्माकं। संतु। आ ॥८॥
शिषइत्याऽशिषः। सत्याः। नः। संतु। आशिषइत्याऽशिषः। अग्ने। वाजजित्

भायोंद

दिति वाजऽजित् । वाजं । त्वा । सस्रवाꣳसं । सस्रवाꣳसमिति सस्रुऽवाꣳसं । वाजजित्तमिति
वाजऽजितं । सं । मार्ज्मि ॥ १८ ॥ देवं । सवितुः । एतं । वा । वृणते । बृहस्पतिं । ब्रह्माणं ।
तत् । अहं । मनसे । प्र । ब्रवीमि ॥ १९ ॥ मनः । गायत्र्यै । गायत्री । त्रिष्टुभे । त्रिस्तु
भ इति त्रिऽस्तुभे । त्रिष्टुप् । [illegible]विति त्रिऽस्तुप् । जगत्यै । जगती । अनुष्टु
भे । अनुस्तुभ इत्यनुऽस्तुभे । अनुष्टुप् । अनुस्तुविति अनुऽस्तुप् । प्रजापतय इ
ति प्रजाऽपतये । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । विश्वेभ्यः । देवेभ्यः ॥ २० ॥ बृ
हस्पतिः । देवानां । ब्रह्मा । अहं । मनुष्याणां । भूः । भुवः । स्वः । निरस्त इति निः
ऽअस्तः । पाप्मा । इदं । अहं । बृहस्पतेः । सदसि । सीदयामि ॥ २१ ॥ मित्रस्य ।

त्वा। चक्षुषा। प्रति। ईक्षे। प्रति। गृह्णामि॥२२॥ आ। ददे। अग्नेः। त्वा। आस्येन। प्र।
अश्नामि। बृहस्पतेः। मुखेन। याः। अप्स्विसप्॰सु। अंतः। देवताः। ताः। इदं।
शमयंतु॥२३॥ स्वाहाकृतमिति स्वाहा॰कृतं। जठरं। इंद्रस्य। गच्छ। घसिनौ।
मे। मा। सं। पृक्थाः। ऊर्ध्वं। मे। नाभेः। सीद॥२४॥ इंद्रस्य। त्वा। जठरे। सादया
मि। प्रजापतेरिति प्रजा॰पतेः। भागः। असि। ऊर्ज्जस्वान्। पयस्वान्॥२५॥
प्राणापानौ। मे। पाहि। समानव्यानौ। उदानव्यानौ। ऊर्क्। असि। ऊर्जं। म
यि। धेहि। अक्षितिः। असि। मा। मे। क्षेष्ठाः। अमुत्र। अमुष्मिन्। लोके। इह।
च॥२६॥ एषा। ते। अग्ने। समिदिति सं॰इत्। तया। वर्द्धस्व। च। आ। च। प्या

यस्त्वा । बर्द्धिषीमहि । च । वयं । आ । च । प्यासिषीमहि ॥२७॥ एतत् । ते । देव । स
वितः । यज्ञं । प्र । आहुः । बृहस्पतये । ब्रह्मणे । तेन । यज्ञं । अव । तेन । यज्ञपति
मितियज्ञऽपतिं । तेन । मां । अव ॥२८॥ मनः । ज्योतिः । जुषतां । आज्यस्य । बृह
स्पतिः । यज्ञं । इमं । तनोतु । अरिष्टं । यज्ञं । सं । इमं । दधातु । विश्वे । देवासः । इ
ह । मादयंतां । ॐ । प्र । तिष्ठ ॥२९॥ अग्नीषोमयोः । उज्जितिमित्युत्ऽजितिं । अ
नु । उत् । जेषं । वाजस्य । मा । प्रसवेनेतिप्रऽसवेन । प्र । ऊहामि । अग्नीषोमौ ।
ते । अप । नुदतां । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यंच । वयं । द्विष्मः । वाजस्य । एनं । प्रस
वेनेतिप्रऽसवेन । अप । ऊहामि । इंद्राग्न्योः । इंद्राग्नी इतींद्राग्नी ॥३०॥ वसुभ्य

इति वसुऽभ्यः। त्वा। रुद्रेभ्यः। आदित्येभ्यः। सं। जानाथां। द्यावापृथिवी इति द्यावा
पृथिवी। मित्रावरुणौ। त्वा। वृष्ट्या। अवतां॥ २१॥ व्यंतु। वयः। रिप्तः। रिहाणाः।
मरुतां। पृषतीं। गच्छ। वशा। पृश्निः। भूत्वा। दिवं। गच्छ। ततः। नः। वृष्टिं। आ। व
ह॥ २२॥ चक्षुष्पाः। चक्षुःपा इति चक्षुःऽपाः। असि। चक्षुः। मे। पाहि। यं। परि
धिमिति परिऽधिं। पर्यधत्था इति परिऽअधत्थाः। अग्ने। देव। पणिभिरिति प
णिऽभिः। गुह्यमानः॥ २३॥ तं। ते। एतं। अनु। जोषं। भरामि। एषः। न। इत्। त्व
त्। अपचेतयातै इत्यपऽचेतयातै। अग्नेः। प्रियं। पाथः। अपि। इतं॥ २४॥
संस्रवभागा इति संऽस्रवऽभागाः। स्थ। इषा। बृहंतः। प्रस्तरेष्ठाः। प्रस्तरे

स्था इति प्रस्तरेऽस्थाः । परिधय इति परिऽधयः । च । देवाः । इमां । वाचं । अभि ।
विश्वे । गृणंतः । आसद्येत्याऽसद्य । अस्मिन् । बर्हिषि । मादयध्वं । स्वाहा । वाट् ।
घृताची इति घृताची । स्थः । धुर्यौ । पातं । सुम्ने इति सुम्ने । स्थः । सुम्ने । मा । धत्तं ।
।।३५।। अग्ने । अदब्धायो इत्यदब्धऽअयो । अशीतमा पा । हि । मा । दिद्योः । पा
हि । प्रसित्या इति प्रऽसित्यै । दुरिष्ट्या इति दुःऽइष्ट्यै । दुरद्मन्या इति दुःऽअद्म
न्यै । अविषं । नः । पितुं । कृणु । सुषदा । सुसदेति सुऽसदा । योनौ । स्वाहा । वाट् ।
।।३६।। अग्नये । संवेशपतय इति संवेशऽपतये । स्वाहा । सरस्वत्यै । यशोभ
गिन्या इति यशःऽभगिन्यै । स्वाहा । उलूखले । मुसले । यत् । च । शूर्पे । आशिश्रे

॥११॥

इत्वीता इत्वीता

पेस्यः। म्नि। क्रोषे। हृपदि। यतु। कृपालैः॥ ३७॥ उस्कषु इस्कृतुऽ एषः। विष्णुव इति
विःस्नुषे। संजु होमि। सस्याः। संतु। यजमानस्य। कामाः। स्वाहा। आप्यायतां॥
ध्रुवा। हविषा। घृतेन। यज्ञंयज्ञमितियज्ञंऽयज्ञं। प्रति। देवयद्भ्य इति देव
यतुऽभ्यः। सूर्यायोः। ऊधः। अदित्याः। उपस्थ इस्थुपऽस्थे। उरुधारे स्युरु
धारा। पृथिवी। यज्ञे। अस्मिन्॥ ३८॥ देवाः। गातुविद इति गातुऽविदः।
गातुं। इत्वा। गातुं। इत। मनसः। पते। इमं। देव। यज्ञं। स्वाहा। वाते। धाः॥ ३९॥
सं। बर्हिः। अक्तां। हविषा। घृतेन। सं। आदित्यैः। वसुभिरिति वसुऽभिः।
सं। मरुद्भिरिति मरुतऽभिः। सं। इंद्रः। विश्वेदेवेभिरिति विश्वेऽदेवेभिः। अक्तां।

देवयज्यस्सूर्यायोः

॥११॥

दिव्यं। नभः। गच्छतु। यत्। स्वाहा॥२२॥ कः। त्वा। वि। मुंचति। सः। कस्मै। तस्मै। पो
षाय। रक्षसां। भागः। असि॥२३॥ वेषः। असि। उपवेष इत्युपऽवेषः। द्विष
उपा२ तः। ग्रीवाः। वि। विद्धि। वेशान्। अग्ने। सुभगे ति सुऽभग। धारय। इह॥२४॥ स्रु
अ५ चाः। कर्मण्याः। अनपायिन इत्यनपऽयिनः। यथा। असन्। जुहोमि। त्वा। सु
भगेति सुऽभग। सौभगाय। पुरुतमं। पुरुतममिति पुरुऽतमं। पुरुहूतेति
पुरुऽहूत। श्रवस्यत्॥२५॥ सं। वर्चसा। पयसा। सं। तनूभिः। अगन्महि।
मनसा। सं। शिवेन। त्वष्टा। सुदत्र इति सुऽदत्रः। वि। दधातु। रायः। अ
नु। मार्ष्टु। तन्वः। यत्। विलिष्टमिति विऽलिष्टं॥२६॥ यज्ञ। त्रो। वा। ते। अपानु।

।।१२।। त्रिष्टुभे।मे।सं।तिष्ठस्व।अग्निःष्टे।स्विष्टइतिसुऽइष्टे।मे।सं।तिष्ठस्व।।५५।।
दिवि।विष्णुः।विऽअक्रंस्त।जागतेन।छंदसा।ततः।निर्भक्तइतिनिः।
भक्तः।यः।अस्मान्।द्वेष्टि।यं।च।वयं।द्विष्मः।अंतरिक्षे।त्रैष्टुभेन।त्रैष्टु
भेनेतित्रैस्तुभेन।पृथिव्यां।गायत्रेण।।५६।।अस्मात्।अन्नात्।अस्यै।
प्रतिष्ठायै।प्रतिस्थायाइति प्रतिऽस्थायै।अगन्म।[illegible]स्वरितिस्वः।
सं।ज्योतिषा।अभूम।।५७।।स्वयंभूरितिस्वयंऽभूः।असि।श्रेष्ठः।र
श्मिः।वर्चोदाइतिवर्चःऽदाः।असि।वर्चः।मे।देहि।सूर्यस्य।आवृतमि
त्याऽवर्त्तं।अनु।आ।वर्त्ते।।५८।।अग्ने।गृहपतइतिगृहऽपते।सुगृहप ।।१२।।

रात्तांम

तिरिति सुऽगृहपतिः । अहं । त्वया । गृहपत्येति गृहऽपत्या । भूयासं । सुगृ
हपतिरिति सुऽगृहपतिः । [illegible]या । गृहपत्येति गृहऽपत्या । भूयाः ॥४९॥ अस्थु
रि नः । गार्हपत्यानीति गार्हऽपत्यानि । सं । तु । शतं । हिमाः । तिग्मेन । नः । तेज
सा । सं । शिशाधि । सूर्यस्य । आवृतमित्याऽवृतं । अनु । आ । वर्ते ॥५०॥ उरु
विष्णो इति विष्णो । वि । क्रमस्व । उरु । क्षयाय । नः । कृधि । घृतं । घृतयोन इति
घृतऽयोने । पिब । प्रप्रेति प्रऽप्र । यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं । तिर ॥५१॥ ततः ।
असि । तंतुः । असि । अनु । मा । तनुहि । अस्मिन् । यज्ञे । अस्यां । साधुकृत्याया
मिति साधुऽकृत्यायां । अस्मिन् । अन्ते । अस्मिन्लोके ॥५२॥ इदं । मे । कर्मेदं

॥६३॥ दं। वीर्यं। पुत्रः। अनु। संतनोत्विति संऽतनोतु। अग्ने। व्रतपत इति व्रतऽपते। व्रतं।

अशकं। तत् अचारिषं। तत्। मे। अराधि। इदं। अहं। यः। एव। अस्मि। सः। एव। अस्मि।५३।।

अग्नये। कव्यवाहनायेति कव्यऽवाहनाय। स्वाहा। सोमाय। पितृमत इति पि

तृऽमते। स्वाहा। अपहता इत्यपऽहताः। असुराः। रक्षांसि। वेदिषदः। वेदिस

दइति वेदिऽसदः॥५४॥ ये। रूपाणि। प्रतिमुंचमाना इति प्रतिऽमुंचमानाः। अ

स्वधया। सुराः। संतः। चरंति। परापुर इति पराऽपुरः। निपुर इति निऽपुरः। ये। भरंति। अ

ग्निः। तान्। लोकात्। प्र। नुदाति। अस्मात्॥५५॥ नमः। वः। पितरः। शुष्माय। त ॥६३॥

पसे। यत्। जीवं। तस्मै। रसाय। घोराय। मन्यवे। स्वधायै। वः। पितरः। नमः। एत

त्।वः।पितरः।वासः।गृहान्।नः।पितरः।दत्त।।५१।।उत्।आयुषा।स्वायु
षेति सुऽआयुषा।उत्।पर्जन्यस्य।धामभिरिति धामऽभिः।उत्।अस्थां।अमृ
२२ तान्।अनु।।५२।।आ।धत्त।पितरः।गर्भं।कुमारं।पुष्करस्रजमिति पुष्कर
स्रजं।यथा।इह।पुरुषः।असत्।।५३।।ऊर्ज्जं।वहंतीः।अमृतं।घृतं।पयः।की
लालं।परिस्रुतमिति परिऽस्रुतं।स्वधाः।स्थ।तर्पयत।मे।पितॄन्।।५४।।इ
ति पदपाठे द्वितीयोऽध्यायः।। ।।श्री।।हरिः।।ॐ।। समिधेति संऽइधा।
अग्निं।दुवस्यत।घृतैः।बोधयत।अतिथिं।आ।अस्मिन्।हव्या।जुहोतन।
।।१।।सुसमिद्धायेति सुऽसमिद्धाय।शोचिषे।घृतं।तीव्रं।जुहोतन।अग्नये।

॥२९॥ जातवेदस इति जातऽवेदसे ॥२॥ तं । त्वा । समिद्भिरिति समित्ऽभिः । अंगिरः ।
घृतेन । वर्द्धयामसि ॥ बृहत् । शोचा । यविष्ठ्य ॥३॥ उप । त्वा । अग्ने । हविष्मतीः । घृ
ताचीः । यंतु । हर्यत । जुषस्व । समिध इति संऽइधः । मम ॥४॥ भूः । भुवः । स्वः । द्यौ
रिवेति द्यौःऽइव । भूम्ना । भूमिरिवेति भूमिःऽइव । वरिम्णा ॥ तस्याः । ते । पृथिवी ।
देवयजनीति देवऽयजनि । पृष्ठे । अग्निं । अन्नादमित्यन्नऽअदं । अन्नाद्यायेत्य
न्नऽअद्याय । आ । दधे ॥५॥ आ । अयं । गौः । पृश्निः । अक्रमीत् । असदत् । मात
रं । पुरः ॥ पितरं । च । प्रयन्निति प्रऽयन् । स्वरिति स्वः ॥६॥ अंतरित्यंतः । चरति ।
रोचना । अस्य । प्राणात् । अपानतीत्यपऽअनती ॥ वि । अख्यत् । महिषः । दिवं ॥७॥ ॥२९॥

त्रिंशत्। धाम। वि। राजति। वाक्। पतंगाय। धीयते॥ प्रति। वस्तोः। अ
हे। द्युभिरिति द्युऽभिः॥ ८॥ अग्निऽज्योतिषमित्यग्निःऽज्योतिषं। त्वा। वायुमतीमि
ति वायुऽमतीं। प्राणवंतीमिति प्राणऽवतीं। स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्यां। स्वर्गायेति
स्वःऽगाय। उप। दधामि। भास्वतीं। अग्निः। ज्योतिः। अग्निः। स्वाहा॥ ९॥ सू
र्य्यज्योतिषमिति सूर्यःऽज्योतिषं। त्वा। वायुमतीमिति वायुऽमतीं। प्राणवती
मिति प्राणऽवतीं। स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्यां। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। उप। दधामि।
भास्वतीं। सूर्यः। ज्योतिः। ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा॥ १०॥ सजूरिति सऽजूः। दे
वेन। सवित्रा। सजूरिति सऽजूः। रात्र्या। इंद्रवत्येतींद्रऽवत्या। जुषाणः। अ

ज्योतिः

ग्निः। वेतु। स्वाहा॥ ३१॥ सजूरिति सऽजूः। देवेन। सवित्रा। सजूरिति सऽजूः।
उषसा। इंद्रवत्येतींद्रऽवत्या। जुषाणः। सूर्यः। वेतु। स्वाहा॥ ३२॥ इह। पुष्टिं। पु
ष्टिपतिरिति पुष्टिऽपतिः। दधातु। इह। प्रजामिति प्रऽजां। रमयतु। प्रजापति
रिति प्रजाऽपतिः। अग्नये। गृहपतय इति गृहऽपतये। रयिमत इति रयिऽमते।
पुष्टिपतय इति पुष्टिऽपतये। स्वाहा। अग्नये। अन्नादायेत्यन्नऽअदाय। अन्नप
तय इत्यन्नऽपतये। स्वाहा॥ ३३॥ अनमित्रं। मे। अधराक्। अनमित्रं। उद
क्। कृधि। इंद्र। अनमित्रं। पश्चात्। मे। अनमित्रं। पुरः। कृधि॥ ३४॥ इंद्रः। प
श्चात्। इंद्रः। पुरस्तात्। इंद्रः। अस्मान्। अभि। पातु। विश्वतः॥ इंद्रः। जिघा

ऽसतां।मनोः।सि।विषूचीनो।वि।अस्यतात्॥१५॥समिदिति सं ऽइत्।असि।
सामिद्धइति सं ऽइद्धः।मे।अग्ने।दीदिहि।समेद्धेति सं ऽएद्धा।ते।अग्ने।दीद्या
सं॥१६॥उपप्रयंतइत्युपऽप्रयंतः।अध्वरं।मंत्रं।वोचेम।अग्नये।आरे।अ
स्मेइत्यस्मे।च।शृण्वते॥१७॥अग्निः।मूर्द्धा।दिवः।ककुत्।पतिः।पृथिव्याः।
अयं।अपां।रेतांसि।जिन्वति॥१८॥उभा।वां।इंद्राग्नी इतींद्राग्नी।आहु
वध्याइत्याऽहुवध्यै।उभा।राधसः।सह।मादयध्यै।उभा।दातारौ।इषां।र
यीणां।उभा।वाजस्य।सातये।हुवे।वां॥१९॥अयं।ते।योनिः।ऋत्वियः।य
तः।जातः।अरोचथाः॥तं।जानन्।अग्ने।आ।रोह।अथ।नः।वर्द्धय।र

॥१६॥ र्षिं॥२०॥ अयं। इह। प्रथमः। धायि। धातृभिरिति धातृऽभिः। होता। यजिष्ठः
अध्वरेषु। ईड्यः॥ यं। अप्नवानः। भृगवः। विरुरुचुरिति विऽरुरुचुः। वनेषु।
चित्रं। विभ्वमिति विऽभ्वं॥ विशेविश इति विशेऽविशे॥२१॥ अस्य। प्रत्नां। अ
नु। द्युतं। शुक्रं। दुदुह्रे। अह्रयः॥ पयः। सहस्रसामिति सहस्रऽसां॥ ऋषीं॥
॥२२॥ तनूपा इति तनूऽपाः। अग्ने। असि। तन्वं। मे। पाहि। आयुर्दा इत्यायुःऽदाः।
अग्ने। असि। आयुः। मे। देहि। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। अग्ने। असि। वर्चः। मे।
[illegible] देहि॥२३॥ अग्ने। यत्। मे। तन्वाः। ऊनं। तत्। मे। आ। पृण। इंधानाः। शतं। हि ॥सो॥७
माः। द्युमंतमिति द्युऽमंतं। सं। इधीमहि॥२४॥ वयस्वंतः। वयस्कृतं। वयःऽकृत ॥१६॥

मिति वयःऽकृतं। सहस्वंतः। सहस्कृतं। सहःऽकृतमिति सहःऽकृतं। अग्ने। स
पत्नदंभनमिति सपत्नऽदंभनं। अदब्धासः। अदाभ्यं॥२५॥ चित्रावसो। चि
त्रवसो इति चित्रऽवसो। स्वस्ति। ते। पारं। अशीय। सं। त्वं। अग्ने। सूर्यस्य। वर्च
सा। अगथाः। ऋषीणां। स्तुतेन॥२६॥ प्रियेण। धाम्ना। अहं। आयुषा। वर्च
सा। प्रजयेति प्रऽजया। रायः। पोषेण। ग्मिषीय। अंधः। स्थ। अंधः। वः। भ
क्षीय। महः। स्थ। महः। वः। भक्षीय॥२७॥ ऊर्जः। स्थ। ऊर्जं। वः। भक्षीय।
रायः। पोषः। स्थ। रायः। पोषं। वः। भक्षीय। रेवतीः। रमध्वं। अस्मिन्। योनौ।
गोष्ठे। गोस्थ इति गोऽस्थे। क्षये। लोके॥२८॥ इह। एव। स्त। इतः। मा। अप। गा

सचस्व। नः। स्वस्तये॥३२॥ अग्ने। त्वं। नः। अंतमः। उत। त्राता। शिवः। भव।

त॥ सऽहितेति संऽहिता॥ असि। विश्वरूपीति विश्वऽरूपी। ऊर्जा। मा। आ। वि
॥१७॥ श। गोपत्येन॥२९॥ उप। त्वा। अग्ने। दिवेदिवइति दिवेऽदिवे। दोषावस्तरिति
दोषाऽवस्तः। धिया। वयं॥ नमः। भरंतः। आ। इमसि॥३०॥ राजंतं। अध्वरा
णां। गोपां। ऋतस्य। दीदिविं॥ वर्द्धमानं। स्वे। दमे॥३१॥ सः। नः। पितेवेति पि
५ अग्ने। ताऽइव। सूनवे। सूपायन इति सुऽउपायनः। भव। वरूथ्यः॥ वसुः। अग्निः।
वसुश्रवा इति वसुऽश्रवाः। अच्छ। नक्षि। द्युमत्तममिति द्युमत्ऽतमं। रयिं।
दाः॥३३॥ तं। त्वा। शोचिष्ठ। दीदिव इति दीदिऽवः। सुम्नाय। नूनं। ईमहे। सखि ॥१७॥
भ्य इति सखिऽभ्यः॥ सः। नः। बोधि। श्रुधि। हवं। उरुष्य। नः। अघायतः।

द्युमत्तेमांव रयिंर

अघयत इत्यघऽयतः। समस्मात्॥२४॥ इच्छे। आ। इहि। अदिते। काम्ये। आ।
इहि। मयि। वः। कामधरणमिति कामऽधरणं। भूयात्॥२५॥ सोमानं। स्वरणं।
कृणुहि। ब्रह्मणः। पते। कक्षीवंतं। यः। औशिजः॥२६॥ यः। रेवान्। यः। अमी
वहेत्यमीवऽहा। वसुविदिति वसुऽवित्। पुष्टिवर्द्धन इति पुष्टिऽवर्द्धनः॥ सः। नः।
सिषक्तु। सिसक्त्विति सिसक्तु। यः। तुरः॥२७॥ मा। नः। शंसः। अररुषः। धू
र्तिः। प्रणक्। मर्त्यस्य॥ रक्ष। नः। ब्रह्मणः। पते॥२८॥ महि। त्रीणां। अवः।
अस्तु। द्युक्षं। मित्रस्य। अर्यम्णः। दुराधर्षमिति दुःऽआधर्षं। वरुणस्य।
॥२९॥ नहि। तेषां। अमा। चन। न। अध्वस्वित्यध्वऽसु। वारणेषु। ईशे। रि

॥१९॥ पुः । अघघ्नीऽः सहस्रघऽघ्नीऽः सः ॥ ५० ॥ ते । हि । पुत्रासः । अदितेः । प्र । जीव
से । मर्त्याय । ज्योक् । चास्र्यैतिः । यच्छंति । अजस्रं ॥ ५१ ॥ कदा । चन । स्तरीः ।
असि । न । इंद्र । सश्चसि । दाशुषे । उपोपेत्युपऽउप । इत् । नु । मघवन्निति
मघऽवन् । भूयः । इत् । नु । ते । दानं । देवस्य । पृच्यते ॥ ५२ ॥ तत् । सवितुः । व
रेण्यं । भर्गः । देवस्य । धीमहि । धियः । यः । नः । प्रचोदयादिति प्रऽचोदयात् ।
॥ ५३ ॥ परि । ते । दूळभः । दुर्दभ इति दुःऽदभः । रथः । अस्मान् । अश्नोतु । वि
श्वतः । येन । रक्षसि । दाशुषः ॥ समिद्ध इति सम्ऽइद्धः । मा । सं । अर्धय । प्र ॥१९॥
ऋ जयेति प्रऽजया । धनेन । च ॥ ५४ ॥ भूः । भुवः । स्वरिति स्वः । सुप्रजा इति

वसुवित्तमोग्ने

सुऽप्रजाः। प्रजयेति प्रऽजया। भूयासं। सुवीरइति सुऽवीरः। वीरैः। सुपो
षइति सुऽपोषः। पोषैः॥३५॥ नर्य। प्रजामिति प्रऽजां। मे। पाहि। शाःस्य। पु
शून्। मे। पाहि। आ। अगन्म। विश्ववेदसमिति विश्वऽवेदसं। अस्मभ्यं।
वसुवित्तममिति वसुवित्ऽतमं॥३६॥ अग्ने। संम्राळिति सं॰राट्। अभि।
द्युम्नं। अभि। सहः। आ। यच्छस्व। अयं। अग्निः। गृहपतिरिति गृहऽप
तिः। गार्हपत्यइति गार्हऽपत्यः। प्रजावानिति प्रजाऽवान्। वसुवित्तमइ ह
ति वसुऽवित्ऽतमः॥३७॥ अग्ने। गृहपतइति गृहऽपते। अभि। द्युम्नं।
अभि। सहः। आ। यच्छस्व। गृहाः। मा॥ बिभीत। मा। वेपध्वं। ऊर्जं। बिभ्रतः।

॥१०॥

र मोदेमानो

आ। इमसि॥४८॥ ऊर्ज्जं। बिभ्रत्। वः। सुमना इति सुऽमनाः। सुमेधा इति
सुऽमेधाः। गृहान्। आ। एमि। मनसा। मोदमानः। येषां। अध्येतीत्यधिऽ
एति। प्रवसन्निति प्रऽवसन्। येषु। सौमनसः। बहुः॥४९॥ गृहान्। उप। ह्व
यामहे। ते। नः। जानंतु। जानतः। उपहूता इत्युपऽहूताः। इह। गावः। उ
पहूता इत्युपऽहूताः। अजावयः॥५०॥ अथो इत्यथो। अन्नस्य। कीला
लः। उपहूता इत्युपऽहूताः। गृहेषु। नः। क्षेमाय। वः। शांत्यै। प्र। पद्ये। शि
वं। शग्मं। शंयोरिति शंऽयोः। शंयोरिति शंऽयोः॥५१॥ प्रघासिन इति
प्रऽघासिनः। हवामहे। मरुतः। रिशादसः॥ करंभेण। सजोषस इति

॥१०॥

रा

मोदमाणाय वांम

तिसऽजोषसः।।५२।।यत्।ग्रामे।अरण्ये।सभायां।इंद्रिये।एनः।चकृम।वयं।
इदं।तत्।अव।यजामहे।स्वाहा।।५३।।मोइतिमो।सुनः।इंद्र।अत्र।पृत्स्वितिपृत्
ऽसु।देवैः।अस्ति।हि।स्मा।ते।शुष्मिन्।अवया।इत्यवऽयाः।।महः।चित्।य
स्य।मीढुषः।यव्या।हविष्मतः।मरुतः।वंदते।गीः।।५४।।अक्रन्।कर्म।कर्म
कृत इति कर्मऽकृतः।सह।वाचा।मयोभुवेतिमयःऽभुवा।।देवेभ्यः।कर्म।कृ
त्वा।अस्तं।प्र।इत।सचाभुव इति सचाऽभुवः।।५५।।अवभृथेत्यवऽभृथ।
निचुंपुणेतिनिऽचुंपुण।निचेरुरितिनिऽचेरुः।असि।निचुंपुणेतिनिऽचुंपु
ण।अव।देवैः।देवकृतमितिदेवऽकृतं।एनः।अयासिषं।अव।मर्त्यैः।म

व्ण र्वो

॥२०॥ र्त्यैः। स्तता मि [illegible] मर्त्य कृतं। पुरुराण्वइतिपुरु ऽ राण्वः। देव। रिषः। पाहि॥५६॥
पूर्णा। दर्वि। परा। पत। सुपूर्णेतिसु ऽ पूर्णा। पुनः। आ। पत। वस्नेवेतिवस्न ऽ
इव। वि। क्रीणावहे। इषं। ऊर्जं। शतक्रतोइतिश त ऽ क्रतो॥५७॥ देहि। मे। दद
मि। ते। नि। मे। धेहि। नि। ते। दधे॥ निहारमितिनि ऽ हारं। नि। हरामि। ते। निहा
रमितिनि ऽ हारं। नि। हरासि। मे। स्वाहा॥५८॥ अक्षन्। अमीमदंत। हि। अव।
प्रियाः। अधूषत॥ अस्तोषत। स्वभानवइतिस्व ऽ भानवः। विप्राः। नविष्ठ
या। मती। योज। नु। इंद्र। ते। हरीइति हरी।५९॥ सुसंदृशमितिसु ऽ संदृशं। ॥२०॥
त्वा। वयं। मघवन्नितिमघ ऽ वन्। वंदिषीमहि। प्र। नूनं। पूर्णवंधुरइतिपू

र्णऽवंधुरः। स्तुतः। यासि। वशान्। अनु। योज। नु। इंद्र। ते। हरी इतिहरी॥८०॥
मनः। नु। आ। हुवामहे। नाराशंऽसेन। स्तोमेन॥ पितृणां। च। मन्मभिरितिम
न्मऽभिः॥८१॥ आ। नः। एतु। मनः। पुनरितिपुनः। क्रत्वे। दक्षाय। जीवसे॥ ज्यो
क्। च। सूर्य्यं। दृशे॥८२॥ पुनः। नः। पितरः। मनः। ददातु। दैव्यः। जनः॥ जीवं।
व्रातं। सचेमहि॥८३॥ वयं। सोम। व्रते। तव। मनः। तनूषु। बिभ्रतः॥ प्रजावं
तइतिप्रजाऽवंतः। सचेमहि॥८४॥ एषः। ते। रुद्र। भागः। सह। स्वस्रा। अंबि
कया। तं। जुषस्व। स्वाहा॥ एषः। ते। रुद्र। भागः। आखुः। ते। पशुः॥८५॥ अव।
रुद्रं। अदीमहि। अव। देवं। त्र्यंबकमितित्रिऽअंबकं। यथा। नः। वस्यसः। कर

॥२९॥

त्। यथा। नः। श्रेयसः। करत्। यथा। नः। व्यवसाययादिति विऽअवसाययात्॥६६॥
भेषजं। असि। भेषजं। गवे। अश्वाय। पुरुषाय। भेषजं। सुगमितिसुऽगं। मेषाय।
मेष्यै॥६७॥ त्र्यंबकमितित्रिऽअंबकं। यजामहे। सुगंधिमितिसुऽगंधिं। पुष्टिवर्द्धन
मितिपुष्टिऽवर्द्धनं॥ उर्वारुकमिवेत्युर्वारुकंऽइव। बंधनात्। मृत्योः। मुक्षीय। मा।
अमृतात्॥६८॥ त्र्यंबकमितित्रिऽअंबकं। यजामहे। सुगंधिमितिसुऽगंधिं। प
पतिऽ तिवेदनमितिऽवेदनं॥ उर्वारुकमिवेत्युर्वारुकंऽइव। बंधनात्। इतः। मुक्षीय। मा।
अमुतः॥६९॥ एषते। रुद्र। अवसेन। परः। मूजवतइति मूजऽवतः। अति। इहि। ॥२९॥
अवततधन्वेत्यवततऽधन्वा। पिनाकावसइति पिनाकऽअवसः। कृत्तिवासा

इति स्वधितिः वासाः। अहिंऽसनु। नः। शिवः। त्र्यां तः। अति। इहि॥ ७०॥ वाजिनां॥
वाजेः। अवतु। नक्षः। अस्मान्। रेतः। सिक्तं। अमृतं। बलाय। विश्वे। देवाः। अग्नि।
यत्। संबभूवुरिति संऽबभूवुः। तत्। मा। चिनोतु। प्रजयेति प्रऽजया। धनेन॥ ७१॥
वाजी। अहं। वाजिनस्य। उपहूत इत्युपऽहूतः। उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य। भक्ष
यामि। वाजैः। वाजी। भूयासं॥ ७२॥ सवित्रा। प्रसूताइति प्रऽसूताः। दैव्यः। आ
पः। उंदंतु। ते। तनूं। दीर्घायुत्वायेति दीर्घायुःऽत्वाय। वर्चसे॥ ७३॥ कश्यपस्य।
त्र्यायुषमिति त्रिऽआयुषं। जमदग्नेरिति जमत्ऽअग्नेः। त्र्यायुषमिति त्रिऽआ
युषं। यत्। देवानां। त्र्यायुषमिति त्रिऽआयुषं। तत्। मे। अस्तु। त्र्यायुषमिति त्रि

॥२॥

आयुषं॥७४॥ येन। धाता। बृहस्पतेः॥ इंद्रस्य। च। आयुषे। अवपत्। तेन। ते। वपा
मि। ब्रह्मणा। जीवातवे। जीवनाय॥७५॥ दीर्घायुत्वायेति दीर्घायुऽत्वाय। बलाय। व
र्चसे। सुप्रजास्त्वायेति सुप्रजाःऽत्वाय। च। असौ। अथो इत्यथो। जीव। शरदः। शतं।
॥७६॥ ॥ इतिपदपाठेसंहितायां तृतीयोध्यायः॥ श्री॥ ॥ हरिः॥ ॐ॥ आ।
इदं। अगन्म। देवयजनमिति देवऽयजनं। पृथिव्याः। यत्र। देवासः। अजुषंत।
विश्वे॥ ऋक्सामाभ्यामित्यृक्ऽसामाभ्यां। संतरंत इति संऽतरंतः। यजुर्भिरि
ति यजुःऽभिः। रायः। पोषेण। सं। इषा। मदेम॥१॥ इमाः। आपः। शं। ऊं इति।
मे। संतु। देवीः। ओषधे। त्रायस्व। स्वधित इति स्वऽधिते। मा। एनं। हिंसीः॥

॥२॥

आपः। अस्मान्। मातरः। शुंधयंतु। घृतेन। नः। घृतप्व इति घृतऽप्वः। पुनंतु॥१॥
विश्वं। हि। रिप्रं। प्रवहंतीति प्रऽवहंति। देवीः। उत्। इत्। आभ्यः। शुचिः। आ।
पूतः। एमि॥ दीक्षा तपसोः। तनूः। असि। तां। त्वा। शिवां। शग्मां। परि। दधे। भद्रं।
वर्णं। पुष्यन्॥३॥ महीनां। पयः। असि। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। असि। वर्चः। मे।
देहि। वृत्रस्य। कनीनका। असि। चक्षुर्दा इति चक्षुःऽदाः। असि। चक्षुः। मे। दे
हि॥४॥ चित्पतिरिति चित्ऽपतिः। मा। पुनातु। वाक्पतिरिति वाक्ऽपतिः। मा। पु
नातु। देवः। मा। सविता। पुनातु। अच्छिद्रेण। पवित्रेण। सूर्यस्य। रश्मिभिरि
ति रश्मिऽभिः। तस्य। ते। पवित्रपत इति पवित्रऽपते। पवित्रपूतस्येति पवित्र

ऋतस्य। यज्ञकाम इति यज्ञःकामः। पुनः। [illegible] नु। त्राकेयं॥५॥ आ। वः। देवासः। ईम
हे। वामं। प्रयतीति प्रःयति। अध्वरे। आ। वः। देवासः। आशिष इत्याःशिषः।
यज्ञियासः। हवामहे॥६॥ स्वाहा। यज्ञं। मनसः। उरोः। अंतरिक्षात्। द्यावापृ
थिवीभ्यां। वातात्। आ। रभे॥७॥ आकूत्या इत्याःकूत्यै। प्रयुज इति प्रःयुजे। अ
ग्नये। स्वाहा। मेधायै। मनसे। दीक्षायै। तपसे। सरस्वत्यै। पूष्णे। अग्नये। स्वा
हा॥ आपः। देवीः। बृहतीः। विश्वशंभुव इति विश्वःशंभुवः। द्यावापृथिवी इ
ति द्यावापृथिवी। उरु। अंतरिक्ष। बृहस्पतये। हविषा। विधेम। स्वाहा॥८॥
विश्वः। देवस्य। नेतुः। मर्तः। वुरीत। सख्यं॥ विश्वः। राये। इषुध्यति। द्युम्नं। वृ

णीत। पुष्यसे। स्वाहा॥ ९॥ ऋक्सामयोरित्यृक्ऽसामयोः। शिल्पे इति शिल्पे।
स्थः। ते इति ते। वां। आ। रभे। ते इति ते। मा। पातं। आ। अस्य। यज्ञस्य। उदृच इ
त्युत्ऽऋचः॥ १०॥ शर्म। असि। शर्म। मे। यच्छ। नमः। ते। अस्तु। मा। मा। हिं
सीः। ऊर्क्। असि। आंगिरसी। ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः। ऊर्जं। मे। यच्छ॥ ११॥ सो
मस्य। नीविः। असि। विष्णोः। शर्म्म। असि। शर्म्म। यजमानस्य। इंद्रस्य। योनिः।
असि। सुसस्या इति सुऽसस्याः। कृषीः। कृधि॥ १२॥ उत्। श्रयस्व। वनस्पते।
ऊर्ध्वः। मा। पाहि। अंहसः। आ। अस्य। यज्ञस्य। उदृच इत्युत्ऽऋचः॥ १३॥ व्र
तं। कृणुत। व्रतं। कृणुत। अग्निः। ब्रह्म। अग्निः। यज्ञः। वनस्पतिः। यज्ञियः॥ १४॥

॥म२४॥ देवीं। धियं। मनामहे। सुमृळीकामिति सुऽमृळीकां। अभिष्टये। वर्चोदामिति
वर्चःऽदां। विश्वधायसमिति विश्वऽधायसं। सुतीर्थेति सुऽतीर्था। नः। असत्।
वशे॥१५॥ ये। देवाः। मनोजाता इति मनःऽजाताः। मनोयुज इति मनःऽयुजः।
दक्षऋतव इति दक्षऽऋतवः। ते। नः। अवंतु। ते। नः। पांतु। तेभ्यः। स्वाहा॥१६॥
स्वात्राः। पीताः। भवत। यूयं। आपः। अस्माकं। अंतः। उदरे। सुशेवा इति सुऽ
शेवाः। ताः। अस्मभ्यं। अयक्ष्माः। अनमीवाः। अनागसः। स्वदंतु। देवीः। अ
मृताः। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः॥१७॥ इयं। ते। यज्ञिया। तनूः। ॥म२४॥
अपः। मुंचामि। न। प्रजामिति प्रऽजां। अंहोमुच इत्यंहःऽमुचः। स्वाहा। कृ

ताऽइति स्वाहाऽकृताः । पृथिवीं । आ । विशत । पृथिव्याः । सं । भव । १८ । अग्ने । त्वं ।
सु । जागृहि । वयं । सु । मंदिषीमहि । रक्षा । नः । अप्रयुछन्नित्यप्रऽयुछन् ।
प्रबुधइति प्रऽबुधे । नः । पुनरिति पुनः । कृधि । १९ । पुनः । मनः । पुनः । आयुः ।
मे । आ । अगात् । पुनरिति पुनः । चक्षुः । पुनरिति पुनः । श्रोत्रं । मे । आ । अगात् ।
पुनरिति पुनः । प्राणः । पुनः । आत्मा । मे । आ । अगात् । वैश्वानरः । अदब्धः । त
नूपाइति तनूऽपाः । अग्निः । मा । पातु । दुरितादिति दुःऽइतात् । अवद्यात् । २० ॥
त्वं । अग्ने । व्रतपाइति व्रतऽपाः । असि । देवः । आ । मर्त्येषु । आ । त्वं । यज्ञेषु । ई
ड्यः । २१ ॥ रास्व । इयत् । सोम । आ । भूयः । भर । देवः । नः । सविता । वसोः । दा

॥२५॥

ता। वसु। अदात्। ॥२३॥ एषा। ते। शुक्र। तनूः। एतत्। वर्चः। तया। सं। भव। भ्राजं।
गच्छ। जूः। असि। धृता। मनसा। जुष्टा। विष्णवे। ॥२४॥ तस्याः। ते। सत्यसव
स इति सत्यऽसवसः। प्रसव इति प्रऽसवे। तनुवा। यंत्रं। अशीय। स्वाहा। चं
द्रं। असि। शुक्रं। अमृतं। वैश्वदेवमिति वैश्वऽदेवं। ॥२५॥ चित्। मना। धीः।
दक्षिणा। क्षत्रियां। यज्ञिया। अदितिः। उभयतःऽशीर्ष्णी शीर्ष्णीत्युभयतःऽशी
र्ष्णी। सा। नः। सुप्राचीति सुऽप्राची। सुप्रतीचीति सुऽप्रतीची। भव। ॥२६॥
मित्रः। त्वा। पदि। बध्नीतां। पूषा। अध्वनः। पातु। इंद्राय। अध्यक्षायेत्य
धिऽअक्षाय। अनु। त्वा। माता। मन्यतां। पिता। भ्राता। सगर्भ्य इति सऽगर्भ्यः।

॥२५॥

सखा। सखेष्व्य इति सः ऽ खेष्व्यः॥२६॥ स्या। देवि। देवं। अच्छ। इहि। इंद्राय। सोमं।
रुद्रः। त्वा। आ। वर्त्तयतु। स्वस्ति। सोमसखेति सोमः ऽ सखा। पुनः। आ। इहि।
॥२७॥ वस्वी। असि। अदितिः। आदित्या। रुद्रा। चंद्रा। बृहस्पतिः। त्वा। सुम्ने। र
म्णातु। रुद्रः। वसुभिरिति वसुऽभिः। आ। चके।॥२८॥ अदित्याः। त्वा। मूर्धन्। आ।
जिघर्मि। देवयजन इति देवऽयजने। पृथिव्याः। इळायाः। पदं। असि। घृत
वदिति घृतःऽवत्। स्वाहा॥२९॥ अस्मे इत्यस्मे। रमस्व। अस्मे इत्यस्मे। ते। बंधुः। त्वे
इति त्वे। रायः। अस्मे इत्यस्मे। रायः॥३०॥ मा। वयं। रायः। पोषेण। यौष्म। तोतः। । वि।
रायः। सं। अख्य। देव्या। धिया। सं। दक्षिणया। उरुचक्षसेत्युरुऽचक्षसा। मा।

मे। आयुः। प्रा। मोषीः। मो इति मो। अहं। तव। वीरान्। विदेय। तव। देवि। संदृशी
तिसंदृशि।।२०।।एषः। ते। गायत्रः। भागः। इति। मे। सोमाय। ब्रूतात्। त्रैष्टुभः।
त्रैस्तुभ इति त्रैस्तुभः। जागतः। छंदोमानानामिति छंदः ऽमानानां। साम्राज्य
मिति सां ऽराज्यं। गच्छतात्। इति। मे। सोमाय। ब्रूतात्।।२१।।आस्माकः। असि।
शुक्रः। ते। ग्रह्यः। विचित इति वि ऽचितः। त्वां। वि। चिन्वंतु।।२२।।अभि। त्यं। देवं।
सवितारं। ओण्योः। कविक्रतुमिति कवि ऽक्रतुं। अर्चामि। सत्यसवमिति सत्य ऽ
सवं। रत्नधामिति रत्न ऽधां। अभि। प्रियं। मतिं। कविं।। ऊर्ध्वा। यस्य। अमतिः। भाः।
अदिद्युतत्। सवीमनि। हिरण्यपाणिरिति हिरण्य ऽपाणिः। अमिमीत। सुक्र

तुरितिसुऽक्रतुः। रूपा। स्वरितिस्वंः॥२३॥ प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः। त्वा। प्रजाइ
तिप्रऽजाः। त्वा। अनुप्राणंत्वित्यनुऽप्राणंतु। प्रजाइतिप्रऽजाः। त्वं। अनुप्राणिहि
त्यनुऽप्राणिहि॥२४॥ चंद्रं। त्वा। चंद्रेण। क्रीणामि। शुक्रं। शुक्रेण। अमृतं। अमृ
तेन। सग्मे। ते। गोः। अस्मेइत्यस्मे। ते। चंद्राणि॥२५॥ तपसः। तनूः। असि। प्रजा
पतेरितिप्रजाऽपतेः। वर्णः। परमेण। पशुना। क्रीयसे। सहस्रपोषमितिसह
स्रऽपोषं। पुषेयं॥२६॥ मित्रः। नः। आ। इहि। सुमित्रधइतिसुऽमित्रधाः। इंद्रस्य।
उरुं। आ। विश। दक्षिणं। उशन्। उशंतं। स्योनः। स्योनं॥२७॥ स्वान। भ्राज। अंघा
रे। बंभारे। हस्त। सुहस्तेतिसुऽहस्त। कृशानो इति कृशानो। एते। वः। सोमक्र

यणा इति सोम ऽ क्रयणाः । तान् । रक्षध्वं । मा । वः । दभन् ॥ २७ ॥ परि । मा । अग्ने । दुश्च
रितादिति दुः ऽ चरितात् । बाधस्व । आ । मा । सुचरित इति सु ऽ चरिते । भज । उत् ।
आयुषा । स्वायुषेति सु ऽ आयुषा । उत् । अस्थां । अमृतान् । अनु ॥ २८ ॥ प्रति । पं
थां । अपद्महि । स्वस्तिगामिति स्वस्ति ऽ गां । अनेहसं । येन । विश्वाः । परि । द्विषः ।
वृणक्ति । विंदते । वसु ॥ २९ ॥ अदित्याः । त्वक् । असि । अदित्यै । सदः । आ । सीद । अ
स्तभ्नात् । द्यां । ऋषभः । अंतरिक्षं । अमिमीत । वरिमाणं । पृथिव्याः । आ । असी
दत् । विश्वा । भुवनानि । सम्राळिति सं ऽ राट् । विश्वा । इत् । तानि । वरुणस्य । व्रता
नि ॥ ३० ॥ वनेषु । वि । अंतरिक्षं । ततान । वाजं । अर्वत्स्वित्यर्वत् ऽ सु । पयः । उस्रिया

सु। हृत्स्विति हृत्ऽसु। क्रतुं। वरुणः। विक्षु। अग्निं। दिवि। सूर्यं। अदधात्। सोमं। अ
द्रौ॥३१॥ सूर्यस्य। चक्षुः। आ। रोह। अग्नेः। अक्ष्णः। कनीनकं। यत्र। एतशेभिः।
ईयसे। भ्राजमानः। विपश्चितेति विपःऽचिता॥३२॥ उस्रौ। आ। इतं। धूर्षाहा इ
ति धूःऽषाहौ। युज्येथां। अनश्रू इत्यनश्रू। अवीरहणौ। अवीरहनाइत्यवीरऽह
नौ। ब्रह्मचोदना इति ब्रह्मऽचोदनौ। स्वस्ति। यजमानस्य। गृहान्। गच्छतं॥३३॥
भद्रः। मे। असि। प्रच्यवस्व। भुवः। पते। विश्वानि। अभि। धामानि। मा। त्वा। प
रिपरिण इति परिऽपरिणः। परिपंथिन इति परिऽपंथिनः। वृकाः। अघायवः।
अघयवय इत्यघऽयवः। विदन्। श्येनः। भूत्वा। परा। पत। यजमानस्य। गृहा

॥२८॥

न् । गच्छ । तत् । नौ । सम्ऽस्कृतं ॥ ३४ ॥ नमः । मित्रस्य । वरुणस्य । चक्षसे । महे । देवा
य । तत् । ऋतं । सपर्यत ॥ दूरेदृश इति दूरेऽदृशे । देवजातायेति देवऽजाताय । केत
वे । दिवः । पुत्राय । सूर्याय । शंसत ॥ ३५ ॥ वरुणस्य । उत्तंभनं । असि । स्कंभसर्ज
नी इति स्कंभऽसर्जनी । स्थः । ऋतसदनीत्यृतऽसदनी । ऋतसदनमित्यृतऽस
दनं । ऋतसदनीत्यृतऽसदनीं । आ । सीद ॥ ३६ ॥ या । ते । धामानि । हविषा । य
जंति । ता । ते । विश्वा । परिभूरिति परिऽभूः । अस्तु । यज्ञं ॥ गयस्फान इति गयऽ
स्फानः । प्रतरण इति प्रऽतरणः । सुवीर इति सुऽवीरः । अवीरहेत्यवीरऽहा ॥ प्र ।
चर । सोम । दुर्यान् ॥ ३७ ॥ ७ ॥ इति पदपाठे संहितायां चतुर्थोध्यायः ॥ ४ ॥ श्री ॥

॥२८॥

॥ हरिः ॥ ॐ ॥ अग्नेः । तनूः । असि । विष्णवे । त्वा । सोमस्य । अतिथेः । आति
थ्यं । श्येनाय । सोमभृत इति सोमऽभृते । अग्नये । रायस्पोषद इति रायस्पो
षऽदे । विष्णवे । त्वा ॥ १ ॥ अग्नेः । जनित्रं । असि । वृषणौ । स्थः । उर्वशी । आयुः ।
पुरूरवाः । असि । गायत्रेण । त्वा । छंदसा । मंथामि । त्रैष्टुभेन । त्रैष्टुभेनेति त्रै
ष्टुभेन । जागतेन । त्वा । छंदसा । मंथामि ॥ २ ॥ भवतं । नः । समनसा इति सऽम
नसौ । सचेतसा इति सऽचेतसौ । अरेपसौ ॥ मा । यज्ञं । हिंसिष्टं । मा । यज्ञ
पतिमिति यज्ञऽपतिं । जातवेदसा इति जातऽवेदसौ । शिवौ । भवतं । अ
द्य । नः ॥ ३ ॥ अग्नौ । अग्निः । चरति । प्रविष्ट इति प्रऽविष्टः । ऋषीणां । पुत्रः । अ

भिशस्तिपावेत्यभिशस्तिऽपावा॥ सः। नः। स्योनः। सुयजेति सुऽयजा। यज। इ
ह। देवेभ्यः। हव्यं। सदं। अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयुच्छन्। स्वाहा॥ ७॥ आपतय इत्याऽ
पतये। त्वा। गृह्णामि। परिपतय इति परिऽपतये। तनूनप्त्र इति तनूऽनप्त्रे। शा
क्वराय। त्वा। शक्मन्। ओजिष्ठाय॥ ८॥ अनाधृष्टं। असि। अनाधृष्यं। देवानां। ओ
जः। अनभिशस्तीत्यनभिऽशस्ति। अभिशस्तिपा इत्यभिशस्तिऽपाः। अनभि
शस्तेन्यमित्यनभिऽशस्तेन्यं॥ ९॥ अञ्जसा। सत्यं। उप। गेषं। सुविते। मा। धाः।
अग्ने। व्रतपा इति व्रतऽपाः। त्वे इति त्वे। व्रतपा इति व्रतऽपाः॥ ७॥ या। तव। तनूः।
इयं। सा। मयि। या। मम। तनूः। एषा। सा। त्वयि। सह। नौ। व्रतपत इति व्रतऽपते।

व्रतानि।अनु।मे।दीक्षां।दीक्षापतिरिति दीक्षाऽपतिः।मन्यतां।अनु।तपः।
तपस्पतिः।तपःपतिरिति तपःऽपतिः॥८॥ अंशुरंशुरित्यंशुःऽअं
शुः।ते।देव।सोम।आ।प्यायतां।इंद्राय।एकधनविद इत्येकऽधनऽविदे।आ।
तुभ्यं।इंद्रः।प्यायतां।आ।त्वं।इंद्राय।प्यायस्व॥१॥ आ।प्यायय।अस्मान्।स
खीन्।सन्या।मेधया।स्वस्ति।ते।देव।सोम।सुत्यां।उदृचमित्युत्ऽऋचं।अ
शीय॥१०॥ एष्टा इत्याऽइष्टाः।रायः।प्र।इषे।भगाय।ऋतं।ऋतवादिभ्य इत्यृ
तवादिऽभ्यः।नमः।दिवे।नमः।पृथिव्यै॥१३॥ या।ते।अग्ने।अयःशयेत्ययःऽश
या।तनूः।वर्षिष्ठा।गह्वरेष्ठा।गह्वरेष्ठेति गह्वरेऽस्था।उग्रं।वचः।अप।अ

वधीत्। त्वेषं। वचः। अप। अवधीत्। स्वाहा। रजःशायेति रजः। शाया। हरीशा
या। हरिशायेति हरि ऽ शाय। १२। तप्तायनीति तप्त ऽ अयनी। मे। असि। वित्ता
यनीति वित्त ऽ अयनी। मे। असि। अवतात्। मा। व्यथितं। अवतात्। मा। नाथि
तं। १३। विदेः। अग्नेः। नभः। नाम। अग्ने। अंगिरः। आयुना। नाम्ना। आ। इ
हि। यः। अस्यां। पृथिव्यां। असि। यत्। ते। अनाधृष्टं। नाम। यज्ञियं। तेन।
त्वा। आ। दधे। द्वितीयस्यां। तृतीयस्यां। अनु। त्वा। देववीतय इति देव ऽ वीत
ये। सिंही। असि। सपत्नसाही। सपत्नसहीति सपत्न ऽ सही। देवेभ्यः। क
ल्पस्व। शुंधस्व। शुंभस्व। १४। इंद्रघोष इतींद्र ऽ घोषः। त्वा। वसुभिरिति

वसुऽभिः। पुरस्तात्। पातु। प्रचेता इति प्रऽचेताः। रुद्रैः। पश्चात्। मनोजवा इ
ति मनःऽजवाः। पितृभिरिति पितृऽभिः। दक्षिणतः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा।
आदित्यैः। उत्तरतः। पातु॥१५॥ इदं। अहं। तप्तं। वाः। बर्हिर्द्धेति बर्हिःऽधाः।
यज्ञात्। निः। सृजामि। सिंही। असि। स्वाहा। आदित्यवनिरित्यादित्यऽव
निः॥१६॥ ब्रह्मवनिरिति ब्रह्मऽवनिः। क्षत्रवनिरिति क्षत्रऽवनिः। सुप्र
जावनिरिति सुप्रजाऽवनिः। रायस्पोषवनिरिति रायस्पोषऽवनिः। आ।व
ह। देवान्। यजमानाय। स्वाहा। भूतेभ्यः। त्वा॥१७॥ ध्रुवः। असि। पृथिवीं
दृंह। ध्रुवक्षिदिति ध्रुवऽक्षित्। अंतरिक्षं। [illegible]च्युतक्षिदित्यच्युतऽक्षित्।

२दृहृतः

।।रु५।। बं।हृदू।हः।अग्नेः।भस्म।असि।अग्नेः।पुरीषं।असि।।१८।।युंजते।मनः।उत।
युंजते।धियः।विप्राः।विप्रस्य।विपश्चितइतिविपःऽचितः।वि।होत्राः।दधे।
वयुना।वित्।वयुनविदितिवयुनऽवित्।एकः।इत्।मही।देवस्य।सवितुः।परि
स्तुतिः।परि।स्तुतिरितिपरिऽस्तुतिः।।१९।।इदं।विष्णुः।वि।चक्रमे।त्रेधा।नि।
दधे।पदं।।समूढमितिसंऽऊढं।अस्य।पांसुरे।स्वाहा।।२०।।इरावती
इतीराऽवती।धेनुमतीइतिधेनुऽमती।हि।भूतं।सूयवसिनी।सुयवसिनी
इतिसुऽयवसिनी।मनवे।दशस्या।वि।अस्कभ्नाः।रोदसीइतिरोदसी।विष्णो ।।रु५।।
इतिविष्णो।एतेइत्येते।दाधर्थ।पृथिवीं।अभितः।मयूखैः।स्वाहा।।२१।।देव

श्रुताइति देवऽश्रुतौ । देवेषु । आ । घोषतं । प्राचीइति प्राची । प्र । इतं । अध्वरं । कु
ल्पयं।ती इति कल्पयंती । ऊर्ध्वं । यज्ञं । नयतं । मा । जिह्वरतं ॥२२॥ स्वं । गोष्ठं ।
गोस्थमिति गोऽस्थं । आ । वदतं । देवीइति देवी । दुर्येइति दुर्ये । आयुः । मा । निः ।
वादिष्टं । प्रजामिति प्रऽजां । मा । निः । वादिष्टं । अत्र । रमेथां । वर्ष्मन् । पृथिव्याः ॥२३॥
विष्णोः । नु । कं । वीर्याणि । प्र । वोचं । यः । पार्थिवानि । विममइति विऽममे । रजांऽ
सि ॥ यः । अस्कभायत् । उत्तरमित्युत्ऽतरं । सधस्थमिति सधऽस्थं । विचक्रमा
णइति ~~विं~~ विऽचक्रमाणः । त्रेधा । उरुगाय इत्युरुऽगायः । विष्णवे । त्वा ॥२४॥ दि
वः । वा । विष्णोइति विष्णो । उत । वा । पृथिव्याः । महः । वा । विष्णोइति विष्णो । उ

।।२२।।

रोः।अंतरिक्षात्।उभा।हि।हस्ता।वसुना।पृणस्व।आ।प्र।यछ।दक्षिणात्।आ।
उत।सव्यात्।विष्णवे।त्वा।।२५।।प्र।तत्।विष्णुः।स्तवते।वीर्येण।मृगः।न।भीमः।
कुचरः।गिरिष्ठाः।गिरिस्था इति गिरि ऽ स्थाः।।यस्य।उरुषु।त्रिषु।विक्रमणेष्वि
ति वि ऽ क्रमणेषु।अधिक्षियंतीत्यधि ऽ क्षियंति।भुवनानि।विश्वा।।२६।।विष्णोः।
रराटं।असि।श्नप्त्रे इति श्नप्त्रे।स्थः।स्यूः।ध्रुवः।वैष्णवं।असि।विष्णवे।त्वा।।२७।
आ।ददे।नारी।असि।इदं।अहं।रक्षसाँ।ग्रीवाः।अपि।कृंतामि।बृहन्।असि।
असि।बृहद्रवा इति बृहत् ऽ रवाः।बृहतीं।इंद्राय।वाचं।वद।रक्षोहणं।रक्षो
हनमिति रक्षः ऽ हनं।वलगहनमिति वलग ऽ हनं।वैष्णवीं।।२७।।इदं।अहं।

स:५

।।३२।।

तं। वलगं। उत्। वपामि। यं। नः। निष्ट्यः। यं। अमास्यः। निचखानेति निऽचखान।
समानः। असमानः। सबंधुरिति सऽबंधुः। असबंधु[illegible]यसंऽबंधुः। सजात
इति सऽजातः। असजातः। उत्। कृत्यां। किरामि।।२८।। स्वराळिति स्वऽराट्। अ
सि। सपत्नहेति सपत्नऽहा। सत्रराळिति सत्रऽराट्। अभिमातिहेत्यभिमातिऽ
हा। जनराळिति जनऽराट्। रक्षोहेति रक्षःऽहा। सर्वराळिति सर्वऽराट्। अ
मित्रहेत्यमित्रऽहा।।२९।। रक्षोहणः। रक्षोहन इति रक्षःऽहनः। वलगहन इति
वलगऽहनः। प्र। उक्षामि। वैष्णवान्। अव। नयामि। अव। स्तृणामि। वैष्णवान्।
।।३०।। रक्षोहणौ। रक्षोहनाविति रक्षःऽहनौ। वलगहनाविति वलगऽहनौ। उप।

॥हरिः॥

दधामि। वैष्णवीइतिवैष्णवी। परि। ऊहामि। वैष्णवीइतिवैष्णवी। वैष्णवं। असि।
वैष्णवाः। स्थ॥२५॥ यवः। असि। यवय। अस्मत्। द्वेषः। यवय। अरातीः। दिवे। अं
तरिक्षाय। पृथिव्यै। त्वा॥२६॥ शुंधंतां। लोकाः। पितृषदनाः। पितृसदनाइतिपि
तृऽसदनाः। पितृषदनं। पितृसदनमितिपितृऽसदनं। असि। उत्। दिवं। स्तभा
न। आ। अंतरिक्षं। पृण। दृंहस्व। पृथिव्यां॥२७॥ द्युतानः। त्वा। मारुतः। मिनोतु।
मित्रावरुणौ। ध्रुवेण। धर्मणा। ब्रह्मवनीतिब्रह्मऽवनि। त्वा। क्षत्रवनीतिक्षत्र
ऽवनि। रायस्पोषवनीतिरायस्पोषऽवनि। परि। ऊहामि॥२८॥ ब्रह्म। दृंह। क्ष
त्रं। आयुः। प्रजामितिप्रऽजां। दृंह। ध्रुवा। असि। ध्रुवः। अस्मिन्। यजमानः।

॥हरिः॥

आयतनऽइडस्पाऽपतेने। भूयात्। घृतेन। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। पूर्व्येषां॥
इंद्रस्य। छदिः। असि। विश्वजनस्येति विश्वऽजनस्य। छाया॥ २५॥ परि। त्वा। गि
र्वणः। गिरः। इमाः। भवंतु। विश्वतः॥ वृद्धायुमिति वृद्धऽआयुं। अनु। वृद्धयः।
जुष्टाः। भवंतु। जुष्टयः॥ २६॥ इंद्रस्य। स्यूः। ध्रुवः। ऐंद्रं। वैश्वदेवमिति वैश्वऽदे
वं। असि॥ २७॥ विभूरिति विऽभूः। असि। प्रवाहणः। प्रवाहन इति प्रऽवाहनः।
वह्निः। हव्यवाहन इति हव्यऽवाहनः। श्वात्रः। प्रचेता इति प्रऽचेताः। तुथः। वि
श्ववेदा इति विश्वऽवेदाः॥ २८॥ उशीक्। कविः। अंघारिः। बंभारिः। अवस्यूः।
दुवस्वान्। शुंध्यूः। मार्जालीयः॥ २९॥ ऋतधामेत्यृतऽधाम। स्वर्ज्योतिरिति स्वः

॥श्री

ज्योतिः। समुद्रः। विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः। अजः। एकपादित्येकऽपात्। अहिः।
बुध्न्यः॥४०॥ संम्राळिति संऽम्राराट्। कृशानुः। परिषद्यः। परिसद्य इति परिऽस
द्यः। पवमानः। नभः। प्रतक्वेति प्रऽतक्वा। मृष्टः। हव्यसूदन इति हव्यऽसूदनः।
॥४१॥ समृत्स्व इति संऽद्रुत्सः। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। ऊनातिरिक्तस्येत्यू
नऽअतिरिक्तस्य। प्रतिष्ठा। प्रतिस्थेति प्रऽतिस्था। अग्नयः। सगराः। स्थ। सग
रेण। नाम्ना। रौद्रेण। अनीकेन। पात। मा। अग्नयः। पिपृत। मा। अग्नयः। नमः।
वः। अस्तु। मा। मा। हिंसिष्ट॥४२॥ ज्योतिः। असि। विश्वरूपमिति विश्वऽरू
पं। विश्वेषां। देवानां। समिदिति संऽइत्। त्वं। सोम। तनूकृद्भ्य इति तनूकृत्ऽ

सगराः।

॥२४॥

न्यैः। द्वेषोभ्य इति द्वेषःऽभ्यः। अन्यकृतेभ्य इत्यन्यऽकृतेभ्यः॥ उरु। यंता। असि। व
रूथं। स्वाहा॥ जुषाणः। अप्तुः। आज्यस्य। वेतु। स्वाहा॥ ४३॥ अग्ने। नय। सुपथे
ति सुऽपथा। राये। अस्मान्। विश्वानि। देव। वयुनानि। विद्वान्॥ युयोधि। अस्म
त्। जुहुराणं। एनः। भूयिष्ठां। ते। नमउक्तिमिति नमःऽउक्तिं। विधेम॥ ४४॥ अयं।
नः। अग्निः। वरिवः। कृणोतु। अयं। मृधः। पुरः। एतु। प्रभिंदन्निति प्रऽभिंदन्॥
अयं। वाजान्। जयतु। वाजसाता इति वाजऽसातौ। अयं। शत्रून्। जयतु। जर्हृ
षाणः। स्वाहा॥ ४५॥ देव। सवितः। एषः। ते। सोमः। तं। रक्षस्व। मा। त्वा। दभन्॥
एतत्। त्वं। देव। सोम। देवः। देवान्। उप। अगाः॥ ४६॥ इदं। अहं। मनुष्यान्। स

ऋ९५॥

हारायः । पोषेण । स्वाहा ॥ निः । वरुणस्य । पाशात् । मुच्ये ॥ अग्ने । व्रतपा इति व्रतऽ
पाः । त्वे इति त्वे । व्रतपा इति व्रतऽपाः ॥४७॥ या । तव । तनूः । मयि । अभूत् । एषा । सा ।
त्वयि । या । मम । तनूः । त्वयि । अभूत् । इयं । सा । मयि । यथायथमिति यथाऽयथं ।
नौ । व्रतपत इति व्रतऽपते । व्रतानि । अनु । मे । दीक्षां । दीक्षापतिरिति दीक्षाऽपतिः ।
अमंस्त । अनु । तपः । तपस्पतिः । तपःपतिरिति तपःऽपतिः ॥४८॥ अति । अन्या
न् । अगां । न । अन्यान् । उप । अगां । अर्वाक् । त्वा । परेभ्यः । परः । अवरेभ्यः ॥४९॥ तं ।
त्वा । जुषामहे । देव । वनस्पते । देवयज्याया इति देवऽयज्यायै । देवाः । त्वा । देवयज्याया
इति देवऽयज्यायै । जुषंतां । विष्णवे । त्वा ॥५०॥ ओषधे । त्रायस्व । स्वधित इति स्वऽ ॥ऋ९५॥

घिते। मा। एनं। हिꣳसीः॥ दिवं। मा। लेखीः। अंतरिक्षं। मा। हिꣳसीः। पृथिव्या। सं।
भव॥ पर॥ अयं। हि। त्वा। स्वधितिरिति स्वऽधितिः। तेतिजानः। प्रणिनाय। प्रनि
नायेति प्रऽनिनाय। महते। सौभगाय॥ अतः। त्वं। देव। वनस्पते। शतवल्श इ
ति शतऽवल्शः। वि। रोह। सहस्रवल्शा इति सहस्रऽवल्शाः। वि। वयं। रुहेम॥४३॥
इति पदपाठे संहितायां पंचमोऽध्यायः॥ ॥ श्री॥ हरिः॥ ॐम्॥ देवस्य। त्वा। अग्रे
णीः। अग्रेनीरित्यग्रेऽनीः। असि। स्वावेश इति सुऽआवेशः। उन्नेतॄणामित्युत्ऽने
तॄणां। एतस्य। वित्तात्। अधि। त्वा। स्थास्यति। देवः। त्वा। सविता। मध्वा। अनक्तु।
सुपिप्पलाभ्य इति सुऽपिप्पलाभ्यः। त्वा। ओषधीभ्यः॥ दिवं। अग्रेण। अस्पृक्षः। आ।

अंतरिक्षं। मध्येन। अग्नाः। पृथिवीं। उपरेण। अदृंहीः॥३॥ या। ते। धामानि।
उश्मसि। गमध्यै। यत्र। गावः। भूरिशृंगा इति भूरिऽशृंगाः। अयासः। अत्र। अ-
ह। एतत्। उरुगायस्येत्युरुऽगायस्य। परमं। पदं। अव। भाति। भूरि॥६॥ विष्णोः॥
कर्माणि। पश्यत॥ यतः। व्रतानि। पस्पशे॥ इंद्रस्य। युज्यः। सखा॥७॥ तत्।
विष्णोः। परमं। पदं। सदा। पश्यंति। सूरयः॥ दिवीवेति दिविऽइव। चक्षुः। आऽत-
तमित्याऽततं॥८॥ परिवीरिति परिऽवीः। असि। परि। त्वा। देवीः। विशः। व्ययंतां।
परि। इमं। यजमानं। रायः। मनुष्याणां॥ दिवः। सूनुः। असि। एषः। ते। पृथिव्यां।
लोकः। आरण्यः। ते। पशुः॥५॥ उपवीरित्युपऽअवीः। असि। उप। देवान्। दे-

वीः। विप्राः। प्र। अग्रुः। उशिजः। वन्हितमानितिवन्हिऽतमान्। देवा। त्वष्टः। वसु।
रण्व। हव्या। ते। स्वदंतां॥६॥ रेवतीः। रमध्वं। बृहस्पते। धारय। वसूनि। ऋत
स्य। त्वा। देवहविरितिदेवऽहविः। पाशेन। प्रति। मुंचामि। धर्षा। मानुषः॥७॥
अग्नीषोमाभ्यां। जुष्टं। नि। युनज्मि। अद्भ्यइत्यत्ऽभ्यः। त्वा। ओषधीभ्यः। प्र। उक्षामि।
॥८॥ अपां। पेरुः। असि। आपः। देवीः। स्वदंतु। स्वात्तं। चित्। सत्। देवहविरिति
देवऽहविः॥९॥ सं। ते। प्राणः। वातेन। गच्छतां। सं। अंगानि। यजत्रैः। सं। यज
मानः। आशिषेत्याऽशिषा॥१०॥ घृतेन। अक्तौ। पशुं। त्रायेथां। रेवति। यज
माने। प्रियं। धाः। आ। विश॥११॥ उरोः। अंतरिक्षात्। सजूरितिसऽजूः। दे

वेधे।वातेन।अस्य।हविषः।त्मना।यज।सं।अस्य।तन्वा।भव॥१२॥वर्षो इति
वर्षो।वर्षीयसि।यज्ञे।यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं।धाः।स्वाहा।देवेभ्यः।देवेभ्यः।
स्वाहा।मा।अहिः।भूः।मा।पृदाकुः॥१३॥नमः।आ।तानेत्याऽतान।अनर्वा।प्र ते।
इहि।घृतस्य।कुल्याः।उप।ऋतस्य।पथ्याः।उप॥१४॥देवीः।आपः।शुद्धाः।
वोढ्वं।सुपरिविष्टा इतिसुऽपरिविष्टाः।देवेषु।सुपरिविष्टा इतिसुऽपरिविष्टाः।
वयं।परिवेष्टार इति परिऽवेष्टारः।भूयास्म॥१५॥वाचं।ते।शुंधामि।प्राणं।चक्षुः।
श्रोत्रं।नाभिं।मेढ्रं।पायुं।चरित्रान्।ते।शुंधामि॥१६॥मनः।ते।आ।प्यायतां।वाक्।
प्राणः।चक्षुः।श्रोत्रं।यत्।ते।क्रूरं।यत्।आस्थितमित्याऽस्थितं।तत्।ते।आ।

प्यायतां। निः। स्त्यायतां। शुध्यतु। त्वं। अहोभ्य इत्यहःऽभ्यः।१७। ओषधे।
त्रायस्व। स्वधिते इति स्वऽधिते। मा। एनं। हिंसीः। रक्षसां। भागः। असि।
निरस्तमिति निःऽअस्तं। रक्षः।१८।। इदं। अहं। रक्षः। अभि। तिष्ठामि। अ
व। बाधे। अधमं। तमः। नयामि।।१९।। घृतेन। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथि
वी। प्र। ऊर्णुवाथां। वायो इति वायो। वेः। स्तोकानां। जुषाणः। अग्निः। आऽ
स्य। वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृते इति स्वाहाऽकृते। ऊर्ध्वनभसमित्यूर्ध्वऽनभसं।
मारुतं। गच्छतं।।२०।। सं। ते। मनः। मनसा। सं। प्राणः। प्राणेन। गच्छतां। रेट्। अ
सि। अग्निः। त्वा। श्रीणातु। आपः। त्वा। सं। अरिणन्।।२१।। वातस्य। त्वा। ध्राज्यै।

॥१८॥

नूस्मः। रक्षः स्तौ। ऊष्मणः। व्यथिषत्। प्रयुतमिति प्रऽयुतं। द्वेषः। घृतं। घृतपा
वान इति घृतऽपावानः। पिबत। वसां। वसापावान इति वसाऽपावानः। पिब
त। अंतरिक्षस्य। हविः। असि। स्वाहा॥१९॥ दिशः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। आ
दिश इत्याऽदिशः। विदिश इति विऽदिशः। उद्दिश इत्युत्ऽदिशः। दिग्भ्य इति
दिक्ऽभ्यः। स्वाहा। ऐंद्रः। प्राणः। अंगेअंग इत्यंगेऽअंगे। निधीत इति निऽधी
तः। ऐंद्रः। उदान इत्युत्ऽआनः। अंगेअंग इत्यंगेऽअंगे। नि। दीध्ये॥२०॥ देव। त्व
ष्टः। भूरि। ते। समंसमिति संऽसं। एतु। सलक्ष्मेति सऽलक्ष्मा। यत्। विषुरूप
मिति विषुऽरूपं। भवाति। देवत्रेति देवऽत्रा। यंतं। अवसे। सखायः। अनु। त्वा।

॥१८॥

माता। पितरः। सं। दुतु॥२०॥ समुद्रं। गच्छ। स्वाहा। देवं। सवितारं। अंतरिक्षं।
मित्रावरुणौ। अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। छंदांसि। द्यावापृथिवी इति द्यावापृ
थिवी। सोमं। यज्ञं। नभः। दिव्यं। अग्निं। वैश्वानरं। मनः। मे। हार्दि। यच्छ॥२१॥
दिवं। ते। धूमः। गच्छतु। अंतरिक्षं। ज्योतिः। पृथिवीं। भस्मना। आ। पृण। स्वाहा।
॥२२॥ मा। अपः। मा। ओषधीः। हिंसीः। धाम्नोधाम्न इति धाम्नःऽधाम्नः। रा
जन्। ततः। वरुण। नः। मुंच। यत्। आहुः। अघ्न्याः। इति। वरुण। इति। शपामहे।
ततः। वरुण। नः। मुंच॥२३॥ सुमित्रिया इति सुऽमित्रियाः। नः। आपः। ओषध
यः। संतु। दुर्मित्रिया इति दुःऽमित्रियाः। तस्मै। संतु। यः। अस्मान्। द्वेष्टि।

।देवः।अध्वरः।इति।मोनू।अ

।मं।९।।

चा।वयं।द्विष्मः।।१८।।इदं।आपः।प्र।वहत।यत्।किं।च।दुरितम्।मयि।तदु।रतम

यि।।यत्।वा।अहं।अभिदुद्रोहेत्यभि।दुद्रोह।यत्।वा।शेपे।उत।अनृते

म्।।१९।।हविष्मतीः।इमाः।आपः।हविष्मान्।आ।विवासति।।हविष्मान्।देवः।

स्तु।सूर्यः।।२०।।अग्नेः।वः।अपन्नगृहस्येत्यपन्न।गृहस्य।सदसि।सा

दयामि।इन्द्राग्न्योः।भागधेयीरिति।भाग।धेयीः।स्थ।मित्रावरुणयोः।वि

श्वेषां।देवानां।भागधेयीरिति।भाग।धेयीः।स्थ।।२१।।अमूः।याः।उप।सू

र्ये।याभिः।वा।सूर्यः।सह।।ताः।नः।हिन्वंतु।अध्वरं।।२२।।हृदे।त्वा।मनसे।

दिवे।सूर्याय।अध्वरं।दिवि।देवेषु।होत्राः।यच्छ।।२३।।सोम।राजन्।विश्वाः।

यो।ऊर्ध्वः।

३९

तां। प्रजा इति प्रऽजाः। उपावरोहेत्युपऽअवरोह। विश्वाः। त्वां। प्रजा इति प्रऽजाः।
उपावरोहंत्वित्युपऽअवरोहंतु॥२४॥ शृणोतु। अग्निः। समिधेति सम्ऽइधा।
हवं। मे। शृण्वंतु। आपः। धिषणाः। च। देवीः॥ श्रोत। ग्रावाणः। विदुषः। न। यज्ञं।
शृणोतु। देवः। सविता। हवं। मे। स्वाहा॥२५॥ देवीः। आपः। अपां। नपात्। यः।
वः। ऊर्मिः। हविष्यः। इंद्रियावान्। इंद्रियवानितींद्रियऽवान्। मदिंतम इति
मदिन्ऽतमः॥२६॥ तं। देवेभ्यः। देवत्रेति देवऽत्रा। दात। शुक्रपेभ्य इति शु-
क्रऽपेभ्यः। येषां। भागः। स्थ। स्वाहा॥२७॥ कार्षिः। असि। समुद्रस्य। त्वा। अ-
क्षित्यै। उत्। नयामि। सं। आपः। अद्भिरित्यप्ऽभिः। अग्मत। सं। ओषधीभिः।

ओषधीः ।२८। यं । अग्ने । पृत्स्विति पृत्ऽसु । मर्त्यं । अवीः । वाजेषु । यं । जुनाः । सः ।
यंता । शश्वतीः । इषः । स्वाहा ।२९। आ । दुदो । रा । वो । अस्ति । गभीरं । इमं । अध्वरं । कृ
धि । इंद्राय । सुषूतमं । सुसुतममितिसुऽसुतमं । उत्तमेनेत्युत्ऽतमेन ।। पवि
ऊर्जस्वंतं । मधुमंतमितिमधुऽमंतं । पयस्वंतं । निग्राभ्या इति निऽग्राभ्याः । स्थ ।
देवश्रुत इति देवऽश्रुतः । तर्पयत । मा ।।३०।। मनः । मे । तर्पयत । वाचं । प्राणं । च
क्षुः । श्रोत्रं । आत्मानं । प्रजामिति प्रऽजां । पशून् । गणान् । गणाः । मे । मा । वि । तृ
षन् ।।३१।। इंद्राय । त्वा । वसुमत इति वसुऽमते । रुद्रवत इति रुद्रऽवते । आदि
त्यवत इत्यादित्यऽवते । अभिमातिघ्न इत्यभिमातिऽघ्ने । श्येनाय । सोमभृत

इतिसोमऽभृते।अग्नये।रायस्पोषदऽइति रायस्पोषऽदे।।४२।।यत्।ते।सोम।दिवि।
ज्योतिः।पृथिव्यां।उरौ।अंतरिक्षे।तेन।अस्मै।यजमानाय।उरु।राये।कृधि।
अधि।दात्रे।वोचः।।४३।।श्वात्राः।स्थ।वृत्रतुरऽइति वृत्रऽतुरः।राधोगूर्त्ताः
इतिराधःऽगूर्त्ताः।अमृतस्य।पत्नीः।ताः।देवीः।देवत्रेतिदेवऽत्रा।इमं।यज्ञं।
नयत।उपहूताऽइत्युपऽहूताः।सोमस्य।पिबतु।।४४।।मा।भेः।मा।सं।वि
क्थाः।ऊर्जं।धत्स्व।धिषणे इति धिषणे।वीड्वी इति वीड्वी।सतीइतिसती।।
वीळयेथां।ऊर्जं।दधाथां।पाप्मा।हतः।न।सोमः।।४५।।प्राक्।अपाक्।
उदक्।अधराक्।सर्वतः।त्वा।दिशः।आ।धावंतु।अंब।निः।पर।सं।

।तृ। ९

अरीः। विदं॥४६॥ त्वं। अंग। प्र। शंसिषः। देवः। शविष्ठ। मर्त्यं॥ न। त्वत्।
अन्यः। मघवन्निति मघऽवन्। अस्ति। मर्डिता। इंद्र। ब्रवीमि। ते। वचः॥४७॥
॥इति पदपाठे षष्ठोऽध्यायः॥ ॥श्री॥ हरिः॥ ॐ॥ मू॥ वाचः। पतये। पव
स्व। वृष्णः। अंशुभ्यामित्यंशुऽभ्यां। गभस्तिपूत इति गभस्तिऽपूतः।
देवः। देवेभ्यः। पवस्व। येषां। भागः। असि। मधुमतीरिति मधुऽमतीः।
नः। इषः। कृधि॥१॥ यत्। ते। सोम। अदाभ्यं। नाम। जागृवि। तस्मै। ते।
सोम। सोमाय। स्वाहा। स्वाहा। उरु। अंतरिक्षं। अनु। एमि। स्वांकृत इ
ति स्वांऽकृतः। असि। विश्वेभ्यः। इंद्रियेभ्यः। दिव्येभ्यः। पार्थिवेभ्यः॥२॥

मनेः। त्वा। अष्टु। स्वाहा। त्वा। स्वभव इति स्वऽभवः। सूर्याय। देवेभ्यः। त्वा। मरी
चिपेभ्य इति मरीचिऽपेभ्यः। देव। अंशो इत्यंशो। यस्मै। त्वा। ईडे। तत्।
सत्यं। उपरिप्रुतेत्युपरिऽप्रुता। भंगेन। हतः। असौ। फट्। प्राणाय। त्वा। व्या
नायेति विऽआनाय। त्वा॥३॥ उपयामगृहीत इत्युपयामऽगृहीतः। असि।
अंतः। यच्छ। मघवन्निति मघऽवन्। पाहि। सोमं। उरुष्य। रायः। सं। इ
षः। यजस्व॥४॥ अंतरित्यंतः। ते। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। दधा
मि। अंतः। दधामि। उरु। अंतरिक्षं। सजूरिति सऽजूः। देवेभिः। अवरैः।
परैः। च। अंतर्याम इत्यंतःऽयामे। मघवन्निति मघऽवन्। मादयस्व। उद्धा

॥५२॥ नाये स्कंतः ऽआनाय । त्वा ॥५॥ आ । वायो इति वायो । भूष । शुचिपा इति शुचिऽ
पाः । उप । नः । सहस्रं । ते । नियुत इति निऽयुतः । विश्ववारेति विश्वऽवार । उ
पो इत्युपो । ते । अंधः । मद्यं । अयामि । यस्य । देव । दधिषे । पूर्वपेयमिति
पूर्वऽपेयं । वायवे । त्वा ॥६॥ इंद्रवायू इतींद्रवायू । इमे । सुताः । उप । प्रयो
भिरिति प्रयःऽभिः । आ । गतं ॥ इंदवः । वां । उशंति । हि । वायवे । इंद्रवायु
भ्यामितींद्रवायुऽभ्यां । त्वा । एषः । ते । योनिः । सजोषोभ्यामिति सजोषःऽभ्यां ।
त्वा ॥७॥ अयं । वां । मित्रावरुणा । सुतः । सोमः । ऋतावृधा । ऋतवृधे ॥५२॥
त्यृतऽवृधा ॥ मम । इत् । इह । श्रुतं ॥ मित्रावरुणाभ्यां । त्वा ॥८॥ राया । वयं । स
हवं ॥

सवांऽस इति ससऽवांऽसः । मदेम । हव्येन । देवाः । यवसेन । गावः ॥ तां
धेनुं । मित्रावरुणा । युवं । नः । विश्वाहा । धत्तं । अनपस्फुरंतीं सनपःस्फु मिर
रंतीं । एषः । ते । योनिः । ऋतायुभ्यां । ऋतयुभ्यामित्यृतयुऽभ्यां । त्वा ॥ १९ ॥ या
वां । कशा । मधुमतीति मधुऽमती । अश्विना । सूनृतावतीति सूनृताऽव
ती ॥ तया । यज्ञं । मिमिक्षतं ॥ अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां । त्वा । एषः । ते । योनिः ।
माध्वीभ्यां । त्वा ॥ २० ॥ तं । प्रत्नथेति प्रत्नऽथा । पूर्वथेति पूर्वऽथा । विश्वथे
ति विश्वऽथा । इमथेतीमऽथा । ज्येष्ठतातिमिति ज्येष्ठऽतातिं । बर्हिषदं ।
बहिसदमिति बर्हिऽसदं । स्वर्विदमिति स्वःऽविदं । प्रतीचीनं । वृजनं । दो

॥४३॥
२४

हस्ते। धुनिं। आस्तुं। जयेतं। अनु। या। स्तु। वर्द्धसे। षांडाय। त्वा॥११॥ एषः। ते।
योनिः। वीरतां। पाहि। अपमृष्ट इत्यपऽमृष्टः। षंडः। देवाः। त्वा। शुक्रपा इति शु
क्रऽपाः। प्र। नयंतु। अनाधृष्टा। असि। सुवीर इति सुऽवीरः। वीरान्। प्रजन
यन्निति प्रऽजनयन्। परि। इहि। अभि। रायः। पोषेण। यजमानं। संजग्मा
न इति संऽजग्मानः। दिवा। पृथिव्या। शुक्रः। शुक्रशोचिषेति शुक्रऽशोचि
चिषा। निरस्त इति निःऽअस्तः। षंडः। शुक्रस्य। अधिष्ठानं। अधिस्थान
मित्यधिऽस्थानं। असि॥१२॥ अच्छिन्नस्य। ते। देव। सोम। सुवीर्यस्येति सु ॥४३
वीर्यस्य। रायः। पोषस्य। ददितारः। स्याम। सा। प्रथमा। संऽस्कृतिः। वि

श्ववारेति विश्वऽवारा। सः। प्रथमः। वरुणः। मित्रः। अग्निः।।१३।। सः। प्र
थमः। बृहस्पतिः। चिकित्वान्। तस्मै। इंद्राय। सुतं। आ। जुहोत। स्वाहाः।
तृपंतु। होत्राः। मध्वः। यत्। स्विष्टमिति सुऽइष्टं। सुर्न्तमिति सुऽर्न्तं।
यत्। स्वाहा।।१४।। अयं। वेनः। चोदयत्। पृश्निगर्भा इति पृश्निऽगर्भाः।
ज्योतिर्जरायुरिति ज्योतिःऽजरायुः। रजसः। विमान इति विऽमाने। इमं।
अपां। संगम इति संऽगमे। सूर्यस्य। शिशुं। न। विप्राः। मतिभिरिति म
तिऽभिः। रिहंति। मर्काय। त्वा।।१५।। मनः। न। येषु। हवनेषु। तिग्मं। वि
पः। शच्या। वनुथः। द्रवंता। आ। यः। शर्याभिः। तुविनृम्ण इति तुविऽनृ

॥४४॥ ण्णः । अस्य । अश्रीणीत । आदित्या मिसाः दिर्वं । गर्भस्तौ । एषः । ते । योनिः । प्र
जा इति प्रऽजाः । पाहि । अपमृष्ट इत्यपऽमृष्टः । मर्कः । देवाः । त्वा । मंथिपा इति
मथिऽपाः । प्र । नयंतु । अनाधृष्टा । असि । सुप्रजा इति सुऽप्रजाः । प्रजा इति
तै॰४ प्रऽजाः । प्रजनयन्निति प्रऽजनयन्न् । परि । इहि । अभि । रायः । पोषेण । यजमा
नं । संजग्मान इति संऽजग्मानः । दिवा । पृथिव्या । मथी । मंथि शोचिषेति मंथिऽ
शोचिषा । निरस्त इति निःऽअस्तः । मर्कः । मथिनः । अधिष्ठानं । अधिस्था
नमित्यधिऽस्थानं । असि ॥ १६ ॥ ये । देवासः । दिवि । एकादश । स्थ । पृथिव्यां । ॥४४॥
अधि । एकादश । स्थ । अप्सुक्षित इत्यप्सुऽक्षितः । महिना । एकादश । स्थ ।

ते। देवासः। यज्ञं। इमं। जुषध्वं॥१७॥ आग्रयणः। असि। स्वाग्रयण इति सुऽ
आग्रयणः। पाहि। यज्ञं। पाहि। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं॥१८॥ विष्णुः। त्वां।
इन्द्रियेण। पातु। विष्णुं। त्वं। पाहि। अभि। सवनानि। पाहि। सोमः। पवते। सोमः।
पवते॥१९॥ अस्मै। ब्रह्मणे। क्षत्राय। सुन्वते। यजमानाय। इषे। ऊर्ज्जे। अ
द्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। ओषधीभ्यः। द्यावापृथिवीभ्यां। सुभूतायेति सुऽभूताय। ब्र
ह्मवर्चसायेति ब्रह्मऽवर्चसाय। पवते। विश्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः। एषः। ते। योनिः।
विश्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः॥२०॥ इंद्राय। त्वा। बृहद्वत इति बृहत्ऽवते। वयस्व
ते। उक्थायुवे। उक्थायुवमित्युक्थऽयुवे। गृह्णामि। यत्। ते। इंद्र। बृहत्। वयः।

॥४५॥ तस्मै। त्वा॥ विष्णवे। त्वा॥ एषः। ते। योनिः। विश्वेभ्यः। त्वा॥ २१॥ देवेभ्यः। त्वा। देवायु
वं। देवयुवमिति देवऽयुवं। गृह्णामि। यज्ञस्य। आयुषे। मित्रावरुणाभ्यां। इंद्राय।
इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां। इंद्राय। इंद्रावरुणाभ्यां। इंद्राबृहस्पतिभ्यामि
तींद्राबृहस्पतिऽभ्यां। इंद्राविष्णुभ्यामितींद्राविष्णुऽभ्यां। त्वा। देवायुवं। देवयुव
मिति देवऽयुवं। गृह्णामि। यज्ञस्य। आयुषे॥ २२॥ मूर्द्धानं। दिवः। अरतिं। पृथि
व्याः। वैश्वानरं। ऋते। आ। जातं। अग्निं॥ कविं। सम्राजमिति सम्ऽराजं। अतिथिं।
जनानां। आसन्। आ। पात्रं। जनयंत। देवाः॥ २३॥ ध्रुवः। असि। ध्रुवक्षिति
रिति ध्रुवऽक्षितिः। ध्रुवाणां। ध्रुवतम इति ध्रुवऽतमः। अच्युतानां। अच्युत ॥४६॥

क्षित्तमइत्यच्युतक्षित्ऽतमः। एषः। ते। योनिः। वैश्वानराय। त्वा॥२४॥ ध्रुवं। ध्रु
वेण। मनसा। वाचा। सोमं। अव। नयामि। अथ। नः। इंद्रः। इत्। विशः। असप
त्नाः। समनस इति सऽमनसः। करत्॥२५॥ यः। ते। द्रप्सः। स्कंदति। यः। ते। अंशुः।
ग्रावच्युत इति ग्रावऽच्युतः। धिषणयोः। उपस्थादित्युपऽस्थात्। अध्वर्योः। वा।
परि। वा। यः। पवित्रात्। तं। ते। जुहोमि। मनसा। वषट्कृतमिति वषट्ऽकृतं। स्वा
हा। देवानां। उत्क्रमणमित्युत्ऽक्रमणं। असि॥२६॥ मधवे। माधवाय। शुक्रा
य। शुचये। नभसे। नभस्याय। इषे। ऊर्जे। सहसे। सहस्याय। तपसे। तपस्या
य। अंहसस्पतये। अंहसःपतय इत्यंहसःऽपतये। त्वा॥२७॥ इंद्राग्नी इ

तीं इंद्राग्नी। आ। गतं। सुतं। गीर्भिरिति गीः ऽभिः। नभः। वरेण्यं। अस्य। पातं। धिया।
इषिता॥ इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्नि ऽभ्यां। त्वा। एषः। ते। योनिः। इंद्राग्निभ्यामितींद्रा
ग्नि ऽभ्यां। त्वा॥ २८॥ आ। घ। ये। अग्निं। इंधते। स्तृणंति। बर्हिः। आनुषक्॥ येषां।
इंद्रः। युवा। सखा॥ अग्नींद्राभ्यां। त्वा। एषः। ते। योनिः। अग्नींद्राभ्यां। त्वा॥ २९॥ ओ
मासः। चर्षणीधृतः। चर्षणिधृत इति चर्षणि ऽधृतः। विश्वे। देवासः। आ। गत॥
दाश्वांसः। दाशुषः। सुतं॥ ३०॥ विश्वे। देवासः। आ। गतं। शृणुत। मे। इमं। ह
वं। आ। इदं। बर्हिः। नि। सीदत॥ ३१॥ इंद्र। मरुत्वः। इह। पाहि। सोमं। यथा। शा
र्याते। अपिबः। सुतस्य। तव। प्रणीती। प्रनीतीति प्र ऽनीती। तव। शूर। शर्मन्।

आ। विवासंति। कवयः। सुयज्ञा इति सुऽयज्ञाः।। इंद्राय। त्वा। मरुत्वते। एषः। ते। योनिः।
इंद्राय। त्वा। मरुत्वते।।२३।। मरुत्वंतं। वृषभं। वावृधानं। ववृधानमिति ववृधानं।
अकवारिमित्यकवाऽअरिं। दिव्यं। शासं। इंद्रं।। विश्वासाहं। विश्वसहमिति वि-
श्वऽसहं। अवसे। नूतनाय। उग्रं। सहोदामिति सहःऽदां। इह। तं। हुवेम।।२४।। मरु-
त्वंतं। ऋंजसे। त्वा।।२॰।। सजोषा इति सऽजोषाः। सगण इति सऽगणः। मरुद्भिरि-
ति मरुत्ऽभिः। सोमं। पिब। वृत्रहेति वृत्रऽहा। शूर। विद्वान्। जहि। शत्रून्। अप।
मृधः। नुदस्व। अथ। अभयं। कृणुहि। विश्वतः। नः।।२५।। महान्। इंद्रः। नृवदिति
नृऽवत्। आ। चर्षणिप्रा इति चर्षणिऽप्राः। उत। द्विबर्हा इति द्विऽबर्हाः। अमिनः।

ऽइंद्र

सहोभिरिति सहःऽभिः। अस्मद्र्यक्। वावृधे। ववृध इति ववृधे। वीर्याय। उरुः। पृ
थुः। सुकृत इति सुऽकृतः। कर्तृभिरिति कर्तृऽभिः। भूत्॥ महेंद्रायेति महाऽइंद्राय।
त्वा। एषः। ते। योनिः। महेंद्रायेति महाऽइंद्राय। त्वा॥ ३९॥ महान्। इंद्रः। यः। ओजसा।
पर्जन्यः। वृष्टिमांऽइव। वृष्टिमानिवेति वृष्टिमान्ऽइव॥ स्तोमैः। वत्सस्य। वावृधे।
ववृध इति ववृधे॥ ४०॥ इति पदपाठे संहितायां सप्तमोऽध्यायः॥ श्री॥ हरिः॥
ॐ मू। आदित्येभ्यः। त्वा॥ १॥ कदा। चन। प्र। युच्छसि। उभे इत्युभे। नि। पासि। जन्मनी
इति जन्मनी। तुरीय। आदित्य। सवनं। ते। इंद्रियं। आ। तस्थौ। अमृतं। दिवि। आ
दित्येभ्यः। त्वा॥ २॥ यज्ञः। देवानां। प्रति। एति। सुम्नं। आदित्यासः। भवत। मृळयं

तैः। आ। वः। अर्वाची। सुमतिरितिसुऽमतीः। ववृत्यात्। अंहोः। चित्। या। वरि
वोवित्तरेतिवरिवोविऽत्तरा। असत्। आदित्येभ्यः। त्वा॥ विवस्वान्। आदित्य। ए
षः। ते। सोमपीथइतिसोमऽपीथः। तस्मिन्। मत्स्व॥३॥ श्रत्। अस्मै। नरः। वचसे। द
धातन। यत्। आशीर्दत्याशीःऽदा। दंपतीइतिदंऽपती। वामं। अश्नुतः॥ पुमान्। पु
त्रः। जायते। विंदते। वसु। अध। विश्वाहा। अरपः। एधते। गृहे॥४॥ वामं। अद्य।
सवितः। वामं। ऊँइति। श्वः। दिवेदिवइतिदिवेऽदिवे। वामं। अस्मभ्यं। सावीः। वामस्य।
हि। क्षयस्य। देव। भूरेः। अया। धिया। वामभाजइतिवामऽभाजः। स्याम॥५॥
सावित्रः। असि। चनोधाइतिचनःऽधाः। चनः। मयि। धेहि। जिन्व। यज्ञं। जिन्व।

॥श्री॥

यज्ञपतिमितियज्ञऽपतिं । भगाय । सवित्रे । त्वा ॥ ६ ॥ सुशर्मेति सुऽशर्मा । असि ।
सुप्रतिष्ठानः । सुप्रतिष्ठान इति सुऽप्रतिष्ठानः । बृहदुक्षायेति बृहत्ऽउक्षाय ।
नमः ॥ ७ ॥ बृहस्पतिसुतस्येति बृहस्पतिऽसुतस्य । ते । देव । सोम । इन्दो इतीन्दो । इन्द्रि
यावतः । इन्द्रियवत इतीन्द्रियऽवतः । पत्नीवत इति पत्नीऽवतः । ग्रहान् । ऋध्यासं ।
॥ ८ ॥ अहं । पुरस्तात् । अहं । अवस्तात् । यत् । अंतरिक्षं । तत् । ऊं । ऊ इत्यूं । मे । पिता ।
आसीत् । अहं । सूर्यं । उभयतः । ददर्श । अहं । देवानां । परमं । गुहा । यत् ॥ ९ ॥ अ
ग्ने । वाक् । पत्नि । सजूरिति सऽजूः । देवेन । त्वष्ट्रा । सोमं । पिब । स्वाहा ॥ १० ॥ प्रजा
पतिरिति प्रजाऽपतिः । वृषा । असि । रेतोधा इति रेतःऽधाः । रेतः । मयि । धेहि । प्र

॥श्री॥

स

जापते रितिप्रजाऽपतेः। ते। वृष्णः। रेतोधसइतिरेतःऽधसः। रेतोधामितिरेतःऽधां।
अशीय॥११॥ हरिः। असि। हारियोजनइतिहारिऽयोजनः। हरिभ्यामितिहरिऽ
भ्यां। त्वा। हर्योः। धानाः। स्थ। सहसोमाइति सहऽसोमाः। इंद्राय॥१२॥ यः। ते। देव।
सोम। अश्वसनिरित्यश्वऽसनिः। भक्षः। यः। गोसनिरितिगोऽसनिः। तस्य।
ते। इष्टयजुषइतीष्टऽयजुषः। स्तुतस्तोमस्येतिस्तुतऽस्तोमस्य। शस्तोक्थ
स्येतिशस्तऽउक्थस्य। उपहूतइत्युपऽहूतः। उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य। भक्ष
यामि॥१३॥ युक्ष्व। हि। केशिना। हरीइतिहरी। वृषणा। कक्ष्यप्रेतिकक्ष्यऽप्रा॥ अ
थ। नः। इंद्र। सोमपाइतिसोमऽपाः। गिरां। उपश्रुतिमित्युपऽश्रुतिं। चर॥

न्द्राय । त्वा । षोळशिने । एषः । ते । योनिः । इन्द्राय । त्वा । षोळशिने ॥ ३४ ॥ आ । तिष्ठ । वृत्र
हन्निति वृत्रऽहन् । रथं । युक्ता । ते । ब्रह्मणा । हरी इति हरी ॥ अर्वाचीनं । सु । ते । मनः ।
ग्रावा । कृणोतु । वग्नुना ॥ ३५ ॥ इन्द्रं । इत् । हरी इति हरी । वहतः । अप्रतिधृष्टशवस
मित्यप्रतिधृष्टऽशवसं ॥ ऋषीणां । च । स्तुतीः । उप । यज्ञं । च । मानुषाणां ॥ ३६ ॥
यस्मात् । न । जातः । परः । अन्यः । अस्ति । यः । आविवेशेत्याऽविवेश । भुवनानि । वि
श्वा ॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । प्रजयेति प्रऽजया ॥ संरराण इति संऽरराणः । त्री
णि । ज्योतींषि । सचते । सः । षोळशी ॥ ३७ ॥ इन्द्रः । च । सम्राडिति सम्ऽराट् । वरुणः ।
च । राजा । तौ । ते । भक्षं । चक्रतुः । अग्रे । एतं । तयोः । अहं । अनु । भक्षं । भक्षयामि ।

वाक्। देवी। जुषाणा। सोमस्य। तृप्यतु। सह। प्राणेन। स्वाहा॥१८॥ अग्ने। आयूं
षि। पवसे। आ। सुव। ऊर्जं। इषं। च। नः। आरे। बाधस्व। दुच्छुनां॥ अग्नये। त्वा। वर्चसे।
एषः। ते। योनिः। अग्नये। त्वा। वर्चसे। अग्ने। वर्चस्वन्। वर्चस्वान्। त्वं। देवेषु। असि।
वर्चस्वान्। अहं। मनुष्येषु। भूयासं॥१९॥ अग्ने। पवस्व। स्वपाइति सुऽअपाः। अ
स्मेइत्यस्मे। वर्चः। सुवीर्यमिति सुऽवीर्यं॥ दधत्। रयिं। मयि। पोषं॥२०॥ उत्तिष्ठ
न्नित्युत्ऽतिष्ठन्। ओजसा। सह। पीत्वी। शिप्रे इति शिप्रे। अवेपयः॥ सोमंइं
द्र। चमूइति चमू। सुतं॥ इंद्राय। त्वा। ओजसे। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। ओ
जसे। इंद्र। ओजस्विन्। ओजस्वान्। त्वं। देवेषु। ओजस्वान्। अहं। मनुष्येषु। भू

असि।

॥५०॥

उतंदेवपु

यासं ॥२१॥ अदृश्रं । अस्य । केतवः । वि । रश्मयः । जनान् । अनु । भ्राजंतः । अ-
ग्नयः । यथा ॥ सूर्याय । त्वा । भ्राजे । एषः । ते । योनिः । सूर्याय । त्वा । भ्राजे । सूर्य । भ्रा-
जस्वन् । भ्राजस्वान् । असि । भ्राजस्वान् । अहं । मनुष्येषु । भूयासं ॥२२॥ उत् । ऊं इ-
ति । त्यं । जातवेदसमिति जातऽवेदसं । देवं । वहंति । केतवः ॥ दृशे । विश्वाय । सू-
र्यं ॥२३॥ चित्रं । देवानां । उत् । अगात् । अनीकं । चक्षुः ॥ मित्रस्य । वरुणस्य । अग्नेः ॥
आ । अप्राः । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । अंतरिक्षं । सूर्यः । आत्मा । जग-
तः । तस्थुषः । च ॥२४॥ वि । नः । इंद्र । मृधः । जहि । नीचा । यच्छ । पृतन्यतः ॥ यः ।
अस्मान् । अभिदासतीत्यभिऽदासति । अधरं । गमय । तमः ॥ इंद्राय । त्वा । विमृ-

॥५०॥

धइति विऽमृधे। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। विमृधइति विमृधे॥२५॥ वाचः।
पतिं। विश्वकर्म्माणमिति विश्वऽकर्म्माणं। ऊतये। मनोजुवमिति मनःऽजुवं।
वाजे। अद्य। हुवेम। सः। नः। विश्वानि। हवनानि। जोषत्। विश्वशंभूरिति वि
श्वऽशंभूः। अवसे। साधुकर्मेति साधुऽकर्मा॥ इंद्राय। त्वा। विश्वकर्मण इति
विश्वऽकर्मणे। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। विश्वकर्मणइति विश्वऽकर्मणे॥२६॥
विश्वकर्मन्निति विश्वऽकर्मन्। हविषा। वावृधानः। ववृधान इति ववृधानः।
स्वयं। यजस्व। पृथिवीं। उत। द्यां॥ मुह्यंतु। अन्ये। अभितः। सपत्ना इति सऽप
त्नाः। इह। अस्माकं। मघवेति मघऽवा। सूरिः। अस्तु॥२७॥ विश्वकर्मन्निति वि

ध्वंऽकर्मन्। हविषा। वर्द्धनेन। त्रातारं। इंद्रं। अकृणोः। अवुध्यं॥ तस्मै। विश्वाः। सं।
अनमंत। पूर्वीः। अयं। उग्रः। विहव्य इति विऽहव्यः। यथा। असत्॥२८॥ अग्नये।
त्वा। गायत्रछंदसमिति गायत्रऽछंदसं। गृह्णामि। इंद्राय। त्रिष्टुप्छंदसं। त्रि
ष्टुप्छंदसमिति त्रिष्टुप्ऽछंदसं। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। जगच्छंदसमिति जग
त्ऽछंदसं। अनुष्टुप्। अनुस्तुविसंतुऽस्तुप्। ते। अभिगर इत्यभिऽगरः॥२९॥
श्वेत्रीनां। त्वा। पत्मन्। आ। धूनोमि। कुकूननानां। भंदनानां। मध्वंतमानामिति
मधुंऽअंतमानां। शुक्रं। त्वा। शुक्रे। आ। धूनोमि। अन्हः। रूपे। सूर्यस्य। रश्मिषु।
॥३०॥ ककुहं। रूपं। वृषभस्य। रोचते। बृहत्। सोमः। सोमस्य। पुरोगा इति पुरःऽ

गाः । शुक्रः । शुक्रस्य । पुरोगा इति पुरःऽगाः । यत् । ते । सोम । अदाभ्यं । नाम । जागृ
वि । तस्मै । त्वा । गृह्णामि । तस्मै । ते । सोम । सोमाय । स्वाहा ॥ २ ॥ उशिक् । त्वं । दे
व । सोम । अग्नेः । प्रियं । पाथः । अपि । इहि । वशी । इंद्रस्य । अस्मत्सखेत्यस्मत्ऽ
सखा । त्वं । देव । सोम । विश्वेषां । देवानां । प्रियं । पाथः । अपि । इहि ॥ ३ ॥ इ
ति पदपाठे संहितायां अष्टमोध्यायः ॥ ॥ श्री ॥ हरिः ॥ ॐ ॥ प्राणाय । मे ।
वर्चोदा इति वर्चःऽदाः । वर्चसे । पवस्व । व्यानायेति विऽआनाय । उदानायेत्यु
त्ऽआनाय । वाचे ॥ ३ ॥ क्रतूदक्षाभ्यां । श्रोत्राय । चक्षुर्भ्यामिति चक्षुःऽभ्यां । मे ।
सा० वर्चोदा इति वर्चःऽदसौ । वर्चसे । पवेथां ॥ ४ ॥ आत्मने । ओजसे । आयुषे । विश्वा

॥५४॥ भ्यः। त्वा। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। वर्चोदसाविति वर्चःऽदसौ। वर्चसि। पवेथां॥ ३॥
कः। असि। कतमः। कस्य। कः। नाम। असि। यस्य। ते। नाम। अमन्महि। यं। त्वा। सो
मेन। अतीतृपाम॥ ४॥ रूपेण। वः। रूपं। अभि। आ। अगां। तुथः। वः। विश्ववेदा
इति विश्वऽवेदाः। वि। भजतु। ऋतस्य। पथा। इत। चंद्रदक्षिणा इति चंद्रऽदक्षिणाः। ४ग्र।
॥५॥ वि। स्वरिति स्वः। पश्य। वि। अंतरिक्षं। यतस्व। सदस्यैः। ब्राह्मणं। अद्य। वि
देय। पितृमंतमिति पितृऽमंतं। पैतृमत्यमिति पैतृऽमत्यं। ऋषिं। आर्षेयं।
धा सुधातुदक्षिणमिति सुधातुऽदक्षिणं॥ ६॥ अस्मद्रातेत्यस्मत्ऽराता। देवत्रेति ॥५२॥
देवऽत्रा। गच्छ। प्रदातारमिति प्रऽदातारं। आ। विशत। अग्नये। त्वा। मह्यं। वरुणः।

द्दातु।सः।अमृतत्वमित्यमृतऽत्वं।अनूशात्॥७॥आयुः।दात्रे।एधि।मयः।
मह्यं।प्रतिग्रहीत्र इतिप्रतिऽग्रहीत्रे।रुद्राय।प्राणः।बृहस्पतये।त्वक्।य
माय।वयः।मयः।मह्यं।प्रतिग्रहीत्र इतिप्रतिऽग्रहीत्रे॥८॥कः।अदात्।क
स्मै।कामः।कामाय।कामः।दाता।कामः।प्रतिग्रहीतेतिप्रतिऽग्रहीता।का
म।एतत्।ते।नव।काम।सता।जुनजामहे॥९॥सं।इंद्र।मनसा।नेषि। ।नः।५
गोभिः।सं।सूरिभिरितिसूरिऽभिः।मघवन्नितिमघऽवन्।सं।स्वस्त्या॥
सं।ब्रह्मणा।देवकृतमितिदेवऽकृतं।यत्।अस्ति।सं।देवानां।सुमताविति
सुऽमतौ।यज्ञियानां॥१०॥धाता।रातिः।सविता।इदं।जुषंतां।प्रजापति

रितिप्रजाऽपतिः। निषिधपा इति निषिधऽपाः। देवः। अग्निः॥ त्वष्टा। विष्णुः। प्र
जयेति प्रऽजया। संरराण इति संऽरराणः। यजमानाय। द्रविणं। दधातु।
॥११॥ सुगेति सुऽगा। वः। देवाः। सदना। अकर्म। ये। आजग्मेत्याऽजग्म। इ
दं। सवनं। जुषाणाः। भरमाणाः। वहमानाः। हवींषि। अस्मेइत्यस्मे। ध
त्त। वसवः। वसूनि॥१२॥ यान्। आ। अवहः। उशतः। देव। देवान्। तान्।
प्र। ईरय। स्वे। अग्ने। सधस्थ इति सधऽस्थे॥ जक्षिवांस इति जक्षिऽ
वांसः। पपिवांस इति पपिऽवांसः। च। विश्वे। असुं। घर्मं। स्वः। आ।
तिष्ठत। अनु॥१३॥ वयं। हि। त्वा। प्रयतीति प्रऽयति। यज्ञे। अस्मिन्। अग्ने। हो

तारं । अरणी महि । इह ॥ ऋधक् । अयाः । ऋधक् । उत । अशमिष्ठाः । प्रजान
न्निति प्रऽजानन् । यज्ञं । उप । याहि । विद्वान् ॥ २४ ॥ यज्ञ । यज्ञं । गच्छ । यज्ञप
तिमिति यज्ञऽपतिं । स्वां । योनिं । गच्छ । स्वाहा । एषः । ते । यज्ञः । यज्ञपतइति
यज्ञऽपते । सह सूक्तवाक इति सहऽसूक्तवाकः । सर्ववीर इति सर्वऽवीरः ।
तं । जुषस्व । स्वाहा ॥ २५ ॥ उरुं । हि । राजा । वरुणः । चकार । सूर्याय । पंथां । अ
न्वेतवाऽउ । अनुऽएतवे । ऊइति । अपदे । पादा । प्रतिधातवइति प्रतिऽधा
तवे । अकः । उत । अपवक्तेत्यपऽवक्ता । हृदयाविधः । हृदयविध इति हृ
दयाविधः । चित् ॥ नमः । वरुणाय । अभिष्ठितः । अभिस्थित इत्यभिऽस्थि

॥५२॥ तः। वरुणस्य। पाशः॥१६॥ अग्नेः। अनीकं। अपः। आ। विवेश। अपां। नपात्।
प्रतिरक्षन्निति प्रतिऽरक्षन्। असुर्यं। दमेदम इति दमेऽदमे। समिधमि
ति संऽइधं। यक्षि। अग्ने। प्रति। ते। जिह्वा। घृतं। उत्। चरण्यत्। स्वाहा॥१७॥
समुद्रे। ते। हृदयं। अप्स्वित्यप्ऽसु। अंतरिसंतः। से। त्वा। विशंतु। ओषधीः। उ
त। आपः॥ यज्ञस्य। त्वा। यज्ञपत इति यज्ञऽपते। सूक्तोक्ता इति सूक्तऽउ
क्तौ। नमोवाक इति नमःऽवाके। विधेम। यत्। स्वाहा॥१८॥ देवीः। आपः। ॥५४॥
एषः। वः। गर्भः। तं। सुप्रीतमिति सुऽप्रीतं। सुभृतमिति सुऽभृतं। बिभृत।

देव। सोम। एषः। ते। लोकः। परि। च। वक्षि। शं। च। वक्षि। देवानां। समिदिति
संऽइत्। असि॥२७॥ एजतु। दशमा। स्य इति दशऽमास्यः। गर्भः। जरायुणा।
सह॥ यथा। अयं। वायुः। एजति। यथा। समुद्रः। एजति। एव। अयं। दशमा
स्य इति दशऽमास्यः। अस्रत्। जरायुणा। सह॥२८॥ यस्यैः। ते। यज्ञियः।
गर्भः। यस्यैः। योनिः। हिरण्ययी॥ अंगानि। अह्रुता। यस्य। तं। मात्रा। सं।
अजीगमं। स्वाहा॥२९॥ पुरुदस्म इति पुरुऽदस्मः। विषुरूप इति विषुः
ऽरूपः। इंदुः। अंतः। महिमानं। आनंज। धीरः॥ एकपदीमित्येकऽपदीं। द्वि
पदीमिति द्विऽपदीं। त्रिपदीमिति त्रिऽपदीं। चतुष्पदीं। चतुःऽपदीमिति

चतुःऽपदीं।अष्टापदीमित्यष्टाऽपदीं।भुवना।अनु।प्रथंतां।स्वाहा।।२२।।मरु
तः।यस्य।हि।क्षये।पाथ।दिवः।विमहसइतिविऽमहसः।सः।सुगोपात
मइतिसुऽगोपातमः।जनः।।२३।।मही।द्यौः।पृथिवी।च।नः।इमं।मिमिक्ष
तां।।पिपृतां।नः।भरीमभिरितिभरीमऽभिः।।२४।।आ।जिघ्र।कलशं।महि।
आ।त्वा।विशंतु।इंदवः।।पुनः।ऊर्जा।नि।वर्त्तस्व।सा।नः।सहस्रं।धुक्ष्व।
उरुधारेत्युरुऽधारा।पयस्वती।पुनः।मा।आ।विशतात्।रयिः।।२५।।हव्ये।का
म्ये।इळे।रंते।चंद्रे।ज्योते।अदिते।सरस्वति।महि।विश्रुतीतिविऽश्रुति।एता।
ते।अघ्न्ये।नामानि।देवेषु।मा।सुकृतमितिसुऽकृतं।ब्रूतात्।।२६।।इह।रतिः।

।पृतं२

५६

इह। रमध्वं। इह। धृतिः। इह। स्वधृतिरिति स्वऽधृतिः। स्वाहा। उपसृजन्नित्युप
ऽसृजन्। धरुणं। मात्रे। धरुणः। मातरं। धयन्। रायः। पोषं। अस्मासु। दीध
रत्। स्वाहा॥ २७॥ अगन्म। ज्योतिः। अमृताः। अभूम। दिवं। पृथिव्याः। अधि।
आ। अरुहाम। अविदाम। देवान्। स्वः। ज्योतिः॥ २८॥ युवं। तं। इन्द्रापर्वता। पुरो
युधेति पुरःऽयुधा। यः। नः। पृतन्यात्। अप। तंतमिति तंऽतं। इत्। हतं। वज्रे
ण। तंतमिति तंऽतं। इत्। हतं। दूरे। चत्ताय। छंत्सत्। गहनं। यत्। इनक्षत्। अ
स्माकं। शत्रून्। परि। शूर। विश्वतः। दर्मा। दर्षीष्ट। विश्वतः॥ २९॥ परमेष्ठी। पर
मेष्ठीति परमेऽस्थी। अभिधीत इत्यभिऽधीतः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।

॥५४॥ वाचि। व्याहृतायामितिविऽआहृतायां। अंधः। अछेतइत्यछऽइतः। सविता। स
न्यां। विश्वकर्मेतिविश्वऽकर्मा। दीक्षायां। पूषा। सोमक्रयण्यामितिसोमऽक्रय
ण्यां॥२०॥ इंद्रः। च। मरुतः। च। क्रयाय। उपो। त्थितइत्युपऽउत्थितः। असुरः। प
ण्यमानः। मित्रः। क्रीतः॥२१॥ विष्णुः। शिपिविष्टइतिशिपिऽविष्टः। ऊरौ। आस
न्नइत्याऽसंनः। विष्णुः। नरंधिषः। प्रोह्यमाणः। प्रोह्यमानइतिप्रऽउह्यमानः।
सोमः। आगतत्याऽगतः। वरुणः। आसंद्यामित्याऽसंद्यां। आसन्नइत्याऽसंनः।
॥२२॥ अग्निः। आग्नीध्रे। इंद्रः। हविर्धानइतिहविःऽधाने। अथर्वा। उपावह्रि ॥५६
यमाणइत्युपऽअवह्रियमाणः। विश्वे। देवाः। अंशुषु। न्युप्यमानेष्वितिनिऽ

उप्यमानेषु॥५३॥ विष्णुः। आप्रीतपा इत्याप्रीतऽपाः। आप्यायमान इत्याऽप्याय
मानः। यमः। सूयमानः। विष्णुः। संभ्रियमाण इति संऽभ्रियमाणः। वायुः। पूय
मानः। शुक्रः। पूतः॥५४॥ शुक्रः। क्षीरश्रीरिति क्षीरऽश्रीः। मंथी। सक्तुश्रीरिति
सक्तुऽश्रीः। विश्वे। देवाः। चमसेषु। उन्नीत इत्युत्ऽनीतः। असुः। होमाय। उ
द्यत इत्युत्ऽयतः॥५५॥ रुद्रः। हूयमानः। वातः। अभ्यावृत्त इत्यभिऽआवृत्तः।
नृचक्षा इति नृऽचक्षाः। प्रतिख्यात इति प्रतिऽख्यातः। भक्षः। पीतः। पितरः। ना
राशंसाः। साद्यमानः। सिंधुः। अवभृथायेत्यवऽभृथाय। उद्यत इत्युत्ऽय
तः। समुद्रः। अभ्यवह्रियमाण इत्यभिऽअवह्रियमाणः। सलिलः। प्रप्लुत इति प्रऽ

१५७॥ पुतः॥ ३६॥ ययोः। ओजसा। स्कभिता। रजांसि। वीर्येभिः। वीरतमेतिवीरऽ
तमा। शविष्ठा॥ या। पत्येतेइतिपत्येते। अप्रतीते सप्रतिऽइता। सहोभिरितिस
हःऽभिः। विष्णुइतिविष्णू। अगन्। वरुणा। पूर्वहूताइतिपूर्वऽहूतौ॥ ३७। देवा
न्। दिवं। अगन्। यज्ञः। ततः। मा। द्रविणं। अष्टु। मनुष्यान्। अंतरिक्षं। पितॄन्।
पृथिवीं। यं। कं। च। लोकं। अगन्। यज्ञः। ततः। मे। भद्रं। अभूत्॥ ३८॥ ॥ इति
पदपाठे संहितायां नवमोऽध्यायः॥ ॥ श्री॥ हरिः॥ ओम्॥ देव। सवितरि
तिसवितः। प्र। सुव। यज्ञं। प्र। सुव। इमं। भगाय॥ दिव्यः। गंधर्वः। केतपाइति
केतऽपाः। केतं। नः। पुनातु। वाचः। पतिः। नः। अद्य। वाजं। स्वदतु॥ ३। ध्रुवसदम् ।५७।

ति ध्रुवऽसदं। त्वा। नृषदं। नृसदमिति नृऽसदं। मनःसदमिति मनःऽसदं। उप
यामगृहीत इत्युपयामऽगृहीतः। असि। इंद्राय। त्वा। जुष्टं। गृह्णामि। एषः। ते।
योनिः। इंद्राय। त्वा। जुष्टतममिति जुष्टऽतमं॥ २॥ अप्सुषदं। अप्सुसदमित्य
प्सुऽसदं। त्वा। घृतसदमिति घृतऽसदं। व्योमसदमिति व्योमऽसदं। पृथिवी
सदमिति पृथिविऽसदं। अंतरिक्षसदमित्यंतरिक्षऽसदं। दिविसदमिति
दिविऽसदं। देवसदमिति देवऽसदं। नाकसदमिति नाकऽसदं॥ ३॥ अपां। र
सं। उद्वयसमित्युत्ऽवयसं। सूर्ये। संतं। समाहितमिति संऽआहितं। अपां।
रसस्य। यः। रसः। तं। वः। गृह्णामि। उत्तममित्युत्ऽतमं॥ ४॥ ग्रहाः। ऊर्जाहुतय

॥५८॥ ति ध्रुवसदं । त्वा । नृषदं । नृसदमिति नृऽसदं । मनःसदं । मनःसदमिति मनःऽस
दं । उपयामगृहीत उपयामऽगृहीतः । असि । इंद्राय । त्वा । जुष्टं । गृह्णा
मि । एषः । ते । योनिः । इंद्राय । त्वा । जुष्टतममिति जुष्टऽतमं ॥ २ ॥ अप्सुषदं । अप्सु
सदमित्यप्सुऽसदं । त्वा । घृतसदमिति घृतऽसदं । व्योमसदमिति व्योमऽसदं । पृ
थिविसदमिति पृथिविऽसदं । अंतरिक्षसदमित्यंतरिक्षऽसदं । दिविसदमिति
दिविऽसदं । देवसदमिति देवऽसदं । नाकसदमिति नाकऽसदं ॥ ३ ॥ अपां । रसं ।
उद्वयसमित्युत्ऽवयसं । सूर्ये । संतं । समाहितमिति समऽआहितं ॥ अपां ।
रसस्य । यः । रसः । तं । वः । गृह्णामि । उत्तममित्युत्ऽतमं ॥ ४ ॥ ग्रहाः । ऊर्जाऽहुतय ॥५८

ऽस्केऽऊर्ज्जौऽआकूतयः । व्यंतः । विप्राय । मतिं ॥ तेषां । विशि । प्रियाणामिति विशिऽप्रि
याणां । वः । अहं । इषं । ऊर्जं । सं । अग्रभं ॥ ५ ॥ संपृच इति संऽपृचः । स्थ । सं । मा ।
भद्रेण । पृक्त । विपृच इति विऽपृचः । स्थ । वि । मा । पाप्मना । पृक्त ॥ ६ ॥ इंद्रस्य । व
ज्रः । असि । वाजसाः ॥ इति वाजऽसाः । त्वया । अयं । वाजं । सेत् ॥ वाजस्य । नु । प्र
सव इति प्रऽसवे । मातरं । महीं । अदितिं । नाम । वचसा । करामहे ॥ यस्यां । इदं ।
विश्वं । भुवनं । आविवेशेत्याऽविवेश । तस्यां । नः । देवः । सविता । धर्म । साविष
त् ॥ ७ ॥ देवीः । आपः । अपां । नपात् । यः । वः । ऊर्मिः । प्रतूर्तिरिति प्रऽतूर्तिः ॥
ककुद्मानिति ककुत्ऽमान् । वाजसा इति वाजऽसाः । तेन । अयं । वाजं । सेत् ॥ अ

॥५९॥ प्स्वित्यप्ऽसु । अंतः । अमृतं । अप्स्वित्यप्ऽसु । भेषजं । अपां । उत । प्रशस्तिभिरिति
प्रशस्तिऽभिः ॥ अश्वाः । भवत । वाजिनः ॥ ८ ॥ वातः । वा । वा । मनः । वा । गंधर्वाः । स
प्तविंशतिरिति सप्तऽविंशतिः ॥ ते । अग्रे । अश्वं । अयुंजन् । ते । अस्मिन् । ज
वं । आ । अदधुः ॥ ९ ॥ वातरंहा इति वातऽरंहाः । भव । वाजिन् । युज्यमानः ।
इंद्रस्येवेतींद्रस्यऽइव । दक्षिणः । श्रिया । एधि । युंजंतु । त्वा । मरुतः । विश्ववेदस
इति विश्वऽवेदसः । आ । ते । त्वष्टा । पत्स्वितिपत्ऽसु । जवं । दधातु ॥ १० ॥ जवः । यः ।
ते । वाजिन् । निहित इति निऽहितः । गुहा । यः । श्येने । परीत इति परिऽइतः । अच
रत् । च । वाते । तेन । नः । वाजिन् । बलवानिति बलऽवान् । बलेन । वाजजिदिति ॥५९॥

।शु। वाजऽजित्। एधि। समने। त्वा। पारयिष्णुः॥११॥ वाजिनः। वाजजितइतिवाजऽजि
तः। वाजं। ससृष्वंतः। बृहस्पतेः। भागं। अव। जिघ्रत॥१२॥ देवस्य। वयं। सवितुः।
सवे। सत्यसवसइतिसत्यऽसवसः। बृहस्पतेः। उत्तममित्युत्ऽतमं। नाकं। रु
हेम। इंद्रस्य। उत्तममित्युत्ऽतमं। नाकं। रुहेम। अरुहाम॥१३॥ बृहस्पते। वाजं।
जय। बृहस्पतये। वाचं। वदत। बृहस्पतिं। वाजं। जापयत॥१४॥ इंद्र। वाजं। जय।
इंद्राय। वाचं। वदत। इंद्रं। वाजं। जापयत॥१५॥ एषा। वः। सा। सत्या। संवागिति
संऽवाक्। अभूत्। यया। बृहस्पतिं। वाजं। अजीजपत। अजीजपत। बृह
स्पतिं। वाचं। वनस्पतयः। विमुच्यध्वं॥१६॥ देवस्य। वयं। सवितुः। सवे। सत्यसवे

वसइति सत्यऽसवसः । बृहस्पतेः । वाजजित इति वाजऽजितः । वाजं । जेष्म ॥१७॥
वाजिनः । वाजं । जयत । अध्वेनः । स्कभ्नंतः । योजना । मिमानाः । काष्ठां । गच्छत ॥१८॥
एषः । स्यः । वाजी । क्षिपणिं । तुरण्यति । ग्रीवायां । बद्धः । अपिकक्ष इत्यपिऽकक्षे ।
आसनि ॥ क्रतुं । दधिक्रा इति दधिऽक्राः । अनु । संतवीत्वदिति संऽतवीत्वत् । पथां ।
अंकांसि । अनु । आपनीफणदित्याऽपनीफणत् ॥१९॥ उत । स्म । अस्य । द्रवतः ।
तुरण्यतः । पर्णं । न । वेः । अनु । वाति । प्रगर्धिन इति प्रऽगर्धिनः ॥ श्येनस्येवेति श्ये
नस्यऽइव । ध्रजतः । अंकसं । परि । दधिक्राव्ण इति दधिऽक्राव्णः । सह । ऊ
र्जा । तरित्रतः ॥२०॥ शं । नः । भवंतु । वाजिनः । हवेषु । देवतातेति देवऽताता । मि

तद्रव इति मितऽद्रवः । स्वर्का इति सुऽअर्काः ॥ जंभयंतः । अहिं । वृकं । रक्षांऽ
सि । सनेमि । अस्मत् । युयवन् । अमीवाः ॥ २१ ॥ ते । नः । अर्वंतः । हवनश्रुत इति ह
वनऽश्रुतः । हवं । विश्वे । शृण्वंतु । वाजिनः । मितद्रव इति मितऽद्रवः ॥ सहस्रसा
इति सहस्रऽसाः । मेधसाताइवेति मेधसातौऽइव । त्मना । महः । ये । धनं । समि
थेष्विति समऽइथेषु । जभ्रिरे ॥ २२ ॥ वाजेवाज इति वाजेऽवाजे । अवत । वाजिनः । नः ।
धनेषु । विप्राः । अमृताः । ऋतज्ञा इत्यृतऽज्ञाः ॥ अस्य । मध्वः । पिबत । मादयध्वं ।
तृप्ताः । यात । पथिभिरिति पथिऽभिः । देवयानैरिति देवऽयानैः ॥ २३ ॥ आ । मा । वा
जस्य । प्रसव इति प्रऽसवः । जगम्यात् । आ । इमे इतीमे । द्यावापृथिवी इति द्या

।।६१।।

वीऽपृथिवी।विश्वरूपेइतिविश्वऽरूपे।आ।मा।गंतां।पितरा।मातरा।चुवं।आ।मा।
सोमः।अमृतत्वायेत्यमृतऽत्वाय।गम्यात्।।२४।।वाजिनः।वाजजितइतिवाजऽ
जितः।वाजं।ससृवांसइतिससृऽवांसः।बृहस्पतेः।भागं।अव।जिघ्रत।
निमृजानाइतिनिऽमृजानाः।।२५।।आपये।स्वाहा।स्वापयइतिसुऽआपये।
अपिजायेत्यपिऽजाये।क्रतवे।वसवे।अहर्पतये।अहःपतयइत्यहःऽपतये।
अह्ने।मुग्धाय।मुग्धाय।वैनंशिनाय।विनंशिनइतिविऽनंशिने।आंत्या
यनायेत्यांत्यऽआयनाय।अंत्याय।भौवनाय।भुवनस्य।पतये।अधिपतय
इत्यधिऽपतये।।२६।।आयुः।यज्ञेन।कल्पतां।प्राणः।चक्षुः।श्रोत्रं।पृष्ठं।यज्ञः।

।।६१।।

यज्ञेन । कल्पतां ॥ २७ ॥ जाये । आ । इहि । स्वरिति स्वः । रोहाव । प्रजापतेरिति प्र
जाऽपतेः । प्रजा इति प्रऽजाः । अभूम । स्वः । देवाः । अगन्म । अमृताः । अभूम ॥ २८ ॥
अस्मे इत्यस्मे । वः । अस्तु । इंद्रियं । अस्मे इत्यस्मे । नृम्णं । उत । क्रतुः । अस्मे इत्य
स्मे । वर्चांसि । संतु । वः ॥ २९ ॥ नमः । मात्रे । पृथिव्यै । इयं । ते । राट् । यंता । असि ।
यमनः । ध्रुवः । असि । धरुणः । कृष्यै । क्षेमाय । रय्यै । पोषाय ॥ ३० ॥ वाजस्य । इ
मं । प्रसव इति प्रऽसवः । सुषुवे । सुसुव इति सुऽसुवे । अग्रे । सोमं । राजानं । ओष
धीषु । अप्स्वित्यप्ऽसु । ताः । अस्मभ्यं । मधुमतीरिति मधुऽमतीः । भवंतु । वयं ।
राष्ट्रे । जागृयाम । पुरोहिता इति पुरःऽहिताः ॥ ३१ ॥ वाजस्य । इदं । प्रसव इति प्रऽस

वः । आ । बभूव । इमा । च । विश्वा । भुवनानि । सर्वतः ॥ सनेमि । राजा । परि । याति ।
विद्वान् । रयिं । पुष्टिं । वर्द्धयमानः । अस्मेइत्यस्मे ॥ २४ ॥ वाजस्य । इमां । प्रसवइ
ति प्रऽसवः । शिश्रिये । दिवं । इमा । च । विश्वा ॥ भुवनानि । सम्राडिति सम्ऽराट् ॥
अदित्सतं । दापयति । प्रजानन्निति प्रऽजानन् । सः । नः । रयिं । सर्ववीरमिति
सर्वऽवीरं । नि । यच्छतु ॥ २५ ॥ अग्ने । अच्छ । वद । इह । नः । प्रति । नः । सुमनाइति सु
मनाः । भव ॥ प्र । नः । यच्छ । सहस्रजिदिति सहस्रऽजित् । त्वं । हि । धनदाइति ध
नऽदाः । असि ॥ २६ ॥ सोमं । राजानं । अवसे । अग्निं । अन्वारभामहइत्यनुऽ
आरभामहे ॥ आदित्यं । विष्णुं । सूर्यं । ब्रह्माणं । च । बृहस्पतिं ॥ २७ ॥ प्र । नः । यच्छ

तु। अर्यमा। प्र। पूषा। प्र। सरस्वती॥ प्र। वाक्। देवी। ददातु। नः॥२६॥ अर्यमणं।
बृहस्पतिं। इंद्रं। दानाय। चोदय॥ वाचं। विष्णुं। सरस्वतीं। सवितारं। च। वाजिनं॥२७॥
सरस्वत्यै। वाचः। यन्तुर्यैं। तुर्यैं। दधामि। बृहस्पतेः। त्वा। साम्राज्येनेति सांऽरा
ज्येन। अभि। सिंचामि। इंद्रस्य। त्वा। साम्राज्येनेति सांऽराज्येन। अभि। सिंचामि।
॥२८॥ अग्निः। एकाक्षरेणेत्येकऽअक्षरेण। प्राणं। उत्। अजयत्। तं। उत्। जे
षं। अश्विनौ। द्व्यक्षरेणेति द्विऽअक्षरेण। द्विपद इति द्विऽपदः। मनुष्यान्। उत्। अ
जयत्। तान्। उत्। जेषं। विष्णुः। त्र्यक्षरेणेति त्रिऽअक्षरेण। त्रीन्। इमान्। लो
कान्। उत्। अजयत्। तान्। उत्। जेषं। सोमः। चतुरक्षरेणेति चतुःऽअक्षरेण। च

॥६३॥

त्तुष्पदः। चतुःपद इति चतुःऽपदः। पशून्। उत्। अजयत्। तान्। उत्। जेषं॥ ३९॥ पूषा। पंचाक्षरेणेति पंचऽअक्षरेण। पंच। ऋतून्। उत्। अजयत्। तान्। उत्। जेषं। सविता। षळक्षरेणेति षट्ऽअक्षरेण। षट्। ऋतून्। उत्। अजयत्। तान्। उत्। जेषं। मरुतः। सप्ताक्षरेणेति सप्तऽअक्षरेण। सप्त। ग्राम्यान्। पशून्। उत्। अजयन्। तान्। उत्। जेषं। बृहस्पतिः। अष्टाक्षरेणेति अष्टऽअक्षरेण। गायत्रीं। उत्। अजयत्। तां। उत्। जेषं॥ ४०॥ मित्रः। नवाक्षरेणेति नवऽअक्षरेण। त्रिवृतमिति त्रिऽवृतं। स्तोमं। उत्। अजयत्। तं। उत्। जेषं। वरुणः। दशाक्षरेणेति दशऽअक्षरेण। विराजमिति विऽराजं। उत्। अजयत्। तां। उत्। जेषं। इंद्रः। एकादशाक्ष

॥६३॥

रेणे सेकादशाऽअक्षरेण। त्रिष्टुभं। त्रिस्तुभमिति त्रिऽस्तुभं। उत्। अजयन्। तां।
उत्। जेषं। विश्वे। देवाः। द्वादशाक्षरेणेति द्वादशऽअक्षरेण। जगतीं। उत्। अ
जयन्। तां। उत्। जेषं।८३। वसवः। त्रयोदशाक्षरेणेति त्रयोदशऽअक्षरेण।
स्तोमं त्रयोदशमिति त्रयःऽदशं। उत्। अजयन्। तं। उत्। जेषं। रुद्राः। चतुर्दशा
क्षरेणेति चतुर्दशऽअक्षरेण। चतुर्दशमिति चतुःऽदशं। स्तोमं। उत्। अ
जयन्। तं। उत्। जेषं। आदित्याः। पंचदशाक्षरेणेति पंचदशऽअक्षरेण।
पंचदशमिति पंचऽदशं। स्तोमं। उत्। अजयन्। तं। उत्। जेषं। अदितिः।
षोडशाक्षरेणेति षोडशऽअक्षरेण। षोडशं। स्तोमं। उत्। अजयत्। तं।

उत्सं । जेषं । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । सुहृदष्टा । स्वरेणेति सुहृदश्मऽ अक्षरे
ण । सुहृदुष्टामिति सुहृऽदुष्टां । स्तोमं । उत् । अजन्नयत् । तं । उत् । जेषं ॥४॥
इति पदपाठे संहितायां दशमो ध्यायः ॥ ॥ समाप्तः ॥ ॥ सं सूर्णमरस
रौभरतनाम संवत्सरे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे पंचम्यां पुण्यतिथौ तत्
दिने इषेत्वा दशा कृपदपाठे समाप्तः ॥

॥ श्रीरामचंद्रायनमः ॥

।।१।। ।।श्रीगणेशायनमः।।हरिः।।ॐमृ।एषः।ते।निर्ऋत इति निःऽऋते।भागः।तं।जु
षस्व।स्वाहा।अग्निनेत्रेभ्य इत्यग्निऽनेत्रेभ्यः।देवेभ्यः।पुरःसद्भ्य इति पुरःऽस
त्ऽभ्यः।यमनेत्रेभ्य इति यमऽनेत्रेभ्यः।दक्षिणसद्भ्य इति दक्षिणसत्ऽभ्यः।
विश्वदेवनेत्रेभ्य इति विश्वदेवऽनेत्रेभ्यः।पश्चात्सद्भ्य इति पश्चात्सत्ऽभ्यः।
मित्रावरुणनेत्रेभ्य इति मित्रावरुणऽनेत्रेभ्यः।वा।मरुन्नेत्रेभ्य इति मरुत्ऽ
६ वा नेत्रेभ्यः।उत्तरसद्भ्य इत्युत्तरसत्ऽभ्यः।सोमनेत्रेभ्य इति सोमऽनेत्रेभ्यः।दे
वेभ्यः।उपरिसद्भ्य इत्युपरिसत्ऽभ्यः।दुवस्वद्भ्य इति दुवस्वत्ऽभ्यः।स्वाहा।।३।।
ये।देवाः।अग्निनेत्रा इत्यग्निऽनेत्राः।पुरःसद इति पुरःऽसदः।यमनेत्रा इति ।।१

यमऽनेत्राः। दक्षिणसद इति दक्षिणऽसदः। विश्वदेवनेत्रा इति विश्वदेवऽने
त्राः। पश्चात्सद इति पश्चात्ऽसदः। मित्रावरुणनेत्रा इति मित्रावरुणऽनेत्राः।
वा। मरुन्नेत्रा इति मरुत्ऽनेत्राः। वा। उत्तरसद इत्युत्तरऽसदः। सोमनेत्रा इ
ति सोमऽनेत्राः। उपरिसद इत्युपरिऽसदः। दुवस्वंतः। तेभ्यः। स्वाहा॥ २॥ अ
ग्ने। सहस्व। पृतनाः। अभिमातीरित्यभिऽमातीः। अप। अस्य। दुष्टरः। दुस्त
र इति दुस्तरः। तरन्। [illegible]रातीः। वर्चः। धाः। यज्ञवाहसीति यज्ञऽवाहसि॥ ३॥
उपांशोरित्युपऽअंशोः। वीर्येण। जुहोमि। हतं। रक्षः। स्वाहा। रक्षसां।
त्वा। वधाय। अवधिष्म। रक्षः। अमुष्य। त्वा। वधाय। अमुं। अवधिष्म। जुंपा

णः। अश्वो। आज्यस्य। वेतु। स्वाहा॥४॥ अपः। देवाः। मधुमतीरिति मधुऽमतीः।
अगृभ्णन्। ऊर्जस्वतीः। राजस्व इति राजऽस्वः। चितानाः॥ याभिः। मित्रा
वरुणौ। अभि। असिंचन्। याभिः। इंद्रं। अनयन्। अति। अरातीः॥५॥ वृष्णः।
ऊर्मिः। असि। राष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः। राष्ट्रं। मे। देहि। स्वाहा। वृष्णः। ऊर्मिः।
असि। राष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः। राष्ट्रं। अमुष्मै। देहि। वृषसेन इति वृषऽ
सेनः॥६॥ अर्थेत इत्यर्थऽ इतः। ओजस्वतीः। आपः। परिवाहिणीः। प
रिवाहिनीरिति परिऽवाहिनीः। अपां। पतिः। अपां। गर्भः। सूर्यवर्चस इ
ति सूर्यऽवर्चसः। सूर्यत्वचच इति सूर्यऽत्वचः। व्रजक्षित इति व्रजऽक्षितः।

वाश्राः । मंदाः । न्रा क्करीः । जनभृत इति जनऽभृतः । विश्वभृत इति विश्वऽ
भृतः । नैष्ठाः । आपः । स्वाराज्ञीः । स्वराज्ञीरिति स्वऽराज्ञीः । स्थ । राष्ट्रदा इति
राष्ट्रऽदाः । राष्ट्रं । अमुष्मै । दत्त ॥७॥ सं । मधुमतीरिति मधुऽमतीः । मधुमती
भिरिति मधुमतीभिः । पृच्यतां । महि । क्षत्रं । क्षत्रियाय । वन्वानाः । अनाधृ
ष्टाः । सीदत । सहऽओजसः । महि । क्षत्रं । क्षत्रियाय । दधतीः ॥८॥ सविता । त्वा ।
प्रसवानामिति प्रऽसवानां । सुवतां । अग्निः । गृहपतीनामिति गृहऽपतीनां ।
सोमः । वनस्पतीनां । बृहस्पतिः । वाचे । इंद्रः । ज्यैष्ठ्याय । रुद्रः । पशूनां । मित्रः ।
सत्त्याय । वरुणः । धर्मपतीनामिति धर्मऽपतीनां ॥९॥ इमं । देवाः । असपत्नं ।

सुवध्वं। महते। क्षत्राय। महते। ज्यैष्ठ्याय। इमं। अमुं। अमुष्य। पुत्रं। अमुष्याः।
पुत्रं। अस्यै। विशे॥ [illegible] ॥ एषः। वः। कुरवः। राजा। एषः। वः। पंचालाः। राजा। सो
मः। अस्माकं। ब्राह्मणानां। राजा॥११॥ सोमस्य। त्विषिः। असि। अग्नये। स्वा
हा। सोमाय। सवित्रे। सरस्वत्यै। पूष्णे। बृहस्पतये॥१२॥ इंद्राय। अंशाय।
श्लोकाय। घोषाय। भगाय। अर्यम्णे। अनिभृष्टमित्यनिऽभृष्टं। असि। वाचः।
बंधुः। तपोजा इति तपःऽजाः। सोमस्य। दात्रं। असि। स्वाहा। राजस्व इति राजःऽ
स्वः॥१३॥ सधमाद इति सधऽमादः। द्युम्निनीः। आपः। एताः। अनाधृष्टाः। अ
पस्यः। वसानाः॥ पस्त्यासु। चक्रे। वरुणः। सधस्थमिति सधऽस्थं। अपां॥

त्रिःश्रुः। मातृतमास्थिति मातृऽतमाः। तमास्तु। अंतरिक्षंतेः॥१४॥ क्षत्रस्य। उल्वं।
जरायु। नाभिः। योनिः। इंद्रस्य। वार्त्रघ्नमिति वार्त्रऽघ्नं। असि। त्वया। अयं। वृ
त्रं। वध्यात्। मित्रस्य। असि वरुणस्य। असि॥१५॥ रुजा। दृवा। क्षुमा। पात। ए
नं। प्रांचं। प्रत्यंचं। तिर्यंचं। दिग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः। पात॥१६॥ आविः। मर्याः। आवि
त्त इत्याऽवित्तः। अग्निः। गृहपतिरिति गृहऽपतिः। इंद्रः। वृद्धश्रवा इति वृद्ध
श्रवाः। पूषा। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। आवित्ता इत्याऽवित्तौ। मित्रावरुणौ। धृ
तव्रता इति धृतऽव्रतौ। आवित्ते इत्याऽवित्ते। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी॥
विश्वशंभू इति विश्वऽशंभू। आवित्ते त्याऽवित्ता। अदितिः। उरुशर्मेत्युरुऽशर्मा॥

॥४॥

॥१७॥ अवैष्टा इत्यवऽइष्टाः । दंदशूकाः । प्राचीं । आ । रोह । गायत्री । त्वा । अव
तु । रथंतरमिति रथंऽतरं । साम । त्रिवृदिति त्रिऽवृत् । स्तोमः । वसंतः । ऋतुः ।
ब्रह्म । द्रविणं ॥१८॥ दक्षिणां । आ । रोह । त्रिष्टुप् । त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप् । त्वा । अ
वतु । बृहत् । साम । पंचदश इति पंचऽदशः । स्तोमः । ग्रीष्मः । ऋतुः । क्षत्रं ।
द्रविणं ॥१९॥ प्रतीचीं । आ । रोह । जगती । त्वा । अवतु । वैरूपं । साम । सप्तदश
इति सप्तऽदशः । स्तोमः । वर्षाः । ऋतुः । विट् । द्रविणं ॥२०॥ उदीचीं । आ । रोह ।
अनुष्टुप् । अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप् । त्वा । अवतु । वैराजं । साम । एकविंश इ
त्येकऽविंशः । स्तोमः । शरत् । ऋतुः । फलं । द्रविणं ॥२१॥ ऊर्ध्वां । आ । रो

॥५॥

हा। पङ्क्तिः। त्वा। अवतु। शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते। सामनी इति साम
नी। त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ। त्रिनवत्रयस्त्रिꣳशाविति त्रिनवत्रयस्त्रिꣳशौ।
स्तोमौ। हेमंतशिशिरौ। ऋतूइत्यृतू। वर्चः। द्रविणं। प्रत्यस्तमिति प्रतिऽअ
स्तं। नमुचेः। शिरः।।१३।। सोमस्य। त्विषिः। असि। तवेवेति तवऽइव। मे। त्वि
षिः। भूयात्।। मृत्योः। पाहि। ओजः। सहः। अमृतं। असि।।१४।। हिरण्यरू
पाइति हिरण्यऽरूपौ। उषसः। विरोकइति विऽरोके। उभौ। इंद्रौ। उत्। इतः।
सूर्यः। च। आ। रोहतं। वरुण। मित्र। गर्त्तं। ततः। चक्षाथां। अदितिं। दितिं।
च। मित्रः। असि। वरुणः। असि।।१५।। सोमस्य। त्वा। द्युम्नेन। अभि। सिंचा

॥८५॥ मि। अग्नेः। भ्राजसा। सूर्यस्य। वर्चसा। इंद्रस्य। इंद्रियेण। मरुतां। ओजसा।
क्षत्राणां। क्षत्रपतिरिति क्षत्रऽपतिः। एधि। अति। दिद्यून्। पाहि। जानेराज्या
येति जानेऽराज्याय॥२५॥ प्रपर्वतस्य। वृषभस्य। पृष्ठात्। नावः। चरंति।
स्वसिचइति स्वऽसिचः। इयानाः॥ ताः। आ। अववृत्रन्। अधराक्। उदक्।
ताः। अहिं। बुध्न्यं। अनु। रीयमाणाः॥ विष्णोः। विक्रमेणमिति विऽक्रमेणं। वि
क्रांतमिति विऽक्रांतं। क्रांतं। असि॥२६॥ प्रजापतइति प्रजाऽपते। न। त्वत्। एता
नि। अन्यः। विश्वा। रूपाणि। परि। ता। बभूव॥ यत्कामा इति यत्ऽकामाः। ते। जु
हुमः। तत्। नः। अस्तु। वयं। स्याम। पतयः। रयीणां॥२७॥ रुद्र। यत्। ते। क्रवि। ॥८५

परं। नाम। तस्मै। हुतं। असि। यमेष्टमि यमऽइष्टं। असि। स्वाहा॥ २८॥ इंद्रस्य।
वज्रः। असि। मित्रावरुणयोः। त्वा। प्रशास्त्रोरिति प्रऽशास्त्रोः। प्रशिषेति
प्रऽशिषा। युनज्मि। अव्यथायै। त्वा। स्वधायै। त्वा। अरिष्टः। फल्गुनः। मरुतां।
प्रसवेनेति प्रऽसवेन। जय। आपाम। मनसा। सं। इंद्रियेण॥ २९॥ मा। ते। इंद्र।
ते। वयं। तुराषाट्। अयुक्तासः। अब्रह्मता। वि। दसाम॥ तिष्ठ। रथं। अधि।
यत्। वज्रहस्तेति वज्रऽहस्त। आ। रश्मीन्। देव। युवसे। स्वश्वानिति
सुऽअश्वान्॥ ३०॥ अग्नये। गृहपतय इति गृहऽपतये। स्वाहा। सोमाय।
वनस्पतये। इंद्रस्य। इंद्रियाय। मरुतां। ओंजसे। पृथिवि। मातः। मा। मा। हिंसीः

॥६॥ मो इति मो । अहं । वां ॥ २३ ॥ हंसः । शुचिषत् । शुचिसदिति शुचिऽसत् । वसुः ।
अंतरिक्षसदित्यंतरिक्षऽसत् । होता । वेदिषत् । वेदिसदिति वेदिऽसत् । अ
तिथिः । दुरोणसदिति दुरोणऽसत् ॥ नृषत् । नृसदिति नृऽसत् । वरस
दिति वरऽसत् । ऋतसदित्यृतऽसत् । व्योमसदिति व्योमऽसत् । अब्जा इत्य
प्ऽजाः । गोजा इति गोऽजाः । ऋतजा इत्यृतऽजाः । अद्रिजा इत्यद्रिऽजाः । ऋ
तं । बृहत् ॥ २४ ॥ इयत् । असि । आयुः । असि । आयुः । मे । देहि । युङ् । असि ।
वर्चः । असि । वर्चः । मे । देहि । ऊर्क् । असि । ऊर्जं । मयि । धेहि । इंद्रस्य । वां ।
बाहू इति बाहू । वीर्यकृता इति वीर्यऽकृतौ । उपावहरामीत्युपऽअवहरामि । ॥६॥

॥२३॥ स्योना। असि। सुषदा। सुसदेति सुऽसदा। क्षत्रस्य। योनिः। असि। स्यो
नां। आ। सीद। सुषदां। सुसदामिति सुऽसदां। क्षत्रस्य। योनिं। आ। सीद॥
॥२४॥ नि। ससाद। धृतव्रत इति धृतऽव्रतः। वरुणः। पस्त्यासु। आ॥ सा
म्राज्यायेति साम्ऽराज्याय। सुक्रतुरिति सुऽक्रतुः॥२५॥ अभिभूरित्यभि
ऽभूः। असि। अपीनां। एताः। ते। पञ्च। दिशः। कल्पन्तां। ब्रह्मन्। त्वं। ब्रह्मा। अ
सि॥२६॥ सविता। असि। सत्यप्रसव इति सत्यऽप्रसवः। वरुणः। सत्यौ
जा इति सत्यऽओजाः। इंद्रः। विश्वौजाः। रुद्रः। सुशेव इति सुऽशेवः॥२७॥
प्रियंकरेति प्रियंऽकर। श्रेयस्कर। श्रेयःकरेति श्रेयःऽकर। भूयस्कर। भूयः

॥८॥ कुरेति न्हृयः ऽ करा। इंद्रस्य। वज्रः। असि। तेन। मे। रध्य। २६। अग्निः। पृथुः।
धर्म्मणः। पतिः। जुषाणः। अग्निः। पृथुः। धर्म्मणः। पतिः। आज्यस्य। हविषः।
वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृताऽइति स्वाहाऽकृताः। सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः।
यतध्वं। सजातानामिति सऽजातानां॥ मध्यमेष्ठ्याय। मध्यमेस्थ्यायेति म
ध्यमेऽस्थ्याय॥ २७॥ सवित्रा। प्रसवित्रेति प्रऽसवित्रा। सरस्वत्या। वाचा।
त्वष्ट्रा। रूपैः। पूष्णा। पशुभिरिति पशुऽभिः। इंद्रेण। अस्मे। २८। बृहस्प
तिना। ब्रह्मणा। वरुणेन। ओजसा। अग्निना। तेजसा॥ सोमेन। राज्ञा। ॥८॥
विष्णुना। देवतया॥ दशम्या। इमं। यज्ञं। वितुं। आत्र नानि॥ २९॥ अग्नि

न्यामि सश्विऽभ्यां। पच्यस्व। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्ण इति सुऽत्राम्णे। प
च्यस्व॥ वायोः। पूतः। पवित्रेण। प्रत्यङ्। सोमः। अतिस्रुत इत्यतिऽस्रुतः॥
इंद्रस्य। युज्यः। सखा॥ ॥ कुवित्। अंग। यवमंत इति यवऽमंतः। यवं।
चित्। यथा। दांति। अनुपूर्वमित्यनुऽपूर्वं। वियूयेति विऽयूय। इहेहेतीहऽइ
ह। एषां। कृणुहि। भोजनानि। ये। बर्हिषः। नमोउक्तिमिति नमःऽउक्तिं। न।
जग्मुः॥ अश्वि॰ न्यामि साश्विऽभ्यां। त्वा। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्ण इति सुऽत्रा
म्णे॥ ॥ युवं। सुरामं। अश्विना। नमुचौ। आसुरे। सचा॥ विपिपानेति विऽ
पिपाना। शुभः। पती इति पती। इंद्रं। कर्मस्विति कर्मऽसु। आवतं॥ ॥ पु

त्रमिमिवेतिपुत्रंऽइव।पितरौ।अश्विना।उभा।इंद्र।आवथुः।काव्यैः।दंसनाभिः।यत्।सुरामं।वि।अपिबः।शचीभिः।सरस्वती।त्वा।मघवन्निति मघऽवन्।अभिष्णक्।।३४।। इतिपदपाठेसंहितायांएकादशोध्यायः।। ।।समाप्तः।। ।।श्री।। हरिः।।ॐ।।युंजानः।प्रथमं।मनः।सविता।धियः।अग्नेः।ज्योतिः।निचाय्येतिनिऽचाय्य।पृथिव्याः।अधि।आ।अभरत्।।१।।युक्तेन।मनसा।वयं।देवस्य।सवितुः।सवे।।स्वर्ग्यायेतिस्वःऽग्याय।शक्त्या।।२।।युक्त्वाय।सविता।देवान्।स्वः।यतः।धिया।दिवं।।बृहत्।ज्योतिः।करिष्यतः।सविता।प्र।सुवाति।तान्।।३।।युजे।वां।ब्रह्म।

तत्वाय।

पूर्व्यं। नमोभिरिति नमःऽभिः। वि। श्लोकः। एतु। पथ्येवेति पथ्याऽइव। सूरेः।
शृण्वंतु। विश्वे। अमृतस्य। पुत्राः। आ। ये। धामानि। दिव्यानि। तस्थुः।।५।।
यस्य। प्रयाणं। प्रयानमिति प्रऽयानं। अनु। अन्ये। इत्। ययुः। देवाः। देव
स्य। महिमानं। ओजसा। यः। पार्थिवानि। विममइति विऽममे। सः। एतशः।
रजांसि। देवः। सविता। महित्वनेति महिऽत्वना।।६।। देव। सवितरिति स
वितः। प्र। सुव। यज्ञं। प्र। सुव। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं। भगाय।। दिव्यः। गं
धर्वः। केतपूरिति केतऽपूः। केतं। नः। पुनातु। वाचः। पतिः। वाचं। नः। स्वद
तु।।७।। इमं। नः। देव। सवितः। यज्ञं। प्र। नय। देवाव्यमिति देवऽअव्यं। सखि

विदमिति सऽविऽविदं । सत्राजितमिति सत्राऽजितं । धनजितमिति धनंऽ
॥८॥ जितं । स्वर्जितमिति स्वःऽजितं ॥ ऋचा । स्तोमं । सं । अर्द्धय । गायत्रेण । रथं
तरमिति रथंऽतरं । बृहत् । गायत्रवर्त्तनीति गायत्रऽवर्त्तनि । स्वाहा ॥७॥ आ ।
ददे । गायत्रेण । छंदसा । अंगिरस्वत् । पृथिव्याः । सधस्थादिति सधऽस्थात् ।
अग्निं । पुरीष्यं । अंगिरस्वत् । आ । भर । त्रैष्टुभेन । त्रैस्तुभेने नेति त्रैस्तुभेन ।
छंदसा । अंगिरस्वत् ॥८॥ अभ्रिः । असि । नारी । असि । त्वया । वयं । अग्निं ।
शकेम । खनितुं । सधस्थइति सधऽस्थे । आ । जागतेन । छंदसा । अंगिर
स्वत् ॥९॥ हस्ते । आधायेत्याऽधाये । सविता । बिभ्रत् । अभ्रिं । हिरण्ययीं ॥ ॥९॥

अग्नेः। ज्योतिः। निचाय्येतिनिऽचाय्य। पृथिव्याः। अधि। आ। अभरत्।
आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभेन। छंदसा। अंगिरस्वत्॥१०॥ प्रतू
र्त्तमिति प्रऽतूर्त्तं। वाजिन्। आ। द्रव। वरिष्ठां। अनु। संवतमितिसंऽवतं॥ दि
वि। ते। जन्म। परमं। अंतरिक्षे। तव। नाभिः। पृथिव्यां। अधि। योनिः। इत्।
११॥ युंजाथां। रासभं। युवं। अस्मिन्। यामे। वृषण्वसूइति वृषण्ऽवसू। अ
ग्निं। भरंतं। अस्मयुमित्यस्मऽयुं॥१२॥ योगेयोगइति योगेऽयोगे। तवस्तर
मिति तवःऽतरं। वाजेवाजइति वाजेऽवाजे। हवामहे॥ सखायः। इंद्रं। ऊत
ये॥१३॥ प्रतूर्वन्निति प्रऽतूर्वन्। आ। इहि। अवक्रामन्नित्यवऽक्रामन्। अशस्तीः

॥१०॥

स्तीः। रुद्रस्य। गाणपत्यमिति गाणऽपत्यं। मयोभूरिति मयःऽभूः। आऽइ
हि। उरु। अंतरिक्षं। वि। इहि। स्वस्तिगव्यूतिरिति स्वस्तिऽगव्यूतिः। अभ
या। नि। कृण्वन्। पूष्णा। सयुजेति सऽयुजा। सह। १४। पृथिव्याः। सधस्था
दिति सधऽस्थात्। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। आ। भर। अच्छ। इमः। भ
रिष्यामः। १५। अनु। अग्निः। उषसां। अग्रं। अख्यत्। अनु। अहानि।
प्रथमः। जातवेदा इति जातऽवेदाः। अनु। सूर्यस्य। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा। च।
रश्मीन्। अनु। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। आ। ततंथ। १६। आग
त्येत्याऽगत्य। वाजी। अध्वानं। सर्वाः। मृधः। वि। धूनुते। अग्निं। सधस्थ

॥१०॥

इतिसधऽस्थे। महति। चक्षुषा। नि। चिकीषते॥१७॥ आक्रम्येत्याऽक्रम्य।
वाजिन्। पृथिवीं। अग्निं। इच्छ। रुचा। त्वं॥ भूम्याः। वृत्वाय। नः। ब्रूहि। य
तः। खनेम। तं। वयं॥१८॥ द्यौः। ते। पृष्ठं। पृथिवी। सधस्थमिति सधऽस्थं।
आत्मा। अंतरिक्षं। समुद्रः। योनिः॥ विख्यायेति विऽख्याय। चक्षुषा। त्वं।
अभि। तिष्ठ। पृतन्यतः॥१९॥ उत्। क्राम। महते। सौभगाय। अस्मात्। आ
स्थानादित्याऽस्थानात्। द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः। वाजिन्॥ वयं। स्या
म। सुमताविति सुऽमतौ। पृथिव्याः। अग्निं। खनंतः। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अ
स्याः॥२०॥ उत्। अक्रमीत्। द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः। वाजी। अर्वा। अ

॥१२॥ करिस्यकः। सुऽलोकं॥ सुकृतमिति सुऽकृतं। पृथिव्यां॥ ततः। खनेम। सुप्र
तीकमिति सुऽप्रतीकं। अग्निं। स्वरिति स्वः। रुहाणाः। अधि। नाकं। उत्तम
मित्युत्ऽतमं॥ २१॥ आ। त्वा। जिघर्मि। मनसा। घृतेन। प्रतिक्षियंतमिति
प्रतिऽक्षियंतं। भुवनानि। विश्वा॥ पृथुं। तिरश्चा। वयसा। बृहतं। व्यचिष्ठं। अ
न्नैः। रभसं। दृशानं॥ २२॥ आ। विश्वतः। प्रत्यंचं। जिघर्मि। अरक्षसा। मन
सा। तत्। जुषेत॥ मर्यश्रीरिति मर्यऽश्रीः। स्पृहयद्वर्ण इति स्पृहयत्ऽवर्णः।
अग्निः। न। अभिमृश इसभिऽमृशे। तन्वा। जर्भुराणः॥ २३॥ परि। वाजऽप
तिरिति वाजऽपतिः। कविः। अग्निः। हव्यानि। अक्रमीत्॥ दधत्। रत्नानि। ॥११॥

घ्रुषै॥२४॥ परि। त्वा। अग्ने। पुरं। वयं। विप्रं। सहस्य। धीमहि॥ धृषद्व
र्णमिति धृषत्वर्णं। दिवेदिव इति दिवेऽदिवे। भेत्तारं। भंगुरावतः॥ भंगु
रवत इति भंगुरऽवतः॥२५॥ त्वं। अग्ने। द्युभिरिति द्युऽभिः। आशुशुक्ष
णिः। अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। अश्मनः। परि। वनेभ्यः। ओषधीभ्यः। नृणां। नृ
पत इति नृऽपते। जायसे। शुचिः॥२६॥ पृथिव्याः। सधस्थादिति सधऽ
स्थात्। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। खनामि। ज्योतिष्मंतं। त्वा। अग्ने।
सुप्रतीकमिति सुऽप्रतीकं। अजस्रेण। भानुना। दीद्यतं॥ शिवं। प्रजाभ्य
इति प्रऽजाभ्यः। अहिंसंतं। पृथिव्याः। सधस्थादिति सधऽस्थात्। अग्निं।

पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। भव नामः॥२७॥ अपां। पृष्ठं। असि। योनिः। अग्नेः।
समुद्रं। अभितः। पिन्वमाने॥ वर्द्धमानः। महान्। आ। च। पुष्करे। दिवः। मा
त्रया। वरिम्णा। प्रथस्व॥२८॥ शर्म। च। स्थः। वर्म। च। स्थः। अछिद्रे इत्यछि
द्रे। बहुले इति बहुले। उभे इत्युभे॥ व्यचस्वतीइतीव्यचस्वती। संवसा
थां। भृतं। अग्निं। पुरीष्यं॥२९॥ सं। वसाथां। स्वर्विदितिस्वः ऽविदा। समी
ची इति समीची। उरसा। त्मना। अग्निं। अंतः। भरिष्यंतीइति भरिष्यंती।
ज्योतिष्मंतं। अजस्रं। इत्। पुरीष्यः। असि। विश्वभरा इति विश्वऽभराः।
अथर्वा। त्वा। प्रथमः। निः। अमर्थत्। अग्ने॥३०॥ त्वां। अग्ने। पुष्करात्। अधि

अधि।अथर्वा।निः।अमंथत्।मूर्ध्नः।विश्वस्य।वाघतः।।३२।।तं।ऊं इ
सं।त्वा।दध्यङ्।ऋषिः।पुत्रः।ईधे।अथर्वणः।वृत्रहणं।वृत्रहनमिति
वृत्रऽहनं।पुरंदरमिति पुरंऽदरं।।३३।।तं।ऊं इसं।त्वा।पाथ्यः।वृषा।सं।ई
धे।दस्युहंतममिति दस्युहन्ऽतमं।धनंजयमिति धनंऽजयं।रणेरण इ
ति रणेऽरणे।।३४।।सीद।होतरिति होतः।स्वे।ऊं इसं।लोके।चिकित्वान्।
सादय।यज्ञं।सुकृतस्येति सुऽकृतस्य।योनौ।देवावीरिति देवऽअवीः।देवा
न्।हविषा।यजासि।अग्ने।बृहत्।यजमाने।वयः।धाः।।३५।।नि।होता।हो
तृषदने।होतृसदन इति होतृऽसदने।विदानः।त्वेषः।दीदिवानिति दीदिऽ

॥११३॥ वान्। असदत्। सुदक्षइतिसुऽदक्षः॥ अदब्धव्रतप्रमतिरित्यदब्धव्रतऽ
प्रमतिः। वसिष्ठः। सहस्रंभरइतिसहस्रंऽभरः। शुचिजिह्वइतिशुचिऽजि
ह्वः। अग्निः॥ ३५॥ संसीदस्व। महान्। असि। शोचस्व। देववीतमइतिदे
मः वऽवीतमः। वि। धूमं। अग्ने। अरुषं। मियेध्य। सृज। प्रशस्तेतिप्रऽशस्त। द
र्शतं॥ ३६॥ अपः। देवीः। उप। सृज। मधुमतीरितिमधुऽमतीः। अयक्ष्मा
य। प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः॥ तासां। आस्थानादित्याऽस्थानात्। उत्। जि
हतां। ओषधयः। सुपिप्पलाइतिसुऽपिप्पलाः॥ ३७॥ संते। वायुः। मातरि ॥११३॥
श्वा। दधातु। उत्तानायाः। हृदयं। यत्। विकस्तमितिविऽकस्तं॥ यः। देवानां।

चरसि। प्राणथैन। कस्मै। देव। वषट्। अस्तु। तुभ्यं॥ २८॥ सुजात इति सुऽजा
तः। ज्योतिषा। सह। शर्म। वरूथं। आ। असदत्। स्वरिति स्वः। वासः। अग्ने।
विश्वरूपमिति विश्वऽरूपं। सं। व्ययस्व। विभावसो इति विभाऽवसो॥ २९॥
उत्। ऊं इति। तिष्ठ। स्वध्वरेति सुऽअध्वर। अव। नः। देव्या। धिया। दृशे। च।
भासा। बृहता। सुशुक्वनिरिति सुऽशुक्वनिः। आ। अग्ने। याहि। सुशस्ति
भिरिति सुऽशस्तिऽभिः॥ ३०॥ ऊर्ध्वः। ऊं इति। सु। नः। ऊतये। तिष्ठ। देवः। न।
सविता। ऊर्ध्वः। वाजस्य। सनिता। यत्। अंजिभिरित्यंजिऽभिः। वाघद्भि
रिति वाघत्ऽभिः। विह्वयामह इति विऽह्वयामहे॥ ३१॥ सः। जातः। गर्भः।

॥१४॥ असि।रोदस्योः।अग्ने।चारुः।विभृंत इति विभृंतः।ओंषधीषु॥चित्रः।शि
२५१ शुः।ँ तमांसि।अक्तून्।प्र।मातृभ्य इति मातृऽभ्यः।अधि।कनिक्रदत्।गाः॥
।४३।स्थिरः।भव।वीड्वंग इति वीडुऽअंगः।आशुः।भव।वाजी।अर्वन्॥
पृथुः।भव।सुषदः।सुसद इति सुऽसदः।त्वं।अग्नेः।पुरीषवाहणः।पुरीष
वहन इति पुरीषऽवाहनः॥४४॥शिवः।भव।प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः।मानु
षीभ्यः।त्वं।अंगिरः॥मा।द्यावा पृ।थिवी इति द्यावापृथिवी।अभि।शोचीः।
मा।अंतरिक्षं।मा।वनस्पतीन्॥४५॥प्र।एतु।वाजी।कनिक्रदत्।नानद ॥१४॥
१५ त्।रासभः।त्वा॥भरन्।अग्निं।पुरीष्यं।मा।पादि।आयुषः।पुरा॥४६॥वृषा

अग्निं।वृषणं।भरन्।अपां।गर्भं।समुद्रियं।अग्ने।आ।याहि।वीतये॥ऋतं।स
त्यं।ऋतं।सत्यं।अग्निं।पुरीष्यं।अंगिरस्वत्।भरामः॥६॥ओषधयः।प्रति।
मोदध्वं।अग्निं।एतं।शिवं।आयंतमित्याऽयंतं।अभि।अत्र।युष्माः॥व्यस्य
न्निति वि ऽ अस्यन्।विश्वाः।अनिराः।अमीवाः॥निषीदन्।निषीदन्निति नि ऽ
सीदन्।नः।अप।दुर्मतिमिति दुः ऽ मतिं।जहि॥७॥ओषधयः।प्रति।गृ
भ्णीत।पुष्पवतीरिति पुष्प ऽ वतीः।सुपिप्पला इति सु ऽ पिप्पलाः।अयं।
वः।गर्भः।ऋत्वियः।प्रत्नं।सधस्थमिति सध ऽ स्थं।आ।असदत्॥८॥
वि।पाजसा।पृथुना।शोशुचानः।बाधस्व।द्विषः।रक्षसः।अमीवाः॥

सुशर्मण इतिसुऽशर्मणः। बृहतः। शर्मणि। स्थां। अग्नेः। अहं। सुहवस्ये
तिसुऽहवस्य। प्रणीतौ। प्रनीताइति प्रनीतौ॥४९॥ आपः। हि। स्थ। मयोभु
वइति मयःऽभुवः। ताः। नः। ऊर्जे। दधातन॥ महे। रणाय। चक्षसे॥५०॥
यः। वः। शिवतम इतिशिवऽतमः। रसः। तस्य। भाजयत। इह। नः। उशती
रिव उशतीःऽइव। मातरः॥५१॥ तस्मै। अरं। गमाम। वः। यस्य। क्षयाय।
जिन्वथ। आपः। जनयथ। च। नः॥५२॥ मित्रः। संसृज्येतिसंऽसृज्य। पृ
थिवीं। भूमिं। च। ज्योतिषा। सह। सुजातमितिसुऽजातं। जातवेदसमि
तिजातऽवेदसं। अयक्ष्माय। त्वा। सं। सृजामि। प्रजाभ्य इतिप्रऽजाभ्यः॥५३॥

रुद्राः। संसृज्येतिसंऽसृज्य। पृथिवीं। बृहत्। ज्योतिः। सं। ईधिरे। तेषां।
भानुः। अजस्रः। इत्। शुक्रः। देवेषु। रोचते॥ ५४॥ संसृष्टामितिसंऽसृष्टां।
वसुभिरितिवसुऽभिः। रुद्रैः। धीरैः। कर्मण्यां। मृदं॥ हस्ताभ्यां। मृद्वीं। कृत्वा।
सिनीवाली। कृणोतु। तां॥ ५५॥ सिनीवाली। सुकपर्देतिसुऽकपर्दा। सुकुरी
रेतिसुऽकुरीरा। स्वौपशेतिसुऽऔपशा॥ सा। तुभ्यं। अदिते। महि। आ। उ अ
खां। दधातु। हस्तयोः॥ ५६॥ उखां। कृणोतु। शक्त्या। बाहुभ्यामितिबाहुऽभ्यां।
अदितिः। धिया॥ माता। पुत्रं। यथा। उपस्थइत्युपऽस्थे। सा। अग्निं। बिभ
र्तु। गर्भे। आ॥ ५७॥ मखस्य। शिरः। असि। वसवः। त्वा। कृण्वंतु। गायत्रेण।

॥३६॥

छंदसा। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। असि। पृथिवी। असि। धारय। मयि। प्रजामि
ति प्रऽजां। रायः। पोषं। गौपत्यं। सुवीर्यमिति सुऽवीर्यं। सजातानिति सुऽ
जातान्। यजमानाय। रुद्राः। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैऽस्तुभेन। अंतरिक्षं।
आदित्याः। जागतेन। द्यौः। विश्वे। त्वा। देवाः। वैश्वानराः। कृण्वंतु। आनु
ष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभेन। छंदसा। अंगिरस्वत्। ध्रुवा।
असि। दिशः। असि। अदित्यै। रास्ना। असि। अदितिः। ते। बिलं। गृह्णा
तु॥५८॥ कृत्वाय। सा। महीं। उखां। मृन्मयीमिति मृत्ऽमयीं। योनिं। अ
ग्नये॥ पुत्रेभ्यः। प्र। अयच्छत्। अदितिः। श्रपयान्। इति॥५९॥ वसवः। त्वा।

॥३५॥

धूपयंतु। गायत्रेण। छंदसा। अंगिरस्वत्। रुद्राः। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रै
स्तुभेन। आदित्याः। जागतेन। विश्वे। त्वा। देवाः। वैश्वानराः। धूपयंतु। आनु
ष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुः स्तुभेन। छंदसा। अंगिरस्वत्। इंद्रः। वरुणः।
विष्णुः। त्वा। धूपयंतु॥ ६०॥ अदितिः। त्वा। देवी। विश्वदेव्यावती। विश्वदेव्यव
तीति विश्वदेव्यऽवती। पृथिव्याः। सधस्थ इति सधऽस्थे। अंगिरस्वत्। खन
तु। अवट॥ ६१॥ देवानां। त्वा पत्नीः। देवीः। विश्वदेव्यावतीः। विश्वदेव्यव
तीरिति विश्वऽदेव्यऽवतीः। पृथिव्याः। सधस्थ इति सधऽस्थे। अंगिरस्वत्।
दधतु। उखे। धिषणाः। अभि। इंधतां। वरूत्रीः। श्रपयंतु। ग्नाः। पचंतु। ऽ

२८

॥१८॥ नेयः। अछिन्नपत्राः। इत्यछिन्नऽपत्राः॥ ६२॥ मित्रस्य। चर्षणीधृतः। चर्षणिधृत
इति चर्षणिऽधृतः। अवः। देवस्य। सा। नसि। द्युम्नं। चित्रं श्रवस्तममिति चित्र[illegible]
वःऽतमं॥ ६३॥ देवः। त्वा। सविता। उत्। वपतु। सुपाणिरिति सुऽपाणिः। स्वंगु
र रितिसुऽअंगुरिः। सुबाहुरितिसुऽबाहुः। उत। त्मन्या॥ अव्यथमाना। पृथि
व्यां। आशाः। दिशाः। आ। पृण॥ ६४॥ उत्थाय। बृहती। भव। उत्। ऊं इति। ति
ष्ठ। ध्रुवा। त्वं। मित्र। एतां। ते। उखां। परि। ददामि। अभित्त्यै। एषा। मा। भेदि॥
वसवः। त्वा। आ। छृंदंतु॥ ६५॥ आकूतिमि साऽकूतिं। अग्निं। प्रयुजमिति
प्रऽयुजं। स्वाहा। मनः। मेधां। चित्तं। विज्ञातमिति विऽज्ञातं। वाचः। विधृतिमि

॥१८

तिविःधइति । अग्निं । प्रयुजमिति प्रःयुजे । स्वाहा । प्रजापतयइति प्रजाःपतये ।
मनवे । अग्नये । वैश्वानराय ॥ ६६ ॥ मा । सु । भित्थाः । मा । सु । रिषः । अंब । धृष्णु ।
वीरयस्व । सु ॥ अग्निः । च । इदं । करिष्यथः ॥ ६७ ॥ दृंहस्व । देवि । पृथिवि । स्व
स्तये । आसुरी । माया । स्वधया । कृता । असि ॥ जुष्टं । देवेभ्यः । इदं । अस्तु । ह
व्यं । अरिष्टा । त्वं । उत् । इहि । यज्ञे । अस्मिन् ॥ ६८ ॥ द्रन्नइति द्रुःअन्नः । स
र्पिरासुतिरिति सर्पिःःआसुतिः । प्रत्नः । होता । वरेण्यः । सहसः । पुत्रः । अ
द्भुतः ॥ ६९ ॥ परस्याः । अधि । संवतइति संःवतः । अवरान् । अभि । आ । त
र ॥ यत्र । अहं । अस्मि । तान् । अव ॥ ७० ॥ परमस्याः । परावतइति पराःवतः ।

॥१८॥ रोहिदश्व इति रोहित्ऽअश्वः। इहि। आ। गहि। पुरीष्य। पुरुप्रिय इति पुरुऽ
प्रियः। अग्ने। त्वं। तर। मृधः॥७१॥ यत्। अग्ने। कानि। कानि। चित्। आ। ते। दारू
णि। दध्मसि॥ सर्वं। तत्। अस्तु। ते। घृतं। तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य॥७२॥ यत्।
अत्ति। उपजिह्विकेत्युपऽजिह्विका। यत्। वम्रः। अतिसर्पतीत्यतिऽसर्पति। ४पं
सर्वं। तत्। अस्तु। ते। घृतं। तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य॥७३॥ अहरहरित्यहःऽअहः।
अप्रयावमित्यप्रऽयावं। भरंतः। अश्वायेवेत्यश्वायऽइव। तिष्ठते। घा
सं। अस्मै। रायः। पोषेण। सं। इषा। मदंतः। अग्ने। मा। ते। प्रतिवेशा इति प्रति ॥२८॥
ऽवेशाः। रिषाम॥७४॥ नाभा। पृथिव्याः। समिधान इति संऽइधाने। अ

ग्ने। रायः। स्पोषाय। बृहते। हवामहे॥ ईरंम्मदमितीरंऽमदं। बृहदुक्थमिति
बृहत्ऽउक्थं। यजत्रं। जेतारं। अग्निं। पृतनासु। सासहिं॥ ससहिमिति सस
हिं॥ ७५॥ याः। सेनाः। अभीत्वरीरित्यभिऽत्वरीः। आव्याधिनीरित्याऽव्याधि
नीः। उगणाः। उत॥ ये। स्तेनाः। ये। च। तस्कराः। तान्। ते। अग्ने। अपि। दधा
मि। आस्ये॥ ७६॥ दंष्ट्राभ्यां। मलिम्लून्। जंभ्यैः। तस्करान्। उत॥ हनुभ्यामि
ति हनुऽभ्यां। स्तेनान्। भगवइति भगऽवः। तान्। त्वं। खाद। सुखादितानिति
सुखाऽदितान्॥ ७७॥ ये। जनेषु। मलिम्लवः। स्तेनासः। तस्कराः। वने। ये।
कक्षेषु। अघायवः। अघयवइत्यघऽयवः। तान्। ते। दधामि। जंभयोः॥ ७८॥

॥१८॥

यः। अस्मभ्यं। अरातीयात्। अरातियादित्यरातिऽयात्। यः। च। नः। द्वेषते।
जनः॥ निंदात्। यः। अस्मान्। धिप्सात्। च। सर्वं। तं। भस्मसा। कुरु॥८०॥
संशितमिति संऽशितं। मे। ब्रह्म। संशितमिति संऽशितं। वीर्यं॥ सं बलं॥
शितमिति संऽशितं। क्षत्रं। जिष्णु। यस्य। अहं। अस्मि। पुरोहितमिति पुरःऽ
हितः॥८१॥ उत्। एषां। बाहू इति बाहू। अतिरं। वर्चः। अथो इत्यथो। बलं॥ उत्।
क्षिणोमि। ब्रह्मणा। अमित्रान्। उत्। नयामि। स्वान्। अहं॥८२॥ अन्नप
तऽइत्यन्नऽपते। अन्नस्य। नः। देहि। अनमीवस्य। शुष्मिणः॥ प्रप्रेति प्रऽप्र।
दातारं। तारिषः। ऊर्जं। नः। धेहि। द्विपद इति द्विऽपदे। चतुष्पदे। चतुःऽप

॥१८॥

द इति चतुः पदे॥ विश्वकर्मण इति विश्व॰ कर्मणे। स्वाहा॥ ८४॥ पुनरितिपुनः।
त्वा। आदित्याः। रुद्राः। वसवः। सं। इंधतां। पुनः। ब्रह्माणः। वसुनीथेतिवसु॰
नीथ। यज्ञैः। घृतेन। त्वं। तन्वं। वर्द्धयस्व। सत्याः। संतु। यजमानस्य। कामाः।
स्वाहा॥ ८५॥ ॥ इति पदपाठे संहितायां एकादशोध्यायः॥ समाप्तः॥ ॥
॥श्री॥ हरिः॥ ॐ मू॥ दृशानः। रुक्मः। उर्व्या। वि। अद्यौत्। दुर्मर्षमिति दुः॰
मर्षं। आयुः। श्रिये। रुचानः॥ अग्निः। अमृतः। अभवत्। वयोभिरिति व
यः॰भिः। यत्। एनं। द्यौः। अजनयत्। सुरेता इति सु॰रेताः॥ १॥ नक्तोषा
सा। नक्तोषसेति। नक्तोसऽषे। समनसेति सऽमनसा। विरूपे इति वि॰रू

पो। धापयेते इति धापयेते। शिशुं। एकं। समीची इति सं॒ऽईची॥ द्यावाक्षामा।
रुक्मः। अंतः। वि। भाति। देवाः। अग्निं। धारयन्। द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः।
॥२॥ विश्वा। रूपाणि। प्रति। मुंचते। कविः। प्र। असावीत्। भद्रं। द्विपद इति द्विऽ
पदे। चतुष्पदे। चतुःपद इति चतुःऽपदे। वि। नाकं। अख्यत्। सविता। वरेण्यः।
अनु। प्रयाणं। प्रयानमिति प्रऽयानं। उषसः। वि। राजति॥३॥ सुपर्ण इति
सुऽपर्णः। असि। गरुत्मान्। त्रिवदिति त्रिऽवृत्। ते। शिरः। गायत्रं। चक्षुः।
बृहद्रथंतरे इति बृहत्ऽरथंतरे। पक्षौ॥४॥ स्तोमः। आत्मा॥ छंदांसि। अ
ङ्गानि। यजूंषि। नाम। साम। ते। तनूः। वामदेव्यमिति वामऽदेव्यं। यज्ञाय

ज्ञियमितियज्ञा ऽ यज्ञियं। पुच्छं। धिष्ण्याः। शफाः॥४॥ सुपर्ण इतिसु ऽ पर्णः।
असि। गरुत्मान्। दिवं। गछ। स्वरिति स्वः। पत। विष्णोः। क्रमः। असि। सपत्न
हेतिसपत्न ऽ हा। गायत्रं। छंदः। आ। रोह। पृथिवीं। अनु। वि। क्रमस्व। अभि
मातिहेत्यभिमाति ऽ हा। त्रैष्टुभं। त्रैस्तुभमिति त्रैस्तु ऽ भं। अंतरिक्षं। अराती
५६सत्र यतः। अरातियतइति ऽ यतः। हंता। जागतं। दिवं। शत्रूयतः। शत्रुयत इ
ति शत्रु ऽ यतः। हंता। आनुष्टुभं। आनुस्तुभमिति आनु ऽ स्तुभं। छंदः। आ। रो
ह। दिशः। अनु। वि। क्रमस्व॥५॥ अक्रंदत्। अग्निः। स्तनयन्निवेति स्तनय
न्। इव। द्यौः। क्षामा। रेरिहत्। वीरुधः। समंजन्निति सं ऽ अंजन्। सद्यः। ज

॥२ वा॥

ज्ञानः । वि । हि । ईं । इन्द्रः । अख्यत् । आ । रोद सी इति रोद सी । भानुना । भाति ।
अंतरिसंतः ॥ ७ ॥ अग्ने । अभ्यावर्त्तिन्नित्यभिऽआवर्त्तिन् । अभि । मा । नि । वर्त्तस्व ।
आयुषा । वर्चसा । प्रजयेति प्रऽजया । धनेन । सन्या । मेधया । रय्या । पोषेण ।
॥ ८ ॥ अग्ने । अंगिरः । शतं । ते । संतु । आवृत इत्याऽवृतः । सहस्रं । ते । उपावृ
त इत्युपऽआवृतः । अध । पोषस्य । पोषेण । पुनः । नः । नष्टं । आ । कृधि । पु
नः । नः । पाहि । अंहसः ॥ १० ॥ सह । रय्या । नि । वर्त्तस्व । अग्ने । पिन्वस्व । धा
रया । विश्वप्स्न्येति विश्वऽप्स्न्या । विश्वतः । परि ॥ ११ ॥ आ । त्वा । अहार्षं । अंतः । अ
भूः । ध्रुवः । तिष्ठ । अविचाचलिरित्यविऽचाचलिः ॥ विशः । त्वा । सर्वाः । वांछंतु
रयिं । आ । कृधि ॥ ९ ॥ पुनः । ऊर्जा । नि । वर्त्तस्व । पुनः । अग्ने । इषा । आयुषा । पुनः । नः ।

॥२ वा॥

मा। त्वत्। राष्ट्रं। अधि। भ्रन्शात्।१२। उत्। उत्तम। मित्युत्ऽतमं। वरुण। पाशं।
अस्मत्। अव। अधमं। वि। मध्यमं। श्रथाय। श्रथयेति श्रथय॥ अथ। वयं। आ
दित्य। व्रते। तव। अनागसः। अदितये। स्याम॥१३॥ अग्रे। बृहन्। उषसां। ऊ
र्ध्वः। अस्थात्। निर्जगन्वानिति निःऽजगन्वान्। तमसः। ज्योतिषा। आ। अ
गात्॥ अग्निः। भानुना। रुशातात्। स्वङ्ग इति सुऽअंङ्गः। आ। जातः। विश्वा। स
मानि। अप्राः॥१४॥ हंसः। शुचिषत्।१५॥ सीद। त्वं। मातुः। अस्याः। उप
स्थ इत्युपऽस्थे। विश्वानि। अग्ने। वयुनानि। विद्वान्॥ मा।एनां। तपसा। मा। अ
र्चिषा। अभि। शोचीः। अंतः। अस्यां। शुक्रज्योतिरिति शुक्रऽज्योतिः। वि। भाहि॥

॥२२॥

॥१६॥ अंतः । अग्ने । रुचा । त्वं । उखायाः । सदने । स्वे । तस्याः । त्वं । हरसा । तपन् ।
जातवेद इति जातऽवेदः । शिवः । भव ॥१७॥ शिवः । भूत्वा । मह्यं । अग्ने । अथो
इत्यथो । सीद । शिवः । शिवः । त्वं ॥ शिवाः । कृत्वा । दिशः । सर्वाः । स्वां । योनिं । इह ।
आ । असदः ॥१८॥ दिवः । परि । प्रथमं । जज्ञे । अग्निः । अस्मत् । द्वितीयं । परि ।
जातवेदा इति जातऽवेदाः ॥ तृतीयं । अप्स्वित्यप्ऽसु । नृमणाः । नृमणा इति नृ ना
मनाः । अजस्रं । इंधानः । एनं । जरते । स्वाधीरिति सुऽआधीः ॥१९॥ विद्म ।
ते । नाम । परमं । गुहा । यत् । विद्म । तं । उत्सं । यतः । आजगंथेत्याऽजगंथ ॥ ॥२२॥
॥२०॥ समुद्रे । त्वा । नृमणाः । नृमना इति नृऽमनाः । अप्स्वित्यप्ऽसु । अंतः ।
+ ३ विद्म । ते । अग्ने । त्रेधा । त्रयाणि । विद्म । ते । धाम । विभृतेति विऽभृता । पुरुत्रेति पुरुऽत्रा ॥

नृचक्षा इति नृऽचक्षाः। ईधे। दिवः। अग्ने। ऊधन्॥ तृतीये। त्वा। रजसि। त
स्थिवांसमिति तस्थिऽवांसं। अपां। उपस्थ इत्युपऽस्थे। महिषाः। अवर्द्ध
न्॥३॥ अक्रंद। दग्निः॥४॥ श्रीणां। उदार इत्युत्ऽआरः। धरुणः। रयीणां। म
नीषाणां। प्रार्पण इति प्रऽअर्पणः। सोमगोपा इति सोमऽगोपाः॥ वसुः। सूनुः।
सहसः। अप्स्वित्यप्ऽसु। राजा। वि। भाति। अग्रे। उषसां। इधानः॥५॥ विश्व
स्य। केतुः। भुवनस्य। गर्भः। आ। रोदसी इति रोदसी। अपृणात्। जायमानः॥
वीळुं। चित्। अद्रिं। अभिनत्। परायन्निति पराऽयन्। जनाः। यत्। अग्निं। अ
यजंत। पंच॥६॥ उशिक्। पावकः। अरतिः। सुमेधा इति सुऽमेधाः। मर्तेषु।

अग्निः। अमृतः। नि। धायि॥ इयर्त्ति। धूमं। अरुषं। भरिभ्रत्। उत्। शुक्रेण। शोचि-
॥२३॥ षा। द्यां। इनक्षन्॥२५॥ दृशानः। रुक्मः॥२६॥ यः। ते। अद्य। कृणवत्। भद्रशो-
च इति भद्रऽशोचे। अपूपं। देव। घृतवंतमिति घृतऽवंतं। अग्ने। प्र। तं। नय।
प्रतरमिति प्रऽतरं। वस्यः। अच्छ। अभि। सुम्नं। देवभक्तमिति देवऽभक्तं। यु-
विष्ठ॥२७॥ आ। तं। भज। सौश्रवसेषु। अग्ने। उक्थउक्थ इत्युक्थेऽउक्थे। आ।
भज। शस्यमाने। प्रियः। सूर्ये। प्रियः। अग्ना। भवाति। उत्। जातेन। भिनद-
त्। उत्। जनित्वैरिति जनिऽत्वैः॥२८॥ त्वां। अग्ने। यजमानाः। अनु। द्यून्। विश्वा॥ ॥२३॥
वसु। दधिरे। वार्याणि॥ त्वया। सह। द्रविणं। इच्छमानाः। व्रजं। गोमंतमिति

गोऽमंतं। तुविऽजातं। वि। वभुः॥२८॥ अस्ता। वि। अग्निः। नरां। सुशेवो वइति सुऽशेवः।
वैश्वानरः। ऋषिभिरिति ऋषिऽभिः॥ सोमगोपाइतिसोमऽगोपाः॥ अद्वेषेइत्यद्वे
षे। द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी। हुवेम। देवाः। धत्त। रयिं। अस्मेइत्यस्मे।
सुवीरमितिसुऽवीरं॥२९॥ समिधाग्निं। दु०॥ उत। हुइस्कं। त्वा। विश्वे। देवाः। अ
ग्ने। भरंतु। चित्तिभिरितिचित्तिऽभिः॥ सः। नः। भव। शिवः। त्वं। सुप्रतीकइतिसुऽप्र
तीकः। विभावसुरितिविऽभावसुः॥३०॥ प्र। इत। अग्ने। ज्योतिष्मान्। याहि।
शिवेभिः। अर्चिभिरित्यर्चिऽभिः। त्वं॥ बृहद्भिरितिबृहत्ऽभिः। भानुभिरितिभा
नुऽभिः। भासन्। मा। हिंसीः। तन्वा॥ प्रजापति इतिप्रऽजाः॥३१॥ अयं। दग्निः।

चि

॥३३॥ प्रप्रेति प्रऽप्र। अयं। अग्निः। भरतस्य। शृण्वे। वि। यत्। सूर्य्यः। न। रोचते। बृ
हत्। भाः। अभि। यः। पुरुं। पृतनासु। तस्थौ। दीदाय। दैव्यः। अतिथिः। शिवः। नः।
॥३४॥ आपः। देवीः। प्रति। गृह्णीत। भस्म। एतत्। स्योने। कृणुध्वं। सुरभौ। उं इत्युं।
लोके॥ तस्मै। नमन्तां। जनयः। सुपत्नीरिति सुऽपत्नीः। मातेवेति माताऽइव।
पुत्रं। बिभृत। अप्सु सप्ऽसु। एनत्॥३५॥ अप्स्वि सप्ऽसु। अग्ने। सधिः।
तव। सः। ओषधीः। अनु। रुध्यसे। गर्भे। सन्। जायसे। पुनरिति पुनः॥३६॥
गर्भः। असि। ओषधीनां। गर्भः। वनस्पतीनां। गर्भः। विश्वस्य। भूतस्य। अग्ने।
गर्भः। अपां। असि॥३७॥ प्रसद्येति प्रऽसद्य। भस्मना। योनिं। अपः। च। पृथि
वीं। अग्ने॥ संसृज्येति संऽसृज्य। मातृभिरिति मातृऽभिः। त्वं। ज्योतिष्मान्। पु

नः। आ। असदः॥ ३८॥ पुनः। आ। सधस्थे। सधऽस्थे। सदनं। अपः। च। पृथिवीं। अ
ग्ने। शेषे। मातुः। यथा। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अंतः। अस्यां। शिवतम इति शिवऽतमः। त
मः॥ ३९॥ पुनः। ऊर्जा॥ ४०॥ सह। रय्या॥ ४१॥ बोध। मे। अस्य। वचसः। यविष्ठ। मंऽ
हिष्ठस्य। प्रभृतस्येति प्रऽभृतस्य। स्वधा। वइति स्वधाऽवः। पीयति। त्वः। अनु।
त्वः। गृणाति। वंदारुः। ते। तन्वं। वंदे। अग्ने॥ ४३॥ सः। बोधि। सूरिः। मघवेति म
घऽवा। वसुपत इति वसुऽपते। वसुदावन्निति वसुऽदावन्। युयोधि। अस्मत्।
द्वेषांऽसि॥ ४४॥ पुनस्त्वा॥ ४५॥ अप। इत। वि। इत। वि। च। सर्पत। अतः। ये। अ
त्र। स्थ। पुराणाः। ये। च। नूतनाः॥ अदात्। यमः। अवसानमित्यवऽसानं। पृथि

व्याः। अक्रन्। इमं। पितरः। लोकं। अस्मै॥४५॥ संज्ञानमिति संऽज्ञानं। असि।
कामधरणमिति कामऽधरणं। मयि। ते। कामधरणमिति कामऽधरणं॥ भूयात्॥
अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः। पुरीषं। असि॥ चितः। स्थ। परिचित इति परिऽचितः। ऊ-
र्ध्वचित इत्यूर्ध्वऽचितः। श्रयध्वं॥४६॥ अयं। सः। अग्निः। यस्मिन्। सोमं। इंद्रः।
सुतं। दधे। जठरे। वावशानः॥ सहस्रियं। वाजं। अत्यं। न। सप्तिं। ससवानिति
ससऽवान्। सन्। स्तूयसे। जातवेद इति जातऽवेदः॥४७॥ अग्ने। यत्। ते। दिवि। व-
र्चः। पृथिव्यां। यत्। ओषधीषु। अप्स्वित्यप्ऽसु। आ। यजत्र। येन। अंतरिक्षं। उ-
रु। आततंथेत्याऽततंथ। त्वेषः। सः। भानुः। अर्णवः। नृचक्षा इति नृऽचक्षाः॥४८॥

अग्ने। दिवः। अर्णं। अच्छ। जिगासि। अच्छ। देवान्। ऊचिषे। धिष्ण्याः। ये॥ याः। रोच रो
ने। परस्तात्। सूर्यस्य। याः। च। अवस्तात्। उपतिष्ठंत इत्युपऽतिष्ठंते। आपः॥
॥४९॥ पुरीष्यासः। अग्नयः। प्रावणेभिः। प्रवणेभिरिति प्रऽवणेभिः। सजोष
सइति सऽजोषसः॥ जुषंतां। यज्ञं। अद्रुहः। अनमीवाः। इषः। महीः॥५०॥ इ
डां। अग्ने। पुरुदंसमिति पुरुऽदंसं। सनिं। गोः। शश्वत्तममिति शश्वत्ऽ
तमं। हवमानाय। साध। स्यात्। नः। सूनुः। तनयः। विजावेति विऽजावा। अग्ने।
साते। सुमतिरिति सुऽमतिः। भूतु। अस्मे इत्यस्मे॥५१॥ अयं। ते।५२॥ चित्। अ
सि। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद। परिचिदितिपरिऽचित्। असि।

॥२६॥ तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद॥५३॥ लोकं। पृण। छिद्रं। पृण। अथो इत्य
थो। सीद। ध्रुवा। त्वं॥ इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। त्वा। बृहस्पतिः। अस्मिन्। योनौ। असी ष
स दन्। असीँदन्नित्यसीऽसदन्॥५४॥ ता। अस्य। सुदहेदोस इति सुदऽदोहसः।
सोमं। श्रीणंति। पृश्नयः॥ जन्मन्। देवानां। विशः। त्रिषु। आ। रोचने। दिवः॥५५॥
इंद्रं। विश्वाः। अवीवृधन्। समुद्रव्यचसमिति समुद्रऽव्यचसं। गिरः॥ रथीतमं।
रथितममितिरथिऽतमं। रथीनां। रथिनामितिरथिऽनां। वाजानां। सत्पतिमि
पतिं तिसत्ऽपतिं॥५६॥ सं। इतं। सं। कल्पेथां। संप्रियाइति संऽप्रियौ। रोचिष्णू इ ॥२६
तिरोचिष्णू। सुमनस्यमानाइति सुऽमनस्यमानौ॥ इषं। ऊर्जं। अभि। संवसाना

इति संऽवसानौ ॥५७॥ सं । वां । मनाऽसि । सं । व्रता । सं । ऊं इति । चित्तानि । आ ।
अकरं ॥ अग्ने । पुरीष्य । अधिपा इत्यधिऽपाः । भव । त्वं । नः । इषं । ऊर्जं । यजमा
नाय । धेहि ॥५८॥ अग्ने । त्वं । पुरीष्यः । रयिमानिति रयिऽमान् । पुष्टिमानिति पुष्टि
मान् । असि । शिवाः । कृत्वा । दिशः । सर्वाः । स्वां । योनिं । इह । आ । असदः ॥५९॥
भवतन्नः ॥६०॥ मातेवेति माताऽइव । पुत्रं । पृथिवी । पुरीष्यं । अग्निं । स्वे । योनौ ।
अभाः । उखा ॥ तां । विश्वैः । देवैः । ऋतुभिरित्यृतुऽभिः । संविदान इति संऽविदानः ।
प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा । वि । मुंचतु ॥६१॥ असु
न्वंतं । अयजमानं । इच्छ । स्तेनस्य । इत्यां । अनु । इहि । तस्करस्य । अन्यं । असमत् ।

॥ १८ ॥

इष्ठ । स्याऽस्ते । इसा । नमः । दिवि । निर्ऋत इति निःऽऋते । तुभ्यं । अस्तु ॥ ६२ ॥ नमः ।
सु । ते । निर्ऋत इति निःऽऋते । तिग्मतेज इति तिग्मऽतेजः । अयस्मयं । वि । चृत ।
बंधं । एतं ॥ यमेन । त्वं । यम्या । संविदानेति संऽविदाना । उत्तम[illegible]स्फतः तमे । ना
के । अधि । रोहय । एनं ॥ ६३ ॥ यस्याः । ते । घोरे । आसन् । जुहोमि । एषां । बंधानां ।
अवसऽर्जना । ये । सवःऽसर्जनाय ॥ यां । त्वा । जनः । भूमिः । इति । प्रमंदत इति प्र
मंदते । निर्ऋतिमिति निःऽऋतिं । त्वा । अहं । परि । वेद । विश्वतः ॥ ६४ ॥ यं । ते । दे
वी । निर्ऋतिरिति निःऽऋतिः । आबबंधेत्याऽबबंध । दामं । ग्रीवासु । अविच
र्त्यं । अविऽचर्त्यं ॥ तं । ते । वि । स्यामि । आयुषः । न । मध्यात् । अथ । एतं । पितुं । अ

६३

॥ २८ ॥

श्रि

ष्ठि। प्रसूत इति प्रऽसूतः॥ नमः। निर्ऋत्यै। या। इदं। चकार॥ ६५॥ निवेशन इति निऽ
वेशनः। संगम इति संऽगमनः। वसूनां। विश्वा। रूपा। अभि। चष्टे। शचीभिः।
देव इवेति देवःऽइव। सविता। सत्यधर्मेति सत्यऽधर्मा। इंद्रः। न। तस्थौ। सम
र इति संऽअरे। पथीनां॥ ६६॥ सीरा। युंजंति। कवयः। युगा। वि। तन्वते। पृथक्।
धीराः। देवेषु। सुम्नयेति सुम्नऽया॥ ६७॥ युनक्त। सीरा। वि। युगा। तनुध्वं। कृते।
योनौ। वपत। इह। बीजं॥ गिरा। च। श्रुष्टिः। सभरा इति सऽभराः। असत्। नः।
नेदीयः। इत्। सृण्यः। पक्वं। आ। इयात्॥ ६८॥ शुनं। सु। फालाः। वि। कृषंतु।
भूमिं। शुनं। कीनाशाः। अभि। यंतु। वाहैः॥ शुनासीरा। हविषा। तोशमा

नाऽसुपिप्पला। इति सुऽपिप्पलाः। ओषधीः। कर्त्तं। अस्मै इत्सुस्मै। ॥६९॥ घृतेन। सी
ता। मधुना। सं। अक्ता। विश्वैः। देवैः। अनुमतेत्यनुऽमता। मरुद्भिरिति मरुत्ऽ
भिः॥ ऊर्जस्वती। पयसा। पिन्वमाना। अस्मान्। सीते। पयसा। अभि। आ। ववृत्स्व।
॥७०॥ लांगलं। पवीरवत्। सुशेवमिति सुऽशेवं। सोमपित्सर्विति सोमऽपि
त्सरु॥ तत्। उत्। वपति। गां। अविं। प्रफर्व्यमिति प्रऽफर्व्यं। च। पीवरीं। प्रस्था
वदिति प्रस्थाऽवत्। रथवाहणं। रथवाहनमिति रथऽवाहनं॥७१॥ कामं। का
मदुघ इति कामऽदुघे। धुक्ष्व। मित्राय। वरुणाय। च॥ इंद्राय। अश्विभ्यामि
श्विऽभ्यां। पूष्णे। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। ओषधीभ्यः॥७२॥ विऽमुच्यध्वं। अघ्न्याः।

देवयानामितिदेवऽयानाः।अगन्म।तमसः।पारं।अस्य।ज्योतिः।आपा
म॥७३॥सजूरितिसऽजूः।अब्दः।अयवोभिरित्ययवःऽभिः।उषाः।अ
सा रुणीभिः॥सजोषाइतिसऽजोषसौ।अश्विना।दंसोभिरितिदंसःऽभिः।
ससूरः।एतशेन।वैश्वानरः।इळया।घृतेन।स्वाहा॥७४॥याः।ओषधीः।पू
र्वीः।जाताः।देवेभ्यः।त्रियुगमितित्रिऽयुगं।पुरा॥मनै।नु।बभ्रूणां।अहं।श
तं।धामानि।सप्त।च॥७५॥शतं।वः।अंब।धामानि।सहस्रं।उत।वः।रु
हः।अध।शतक्रत्वइतिशतऽक्रत्वः।यूयं।इमं।मे।अगदं।कृत॥७६॥
ओषधीः।प्रति।गृभ्णीत।पुष्पवतीरितिपुष्पऽवतीः।प्रसूवरीरितिप्रऽसू

वरीः॥ अश्वाइवेत्यश्वाःऽइव। सजित्वरीरिति सऽजित्वरीः। वीरुधः। पारयि
ष्णवः॥७७॥ ओषधीः। इति। मातरः। तत्। वः। देवीः। उप। ब्रुवे॥ सनेयं। अ
श्वं। गां। वासः। आत्मानं। तव। पूरुष। पुरुषेति पुरुष॥७८॥ अश्वत्थे। वः।
निषदनं। निसदनमिति निऽसदनं। पर्णे। वः। वसतिष्कृता॥ गोभाज इति
गोऽभाजः। इत्। किल। असथ। यत्। सनवथ। पूरुषं। पुरुषमिति पुरुषं॥
७९॥ यत्र। ओषधीः। समग्मतेति संऽअग्मत। राजानः। समिताइवेति स
मितौऽइव॥ विप्रः। सः। उच्यते। भिषक्। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमीवचातनेइ
त्यमीवऽचातनः॥८०॥ अश्वावतीं। अश्ववतीमित्यश्वऽवतीं। सोमावतीं। र

सोमवतीमिति सोमऽवतीं। ऊर्जयंतीं। उदोजसमित्युत्ऽओजसं॥ आ। अवि
त्सि। सर्वाः। ओषधीः। अस्मै। अरिष्टतातय इत्यरिष्टऽतातये॥८१॥ उत्। शु
ष्माः। ओषधीनां। गावः। गोष्ठादिव। गोस्थादिवेति गोस्थात्ऽइव। ईरते। ध
नं। सनिष्यंतीनां। आत्मानं। तव। पूरुष। पूरुषेति पूरुष॥८२॥ इष्कृतिः। नाम।
वः। माता। अथो इत्यथो॥ यूयं। स्थ। निष्कृतीः। निःकृतीरिति निःऽकृतीः। सी
राः। पतत्रिणीः। स्थन। यत्। आमयति। निः। कृथ॥८३॥ अति। विश्वाः। परि
ष्ठाः। परिस्था इति परिऽस्थाः। स्तेनइवेति स्तेनःऽइव। व्रजं। अक्रमुः। ओषधीः।
प्र। अचुच्यवुः। यत्। किं। च। तन्वः। रपः॥८४॥ यत्। इमाः। वाजयन्। अहं। ओष

धीः। हस्ते। आदधइत्याऽदधे॥ आत्मा। यक्ष्मस्य। नश्यति। पुरा। जीवगृभः इ
तिजीवऽगृभः। यथा॥८५॥ यस्य। ओषधीः। प्रसर्पथेतिप्रऽसर्पथ। अङ्गंमं
ङ्गमित्यङ्गंऽअङ्गं। परुष्परुः॥ परुःपरुरितिपरुःऽपरुः। ततः। यक्ष्मं। वि।
बाधध्वे। उग्रः। मध्यमशीरिवेतिमध्यमशीःऽइव॥८६॥ साकं। यक्ष्म। प्रप
त। चाषेण। किकिदीविना॥ साकं। वातस्य। ध्राज्या। साकं। नश्य। निहाकयेति
निऽहाकया॥८७॥ अन्या। वः। अन्यां। अवतु। अन्या। अन्यस्याः। उप। अव
त॥ ताः। सर्वाः। संविदाना इतिसंऽविदानाः। इदं। मे। प्र। अवत। वचः॥८८॥ याः।
फलिनीः। अफलाः। अपुष्पाः। याः। च। पुष्पिणीः॥ बृहस्पतिप्रसूता इतिब

हस्पतिऽप्रसूताः। ताः। नः। मुंचंतु। अंहसः॥१०॥ मुंचंतु। मा। शपथ्यात्।
अथोइत्यथो। वरुण्यात्। उत। अथोइत्यथो। यमस्य। पड्बीशात्। सर्वस्मा
त्। देवकिल्बिषादिति देवऽकिल्बिषात्॥११॥ अवयतीरित्यवऽयतीः। अ — सं ३
वदंत। दिवः। ओषधयः। परि॥ यं। जीवं। अश्नवा[illegible]। न। सः। रिष्याति। पुरु — महै
षः। पुरुषइति पुरुषः॥१२॥ याः। ओषधीः। सोमराज्ञीरिति सोमऽराज्ञीः।
बह्वीः। शतविचक्षणा इति शतऽविचक्षणाः। तासां। असि। त्वं। उत्तमेत्यु
त्ऽतमा। अरं। कामाय। शं। हृदे॥१३॥ विष्ठिताः। विस्थिताइति विऽस्थिताः।
पृथिवीं। अनु॥ बृहस्पतिप्रसूताइति बृहस्पतिऽप्रसूताः। अस्यै। सं। द

५अ

त्त । वीर्यं ॥२४॥ याः । च । इदं । उपशृण्वंतीत्युपऽशृण्वंति । याः । च । दूरं । पराग

ताइति पराऽगताः ॥ सर्वाः । संगत्येति संऽगत्य । वीरुधः । अस्यै । सं । दत्त ।

॥३१॥ वीर्यं ॥२५॥ नाशयित्री । बलासस्य । अर्शसः । उपचितामित्युपऽचितां । अ

सि ॥ अथो इत्यथो । शतस्य । यक्ष्माणां । पाकारोरिति पाकऽअरोः । असि ।

नाशनी ॥२६॥ मा । वः । रिषत् । खनिता । यस्मै । च । अहं । खनामि । वः ॥ द्विप

दिति द्विऽपत् । चतुष्पत् । चतुःपदिति चतुःऽपत् । अस्माकं । सर्वं । अस्तु । अ

नातुरं ॥२७॥ ओषधयः । सं । वदंते । सोमेन । सह । राज्ञा ॥ यस्मै । कृणोति । ब्राह्म ॥२१॥

णः । तं । राजन् । पारयामसि ॥२८॥ त्वां । गंधर्वाः । अखनन् । त्वां । इंद्रः । त्वां । बृह

स्पतिः॥ त्वां। ओषधे। सोमं। राजा। विद्वान्। यस्मै। त्वा। अनुव्यत॥९९॥ त्वं। उत्त
मेत्युत्ऽतमा। असि। ओषधे। तव। वृक्षाः। उपस्तयः॥ उपस्तिः। अस्तु। सः।
अस्माकं। यः। अस्मान्। अभिदासतीत्यभिऽदासति॥१००॥ मा। मा। हिं
सीत्। जनिता। यः। पृथिव्याः। यः। वा। दिवं। सत्यधर्मेति सत्यऽधर्मा। वि। आ
नट्। यः। च। अपः। चंद्राः। प्रथमः। जजान। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम।
॥१०१॥ अभि। आ। वर्त्तस्व। पृथिवि। यज्ञेन। पयसा। सह॥ वपां। ते। अग्निः।
इषितः। आरोहत्॥१०२॥ अग्ने। यत्। ते। शुक्रं। चंद्रं। पूतं। च। यज्ञियं। तत्। दे
वेभ्यः। भरामसि॥१०३॥ इषं। ऊर्जं। अहं। इतः। आदं। ऋतस्य। योनिं। महि

षस्य। धारां॥ आ। मा। गोषु। विश्वातु। आ। तनूषु। जहामि। सेदिं। अनिरां। अमी
वां॥ १०४॥ अग्ने। तव। श्रवः। वयः। महि। भ्राजंते। अर्चयः। विभावसो इति
विभाऽवसो॥ बृहद्भानो इति बृहत्ऽभानो। शवसा। वाजं। उक्थ्यं। दधासि।
दाशुषे। कवे॥ १०५॥ पावकवर्चा इति पावकऽवर्चाः। शुक्रवर्चा इति शुक्रऽ
वर्चाः। अनूनवर्चा इत्यनूनऽवर्चाः। उत्। इयर्षि। भानुना॥ पुत्रः। मातरा। वि
चरन्निति विऽचरन्। उप। अवसि। पृणक्षि। रोदसी इति रोदसी। उभे इत्यु
भे॥ १०६॥ ऊर्जः। नपात्। जातवेद इति जातऽवेदः। सुशस्तिभिरिति सुऽ
शस्तिऽभिः। मंदस्व। धीतिभिरिति धीतिऽभिः। हितः। त्वे इति त्वे। इषः। सं।

दधुः। भूरिवर्पस इति भूरिऽवर्पसः। चित्रोतय इति चित्रऽऊतयः। वामजाता
इति वामऽजाताः॥१०७॥ इरज्यन्। अग्ने। प्रथयस्व। जंतुभिरिति जंतुऽभिः।
अस्मे इत्यस्मे। रायः। अमर्त्य। सः। दर्शतस्य। वपुषः। वि। राजसि। पृणक्षि।
सानसिं। क्रतुं॥१०८॥ इष्कर्तारं। अध्वरस्य। प्रचेतसमिति प्रऽचेतसं।
क्षयंतं। राधसः। महः॥ रातिं। वामस्य। सुभगामिति सुऽभगां। महीं। इ
षं। दधासि। सानसिं। रयिं॥१०९॥ ऋतावानं। ऋतवानमित्यृतऽवानं। म
हिषं। विश्वदर्शतमिति विश्वऽदर्शतं। अग्निं। सुम्नाय। दधिरे। पुरः। जनाः।
श्रुत्कर्णमिति श्रुत्ऽकर्णं। सप्रथस्तममिति सप्रथःऽतमं। त्वा। गिरा। दे

ये। मानुषा। युगा॥१६॥ आ। प्यायस्व। सं। एतु। ते। विश्वतः। सोम। वृष्ण्यं॥
॥३१॥ भव। वाजस्य। संगथ इति संऽगथे॥१७॥ सं। ते। पयांसि। सं। उं इति यं
यंतु। वाजाः। सं। वृष्ण्यानि। अभिमातिषाहः। अभिमातिसह इत्यभि
मातिऽसहः॥ आप्यायमान इत्याऽप्यायमानः। अमृताय। सोम। दिवि। श्र
वांसि। उत्ऽतमानि। धिष्व॥१८॥ आ। प्यायस्व। मदिंतमेति म
३ सोम दिन्ऽतम। विश्वेभिः। अंशुभिरित्यंशुऽभिः। भव। नः। सप्रथस्तम इति
सप्रथःऽतम। सखा। वृधे॥१९॥ आ। ते। वत्सः। मनः। यमत्। परमात्। चि ॥३१॥
त्। सधस्थादिति सधऽस्थात्॥ अग्ने। त्वांकामयेति त्वांऽकामया। गिरा॥१॥

तुभ्यं। ताः। अंगिरस्तमेत्यंगिरःऽतम। विश्वाः। सुक्षितय इति सुऽक्षितयः।
पृथक्॥ अग्ने। कामाय। येमिरे॥ १२५॥ अग्निः। प्रियेषु। धामस्विति धामऽ
सु। कामः। भूतस्य। भव्यस्य॥ सम्राळिति संऽराट्। एकः। वि। राज[illegible]॥ १२६॥ ति
॥ ॥ इति पदपाठे संहितायां त्रयोदशोऽध्यायः॥ श्री॥ हरिः॥ ॐ॥ मयि।
गृह्णामि। अग्रे। अग्निं। रायः। पोषाय। सुप्रजास्त्वायेति सुप्रजाःऽत्वाय।
सुवीर्यायेति सुऽवीर्याय। मां। ऊं इत्यूं। देवताः। सचंतां॥ १॥ ब्रह्म। जज्ञानं।
प्रथमं। पुरस्तात्। वि। सीमतः। सुरुच इति सुऽरुचः। वेनः। आवरित्यावः॥
सः। बुध्न्याः। उपमा इत्युपऽमाः। अस्य। विष्ठाः। विष्ठा इति विऽस्थाः। सतः।

॥३४॥

च। योनिं। असतः। च। वि। वरितिवः॥३॥ हिरण्यगर्भइतिहिरण्यऽगर्भः। सं।
अवर्त्तत। अग्रे। भूतस्य। जातः। पतिः। एकः। आसीत्॥ सः। दाधार। पृथि
वीं। द्यां। उत। इमां। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥४॥ द्रप्सः। च। स्कंद। पृथि
वीं। अनु। द्यां। इमं। च। योनिं। अनु। यः। च। पूर्वः। समानं। योनिं। अनु। सं
चरंतमितिसं॥ चरंतं। द्रप्सं। जुहोमि। अनु। सप्त। होत्राः॥५॥ नमः। अ
स्तु। सर्पेभ्यः। ये। के। च। पृथिवीं। अनु। ये। अंतरिक्षे। ये। दिवि। तेभ्यः। सर्पे
भ्यः। नमः॥६॥ याः। इषवः। यातुधानानामिति यातुऽधानानां। ये। वा। वन
स्पतीन्। अनु। ये। वा। अवटेषु। शेरते। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः॥७॥ ये। वा।

ना
॥३४॥

अमीइत्यमी। रोचने। दिवः। ये। वा। सूर्यस्य। रश्मिषु। येषां। अप्स्वित्यप्ऽसु। सदः।
कृतं। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः॥ ७॥ कृणुष्व। पाजः। प्रसितिमिति प्रऽसितिं। न। पृथ्वीं।
याहि। राजेवेति राजाऽइव। अमवानित्यमऽवान्। इभेन॥ तृष्वीं। अनु। प्रसिति
मिति प्रऽसितिं। द्रूणानः। अस्ता। असि। विध्य। रक्षसः। तपिष्ठैः॥ ९॥ तव। भ्र
मासः। आशुयेत्याशुऽया। पतंति। अनु। स्पृश। धृषता। शोशुचानः॥ तपूं
षि। अग्ने। जुह्वा। पतंगान्। असंदित इत्यसंऽदितः। वि। सृज। विष्वक्। उ
ल्काः॥ १०॥ प्रति। स्पशः। वि। सृज। तूर्णितम इति तूर्णिऽतमः। भव। पायुः।
विशः। अस्याः। अदब्धः। यः। नः। दूरे। अघशंस इत्यघऽशंसः। यः।

अंति। अग्ने। मा। किः। ते। व्यथिः। आ। दधर्षीत्॥१०॥ उत्। अग्ने। तिष्ठ। प्रति। आ।
आ। तनुष्व। नि। अमित्रान्। ओषतात्। तिग्महेत इति तिग्मऽहेते। यः। नः। अरा
तिं। समिधानेति सम्ऽइधान। चक्रे। नीचा। तं। धक्षि। अतसं। न। शुष्कं॥११॥ ऊ
र्ध्वः। भव। प्रति। विध्य। अधि। अस्मात्। आविः। कृणुष्व। दैव्यानि। अग्ने। अ
व। स्थिरा। तनुहि। यातुजूनामिति यातुऽजूनां। जामिं। अजामिं। प्र। मृणीहि।
शत्रून्॥१२॥ अग्नेः। त्वा। तेजसा। सादयामि। इंद्रस्य। त्वा। ओजसा। सादयामि।
॥१३॥ भुवः। यज्ञस्य। रजसः। च। नेता। यत्र। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। सचसे।
शिवाभिः॥ दिवि। मूर्धानं। दधिषे। स्वर्षां। स्वःसामिति स्वःऽसां। जिह्वां। अग्ने।

नक्लृषे।हव्यवाहमित्तिहव्यऽवाहं।१४।।ध्रुवा।असि।धरुणा।आस्तृतेत्याऽस्तृ
ता।विश्वकर्मणेतिविश्वऽकर्मणा।मा।त्वा।समुद्रः।उत्।वधीत्।मा।सुपर्णइति
सुऽपर्णः।अव्यथमाना।पृथिवीं।दृंह।१५।।प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः।त्वा।सा
दयतु।अपां।पृष्ठे।समुद्रः।एमन्।व्यचस्वतीं।प्रथस्वतीं।प्रथस्व।पृथिवी।अ
सि।।१६।।भूः।भूमिः।अदितिः।विश्वधाँइतिविश्वऽधायाः।विश्वस्य।भुव पा
नस्य।धर्त्री।पृथिवीं।यच्छ।पृथिवीं।दृंह।पृथिवीं।मा।हिंसीः।।१७।।
विश्वस्मै।प्राणाय।अपानायेत्यपऽआनाय।व्यानायेतिविऽआनाय।उदा
नायेत्युत्ऽआनाय।प्रतिष्ठायै।प्रतिष्ठाया।इति प्रतिऽस्थायै।चरित्राय।अ

नयो

॥३८

ग्निः। त्वा। अग्नि। पातु। मह्या। स्वस्त्या। छर्दिषा। शंतमेनेति शंऽ। तैमेनां देवता
या। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद। १८॥ कांडात्कांडादिति कांडात्ऽकांडात्।
प्ररोहंतीति प्रऽरोहंती। परुषः परुष इति परुषःऽपरुषः। परि। एव। नः। दू
र्वे। प्र। तनु। सहस्रेण। शतेन। च। १९॥ या। शतेन। प्रतनोषीति प्रऽतनोषि।
सहस्रेण। विरोहसीति विऽरोहसि॥ तस्याः। ते। देवि। इष्टके। विधेम। हविषा।
वयं॥२०॥ याः। ते। अग्ने। सूर्ये। रुचः। दिवं। आतन्वंबः। यो वन। स्वर्यस्य। इ
क्मि सुः। स्थे षा। अ पिंध स्वधू स्तुः सप्दः। कृतं। तेभ्यः। सर्वेभ्यः। नमः। तीस्याऽत
न्वती। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः॥ ताभिः। नः। अद्य। सर्वाभिः। रुचे। जनाय। नः।

॥२६

रुचि॥२२॥याः।वः।देवाः।सूर्ये।रुचः।गोषु।अश्वेषु।याः।रुचः॥इंद्राग्नी इतींद्रा
ग्नी।ताभिः।सर्वाभिः।रुचं।नः।धत्त।बृहस्पते॥२३॥विराळिति विऽराट्।०
ज्योतिः।अधारयत्।स्वराळिति स्वऽराट्।ज्योतिः।अधारयत्।प्रजापतिरि
ति प्रजाऽपतिः।त्वा।सादयतु।पृष्ठे।पृथिव्याः।ज्योतिष्मतीं॥२४॥विश्वस्मै।
प्राणाय।अपानायेत्यपऽआनाय।व्यानायेति विऽआनाय।विश्वं।ज्योतिः।
यच्छ।अग्निः।ते।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।तया।देवतया।अंगिरस्वत्।
ध्रुवा।सीद॥२५॥मधुः।च।माधवः।च।वासंतिकौ।ऋतूइत्यृतू।अग्नेः।
अंतश्लेषइत्यंतःऽश्लेषः।असि।कल्पेतां।द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी।

५२८॥

कल्पेतां। आपः। ओंषधयः। कल्पंतां। अग्नयः। पृथक्। मम। ज्यैष्ठ्याय। सव्रता इ
ति सऽव्रताः। ये। अग्नयः। समनस इति सऽमनसः। अंतरा। द्यावापृथिवी इ
ति द्यावापृथिवी। इमे इतीमे। वासंतिकौ। ऋतुऽस्तत्रू। अभिकल्पमाना। नाऽसभिः
कल्पमानाः। इंद्रमिवेतींद्रंऽइव। देवाः। अभि संविन्नु। त्विसभिः संविशंतु।
तया। देवतया। अंगिरस्वत्रूँ सहस्व। पृतनाँ इति पृतनाऽयतः॥ सहस्ववी यत
र्येति सहस्वऽवीर्या। असि। सा। मा। जिन्व॥२६॥ सहस्व। इमाः। अभिमातीरि २८॥
सभिऽमातीः। सहस्व। पृतनायत इति पृतनाऽयतः॥ सहस्व। सर्वं। पाप्मानं।
सहमाना। असि। ओंषधे। ॥२७॥ मधु। वाताः। ऋतायते। ऋतयतऽस्वतः
+ ध्रुवेऽइति ध्रुवे। सीसं॥५॥ अषाल्हा। असि। सहमाना। सहस्व। अरातीः।

७

यते। मधु। क्षरंति। सिंधवः॥ माध्वीः। नः। संतु। ओषधीः॥२८॥ मधु। नक्तं।
उत। उषसः। मधुमदिति मधुऽमत्। पार्थिवं। रजः॥ मधु। द्यौः। अस्तु। नः।
[illegible]। पिता॥२९॥ मधुमानिति मधुऽमान्। नः। वनस्पतिः। मधुमानिति म
धुऽमान्। अस्तु। सूर्यः॥ माध्वीः। गावः। भवंतु। नः॥३०॥ अपां। गंभन्। सी
द। मा। त्वा। सूर्यः। अभि। ताप्सीत्॥ मा। अग्निः। वैश्वानरः॥ अछिन्नपत्रा इ
त्यछिन्नऽपत्राः। प्रजा इति प्रऽजाः। अनु। वीक्षस्वेत्यनुऽवीक्षस्व। अनु। त्वा।
दिव्या। वृष्टिः। सचतां॥३१॥ त्रीन्। समुद्रान्। सं। असृपत्। स्वर्गानिति स्वःऽ
गान्। अपां। पतिः। वृषभः। इष्टकानां। पुरीषं। वसानः। सुकृतस्येति सुऽकृ

॥ रु ॥

तस्य। लोके। तत्र। गच्छ। यत्र। पूर्वे। परेताइति पराऽइताः॥ २५॥ ध्रुवा। अ
स्मि। धरुणे। इतः। जज्ञे। प्रथमं। एभ्यः। योनिभ्य इति योनिऽभ्यः। अधि। जात
वेदाइति जातऽवेदाः॥ सः। गायत्र्या। त्रिष्टुभा। त्रिस्तुभेति त्रिऽस्तुभा। अनु
ष्टुभा। अनुस्तुभेत्यनुऽस्तुभा। च। देवेभ्यः। हव्यं। वहतु। प्रजानन्निति प्रऽ
जानन्॥ २६॥ इषे। राये। रमस्व। सहसे। द्युम्ने। ऊर्जे। अपत्याय॥ संरा
डिति संऽराट्। असि। स्वराडिति स्वऽराट्। असि। सारस्वतौ॥ त्वा। उत्सौ। प्र।
अवतां॥ २७॥ अग्ने। युक्ष्व। हि। ये। तव। अश्वासः। देव। साधवः॥ अरं। व
हंति। मन्यवे॥ २८॥ युक्ष्व। हि। देवहूतमानिति देवऽहूतमान्। अश्वान्। अग्ने।

॥ २८ ॥

रथीरिवेति रथीःऽइव।नि।होता।पूर्व्यः।सदः।।३६।।सम्यक्।स्त्रवंति।
सरितः।न।धेनाः।अंतः।हृदा।मनसा।पूयमानाः।घृतस्य।धाराः।अ
भि।चाकशीमि।हिरण्ययः।वेतसः।मध्ये।अग्नेः।।३७।।ऋचे।त्वा।[illegible]चे। रु
भासे।ज्योतिषे।त्वा।अभूत्।इदं।विश्वस्य।भुवनस्य।वाजिनं।अग्नेः।
वैश्वानरस्य।च।।३८।।अग्निः।ज्योतिषा।ज्योतिष्मान्।रुक्मः।वर्च
सा।वर्चस्वान्।।सहस्रदा इति सहस्रऽदाः।असि।सहस्राय।त्वा।।३९।।
आदित्यं।गर्भं।पयसा।सं।अंग्धि।सहस्रस्य।प्रमौतिमिति प्रतिऽमां।
विश्वरूपमिति विश्वऽरूपं।।परि।वृंग्धि।हरसा।मा।अभि।मंस्थाः।

शतायुषमितिशत ऽआयुषं । कृणुहि । चीयमानः ।।४०।। वातस्य । जूतिं ।
वरुणस्य । नाभिं । अश्वं । जज्ञानं । सरिरस्य । मध्ये ।। शिशुं । नदीनां । हरिं । अ
द्रिबुध्नमित्यद्रिऽबुध्नं । अग्ने । मा । हिꣳसीः । परमे । व्योमन्नितिविऽओमन् ।
।।४१।। अजस्रं । इंदुं । अरुषं । भुरण्युं । अग्निं । ईळे । पूर्वचित्तिमितिपूर्वऽ
चित्तिं । नमोभिरितिनमःऽभिः । सः । पर्वभिरितिपर्वऽभिः । ऋतुश इत्यृ
तुऽशः । कल्पमानः । गां । मा । हिꣳसीः । अदितिं । विराजमितिविऽराजं ।
।।४२।। वरूत्रीं । त्वष्टुः । वरुणस्य । नाभिं । अविं । जज्ञानां । रजसः । पर
स्मात् ।। महीं । साहस्रीं । असुरस्य । मायां । अग्ने । मा । हिꣳसीः । परमे ।

व्योमन्निति विऽओमनि ॥४४॥ यः । अग्निः । अग्नेः । अधि । अजायत । शो
कात् । पृथिव्याः । उत । वा । दिवः । परि । येन । प्रजा इति प्रऽजाः । विश्वकर्मेति
५तं विश्वऽकर्मा । जजान । अग्ने । हेळः । परि । ते । वृणक्तु ॥४५॥ इमं । मा । हिंसीः ।
द्विपादमिति द्विऽपादं । पशुं । सहस्राक्ष इति सहस्रऽअक्षः । मेधाय । चीय
मानः । मयुं । पशुं । मेधं । अग्ने । जुषस्व । तेन । चिन्वानः । तन्वः । नि । सी
द । मयुं । ते । शुक् । ऋच्छतु । यं । द्विष्मः । तं । ते । शुक् । ऋच्छतु ॥४७॥ एकश
फमित्येकऽशफं । पशुं । कनिक्रदं । वाजिनं । वाजिनेषु । गौरं । आरण्यं । अ
नु । ते । दिशामि ॥४८॥ साहस्रं । शतधारमिति शतऽधारं । उत्सं । व्यच्य

॥४०॥

मानमितिविऽअच्यमानं। सरिरस्य। मध्ये। घृतं। दुहानां। अदितिं। जनाय।
गवयं।।४९। ऊर्णायुं। वरुणस्य। नाभिं। त्वचं। पशूनां। द्विपदामितिद्विऽपदां।
चतुष्पदां। चतुःपदामितिचतुःऽपदां। त्वष्टुः। प्रजानामितिप्रऽजानां। प्रथ
मं। जनित्रं। उष्ट्रं।।५०। अजः। हि। अग्नेः। अजनिष्ट। शोकात्। सः। अपश्य
त्। जनितारं। अग्रे। तेन। देवाः। देवतां। अग्रं। आयन्। तेन। रोहं। आयन्।
उप। मेध्यासः। शरभं।।५१। त्वं। यविष्ठ। दाशुषः। नॄन्। पाहि। शृणुधि। गि
रः। रक्ष। तोकं। उत। त्मना।।५२। अपां। त्वा। एमन्। सादयामि। ओद्मन्। भ
स्मन्। ज्योतिषि। अयने। अर्णवे। समुद्रे। सरिरे। क्षये। सधिषि। सदने।

यजु

॥४०॥

सधस्थ इति सधऽस्थे। योनौ। ध्रुवीषे। पाथसि। गायत्रेण। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन। जागतेन। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेने सानुऽस्तुभेन। पाङ्क्तेन। त्वा। छंदसा। सादयामि।।५१।। अयं। पुरः। भुवः। तस्य। प्राणः। भौवायन इति भौवऽआयनः। वसंतः। प्राणायन इति प्राणऽआयनः। गायत्री। वासंती।।५२।। गायत्र्यै। गायत्रं। गायत्रात्। उपांशुरित्युपऽअंशुः। उपांशोरित्युपऽअंशोः। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। त्रिवृत इति त्रिऽवृतः। रथंतरमिति रथंऽतरं। वसिष्ठः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजाऽपतिऽ। गृहीतया। त्वया। प्राणं। गृह्णामि। प्रजाभ्य इति प्रजाऽभ्यः।।५३।। अयं। दक्षि

॥४१॥

णा। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। तस्य। मनः। वैश्वकर्मणमिति वैश्वऽकर्मणं। ग्री
ष्मः। मानसः। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। ग्रैष्मी॥५४॥ त्रिष्टुभः। त्रिस्तुभ
इति त्रिऽस्तुभः। स्वारं। स्वारात्। अंतर्याम इत्यंतःऽयामः। अंतर्यामादित्यं
तःऽयामात्। पंचदश इति पंचऽदशः। पंचदशादिति पंचऽदशात्। बृह
त्। भरद्वाज इति भरत्ऽवाजः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽ
गृहीतया। त्वया। मनः। गृह्णामि। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः॥५५॥ अयं। पश्चा
त्। विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः। तस्य। चक्षुः। वैश्वव्यचसमिति वैश्वऽव्य
चसं। वर्षाः। चाक्षुष्यः। जगती। वार्षी॥५६॥ जगत्याः। ऋक्सममित्यृक्ऽस

॥४१॥

मं। ऋक्समादित्यृक्ऽसमात्। शुक्रः। शुक्रात्। सप्तदशा इति सप्तऽदशः। सप्त
दशादिति सप्तऽदशात्। वैरूपं। जमदग्निरिति जमत्ऽअग्निः। ऋषिः। प्र
जापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया। चक्षुः। गृह्णामि। प्रजाभ्य
इति प्रऽजाभ्यः॥५७॥ इदं। उत्तरात्। स्वरिति स्वः। तस्य। श्रोत्रं। सौवं। शा
रत्। श्रौत्री। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। शारदी॥५८॥ अनुष्टुभः।
अनुस्तुभ इत्यनुऽस्तुभः। ऐडं। ऐडात्। मंथी। मंथिनः। एकविंश इत्येकऽ
विंशः। एकविंशादित्येकऽविंशात्। वैराजं। विश्वामित्रः। ऋषिः। प्र
जापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया। श्रोत्रं। गृह्णामि। प्रजाभ्य

इति प्रऽजाभ्यः ॥५९॥ इयं । उपरि । मतिः । तस्यै । वाक् । माता । हेमंतः । वाच्यः ।
पङ्क्तिः । हैमंती ॥६०॥ पङ्क्त्यै । निधनवदिति निधनऽवत् । निधनवत इति
निधनऽवतः । आग्रयणः । आग्रयणात् । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ । त्रिनव
त्रयस्त्रिꣳशा इति त्रिनवत्रयस्त्रिꣳशौ । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशाभ्यां ॥ त्रिन
वत्रयस्त्रिꣳशाभ्यामिति त्रिनवत्रयस्त्रिꣳशाभ्यां । शाक्वररैवते इति शाक्व
ररैवते । विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा । ऋषिः । प्रजापतिगृहीतयेति प्रजा
पतिऽगृहीतया । त्वया । वाचं । गृह्णामि । प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः ॥ लो
कं । पृण । ताः । अस्य । इंद्रं । विश्वाः ॥६३॥ ॥ इति पदपाठे काण्वसंहि

१ भा

तायांचतुर्दशोध्यायः॥ ॥समाप्तः॥ ॥हरिः॥ ॐम्॥ ध्रुवक्षितिरि
ति ध्रुवऽक्षितिः। ध्रुवयोनिरिति ध्रुवऽयोनिः। ध्रुवा। असि। ध्रुवं। यानिं।
आ। सीद। साधुयेति साधुऽया॥ उख्यस्य। केतुं। प्रथमं। जुषाणा। अ
श्विना। अध्वर्यू इत्यध्वर्यू। सादयतां। इह। त्वा॥२॥ कुलायिनी। घृत
वतीति घृतऽवती। पुरंधिरिति पुरंऽधिः। स्योने। सीद। सदने। पृथिव्याः।
अभि। त्वा। रुद्राः। वसवः। गृणंतु। इमा। ब्रह्म। पीपिहि। सौभगाय॥३॥
स्वैः। दक्षैः। दक्षपितेति दक्षऽपिता। इह। सीद। देवानां। सुम्ने। बृहते।
रणाय॥ पितेवेति पिताऽइव। एधि। सूनवे। आ। सुशेवेति सुऽशेवा। स्वा

वृतेति सुऽआवृता। तन्वा। सं। विशस्व॥३॥ पृथिव्याः। पुरीषं। असि। अप्सः।
॥५२ नाम। तां। त्वा। विश्वे। अभि। गृणंतु। देवाः। स्तोमपृष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा। घृतव
तीति घृतऽवती। इह। सीद। प्रजावदिति प्रजाऽवत्। अस्मे इत्यस्मे। द्रवि
णा। आ। यजस्व॥४॥ अदित्याः। त्वा। पृष्ठे। सादयामि। अंतरिक्षस्य। धर्त्रीं।
विष्टंभनीं। दिशां। अधिपत्नीमित्यधिऽपत्नीं। भुवनानां॥ ऊर्मिः। द्रप्सः।
अपां। असि। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। ते। ऋषिः। शुक्रः। शुचिः। ग्रैष्मौ।
ऋतू इत्यृतू॥५॥ सजूरिति सऽजूः। ऋतुभिरित्यृतुऽभिः। विधाभिरि ॥५२
ति विऽधाभिः। देवैः। देवैः। वयोनाधैरिति वयःऽनाधैः। अग्नये। त्वा। वै

श्वानराय।वसुभिरितिवसुःभिः। रुद्रैः।आदित्यैः।विश्वैः।देवैः॥६॥प्राणं।
मे।पाहि।अपानमित्यपऽआनं।व्यानमितिविऽआनं।चक्षुः।मे।उर्व्या॥
वि।भाहि।श्रोत्रं।मे।श्लोकय॥७॥अपः।पिन्व।ओषधीः।जिन्व।द्विप
दितिद्विःपात्।अव।चतुष्पात्।चतुःपादिति चतुःऽपात्।पाहि।दि
वः।वृष्टिं।आ।ईरय॥८॥मूर्द्धा।वयः।प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।
छंदः।क्षत्रं।मयंदं।विष्टंभः।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।विश्वकर्मेति
विश्वऽकर्मा।परमेष्ठी।परमेष्ठीति परमेऽस्थी॥९॥बस्तः।विवलमिति
विऽवलं।वृष्णिः।विशालमिति विऽशालं।पुरुषः।तंद्रं।व्याघ्रः।अनाधृ

॥८५॥

छं॥४०॥ सिꣳहः। छदिः। पष्ठवाडिति पष्ठः वाट्। बृहती। उक्षा। ककुप्।
ऋषभः। सतोबृहतीति सतः बृहती॥१२॥ अनड्वान्। पंक्तिः। धेनुः। ज
गती। त्र्यविरिति त्रिः अविः। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिः स्तुप्। दित्यवाडि
ति दित्यः वाट्। विराडिति विꣳराट्॥१३॥ पंचाविरिति पंच अविः। गाय
त्री। त्रिवत्सइति त्रिः वत्सः। उष्णिक्। तुर्यवाडिति तुर्यः वाट्। अनुष्टु
प्। अनुस्तुबित्यनु स्तुप्। छंदः॥१४॥ इंद्राग्नी इतींद्र अग्नी। अव्यथमा
नां। इष्टकां। दृꣳहतां। युवं। पृष्ठेन। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।
अंतरिक्षं। च। वि। बाधसे॥१५॥ विश्वकर्मेति विश्व कर्मा। त्वा। सादय

॥८८॥

लु। अंतरिक्षस्य। अंतरिक्षं। वायुः॥ २५॥ राज्ञी। असि। प्राची। दिक्।
विराळिति विऽराट्। दक्षिणा। संम्राळिति सम्ऽराट्। प्रतीची। स्वराळिति
स्वःराट्। उदीची। अधिपत्नी। अधिऽपत्नी। असि। बृहती। दिक्। नभः।
नभस्यः। वार्षिकौ। इषः। ऊर्जः। शारदौ। ऋतू इति ऋतू॥ २६॥ आयुः।
मे। पाहि। प्राणं। अपानमिति अपऽआनं। व्यानमिति विऽआनं। चक्षुः।
श्रोत्रं। वाचं॥ पिन्व। मनः। जिन्व। आत्मानं। पाहि। ज्योतिः। मे। यच्छ॥ २७॥
मा। छंदः। प्रमेति प्रऽमा। प्रतिमेति प्रतिऽमा। अस्रीवयः। पंक्तिः। उष्णिक्।
॥ २८॥ बृहती। अनुष्टुप्। अनुस्तुभित्यनुऽस्तुप्। विराळिति विऽराट्। गाय

॥४५॥

त्री। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबितित्रिऽस्तुप्। जगती। १९। पृथिवी। अंतरिक्षं। द्यौः।
समाः। नक्षत्राणि। वाक्। २०। मनः। कृषिः। हिरण्यं। गौः। अजा। अश्वः।
छंदः। २१। अग्निः। देवता। वातः। सूर्यः। चंद्रमाः। वसवः। रुद्राः। आ
दित्याः। मरुतः। विश्वेदेवाः। बृहस्पतिः। इंद्रः। वरुणः। देवता। २२।
मूर्द्धा। असि। राट्। ध्रुवा। धरुणा। धर्त्री। इषे। ऊर्जे। रय्यै। पोषाय। त्वा।
॥२३॥ आशुः। त्रिवृदितित्रिऽवृत्। भांतः। पंचदश इति पंचऽदशः।
व्योमेति विऽओम। सप्तदशइति सप्तऽदशः। धरुणः। एकविंशइ
त्येकऽविंशः। प्रतूर्त्तिरिति प्रऽतूर्त्तिः। अष्टादशइत्यष्टाऽदशः। तपः।

॥धरुणी। आयुषे। वर्चसे। कृष्यै।
॥क्षेमाय वा ॥२४॥ यंत्री। राट्। यंत्री। यम
॥नी॥ ध्रुवा। धरित्री।

॥४५

नवदश इति नवऽदशः । अभीवर्त्तः । अभिवर्त्त इत्यभिऽवर्त्तः । सविꣳश
इति सऽविꣳशः । वर्चः । द्वाविꣳशः । संभरण इति संऽभरणः । त्रयोविꣳ
श इति त्रयःऽविꣳशः । योनिः । [illegible] । चतुर्विꣳश इति चतुःऽविꣳशः ।
॥२५॥ गर्भाः । पंचविꣳश इति पंचऽविꣳशः । ओजः । त्रिणवः । त्रिनव इ
ति त्रिऽनवः । क्रतुः । एकत्रिꣳश इत्येकऽत्रिꣳशः । प्रतिष्ठा । प्रतिस्थेति
प्रतिऽस्था । त्रयस्त्रिꣳश इति त्रयःऽत्रिꣳशः । ब्रध्नस्य । विष्टपं । चतु
स्त्रिꣳश इति चतुःऽत्रिꣳशः । नाकः । षट्त्रिꣳश इति षट्ऽत्रिꣳशः । विव
र्त्त इति विऽवर्त्तः । अष्टाचत्वारिꣳश इत्यष्टाऽचत्वारिꣳशः । धर्त्रं । चतुष्टो

॥८६॥

6

मः। चतुः स्तोम इति चतुःऽस्तोमः॥२६॥ अग्नेः। भागः। असि। दीक्षायाः।
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। ब्रह्म। स्पृतं। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। स्तोमः। इंद्र
स्य। भागः। असि। विष्णोः। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। क्षत्रं। स्पृतं। पंच
दशइति पंचऽदशः। स्तोमः॥२७॥ नृचक्षसामिति नृऽचक्षसां। भागः।
असि। धातुः। आधिपत्य[illegible]त्याधिऽपत्यं। जनित्रं। स्पृतं। सप्तदश इति
सप्तऽदशः। स्तोमः। मित्रस्य। भागः। असि। वरुणस्य। आधिपत्यमित्या
धिऽपत्यं। दिवः। वृष्टिः। वातः। स्पृतः। एकविंश इत्येकऽविंशः। स्तो ॥४६॥
मः॥२८॥ वसूनां। भागः। असि। रुद्राणां। आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। चतुष्पात्।

चतुःपादिति चतुःऽपात् । स्पृतं । चतुर्विꣳशइति चतुःऽविꣳशः । स्तोमः । आ
दित्यानां । भागः । असि । मरुतां । आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं । गर्भाः । स्पृताः ।
पंचविꣳशइति पंचऽविꣳशः । स्तोमः ॥२४॥ अदितेः । भागः । असि । पूष्णः ।
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं । ओजः । स्पृतं । त्रिणवः । त्रिनवइति त्रिऽनवः ।
स्तोमः । देवस्य । सवितुः । भागः । असि । बृहस्पतेः । आधिपत्यमित्याधि
पत्यं । समीचीः । दिशः । स्पृताः । चतुष्टोमः । चतुस्तोमइति चतुःऽस्तोमः ।
स्तोमः ॥२५॥ यवानां । भागः । असि । अयवानां । आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं ।
प्रजाइति प्रऽजाः । स्पृताः । चतुश्चत्वारिꣳशइति चतुःऽचत्वारिꣳशः

॥४७॥

स्तोमः। ऋभूणां। भागः। असि। विश्वेषां। देवानां। आधिपत्यमित्याधिऽप
त्यं। भूतं। स्तृतं। त्रयस्त्रिंश इति त्रयःऽत्रिंशः। स्तोमः। सहः। सहस्यः।
हैमंतिकौ। ऋतू इत्यृतू ॥२७॥ एकया। अस्तुवत। प्रजा इति प्रऽजाः। अधी
यंत। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। ति
सृभिरिति तिसृऽभिः। अस्तुवत। ब्रह्म। असृज्यत। ब्रह्मणः। पतिः। अधि
पतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। पंचभिरिति पंचऽभिः। अस्तुवत। भूतानि।
असृज्यंत। भूतानां। पतिः। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। सप्तभि
रिति सप्तऽभिः। अस्तुवत। सप्तऋषय इति सप्तऽऋषयः। असृज्यंत। धा

॥४७॥

त।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।आसीत्।।२३।।नवभिरिति नवऽभिः।अस्तु
वत।पितरः।असृज्यंत।अदितिः।अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी।आसीत्।एकाद
शभिरित्येकादशऽभिः।अस्तुवत।ऋतवः।असृज्यंत।आर्त्तवाः।अधि
पतयइत्यधिऽपतयः।आसन्।त्रयोदशभिरिति त्रयोदशऽभिः।अस्तुव
त।मासाः।असृज्यंत।संवत्सरः।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।आसीत्।पंच
दशभिरिति पंचदशऽभिः।अस्तुवत।क्षत्रं।असृज्यत।इंद्रः।अधिपति
रित्यधिऽपतिः।आसीत्।।२४।।सप्तदशभिरिति सप्तदशऽभिः।अस्तु
वत।ग्राम्याः।पशवः।ऽसृज्यंत।बृहस्पतिः।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।आ

॥४८॥ सीत् । नवदशभिरिति नवऽदशऽभिः । अस्तुवत । शूद्रार्यौ । असृज्येतां । अ
होरात्रे इत्यहोरात्रे । अधिपत्नी इत्यधिऽपत्नी । आस्तां । एकविंशत्या इत्ये
कऽविंशत्या । अस्तुवत । एकशफा इत्येकऽशफाः । पशवः । असृज्यंत ।
वरुणः । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसीत् । त्रयोविंशत्येति त्रयःऽविं
शत्या । अस्तुवत । क्षुद्राः । पशवः । असृज्यंत । पूषा । अधिपतिरित्यधिऽ
पतिः । आसीत् ॥ २५ ॥ पंचविंशत्येति पंचऽविंशत्या । अस्तुवत । आ
रण्याः । पशवः । असृज्यंत । वायुः । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसीत् । ॥४८॥
सप्तविंशत्येति सप्तऽविंशत्या । अस्तुवत । द्यावापृथिवी इति द्यावा

पृथिवी।वि।ऐतां।वसवः।रुद्राः।आदित्याः।अनुव्या।यन्नित्यनुऽव्यायन्।
ते।एव।अधिपतय इत्यधिऽपतयः।आसन्।नवविंशत्यासेति नवऽविंऽ
शत्या।अस्तुवत।वनस्पतयः।असृज्यंत।सोमः।अधिपतिरित्यधिऽ
पतिः।आसीत्।एकत्रिंऽशतेत्येकऽत्रिंऽशता।अस्तुवत।प्रजा इति
प्रऽजाः।असृज्यंत।यवाः।च।अयवाः।च।अधिपतय इत्यधिऽपत
यः।आसन्।त्रयस्त्रिंऽशतेति त्रयःऽत्रिंऽशता।अस्तुवत।भूतानि।
अशाम्यन्।प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।परमेष्ठी।परमेष्ठीति परमेऽ
स्थी।अधिपतिरित्यधिऽपतिः।आसीत्।३१॥ ॥इतिपदपाठे काण्व

॥१५॥ संहितायां पंचदशोध्यायः॥ ॥श्री॥ हरिः॥ ॐम्॥ ॥अग्ने। जाता
न्। प्र। नुद। नः। सपत्नानिति सऽपत्नान्। प्रति। अजातान्। जातवेद इ
ति जातऽवेदः। नुदस्व। अधि। नः। ब्रूहि। सुमना इति सुऽमनाः। अहे
ळँ। तव। स्याम। शर्मन्। त्रिवरूथ इति त्रिऽवरूथे। उद्भा इत्युत्ऽभौ॥१॥ ३
सहसा। जातान्। प्र। नुद। नः। सपत्नानिति सऽपत्नान्। प्रति। अजा
तान्। नुद। जातवेद इति जातऽवेदः। अधि। नः। ब्रूहि। सुमनस्यमान ॥१५॥
इति सुऽमनस्यमानः। वयं। स्याम। प्र। नुद। नः। सपत्नानिति सऽपत्नान्॥
षोळशी। स्तोमः। ओजः। द्रविणं। चतुश्चत्वारिंश इति चतुःऽचत्वारिंश

त्राः। स्तोमः। वर्च्चः। द्रविणं॥२॥ अग्नेः। पुरीषं। असि। अप्सः। नाम। तां।
त्वा। विश्वे। अभि। गृणंतु। देवाः॥ स्तोमपृष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा। घृतवती
ति घृतऽवती। इह। सीद। प्रजावदिति प्रजाऽवत्। अस्मेइत्यस्मे। द्र
विणा। आ। यजस्व॥३॥ एवः। छंदः। वरिवः। शंभूरिति शंऽभूः। परि
भूरिति परिऽभूः। आछदित्याऽछत्। मनः। व्यचः॥४॥ सिंधुः। समुद्रः।
सलिरं। ककुप्। त्रिककुबिति त्रिऽककुप्। काव्यं। अंकुपं॥५॥ अक्षरपं
क्तिः। रित्यक्षरऽपंक्तिः। पदपंक्तिरिति पदऽपंक्तिः। विष्टारपंक्तिः। विष्टा
रपंक्तिरिति विष्टारऽपंक्तिः। क्षुरः। भ्रजः। आछदित्याऽछत्। त्रछ

दिति प्रऽछत् । सुंयदिति संऽयत् । वियदिति विऽयत् ॥६॥ बृहत्वारथं
तरमिति रथंऽतरं । निकायइति निऽकायः । विवध इति विऽवधः । गिरः ।
भ्राजतः । संऽस्तु । विति संऽस्तुप् । अनुष्टुप् । अनुस्तु बिति अनुऽस्तुप् ।
॥७॥ एवः । वरिवः । वयः । वयस्कृत् । वयः कृदिति वयःऽकृत् । विष्प
र्द्धः । विस्पर्द्ध इति विऽस्पर्द्धः । विशालमिति विऽशालं । छर्दिः । दूरोह
णमिति दुःऽरोहणं । तद्रं । अंकाकमि संकुऽअंकू । छंदः । पा । रत्रिमिना ।
ससाय । सऽसं । त्रिन्वा । त्रेति नेति प्रऽइति भा । धर्मणा । धर्मे । अचिसे
स्यनुऽइस्या । दिवा । दिवे । संधिनेति संऽधिना । अंतरिक्षेण । अंतरिक्षं ॥३॥

प्रतिधिनेति प्रतिऽधिना । पृथिव्या । पृथिवीं । विष्टंभेन । वृष्ट्या । वृष्टिं । प्रव
येति प्रऽवया । अन्हा । अहः । अनुयेत्यनुऽया । रात्र्या । रात्रीं । १० । उशिजा ।
वसुभ्य इति वसुऽभ्यः । वसून् । प्रकेतेनेति प्रऽकेतेन । आदित्येभ्यः । आदित्या
न् । तंतुना । रायः । पोषेण । रायः । पोषं । संसर्पेणेति संऽसर्पेण । श्रुता
य । श्रुतं । । २० । एडकेन । ओषधीभिः । ओषधीः । उत्तमेनेत्युत्ऽतमेन । तनू
भिः । तनूः । वयोधसेति वयःऽधसा । आधीतेनेत्याऽधीतेन । आधीतमि
त्याऽधीतं । अभिजितेत्यभिऽजिता । तेजसा । तेजः । त्विन्च । । ३२ । । प्रतिपदि
ति प्रतिऽपत् । असि । प्रतिपद इति प्रतिऽपदे । त्वा । अनुपदित्यनुऽपत् । अ

से

२१५१॥ तुपदइस्संतुऽपदे। संपदितिसंऽपत्। संपदइतिसंऽपदे। तेजः। तेजसे॥१३॥
त्रिवृदितित्रिऽवृत्। त्रिवृतइतित्रिऽवृते। प्रवृदितिप्रऽवृत्। प्रवृतइतिप्रऽ
वृते। विवृदितिविऽवृत्। विवृतइतिविऽवृते। सवृदितिसऽवृत्। सवृ
तइतिसऽवृते॥१४॥ आक्रमइत्याऽक्रमः। आक्रमायेत्याऽक्रमाय। संक्र
मइतिसंऽक्रमः। संक्रमायेतिसंऽक्रमाय। उत्क्रमइत्युत्ऽक्रमः। उत्क्रमा
येत्युत्ऽक्रमाय। उत्क्रांतिरित्युत्ऽक्रांतिः। उत्क्रांत्याइत्युत्ऽक्रांत्यै। सो। अ
धिपतिनेत्यधिऽपतिना। ऊर्जा। ऊर्जे। वेषश्रीरितिवेषऽश्रीः। क्षत्राय।
क्षत्रंजिन्व॥१५॥ राज्ञी। असि। प्राची। दिक्। वसवः। ते। देवाः। अधिपतय २१५१॥

इत्यधिऽपतयः। अग्निः। हेतीनां। प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽधर्त्ता॥२६॥ त्रिवृदिति
त्रिऽवृत्। त्वा। स्तोमः। पृथिव्यां। श्रयतु। आज्यं। उक्थं। अव्यथायै। स्तभ्नातु।
रथंतरमिति रथंऽतरं। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्या इति प्रतिऽस्थित्यै।
अंतरिक्षे॥२७॥ ऋषयः। त्वा। प्रथमजा इति प्रथमऽजाः। देवेषु। दिवः। मात्र
या। वरिम्णा। प्रथंतु। विधर्त्तेति विऽधर्त्ता। च। अयं। अधिपतिरित्यधिऽप
तिः। च। ते। त्वा। सर्वे। संविदाना इति संऽविदानाः। नाकस्य। पृष्ठे। स्वर्गे इति स्वःऽ
गे। लोके। यजमानं। च। सादयंतु॥२८॥ विराळिति विऽराट्। असि। दक्षिणा।
दिक्। रुद्राः। ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। इंद्रः। हेतीनां। प्रतिध

नेति प्रतिऽधर्त्ता ॥१९॥ पंचदशइति पंचऽदशः । त्वा । स्तोमः । पृथिव्यां । श्रय
तु । प्रउगं । उक्थ्यं । अव्यथायै । स्तभ्नातु । बृहत् । साम । प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठि
त्याइति प्रतिऽस्थित्यै । अंतरिक्षे ॥२०॥ संम्राळिति संऽराट् । असि । प्रतीची ।
दिक् । आदित्याः । ते । देवाः । अधिपतय इत्यधिऽपतयः । वरुणः । हेतीनां ।
प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽधर्त्ता ॥२१॥ सप्तदशाइति सप्तऽदशः । त्वा । स्तोमः । पृ
थिव्यां । श्रयतु । मरुत्वतीयं । उक्थ्यं । अव्यथायै । स्तभ्नातु । वैरूपं । साम ।
प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्याइति प्रतिऽस्थित्यै । अंतरिक्षे ॥२२॥ स्वराळिति स्वऽ
राट् । असि । उदीची । दिक् । मरुतः । ते । देवाः । अधिपतय इत्यधिऽपतयः ।

स्तोमः। हेतीनां। प्रतिधर्त्रीति प्रतिऽधर्त्री॥२३॥ एकविंश इत्येकऽविं
शः। त्वा। स्तोमः। पृथिव्यां। श्रयतु। निष्केवल्यं। निःकेवल्यमिति निःऽकेव
ल्यं। उक्थं। अव्यथायै। स्तभ्नातु। वैराजं। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्या
इति प्रतिऽस्थित्यै। अंतरिक्षे॥२४॥ अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी। असि। बृह
ती। दिक्। विश्वे। ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। बृहस्पतिः। हेती
नां। प्रतिधर्त्रीति प्रतिऽधर्त्री॥२५॥ त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ। त्रिनवत्रय
स्त्रिंशा इति त्रिनवऽत्रयस्त्रिंशौ। त्वा। स्तोमौ। पृथिव्यां। श्रयतां। वैश्वदे
वाग्निमारुते इति वैश्वदेवाग्निमारुते। उक्थे इत्युक्थे। अव्यथायै। स्तभ्नी

तौ। शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते। सामनी इति सामनी। प्रतिष्ठित्यै। प्र
तिस्थित्या इति प्रतिऽस्थित्यै। अंतरिक्षे॥२६॥ अयं। पुरः। हरिकेश इति
हरिऽकेशः। सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः। तस्य। रथगृत्स इति रथऽ
गृत्सः। च। रथौजा इति रथऽओजाः। च। सेनानीग्रामण्यौ। सेना
नीग्रामण्या इति सेनानीग्रामण्यौ। पुंजिकस्थलेति पुंजिकऽस्थला।
च। क्रतुस्थलेति क्रतुऽस्थला। च। अप्सरसौ॥ दंक्ष्णवः। पशवः। हेतिः।
पौरुषेयः। वधः। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥२७॥ तेभ्यः। नमः। अस्तु। ते। नः।
मृळयंतु। ते। नः। अवंतु। ते। यं। द्विष्मः। यः। च। नः। द्वेष्टि। तं। एषां। जंभे। द

घ्नः ॥ २८ ॥ अयं । दक्षिणा । विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा । तस्य । रथस्वन इति
रथऽस्वनः । रथेचित्र इति रथेऽचित्रः । मेनका ॥ सहजन्येति सहऽजन्या ।
अप्सरसौ । यातुधाना इति यातुऽधानाः । हेतिः । रक्षांसि । प्रहेतिरिति
प्रऽहेतिः ॥ २९ ॥ अयं । पश्चात् । विश्वव्यचा इति विश्वऽव्यचाः । तस्य । रथ
प्रोत इति रथऽप्रोतः । असमरथ इत्यसमऽरथः । प्रम्लोचंतीति प्रऽ
म्लोचंती । अनुम्लोचंतीत्यनुऽम्लोचंती । अप्सरसौ । व्याघ्रा[illegible]ः । हेतिः ।
सर्पाः । प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः ॥ ३० ॥ अयं । उत्तरात् । संयद्वसुरिति संयत्ऽ
वसुः । तस्य । तार्क्ष्यः । अरिष्टनेमिरित्यरिष्टऽनेमिः । विश्वाची । घृताची । अ

॥५४॥

प्सरसौ। आपः। हेतिः। वातः। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥२१॥ अयं। उपरि। अ
र्वाग्वसुरित्यर्वाक्ऽवसुः। तस्य। सेनजिदिति सेनऽजित्। सुषेणः। सुसेन
इति सुऽसेनः। उर्वशी। पूर्वचित्तिरिति पूर्वऽचित्तिः। अप्सरसौ। अव
स्फूर्जन्नित्यवऽस्फूर्जन्। हेतिः। विद्युदिति विऽद्युत्। प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः
॥२२॥ अयं। अग्निः। सहस्रिणः। वाजस्य। शतिनः। पतिः॥ मूर्द्धा। कविः।
रयीणां॥२३॥ अबोधि। अग्निः। समिधेति सम्ऽइधा। जनानां। प्रति। धेनु
मिवेति धेनुंऽइव। आयतीँत्याऽयतीं। उषासं। उषसमित्युषसं। यह्वा
इवेति यह्वाःऽइव। प्र। वयां। उज्जिहाना इत्युत्ऽजिहानाः। प्र। भानवः। सि

मि

॥५४॥

स्वते। नाकं। अच्छ। इत्। अवोचाम। कवये। मेध्याय। वचः। वंदारु। वृषभाय।
वृष्णे॥ गविष्ठिरः। नमसा। स्तोमं। अग्नौ। दिवीवेति दिविऽइव। रुक्मं। उरुव्यं
चमित्युरुऽव्यंचं। अश्रेत्॥२५॥ जनस्य। गोपाः। अजनिष्ट। जागृविः। अग्निः।
सुदक्ष इति सुऽदक्षः। सुविताय। नव्यसे॥ घृतप्रतीक इति घृतऽप्रतीकः। बृ
हता। दिविस्पृशेति दिविऽस्पृशा॥ द्युमदिति द्युऽमत्। वि। भाति। भरतेभ्यः।
शुचिः॥२६॥ त्वां। अग्ने। अंगिरसः। गुहा। हितं। अनु। अविंदन्। शिश्रिया
णं। वनेवन इति वनेऽवने॥ सः। जायसे। मथ्यमानः। सहः। महत्। त्वां। आ
हुः। सहसः। पुत्रं। अंगिरः॥२७॥ सखायः। सं। वः। सम्यंचं। इषं। स्तोमं।

त्वा । अग्नये ॥ वर्षिष्ठाय । क्षितीनां । ऊर्जः । नप्त्रे । सहस्वते ॥ २८ ॥ संसमिति
संऽसं । इत् । युवसे । वृषन् । अग्ने । विश्वानि । अर्यः । आ । इळः । पदे । सं । इध्यसे ।
सः । नः । वसूनि । आ । भर ॥ २९ ॥ त्वां । अग्ने । हविष्मंतः । देवं । मर्त्तासः । ईळ
ते । मन्ये । त्वा । जातवेदसमिति जातऽवेदसं । सः । हव्या । वक्षि । आनुषक् ।
॥ ३० ॥ त्वां । चित्रश्रवस्तमेति चित्रश्रवःऽतम । हवंते । विक्षु । जंतवः ॥ शोचि
ष्केशं । शोचिःकेशमिति शोचिःऽकेशं । पुरुप्रियेति पुरुऽप्रिय । अग्ने । हव्याय ।
वोळ्हवे ॥ ३१ ॥ एना । नः । अग्निं । नमसा । ऊर्जः । नपातं । आ । हुवे ॥ प्रियं । चे
तिष्ठं । अरतिं । स्वध्वरमिति सुऽअध्वरं । विश्वस्य । दूतं । अमृतं ॥ ३२ ॥ विश्व

स्य। हुतं। अमर्तं॥ सः। योजते। अरुषा॥ विश्वभोजसेति विश्वऽभोजसा॥ सः।
दुद्रवत्। स्वाहुत इति सुऽआहुतः॥ २॥ सः। दुद्रवत्। स्वाहुत इति सुऽआ
हुतः॥ सुब्रह्मेति सुऽब्रह्मा। यज्ञः। सुशमीति सुऽशमी। वसूनां। देवं। राधः।
जनानां॥ ३॥ अग्ने। वाजस्य। गोमत इति गोऽमतः। ईशानः। सहसः। यहो
इति यहो॥ अस्मे इत्यस्मे। धेहि। जातवेद इति जातऽवेदः। महि। श्रवः॥ ४॥
सः। इधानः। वसुः। कविः। अग्निः। ईळेन्यः। गिरा॥ रेवत्। अस्मभ्यं। पुर्व
णीक। पुर्वणीकेति पुरुऽअनीक। दीदिहि॥ ५॥ क्षपः। राजन्। उत। त्मना। अ
ग्ने। वस्तोः। उत। उषसः॥ सः। तिग्मजम्भेति तिग्मऽजम्भ। रक्षसः। दह। प्रति॥ ६॥

॥५६॥

भद्रः। नः। अग्निः। आऽहुत इत्याऽहुतः। भद्रा। रातिः। सुभगेति सुऽभग। भद्रः। अ
ध्वरः। भद्राः। उत। प्रशस्तय इति प्रऽशस्तयः॥४८॥ भद्राः। उत। प्रशस्तय इ
ति प्रऽशस्तयः। भद्रं। मनः। कृणुष्व। वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये। येन। समत्स्वि
ति समत्ऽसु। सासहः। ससह इति ससहः॥४९॥ येन। समत्स्विति समत्ऽ
सु। सासहः। ससह इति ससहः। अव। स्थिरा। तनुहि। भूरि। शर्द्धतां॥
वनेम। ते। अभिष्टिभिरित्यभिष्टिऽभिः॥५०॥ अग्निं। मन्ये। यः। वसुः।
अस्तं। यं। यंति। धेनवः। अस्तं। अर्वतः। आशवः। अस्तं। नित्यासः। वाजि
नः। इषं। स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः। आ। भर॥५१॥ सः। अग्निः। यः। वसुः।

॥५६॥

ग्रणे।सं।यं।आयतीत्याऽयंति।धेनवः॥सं।अर्वंतः।रघुद्रुव इति रघुऽद्रुवः।
सं।सुजातास इति सुऽजातासः।सूरयः।इषं।स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः।आ।
भर॥५२॥उभे इत्युभे।सुश्चंद्र।सुचंद्रेति सुऽचंद्र।सर्पिषः।दर्वी इति द
र्वी।श्रीणीषे।आसनि॥उतो इत्युतो।नः।उत्।पुपूर्याः।उक्थेषु।शवसः।
पते।इषं।स्तोतृभ्य इति स्तोतृऽभ्यः।आ।भर॥५३॥अग्ने।तं।अद्य।अश्वं।
न।स्तोमैः।क्रतुं।न।भद्रं।हृदिस्पृशमिति हृदिऽस्पृशं।ऋध्याम।ते।ओ
हैः॥५४॥अध।हि।अग्ने।क्रतोः।भद्रस्य।दक्षस्य।साधोः।रथीः।ऋतस्य।
बृहतः।बभूथ॥५५॥एभिः।नः।अर्कैः।भव।नः।अर्वाङ्।स्वः।नः।ज्यो

॥५६॥

त्तिः॥ अग्ने। विश्वेभिः। सुमना इति सुऽमनाः। अनीकैः।५६॥ अग्निं। होतारं।
मन्ये। दास्वंतं। वसुं। सूनुं। सहसः। जातवेदसमिति जातऽवेदसं। विप्रं। न।
जातवेदसमिति जातऽवेदसं॥ सः। ऊर्ध्वया। स्वध्वर इति सुऽअध्वरः। दे
वः। देवाच्या। कृपा॥ घृतस्य। विभ्राष्टिमिति विऽभ्राष्टिं। अनु। वष्टि। शोचि
षा। आजुह्वानस्येत्याऽजुह्वानस्य। सर्पिषः॥५७॥ येन। ऋषयः। तप
सा। सत्रं। आयन्। इंधानाः। अग्निं। स्वः। आभरंत इत्याऽभरंतः॥ तस्मि
न्। अहं। नि। दधे। नाके। अग्निं। यं। आहुः। मनवः। स्तीर्णबर्हिषमिति स्ती
र्णऽबर्हिषं॥५८॥ तां। पत्नीभिः। अनु। गच्छेम। देवाः। पुत्रैः। भ्रातृभिरिति

॥५६॥

भ्रातृऽभिः। उत। वा। हिरण्यैः। नाकं। गृभ्णानाः। सुकृतस्येति सुऽकृतस्य। लो
के। तृतीये। पृष्ठे। अधि। रोचने। दिवः॥५९॥ आ। वाचः। मध्यं। अरुहत्। भु
रण्युः। अयं। अग्निः। सत्पतिरिति सत्ऽपतिः। चेकितानः॥ पृष्ठे। पृथि
व्याः। निहितइति निऽहितः। दविद्युतत्। अधस्पदं। अधःपदमित्यधःऽप
दं। कृणुतां। ये। पृतन्यवः॥६०॥ अयं। अग्निः। वीरतमइति वीरऽतमः। व
योधाइति वयःऽधाः। सहस्रियः। द्योततां। अप्रयुछन्नित्यप्रऽयुछन्॥ वि
भ्राजमानइति विऽभ्राजमानः। सरिरस्य। मध्ये। उप। प्र। याहि। दिव्यानि।
धाम॥६१॥ संप्रच्यवध्वमिति संऽप्रच्यवध्वं। उप। संप्रयातेति संऽप्रयात।

॥५८॥ अग्ने। पथः। देवयानानिति देवऽयानान्। कृणुध्वं। पुनरिति पुनः। कृण्वाना।
पितरा। युवाना। अन्वाताꣳसीदित्यनुऽअताꣳसीत्। त्वयि। तंतुं। एतं॥६२॥
उत्। बुध्यस्व। अग्ने। प्रति। जागृहि। त्वं। इष्टापूर्ते इतीष्टाऽपूर्ते। सं। सृजेथां।
अयं। च। अस्मिन्। सधस्थ इति सधऽस्थे। अधि। उत्तरस्मिन्नित्युत्ऽत
रस्मिन्। विश्वे। देवाः। यजमानः। च। सीदत॥६३॥ येन। वहसि। सहस्रं। येन।
अग्ने। सर्ववेदसमिति सर्वऽवेदसं। तेन। इमं। यज्ञं। नः। नय। स्वः। देवेषु।
गंतवे॥६४॥ तपः। तपस्यः। शैशिरौ। परमेष्ठी। परमेस्थीति परमेऽस्थी।
दिवः। सूर्यः॥६५॥ प्रोथत्। अश्वः। न। यवसे। अविष्यन्। यदा। महः। सं ॥५८

आन्नु।

वरणादिति सं॒ऽवरणात् । वि । अस्यात् ॥ अस्य । वातः । अनु । वाति । शो
चिः । अध । स्म । ते । व्रजनं । कृष्णं । अस्ति ॥ ६६ ॥ आयोः । त्वा । सदने । साद
यामि । अवतः । छायायां । समुद्रस्य । हृदये । रश्मीवतीं । रश्मिवतीमि
ति रश्मिऽवतीं । भास्वतीं । आ । या । द्यां । भासि । आ । पृथिवीं । आ । उरु । अं
तरिक्षं । दिवं ॥ ६७ ॥ सहस्रस्य । प्रमेति प्रऽमां । प्रतिमेति प्रतिऽमा । उन्मे
त्युत्ऽमा । साहस्रं । असि । सहस्राय । त्वा ॥ ६८ ॥ इति काण्वशाखायां
पदपाठे षोडशोऽध्यायः ॥ ॥ हरिः ॥ ॐ ॥ ॥ नमः । ते । रुद्र । मन्यवे । उ
तो इत्युतो । ते । इषवे । नमः । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां । उत । ते । नमः ॥ १ ॥

या।ते।रुद्र।शिवा।तनूः।अघोरा।अपापकाशिनीत्यपापऽकाशिनी।।त
या।नः।तन्वा।शंतमयेति शंऽतमया।।गिरिशंतेति गिरिऽशंत।अभि।चा
कशीहि।।यां।इषुं।गिरिशंतेति गिरिऽशंत।हस्ते।बिभर्षि।अस्तवे।
शिवां।गिरित्रेति गिरिऽत्र।तां।कुरु।मा।हिंसीः।पुरुषं।जगत्।।शि
वेन।वर्चसा।त्वा।गिरिशेति गिरिऽश।अच्छ।वदामसि।।यथा।नः।सर्वं।
इत्।जगत्।अयक्ष्मं।सुमना इति सुऽमनाः।असत्।।४।।अधि।वोचत्
त्।अधिवक्तेत्यधिऽवक्ता।प्रथमः।दैव्यः।भिषक्।अहीन्।च।सर्वान्।
जंभयन्।सर्वाः।च।यातुधान्य इति यातुऽधान्यः।अधराचीः।परा।सुव।।५।।

असौ । यः । ताम्रः । अरुणः । उत । बभ्रुः । सुमंगल इति सुऽमंगलः ॥ ये । च ।
एनं । रुद्राः । अभितः । दिक्षु । श्रिताः । सहस्रशौ ति सहस्रऽशः । अव ।
एषां । हेडः । ईमहे ॥ ७ ॥ असौ । यः । अवसर्प्पतीत्यवऽसर्प्पति । नीलग्री
व इति नीलऽग्रीवः । विलोहित इति विऽलोहितः ॥ उत । एनं । गोपाः । अदृ
श्रन् । अदृश्रन् । उदहार्य इत्युदऽहार्यः । सः । दृष्टः । मृळयाति । नः ॥ ८ ॥
नमः । अस्तु । नीलग्रीवायेति नीलऽग्रीवाय । सहस्राक्षायेति सहस्रऽअ
क्षाय । मीढुषे ॥ अथो इत्यथो । ये । अस्य । सत्वानः । अहं । तेभ्यः । अकरं ।
नमः ॥ ९ ॥ प्र । मुंच । धन्वनः । त्वं । उभयोः । आर्त्न्योः । ज्यां ॥ याः । च । ते । हस्ते ।

इषवः। परा। ताः। भगवइति भगऽवः। वप॥९॥ विज्यमिति विऽज्यं। ध
नुः। कपर्दिनः। विशल्यइति विऽशल्यः। बाणवानिति बाणऽवान्। उ
त। अनेशन्। अस्य। याः। इषवः। आभुः। अस्य। निषंगधिरिति निषं
गऽधिः॥१०॥ परि। ते। धन्वनः। हेतिः। अस्मान्। वृणक्तु। विश्वतः। अ
थो इत्यथो। यः। इषुधिरितीषुऽधिः। तव। आरे। अस्मत्। नि। धेहि। तं॥
॥११॥ या। ते। हेतिः। मीढुष्टम। मीढुस्तमेति मीढुःऽतम। हस्ते। बभू
व। ते। धनुः। तया। अस्मान्। विश्वतः। त्वं। अयक्ष्मया। परि। भुज॥१२॥
अवतत्येत्यवऽतत्य। धनुः। त्वं। सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्ष। शतेषुध

इति शतऽइषुधे । निशीर्येति निःऽशीर्य । शल्यानां । मुखा । शिवः । नः ।
सुमना इति सुऽमनाः । भव ॥१३॥ नमः । ते । आयुधाय । अनातताय ।
धृष्णवे । उभाभ्यां । उत । ते । नमः । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां । तव । धन्व
ने ॥१४॥ मा । नः । महांतं । उत । मा । नः । अर्भकं । मा । नः । उक्षंतं । उत । मा ।
नः । उक्षितं ॥ मा । नः । वधीः । पितरं । मा । उत । मातरं । मा । नः । प्रियाः । त
न्वः । रुद्र । रीरिषः । रिरिषइति रिरिषः ॥१५॥ तोके । तनये । आयुषि । गोषु ।
अश्वेषु । रीरिषः । रिरिष इति रिरिषः ॥ वीरान् । रुद्र । भामिनः । वधीः । ह
विष्मंतः । सदं । इत् । त्वा । हवामहे ॥१६॥ हिरण्यबाहव इति हिरण्यऽबा

॥६१॥

ह्वे।सेनान्यइतिसेनाऽन्ये।दिशांच।पतये।नमः।नमः।वृक्षेभ्यः।हरि
केशेभ्यइति हरिऽकेशेभ्यः।पशूनां।शष्पिंजराय।त्विषीमते।त्विषि
मतइतित्विषिऽमते।पथीनां।हरिकेशायेतिहरिऽकेशाय।उपवीति
नइत्युपऽवीतिने।पुष्टानां।।१७।।बभ्लुशाय।आव्याधिनइत्याऽव्या
धिने।अन्नानां।भवस्य।हेत्यै।जगतां।रुद्राय।आततायिनइत्याऽतत
आयिने।क्षेत्राणां।सूताय।अहंत्यै।वनानां।।१८।।रोहिताय।स्थप
तये।वृक्षाणां।भुवंतये।वारिवस्कृताय।वारिवःकृतायेतिवारिवःऽकृ
ताय।ओषधीनां।मंत्रिणे।वाणिजाय।कक्षाणां।उच्चैर्घोषायेत्युच्चैः

॥६१॥

घोषाय। आक्रूंदयतइत्याऽक्रंदयते। पत्तीनां॥१९॥ कृत्स्नायतायेति
कृत्स्नऽआयताय। धावते। सत्वनां। सहमानाय। निव्याधिनइतिनिः
व्याधिने। आव्याधिनीनामित्याऽव्याधिनीनां। ककुभाय। निषंगिणे।
स्तेनानां। निचेरवइतिनिऽचेरवे। परिचरायेतिपरिऽचराय। अरंण्या
नां॥२०॥ वंचते। परिवंचतइतिपरिऽवंचते। स्तायूनां। निषंगिणे। इ
षुधिमतइतीषुधिऽमते। तस्कराणां। सृकाइभ्यइतिसृकाविऽभ्यः। जि
घांसद्भ्यइतिजिघांसत्ऽभ्यः। मुष्णतां। असिमद्भ्यइत्यसिमत्ऽभ्यः।
नक्तं। चरद्भ्यइतिचरत्ऽभ्यः। विकृंतानामितिविऽकृंतानां॥२१॥ उष्णीषि

आव्याधिनीभ्य इत्या। व्याधिनीभ्यः।। विविध्यंतीभ्य इति वि। विध्यंतीभ्यः।।

णे। गिरिऽचरायेति गिरिऽचराय। कुलुंचानां। इषुमद्भ्य इतीषुमत्ऽभ्यः। ध
न्वायिभ्य इति धन्वायिऽभ्यः। च। वः। आतन्वानेभ्य इत्याऽतन्वानेभ्यः। प्र
ति दधानेभ्य इति प्रतिऽदधानेभ्यः। आयच्छद्भ्य इत्याऽयच्छत्ऽभ्यः। अस्य
द्भ्य इत्यस्यत्ऽभ्यः।।२२।। विसृजद्भ्य इति विसृजत्ऽभ्यः। शयानेभ्यः। आ
सीनेभ्यः। तिष्ठद्भ्य इति तिष्ठत्ऽभ्यः। धावद्भ्य इति धावत्ऽभ्यः।।२३।। सभा
भ्यः। सभापतिभ्य इति सभापतिऽभ्यः। अश्वेभ्यः। अश्वपतिभ्य इत्यश्वऽप
तिऽभ्यः। उगणाभ्यः। तृंहतीभ्यः।।२४।। गणेभ्यः। गणपतिभ्य इति ग
णपतिऽभ्यः। व्रातेभ्यः। व्रातपतिभ्य इति व्रातपतिऽभ्यः। गृत्सेभ्यः। गृत्स
विध्यद्भ्य इति विध्यत्ऽभ्यः। स्वपद्भ्य इति स्वपत्ऽभ्यः। जाग्रद्भ्य इति जा ग्रत्ऽभ्यः

पतिभ्य इति गणऽपतिऽभ्यः। विरूपेभ्य इति विऽरूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्य
ति विश्वऽरूपेभ्यः॥२५॥ सेनाभ्यः सेनानिभ्य इति सेनानिऽभ्यः। रथिभ्य इ
ति रथिऽभ्यः। अरथेभ्यः। क्षत्तृभ्य इति क्षत्तृऽभ्यः। संग्रहीतृभ्य इति सं
ग्रहीतृऽभ्यः। महद्भ्य इति महत्ऽभ्यः। अर्भकेभ्यः॥२६॥ तक्षभ्य इति तक्षऽ
भ्यः। रथकारेभ्य इति रथऽकारेभ्यः। कुलालेभ्यः। कर्म्मारेभ्यः। निषादेभ्यः।
निसादेभ्य इति निऽसादेभ्यः। पुंजिष्टेभ्यः। श्वनिभ्य इति श्वनिऽभ्यः। मृगयु
भ्य इति मृगयुऽभ्यः॥२७॥ श्वभ्य इति श्वऽभ्यः। श्वपतिभ्य इति श्वपतिऽभ्यः।
भवाय। रुद्राय। शर्वाय। पसुपतय इति पसुऽपतये। नीलग्रीवायेति नी

त्नःऽश्रीवाय। शितिकंठायेति शितिऽकंठाय॥२८॥ कपर्दिने। व्युप्तकेशायेति व्यु
प्तऽकेशाय। सहस्राक्षायेति सहस्रऽअक्षाय। शतधन्वन इति शतऽधन्वने। गि
रिशयायेति गिरिऽशयाय। शिपिविष्टायेति शिपिऽविष्टाय। मीढुष्टमाय।
मीढुष्टमायेति मीढुःऽतमाय। इषुमत इतीषुऽमते॥२९॥ ह्रस्वाय। वाम
नाय। बृहते। वर्षीयसे। वृद्धाय। संवृध इति संऽवृधे। अग्र्याय। प्रथमाय॥३०॥
आशवे। अजिराय। शीघ्र्याय। शीभ्याय। ऊर्म्याय। अवस्वन्यायेत्यवऽस्व
न्याय। नादेयाय। द्वीप्याय॥३१॥ ज्येष्ठाय। कनिष्ठाय। पूर्वजायेति पूर्वऽजा
य। अपरजायेत्यपरऽजाय। मध्यमाय। अपगल्भायेत्यपऽगल्भाय। जघं

न्याय। बुध्न्याय॥ ३२॥ सोभ्याय। प्रतिसर्यायेति प्रतिऽसर्याय। याम्याय। क्षे
म्याय। श्लोक्याय। अवसान्यायेत्यवऽसान्याय। उर्वर्याय। खल्याय॥ ३३॥ व
न्याय। कक्ष्याय। श्रवाय। प्रतिश्रवायेति प्रतिऽश्रवाय। आशुषेणाय। आशुसे
नायेत्याशुऽसेनाय। आशुरथायेत्याशुऽरथाय। शूराय। अवभेदिन इत्यव
ऽभेदिने॥ ३४॥ बिल्मिने। कवचिने। वर्मिणे। वरूथिने। श्रुताय। श्रुतसेनाये
ति श्रुतऽसेनाय। दुन्दुभ्याय। आहनन्यायेत्याऽहनन्याय॥ ३५॥ धृष्णवे। प्र
मृशायेति प्रऽमृशाय। निषङ्गिणे। इषुधिमत इतीषुधिऽमते। तीक्ष्णेषव
इति तीक्ष्णऽइषवे। आयुधिने। स्वायुधायेति सुऽआयुधाय। सुधन्व

॥६४॥ नइति स्रुऽधन्वने ॥३६॥ स्रुत्याय। पथ्याय। काट्याय। नीप्याय। कुल्याय। स-
रस्याय। नादेयाय। वैशंताय ॥३७॥ कूप्याय। अवट्याय। ईध्र्याय। आतप्या-
येत्याऽतप्याय। मेघ्याय। विद्युत्यायेति विद्युत्याय। वर्ष्याय। अवर्ष्याय ॥३८॥
वात्याय। रेष्म्याय। वास्तव्याय। वास्तुपायेति वास्तुऽपाय। सोमाय। रुद्राय।
ताम्राय। अरुणाय ॥३९॥ शंगव इति शंऽगवे। पशुपतय इति पशुऽपतये।
उग्राय। भीमाय। अग्रेवधायेत्यग्रेऽवधाय। दूरेवधायेति दूरेऽवधाय। हं-
त्रे। हनीयसे ॥४०॥ वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य इति हरिऽकेशेभ्यः। ताराय। शं- ॥६४॥
भव इति शंऽभवे। मयोभव इति मयःऽभवे। शंकरायेति शंऽकराय। मयस्क

राय। मयः करायेति मयः ऽकराय। शिवाय। शिवतरायेति शिव ऽतराय।

॥ ४३॥ पार्याय। अवार्याय। प्रतरणायेति प्र ऽतरणाय। उत्तरणायेत्युत् ऽ

तरणाय। तीर्थ्याय। कूल्याय। शष्प्याय। फेन्याय॥ ४४॥ सिकत्याय। प्र

वाह्यायेति प्र ऽवाह्याय। किंऽशिलाय। क्षयणाय। कपर्दिने। पुलस्तये।

प इरिण्याय। प्रपथ्यायेति प्र ऽपथ्याय॥ ४५॥ व्रज्याय। गोष्ठ्याय। गोस्थ्या

येति गो ऽस्थ्याय। तल्प्याय। गेह्याय। हृद्याय। निवेष्प्यायेति नि ऽवेष्प्या

य। काट्याय। गह्वरेष्ठाय। गह्वरेस्थायेति गह्वरे ऽस्थाय॥ ४६॥ शुष्क्या

य। हरित्याय। पांसव्याय। रजस्याय। लोप्याय। उलप्याय। ऊर्व्याय।

११६५॥

स्रुव्यायेति स्रुऽव्याय।८५। पर्ण्याय। पर्णशद्यायेति पर्णऽशद्याय। उद्गुर
रमाणायेत्युत्ऽगुरमाणाय। अभिघ्नत इत्यभिऽघ्नते। आखिदते। प्र
खिदते। प्रखिदत इति प्रऽखिदते। इषुकृद्भ्य इतीषुकृत्ऽभ्यः। धनुष्कृद्भ्यः।
धनुःकृद्भ्य इति धनुःकृत्ऽभ्यः। च। वः। किरिकेभ्यः। देवानां। हृदयेभ्यः।
विचिन्वत्केभ्य इति विऽचिन्वत्केभ्यः। विक्षिणत्केभ्य इति विऽक्षिणत्केभ्यः। आ
निर्हतेभ्य इत्यानिःऽहतेभ्यः।८६। द्रापे। अंधसः। पते। दरिद्र। नीललो
हितेति नीलऽलोहित। आसां। प्रजानामिति प्रऽजानां। एषां। पशूनां। मा।
भेः। मो इति मो। रोक्। मो इति मो। च। नः। किं। चन। आ। ममत्।८७। इमाः।

११६५॥

रुद्राय। तवसे। कपर्दिने। क्षयद्वीरायेति क्षयत्ऽवीराय। प्र। भरामहे।
मतीः। यथा। शं। असत्। द्विपदइतिद्विऽपदे। चतुष्पदे। चतुःपदइतिच
तुःऽपदे। विश्वं। पुष्टं। ग्रामे। अस्मिन्। अनातुरं॥४८॥ या। ते। रुद्र। शिवा।
तनूः। शिवा। विश्वाहा। भेषजी। शिवा। रुतस्य। भेषजी। तया। नः। मृळ। जी
वसे॥४९॥ परि। नः। हेतिः। रुद्रस्य। वृज्यात्। परि। त्वेषस्य। दुर्मतिरिति दुः
मतिः। मही। गात्। अव। स्थिरा। मघवद्भ्यइतिमघवत्ऽभ्यः। तनुष्व। मी
ढ्वः। तोकाय। तनयाय। मृळ॥५०॥ मीढुष्टम। मीढुस्तमेति मीढुःऽतम।
शिवतमेति शिवऽतम। शिवः। नः। सुमनाइति सुऽमनाः। भव। परमे। वृक्षे।

॥६६॥

आयुधं। निधायेति निऽधाय। कृत्तिं। वसानः। आ। चर। पिनाकं। बिभ्रत्।
आ। गहि। ५१॥ विकिरिदेति विऽकिरिद। विलोहितेति विऽलोहित। नमः।
ते। अस्तु। भगव इति भगऽवः। याः। ते। सहस्रं। हेतयः। अन्यं। अस्मत्।
नि। वपंतु। ताः। ५२॥ सहस्राणि। सहस्रश इति सहस्रऽशः। बाहोः। त
व। हेतयः॥ तासां। ईशानः। भगव इति भगऽवः। पराचीना। मुखा। कृ
धि। ५३॥ असंख्यातेत्यसंऽख्याता। सहस्राणि। ये। रुद्राः। अधि। भू
म्यां। तेषां। सहस्रयोजन इति सहस्रऽयोजने॥ अव। धन्वानि। तन्मसि।
॥५४॥ अस्मिन्। महति। अर्णवे। अंतरिक्षे। भवाः। अधि। ५५॥ नीलग्री

॥६६॥

वाइति नीलऽग्रीवाः । शितिकंठा इति शितिऽकंठाः । दिवं । रुद्राः । उपश्रिताइ
त्युपऽश्रिताः ॥ ५६ ॥ शर्वाः । अधः । क्षमाचरा इति क्षमाऽचराः ॥ ५७ ॥ वृक्षे
षु । शष्पिंजराः । नीलग्रीवा इति नीलऽग्रीवाः । विलोहिता इति विऽलोहिताः ।
॥ ५८ ॥ भूतानां । अधिपतय इत्यधिऽपतयः । विशिखास इति विऽशिखासः ।
कपर्दिनः ॥ ५९ ॥ पथां । पथिरक्षिण इति पथिऽरक्षिणः । ऐ[illegible]बृदाः । आयु ल
र्युध इत्यायुःऽयुधः ॥ ६० ॥ तीर्थानि । प्रचरंतीति प्रऽचरंति । सृकाहस्ता इ
ति सृकाऽहस्ताः । निषंगिणः ॥ ६१ ॥ अन्नेषु । विविध्यंतीति विऽविध्यंति । पा
त्रेषु । पिबतः । जनान् ॥ ६२ ॥ एतावंतः । च । भूयांसः । च । दिशः । रुद्राः । वित

तस्थिर इति विऽत स्थिरे ॥ ६३ ॥ नमः । अस्तु । रुद्रेभ्यः । ये । दिवि । येषां । वर्षं ।
इषवः । तेभ्यः । दश । प्राचीः । दक्षिणा । प्रतीचीः । उदीचीः । ऊर्ध्वाः । अंतरिक्षे । वा
तः । पृथिव्यां । अन्नं ॥ ६४ ॥ इति पदपाठे काण्वसंहितायां । सप्तदशोऽध्यायः ॥ ॥
॥ समाप्तः ॥ ॥ हरिः ॥ ॐ मू । अश्मन् । ऊर्जं । पर्वते । शिश्रियाणां । अद्भ्य इ
सतूऽभ्यः । ओषधीभ्यः । वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः । अधि । संभृत
मिति संऽभृतं । पयः । नः । इषं । ऊर्जं । धत्त । मरुतः । संऽरराणा इति संऽ
रराणाः । अश्मन् । ते । क्षुत् । मयि । ते । ऊर्क् । यं । द्विष्मः । तं । ते । शुक् । ऋच्छतु ।
॥ १ ॥ इमाः । मे । अग्ने । इष्टकाः । धेनवः । संतु । एका । च । दश । शतं । सहस्रं ।

तांप्र

अयुतं। नियुतमितिनि ऽयुतं।।३।। अर्बुदं। न्यर्बुदमितिनि ऽअर्बुदं। समुद्रः।
मध्यं। अंतः। परार्द्ध इति परा ऽअर्द्धः। एताः। मे। अग्ने। इष्टकाः। धेनवः। सं
तु। अमुत्र। अमुष्मिन्। लोके।।४।। ऋतवः। स्थ। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृत
तऽवृधः। ऋतुस्थाः। ऋतुस्था इत्यृतु ऽस्थाः। स्थ। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृत
त तऽवृधः। घृतश्चुत इति घृत ऽश्चुतः। मधुश्चुत इति मधु ऽश्चुतः। विराज इ
ति वि ऽराजः। नाम। कामदुघा इति काम ऽदुघाः। अक्षीयमाणाः।।५।। समु
द्रस्य। त्वा। अवकया। अग्ने। परि। व्ययामसि। पावकः। अस्मभ्यं। शिवः। भ
व।।६।। हिमस्य। त्वा। जरायुणा। अग्ने। परि। व्ययामसि। पावकः। अस्मभ्यं।

शिवः। भव॥ ६॥ उप। ज्मन्न्। उप। वेतसे। अव। तर। नदीषु। आ। अग्ने। पित्तं। अ
पां। असि। मंडूकि। ताभिः। आ। गहि। सा। इमं। नः। यज्ञं। पावकवर्णमिति पा
वकऽवर्णं। शिवं। कृधि॥ ७॥ अपां। इदं। न्ययनमिति निऽअयनं। समुद्रस्य। नि
वेशनमिति निऽवेशनं। अन्यान्। ते। अस्मत्। तपंतु। हेतयः। पावकः। अस्मभ्यं।
शिवः। भव॥ ८॥ अग्ने। पावक। रोचिषा। मंद्रया। देव। जिह्वया। आ। देवान्। व
क्षि। यक्षि। च॥ ९॥ सः। नः। पावक। दीदिव इति दीदिऽवः। अग्ने। देवान्। इह।
आ। वह। उप। यज्ञं। हविः। च। नः॥ १०॥ पावकया। यः। चितयंत्या। कृपा। क्षा
मन्। रुरुचे। उषसः। न। भानुना। तूर्वन्। यामन्। एतशस्य। नु। रणे। आ। यः। घृ

।न। त्रा

णे।त्वा।ततपाणः।अजरः।।११।।नमः।ते।हरसे।शोचिषे।नमः।ते।अस्तु।अर्चि
षे।।अन्यान्।ते।अस्मत्।तपंतु।हेतयः।पावकः।अस्मभ्यं।शिवः।भव।।नृष
दे।नृसद इति नृऽसदे।वेट्।अप्सुषदे।अप्सुसद इत्यप्सुऽसदे।बर्हिषदे।ब
र्हिसद इति बर्हिःऽसदे।वनसद इति वनऽसदे।स्वर्विद इति स्वःऽविदे।वेट्।।
।।१२।।ये।देवाः।देवानां।यज्ञियाः।यज्ञियानां।संवत्सरीणं।उप।भागं।आ
सते।अहुताद इत्यहुतऽअदः।हविषः।यज्ञे।अस्मिन्।स्वयं।पिबंतु।म
धुनः।घृतस्य।।१३।।ये।देवाः।देवेषु।अधि।देवत्वमिति देवऽत्वं।आयन्।
ये।ब्रह्मणः।पुरएतार इति पुरःऽएतारः।अस्मात्।येभ्यः।न।ऋते।पवते।धा

मे। किं। च। न। नाते। दिवः। न। पृथिव्याः। अधि। स्नुषु॥२४॥ प्राणदाइति प्राणऽ
दाः। अपानदाइत्यपानऽदाः। व्यानदा इति व्यानऽदाः। वर्चोदाइति वर्चःऽदाः।
वरिवोदाइति वरिवःऽदाः। अन्यान्। ते। अस्मत्। तपंतु। हेतयः। पावकः। अ
स्मभ्यं। शिवः। भव॥२५॥ अग्निः। तिग्मेन। शोचिषा। यासत्। विश्वं। नि। अ
त्रिणं॥ अग्निः। नः। वनुते। रयिं॥२६॥ यः। इमा। विश्वा। भुवनानि। जुह्व
त्। ऋषिः। होता। नि। असीदत्। पिता। नः॥ सः। आशिषेत्याऽशिषा। द्रवि
णं। इछमानः। प्रथमछदिति प्रथमऽछत्। अवरान्। आ। विवेश॥२७॥
किं। स्वित्। आसीत्। अधिष्ठानं। अधिस्थानमित्यधिऽस्थानं। आरंभणा

मिस्थाऽरंभणं। कतमत्। स्वित्। कथा। आसीत्॥ यतः। भूमिं। जनयन्। वि
श्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। वि। द्यां। और्णोत्। महिना। विश्वचक्षा इति विश्वऽ
चक्षाः॥१८॥ विश्वतश्चक्षुरिति विश्वतःऽचक्षुः। उत। विश्वतोमुख इति
विश्वतःऽमुखः। विश्वतोबाहुरिति विश्वतःऽबाहुः। उत। विश्वतस्पात्। वि
श्वतःपादिति विश्वतःऽपात्॥ सं। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां। धमति। सं।
पतत्रैः। द्यावाभूमिऽइति द्यावाभूमी। जनयन्। देवः। एकः॥१९॥ किं। स्वित्।
वनं। कः। ऊं इति। सः। वृक्षः। आस। यतः। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथि
वी। निष्टतक्षुः। निस्ततक्षुरिति निःऽततक्षुः॥ मनीषिणः। मनसा। पृच्छत।

अति

॥७०॥ इतऊं इस्सं।तत्।यत्।अध्यतिष्ठदित्यधिऽ[illegible]ष्ठत्।भुवनानि।धारयन्।
॥२०॥यते।धामानि।परमाणि।या।अवमा।या।मध्यमा।विश्वकर्मन्निति
विश्वऽकर्मन्।उत।इमा।शिक्ष।सखिभ्य इति सखिऽभ्यः।हविषि।स्वधा
वइति स्वधाऽवः।स्वयं।यजस्व।तन्वं।वृधानः॥२१॥चक्षुषः।पिता।म
नसा।हि।धीरः।घृतं।एनेइत्येने।अजनत्।नम्नमानेइति नम्रमाने।
यदा।इत्।अंताः।अदद्दृंहंत।पूर्वे।आत्।इत्।द्यावापृथिवी इति द्यावा
पृथिवी।अप्रथेतां॥२२॥ विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा।विमना इति विऽमनाः ॥७०॥
आत्।विहाया इति विऽहायाः।धाता।विधातेति विऽधाता।परमा।उत।

संदृगिति संऽदृक्। तेषां। इष्टानि। सं। इषा। मदंति। यत्र। सप्तऋषीनिति स
प्तऽऋषीन्। परः। एकं। आहुः॥२॥ यः। नः। पिता। जनिता। यः। विधतेति
विऽधता। धामानि। वेद। भुवनानि। विश्वा॥ यः। देवानां। नामधा इति ना
मऽधाः। एकः। एव। तं। संप्रश्नमिति संऽप्रश्नं। भुवना। यंति। अन्या॥३॥
ते। आ। अयजंत। द्रविणं। सं। अस्मै। ऋषयः। पूर्वे। जरितारः। न। भूना। अ
सूर्ते। सूर्ते। रजसि। निषत्ते। निसत्त इति निऽसत्ते। ये। भूतानि। समकृ
ण्वन्निति संऽअकृण्वन्। इमानि॥४॥ परः। दिवा। परः। एना। पृथिव्या।
परः। देवेभिः। असुरैः। यत्। अस्ति॥ कं। स्वित्। गर्भं। प्रथमं। दध्रे। आपः।

[illegible]।यत्र।देवाः।समपश्यंतेतिसंऽअपश्यंत।पूर्वी।२६।।तं।इत्।गर्भं।प्रथमं।दध्रे।आपः।यत्र।देवाः।समगच्छंतेतिसंऽअगच्छंत।विश्वे।।अजस्य।नाभौ।अधि।एकं।अर्पितं।यस्मिन्।विश्वानि।भुवनानि।तस्थुः।।२७।।न।तं।विदाथ।यः।इमा।जजान।अन्यत्।युष्माकं।अंतरं।बभूव।।नीहारेण।प्रावृताः।जल्प्या।च।असुतृपइत्यसुऽतृपः।उक्थऽशासः।उक्थशासइत्युक्थऽशासः।चरंति।।२८।।विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा।हि।अजनिष्ट।देवः।आत्।इत्।गंधर्वः।अभवत्।द्वितीयः।तृतीयः।पिता।जनिता।ओषधीनां।अपां।गर्भं।वि।अदधात्।पुरुत्रेति

पुरऽएता॥२९॥ आशुः। शिशानः। वृषभः। न। भीमः। घनाघनः। क्षोभणः।
चर्षणीनां॥ संक्रंदन इति संऽक्रंदनः। अनिमिष इत्यनिऽमिषः। एकवीर
इत्येकऽवीरः। शतं। सेनाः। अजयत्। साकं। इंद्रः॥३०॥ संक्रंदनेनेति संऽ
क्रंदनेन। अनिमिषेणेत्यनिऽमिषेण। जिष्णुना। युत्कारेणेत्युत्ऽकारे
ण। दुश्च्यवनेनेति दुःऽच्यवनेन। धृष्णुना॥ तत्। इंद्रेण। जयत। तत्। स
हध्वं। युधः। नरः। इषुहस्तेनेतीषुऽहस्तेन। वृष्णा॥३१॥ सः। इषुहस्तै
रितीषुऽहस्तैः। सः। निषंगिभिरिति निषंगिऽभिः। वशी। संस्रष्टेति
संऽस्रष्टा। सः। युधः। इंद्रः। गणेन॥ संसृष्टजिदिति संसृष्टऽजि
त्। सोमपा इति सोमऽपाः। बाहुशर्द्धीति बाहुऽशर्द्धी। उग्रधन्वेत्युग्रऽधन्वा।

ते

प्रतिहिता इति प्रतिऽहिताभिः। अस्ता॥ ३२॥ बृहस्पते। परि। दीय।
रथेन। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमित्रान्। अपबाधमान इत्यपऽबाधमा
नः॥ प्रभंजन्निति प्रऽभंजन्। सेनाः। प्रमृण इति प्रऽमृणः। युधा। जयन्।
अस्माकं। एधि। अविता। रथानां॥ ३३॥ बलविज्ञाय इति बलऽविज्ञायः।
स्थविरः। प्रवीर इति प्रऽवीरः। सहस्वान्। वाजी। सहमानः। उग्रः। अ
भिवीर इत्यभिऽवीरः। अभिसत्वेत्यभिऽसत्वा। सहोजा इति सहःऽजाः। जै
त्रं। इंद्र। रथं। आ। तिष्ठ। गोविदिति गोऽवित्॥ ३४॥ ॥ गोत्रभिदमिति गो
त्रऽभिदं। गोविदमिति गोऽविदं। वज्रबाहुमिति वज्रऽबाहुं। जयंतं। अज्म।
प्रमृणंतमिति प्रऽमृणंतं। ओजसा॥ इमं। सजाता इति सऽजाताः। अनु।

वीरयध्वं।इंद्रं।सखायः।अनु।सं।भरध्वं।।२५।।अभि।गोत्राणि।सहसा।गा
हमानः।अदयः।वीरः।शतमन्युरिति शत।ऽमन्युः।इंद्रः।दुश्च्यवन इति दुः।
च्यवनः।पृतनाषाट्।अयुध्यः।अस्माकं।सेनाः।अवतु।प्र।युत्स्विति युत्।ऽसु
।।२६।।इंद्रः।आसां।नेता।बृहस्पतिः।दक्षिणा।यज्ञः।पुरः।एतु।सोमः।दे
वसेनानामिति देव।ऽसेनानां।अभिभंजतीनामित्यभि।ऽभंजतीनां।जयंती
नां।मरूतः।यंतु।अग्रं।।२७।।इंद्रस्य।वृष्णः।वरुणस्य।राज्ञः।आदित्यानां।
मरुतां।शर्धः।उग्रं।।महामनसामिति महाऽमनसां।भुवनच्यवानामिति भुव
न।ऽच्यवानां।घोषः।देवानां।जयतां।उत्।अस्थात्।।२८।।उत्।हर्षय।मघव

॥८३॥

न्निति मघ॑ऽवन्। आयु॑धानि। उत्। सत्व॑नां। माम॑कानां। मनां॑ऽसि। उत्। वृत्रह

न्निति वृत्र॑ऽहन्। वाजिनां। वाजि॑नानि। उत्। रथा॑नां। जय॑तां। यंतु। घोषाः। ४२।

अस्माकं। इंद्रः। संऽमृ॑तेष्विति संऽऋतेषु। ध्वजेषु। अस्माकं। याः। इष॑वः। ताः।

जयंतु। अस्माकं। वीराः। उत्त॑रइत्युत्ऽतरे। भवंतु। अस्मान्। ऊं इति। देवाः।

अवत। हवेषु। ४३। अमीषां। चित्तं। प्रतिलो॒भयंतीति प्रति॑ऽलोभयंती। गृ

हाण। अंगा॑नि। अप्वे। परा। इहि। अभि। प्र। इहि। निः। दह। हृत्स्विति हृत्ऽसु।

शोकैः। अंधेन। अमित्राः। तमसा। सचंतां। ४४। अवसृष्टेत्यव॑ऽसृष्टा। परा।

पत। शरव्ये। ब्रह्मसंशितेति ब्रह्मऽसंऽशिते। गच्छ। अमित्रान्। प्र। पद्य

॥८३॥

स्वा।मा।अमीषां।कं।चन।उत्।शिषः॥४२॥प्र।इत।जयत।नरः।इंद्रः।वः।शर्म।
यच्छतु॥उग्राः।वः।संतु।बाहवः।अनाधृष्याः।यथा।असथ॥४३॥असौ।
या।सेना।मरुतः।परेषां।अभि।आ।एति।नः।ओजसा।स्पर्धमाना॥तां।गूह
त।तमसा।अपव्रतेनेत्यपऽव्रतेन।यथा।अमी इत्यमी।अन्यः।अन्यं।न।
जानन्॥४४॥यत्र।बाणाः।संपतंतीति संऽपतंति।कुमाराः।विशिखाइ
वेति विशिखाःऽइव॥तत्।नः।इंद्रः।बृहस्पतिः।अदितिः।शर्म।यच्छतु।विश्वा
हा।शर्म।यच्छतु॥४५॥मर्माणि।ते।वर्मणा।छादयामि।सोमः।त्वा।राजा।अ
मृतेन।अनु।वस्तां॥उरोः।वरीयः।वरुणः।ते।कृणोतु।जयंतं।त्वा।अनु।दे

वः । मं । दत्तु ॥४६॥ उत् । एनं । उत्तरामित्युत्ऽतरां । नय । अग्ने । घृतेन । आहुतेत्याऽ
हुत ॥ रायः । पोषेण । सं । सृज । प्रजयेति प्रऽजया । मघा । अग्ने । घृतेन । च । ब
हुं । कृधि ॥४७॥ इंद्र । इमं । प्रतरामिति प्रऽतरां । नय । सजातानामिति सऽजा
तानां । असत् । वशी ॥ सं । एनं । वर्चसा । सृज । देवानां । भागदा इति भागऽदाः ।
असत् ॥४८॥ यस्य । कुर्मः । गृहे । हविः । तं । अग्ने । वर्द्धय । त्वं ॥ तस्मै । देवाः । अ
धि । ब्रवन् । अयं । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥४९॥ पंच । दिशः । दैवीः । यज्ञं । अवं
तु । देवीः । अप । अमतिं । दुर्मतिमिति दुःऽमतिं । बाधमानाः ॥ रायः । पोषे ।
यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं । आभजंतीरित्याऽभजंतीः । रायः । पोषे । अधि ।

यज्ञैः। अस्थात्॥५०॥ समिद्ध इति संऽइद्धे। अग्नौ। अधि। मा। महानः। ममहा
नइति ममहानः। उक्थपत्र इत्युक्थऽपत्रः। ईड्यः। गृभीतः। तप्तं। धर्मं। परिऽगृ
ह्येति परिऽगृह्य। अयजंत। ऊर्जा। यत्। यज्ञं। अयजंत। देवाः॥५१॥ दैव्याय।
धर्त्रे। जोष्ट्रे। देवश्रीरिति देवऽश्रीः। श्रीमणाः। श्रीमना इति श्रीऽमनाः। शत
पया इति शतऽपयाः॥ परिगृह्येति परिऽगृह्य। देवाः। यज्ञं। आयन्। देवाः। दे
वेभ्यः। अध्वर्यंतः। अस्थुः॥५२॥ वीतं। हविः। शमितं। शमिता। यजध्यै। तुरीयः।
यज्ञः। यत्र। हव्यं। एति॥ ततः। वाकाः। आशिष इत्याऽशिषः। नः। जुषंतां॥५३॥
सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः। हरिकेशा इति हरिऽकेशाः। पुरस्तात्। सविता। ज्यो

॥६५॥

तिः।उत्।अयान्।अजस्रं॥ तस्य।पूषा।प्रसव इति प्रऽसवे।याति।विद्वान्।सं
पश्यन्निति संऽपश्यन्।विश्वा।भुवनानि।गोपाः॥५४॥ विमान इति विऽमानः।
एषः।दिवः।मध्ये।आस्ते।आपप्रिवानित्याऽपप्रिऽवान्।रोदसी इति रोदसी।
अंतरिक्षं॥ सः।विश्वाचीः।अभि।चष्टे।घृताचीः।अंतरा।पूर्वं।अपरं।च।केतुं
॥५५॥ उक्षा।समुद्रः।अरुणः।सुपर्ण इति सुऽपर्णः।पूर्वस्य।योनिं।पितुः।
आ।विवेश॥ मध्ये।दिवः।निहित इति निऽहितः।पृश्निः।अश्मा।वि।चक्रमे।
रजसः।पा[illegible]।अंतौ॥५६॥ देवहूरिति देवऽहूः।यज्ञः।आ।च।क्षैवेत्॥५७॥
वाजस्य।मा।प्रसव इति प्रऽसवः।उद्ग्राभेणेत्युत्ऽग्राभेण।उत्।अग्रभीत्।
सुम्नहूरिति सुम्नऽहूः।यज्ञः।आ।च।वक्षत्॥ यक्षत्।अग्निः।देवः।देवान्।आ।च।वक्षत्

ति

॥६५॥

५

अथ । सपत्नानिति सऽपत्नान् । इंद्रः । मे । निग्राभेणेति निऽग्राभेण । अधरान् ।
अकरिसंकः ।।५२।। उद्ग्राभमित्युत्ऽग्राभं । च । निग्राभमिति निऽग्राभं । च । ब्र
ह्म । देवाः । अवीवृधन् । अथ । सपत्नानिति सऽपत्नान् । इंद्राग्नी इतींद्राग्नी ।
मे । विषूचीनान् । वि । अस्यतां ।।५२।। क्रमध्वं । अग्निना । नाकं । उख्यं । हस्तेषु ।
बिभ्रतः । दिवः । स्पृष्ठं । स्वः । गत्वा । मिश्राः । देवेभिः । आध्वं ।।६०।। प्राचीं । अनु ।
प्रदिशमिति प्रऽदिशं । प्र । इहि । विद्वान् । अग्नेः । अग्ने । पुरोअग्निरिति पुरःऽअ पुरो
ग्निः । भव । इह । विश्वाः । आशाः । दीद्यानः । वि । भाहि । ऊर्जं । नः । धेहि । द्विपद
इति द्विऽपदे । चतुष्पदे । चतुःपद इति चतुःऽपदे ।।६३।। पृथिव्याः । अहं । उत् ।

॥७६॥

अंतरिक्षं। आ। अरुहं। अंतरिक्षात्। दिवं। आ। अरुहं॥ दिवः। नाकस्य। पृष्ठा
त्। स्वः। ज्योतिः। अगां। अहं॥ ६२॥ स्वः। यंतः। न। अप। ईक्षंते। आ। द्यां। रो
हंति। रोदसी इति रोदसी॥ यज्ञं। ये। विश्वतोधारमिति विश्वतःऽधारं।
सुविद्वांस इति सुऽविद्वांसः। वि। तेनिर इति वि। तेनिरे॥ ६२॥ अग्ने। प्र। इ
हि। प्रथमः। देवयतामिति देवऽयतां। चक्षुः। देवानां। उत। मर्त्यानां। इय
क्षमाणाः। भृगुभिरिति भृगुऽभिः। सजोषा इति सऽजोषाः। स्वः। यंतु। य
जमानाः। स्वस्ति॥ ६९॥ नक्तोषासा समनसा॥ ६८॥ अग्ने। सहस्राक्षेति
सहस्रऽअक्ष। शतमूर्द्धन्निति शतऽमूर्द्धन्। शतं। ते। प्राणाः। सहस्रं। व्या

॥७६॥

ना इतिविऽआनाः ॥ त्वं । साहस्रस्य । रायः । ईशिषे । तस्मै । ते । विधेम । वाजा
यास्वाहा ॥ ६६ ॥ सुपर्ण इति सुऽपर्णः । असि । गरुत्मान् । पृष्ठे । पृथिव्याः ।
सीद ॥ भासा । अंतरिक्षं । आ । पृण । ज्योतिषा । दिवं । उत् । स्तभान । तेज
सा । दिशः । उत् । दृंह ॥ ६७ ॥ आजुह्वान इत्याऽजुह्वानः । सुप्रतीक इ
ति सुऽप्रतीकः । पुरस्तात् । अग्ने । स्वं । योनिं । आ । सीद । साधुयेति सा
धुऽया ॥ ६८ ॥ तां । सवितुः । वरेण्यस्य । चित्रां । आ । अहं । वृणे । सुमतिमि
ति सुऽमतिं । विश्वजन्यामिति विश्वऽजन्यां ॥ यां । अस्य । कण्वः । अदुहत् ।
प्रपीनामिति प्रऽपीनां । सहस्रधारामिति सहस्रऽधारां ॥ पयसा । म

हीं । गौः ॥ ६९ ॥ विधेम । ते । परमे । जन्मन् । अग्ने । विधेम । स्तोमैः । अवरे । स
धस्थ इति सधऽस्थे । यस्मात् । योनेः । उदारिथेत्युत्ऽआरिथ । यजे । तं ।
प्र । त्वे इति त्वे । हवींषि । जुहुरे । समिद्ध इति । सम्ऽइद्धे ॥ ७० ॥ प्रेद्ध इति
प्रऽइद्धः । अग्ने । दीदिहि । पुरः । नः । अजस्रया । सूर्म्या । यविष्ठ ॥ त्वां । शश्वं
तः । उप । यंति । वाजाः ॥ ७१ ॥ चित्तिं । जुहोमि । मनसा । घृतेन । यथा । देवाः ।
इह । आगमन्नित्याऽअगमन् । वीतिहोत्रा इति वीतिऽहोत्राः । ऋतावृधः । ऋ
तवृध इत्यृतऽवृधः ॥ पत्ये । विश्वस्य । भूमनः । जुहोमि । विश्वकर्मण इ
ति विश्वऽकर्मणे । विश्वाहा । अदाभ्यं । हविः ॥ ७२ ॥ सप्त । ते । अग्ने । समिधः

इतिसंऽइधः। सप्त। जिह्वाः॥ सप्त। ऋषयः। सप्त। धाम। प्रियाणि॥ सप्त।
होत्राः। सप्तधा। त्वा। यजंति। सप्त। योनीः। आ। पृणस्व। घृतेन। स्वाहा।
॥७३॥ शुक्रज्योतिरितिशुक्रऽज्योतिः। च। चित्रज्योतिरितिचित्रऽज्योतिः
सत्यज्योतिरितिसत्यऽज्योतिः। ज्योतिष्मान्। शुक्रः। ऋतपा इत्यृतऽपाः।
अत्यंहा इत्यतिऽअंहाः॥७४॥ ईदृङ्। अन्यादृङ्। सदृङिति सऽदृ
ङ्। प्रतिसदृङिति प्रतिऽसदृङ्। मितः। संमित इतिसंऽमितः। सभरा इ
तिसऽभराः॥७५॥ ऋतजिदित्यृतऽजित्। सत्यजिदिति सत्यऽजित्। से
नजिदितिसेनऽजित्। सुषेणः। सुसेन इतिसुऽसेनः। अंतिमित्र इत्यंतिः

॥ ७८ ॥

मित्रः । दूरेऽअमित्र इति दूरेऽअमित्रः । गणः ॥ ७६ ॥ ऋतः । सत्यः । ध्रुवः ।
धरुणः । धर्त्ता । विधर्त्तेति विऽधर्त्ता । विधारय इति विऽधारयः ॥ ७७ ॥ ई-
दृक्षासः । एतादृक्षासः । ऊँ इत्यूँ । सु । नः । सदृक्षास इति सऽदृक्षासः ।
प्रतिसदृक्षास इति प्रतिऽसदृक्षासः । आ । इत न । मितासः । संमितास
इति संऽमितासः । नः । अद्य । सभरस इति सऽभरसः । मरुतः । यज्ञे । अ-
स्मिन् ॥ ७८ ॥ स्वतवानिति स्वऽतवान् । प्रघासीति प्रऽघासी । सांतपन इ-
ति सांऽतपनः । गृहमेधीति गृहऽमेधी । क्रीळी । शाकी । उज्जेषीत्युत्ऽजे-
षी ॥ ७९ ॥ इंद्रं । दैवीः । विशः । मरुतः । अनुवर्त्मान इत्यनुऽवर्त्मानः । अभव

॥ ७८ ॥

न्। यथा। इंद्रं। दैवीः। विशः। मरुतः। अनुवर्त्मान इत्यनुऽवर्त्मानः। अभवन्।
एवं। इमं। यजमानं। दैवीः। च। विशः। मानुषीः। च। अनुवर्त्मान इत्यनुऽव
र्त्मानः। भवंतु॥ ८०॥ इति पदपाठे काण्वशाखायां अष्टादशोध्यायः॥ ॥
॥ श्री॥ ॥ हरिः॥ ॐ॥ इमं। स्तनं। ऊर्ज्जस्वंतं। धय। अपां। प्रपीनमिति
प्रऽपीनं। अग्ने। सरिरस्य। मध्ये॥ उत्सं। जुषस्व। शतधारमिति शतऽधा
रं। अर्वन्। समुद्रियं। सदनं। आ। विशस्व॥ १॥ घृतं। मिमिक्षे। घृतं। अस्य।
योनिः। घृते। श्रितः। घृतं। ऊं इत्यूं। अस्य। धाम। अनुष्वधं। अनुस्वधमित्य
नुऽस्वधं। आ। वह। मादयस्व। स्वाहाकृतमिति स्वाहाऽकृतं। वृषभ। वक्षि।

॥८९॥

हव्यं ॥ २ ॥ समुद्रात् । ऊर्मिः । मधुमानिति मधुऽमान् । उत् । आरत् । उप । अंऽ
शुना । सं । अमृतत्वमित्यमृतऽत्वं । आनट् । घृतस्य । नाम । गुह्यं । यत् । अस्ति ।
जिह्वा । देवानां । अमृतस्य । नाभिः ॥ १ ॥ वयं । नाम । प्र । ब्रवाम । घृतस्य । अस्मि
न् । यज्ञे । धारयाम । नमोभिरिति नमःऽभिः ॥ उप । ब्रह्मा । शृणवत् । शस्यमानं ।
चतुःशृंग इति चतुःऽशृंगः । अवमीत् । गौरः । एतत् ॥ २ ॥ चत्वारि । शृंगाः । त्रयः ।
अस्य । पादाः । द्वे इति द्वे । शीर्षे इति शीर्षे । सप्त । हस्तासः । अस्य । त्रिधा । बद्धः ।
वृषभः । रोरवीति । महः । देवः । मर्त्यान् । आ । विवेश ॥ ३ ॥ त्रिधा । हितं । पणि
भिरिति पणिऽभिः । गुह्यमानं । गवि । देवासः । घृतं । अनु । अविंदन् ॥ इंद्रः ।

॥८९॥

एकं। सूर्यः। एकं। जजान। वेनात्। एकं। स्वधया। निः। ततक्षुः॥६॥ एताः। अ
र्षंति। हृद्यात्। समुद्रात्। शतव्रजाइति। शतऽव्रजाः। रिपुणा। न। अवचक्षइ
त्यवऽचक्षे॥ घृतस्य। धाराः। अभि। चाकशीमि। हिरण्ययः। वेतसः। मध्ये।
आसां॥ एते। अर्षंति। ऊर्मयः। घृतस्य। मृगाइवेति मृगाःऽइव। क्षिपणोः। ई
षमाणाः॥७॥ सिंधोरिवेति सिंधोःऽइव। प्राध्वनइति प्रऽअध्वने। शूघनासः।
वातप्रमीयइति वातऽप्रमीयः। पतयंति। यह्वाः॥ घृतस्य। धाराः। अरुषः। न।
वाजी। काष्ठाः। भिंदन्। ऊर्मिभिरित्यूर्मिऽभिः। पिन्वमानाः॥८॥ अभि। प्रवंत।
समनेवेति समनाऽइव। योषाः। कल्याण्यः। स्मयमानासः। अग्निं॥ घृतस्य।

धाराः। समिधः इति सं ऽ इधः। नसंत। ताः। जुषाणः। हर्यति। जातवेदा इति जा
तऽवेदाः॥९॥ कन्याऽइवेति कन्याःऽइव। वहतुं। एत। वैऊं इत्यूं। अंजि। अंजा
नाः। अभि। चाकशीमि। यत्र। सोमः। सूयते। यत्र। यज्ञः। घृतस्य। धाराः।
अभि। तत्। पवंते॥१०॥ अभि। अर्षत। सुष्टुतिं। सुस्तुतिमिति सुऽस्तुतिं।
गव्यं। आजिं। अस्मासु। भद्रा। द्रविणानि। धत्त॥ इमं। यज्ञं। नयत। देवता।
नः। घृतस्य। धाराः। मधुमदिति मधुऽमत्। पवंते॥११॥ धामन्। ते। वि
श्वं। भुवनं। अधि। श्रितं। अंतरिसंतः। समुद्रे। हृदि। अंतः। आयुषि॥
अपां। अनीके। समिथे इति सं ऽ इथे। यः। आभृत इत्याऽभृतः। तं। अ=

नपाम । मधुमंतमितिमधुऽमंतं । ते । ऊर्मिं ।। १२ ।। वाजः । च । मे । प्रसवइतिप्रऽ
सवः । प्रयतिरितिप्रऽयतिः । प्रसितिरितिप्रऽसितिः । धीतिः । क्रतुः । स्वरः ।
श्रावः । श्लोकः । श्रुतिः । ज्योतिः । स्वरितिस्वः । च । मे । यज्ञेन । कल्पंतां ।। १२ ।। प्राणः ।
अपानइत्यपऽआनः । व्यानइतिविऽआनः । असुः । चित्तं । आधीतमित्याऽ
धीतं । वाक् । मनः । चक्षुः । श्रोत्रं । दक्षः । बलं ।। १४ ।। ओजः । सहः । आत्मा । त
नूः । शर्म । वर्म । अंगानि । अस्थीनि । परूंषि । शरीराणि । आयुः । ज
रा ।। १५ ।। ज्यैष्ठ्यं । आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं । मन्युः । भामः । अमः । अं
भः । जेमा । महिमा । वरिमा । प्रथिमा । वर्षिमा । द्राघिमा । वृद्धं । वृद्धिः ।।

॥१६॥ सत्यं। श्रद्धा। जगत्। धनं। विश्वं। महः। क्रीळा। मोदः। जातं। जनिष्य-
माणं। सुक्तमिति सुऽउक्तं। सुकृतमिति सुऽकृतं॥१७॥ वित्तं। वेद्यं। भूतं।
भविष्यत्। सुगमिति सुऽगं। सुपथ्यमिति सुऽपथ्यं। ऋद्धं। ऋद्धिः। कॢप्तं।
कॢप्तिः। मतिः। सुमतिरिति सुऽमतिः॥१८॥ यंता। धर्ता। क्षेमः। धृतिः।
विश्वं। महः। संविदिति सम्ऽवित्। ज्ञात्रं। सीरं। लयः। सूः। प्रसूरिति
प्रऽसूः॥१९॥ त्वं। मयः। प्रियं। अनुकाममित्यनुऽकामः। कामः। सौमन-
सः। भगः। द्रविणं। भद्रं। श्रेयः। वसीयः। यशः॥२०॥ ऊर्क्। सूनृता।
पयः। रसः। घृतं। मधु। सग्धिः। सपीतिरिति सऽपीतिः। कृषिः। व

ष्टिः । जैत्रं । औद्भिद्यमित्यौत्ऽभिद्यं ॥२१॥ ऋतं । अमृतं । अयक्ष्मं । अनामयत् । जीवातुः । दीर्घायुत्वमिति दीर्घायुऽत्वं । अनमित्रं । अभयं । सुगमिति सुऽगं । शयनं । सूषा इति सुऽउषाः । सुदिनमिति सुऽदिनं ॥२२॥ रयिः । रायः । पुष्टं । पुष्टिः । विभ्विति विऽभु । प्रभ्विति प्रऽभु । पूर्णं । पूर्णतरमिति पूर्णऽतरं । कुयवं । अक्षितं । अन्नं । अक्षुत् ॥२३॥ व्रीहयः । यवाः । माषाः । तिलाः । मुद्गाः । खल्वाः । प्रियंगवः । अणवः । श्यामाकाः । नीवाराः । गोधूमाः । मसूराः ॥२४॥ अश्मा । मृत्तिका । गिरयः । पर्वताः । सिकताः । वनस्पतयः । हिरण्यं । अयः । सीसं । त्रपु । श्यामं । लोहं ॥२५॥ अग्निः । आपः ।

॥८२॥

वीरुधः। ओषधयः। कृष्टपच्या इति कृष्टऽपच्याः। अकृष्टपच्या इत्य
कृष्टऽपच्याः। ग्राम्याः। पशवः। आरण्याः। वित्तं। वित्तिः। भूतं। भूतिः॥२६॥
वसु। वसतिः। कर्म। शक्तिः। अर्थः। यामः। इत्या। गतिः॥२७॥ अग्निः।
इंद्रः। सोमः। सविता। सरस्वती। पूषा। बृहस्पतिः॥२८॥ मित्रः। वरु
णः। धाता। त्वष्टा। मरुतः। विश्वे देवाः॥२९॥ पृथिवी। अंतरिक्षं। द्यौः।
समाः। नक्षत्राणि। दिशः। इंद्रः॥२९॥३०॥ अंशुः। रश्मिः। अदाभ्यः।
अधिपतिरित्यधिऽपतिः। उपांशुरित्युपऽअंशुः। अंतर्याम इत्यं ॥८२॥
तःऽयामः। ऐंद्रवायवः। मैत्रावरुणः। आश्विनः। प्रतिप्रस्थान इति

प्रतिऽप्रस्थानः। शुक्रः। मंथी॥२१॥ आग्रयणः। वैश्वदेवइतिवैश्वऽदेवः।
ध्रुवः। वैश्वानरः। ऐंद्राग्नः। महावैश्वदेव इति महाऽवैश्वदेवः। मरुत्व
तीयः। निष्केवल्यः। निःकेवल्य इति निःऽकेवल्यः। सावित्रः। सारस्वतः।
पात्नीवतइतिपात्नीऽवतः। हारियोजन इति हारिऽयोजनः॥२२॥
स्रुचः। चमसाः। वायव्यानि। द्रोणकलशइति द्रोणऽकलशः। ग्रा
वाणः। अधिषवणे। अधिसवने इत्यधिऽसवने। पूतभृदिति पूतऽ
भृत्। आधवनीय इत्याधवनीयः। वेदिः। बर्हिः। स्वगाकार इति स्व
गाऽकारः। अवभृथ इत्यवऽभृथः॥२३॥ अग्निः। घर्मः। अर्कः। स

र्यः। प्राणः। अश्वमेधऽइत्यश्वऽमेधः। पृथिवी। अदितिः। दितिः। द्यौः। अं
गुलयः। शाक्वरयः। दिशः। २२॥ व्रतं। ऋतवः। संवत्सरः। तपः। अहोरा
त्रे इत्यहोरात्रे। ऊर्वष्ठीवे इत्यूर्वऽष्ठीवे। बृहत्। रथंतर इति बृहत्ऽरथं
तरे। २३॥ एका। तिस्रः। पंच। सप्त। नव। एकादश। त्रयोदशेति त्रयः
ऽदश। पंचदशेति पंचऽदश। सप्तदशेति सप्तऽदश। नवदशेति न
वऽदश। एकविंशतिरित्येकऽविंशतिः। त्रयोविंशतिरिति त्रयः
ऽविंशतिः। पंचविंशतिरिति पंचऽविंशतिः। सप्तविंशतिरि
ति सप्तऽविंशतिः। नवविंशतिरिति नवऽविंशतिः। एकत्रिंश

१२

दित्येकेः त्रिंश्त्रात्। त्रयस्त्रिंश्त्रादिति त्रयः त्रिंश्त्रात्॥२६॥ चतस्त्रः।
अष्टौ। द्वादश्या। षोळश्या। विंश्त्रातिः। चतुर्विंश्त्रातिरिति चतुः ऽ विंश्-
त्रातिः। अष्टाविंश्त्रातिँ सप्ताऽविंश्त्रातिः। द्वात्रिंश्त्रात्। षड्त्रिंश्त्रादि-
ति षट्ऽत्रिंश्त्रात्। चत्वारिंश्त्रात्। चतुश्चत्वारिंश्त्रादिति चतुः ऽ चत्वा-
रिंश्त्रात्। अष्टाचत्वारिंश्त्रादि सप्ताऽचत्वारिंश्त्रात्॥२७॥ त्र्यविरिति
त्रिःऽअविः। दित्यवाळिति दित्यऽवाट्। दित्यौही। पंचाविरिति पंचऽअ-
विः। पंचावीति पंचऽअवी। त्रिवत्स इति त्रिःऽवत्सः। त्रिवत्सेति त्रिःऽवत्सा।
तुर्यवाळिति तुर्यऽवाट्। तुर्यौही॥२८॥ पष्ठवाळिति पष्ठऽवाट्। पष्ठौही।
ऽत्र्युताँति त्रिःऽअवी।

॥८४॥

उक्षा। वशा। ऋषभः। वेहत्। अनड्वान्। धेनुः। च। मे। यज्ञेन। कल्पन्तां॥७९॥
वाजाय। स्वाहा। प्रसवायेति प्रऽसवाय। अपिजायेत्यपिऽजाय। क्रतवे।
वसवे। अहर्पतये। अहःपतयइत्यहःऽपतये। अह्ने। मुग्धाय। मुग्धा
य। वैनꣳशिनाय। विनꣳशिन इति विऽनꣳशिने। आन्त्यायनायेत्यान्त्यऽ
आयनाय। आन्त्याय। भौवनाय। भुवनस्य। पतये। अधिपतयइत्यधिऽ
पतये। प्रजापतयइति प्रजाऽपतये॥८०॥ इयं। ते। राट्। मित्राय। यंता।
असि। यमनः। ऊर्जे। त्वा। वृष्ट्यै। त्वा। प्रजानामिति प्रऽजानां। त्वा। आ ॥८४
धिपत्यायेत्याधिऽपत्याय॥८१॥ आयुः। यज्ञेन। कल्पतां। प्राणः। चक्षुः।

।पु।

श्रोत्रं। वाक्। मनः। आत्मा। पृष्ठं। ब्रह्म। यज्ञं। ज्योतिः। स्वः। यज्ञेन। कल्पतां।
गर्भः। स्तोमः। यजुः। ऋक्। साम। बृहत्। रथंतरमिति रथंऽतरं। स्वः। दे
वाः। अगन्म। अमृताः। अभूम। प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः। प्रजा इति प्रऽ
जाः। अभूम। वेट्। स्वाहा॥२९॥ ॥इति पदपाठे संहितायां एकोनविं
शतिमोध्यायः॥ ॥श्री॥ हरिः॥ ॐ॥ वाजस्य। नु। विश्वे। अद्य। म
रुतः। विश्वे। ऊती। विश्वे। भवंतु। अग्नयः। समिद्धा इति सम्ऽइद्धाः। विश्वे। नः।
देवाः। अवसा। आ। गमंतु। विश्वं। अस्तु। द्रविणं। वाजः। अस्मे इत्यस्मे॥२॥
वाजः। नः। सप्त। प्रदिश इति प्रऽदिशः। चतस्रः। वा। परावत इति पराऽव

॥८५॥

तः। वाजः। नः। विश्वैः। देवैः। धनसाताविति धनऽसातौ। इह। अवतु॥२॥ वाजः।
नः। अद्य। प्र। सुवाति। दानं। वाजः। देवान्। ऋतुभिरित्यृतुऽभिः। कल्पयाति॥
वाजः। हि। मा। सर्ववीरमिति सर्वऽवीरं। चकार। सर्वाः। आशाः। वाजपतिरि
ति वाजऽपतिः। भवेयं॥४॥ वाजः। पुरस्तात्। उत। मध्यतः। नः। वाजः। देवा
न्। हविषा। वर्द्धयाति॥ वाजः। हि। मा। सर्ववीरमिति सर्वऽवीरं। चकार।
विश्वाः। आशाः। वाजपतिरिति वाजऽपतिः। जयेयं॥५॥ सं। मा। सृजा
मि। पयसा। पृथिव्याः। सं। मा। सृजामि। अद्भिरित्यत्ऽभिः। ओषधीभिः।
सः। अहं। वाजं। सनेयं। अग्ने॥६॥ पयः। पृथिव्यां। पयः। ओषधीषु। पयः।

दिवि। अंतरिक्षे। पयः। धाः॥ पयस्वतीः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। संतु। मह्यं।
सरस्वत्यै। वाचः। यंतुः। यंत्रेण। अग्नेः। साम्राज्येनेति साम्ऽराज्येन। अभि।
सिंचामि॥ ३७॥ ऋताषाट्। ऋतधामेत्यृतऽधामा। अग्निः। गंधर्वः। तस्य।
ओषधयः। अप्सरसः। मुदः। नाम॥ सः। नः। इदं। ब्रह्म। क्षत्रं। पातु। तस्मै।
स्वाहा। वाट्। ताभ्यः। स्वाहा॥ ३८॥ संहित इति संऽहितः। विश्वसामेति वि
श्वऽसामा। सूर्यः। गंधर्वः। तस्य। मरीचयः। अप्सरसः। आयुवः। नाम॥ ३९॥
सुषुम्णः। सुसुम्न इति सुऽसुम्नः। सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः। चंद्रमाः।
गंधर्वः। तस्य। नक्षत्राणि। अप्सरसः। भेकुरयः। नाम॥ ४०॥ इषिरः। वि

॥८६॥

श्व्यचा इति विश्वऽव्यचाः। वातः। गंधर्वः। तस्य। आपः। अप्सरसः। ऊर्जः। ना
म॥४१॥ भुज्युः। सुपर्ण इति सुऽपर्णः। यज्ञः। गंधर्वः। तस्य। दक्षिणाः। अ
प्सरसः। स्तावाः। नाम॥४२॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। विश्वकर्मे
ति विश्वऽकर्मा। मनः। गंधर्वः। तस्य। ऋक्सामानीत्यृक्ऽसामानि। अ
प्सरसः। एष्टय इत्याऽइष्टयः। नाम॥४३॥ सः। नः। भुवनस्य। पते। प्रजा
पते इति प्रजाऽपते। यस्य। ते। उपरि। गृहाः। यस्य। वा। इह। अस्मै। ब्रह्मणे।
क्षत्राय। महि। शर्म। यच्छ। स्वाहा॥४४॥ समुद्रः। असि। नभस्वान्। आर्द्र
दानुरित्यार्द्रऽदानुः। शंभूरिति शंऽभूः। मयोभूरिति मयःऽभूः। अभि। मा।

प ६

॥८६॥

वाहि। स्वाहा। मारुतः। मरुतां। गणः। अवस्यूः उदस्यान्।।४७।। रुचं। नः।
धेहि। ब्राह्मणेषु। रुचं। राजस्विति राजऽसु। नः। कृधि। रुचं। विश्येषु। शू
द्रेषु। मयि। धेहि। रुचा। रुचं।।४८।। तत्। त्वा। यामि। ब्रह्मणा। वंदमानः। तत्।
आ। शास्ते। यजमानः। हविर्भिरिति हविःऽभिः।। अहेळमानः। वरुण। इह।
बोधि। उरुशंसेत्युरुऽशंस। मा। नः। आयुः। प्र। मोषीः।।४९।। स्वः। न।
घर्मः। अर्कः। शुक्रः। ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा।।५०।। अग्निं। युनज्मि। शव
सा। घृतेन। दिव्यं। सुपर्णमिति सुऽपर्णं। वयसा। बृहंतं। तेन। गमेम। ब्रध्न
स्य। विष्टपं। स्वरिति स्वः। रुहाणाः। अधि। नाकं। उत्तममित्युत्ऽतमं।।५१।।

॥८७॥

इमौ । ते । पक्षौ । अजरौ । पतत्रिणः । याभ्यां । रक्षांःसि । अपहंःसीत्यपऽ
हंःसि । अग्ने ॥ ताभ्यां । पतेम । सुकृतमिति सुऽकृतां । ऊं इत्यूं । लोकं । यत्र ।
ऋषयः । जग्मुः । प्रथमजा इति प्रथमऽजाः । पुराणाः । ५२ ॥ इंदुः । दक्षः । श्ये
नः । ऋतावा । ऋतवेत्यृतऽवा । हिरण्यपक्ष इति हिरण्यऽपक्षः । शकुनः ।
भुरण्युः ॥ महान् । सधस्थ इति सधऽस्थे । ध्रुवः । आ । निषत्तः । निसत्त इति
निऽसत्तः । नमः । ते । अस्तु । मा । मा । हिंःसीः ॥ ५३ ॥ दिवः । मूर्द्धा । असि । पृ
थिव्याः । नाभिः । ऊर्क् । अपां । ओषधीनां ॥ विश्वायुरिति विश्वऽआयुः । शर्
र्म । सप्रथा इति सऽप्रथाः । नमः । पथे ॥ ५४ ॥ विश्वस्य । मूर्द्धन् । अधि । तिष्ठ

सि । श्रितः । समुद्रे । ते । हृदयं । अप्स्वित्यप्ऽसु । आयुः । आपः । दत्त । उदधिमि
त्युदऽधिं । भिंत ॥ दिवः । पर्जन्यात् । अंतरिक्षात् । पृथिव्याः । ततः । नः । वृष्ट्या ।
अव ॥ २३ ॥ इष्टः । यज्ञः । भृगुभिरिति भृगुऽभिः । आशीर्दा इत्याशीःऽदाः । वसु
भिरिति वसुऽभिः ॥ तस्य । नः । इष्टस्य । प्रीतस्य । द्रविण । इह । आ । गमेः ॥ २४ ॥
इष्टः । अग्निः । आहुत इत्याऽहुतः । पिपर्तु । नः । इष्टं । हविः । स्वगेति स्वऽगा ।
इदं । देवेभ्यः । नमः ॥ २५ ॥ यत् । आकूतादित्याऽकूतात् । समसुस्रोदिति
सम्ऽअसुस्रोत् । हृदः । वा । मनसः । वा । सम्भृतमिति सम्ऽभृतं । चक्षुषः ।
वा । तत् । अनुप्रेतेत्यनुऽप्रेत । सुकृतामिति सुऽकृतां । ऊं इति । लोकं । यत्र । ऋ

॥८८॥

ते ४

षयः। जग्मुः। प्रथमजा इति प्रथमऽजाः। पुराणाः॥ २६॥ एतं। सधस्थेति सधऽस्थ। परि। ते। ददामि। यं। आवहादित्याऽवहात्। शेवधिमिति शेवऽधिं। जातवेदा इति जातऽवेदाः॥ अन्वागंतेत्यनुऽआगंता। यज्ञपतिरिति यज्ञऽपतिः। वः। अत्र। तं। स्म। जानीथ। परमे। व्योमन्निति विऽओमन्॥ २७॥ एतं। जानाथ। परमे। व्योमन्निति विऽओमन्। देवाः। सधस्था इति सधऽस्थाः। विद। रूपं। अस्य। यत्। आगछादित्याऽगछात्। पथिभिरिति पथिऽभिः। देवयानैरिति देवऽयानैः। इष्टापूर्त्ते इतीष्टाऽपूर्त्ते। कृणवथ। आविः। अस्मै॥ २८॥ प्रस्तरेणेति प्रऽस्तरेण। परिधिनेति परिऽधिना। स्रुचा। वेद्या। च। बर्हिषा॥

॥८८॥

तेन। इमं। यज्ञं। नः। नय। स्वः। देवेषु। गंतवै॥ २९॥ यत्। दत्तं। यत्। परा।दा
नमितिपराऽदानं। यत्। पूर्त्तं। याः। च। दक्षिणाः॥ तत्। अग्निः। वैश्वक
र्मणइतिवैश्वऽकर्मणः। स्वः। देवेषु। नः। दधत्॥ ३०॥ यत्र। धाराः। अन
पेताइत्यनपऽइताः। मधोः। घृतस्य। च। याः॥ तत्। अग्निः। वैश्वकर्मण
इतिवैश्वऽकर्मणः। स्वः। देवेषु। नः। दधत्॥ ३१॥ ये। अग्नयः। पांचजन्या
इतिपांचऽजन्याः। अस्यां। पृथिव्यां। अधि। तेषां। असि। त्वं। उत्तमइ
त्युत्ऽतमः। प्र। नः। जीवातवे। सुव॥ ३२॥ वार्त्रहत्यायेतिवार्त्रऽहत्याय।
शवसे। पृतनाषाह्याय। पृतनासाह्यायेतिपृतनाऽस[illegible]ह्याय। च। इंद्र।

॥ ८२॥

त्वा। आ। वर्त्तयामसि॥२९॥ सहदानुमिति सहऽदानुं। पुरुहूतेति पुरुऽ
हूत। क्षियंतं। अहस्तं। इंद्र। सं। पिणक्। कुणारुं। अभि। वृत्रं। वर्धमानं।
पियारुं। अपादं। इंद्र। तवसा। जघंथ॥३०॥ मृगः। न। भीमः। कुचरः। गि
रिष्ठाः। गिरिस्थेति गिरिऽस्थाः। परावत इति पराऽवतः। आ। जगंथ।
परस्याः। सृकं। संशायेति संऽशाय। पविं। इंद्र। तिग्मं। वि। शत्रून्। ता
ढि। वि। मृधः। नुदस्व॥३१॥ वैश्वानरः। नः। ऊतये। आ। प्र। यातु। पराव
तइति पराऽवतः॥ अग्निः। नः। सुष्टुतीः। सुस्तुतीरिति सुऽस्तुतीः। उप॥
॥३२॥ पृष्टः। दिवि। पृष्टः। अग्निः। पृथिव्यां। पृष्टः। विश्वाः। ओषधीः। आ।

विवेश। वैश्वानरः। सहसा। पृष्टः। अग्निः। सः। नः। दिवा। सः। रिषः। पा
तु। नक्तं। १२। अश्याम। तं। कामं। अग्ने। तव। ऊती। अश्याम। रयिं। रयि
ऽवइति रयिऽवः। सुवीरमिति सुऽवीरं। अश्याम। वाजं। अभि। वाजयंतः।
अश्याम। द्युम्नं। अजर। अजरं। ते।। १३।। वयं। ते। अद्य। ररिम। हि। कामं।
उत्तानहस्ता इत्युत्तानऽहस्ताः। नमसा। उपसद्येत्युपऽसद्य। यजिष्ठे
ना। मनसा। यक्षि। देवान्। अस्रेधता। मन्मना। विप्रः। अग्ने।। १४।। धा
मछदिति धामऽछत्। अग्निः। इंद्रः। ब्रह्मा। देवः। बृहस्पतिः।। सचेत
सइति सऽचेतसः। विश्वे। देवाः। यज्ञं। प्र। अवंतु। नः। शुभे।। १५।। खेय

॥९०॥

विष्णु॥४३॥ ॥ इति पदपाठे काण्वसंहितायां विंशतितमो ऽध्यायः ॥ समाप्तः ॥ ॥ श्री ॥ ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

॥९॥

॥श्रीगुरुमूर्तिर्जयति॥ ॥हरिः॥ॐ॥ स्वाद्वीं। त्वा। स्वादुना। तीव्रां। तीव्रेण। अ
मृतां। अमृतेन॥ मधुमतीमिति मधुऽमतीं। मधुमतेति मधुऽमता। सृजामि।
सं। सोमेन॥ सोमः॥ असि। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। पच्यस्व। सरस्वत्यै। इं
द्राय। सुत्राम्णइति सुऽत्राम्णे। पच्यस्व॥१॥ परि। इतः॥ सिंचत। सुतं। सोमः। यः।
उत्तममित्युत्ऽतमं। हविः॥ दधन्वान्। यः। नर्यः। अप्स्वित्यप्ऽसु। अंतः। आ। सुषा
व। सुसावेति सुऽसाव। सोमं। अद्रिभिरित्यद्रिऽभिः॥२॥ वायोः। पूतः। पवित्रेण।
प्राङ्। सोमः। अतिद्रुत इत्यतिऽद्रुतः। प्रत्यङ्। सोमः। अतिद्रुत इत्यतिऽद्रुतः॥
इंद्रस्य। युज्यः। सखा॥३॥ पुनाति। ते। परिस्रुतमिति परिऽस्रुतं। सोमं। सूर्य

स्य।दुहिता।वारेण।शश्वता।तना॥४॥ब्रह्म।क्षत्रं।पवते।तेजः।इंद्रियं।सुरया।
सोमः।सुतः।आसुतइत्याऽसुतः।मदाय॥शुक्रेण।देव।देवताः।पिपृग्धि।रसे
न।अन्नं।यजमानाय।धेहि।तेजसे।वीर्याय।बलाय।त्वा॥५॥नाना।हि।वां।दे
वहितमितिदेवऽहितं।सदः।कृतं।मा।सं।सृक्षाथां।परमे।व्योमन्नितिविऽओ
मन्॥सुरा।त्वं।असि।शुष्मिणी।सोमः।एषः।मा।मा।हिꣳसीः।स्वां।योनिं।आ
विशंतीत्याऽविशंती॥६॥आश्विनं।तेजः।सारस्वतं।वीर्यं।ऐंद्रं।बलं।मोदा
५७। या।आनंदायेत्याऽनंदाय।महसा॥७॥तेजः।असि।तेजः।मयि।धेहि।वीर्यं।
बलं।ओजः।मन्युः।मन्युं।सहः।असि।सहः।मयि।धेहि॥८॥या।व्याघ्रं।वि

॥२॥ षूचिका। उभौ। वृकं। च। रक्षति॥ श्येनं। पतत्रिणं। सिꣳहं। सा। इमं। पातु। अꣳहसः॥
॥९॥ यत्। आपिपेषेत्याऽपिपेष। मातरं। पुत्रः। प्रमुदित इति प्रऽमुदितः। धय
न्॥ एतत्। तत्। अग्ने। अनृणः। भवामि। अहतौ। पितरौ। मया॥१०॥ देवाः। य
ज्ञं। अतन्वत। भेषजं। भिषजा। अश्विना॥ वाचा। सरस्वती। भिषक्। इंद्राय। इं
पा द्रियाणि। दधतः॥११॥ दीक्षायै। रूपं। शष्पाणि। प्रायणीयस्य। प्रायणीयस्ये
ति प्रऽअयनीयस्य। तोक्मानि। क्रयस्य। रूपं। सोमस्य। लाजाः। सोमाꣳशव इ
ति सोमऽअꣳशवः। मधु॥१२॥ आतिथ्यरूपमित्यातिथ्यऽरूपं। मासरं। महा ॥२॥
वीरस्येति महाऽवीरस्य। नग्नहुः॥ रूपं। उपसदामित्युपऽसदां। एतत्। तिस्रः।

रात्रीः । सुरा । आसुतेत्याऽसुता ॥१३॥ सोमस्य । रूपं । क्रीतस्य । परि
स्रुदिति परिऽस्रुत् । परि । सिच्यते ॥ अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां । दुग्धं । भे
षजं । इंद्राय । ऐंद्रं । सरस्वत्या ॥१४॥ आसंदीत्याऽसंदी । रूपं । राजासं
द्या इति राजऽआसंद्यै । वेद्यै । कुंभी । सुराधानीति सुराऽधानी ॥ अं
तरः । उत्तरवेद्या इत्युत्तरऽवेद्याः । रूपं । कारोतरः । भिषक् ॥१५॥ वे
द्या । वेदिः । सं । आप्यते । बर्हिषा । बर्हिः । इंद्रियं । यूपेन । यूपः । आप्य
ते । प्रणीतः । प्रणीत इति प्रऽनीतः । अग्निः । अग्निना ॥१६॥ हविर्धान
मिति हविःऽधानं । यत् । अश्विना । आग्नीध्रं । यत् । सरस्वती । इंद्रा

याऽइंद्रः। सदः। कृतं। पत्नीशालमिति पत्नीऽशालं। गार्हपत्य इति गा
र्हऽपत्यः॥१७॥ प्रैषेभिरिति प्रऽएषेभिः। प्रैषानिति प्रऽएषान्। आ
प्नोति। आप्रीभिरित्याऽप्रीभिः। आप्रीरित्याऽप्रीः। पद्धस्थौ। प्रया
जेभिरिति प्रऽयाजेभिः। अनुयाजानित्यनुऽयाजान्। वषट्कारेभि
रिति वषट्ऽकारेभिः। आहुतीरित्याऽहुतीः॥१८॥ पशुभिरिति पशुऽ
भिः। पशून्। आप्नोति। पुरोडाशैः। हविःषि। आ। छंदोभिरिति छं
दःऽभिः। सामिधेनीरिति सांऽइधेनीः। याज्याभिः। वषट्कारानिति वषट्
ऽकारान्॥१९॥ धानाः। करंभः। सक्तवः। परीवापः। परिवाप इति प

रिऽवापः । पयः । दधि ॥ सोमस्य । रूपं । हविषः । आमिक्षा । वाजिनं ।
मधु ॥ २० ॥ धानानां । रूपं । कुवलं । परीवापस्य । परिवापस्येति परिऽ
वापस्य । गोधूमाः ॥ सक्तूनां । रूपं । बदरं । उपवाका इत्युपऽवाकाः । क
रंभस्य ॥ २१ ॥ पयसः । रूपं । यत् । यवाः । दध्नः । रूपं । कर्कंधूनि ॥ सो
मस्य । रूपं । वाजिनं । सौम्यस्य । रूपं । आमिक्षा ॥ २२ ॥ आ । श्रावय ।
इति । स्तोत्रियाः । प्रत्याश्राव इति प्रतिऽआश्रावः । अनुरूप इत्यनुऽरू
पः ॥ यज ऽ इति । धाय्या रूपमिति धाय्याःऽरूपं । प्रगाथा इति प्रऽगाथाः ।
ये यजामहा इति येऽयजामहाः ॥ २३ ॥ अर्द्धऋचै सर्द्धःऋचैः । उक्थानां ।

रूपं।पदैः।आप्नोति।निविद इति निःविदः॥प्रणवैः।प्रनवैरिति प्रःन
वैः।शस्त्राणां।रूपं।पयसा।सोमः।आप्यते॥२४॥अश्विभ्यामित्यश्विः
भ्यां।प्रातः सवनमिति प्रातःसवनं।इंद्रेण।ऐंद्रं।माध्यंदिनं।वैश्व
देवमिति वैश्वःदेवं।सरस्वत्या।तृतीयं।आप्तं।सवनं॥२५॥वाय
व्यैः।वायव्यानि।आप्नोति।सतेन।द्रोणकलशमिति द्रोणःकलशं॥
कुंभीभ्यां।अंभृणौ।सुते।स्थालीभिः।स्थालीः।आप्नोति॥२६॥यजुर्भि
रिति यजुःभिः।आप्यंते।ग्रहाः।ग्रहैः।स्तोमाः।च।विष्टुतीः।विस्तुती
रिति विःस्तुतीः॥छंदोभिरिति छंदःभिः।उक्थाशस्त्राणि।उक्थशा

स्त्राणीत्युक्थऽशस्त्राणि । साम्ना । अवभृथऽइत्यवऽभृथः । आप्यते ॥ २७ ॥ इ
ळाभिः । भक्षान् । आप्नोति । सूक्तवाकेनेति सूक्तऽवाकेन । आशिषऽइत्याऽ
शिषः ॥ शंयुनेति शंऽयुना । पत्नीसंयाजानिति पत्नीऽसंयाजान् । समि
ष्टयजुषेति समिष्टऽयजुषा । संस्थामिति संऽस्थां ॥ २८ ॥ व्रतेन । दीक्षां ।
आप्नोति । दीक्षया । आप्नोति । दक्षिणां ॥ दक्षिणा । श्रद्धां । आप्नोति । श्रद्धया ।
सत्यं । आप्यते ॥ २९ ॥ एता । वत् । रूपं । यज्ञस्य । यत् । देवैः । ब्रह्मणा । कृतं ॥
तत् । एतत् । सर्वं । आप्नोति । यज्ञे । सौत्रामणी । सुते ॥ ३० ॥ सुरावंतमि
ति सुराऽवंतं । बर्हिषदं । बर्हिसदमिति बर्हिःऽसदं । सुवीरमिति सुऽवी

॥ ५ ॥ रं। यज्ञं। हिन्वंति। महिषाः। नमोभिरिति नमःऽभिः। दधानाः। सोमं। दि
विदेवता। सु। मदेम। इंद्रं। यजमानाः। स्वर्का इति सुऽअर्काः॥ ३२॥ यः। ते।
रसः। संभृत इति संऽभृतः। ओषधीषु। सोमस्य। शुष्मः। सुरया। सुतस्य।
न ८ तेन। जिन्व। यजमानं। मदेम। सरस्वतीं। अश्विनौ। इंद्रं। अग्निं॥ ३३॥ यं।
अश्विना। नमुचेः। आसुरात्। अधि। सरस्वती। असुनोत्। इंद्रियाय।
इमं। तं। शुक्रं। मधुमंतमिति मधुऽमंतं। इंदुं। सोमं। राजानं। इह। भक्ष
यत्। यामि॥ ३४॥ अत्र। रिप्तं। रसिनः। सुतस्य। यत्। इंद्रः। अपिबत्। शचीभिः। ॥ ५ ॥
अहं। तत्। अस्य। मनसा। शिवेन। सोमं। राजानं। इह। भक्षयामि॥ ३५॥

अक्षन्न्। पितरः। अमीमदंत। अतीतृपंत। पितरः। पितरः। शुंधध्वं॥

पितृभ्य इति पितृऽभ्यः॥ स्वधायिभ्य इति स्वधायिऽभ्यः। स्वधा। नमः। पिता
महेभ्यः। प्रपितामहेभ्य इति प्रऽपितामहेभ्यः। स्वधायिभ्य इति स्वधायिऽ
भ्यः। स्वधा। नमः॥ ३६॥ पुनंतु। मा। पितरः। सोम्यासः। पुनंतु। मा। पितामहाः।
पुनंतु। प्रपितामहा इति प्रऽपितामहाः॥ पवित्रेण। शतायुषेति शतऽयुषा॥ आ
॥ ३७॥ पुनंतु। मा। पितामहाः। पुनंतु। प्रपितामहा इति प्रऽपितामहाः॥ प
वित्रेण। शतायुषेति शतऽआयुषा। विश्वं। आयुः। वि। अश्नवै॥ ३८॥ पु
नंतु। मा। देवजना इति देवऽजनाः। पुनंतु। मनसा। धियः। पुनंतु। विश्वा।
भूतानि। जातवेद इति जातऽवेदः। पुनीहि। मा॥ ३९॥ पवित्रेण। पुनीहि।

॥६॥

मा। शुक्रेण। देव। दीद्यत्। अग्ने। क्रत्वा। क्रतून्। अनु॥४०॥ यत्। ते। पवि
त्रं। अर्चिषि। अग्ने। विततमितिविऽततं। अंतरा॥ ब्रह्म। तेन। पुनातु।
मा॥४१॥ पवमानः। सः। अद्य। नः। पवित्रेण। विचर्षणिरिति विऽचर्षणिः॥
यः। पोता। सः। पुनातु। मा॥४२॥ उभाभ्यां। देव। सवितरिति सवितः। प
वित्रेण। सवेन। च॥ मां। पुनीहि। विश्वतः॥४३॥ वैश्वदेवीति वैश्वऽदेवि।
पुनती। देवी। आ। अगात्। यस्यां। इमाः। बह्व्यः। तन्वः। वीतपृष्ठा इति वी
तऽपृष्ठाः॥ तया। मदंतः। सधमाद्येष्विति सधऽमाद्येषु॥ वयं। स्याम। पत
यः। रयीणां॥४४॥ ये। समानाः। समनस इति सऽमनसः। पितरः। यमराज्ये

॥६॥

तियमऽराज्ये तेषां। लोकः। स्वधा। नमः। यज्ञः। देवेषु। कल्पतां ॥४५॥ जीवाः।
जीवेषु। मामकाः ॥ तेषां। श्रीः। मयि। कल्पतां। अस्मिन्। लोके। शतं। समाः ॥
॥४६॥ द्वे इति द्वे। सृती इति सृती। अशृणवं। पितॄणां। अहं। देवानां। उत। म
र्त्यानां ॥ ताभ्यां। इदं। विश्वं। एजत्। सं। एति। यत्। अंतरा। पितरं। मातरं। च।
॥४७॥ इदं। हविः। प्रजननमिति प्रऽजननं। मे। अस्तु। दशवीरमिति द
शऽवीरं। सर्वगणमिति सर्वऽगणं। स्वस्तये। आत्मसनीत्यात्मऽसनि। प्र
जासनीति प्रजाऽसनि। पशुसनीति पशुऽसनि। लोकसनीति लोकऽस
नि। अभयसनीत्यभयऽसनि। अग्निः। प्रजामिति प्रऽजां। बहुलां। मे। करोतु।

अन्नं। पयः। रेतः। अस्मासु। धत्त॥ ~ ॥ उत्। ईरतां। अवरे। उत्। परासः। उ
त्। मध्यमाः। पितरः। सोम्यासः। असुं। ये। ईयुः। अवृकाः। ऋतज्ञा इत्यृतऽ
ज्ञाः। ते। नः। अवंतु। पितरः। हवेषु॥ ~ ॥ त्वं। सोम। प्र। चिकितः। मनीषा। त्वं।
रजिष्ठं। अनु। नेषि। पंथां॥ तव। प्रणीति। प्रनीतीति प्रऽनीती। पितरः। नः।
इंदो इतींदो। देवेषु। रत्नं। अभजंत। धीराः॥५०॥ त्वया। हि। नः। पितरः। सो
म। पूर्वे। कर्माणि। चक्रुः। पवमान। धीराः॥ वन्वन्। अवातः। परिधीनिति पु नि
रिऽधीन्। अप। ऊर्णु। वीरेभिः। अश्वैः। मघवेति मघऽवा। भव। नः॥५१॥ त्वं।
सोम। पितृभिरिति पितृऽभिः। संविदान इति सं॰ऽविदानः। अनु। द्यावापृथि

विशृति द्यावापृथिवी। आ। ततंथ॥ तस्मै। ते। इंद्रो इतींद्रो। हविषा। विधेम। वयं। स्याम। पतयः। रयीणां॥ ५२॥ बर्हिषदः। बर्हिसद इति बर्हिःऽसदः। पितरः। ऊती। अर्वाक्। इमा। वः। हव्या। चकृम। जुषध्वं॥ ते। आ। गत। अवसा। शंतमेनेति शंऽतमेन। अथ। नः। शं। योः। अरपः। दधात॥ ५३॥ उपहूता इत्युपऽहूताः। पितरः। सोम्यासः। बर्हिष्येषु। निधिष्विति निऽधिषु। प्रियेषु॥ ते। आ। गमंतु। ते। इह। श्रुवंतु। अधि। ब्रुवंतु। ते। अवंतु। अस्मान्॥ ५४॥ आ। अहं। पितॄन्। सुविदत्रानिति सुऽविदत्रान्। अवित्सि। नपात। च। विक्रमणमिति विऽक्रमणं। च। विष्णोः॥ बर्हिषदः। बर्हिसद इति बर्हिःऽसदः। ये। स्वधय।

सुतस्य। भजंत। पितरः। ते। इह। आगमिष्ठा इत्याऽगमिष्ठाः॥५५॥ अग्निष्वा
त्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। पितरः। आ। इहा। गच्छत। सदःसद इति
सदःऽसदः। सदत। सुप्रणीतयः। सुप्रनीतय इति सुऽप्रनीतयः। अत्त। हवि
ंषि। प्रयतानीति प्रऽयतानि। बर्हिषि। अथ। रयिं। सर्ववीरमिति सर्वऽवी
रं। दधातन॥५६॥ आ। यंतु। नः। पितरः। सोम्यासः। अग्निष्वात्ताः। अग्नि
स्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। पथिभिरिति पथिऽभिः। देवयानैरिति देवऽयानैः।
अस्मिन्। यज्ञे। स्वधया। मदंतः। अधि। ब्रुवंतु। ते। अवंतु। अस्मान्॥५७॥
ये। अग्निष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। ये। अनग्निष्वात्ताः। अन

ग्निस्वात्ता इत्यनग्निऽस्वात्ताः। मध्ये। दिवः। स्वधया। मादयंते। तेभ्यः। स्व
राळिति स्वऽराट्। असुनीतिमित्यसुऽनीतिं। एतां। यथावशमिति यथाऽ
वशं। तन्वं। कल्पयाति॥ अग्निष्वात्तान्। अग्निस्वात्तानित्यग्निऽस्वात्तान्। ऋ
तुमत इत्यृतुऽमतः। हवामहे। नाराशंसे। सोमपीथमिति सोमऽपीथं। ये। मि
आशुः॥ ते। नः। विप्रासः। सुहवा इति सुऽहवाः। भवंतु। वयं। स्याम। पत
अ यः। रयीणां॥ ५९। आच्येत्याऽअच्य। जानु। दक्षिणतः। निषद्य। निसद्येति निः
सद्य। इमे। यज्ञं। अभि। गृणीत। विश्वे॥ मा। हिंसिष्ट। पितरः। केन। चित्।
नः। यत्। वः। आगः। पुरुषता। कराम॥ ६०। आसीनासः। अरुणीनां। उप

स्य इ स्वपः स्थ । रयिं । धत्त । दाशुषे । मर्त्याय ॥ पुत्रेभ्यः । पितरः । तस्य । वस्वः ।
॥ १ ॥ प्र । यच्छत । ते । इह । ऊर्जं । दधात ॥ ६२ ॥ यं । अग्ने । कव्यवाहनेति कव्य ऽ वा
हन । त्वं । चित् । मन्यसे । रयिं । तं । नः । गीर्भिरिति गीः ऽ भिः । श्रवाय्यं । दे
वत्रेति देव ऽ त्रा । पनय । युजं ॥ ६३ ॥ यः । अग्निः । कव्यवाहन इति कव्य ऽ
वाहनः । पितॄन् । यक्षत् । ऋतावृधः ॥ ऋतवृध इत्यृत ऽ वृधः । प्र । इत् ।
ऊं इ ऊं । हव्यानि । वोचति । देवेभ्यः । च । पितृभ्य इति पितृ ऽ भ्यः । आ ॥ ६४ ॥
त्वं । अग्ने । ईळितः । जातवेद इति जात ऽ वेदः । अवाट् । हव्यानि । सुरभीणि । ॥ १
कृत्वी ॥ प्र । अदाः । पितृभ्य इति पितृ ऽ भ्यः । स्वधया । ते । अक्षन् । अद्धि । त्वं ।

देव। त्रयतेति त्रःऽयता। हवींऽषि॥ ६४॥ इदं। पितृभ्यइति पितृऽभ्यः। न
मः। अस्तु। अद्य। ये। पूर्वासः। ये। उपरासः। ईयुः। ये। पार्थिवे। रजसि।
आ। निषत्ताः। निसत्ताइति निऽसत्ताः। ये। वा। नूनं। सुवृजनास्विति सुः
वृजनासु। विक्षु॥ ६५॥ ये। च। इह। पितरः। ये। च। न। इह। यान्। च। वि
द्म। यान्। ऊं इति। च। न। प्रविद्मेति प्रःविद्म॥ त्वं। वेत्थ। यति। ते। जातवेद
इति जातःवेदः। स्वधाभिः। यज्ञं। सुकृतमिति सुःकृतं। जुषस्व॥ ६६॥
अध। यथा। नः। पितरः। परासः। प्रत्नासः। अग्ने। ऋतं। आशुषाणाः॥
शुचि। इत्। अयन्। दीधितिं। उक्थशासः। उक्थशासइत्युक्थःशासः॥ ॥

॥ १० ॥ स्रामा। भिंदंतः। अरुणीः। अप। ब्रनूं॥ ६७॥ उशंतः। त्वा। नि। धीमहि। उशंतः।
सं। इधीमहि। उशन्। उशतः। आ। वह। पितॄन्। हविषे। अत्तवे॥ ६८॥ अपां।
फेनेन। नमुचेः। शिरः। इंद्र। उत्। अवर्त्तयः॥ विश्वाः। यत्। अजयः। स्पृधः।
॥ ६९॥ सोमः। राजा। अमृतं। सुतः। ऋजीषेण। अजहात्। मृत्युं॥ ऋते
न। सत्यं। इंद्रियं। विपानमिति विऽपानं। शुक्रं। अंधसः। इंद्रस्य। इंद्रि
पदः यं। इदं। अमृतं। मधु॥ ७०॥ अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। क्षीरं। वि। अपिबत्। क्रुङ्।
आंगिरसः। धिया॥ सोमं। अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। वि। अपिबत्। छंदसा। १०
हंसः। शुचिषत्। शुचिसदिति शुचिऽसत्। अन्नात्। परिस्रुत इति प

× रसं । ब्रह्मणा । वि । अपिबत् । क्षत्रं । पयः । सोमं । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः ॥ ×

रिऽ स्रुतः ॥७५॥ रेतः । मूत्रं । वि । जहाति । योनिं । प्रविशदिति प्रऽविशत् । इंद्रि
यं ॥ गर्भः । जरायुणा । आवृत इत्याऽवृतः । उल्बं । जहाति । जन्मना ॥७२॥
दृष्ट्वा । रूपे इति रूपे । वि । आ । अकरोत् । सत्यानृते इति सत्याऽनृते । प्रजा
पतिरिति प्रजाऽपतिः ॥ अश्रद्धां । अनृते । अदधात् । श्रद्धां । सत्ये ।
प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः ॥७२॥ वेदेन । रूपे इति रूपे । वि । अपि
बत् । सुतासुतौ । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः ॥ दृष्ट्वा । परिस्रुत इति प
रिऽस्रुतः । रसं । शुक्रेण । शुक्रं । वि । अपिबत् । पयः । सोमं । प्रजापतिरिति
प्रजाऽपतिः ॥७२॥ सीसेन । तंत्रं । मनसा । मनीषिणः । ऊर्णासूत्रेणे
त्यूर्णाऽसूत्रेण । कवयः । वयंति । अश्विना । यज्ञं । सविता । सरस्वती । इं

॥२२॥

द्रस्य। रूपं। वरुणः। [illegible] भिषज्यन्॥ ७५॥ तत्। अस्य। रूपं। अमृतं। शचीभिः। ति
स्रः। दधुः। देवताः। संऽरराणाइतिसंऽरराणाः॥ लोमानि। शष्पैः। बहुधा। न।
तोक्मभिरितितोक्मऽभिः। त्वक्। अस्य। मांसं। अभवत्। न। लाजाः॥ ७६॥
तत्। अश्विना। भिषजा। रुद्रवर्त्तनीतिरुद्रऽवर्त्तनी। सरस्वती। वयति। पेशः।
अंतरं। अस्थि। मज्जानं। मासरैः। कारोतरेण। दधतः। गवां। त्वचि॥ ७७॥
सरस्वती। मनसा। पेशलं। वसु। नासत्याभ्यां। वयति। दर्शतं। वपुः॥ रसं। प
रिस्रुतेतिपरिऽस्रुता। न। रोहितं। नग्नहुः। धीरः। तसरं। न। वेम॥ ७८॥ पय
सा। शुक्रं। अमृतं। जनित्रं। सुरया। मूत्रात्। जनयंत। रेतः॥ अप। अमतिं।

॥२२॥

दुर्मतिमिति दुःऽमतिं । बाधमानाः । ऊवध्यं । वातं । सब्वं । तत् । आरात् ॥ ७९ ॥ इं
द्रः । सुत्रामेति सुऽत्रामा । हृदयेन । सत्यं । पुरोडाशेन । सविता । जजान । यकृ
त् । क्लोमानं । वरुणः । भिषज्यन् । मतस्ने इति मतस्ने । वायव्यैः । न । मिनाति । पि
त्तं ॥ ८० ॥ आंत्राणि । स्थालीः । मधु । पिन्वमानाः । गुदाः । पात्राणि । सुदुघेति सुऽदु
घा । न । धेनुः । श्येनस्य । पत्रं । न । प्लीहा । शचीभिः । आसंदीत्याऽसंदी । नाभिः ।
उदरं । न । माता ॥ ८१ ॥ कुंभः । वनिष्ठुः । जनिता । शचीभिः । यस्मिन् । अग्रे । यो
न्यां । गर्भः । अंतरि संतः । प्लाशिः । व्यक्त इति विऽअक्तः । शतधार इति शतऽधा
रः । उत्सः । दुहे । न । कुंभी । स्वधां । पितृभ्य इति पितृऽभ्यः ॥ ८२ ॥ मुखं । सत् । अ

॥ ९२ ॥

स्य। शिरः। इत्। सतेन। जिह्वा। पवित्रं। अश्विना। आसन्। सरस्वती॥ चप्यं
न। पायुः। भिषक्। अस्य। वालः। वस्तिः। न। शेपः। हरसा। तरस्वी॥ ८८॥ अश्वि
भ्यामित्यश्विऽभ्यां। चक्षुः। अमृतं। ग्रहाभ्यां। छागेन। तेजः। हविषा। शृतेन॥
पक्ष्माणि। गोधूमैः। कुवलैः। उतानि। पेशः। न। शुक्लं। असितं। वसाते इति व
साते॥ ८९॥ अविः। न। मेषः। नसि। वीर्याय। प्राणस्य। पंथाः। अमृतः। ग्रहा
भ्यां॥ सरस्वती। उपवाकैरित्युपऽवाकैः। व्यानमिति विऽआनं। नस्यानि। ब
र्हिः। बदरैः। जजान॥ ९०॥ इंद्रस्य। रूपं। ऋषभः। बलाय। कर्णाभ्यां। श्रो
त्रं। अमृतं। ग्रहाभ्यां॥ यवाः। न। बर्हिः। भ्रुवि। केसराणि। कर्कंधु। जज्ञे। मधु।

॥ ९२ ॥

सारघं।मुखवात्।।८६।।आत्मन्।उपस्थे इत्युपऽस्थे।न।वृकस्य।लोम।मुखे।श्म
श्रूणि।न।व्याघ्रलोमेति व्याघ्रऽलोम।केशाः।न।शीर्षन्।यशसे।श्रियै।शिखा।
सिंहस्य।लोम।त्विषिः।इंद्रियाणि।।८७।।अंगानि।आत्मन्।भिषजा।तत्।
अश्विना।आत्मानं।अंगैः।सं।अधात्।सरस्वती।।इंद्रस्य।रूपं।शतमान
मिति शतऽमानं।आयुः।चंद्रेण।ज्योतिः।अमृतं।दधानाः।।८८।।सरस्वती।
योन्यां।गर्भं।अंतः।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां।पत्नी।सुकृतमिति सुऽकृतं।बि
भर्ति।।अपां।रसेन।वरुणः।न।साम्ना।इंद्रं।श्रियै।जनयन्।अप्सि।सपूऽस्तु।
राजा।।८९।।तेजः।पशूनां।हविः।इंद्रियावत्।इंद्रियवदितींद्रियऽवत्।परिस्रु

॥१३॥

तेत्तिपरिऽस्रुता। पयसा। सारघं। मधु॥ अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। दुग्धं। भि
षजा। सरस्वत्या। सुतासुताभ्यां। अमृतः। सोमः। इंदुः॥१०॥ क्षत्रस्य। ना
भिः। असि। क्षत्रस्य। योनिः। असि। मा। त्वा। हिंसीत्। मा। मा। हिंसीः।
मृत्योः। पाहि। विद्योदितिविऽद्योत्। पाहि॥१०॥ अश्विनोः। भैषज्येन। ते
जसे। ब्रह्मवर्चसायेति ब्रह्मऽवर्चसाय। अभि। सिंचामि। सरस्वत्यै।
भैषज्येन। वीर्याय। अन्नाद्यायेत्यन्नऽअद्याय। इंद्रस्य। इंद्रियेण। बला
य। श्रियै। यशसे। अभि। सिंचामि॥१२॥ कः। असि। कतमः। कस्मै। काय।
त्वा। सुश्लोकेति सुऽश्लोका। सुमंगलेति सुऽमंगल। सत्यराजन्निति सत्यऽ

॥१३॥

२०यजुः

राजन्यं॥ १३॥ शिरः। मे। श्रीः। यशः। मुखं। त्विषिः। केशाः। च। श्मश्रूणि। रा
जा। मे। प्राणः। अमृतं। सम्राडिति सम्ऽराट्। विराडिति विऽराट्। श्रोत्रं॥ १४॥
जिह्वा। मे। भद्रं। वाक्। महः। मनः। मन्युः। स्वराडिति स्वऽराट्। भामः॥ मो
दाः। प्रमोदा इति प्रऽमोदाः। अंगुलीः। अंगानि। मित्रं। मे। सहः॥ १५॥ बाहू
इति बाहू। मे। बलं। इंद्रियं। हस्तौ। मे। कर्म। वीर्यं। आत्मा। क्षत्रं। उरः। मम॥ १६॥
पृष्टीः। मे। राष्ट्रं। उदरं। अंसौ। ग्रीवाः। च। श्रोणी इति श्रोणी॥ ऊरू इत्यूरू।
अरत्नी इत्यरत्नी। जानुनी इति जानुनी। विशः। मे। अंगानि। सर्वतः॥ १७॥
नाभिः। मे। चित्तं। विज्ञानमिति विऽज्ञानं। पायुः। मे। अपचितिरित्यपऽचितिः॥

भसत्। आनंदनं। दौ। आंडौ। भे। भगः। सौभाग्यं। पयः॥१९८॥ जंघाभ्यां। प
द्भ्यामिति पत्ऽभ्यां। धर्मः। असि। विशि। राजा। प्रतिष्ठितः। प्रतिस्थितऽइति प्र
तिऽस्थितः॥ प्रति। क्षत्रे। प्रति। तिष्ठामि। राष्ट्रे। अश्वेषु। गोषु॥१९९॥ अंगेषु।
आत्मन्। प्राणेषु। पुष्टे। द्यावापृथिव्योः। यज्ञे॥२००॥ त्रयाः। देवाः। एकादश।
त्रयस्त्रिंशाऽइति त्रयःऽत्रिंशाः। सुराधसऽइति सुऽराधसः। बृहस्पतिपु
रोहिताऽइति बृहस्पतिऽपुरोहिताः। देवस्य। सवितुः। सवे। देवाः। देवैः। अवं
तु। मा॥२०१॥ प्रथमाः। द्वितीयैः। द्वितीयाः। तृतीयैः। तृतीयाः। सत्येन। स
त्यं। यज्ञेन। यज्ञः। यजुर्भिरिति यजुःऽभिः। यजूंषि। सामभिरिति सामऽ

भिः ॥ २०२ ॥ सामानि । ऋग्भिरित्यृक्ऽभिः । ऋचः । पुरोनुवाक्याभिरिति पुरः
ऽअनुवाक्याभिः । पुरोनुवाक्या इति पुरःऽअनुवाक्याः । याज्याभिः । याज्याः । व
षट्कारैरिति वषट्ऽकारैः । वषट्कारा इति वषट्ऽकाराः । आकुतिभिरित्याऽकुति
भिः । आकुतय इत्याऽकुतयः । मे । कामान् । सं । अर्द्धयंतु । नः । स्वाहा ॥ २०३ ॥
लोमानि । प्रयतिरिति प्रऽयतिः । मम । त्वक् । मे । आनतिरित्याऽनतिः । आगति
रित्याऽगतिः ॥ मांसं । मे । उपनतिरित्युपऽनतिः । वसु । अस्थि । मज्जा । मे । आ
नतिरित्याऽनतिः ॥ २०४ ॥ ॥ इति पदपाठे संहितायां एकविंशतिमोध्यायः ।
॥ श्री ॥ ॥ हरिः ॥ ॐम् ॥ यत् । देवाः । देवहेळनमिति देवऽहेळनं । देवासः ।

चक्रुम। वयं॥ अग्निः। मा। तस्मात्। एनसः। विश्वात्। मुंचंतु। अꣳहसः॥१॥ य
दि। दिवा। यदि। नक्तं। एनाꣳसि। चकृम। वयं॥ वायुः। मा। तस्मात्। एनसः। वि
श्वात्। मुंचंतु। अꣳहसः॥२॥ यदि। जाग्रत्। यदि। स्वप्ने। एनाꣳसि। चकृम। व
यं॥ सूर्यः। मा। तस्मात्। एनसः। विश्वात्। मुंचतु। अꣳहसः॥३॥ शूद्रे। अर्ये। ए
कस्य। अधि। धर्मणि॥ तस्य। अवयजनमित्यवऽयजनं। असि॥ यत्। आपः।
एनः। अयक्ष्मि॥४॥ द्रुपदादिवेति द्रुपदात्। इव। मुमुचानः। स्विनः। स्नातः। म
लादिवेति मलात्। इव। पूतं। पवित्रेणेवेति पवित्रेण। इव। आज्यं। आपः। शुं
धंतु। मा। एनसः॥५॥ उत्। वयं। तमसः। परि। स्वरिति स्वः। पश्यंतः। उत्तरमि

त्युत्ऽतरं। देवं। देवत्रेति देवऽत्रा। सूर्यं। अगन्म। ज्योतिः। उत्तममित्युत्ऽतमं।
॥२॥ आपः। अद्य। अनु। अचारिषं। रसेन। सं। असृक्ष्महि। पयस्वान्। अग्ने।
आ। अगमं। तं। मा। सं। सृज। वर्चसा। प्रजयेति प्रऽजया। च। धनेन। च। ए
धः। असि। एधिषीमहि। समिदिति सम्ऽइत्। असि। तेजः। असि। तेजः। मयि।
धेहि॥३॥ समाववर्तीति सम्ऽआववर्ति। पृथिवी। सं। उषाः। सं। ऊं इ सं। सूर्यः।
सं। ऊं इ सं। विश्वं। इदं। जगत्। वैश्वानरज्योतिरिति वैश्वानरऽज्योतिः। भूयासं।
विभूनिति विऽभून्। कामान्। वि। अश्नवै। भूः। स्वाहा॥४॥ अभि। आ। दधामि।
समिधमिति सम्ऽइधं। अग्ने। व्रतपत इती व्रतऽपते। त्वयि। व्रतं। च। श्रद्धां। च। उप।

अध्या

22

॥२६॥

रश्मि। इंधे। ग्रावा। दीक्षितः। अर्हां॥९॥ यत्र। ब्रह्म। च। क्षत्रं। च। सम्यंचौ। चरतः।
सह। तं। लोकं। पुण्यं। प्र। ज्ञेषं। यत्र। देवाः। सह। अग्निना॥१०॥ यत्र। इंद्रः। च।
वायुः। च। सम्यंचौ। चरतः। सह। तं। लोकं। पुण्यं। प्र। ज्ञेषं। यत्र। सेदिः। न। विद्य
ते॥११॥ अंशुना। ते। अंशुः। पृच्यतां। परुषा। परुः। गंधः। ते। सोमं। अवतु।
मदाय। रसः। अच्युतः॥१२॥ सिंचंति। परि। सिंचंति। उत्। सिंचंति। पुनंति। च।
सुरायै। बभ्र्वै। मदे। किंत्वः। वदति। किंत्वः॥१३॥ धानावंतमिति धाना ऽवंतं। करं
भिणं। अपूपवंतमित्यपूप ऽवंतं। उक्थिनं। इंद्र। प्रातः। जुषस्व। नः॥१४॥ बृह ॥२६॥
त्। इंद्राय। गायत। मरुतः। वृत्रहंतममिति वृत्रहं ऽतमं। येन। ज्योतिः। अ

जनयन्। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। देवं। देवाय। जागृविं॥ १५॥ अ
ध्वर्यो इत्यध्वर्यो। अद्रिभिरित्यद्रिऽभिः। सुतं। सोमं। पवित्रे। आ। नय। पु
नीहि। इंद्राय। पातवे॥ १६॥ यः। भूतानां। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। य
स्मिन्। लोकाः। अधि। श्रिताः। यः। ईशे। महतः। महान्। तेन। गृह्णामि।
त्वां। अहं। मयि। गृह्णामि। त्वां। अहं॥ १७॥ प्राणपा इति प्राणऽपाः। मे। अपा
नपा इत्यपानऽपाः। चक्षुष्पाः। चक्षुःपा इति चक्षुःऽपाः। श्रोत्रपा इति श्रो
त्रऽपाः। च। मे। वाचः। मे। विश्वभेषज इति विश्वऽभेषजः। मनसः। असि।
विलायक इति विऽलायकः॥ १८॥ अश्विनकृतस्येत्यश्विनऽकृतस्य। ते।

सरस्वति सुतस्येति सरस्वति ऽसुतस्य । इंद्रेण । सुत्राम्णेति सुऽत्राम्णा । सु
तस्य ॥ उपहूत इत्युपऽहूतः । उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य । भक्षयामि ॥ १९ ॥
समिद्ध इति सं ऽइद्धः । इंद्रः । उषसां । अनीके । पुरोरुचेति पुरः ऽरुचा । पू
र्वकृदिति पूर्वऽकृत् । वावृधानः । ववृधान इति ववृधानः ॥ त्रिभिरिति
त्रिऽभिः । देवैः । त्रिंशता । वज्रबाहुरिति वज्रऽबाहुः । जघान । वृत्रं ।
वि । दुरः । ववार ॥ २० ॥ नराशंऽसः । प्रति । शूरः । मिमानः । तनूनपा
दिति तनूऽनपात् । प्रति । यज्ञस्य । धाम ॥ गोभिः । वपावानिति वपाऽवान् ।
मधुना । समंजन्निति संऽअंजन् । हिरण्यैः । चंद्री । यजति । प्रचेता इति

प्रऽचेताः॥२१॥ ईळितः। देवैः। हरिवानिति हरिऽवान्। अभिष्टिः। आऽजु
ह्वान इत्याऽजुह्वानः। हविषा। शर्धमानः॥ पुरंदर इति पुरंऽदरः। गोत्रभि
दिति गोत्रऽभित्। वज्रबाहुरिति वज्रऽबाहुः। आ। या। तु। यज्ञं। उप। नः।
जुषाणः॥२२॥ जुषाणः। बर्हिः। हरिवानिति हरिऽवान्। नः। इंद्रः। प्राची
नं। सीदतु। प्रदिवेति प्रऽदिवा। पृथिव्याः। उरुप्रथा इत्युरुऽप्रथाः। प्र
थमानं। स्योनं। आदित्यैः। अक्तं। वसुभिरिति वसुऽभिः। सजोषा इति सऽ
जोषाः॥२३॥ इंद्रं। दुरः। कवष्यः। धावमानाः। वृषाणं। यंतु। जनयः। सु
पत्नीरिति सुऽपत्नीः॥ द्वारः। देवीः। अभितः। वि। श्रयंतां। सुवीरा इति सुऽवी

॥९१॥

वसे।उप।नः।इह।स्तुतः।सधमादिति सधऽमात्।अस्तु।शूरः।वावृधा
नः।ववृधान इति ववृधानः।तविषीः।यस्य।पूर्वीः।द्यौः।नक्षत्रं।अभि
भूतीत्यभिऽभूति।पुष्यात्॥२१॥आ।नः।इंद्रः।दूरात्।आ।नः।आसात्।
अभिष्टिकृदित्यभिष्टिऽऽकृत्।अवसे।यासत्।उग्रः।ओजिष्ठेभिः।नृ
पतिरिति नृऽपतिः।वज्रबाहुरिति वज्रऽबाहुः।संगइति संऽगे।सम
त्स्विति समत्ऽसु।तुर्वणिः।पृतन्यून्॥२२॥आ।नः।इंद्रः।हरिभिरिति
हरिऽभिः।यातु।अच्छ।अर्वाचीनः।अवसे।राधसे।च।तिष्ठाति।वज्री। ॥९१॥
मघवेति मघऽवा।विरप्शीति विऽरप्शी।इमं।यज्ञं।अनु।नः।वाजसाता

इतिवाजेऽसातौ॥१०॥त्रातारं।इंद्रं।अवितारं।इंद्रं।हवेहवइतिहवेऽहवे।सुह
वमितिसुऽहवं।शूरं।इंद्रं॥ह्वयामि।शक्रं।पुरुहूतमितिपुरुऽहूतं।इंद्रं।स्व
स्ति।नः।मघवेतिमघऽवा।इँ धातु।इंद्रः॥११॥इंद्रः।सुत्रामेतिसुऽत्रामा।स्व
वानितिस्वऽवान्।अवोभिरित्यवःऽभिः।सुमृळीकइतिसुऽमृळीकः।भव
तु।विश्ववेदाइतिविश्वऽवेदाः।बाधतां।द्वेषः।अभयं।कृणोतु।सुवीर्यस्ये
तिसुऽवीर्यस्य।पतयः।स्याम॥१२॥तस्य।वयं।सुमताइतिसुऽमतौ।यज्ञिय
स्य।अपि।भद्रे।सौमनसे।स्याम।सः।सुत्रामेतिसुऽत्रामा।स्ववानितिस्वऽ
वान्।इंद्रः।अस्मेइत्यस्मे।आरात्।चित्।द्वेषः।सनुतः।युयोतु॥१३॥आ।

॥२०॥ मंद्रैः । इंद्र । हरिभिरिति हरि ऽ भिः । याहि । मयूररोमभिरिति मयूररोम ऽ भिः ।
मा । त्वा । के । चित् । नि । यमन् । विं । न । पाशिनः । अति । धन्वेवेति धन्व ऽ इव । ता
न् । इहि ॥५७॥ एव । इत् । इंद्रं । वृषणं । वज्रबाहुमिति वज्र ऽ बाहुं । वसिष्ठा
सः । अभि । अंर्चंति । अर्कैः । सः । नः । स्तुतः । वीरवदिति वीर ऽ वत् । धातु ।
गोमदिति गो ऽ मत् । यूयं । पात । स्वस्तिभिरिति स्वस्ति ऽ भिः । सदा । नः ॥५८॥ स
मिद्ध इति सं ऽ इद्धः । अग्निः । अश्विना । तप्तः । घर्मः । विराडिति वि ऽ राट् । सु
तः । दुहे । धेनुः । सरस्वती । सोमं । शुक्रं । इह । इंद्रियं ॥५९॥ तनूपेति तनू ऽ ॥२०॥
पा । भिषजा । सुते । अश्विना । उभा । सरस्वती । मध्वा । रजाꣳसि । इंद्रियं ।

इंद्राय। पथिभिरितिपथिऽभिः। वहान्। ५६। इंद्राय। इंदुं। सरस्वती। नराशंऽसेन।
नग्नहुं। अधात्। अश्विना। मधु। भेषजं। भिषजा। सुते। ५७। आजुह्वानेत्याऽ
जुह्वाना। सरस्वती। इंद्राय। इंद्रियाणि। वीर्यं। इडाभिः। अश्विनौ। इषं। सं। ऊ
र्जं। सं। रयिं। दधुः। ५८। अश्विना। नमुचेः। सुतं। सोमं। शुक्रं। परिस्रुतेति
परिऽस्रुता। सरस्वती। तं। आ। अभरत्। बर्हिषा। इंद्राय। पातवे। ५९। कव
ष्यः। न। व्यचस्वतीः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। न। दुरः। दिशः। इंद्रः। न। रो
दसी इतिरोदसी। उभे इत्युभे। दुहे। कामान्। सरस्वती। ६०। उषासानक्तं।
उषसानक्तमित्युषसानक्तं। अश्विना। दिवा। इंद्रं। सायं। इंद्रियैः। संजानाने

इति संऽजानाने। सुपेन्न से ति सुऽपेन्ना सा। सं।अंजाते इ संजाते। सरस्वसा।
॥५५॥ पातं। नः। अश्विना। दिवा। पाहि। नक्तं। सरस्वती। दैव्या। होतारा। भि
षजा। पातं। इन्द्रं। सचा। सुते॥५६॥ तिस्रः। त्रेधा। सरस्वती। अश्विना। भार
ती। इडा। तीव्रं। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। सोमं। इन्द्राय। सुषुवुः। सुसुवुरि
ति सुसुवुः। मदं॥५७॥ अश्विना। भेषजं। मधु। भेषजं। नः। सरस्वती। इडे।
त्वष्टा। यत्राः। श्रियं। रूपऽरूपमिति रूपंऽरूपं। अधुः। सुते॥५८॥ ऋतुथे
त्यृतुऽथा। इन्द्रः। वनस्पतिः। शशमानः। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। कीलालं।
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। मधु। दुहे। धेनुः। सरस्वती॥५९॥ गोभिः। न। सोमं।

अश्विना। मा स्वरेण। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। सं। अधातां। सरस्वत्या। स्वाहा।
इंद्रे। सुतं। मधु।।५०।। अश्विना। हविः। इंद्रियं। नमुचेः। धिया। सरस्वती। आ।
शुक्रं। आसुरात्। वसु। मघं। इंद्राय। जभ्रिरे।।५१।। यं। अश्विना। सरस्वती।
हविषा। इंद्रं। अवर्द्धयन्। सः। बिभेद। वलं। मघं। नमुचौ। आसुरे। सचा।।५२।।
तं। इंद्रं। पशवः। सचा। अश्विना। उभा। सरस्वती। दधानाः। अभि। अनूषत।
हविषा। यज्ञे। इंद्रियैः।।५३।। ये। इंद्रे। इंद्रियं। दधुः। सविता। वरुणः। भगः।
सः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। हविष्पतिः। हविःपतिरिति हविःऽपतिः। यजमाना
य। सश्चत।।५४।। सविता। वरुणः। दधत्। यजमानाय। दाशुषे। आ। अदत्त।

नमुचेः। वसु। सुत्रामेति सुऽत्रामा। बलं। इंद्रियं॥५५॥ वरुणः। क्षत्रं। इंद्रियं। भ
गेन। सविता। श्रियं। सुत्रामेति सुऽत्रामा। यशसा। बलं। दधानाः। यज्ञं। आ
गत॥५६॥ अश्विना। गोभिः। इंद्रियं। अश्वेभिः। वीर्यं। बलं। हविषा। इंद्रं। स
रस्वती। यजमानं। अवर्द्धयन्॥५७॥ ता। नासत्या। सुपेशसेति सुऽपेशसा। हि
रण्यवर्त्तनीइति हिरण्यऽवर्तनी। नरा। सरस्वती। हविष्मती। इंद्र। कर्मस्विति
कर्मऽसु। नः। आवत॥५८॥ ता। भिषजा। सुकर्मणेति सुऽकर्मणा। सा। सुदु
घेति सुऽदुघा। सरस्वती। सः। वृत्रहेति वृत्रऽहा। शतक्रतुरिति शतऽक्रतुः। इं
द्राय। दधुः। इंद्रियं॥५९॥ युवं। सुरामं। अश्विना। नमुचौ। आसुरे। सचा। विपि

पानाऽइतिविऽपिपानाः।सरस्वती।इंद्रे।कर्मस्विति कर्मऽसु।आ वत्।।८०।।य
स्मिन्।अश्वासः।ऋषभासः।उक्षणः।वशाः।मेषाः।अवसृष्टासऽइत्यवऽ
सृष्टासः।आहुताऽइत्याऽहुताः।कीलालपऽइतिकीलालऽपे।सोमपृष्ठा
येतिसोमऽपृष्ठाय।वेधसे।हृदा।मतिं।जनय।चारुं।अग्नये।।८१।।अ
हावि।अग्ने।हविः।आस्ये।ते।स्रुचीवेति स्रुचिऽइव।घृतं।चम्वीवेतिच
म्वीऽइव।सोमः।वाजसनिमितिवाजऽसनिं।रयिं।अस्मेऽइत्यस्मे।सुवी
रमितिसुवीरं।प्रशस्तमिति प्रऽशस्तं।धेहि।यशसं।बृहंतं।।८२।।अ
श्विना।तेजसा।चक्षुः।प्राणेन।सरस्वती।वीर्यं।वाचा।इंद्रः।बलेन।

॥२३॥

इंद्राय । दधुः ॥ इंद्रियं ॥ ६३ ॥ गोमदिति गोऽमत् । ऊं इति । सु । नासत्या । अश्वा
वत् । अश्वऽवदित्यश्वऽवत् । यातं । अश्विना । वर्त्तिः । रुद्रा । नृपाय्यमिति नृऽ
पाय्यं ॥ ६४ ॥ नायत् । परः । नाऽअंतरः । आदधर्षदित्याऽदधर्षत् । वृ
षण्वसू इति वृषण्ऽवसू ॥ दुःशंसइति दुःऽशंसः । मर्त्यः । रिपुः ॥ ६५ ॥
तानः । आ । वोळ्हं । अश्विना । रयिं । पिशंगसंदृशमिति पिशंगऽसंदृशं ॥
धिष्ण्या । वरिवोविदमिति वरिवःऽविदं ॥ ६६ ॥ पावका । नः । सरस्वती । वा
जैभिः । वाजिनीवतीति वाजिनीऽवती । यज्ञं । वष्टु ॥ धियावसुरिति धि
याऽवसुः ॥ चोदयित्री । सूनृतानां । चेतंती । सुमतीनां । यज्ञं । दधे । सर
॥मिती सुऽमतीनाम्

॥२३॥

स्वती॥६८॥ महः। अर्णः। सरस्वती। प्र। चेतयति। केतुना। धियः। विश्वाः।
वि। राजति॥६९॥ इंद्र। आ। याहि। चित्रभानो इति चित्रऽभानो। सुताः। इ
मे। त्वायव इति त्वाऽयवः। अण्वीभिः। तना। पूतासः॥७१॥ धिया। इषितः।
विप्रजूत इति विप्रऽजूतः। सुतावतः। सुतवत इति सुतऽवतः। उप।
ब्रह्माणि। वाघतः॥७२॥ तूतुजानः। उप। ब्रह्माणि। हरिव इति हरिऽ
सुते। वः। दधिष्व। नः। चनः॥७३॥ अश्विना। पिबतं। मधु। सरस्वत्या। सजो
षसेति सऽजोषसा। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। वृत्रहेति वृत्रऽहा।
जुषतां। सोम्यं। मधु॥७४॥ ॥ इति पदपाठे संहितायां त्रिऽविंशतिमो।

॥२८॥ ध्यायः। ॥हरिः॥ॐ॥ इमं। मे। वरुण। श्रुधि। हवं। अद्य। च। मृळय।
त्वां। अवस्युः। आ। चके॥१॥ त्वं। नः। अग्ने। वरुणस्य। विद्वान्। देवस्य। हे
ळः। अव। यासिसीष्ठाः। यजिष्ठः। वन्हितमऽइति वन्हिऽतमः। शोशुचानः।
विश्वा। द्वेषांसि। प्र। मुमुग्धि। अस्मत्॥२॥ सः। त्वं। नः। अग्ने। अव
मः। भव। ऊती। नेदिष्ठः। अस्याः। उषसः। व्युष्टाविति विऽउष्टौ। अव। य
क्ष्व। नः। वरुणं। रराणः। वीहि। मृळीकं। सुहव इति सुऽहवः। नः। एधि॥
॥३॥ महीं। ऊं इत्यूं। सु। मातरं। सुव्रतामिति सुऽव्रताम्। ऋतस्य। प
त्नीं। अवसे। हुवेम। तुविक्षत्रामिति तुविऽक्षत्रां। अजरंतीं। उरूचीं। ॥२८॥

सुशर्माणमितिसुऽशर्माणं।अदितिं।सुप्रणीतिं।सुप्रनीतिमितिसुःप्रनीतिं।
॥४॥सुत्रामाणमितिसुऽत्रामाणं।पृथिवीं।द्यां।अनेहसं।सुशर्माणमिति
सुऽशर्माणं।अदितिं।सुप्रणीतिं।सुप्रनीतिमितिसुःप्रनीतिं॥दैवीं।नावं।स्व
रित्रामितिसुऽअरित्रां।अनागसं।अस्रवंतीं।आ।रुहेम।स्वस्तये॥५॥सुना
वमितिसुऽनावं।आ।रुहेयं।अस्रवंतीं।अनागसं।शतारित्रामितिशतः
अरित्रां।स्वस्तये॥६॥आ।नः।मित्रावरुणा॥घृतैः।गव्यूतिं।उक्षतं।मध्वा।रजां
सि।सुक्रतुइतिसुऽक्रतू॥७॥प्र।बाहवा।सिसृतं।जीवसेन८।आनः।ग
व्यूतिं।उक्षतं।घृतेन।आ।मा।जने।श्रवयतं।युवाना।श्रुतं।मे।मित्रावरुणा॥

हवा। इमाः॥ ८॥ समिद्ध इति संऽइद्धः। अग्निः। समिधेति संऽइधा। सुसमिद्ध
इति सुऽसमिद्धः। वरेण्यः। गायत्री। छंदः। इंद्रियं। त्र्यविरिति त्रिऽअविः। गौः।
वयः। दधुः॥ ९॥ तनूनपादिति तनूऽनपात्। शुचिव्रत इति शुचिऽव्रतः। तनू
पा इति तनूऽपाः। च। सरस्वती। उष्णिहा। छंदः। इंद्रियं। दित्यवालिति दित्यऽ
वाट्। गौः। वयः। दधुः॥ १०॥ इळाभिः। अग्निः। ईड्यः। सोमः। देवः। अमर्त्यः।
अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। छंदः। इंद्रियं। पंचाविरिति पंचऽअविः। गौः।
वयः। दधुः॥ ११॥ सुबर्हिरिति सुऽबर्हिः। अग्निः। पूषण्वानिति पूषण्ऽवा
न्। स्तीर्णबर्हिरिति स्तीर्णऽबर्हिः। अमर्त्यः॥ बृहती। छंदः। इंद्रियं। त्रिवत्स इ

ति त्रिऽवत्सः । गौः । वयः । दधुः ॥ १२ ॥ उरः । देवीः । दिशः । महीः । ब्रह्मा । देवः । बृह
स्पतिः ॥ पंक्तिः । छंदः । इह । इंद्रियं । तुर्यवाळिति तुर्यऽवाट् । गौः । वयः । दधुः ॥ १३ ॥
उषे इत्युषे । यह्वी इति यह्वी । सुपेशसेति सुऽपेशसा । विश्वे । देवाः । अमर्त्याः । त्रि
ष्टुप् । त्रिस्तुब्विति त्रिःऽस्तुप् । छंदः । इह । इंद्रियं । पष्ठवाळिति पष्ठऽवाट् । गौः । वयः ।
दधुः ॥ १४ ॥ दैव्या । होतारा । भिषजा । इंद्रेण । सयुजेति सऽयुजा । युजा ॥ जग
ती । छंदः । इंद्रियं । अनड्वान् । गौः । वयः । दधुः ॥ १५ ॥ तिस्रः । इळा । सरस्वती ।
भारती । मरुतः । विशः ॥ विराळिति विऽराट् । छंदः । इह । इंद्रियं । धेनुः । गौः ।
न । वयः । दधुः ॥ १६ ॥ त्वष्टा । तुरीपः । अद्भुतः । इंद्राग्नी इतींद्राग्नी । पुष्टिवर्द्ध

नेति पुरुःऽवर्द्धना ॥ द्विपदेति द्विऽपदा । छंदः । इंद्रियं । उक्षा । गौः । न । वयः । दधुः ।
॥२७॥ शमिता । नः । वनस्पतिः । सविता । प्रसुवन्निति प्रऽसुवन् । भगं ॥ ककुप् ।
छंदः । इंहि इंद्रियं । वशा । वेहत् । वयः । दधुः ॥२८॥ स्वाहा । यज्ञं । वरुणः ।
सुक्षत्र इति सुऽक्षत्रः । भेषजं । करत् ॥ अतिछंदा इत्यतिऽछंदाः । इंद्रियं । बृहत् ।
ऋषभः । गौः । वयः । दधुः ॥२९॥ वसंतेन । ऋतुना । देवाः । वसवः । त्रिवृतेति त्रिऽवृता । स्तुताः ॥ रथंतरेणेति रथंऽतरेण । तेजसा । हविः । इंद्रे । वयः । दधुः ।
॥३०॥ ग्रीष्मेण । ऋतुना । देवाः । रुद्राः । पंचदशा इति पंचऽदशे । स्तुताः । बृहता ॥ यशसा । बलं । हविः । इंद्रे । वयः । दधुः ॥३१॥ वर्षाभिः । ऋतुना । आदित्याः ।

स्तोमे। सप्तदशऽइति सप्तऽदशे। स्तुताः॥ वैरूपेण। विशा। ओंजसा। हविः। इंद्रे।
वयः। दधुः॥२२॥ शारदेन। ऋतुना। देवाः। एकविंशऽइत्येकऽविंशे। ऋभ
वः। स्तुताः। वैराजेन॥ श्रिया॥ श्रियं। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥२३॥ हेमंतेन। ऋ
तुना। देवाः॥ त्रिणवे। [illegible] त्रिनवऽइति त्रिऽनवे। मरुतः। स्तुताः॥ बलेन
शक्करीः। सहः। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥२४॥ शैशिरेण। ऋतुना। देवाः। त्र
यस्त्रिंशऽइति त्रयःऽत्रिंशे। अमृताः। स्तुताः॥ सत्येन। रेवतीः। क्षत्रं।
हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥२५॥ होता। यक्षत्। समिधेति संऽइधा। अग्निं।
इडः। पदे। अश्विना। इंद्रं। सरस्वतीं। अजः। धूम्रः। न। गोधूमैः। कुवलैः॥

।व्यंतु। आज्यस्य। होतः। यज ॥२[illegible]॥

भेषजं। मधु। शष्पैः। न। तेजः। इंद्रियं। पयः। सोमः। परिस्रुतेति परिऽस्रुता।
॥२७ घृतं। मधु। ~~शष्पैः। न। तेजः। इंद्रियं। पयः। सोमः। परिस्रुतेति परिऽस्रुता।~~ घृ
~~तं। मधु। व्यंतु। आज्यस्य। होतः। यज~~ ॥२६॥ तनूनपादिति तनूऽनपात्।
सरस्वती। अविः। मेषः। न। भेषजं। पथा। मधुमतेति मधुऽमता। भरन्। अश्वि
ना। इंद्राय। वीर्यं। बदरैः। उपवाकाभिरित्युपऽवाकाभिः। भेषजं। तोक्मभिरि
ति तोक्मऽभिः। पयः॥ ॥२७॥ नमासाऽऽसं। न। नग्नहुं। पत्तिं। सुरया। भेषजं। मे
षः। सरस्वती। भिषक्। रथ्यैः। न। चंद्री। अश्विनोः। वपाः। इंद्रस्य। वीर्यं। बद ॥२७॥
रैः। उपवाकाभिरित्युपऽवाकाभिः। भेषजं। तोक्मभिरिति तोक्मऽभिः। पयः॥

॥२८॥ इळा। इळितः। आजुह्वानइत्याऽजुह्वानः। सरस्वतीं। इंद्रं। बलेन। वर्द्धयन्। ऋषभेण। गवा। इंद्रियं। अश्विना। इंद्राय। भेषजं। यवैः। कर्कंधुभिरितिकर्कंधुऽभिः। मधु। लाजैः। न। मासरं। पयः॥२९॥ बर्हिः। ऊर्णम्रदाइत्यूर्णऽम्रदाः। भिषक्। नासत्या। भिषजा। अश्विना। अश्वा। शिशुमतीतिशिशुऽमती। भिषक्। धेनुः। सरस्वती। भिषक्। दुहे। इंद्राय। भेषजं। पयः॥३०॥ दुरः। दिशः। कवष्यः। न। व्यचस्वतीः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। न। दुरः। दिशः। इंद्रः। न। रोदसीइतिरोदसी। दुघेइतिदुघे। दुहे। धेनुः। सरस्वती। अश्विना। इंद्राय। भेषजं। शुक्रं। न। ज्योतिः। इंद्रियं। पयः॥३१॥ सुपेशसेतिसुऽपेशसा। उषेइत्युषे। नक्तं।

॥२८॥ दिवा। अश्विना। सं। अंजातेइस्संजाते। सरस्वत्या। त्विषिं। इंद्रे। न। भेषजं। श्ये
नः। न। रजसा। हृदा। श्रिया। न। मासरं। पयः॥३३॥ देवा। होतारा। भिष
जा। अश्विना। इंद्रं। न। जागृवि। दिवा। नक्तं। न। भेषजैः। शूषं। सरस्वती।
भिषक्। सीसेन। दुहे। इंद्रियं। पयः॥३४॥ तिस्त्रः। देवीः। न। भेषजं। त्र
यः। त्रिधातव इति त्रिऽधातवः। अपसः। रूपं। इंद्रे। हिरण्ययं। अश्वि
न। ना। इळा। भारती। वाचा। सरस्वती। महः। इंद्राय। दुहे। इंद्रियं। पयः॥३५॥
सुरेतसमिति सुऽरेतसं। ऋषभं। नर्यापसमिति नर्यऽअपसं। त्वष्टारं। ॥२८॥
इंद्रं। अश्विना। भिषजं। न। सरस्वती। ओजः। न। जूतिः। इंद्रियं। वृ

कः। न। रभसः। भिषक्। यशः। सुरया। भेषजं। श्रिया। न। मासरं। पयः॥ ३५॥
वनस्पतिं। शमितारं। शतक्रतुमिति शतऽक्रतुं। भीमं। न। मन्युं। राजानं।
व्याघ्रं। नमसा। अश्विना। भामं। सरस्वती। भिषक्। इंद्राय। दुहे। इंद्रियं। प
यः॥ ३६॥ अग्निं। स्वाहा। आज्यस्य। स्तोकानां। मेदसां। पृथक्। छागं। अश्वि
भ्यामित्यश्विऽभ्यां। मेषं। सरस्वत्यै। ऋषभं। इंद्राय। सिंहाय। सहसे। इंद्रि
यं। अग्निं। न। भेषजं। सोमं। इंद्रियं। इंद्रं। सुत्रामाणमिति सुऽत्रामाणं। सवि
तारं। वरुणं। भिषजां। पतिं। वनस्पतिं। प्रियं। पाथः। न। भेषजं। देवाः। आज्यपा
इत्याऽज्यपाः। जुषाणः। अग्निः। भेषजं। पयः। सोमः। परिस्रुतेति परिऽस्रु

तो। घृतं। मधु। व्यंतु। आज्यस्य। होतः। यज।२७। अश्विनौ। छागस्य। वपायाः।
॥२९॥ मेदसः। जुषेतां। हविः। होतः। यज। सरस्वतीं। मेषस्य। वपायाः। मेदसः। जु
षतां। हविः। होतः। यज। इंद्रं। ऋषभस्य। वपायाः। मेदसः। जुषतां। हविः। हो
तः। यज।२८। अश्विनौ। सरस्वती। इंद्रं। सुत्रामाणमिति सुऽत्रामाणं। इमे।
सोमाः। सुरामाणः। छागैः। न। मेषैः। ऋषभैः। सुताः। शष्पैः। न। तोक्मभिरि
ति तोक्मऽभिः। लाजैः। महस्वंतः। मदाः। मासरेण। परिष्कृताः। परिष्कृता इ
ति परिऽस्कृताः। शुक्राः। पयस्वंतः। अमृताः। प्रस्थिता इति प्रऽस्थिताः। वः। मधु ॥२९॥
श्चुत इति मधुऽश्चुतः। तान्। अश्विना। सरस्वती। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। वृ

त्रहेति वृत्रऽहा। जुषंतां। सोम्यं। मधु॥ पिबंतु। मदंतु। व्यंतु। होतः। यज॥३१॥ अ
श्विनौ। छागस्य। हविषः। आत्तां। अद्य। मध्यतः। मेदः। उद्धृतमित्युत्ऽहृतं।
पुरा। द्वेषोभ्य इति द्वेषःऽभ्यः। पुरा। पौरुषेय्याः। गृभः। घस्तां। नूनं। घासेअ
ज्राणामिति घासेऽअज्राणां। यवसप्रथमानामिति यवसऽप्रथमानां। सुम
त्क्षराणामिति सुमत्ऽक्षराणां। शतरुद्रियाणामिति शतऽरुद्रियाणां। अ
ग्निष्वात्तानां। अग्निष्वात्तानामित्यग्निऽस्वात्तानां। पीवोपवसनानामिति पी
वःऽउपवसनानां। पार्श्वतः। श्रोणितः। शितामतः। उत्सादत इत्युत्ऽसादतः।
अंगादंगादित्यंगात्ऽअंगात्। अवत्तानां। करतः। एव। अश्विना। जुषेतां। हविः।

॥३०॥ होतः। यक्षत्। सरस्वतीं। मेषस्य। हविषः। आवयत्। घसत्। करत्। एवं। सर यसेत२
स्वतीं। जुषतां। हविः। होतः। यक्षत्। इंद्रं। ऋषभस्य। हविषः। आवयत्। कर
त्। एवं। इंद्रः। जुषतां। हविः। होतः। यक्षत्। ॥६०॥ वनस्पतिं। अभि। हि। पिष्ट
तमयेति पिष्टऽतमया। रभिष्ठया। रशनया। अधित। यत्र। अश्विनोः। छा
गस्य। हविषः। प्रिया। धामानि। सरस्वत्या। मेषस्य। इंद्रस्य। ऋषभस्य। अ
ग्नेः। सोमस्य। इंद्रस्य। सुत्राम्ण इति सुऽत्राम्णः। सवितुः। वरुणस्य। वनस्प
तेः। प्रिया। पाथांसि। देवानां। आज्यपानामित्याज्यऽपानां। यत्र। अग्नेः। ॥३०॥
होतुः। प्रिया। धामानि। तत्र। एतान्। प्रस्तुत्येवेति प्रऽस्तुत्यऽइव। उपस्तुत्येवे

पुस्त्तस ऽइव। उपावसृक्षदित्युपऽअवसृक्षत्। रभीयस ऽइवेतिरभी
यसः ऽइव। कृत्वी। करत्। एवं। देवः। वनस्पतिः। जुषतां। हविः। होतः। यज॥
॥४६॥ अग्निं। स्विष्टकृतमिति स्विष्टऽकृतं। अयाट्। अग्निः। यक्षत्। स्वं। म
हिमानं। आ। यजतां। एज्या इत्याऽईज्याः। इषः। कृणोतु। सः। अध्वरा। जात
वेदा इति जातऽवेदाः। जुषतां। हविः। होतः। यज॥४७॥ देवं। बर्हिः। सरस्व
३ना ती। सुदेवमिति सुऽदेवं। इंद्रे। अश्विना। तेजः। चक्षुः। अक्ष्योः। बर्हिषा। दधुः। २ नं:
इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने। वसुधेयस्येति वसुऽधेयस्य। व्यंतु। यज॥
॥४८॥ देवीः। द्वारः। अश्विना। भिषजा॥ इंद्रे। सरस्वती॥ प्राणं। न। वीर्यं। न

॥ ३१ ॥

सि। द्वारः। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने॥ ४४॥ देवी इति देवी। उषासौ।
उषसाइत्युषसौ। अश्विना। सुत्रामेति सुऽत्रामा। इंद्रं। सरस्वती॥ बलं। न। वाचं।
आस्ये। उषाभ्यां। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने॥ ४५॥ देवी इति
देवी। जोष्ट्री इति जोष्ट्री। सरस्वती। अश्विना। इंद्रं। अवर्द्धयन्॥ श्रोत्रं। न।
कर्णयोः। यशः। जोष्ट्रीभ्यां। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने॥ ४६॥ देवी
इति देवी। ऊर्जाहुती इत्यूर्जाऽआहुती। दुघे इति दुघे। सुदुघेति सुऽदुघे।
इंद्रं। सरस्वती। अश्विना। भिषजा। अवतः॥ शुक्रं। न। ज्योतिः। स्तनयोः। आ
आहुती इत्याऽहुती। धत्तः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने॥ ४७॥ देवा। देवा

॥ ३१ ॥

नां। भिषजा। होतारौ। इंद्रं। अश्विना। वषट्कारैरिति वषट्ऽकारैः॥ सरस्व
ती। त्विषिं। न। हृदये। मतिं॥ होतृभ्यामिति होतृऽभ्यां। दधुः। इंद्रियं। वसु
वन इति वसुऽवने॥ ४८॥ देवीः। तिस्रः। तिस्रः। देवीः। अश्विना। इडा। सर
स्वती॥ शूषं। न। मध्ये। नाभ्यां। इंद्राय। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽव
ने॥ ४९॥ देवं। इंद्रः। नराशंसः। त्रिवरूथ इति त्रिऽवरूथः। सरस्वत्या। अ
२५॥ श्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। ईयते। रेतः। न। रूपं। अमृतं। जनित्रं। इंद्राय। त्वष्टा।
पंद द[illegible]। इंद्रियाणि। वसुवन इति वसुऽवने॥ ५०॥ देवः। देवैः[illegible]ः। वनस्प
तिः। हिरण्यपर्ण इति हिरण्यऽपर्णः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। सरस्वत्या। सु

पिप्पल इति सुऽपिप्पलः। इंद्राय। पच्यते। मधु॥ ओजः। न। जूतिः। ऋषभः। न।
भामं। वनस्पतिः। नः। दधेत्। इंद्रियाणि। वसुवन इति वसुऽवने॥ ५१॥ देवं।
बर्हिः। वारितीनां। अध्वरे। स्तीर्णं। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। ऊर्णम्रदा इत्यू
र्णऽम्रदाः। सरस्वत्या। स्योनं। इंद्र। ते। सदः॥ ईशायै। मन्युं। राजानं। बर्हि
षा। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने॥ ५२॥ देवः। अग्निः। स्विष्टकृदिति
स्विष्टऽकृत्। देवान्। यक्षत्। यथायथमिति यथाऽयथं। होतारौ। इंद्रं। अश्वि
नौ। वाचा। वाचं। सरस्वतीं। अग्निं। सोमं। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। स्विष्ट इ
ति सुऽइष्टः। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। सविता। वरुणः। भिषक्। इष्टः। देवः।

वनस्पतिः। स्विष्टा इति सुऽइष्टाः। देवाः। आज्यपा इत्याज्यऽपाः। स्विष्ट इति
सुऽइष्टः। अग्निः। अग्निना। होता। होत्रे। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। यशः।
न। दधत्। इंद्रियं। ऊर्जं। अपचितिमित्यपऽचितिं। स्वधां। वसुवन इति वसुऽ
वने। वसुधेयस्येति वसुऽधेयस्य। व्यंतु। यज॥४७॥ अग्निं। अद्य। होतारं।
अवृणीत। अयं। यजमानः। पचन्। पक्तीः। पचन्। पुरोळाशान्। बध्नन्।
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। छागं। सरस्वत्यै। मेषं। इंद्राय। ऋषभं। सुन्वन्।
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्ण इति सुऽत्राम्णे। सुरासो
मानिति सुराऽसोमान्॥४८॥ सूपस्था इति सुऽउपस्थाः। अद्य। देवः। वन

॥३३॥ स्पतिः।अभवत्।अश्विभ्या।मित्यश्विऽभ्यां।छागेन।सरस्वत्यै।मेषेण।इं
द्राय।ऋषभेण।अक्षन्।तान्।मेदस्तः।प्रति।पचता।अगृभीषत।अवी
वृधंत।पुरोळाशैः।अपुः।अश्विना।सरस्वती।इंद्रः।सुत्रामेति।सुऽत्रा
मा।सुरासोमानिति।सुराऽसोमान्॥५५॥त्वां।अद्य।ऋषे।आर्षेय।ऋ
षीणां।नपात्।अवृणीत।अयं।यजमानः।बहुभ्य इति बहुऽभ्यः।आ।सं
गतेभ्य इति संऽगतेभ्यः।एषः।मे।देवेषु।वसु।वारि।आ। यक्ष्यते।इति।
ता।या।देवाः।देव।दानानि।अदुः।तानि।अस्मै।आ।च।शास्व।आ।च।गु ॥२३॥
स्व।इषितः।च।होतः।असि।भद्रवाच्यायेति।भद्रऽवाच्याय।प्रेषित इति

प्रऽइषितः। मानुषः। सूक्तवाकायेति सूक्तऽवाकाय। सूक्तेति सुऽउक्ता।
ब्रूहि॥ ५६॥ इति पाठे संहितायां त्रयोविंशतिमोध्यायः॥ ॥ श्री॥ ॥
॥ हरिः॥ ॐ॥ तेजः। असि। शुक्रं। अमृतं। आयुष्पाः। आयुःपा इत्यायुःऽ
पाः। आयुः। मे। पाहि। आ। ददे। १। इमां। अगृभ्णन्। रशनां। ऋतस्य। पूर्वे। आ
युषि। विदथेषु। कव्या। सा। नः। अस्मिन्। सुते। आ। बभूव। ऋतस्य। सामन्।
सरं। आरपंती त्याऽरपंती॥ २॥ अभिधा इत्यभिऽधाः। असि। भुवनं। यंता।
धर्त्ता। सः। त्वं। अग्निं। वैश्वानरं। सप्रथसमिति सऽप्रथसं। गछ। स्वाहाकृ
त इति स्वाहाऽकृतः। स्वगेति स्वऽगा। त्वा। देवे[illegible]। ३। प्रजापतय इति प्रजाऽ

पतये। ब्रह्मन्नू। अश्वं। भन्त्स्यामि। देवेभ्यः। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। तेन।
राध्यासं। तं। बधान। देवेभ्यः। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। तेन। राध्नु
हि। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। त्वा। जुष्टं। प्र। उक्षामि॥४॥ यः। अर्वंतं।
जिघांसति। तं। अभि। अमीति। वरुणः॥ परः। मर्त्तः। परः। श्वा॥५॥ अग्न
ये। स्वाहा। सोमाय। अपां। मोदाय। सवित्रे। वायवे। विष्णवे। इंद्राय। बृह
स्पतये। मित्राय। वरुणाय॥६॥ हिंकारायेति हिंऽकाराय। हिंकृतायेति हिंऽ
कृताय। क्रंदते। अवक्रंदायेत्यवऽक्रंदाय। प्रोथते। प्रप्रोथायेति प्रऽप्रोथा
य। गंधाय। घ्राताय॥७॥ निविष्टायेति निऽविष्टाय। उपविष्टायेत्युपऽवि
२ इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां। वायवे। विश्वेभ्यः। सर्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः। जुष्टं। प्र। उक्षामि॥८॥

ष्टाय। संदितायेति सं ऽ दिताय। वल्गते। आसीनाय। शयानाय। स्वपते।
जाग्रते ॥८॥ कूजते। प्रबुद्धायेति प्र ऽ बुधाय। विजृंभमाणायेति विजृंभमा
णाय। विचृत्तायेति वि ऽ चृत्ताय। संहानायेति सं ऽ हानाय। उपस्थिताये
त्युप ऽ स्थिताय। आयनायेत्या ऽ अयनाय। प्रायणाय। प्रायनायेति प्र ऽ अ
यनाय ॥१९॥ यते। धावते। उद्द्रावायेत्युत् ऽ द्रावाय। उद्द्रुतायेत्युत् ऽ द्रुता
य। शूकाराय। शूकृताय। निषंणाय। निसंनायेति नि ऽ संनाय। उत्थिताय।
॥२०॥ जवाय। बलाय। विवर्त्तमानायेति वि ऽ वर्त्तमानाय। विवृत्तायेति
वि ऽ वृत्ताय। विधून्वानायेति वि ऽ धून्वानाय। विधूतायेति वि ऽ धूताय। शु

॥३५॥ श्रूपमाणाय । कृण्वते ॥ २१ ॥ ईक्षमाणाय । ईक्षिताय । वीक्षितायेति वि ऽ
ईक्षिताय । निमेषायेति नि ऽ मेषाय । यत् । अत्ति । तस्मै । पिबति । मूत्रं । करो
ति । कुर्वते । कृताय ॥ २२ ॥ हिरण्यपाणिमिति हिरण्य ऽ पाणिं । ऊतये । सवितारं ।
उप । ह्वये ॥ सः । चेत्ता । देवता । पदं ॥ २३ ॥ देवस्य । चेततः । महीं । प्र । सवितुः ।
हवामहे ॥ सुमतिमिति सु ऽ मतिं । सत्यराधसमिति सत्य ऽ राधसं ॥ २४ ॥ सु
ष्टुतिं । सुस्तुतिमिति सु ऽ स्तुतिं । सुमतीवृधः । सुमतिवृध इति सुमति ऽ वृ
धः । रातिं । सवितुः । ईमहे ॥ प्र । देवाय । मतीविदे । मतिविद इति मति ऽ वि ॥३५॥
दे ॥ २५ ॥ रातिं । सत्पतिमिति सत् ऽ पतिं । महे । सवितारं । उप । ह्वये । आस

वमिस्यंऽसवं। देववीतय इति देवऽवीतये॥१६॥ देवस्य। सवितुः। मतिं।
आसव मिस्याऽसवं। विश्वदेव्यमिति विश्वऽदेव्यं॥ धिया। भगं। मनामहे॥
॥१७॥ अग्निं। स्तोमेन। बोधय। समिधान इति संऽइधानः। अमर्त्यं॥ ह
व्या। देवेषु। नः। दधत्॥१८॥ सः। हव्यवाळिति हव्यऽवाट्। अमर्त्यः। उ
शिक्। दूतः। चनोहित इति चनःऽहितः। अग्निः। धिया। सं। ऋण्वति॥१९॥
तं। त्वा। घृतस्नो इति घृतऽस्नो। ईमहे। चित्रभानो इति चित्रऽभानो। स्वर्वि
दमिति स्वःऽविदं। देवान्। आ। वीतये। वह॥२०॥ अग्निं। दूतं। पुरः। दधे।
हव्यवाहमिति हव्यऽवाहं। उप। ब्रुवे। देवान्। आ। सादयात्। इह॥२१॥

॥ ३६ ॥

अजीजनः। हि। पवमान। सूर्यं। विधार इति विऽधारे। शक्मना। पयः॥ गो
जीरयेति गोऽजीरया। रंहमाणः। पुरंध्येति पुरंऽध्या॥ २२॥ विभूरिति विऽभूः।
मात्रा। प्रभूरिति प्रऽभूः॥ पित्रा। अश्वः। असि। हयः। अत्यः। मयः। अर्वा। सप्तिः।
गा वाजी। वृषा। नृमणाः। नृम[illegible] इति नृऽमनाः। ययुः। शिशुः। नाम। असि।
आदित्यानां। पत्वा। अनु। इहि॥ २३॥ देवाः। आशापाला इत्याशाऽपालाः।
एतं। देवेभ्यः। अश्वं। मेधाय। प्रोक्षितमिति प्रऽउक्षितं। रक्षत॥ इह। रतिः।
तो इह। रम[illegible] इह। धृतिः। इह। स्वधृतिरिति स्वऽधृतिः। स्वाहा॥ २४॥ काय। ॥ ३६ ॥
कस्मै। कतमस्मै। आधिमित्याऽधिं। आधीतायेत्याऽधीताय। मनः। प्रजा

पतय इति प्रजाऽपतये। स्विंतं। विज्ञातायेति विऽज्ञाताय॥२५॥ अदित्यै। मह्यै।
सुमृळीकाया इति सुऽमृळीकायै। सरस्वत्यै। पावकायै। बृहत्यै॥२६॥ पूष्णे।
प्रपथ्यायेति प्रऽपथ्याय। नरंधिषाय। त्वष्ट्रे। तुरीपाय। पुरुरूपायेति पु
रुऽरूपाय। विष्णवे। निभूयपायेति निऽभूयऽपाय। शिपिविष्टायेति
शिपिऽविष्टाय॥२७॥ आ। ब्रह्मन्। ब्राह्मणः। ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्मऽवर्चसी।
जायतां। आ। राष्ट्रे। राजन्यः। शूरः। इषव्यः। अतिव्याधीत्यतिऽव्याधी। म
हारथ इति महाऽरथः। जायतां॥२८॥ दोग्ध्री। धेनुः। वोळ्हा। अनड्वान्। आशुः।
सप्तिः। पुरंधिरिति पुरंऽधिः। योषा। जिष्णुः। रथेष्ठाः। रथेस्था इति रथेऽस्थाः।

सभेयः। युवा। आ। अस्य। यजमानस्य। वीरः। जायतां॥२१॥ निकामेनिका
॥२५॥ मइतिनिकामेऽनिकामे। नः। पर्जन्यः। वर्षतु। फलवत्यइतिफलऽवत्यः। नः।
यः ३ ओषधयः। पच्यंतां। योगक्षेमइतियोगऽक्षेमः। नः। कल्पतां॥२२॥ प्राणाय।
अपानायेत्यपऽआनाय। व्यानायेतिविऽआनाय। चक्षुषे। श्रोत्राय। वा
चे। मनसे॥२३॥ प्राच्यै। दिशे। अर्वाच्यै। दक्षिणायै। प्रतीच्यै। उदीच्यै। ऊर्ध्वा
यै। अवाच्यै। अर्वाच्यै। दिशे॥२४॥ अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। वार्भ्यइतिवाःऽभ्यः। उ
दकाय। तिष्ठंतीभ्यः। स्रवंतीभ्यः। स्यंदमानाभ्यः। कूप्याभ्यः। सूद्याभ्यः। धा ॥२६॥
र्याभ्यः। अर्णवाय। समुद्राय। सरिराय॥२५॥ वाताय। धूमाय। अभ्राय।

मेघाय। विद्योतमानायेति विऽद्योतमानाय। स्तनयते। अवस्फूर्जतइत्यवऽस्फू
र्जते। वर्षते। अववर्षतइत्यवऽवर्षते। उग्रं। शीघ्रं। उद्गृह्णतइत्युत्ऽगृह्णते। उ
द्गृहीतायेत्युत्ऽगृहीताय। प्रुष्णते। शीकायते। प्रुष्वाभ्यः। ह्रादुनीभ्यः। नीहारा
य॥२४॥ अग्नये। सोमाय। इंद्राय। पृथिव्यै। अंतरिक्षाय। दिवे। दिग्भ्य इति दि
क्ऽभ्यः। आशाभ्यः। उर्व्यै। अर्वाच्यै। दिशे॥ नक्षत्रेभ्यः। नक्षत्रियेभ्यः। अ
होरात्रेभ्यः। अर्द्धमासेभ्यइत्यर्द्धऽमासेभ्यः। मासेभ्यः। ऋतुभ्यइत्यृतुऽभ्यः।
आर्तवेभ्यः। संवत्सराय। द्यावापृथिवीभ्यां॥२५॥ वंशाय। सूर्याय। रश्मि
भ्यइति रश्मिऽभ्यः। वसुभ्यइति वसुऽभ्यः। रुद्रेभ्यः। आदित्येभ्यः। मरुद्भ्यइ

॥ ३ला ॥

ति मरुत्ऽभ्यः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः॥ ३७॥ मूलेभ्यः। शाखाभ्यः। वनस्पतिभ्य
इति वनस्पतिऽभ्यः। पुष्पेभ्यः। फलेभ्यः। ओंषधीभ्यः॥ ३८॥ पृथिव्यै। अंतरिक्षा
य। दिवे। सूर्याय। चंद्राय। नक्षत्रेभ्यः। अद्भ्य इसतूऽभ्यः। ओंषधीभ्यः। वन
स्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः। परिप्लवेभ्य इति परिऽप्लवेभ्यः। चराचरेभ्यः।
सरीसृपेभ्यः॥ ३९॥ असवे। वसवे। विभुव इति विऽभुवे। विवस्वते। गणश्रि
य इति गणऽश्रिये। गणपतय इति गणऽपतये। अभिभुव इत्यभिऽभुवे। अ
धिपतय इत्यधिऽपतये॥ ४०॥ शूषाय। सꣳसर्पायेति संऽसर्पाय। चंद्रा ॥ ३ला ॥
य। ज्योतिषे। मलिम्लुचाय। दिवा। पतयते॥ ४१॥ मधवे। माधवाय। शुक्रा

य। शुचये। नभसे। नभस्याय। इषाय। ऊर्जाय। सहसे। सहस्याय। तपसे।
तपस्याय। अंहसस्पतये। अंहसःपतय इत्यंहसःऽपतये॥३१॥
वाजाय। प्रसवायेति प्रऽसवाय। अपिजायेत्यपिऽजाय। क्रतवे। स्वः। मू
र्ध्ने। व्यश्नुविन इति विऽअश्नुविने। आंत्याय। आंत्यायनायेत्यांत्यऽआय
नाय। भौवनाय। भुवनस्य। पतये। अधिपतय इत्यधिऽपतये। प्रजाप
तय इति प्रजाऽपतये॥३२॥ आयुः। यज्ञेन। कल्पतां। प्राणः। अपान इत्यपऽ
आनः। व्यान इति विऽआनः। उदान इत्युत्ऽआनः। समान इति संऽआ
नः। चक्षुः। श्रोत्रं। वाक्। मनः। आत्मा। [illegible]। ब्रह्मा। यज्ञः। ज्योतिः। स्वः। पृ

ह्नेने । कृत्स्नतां ॥ २५ ॥ एकस्मै । द्वाभ्यां । शताय । एकशतायेत्येकऽशताय । व्यु
ष्ट्या इति विऽउष्ट्यै । स्वर्गायेति स्वःऽगाय । स्वाहा ॥ २६ ॥ ॥ इति पदपाठे । द्वा
विंशतितमोध्यायः ॥ ॥ श्री ॥ ॥ हरिः ॥ ओं ॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये ।
त्वा । जुष्टं । गृह्णामि । एषः । ते । योनिः । सूर्यः । ते । महिमा । यः । ते । अहन् । सं
वत्सरे । महिमा । संबभूवेति संऽबभूव । वायौ । अंतरिक्षे । दिवि । सूर्ये । तस्मै ।
ते । महिम्ने । प्रजापतय इति प्रजाऽपतये । स्वाहा । देवेभ्यः ॥ १ ॥ यः । प्राणतः ।
निमिषत इति निऽमिषतः । महित्वेति महिऽत्वा । एकः । इत् । राजा । जगतः ।
बभूव । यः । ईशे । अस्य । द्विपद इति द्विऽपदः । चतुष्पदः । चतुःपद इति चतुःऽ

पदः। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥२॥ चंद्रमाः। ते। महिमा। यः। ते। रात्रौ। सं
वत्सरे। महिमा। संबभूवेति संऽबभूव। पृथिव्यां। अग्नौ। नक्षत्रेषु। चंद्रमसि।
तस्मै। ते। महिम्ने। प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। देवेभ्यः। स्वाहा॥३॥ युंजंति।
ब्रध्नं। अरुषं। चरंतं। परि। तस्थुषः॥ रोचंते। रोचना। दिवि॥४॥ युंजंति।
अस्य। काम्या। हरी इति हरी। विपक्षसेति विऽपक्षसा। रथे॥ शोणा। धृष्णू
इति धृष्णू। नृवाहसेति नृऽवाहसा॥५॥ यत्। वातः। अपः। अगनीगन्।
प्रियां। इंद्रस्य। तन्वां। एतं। स्तोतः। अनेन। पथा। पुनः। अश्वं। आ। वर्तया
सि। नः॥६॥ वसवः। त्वा। अंजंतु। गायत्रेण। छंदसा। रुद्राः। त्रैष्टुभेन। त्रै

स्तोमेनेति त्रे स्तोमेन । आदित्याः । सागतेन ॥७॥ भूः । भुवः । स्वः । लाजी३
शाची३न् । यव्यै । गव्यै । एतत् । अन्नं । अत्त । देवाः । एतत् । अन्नं । अद्धि । प्र
जापत इति प्रजाऽपते ॥८॥ कः । स्वित् । एकाकी । चरति । कः । ऊं इति । स्वि
त् । जायते । पुनरिति पुनः । किं । स्वित् । हिमस्य । भेषजं । किं । ऊं इति । आवप
नमित्याऽवपनं । महत् ॥९॥ सूर्यः । एकाकी । चरति । चंद्रमाः । जायते ।
पुनरिति पुनः ॥ अग्निः । हिमस्य । भेषजं । भूमिः । आवपनमित्याऽवप
नं । महत् ॥१०॥ का । स्वित् । आसीत् । पूर्वचित्तिरिति पूर्वऽचित्तिः । किं ।
स्वित् । आसीत् । बृहत् । वयः ॥ का । स्वित् । आसीत् । पिलिप्पिला । का ।

स्वित्। आसीत्। पिशंगिला॥१३॥ द्यौः। आसीत्। पूर्वचित्तिरिति पूर्वऽचित्तिः।
अश्वः। आसीत्। बृहत्। वयः॥ अविः। आसीत्। पिलिप्पिला। रात्रिः। आ
सीत्। पिशंगिला॥१४॥ वायुः। त्वा। पचतैः। अवतु। असितग्रीव इत्यसि
तऽग्रीवः। छागैः। न्यग्रोधः। चमसैः। शाल्मलिः। वृद्ध्या॥१५॥ एषः। स्यः।
राथ्यः। वृषा। पड्भिरिति पट्ऽभिः। चतुर्भिरिति चतुःऽभिः। आ। इत्। अ
गन्॥ ब्रह्म। अकृष्णः। च। नः। अवतु। नमः। अग्नये॥१६॥ सꣳशित
इति संऽशितः। रश्मिना। रथः। सꣳशित इति संऽशितः। रश्मिना। हयः।
सꣳशित इति संऽशितः। अप्स्वित्यप्ऽसु। अप्सुजा इत्यप्सुऽजाः। ब्रह्मा।

सोमपुरोगऽइति सोमऽपुरोगवः॥१५॥ स्वयं। वाजिन्। तन्वं। कल्पयस्व। स्वयं। ठ
॥८१॥ यजस्व। स्वयं। जुषस्व॥ महिमा। ते। अन्येन। न। सन्नशाऽइति सं॰ नशे॥१६॥
नो। वै। ऊं इसं। एतत्। म्रियसे। नरिष्यसि। देवान्। इत्। एषि। पथिभिरिति प
थि॰भिः। सुगेभिरितिसु॰गेभिः॥ यत्र। आसते। सुकृतऽइति सु॰ कृतः। यत्र।
ते। ययुः। तत्र। त्वा। देवः। सविता। दधातु॥१७॥ अग्निः। पशुः। आसीत्। ते
न। अयजंत। सः। एतं। लोकं। अयजंत। यस्मिन्। अग्निः॥ सः। ते। लोकः।
भविष्यति। तं। जेष्यसि। पिब। एताः। अपः। वायुः। सूर्यः॥१८॥ अंबे। अंबिके। ॥४१॥
अंबालिके। न। मा। नयति। कः। चन। ससस्ति। अश्वकः। सुभद्रिकामितिसु॰

भद्रिकां। कांपीलवासिनीमिति कांपीलऽवासिनीं।।१९।। गणानां। त्वा। गण
पतिमिति गणऽपतिं। हवामहे। प्रियाणां। प्रिय[illegible]मिति प्रियऽपतिं। निधी पति
नामिति निऽधीनां। निधिपतिमिति निधिऽपतिं। हवामहे। वसो इति वसो।
मम।।२०।। आ। अहं। अजानि। गर्भधमिति गर्भऽधं। आ। त्वं। अजासि। ग
र्भधमिति गर्भऽधं। तौ। उभौ। चतुरः। पदः। संप्रसारयावेति संऽप्रसारया
व।। स्वर्ग इति स्वःऽगे। लोके। प्र। ऊर्णुवाथां। वृषा। वाजी। रेतोधा इति रेतःऽ
धाः। रेतः। दधातु।।२१।। उत्सक्थ्या इत्युत्ऽसक्थ्याः। अव। गुदं। धेहि। सं।
अंजिं। चारया। वृषन्।। यः। स्त्रीणां। जीवभोजन इति जीवऽभोजनः।।२२।।

॥४२॥ यका।असकौ।शकुंतिका।आहलक्।इति।वंचति।आ।हंति।गभे।पसः।नि।
गल्गलीति।धारका॥२२॥यकः।असकौ।शकुंतकः।आहलक्।इति।वं
चति॥विवक्षतइवेतिविवक्षतःऽइव।ते।मुखं।अध्वर्यो इत्यध्वर्यो।मा।
नः।त्वं।अभि।भाषथाः॥२३॥माता।च।ते।पिता।च।ते।अग्रं।वृक्षस्य।
रोहतः।प्रति लामि।इति।ते।पिता।गभे।मुष्टिं।अतंसयत्॥२४॥माता।
च।ते।पिता।च।ते।अग्रे।वृक्षस्य।क्रीळतः॥विवक्षतइवेतिविवक्षतःऽ
इव।ते।मुखं।ब्रह्मन्।मा।त्वं।वदः।बहु॥२५॥ऊर्ध्वां।एनां।उत्।श्रापय। ॥४२॥
गिरौ।भारं।हरंन्निवेति हरन्ऽइव॥अथ।अस्यै।मध्यं।एधतां।शीते।वा

ते। पुनंनिवेति पुनन्नः इव॥२७॥ ऊर्ध्वं। एनं। उत्। श्रयतात्। गिरौ। भारं। हरन्नि
वेति हरन्नः इव॥ अथ। अस्य। मध्यं। एजतु। शीते। वाते। पुनंनिवेति पुनन्नः
इव॥२८॥ यत्। अस्याः। अंहुभेद्या इत्यंहुऽभेद्याः। कृधु। स्थूलं। उपात
सदित्युपऽअतसत्। मुष्कौ। इत्। अस्याः। एजतः। गोशफे इति गोऽशफे।
शकुलाविवेति शकुलौऽइव॥२९॥ यत्। देवासः। ललामगुमिति ललामऽगुं।
प्र। विष्टीमिनं। आविषुः॥ सक्थ्ना। देदिश्यते। नारी। सत्यस्य। अक्षिभुव
इत्यक्षिऽभुवः। यथा॥३०॥ यत्। हरिणः। यवं। अत्ति। न। पुष्टं। पशुं। मन्य
ते॥ शूद्रा। यत्। अर्यजारेत्यर्यऽजारा। न। पोषाय। धनायति॥३१॥

त्। हरिणः। यवं। अत्ति। न। पुष्टं। बहु। मन्यते॥ शूद्रः। यत्। अर्यायै। जारः। न।
पोषं। अनु। मन्यते॥ ३१॥ दधिक्राण्व इति दधिऽक्राण्वः। अकारिषं। जिष्णोः।
अश्वस्य। वाजिनः॥ सुरभि। नः। मुखा। करत्। प्र। नः। आयूंषि। तारिषत्।
॥ ३२॥ गायत्री। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिःऽस्तुप्। जगती। अनुष्टुप्। अनुस्तु
बित्यनुऽस्तुप्। पंक्त्या। सह। बृहती। उष्णिहा। ककुप्। सूचीभिः। शाम्यंतु।
त्वा॥ ३३॥ द्विपदा इति द्विऽपदाः। याः। चतुष्पदाः। चतुःपदा इति चतुःऽपदाः।
त्रिपदा इति त्रिऽपदाः। याः। च। षट्पदा इति षट्ऽपदाः॥ विछंदा इति विऽछं
दाः। याः। च। सछंदा इति सऽछंदाः। सूचीभिः। शाम्यंतु। त्वा॥ ३४॥ महाना।

म्न्य इति महाऽनाम्न्यः । रेवत्यः । विश्वाः । आशाः । प्रभूवरीरिति प्रऽभूव
रीः । मेघीः । विद्युत इति विऽद्युतः । वाचः । सूचीभिः । शम्यंतु । त्वा ॥३६॥ नार्यः ।
ते । पत्न्यः । लोम । वि । चिन्वंतु । मनीषया । देवानां । पत्न्यः । दिशः । सूचीभिः ।
शम्यंतु । त्वा ॥३७॥ रजताः । हरिणीः । सीसाः । युजः । युज्यंते । कर्मभिरि
ति कर्मऽभिः । अश्वस्य । वाजिनः । त्वचि । सिमाः । शम्यंतु । शम्यंतीः ॥३८॥
कः । त्वा । आ । छ्यति । कः । त्वा । वि । शास्ति । कः । ते । गात्राणि । शम्यति । कः । ऊं
इत्यूं । ते । शमिता । कविः ॥३९॥ ऋतवः । ते । ऋतुथेत्यृतुऽथा । पर्व । शमिता
रः । वि । शासतु । संवत्सरस्य । तेजसा । शमीभिः । शम्यंतु । त्वा ॥४०॥ अ

॥६४॥ र्द्धमासा इत्यर्द्धऽमासाः । परूꣳषि । ते । मासाः । आ । छ्यंतु । शम्यंतः । अ
होरात्राणि । मरुतः । विलिष्टमिति विऽलिष्टं । सूदयंतु । ते ॥ ६१ ॥ दैव्याः । अ
ध्वर्यवः । त्वा । आ । छ्यंतु । वि । च । शासतु ॥ गात्राणि । पर्वशऽइति पर्वऽशः ।
ते । सिमाः । कृण्वंतु । शम्यंतीः ॥ ६२ ॥ द्यौः । ते । पृथिवी । अंतरिक्षं । वायुः ।
छिद्रं । पृणातु । ते ॥ सूर्यः । ते । नक्षत्रैः । सह । लोकं । कृणोतु । साधुयेति
साधुऽया ॥ ६३ ॥ त्वं । ते । परेभ्यः । गात्रेभ्यः । त्वं । अस्तु । अवरेभ्यः । त्वं । अ
स्थभ्य इत्यस्थऽभ्यः । मज्जभ्य इति मज्जऽभ्यः ॥ त्वं । कुंड इकं । अस्मा । तवे । ॥६४॥
तवी ॥ ६४ ॥ किं । स्वित् । सूर्यसममिति सूर्यऽसमं । ज्योतिः । किं । समुद्रस

[illegible] षु। पदेषु। [illegible] येषु। [illegible]॥

समिति समुद्रऽसमं। सरः॥ किं। स्वित्। पृथिव्यै। वर्षीयः। कस्य। मात्रा।
न। विद्यते॥४५॥ ब्रह्म। सूर्यसम मिति सूर्यऽसमं। ज्योतिः। द्यौः। समुद्र
सम मिति समुद्रऽसमं। सरः॥ इंद्रः। पृथिव्यै। वर्षीयान्। गोः। तु। मात्रा।
न। विद्यते॥४६॥ पृच्छामि। त्वा। चितये। देवसखेति देवऽसख। यदि। त्वं।
अत्र। मनसा। जगंथ। येषु। विष्णुः। त्रिषु। पदेषु। एष्ट इत्याऽइष्टः। तेषु।
विश्वं। भुवनं। आ। विवेशा३ [illegible]॥ सद्यः। परि। एमि। पृथिवीं। उत।
द्यां। एकेन। अंगेन। दिवः। अस्य। पृष्ठं॥४८॥ केषु। अंतरित्यंतः। पुरु
षः। आ। विवेश। कानि। अंतरित्यंतः। पुरुषे। अर्पितानि। एतत्। त्वा।

।४७। अपि। तेषु। त्रिषु। पदेषु। अस्मि। येषु।
।विश्वम्। भुवनम्। आ। विवेश। यि।
इ२ं।।

स्मन्। उप। वल्हामसि। त्वा। किं। स्वित्। नः। प्रति। वोचासि। अत्र।।४९।।
पंचस्विति पंचऽसु। अंतरित्यंतः। पुरुषः। आ। विवेश। तानि। अंतरि
त्यंतः। पुरुषे। अर्पितानि।। एतत्। त्वा। अत्र। प्रति मन्वान इति प्रतिऽम
न्वानः। अस्मि। न। मायया। भवसि। उत्तर इत्युत्ऽतरः। मत्।।५०।। का।
ईं। अरे। पिशंगिला।। काईं। कुरुपिशंगिलेति कुरुःऽपिशंगिला।। कः।
ईं। आस्कंदमित्याऽस्कंदं। अर्षति। कः। ईं। पंथां। वि। सर्पति।।५१।। अजा।
अरे। पिशंगिला। श्वावित्। श्वविदिति श्वऽवित्। कुरुपिशंगिलेति कुरुः
पिशंगिला।। शशः। आस्कंदमित्याऽस्कंदं। अर्षति। अहिः। पंथां। वि।

सर्पति ॥ ५२ ॥ कति । अस्य । विष्ठाः । विस्था इति वि ऽ स्थाः । कति । अक्षरा
णि । कति । होमासः । कति धा । समिद्ध इति सं ऽ इद्धः ॥ यज्ञस्य । त्वा । विदथा ।
पृच्छं । अत्र । कति । होतारः । ऋतुथा इ ऋतु ऽ थाः । यजंति ॥ ५३ ॥ षट् । अस्य ।
विष्ठाः । विस्था इति वि ऽ स्थाः । शतं । अक्षराणि । अशीतिः । होमाः । समि
द्ध इति सं ऽ इद्धः । ह । तिस्रः ॥ यज्ञस्य । ते । विदथा । प्र । ब्रवीमि । सप्त । हो
तारः । ऋतुथा इ ऋतु ऽ थाः । यजंति ॥ ५४ ॥ कः । अस्य । वेद । भुवनस्य । ना
भिं । कः । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । अंतरिक्षं ॥ कः । सूर्यस्य । वेद ।
बृहतः । जनित्रं । कः । वेद । चंद्रमसं । यतोजा इति यतः ऽ जाः ॥ ५५ ॥ वेद ।

अहं । अस्य । भुवनस्य । नाभिं । वेद । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । अंतरिक्षं ।
वेद । सूर्यस्य । बृहतः । जनित्रं । अथो इत्यथो ॥ वेद । चंद्रमसं । यतोजा इति यतःऽ
जाः ॥५६॥ पृच्छामि । त्वा । परं । अंतं । पृथिव्याः । पृच्छामि । यत्र । भुवनस्य । नाभिः ।
॥ पृच्छामि । त्वा । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः । पृच्छामि । वाचः । परमं । व्योमेति विऽओं
मा ॥५७॥ इयं । वेदिः । परः । अंतः । पृथिव्याः । अयं । यज्ञः । भुवनस्य । नाभिः । अ
यं । सोमः । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः । ब्रह्मा । अयं । वाचः । परमं । व्योमेति विऽओं
मा ॥५८॥ सुभूरिति सुऽभूः । स्वयंभूरिति स्वयंऽभूः । प्रथमः । अंतः । महति ।
अर्णवे । दधे । ह । गर्भं । ऋत्वियं । यतः । जातः । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः ॥५९॥

होता । यक्षत् । प्रजापतिमिति प्रजाऽपतिं । सोमस्य । महिम्नः । जुषतां ।
पिबतु । सोमं । होतः । यज ॥ ६० ॥ ॥ इति पदपाठे पंचविंशतितमोध्यायः ॥
॥ श्री ॥ ॥ अश्वः । तूपरः । गोमृग इति गोऽमृगः । ते । प्राजापत्या इति प्रजा ।
पत्याः । कृष्णग्रीव इति कृष्णऽग्रीवः । आग्नेयः । रराटे । पुरस्तात् । सारस्वती ।
मेषी । अधस्तात् । हन्वोः ॥ १ ॥ आश्विनौ । अधोरामाविति अधःऽरामौ । बा
ह्वोः । सोमापौष्णः । श्यामः । नाभ्यां । सौर्ययामौ । श्वेतः । च । कृष्णः । च । पार्श्व
योः ॥ २ ॥ त्वाष्ट्रौ । लोमशसक्थाविति लोमशऽसक्थौ । सक्थ्योः । वायव्यः । श्वेतः ।
पुच्छे । इंद्राय । स्वपस्यायेति सुऽअपस्याय । वेहत् । वैष्णवः । वामनः ॥ रोहितः ।

धूम्ररोहित इति धूम्रःऽरोहितः। कर्कंधुरोहितइति कर्कंधुःऽरोहितः। ते।
॥१८॥ सौम्याः। बभ्रुः। अरुणबभ्रुरित्यरुणऽबभ्रुः। शुकबभ्रुरिति शुकऽ
बभ्रुः। ते। वारुणाः॥२॥ शितिरंध्र इति शितिऽरंध्रः। अन्यतःशिति
रंध्र इत्यन्यतःऽशितिरंध्रः। समंतशितिरंध्र इति समंतःऽशितिरंध्रः।
ते। सावित्राः। शितिबाहुरिति शितिऽबाहुः। अन्यतःशितिबाहुरित्य
न्यतःऽशितिबाहुः। समंतशितिबाहुरिति समंतःऽशितिबाहुः। ते। बा
र्हस्पत्याः। पृषती। क्षुद्रपृषतीति क्षुद्रऽपृषती। स्थूलपृषतीति स्थूलऽ ॥१८॥
पृषती। ताः। मैत्रावरुण्यः॥३॥ शुद्धवाल इति शुद्धऽवालः। सर्वशुद्ध

वाल इति सर्वऽशुद्धवालः। मणिवाल इति मणिऽवालः। ते। आश्विनाः।
श्येतः। श्येताक्ष इति श्येतऽअक्षः। अरुणः। ते। रुद्राय। पशुपतये। पशुपतय इति प
शुऽपतये। कर्णाः। यामाः॥५॥ अवलिप्ता इत्यवऽलिप्ताः। रौद्राः। नभो
रूपा इति नभःऽरूपाः। पार्जन्याः। पृश्निः। तिरश्चीनपृश्निरिति तिर
श्चीनऽपृश्निः। ऊर्ध्वपृश्निरित्यूर्ध्वऽपृश्निः। ते। मारुतः॥६॥ फल्गुः। लो
हितोर्णीति लोहितऽऊर्णी। पलक्षी। ताः। सारस्वत्यः। प्लीहाकर्ण इति
प्लीहाऽकर्णः। शुण्ठाकर्ण इति शुण्ठाऽकर्णः। अध्यालोहकर्ण इत्यध्यालोहऽ
कर्णः। ते। त्वाष्ट्राः। कृष्णग्रीव इति कृष्णऽग्रीवः। शितिकक्ष इति शितिऽकक्षः।

॥-६ग॥

अंजिसक्थ इत्यंजिऽसक्थः। ते ऐंद्राग्नाः। कुल्मांजिरिति कुल्मऽअंजिः। अ
ल्पांजिरित्यल्पऽअंजिः। महांजिरिति महाऽअंजिः। ते। उषस्याः॥७॥ श्वि
त्याः। वैश्वदेव्य इति वैश्वऽदेव्यः। रोहिण्यः। त्र्यवय इति त्रिऽअवयः। वा
चो अविज्ञाता इत्यविऽज्ञाताः। अदित्यै। सरूपा इति सऽरूपाः। धात्रे।
वत्सतर्यः। देवानां। पत्नीभ्यः॥८॥ कृष्णग्रीवा इति कृष्णऽग्रीवाः। आग्नेयाः।
शितिभ्रव इति शितिऽभ्रवः। वसूनां। रोहिताः। रुद्राणां। श्वेताः। अवरोकि
ण इत्यवऽरोकिणः। आदित्यानां। नभोरूपा इति नभःऽरूपाः। पार्जन्याः॥
॥९॥ उन्नत इत्युत्ऽनतः। ऋषभः। वामनः। ते। ऐंद्रावैष्णवाः। उन्नत इत्यु

॥६ग॥

तूऽनतः। शितिबाहुरिति शितिऽबाहुः। शितिपृष्ठ इति शितिऽपृष्ठः। ते। ऐंद्रा
बार्हस्पत्याः। शुक्ररूपा इति शुक्रऽरूपाः। वाजिनाः। कल्माषाः। आग्निमा
रुताः। श्यामाः। पौष्णाः॥१०॥ एताः। ऐंद्राग्नाः। द्विरूपा इति द्विऽरूपाः। अग्नीषो
मीयाः। वामनाः। अनड्वाहः। आग्नावैष्णवाः। वशाः। मैत्रावरुण्यः। अन्यत
एन्य इत्यतःऽएन्यः। मैत्र्यः। कृष्णग्रीवा इति कृष्णऽग्रीवाः। आग्नेयाः। बभ्रवः।
सौम्याः। श्वेताः। वायव्याः। अविज्ञाता इत्यविऽज्ञाताः। अदित्यै। सरूपा इ
ति सऽरूपाः। धात्रे। वत्सतर्यः। देवानां। पत्नीभ्यः॥१२॥ कृष्णाः। भौमाः। धू
म्राः। आंतरिक्षाः। बृहंतः। दिव्याः। शबलाः। वैद्युताः। सिध्माः। तारकाः।

धूम्रान्। वसंताय। आ। लभते। श्वेतान्। ग्रीष्माय। कृष्णान्। वर्षाभ्यः। अरुणान्।
॥४१॥ शरदे। पृषतः। हेमंताय। पिशंगान्। शिशिराय॥२५॥ त्र्यवय इति त्रिऽअवयः। य
गायत्र्यै। पंचावय इति पंचऽअवयः। त्रिष्टुभे। त्रिष्टुभ इति त्रिऽस्तुभे। दित्यवा
ह इति दित्यऽवाहः। जगत्यै। त्रिवत्सा इति त्रिऽवत्साः। अनुष्टुभे। अनुस्तुभ इ
त्यनुऽस्तुभे। तुर्यवाह इति तुर्यऽवाहः। उष्णिहे॥२६॥ पष्ठवाह इति पष्ठऽवाहः।
विराज इति विऽराजे। उक्षाणः। बृहत्यै। ऋषभाः। ककुभे। अनड्वाहः। पंक्त्यै।
धेनवः। अतिछंदस इत्यतिऽछंदसे॥२७॥ कृष्णग्रीवा इति कृष्णऽग्रीवाः। आ ॥४१॥
ग्नेयाः। बभ्रवः। सौम्याः। उपध्वस्ता इत्युपऽध्वस्ताः। सावित्राः। वत्सतर्यः। सा

रस्वसेः। श्यामाः। पौष्णाः। पृश्नयः। मारुताः। बहुरूपा इति बहुऽरूपाः। वैश्व
देवा इति वैश्वऽदेवाः। बभ्राः। द्यावापृथिवीयाः॥१८॥ उन्नताः। संचरा इति संऽच
राः। एताः। ऐंद्राग्नाः। कृष्णाः। वारुणाः। पृश्नयः। मारुताः। कायाः। तूपराः॥१९॥
अग्नये। अनीकवत इत्यनीकऽवते। प्रथमजानिति प्रथमऽजान्। आ। लभ
ते। मरुद्भ्य इति मरुत्ऽभ्यः। सांतपनेभ्य इति सांऽतपनेभ्यः। सवात्यानिति सऽ
वात्यान्। गृहमेधिभ्य इति गृहमेधिऽभ्यः। बष्किहान्। क्रीडिभ्य इति क्रीडिऽ
भ्यः। संसृष्टानिति संऽसृष्टान्। स्वतवद्भ्य इति स्वतवत्ऽभ्यः। अनुसृष्टानि
त्यनुऽसृष्टान्॥२०॥ उन्नताः। संचरा इति संऽचराः। एताः। ऐंद्राग्नाः। प्राशृंगाः॥

प्रष्टंगा इति प्रऽष्टंगाः। महेंद्रा इति महाऽइंद्राः। बहुरूपा इति बहुऽरूपाः। वै
श्वकर्मणा इति वैश्वऽकर्मणाः॥२१॥ धूम्राः। बभ्रुनीकाशाः। बभ्रुनिकाशा इति ब
भ्रुऽनिकाशाः। पितृणां। सोमवतामिति सोमऽवतां। बभ्रवः। धूम्रनीकाशाः।
धूम्रनिकाशा इति धूम्रऽनिकाशाः। पितृणां। बर्हिषदां। बर्हिसदामिति बर्हिः
सदां। कृष्णाः। बभ्रुनीकाशाः। बभ्रुनिकाशा इति बभ्रुऽनिकाशाः। पितृणां। अ
ग्निष्वात्तानां। अग्निस्वात्तानामित्यग्निऽस्वात्तानां। कृष्णाः। पृषंतः। त्रैयंब
काः॥२२॥ उक्ताः। संचरा इति सम्ऽचराः। एताः। शुनासीरीयाः। श्वेताः। वाय
व्याः। श्वेताः। सौर्याः॥२३॥ वसंताय। कपिंजलान्। आ। लभते। ग्रीष्माय।

कलविंकान्।वर्षाभ्यः।तित्तिरीन्।शरदे।वर्तिकाः।हेमंताय।ककरान्।शि
शिराय।विककरानितिविऽककरान्।२०।समुद्राय।शिशुमारानितिशि
शुऽमारान्।आलभते।पर्जन्याय।मंडूकान्।अद्भ्य इत्यप्ऽभ्यः।मत्स्यान्।
मित्राय।कुलीपयान्।वरुणाय।नाक्रान्।२१।सोमाय।हंसान्।आल
भते।वायवे।बलाकाः।इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां।क्रुंचान्।मित्राय।म
द्गून्।वरुणाय।चक्रवाकानिति चक्रऽवाकान्।२२।अग्नये।कुटरून्।आ।
लभते।वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः।उलूकान्।अग्नीषोमाभ्यां।चा
षान्।अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां।मयूरान्।मित्रावरुणाभ्यां।कपोतान्।२३।

सोमाय। बलीयं। आ।लभते। त्वष्ट्रे। कौलीकान्। गोषादीः। गोसादीरिति गो॰
॥५१॥ सादीः। देवानां। पत्नीभ्यः। कुलीकाः। देवजामिभ्य इति देवजामिऽभ्यः। अग्नये।
गृहपतये इति गृहऽपतये। पारुष्णान्। ॥२४॥ अन्है। पारावतान्। आ।लभ
ते। रात्र्यै। सीचापूः। अहोरात्रयोः। संधिभ्य इति संधिऽभ्यः। जतूः। मासे
भ्यः। दात्योहान्। संवत्सराय। महतः। सुपर्णानिति सुऽपर्णान्। ॥२५॥ भूम्यै।
आखून्। आ।लभते। अंतरिक्षाय। पाङ्क्त्रान्। दिवे। कशान्। दिग्भ्य इति दि
क्ऽभ्यः। नकुलान्। बभ्रुकान्। अवांतरदिशाभ्य इत्यवांतरऽदिशाभ्यः। ॥२६॥ ॥५१॥
वसुभ्य इति वसुऽभ्यः। ऋश्यान्। आ।लभते। रुद्रेभ्यः। रुरून्। आदित्येभ्यः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्यकून्। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। पृषतान्। साध्येभ्यः। कुलुंगान्॥ २१॥ ईशाना
य। परस्वतः। आ। लभते। मित्राय। गौरान्। वरुणाय। महिषान्। बृहस्पत
ये। गवयान्। त्वष्ट्रे। उष्ट्रान्॥ २२॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। पुरुषान्।
हस्तिनः। आ। लभते। वाचे। प्लुषीन्। चक्षुषे। मशकान्। श्रोत्राय। भृंगाः।
॥ २३॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। च। वायवे। च। गोमृग इति गोऽमृगः।
[illegible] वरुणाय। आरण्यः। मेषः। यमाय। कृष्णः। मनुष्यराजायेति मनुष्यऽ
राजाय। मर्कटः। शार्दूलाय। रोहित्। ऋषभाय। गवयी। क्षिप्रश्येनाये
ति क्षिप्रऽश्येनाय। वर्त्ति। नीलंगोः। क्रिमिः। समुद्राय। शिशुमार इति शि

॥५२॥ शुऽमारः। हिमवत इति हिमऽवते। हस्ती॥१०॥ मयुः। प्राजापत्य इति प्राजाऽ
पत्यः। उलः। हलिक्ष्णः। वृषदंशा इति वृषऽदंशाः। ते। धात्रे। दिशां कङ्कः।
धुंक्षा। आग्नेयी। कलविंकः। लोहिताहिरिति लोहितऽअहिः। पुष्करसाद
इति पुष्करऽसादः। ते। त्वाष्ट्राः। वाचे। क्रुंचः॥१४॥ सोमाय। कुलुंगः। आर
ण्यः। अजः। नकुलः। शका। ते। पौष्णाः। क्रोष्टा। मायोः। इंद्रस्य। गौरमृगइ
ति गौरऽमृगः। पिद्वः। न्यंकुः। कक्कटः। ते। अनुमत्या इत्यनुऽमत्यै। प्रतिश्रु
त्काया इति प्रतिश्रुत्ऽकायै। चक्रवाक इति चक्रऽवाकः॥१६॥ सौरी। बलाका। ॥५२
शार्गः। सृजयः। शायांडक इति शायाऽअंडकः। ते। मैत्राः। सरस्वत्यै। शारिः।

पुरुषवागिति पुरुषऽवाक् । श्वावित् । श्वाविदिति श्वऽवित् । भौमी । शार्दूलः ।
वृकः । पृदाकुः । ते । मन्यवे । सरस्वते । शुकः । पुरुषवागिति पुरुषऽवाक् ॥ ३३ ॥
सुपर्ण इति सुऽपर्णः । पार्जन्यः । आतिः । वाहसः । दर्विदिति दर्विऽदा । ते । वा
यवे । बृहस्पतये । वाचः । पतये । पैंगराज इति पैंगऽराजः । अलजः । आंत
रिक्षः । प्लवः । मद्गुः । मत्स्यः । ते । नदीपतय इति नदीऽपतये । द्यावापृथिवी
यः । कूर्मः ॥ ३४ ॥ पुरुषमृग इति पुरुषऽमृगः । चंद्रमसः । गोधा । कालका । दा
र्वाघाटः । दार्वाघात इति दारुऽआघातः । ते । वनस्पतीनां । कृकवाकुरिति
कृकऽवाकुः । सावित्रः । हंसः । वातस्य । नाक्रः । मकरः । कुलीपयः । ते । अ

कूपारस्य। क्रिये। वाल्यकः॥ ३९। एणी अनकः। मंडूकः। म्रूषिका। तित्तिरिः। ते।
सर्पीणां। लोपाशः। आश्विनः। कल्मः। रात्र्यै। ऋक्षः। जन्तूः। सुषिलीके ति
सुषिऽलीका। ते। इतरजनानामिती तरऽजनानां। जहका। वेस्मवी॥ ४०॥
अन्यवापइस्यन्यऽवापः। अर्द्धमासानामि त्यर्द्धऽमासानां। ऋक्षपः। मय
रः। सुपर्ण इति सुऽपर्णः। ते। गंधर्वाणां। अपां। उद्रः। मासां। कश्यपः। रो
हितू। कुंद्रुणाची। गोलत्तिका। ते। अप्सरसां। म्रसवै। अन्नीतः॥ ४१॥ वर्षा
हरिति वर्षाऽआहुः। ऋतूनां। आखुः। कशोः। मांथालः। ते। पितृणां। बला
या। अजगरः। बस्लूनां। कृपिंजलः। कपोतः। उल्लेकः। साखाः। ते। निर्ऋत्यै। सा

इति निःऽऋत्यै। वरुणाय। आरण्यः। मेषः॥ ३८॥ श्वित्रः। आदित्यानां। उष्ट्रः। घृणीवान्। घृणिवानिति घृणिऽवान्। वार्ध्रीनसः। ते। मत्यै। अरण्याय। सृमरः। रुरुः। रौद्रः। क्वयिः। कुटरुः। दात्यौहः। ते। वाजिनां। कामाय। पिकः॥ ३९॥ खड्गः। वैश्वदेव इति वैश्वऽदेवः। श्वा। कृष्णः। कर्णः। गर्दभः। तरक्षुः। ते। रक्षसां। इंद्राय। सूकरः। सिंहः। मारुतः। कृकलासः। पिप्पका। शकुनिः। ते। शरव्यायै। विश्वेषां। देवानां। पृषतः॥ ४०॥ ॥ इति पदपाठे षट्विंशतिमोध्यायः॥ ॥ श्री॥ ॥ हरिः॥ ॐ भू॥ शादं। दद्भिरिति दत्ऽभिः। अवकां। दंतमूलैरिति दंतऽमूलैः। मृदं। बर्स्वैः। तेगां।

दंष्ट्राभ्यां।सरस्वत्यै।अग्रजिह्वमित्यग्रऽजिह्वं।जिह्वायाः।उत्सादमित्युत्ऽ
सादं।अवक्रंदेनेत्यवऽक्रंदेन।तालु।वाजं।हनुभ्यामिति हनुऽभ्यां।अपः।
आस्येन।वृषणं।आंडाभ्यां॥१॥आदित्यान्।श्मश्रुभिरिति श्मश्रुऽभिः।पथा
नं।भ्रूभ्यां।द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।वर्त्तोभ्यामिति वर्त्तःऽभ्यां।विद्यु
तमिति विऽद्युतं।कनीनकाभ्यां।शुक्लाय।स्वाहा।कृष्णाय।स्वाहा।पार्याणि।
पक्ष्माणि।अवार्याः।इक्षवः।अवार्याणि।पक्ष्माणि।पार्याः।ईक्षवः॥२॥
वातं।प्राणेन।अपानेनेत्यपऽआनेन।नासिके इति नासिके।उपयाम
मित्युपऽयामं।अधरेण।ओष्ठेन।सत्।उत्तरेणेत्युत्ऽतरेण।प्रकाशेने

ति प्रऽकाशेन। अंतरं। अनुकाशेन। अनुकाशेनेत्यनुऽकाशेन। बाह्यं। नि
वेष्यमितिनिऽवेष्यं। मूर्ध्ना। स्तनयित्नुं। निर्बाधेनेतिनिःऽबाधेन। अशनिं।
मस्तिष्केण। विद्युतमितिविऽद्युतं। कनीनकाभ्यां॥२॥ कर्णाभ्यांश्रोत्रं। श्रो
त्राभ्यां। कर्णौ। तेदनीं। अधरकंठेनेत्यधरऽकंठेन। अपः। शुष्ककंठेनेति
शुष्कऽकंठेन। चित्तं। मन्याभिः। अदितिं। शीर्ष्णा। निर्ऋतिमितिनिःऽऋतिं।
निर्जर्जल्पेनेतिनिःऽजर्जल्पेन। शीर्ष्णा। संक्रोशैरितिसंऽक्रोशैः। प्राणा
न्। रेष्माणं। स्तुपेन॥४॥ मशकान्। केशैः। इंद्रं। स्वपसेति। सुऽअपसा।
वहेन। बृहस्पतिं। शकुनिसादेनेति शकुनिऽसादेन। कुर्मान्। शफैः। आक्र

उ
ने

मेण। मित्सा ऽक्रमणं। स्थूराभ्यां। ऋक्षलाभिः। कपिंजलान्॥ ५॥ जवं। जं
घाभ्यां। अध्वानं। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां। जांबीलेन। अरण्यं। अग्निं। अ
तिरुग्भ्यामित्यतिरुक्ऽभ्यां। पूषणं। दोर्भ्यामिति दोःऽभ्यां। अश्विनौ। अं
साभ्यां। रुद्रं। रोराभ्यां॥ ६॥ अग्नेः। पक्षतिः। वायोः। निपक्षतिरिति नि
ऽपक्षतिः। इंद्रस्य। तृतीया ऽपां। चतुर्थी। अदित्ये। पंचमी। इंद्राण्ये। षष्ठी।
मरुतां। सप्तमी। बृहस्पतेः। अष्टमी। अर्यम्णः। नवमी। धातुः। दशमी। इं
द्रस्य। एकादशी। वरुणस्य। द्वादशी। यमस्य। त्रयोदशीति त्रयःऽदशी॥
॥ ७॥ इंद्राग्न्योः। पक्षतिः। सरस्वत्ये। निपक्षतिरिति निऽपक्षतिः। मित्रस्य।

तृतीया।सोमस्य।चतुर्थी।निर्ऋत्या इति निःऽऋत्यै।पंचमी।अग्नीषोमयोः।
षष्ठी।सर्पाणां।सप्तमी।विष्णोः।अष्टमी।पूष्णः।नवमी।त्वष्टुः।दशमी।
इंद्रस्य।एकादशी।वरुणस्य।द्वादशी।यमस्य।त्रयोदशीति त्रयःऽदशी।
द्यावापृथिव्योः।दक्षिणं।पार्श्वं।विश्वेषां।देवानां।उत्तरं॥८॥मरुतां।स्कं
धाः।विश्वेषां।देवानां।प्रथमा॥कीकसा।रुद्राणां।द्वितीया॥आदित्यानां।
तृतीया॥वायोः।पुच्छं।अग्नीषोमयोः।भासदो।क्रुंचौ।श्रोणिभ्यामिति श्रोणिः
भ्यां।इंद्राबृहस्पती इतींद्राबृहस्पती।ऊरुभ्यामित्यूरुःऽभ्यां।मित्रावरुणौ।अ
ल्गाभ्यां।आक्रमणमित्याःऽक्रमणं।स्थूराभ्यां।बलं।कुष्ठाभ्यां॥९॥दृपणं।

॥५६॥ वनिष्ठुना। अंधाहीनित्यंधऽअहीन्। स्थूलगुदयेति स्थूलऽगुदया। सर्पान्।
गुदाभिः। विकुत इति विकुतः। आंत्रैः। अपः। वस्तिना। वृषणं। आंडाभ्यां।
वाजिनं। शेपेन। प्रजामिति प्रऽजां। रेतसा। चाषान्। पित्तेन। प्रदरानिति
प्रऽदरान्। पायुना। कूश्मान्। शकपिंडैरिति शकऽपिंडैः॥१०॥ इंद्रस्य। क्रो
डः। अदित्यै। पाजस्यं। दिशां। जत्रवः। अदित्यै। भसत्। जीमूतान्। हृदयौ
पशेन। अंतरिक्षं। पुरीतता। पुरीततेति पुरिऽतता॥११॥ नभः। उदर्येण।
चक्रवाकाविति चक्रऽवाकौ। मतस्नाभ्यां। दिवं। वृक्काभ्यां। गिरीन्। प्लाशिभि ॥५६॥
रिति प्लाशिऽभिः। उपलान्। प्लीह्ना। वल्मीकान्। क्लोमभिरिति क्लोमऽभिः। ग्लौ

भिः । गुल्मान् । हिराभिः । स्रवंतीः । हृदान् । कुक्षिभ्यामिति कुक्षिऽभ्यां । समुद्रं ।
उदरेण । वैश्वानरं । भस्मना ॥२२॥ विधृतिमिति विऽधृतिं । नाभ्या । घृतं । रसे
न । अपः । यूष्णा । मरीचीः । विप्रुड्भिरिति विप्रुट्ऽभिः । नीहारं । ऊष्मणा । शीनं । व
सया । प्रुष्वाः । अश्रुभिरित्यश्रुऽभिः । ह्रादुनीः । दूषीकाभिः । अस्ना । रक्षांऽ
सि । चित्राणि । अंगैः । नक्षत्राणि । रूपेण । पृथिवीं । त्वचा । जुंबकाय । स्वाहा ॥२३॥
यस्य । इमे । हिमवंत इति हिमऽवंतः । महित्वेति महिऽत्वा । यस्य । समुद्रं । रसया ।
सह । आहुः । यस्य । इमाः । प्रदिश इति प्रऽदिशः । यस्य । बाहू इति बाहू । कस्मै ।
देवाय । हविषा । विधेम ॥२४॥ यः । आत्मदा इत्यात्मऽदाः । बलदा इति बलऽदाः ।

यस्य। विश्वे। उपसतइत्युपऽआसते। प्रशिषमितिप्रऽशिषं। यस्य। देवाः॥ यस्य।
छाया। अमृतं। यस्य। मृत्युः। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥१५॥ आ। नः। भद्राः।
क्रतवः। यंतु। विश्वतः। अदब्धासः। अपरीतासइत्यपरिऽइतासः। उद्भिदइ
त्युत्ऽभिदः॥ देवाः। नः। यथा। सदं। इत्। वृधे। असन्। अप्रायुवइत्यप्रऽआ
युवः। रक्षितारः। दिवेदिवइतिदिवेऽदिवे॥१६॥ देवानां। भद्रा। सुमतिरितिसुऽ
मतिः। ऋजूयतां। ऋजुयतामित्यृजुऽयतां। देवानां। रातिः। अभि। नः। निव
र्ततां॥ देवानां। सख्यं। उप। सेदिम। वयं। देवाः। नः। आयुः। प्र। तिरंतु। जीव
से॥१७॥ तान्। पूर्वया। निविदेतिनिऽविदा। हूमहे। वयं। भगं। मित्रं। अदितिं। द

क्षं। अस्रिधं। अर्यमणं। वरुणं। सोमं। अश्विना। सरस्वती। नः। सुभगेति सु ऽ
भगा। मयः। करत्॥१८॥ तत्। नः। वातः। मयोभुवेति मयः ऽ भुवा। वातु। भेषजं।
तत्। माता। पृथिवी। तत्। पिता। द्यौः। तत्। ग्रावाणः। सोमसुत इति सोम ऽ
सुतः। मयोभुव इति मयः ऽ भुवः। तत्। अश्विना। शृणुतं। धिष्ण्या। युवं॥१९॥
तं। ईशानं। जगतः। तस्थुषः। पतिं। धियंजिन्वमिति धियं ऽ जिन्वं। अवसे। हू
महे। वयं। पूषा। नः। यथा। वेदसां। असत्। वृधे। रक्षिता। पायुः। अदब्धः। स्व
स्तये॥२०॥ स्वस्ति। नः। इंद्रः। वृद्धश्रवा इति वृद्ध ऽ श्रवाः। स्वस्ति। नः। पूषा। वि
श्ववेदा इति विश्व ऽ वेदाः॥ स्वस्ति। नः। तार्क्ष्यः। अरिष्टनेमित्यरिष्ट ऽ नेमिः। स्वस्ति।

॥१८॥ नः।बृहस्पतिः।दधातु॥२७॥पृषदश्वा इति पृषत्ऽअश्वाः।मरुतः।पृश्निमातर
इतिपृश्निऽमातरः।शुभंयावन इति शुभंऽयावानः।विदथेषु।जग्मयः।अग्निजि
ह्वा।इत्यग्निऽजिह्वाः।मनवः।सूरचक्षस इति सूरऽचक्षसः।विश्वे।नः।देवाः।
अवसा।आ।गमन्।इह॥२८॥भद्रं।कर्णेभिः।शृणुयाम।देवाः।भद्रं।पश्येम।
अक्षभिरित्यक्षऽभिः।यजत्राः॥स्थिरैः।अंगैः।तुष्टुवांसः।तुष्टुवांस इ
वि ति तुष्टुऽवांसः।तनूभिः।अशेम।देवहितमिति देवऽहितं।यत्।आयुः।
॥२९॥शतं।इत्।नु।शरदः।अंति।देवाः।यत्र।नः।चक्र।जरसं।तनूनां।पुत्रा ॥१८॥
यत्र। सः।पितरः।भवंति।मा।नः।मध्या।रीरिषत।रिरिषतेति रिरिषत।आयुः।गं

तोः॥२४॥ अदितिः। द्यौः। अदितिः। अंतरिक्षं। अदितिः। माता। सः। पिता।
सः। पुत्रः॥ विश्वे। देवाः। अदितिः। पंच। जनाः। अदितिः। जातं। अदितिः। ज
नित्वमिति जनिऽत्वं॥२५॥ मा। नः। मित्रः। वरुणः। अर्यमा। आयुः। इंद्रः। ऋ
भुक्षाः। मरुतः। परि। ख्यन्॥ यत्। वाजिनः। देवजातस्येति देवऽजातस्य। स
प्तेः। प्रवक्ष्याम इति प्रऽवक्ष्यामः। विदथे। वीर्या।णि॥२६॥ यत्। निर्णिजा। निर्णि
जेति निःऽनिजा। रेक्णसा। प्रावृतस्य। रातिं। गृभीतां। मुखतः। नयंति। सु
प्राङिति सुऽप्राङ्। अजः। मेम्यत्। विश्वरूप इति विश्वऽरूपः। इंद्रापूष्णोः। प्रि
यं। अपि। एति। पाथः॥२७॥ एषः। छागः। पुरः। अश्वेन। वाजिना। पूष्णः। भागः।

॥५९॥

नीयते । विश्वदेव्य इति विश्वऽदेव्यः ॥ अभिप्रियमित्यभिऽप्रियं । यत् । पुरोळाशं । अ
र्वता । त्वष्टा । इत् । एनं । सौश्रवसाय । जिन्वति ॥ २८ ॥ यत् । हविष्यं । ऋतुश इत्यृतुऽ
शः । देवयानमिति देवऽयानं । त्रिः । मानुषाः । परि । अश्वं । नयंति । अत्र । पूष्णः ।
प्रथमः । भागः । एति । यज्ञं । देवेभ्यः । प्रतिवेदयन्निति प्रतिऽवेदयन् । अजः ॥ २९ ॥
होता । अध्वर्युः । आवया इत्याऽवयाः । अग्निमिंध इत्यग्निऽइंधः । ग्रावग्राभ
इति ग्रावऽग्राभः । उत । शंऽस्ता । सुविप्र इति सुऽविप्रः ॥ तेन । यज्ञेन । स्वरंकृते
नेति स्वःऽअरंकृतेन । स्विष्टेनेति सुऽइष्टेन । वक्षणाः । आ । पृणध्वं ॥ ३० ॥ यूप
व्रस्का इति यूपऽव्रस्काः । उत । ये । यूपवाहा इति यूपऽवाहाः । चषालं । ये । अ

॥५९॥

श्वयूपायेत्यश्वऽयूपाय । तक्षति ॥ ये । च । अर्वते । पचनं । संभरंतीति संऽभरंति । उतो
इत्युतो । तेषां । अभिगूर्त्तिरित्यभिऽगूर्तिः । नः । इन्वतु ॥ २९ ॥ उप । प्र । अगात् । सु
मदिति सुऽमत् । मे । अधायि । मन्म । देवानां । आशाः । उप । वीतपृष्ठ इति वी
तऽपृष्ठः । अनु । एनं । विप्राः । ऋषयः । मदंति । देवानां । पुष्टे । चकृम । सुबंधुमि
ति सुऽबंधुं ॥ ३० ॥ यत् । वाजिनः । दाम । संदानमिति संऽदानं । अर्वतः । या । शीर्ष न
ण्या । रशना । रज्जुः । अस्य ॥ यत् । वा । घ । अस्य । प्रभृतमिति प्रऽभृतं । आस्ये । तृ
णं । सर्वा । ता । ते । अपि । देवेषु । अस्तु ॥ ३१ ॥ यत् । अश्वस्य । क्रविषः । मक्षिका ।
आश । यत् । वा । स्वरौ । स्वधिताविति स्वऽधितौ । रिप्तं । अस्ति ॥ यत् । हस्तयोः ।

शमितुः। यत्। नखेषु। सर्वा। ता। ते। अपि। देवेषु। अस्तु॥ ९॥ यत्। ऊवध्यं। उ
दरस्य। अपवाती सपऽवाति। यः। आमस्य। क्रविषः। गंधः। अस्ति। सुकृतेति
सुऽकृता। तत्। शमितारः। कृण्वंतु। उत। मेधं। शृतपाकमिति शृतऽपाकं। पचं
तु॥ १०॥ यत्। ते। गात्रात्। अग्निना। पच्यमानात्। अभि। शूलं। निहतस्येति
निऽहतस्य। अवधावती सवऽधावति॥ मा। तत्। भूम्यां। आ। श्रिषत्। मा। त
णेषु। देवेभ्यः। तत्। उशद्भ्य इत्युशत्ऽभ्यः। रातं। अस्तु॥ ११॥ ये। वाजिनं।
परिपश्यंतीति परिऽपश्यंति। पक्वं। ये। ईं। आहुः। सुरभिः। निः। हर। इति॥
ये। च। अर्वतः। मांसभिक्षामिति मांसऽभिक्षां। उपासत इत्युपऽआस

ते। उतो इत्युतो। तेषां। अभिगूर्त्तिरित्यभिऽगूर्त्तिः। नः। इन्वतु॥३७॥ यत्। नीक्षण
मितिनिऽईक्षणं। माऽस्पचंन्याः। उखायाः। या। पात्राणि। यूष्णः। आसेचनानी
त्याऽसेचनानि। ऊष्मण्या। अपिधानेत्यपिऽधाना। चरूणां। अंकाः। सूनाः। परि।
भूषंति। अश्वं॥३८॥ मा। त्वा। अग्निः। ध्वनयीत्। धूमगंधिरिति धूमऽगंधिः। मा।
उखा। भ्राजंती। अभि। विक्ता। जघ्रिः। इष्टं। वीतं। अभिगूर्त्तमित्यभिऽगूर्त्तं। व
तं षट्कृतमिति वषट्ऽकृतं। देवासः। प्रति। गृभ्णंति। अश्वं॥३९॥ निक्रमणमिति
निऽक्रमणं। निषदनं। निसदनमिति निऽसदनं। विवर्त्तनमिति विऽवर्त्तनं। यत्।
च। पड्वींशं। अर्वतः। यत्। च। पपौ। यत्। च। घासिं। जघास। सर्वा। ता। ते। अपि।

देवेषु। अस्तु॥४०॥ यत्। अश्वाय। वासः। उपस्तृणंतीत्युपऽस्तृणंति। अधी
६१ वासं। या। हिरण्यानि। अस्मै। संदानमिति संऽदानं। अर्वतं। पड्बीशं। प्रिया। देवेषु।
आ। यामयंति। यमयंतीति यमयंति॥४१॥ इमा। नु। कं। भुवना। सीषधाम। सी
सधामेति सीसधाम। इंद्रः। च। विश्वे। च। देवाः॥ आदित्यैः। इंद्रः। सगण इति सऽ
गणः। मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। अस्मभ्यं। भेषजा। करत्। यज्ञं। च। नः। तन्वं। च।
प्रजामिति प्रऽजां। च। आदित्यैः। इंद्रः। सह। सीषधाति। सीसधातीति सीसधा
ति॥४२॥ इति पदपाठे सप्तविंशतिमोध्यायः॥ ॥श्री॥ ॥हरिः॥ ॐ नृ॥ ६१
अग्निः। च। पृथिवी। च। सन्नते इति संऽनते। ते इति ते। मे। सं। नमतां। अदः। वायुः।

अंतरिक्षं। आदित्यः। द्यौः। आपः। वरुणः। सप्त। सदः सद इतिसंऽसदः। अ
ष्टमी। भूतसाधनीतिभूतऽसाधनी।।१।। सकामानितिसऽकामान्। अध्वनः।
कुरु। संज्ञानमितिसंऽज्ञानं। अस्तु। मे। अमुना।। यथा। इमाम्। वाचं। कल्या
णीं। आवदानीत्याऽवदानि। जनेभ्यः।।२।। ब्रह्मराजन्याभ्यां। शूद्राय। च। अ
र्याय। स्वाय। अरणाय।। प्रियः। देवानां। दक्षिणायै। दातुः। इह। भूयासं। अ
यं। मे। कामः। सं। ऋध्यतां। उप। मा। अदः। नमतु।।३।। बृहस्पते। अति।
यत्। अर्यः। अर्हात्। द्युमदिति द्युमत्। विभातीति विऽभाति। क्रतुमदिति
क्रतुऽमत्। जनेषु। यत्। दीदयत्। शवसा। ऋतप्रजाते स्यृतऽप्रजात। त

तं। अस्मासु। द्रविणं। धेहि। चित्रं। बृहस्पतये। त्वा। एषः। ते। योनिः। बृहस्पत
॥६२॥ ये। त्वा॥ ६॥ इंद्र। गोमन्निति गोऽमन्। इह। आ। याहि। पिब। सोमं। शत क्रतो
इति शतऽक्रतो॥ विद्मद्भिरिति विद्मत्ऽभिः। ग्रावभिरिति ग्रावऽभिः। सुतं।
इंद्राय। त्वा। गोमत इति गोऽमते। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। गोमत इति गो।
मते॥ ५॥ ऋतावानं। ऋतवानमिति ऋतऽवानं। वैश्वानरं। ऋतस्य। ज्योतिषः।
पतिं। अजस्रं। घर्मं। ईमहे। विश्वानराय। त्वा। एषः। ते। योनिः। वैश्वानराय।
पतिं॥ त्वा॥ ६॥ वैश्वानरं। हवामहे। ऋतस्य। ज्योतिः॥ अजस्रं। घर्मं। ईमहे॥ ७॥ अ ॥६२॥
ग्निः। उक्थेन। वाहसा॥ ८॥ वैश्वानरस्य। सुमता इति सुऽमतौ। स्याम। रा

ओं। हि। कं। भुवनानां। अभिश्रीरि सुभिऽश्रीः॥ इतः। जातः। विश्वं। इदं।
वि। चष्टे। वैश्वानरः। यतते। सूर्येण॥ १॥ मरुत्वान्। इंद्र। वृषभः। रणा
य। पिब। सोमं। अनुष्वधं। अनुस्वधमि सनुःस्वधं। मदाय। आ। सिंचस्व।
जठरे। मध्वः। ऊर्मिं। त्वं। राजा। असि। प्रतिपद्दिति प्रतिःपत्। सुतानां॥
२०॥ महान्। इंद्रः। वज्रहस्त इति वज्रऽहस्तः। षोडशी। शर्म। यच्छतु॥
हंतु। पाप्मानं। यः। अस्मान्। द्वेष्टि॥ २१॥ अग्निः। ऋषिः। पवमानः। पां
चजन्य इति पांचऽजन्यः। पुरोहित इति पुरःऽ[illegible]॥ तं। ईमहे। महागय
मिति म[illegible]गयं॥ २२॥ अनु। वीरैः। अनु। पुष्य [illegible]। गोभिः। अश्वैः। सर्वे

॥६२॥

ण। पुरे। द्विपदेति द्विऽपदा। चतुष्पदा। चतुःपदेति चतुःऽपदा। [illegible]वाः।
नः। यत्। सं। ऋतुथेत्यृतुऽथा। नयंतु ॥१३॥ आ। नः। गो। श्रा। इहेहि। गोपत इ
ति गोऽपते। गाः। सं। अस्मभ्यं। सनयः। यंतु। वाजाः ॥ दिवक्षाः। असि। वृ
षभ। ससस्तुष्म इति ससऽस्तुष्मः। अस्मभ्यं। सु। मघवन्निति मघऽवन्।
बोधि। गोदा इति गोऽदाः ॥२४॥ ॥ इति पदपाठे अष्टाविंशतितमोध्या
यः ॥ ॥ श्री ॥ ॥ हरिः ॥ ॐ मू ॥ समाः। त्वा। अग्ने। ऋतवः। वर्द्धयंतु।
संवत्सराः। ऋषयः। यानि। सत्या। सं। दिव्येन। दीदिहि। रोचनेन। विश्वाः।
आ। भाहि। प्रदिशा इति प्रऽदिशः। चतस्रः ॥१॥ सं। च। इध्यस्व। अग्ने। प्र।

॥६३॥

च।बोधय।एनं।उत्।च।तिष्ठ।महते।सौभगाय।मा।च।रिषत्।उपसत्ते
त्युपऽसत्ता।ते।अग्ने।ब्रह्माणः।ते।यशसः।संतु।मा।अन्ये।२।त्वां।अ
ग्ने।वृणते।ब्राह्मणाः।इमे।शिवः।अग्ने।संवरण इति सं ऽवरणे।भव।नः।
सपत्नहेति सपत्नऽहा।नः।अभिमातिजिदित्यभिमातिऽजित्।च।स्वे।ग
ये।जागृहि।अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयुच्छन्।३।इह।एव।अग्ने।अधि।धा
रय।रयिं।मा।त्वा।नि।क्रन्।पूर्वचित्त इति पूर्वऽचित्ताः।निकारिण इति नि
ऽकारिणः।क्षत्रं।अग्ने।सुयममिति सुऽयमं।अस्तु।तुभ्यं।उपसत्तेत्यु
पऽसत्ता।वर्द्धतां।ते।अनिष्टृतः।अनिस्तृत इत्यनिःऽस्तृतः।४।सजा

६८॥ णा। अग्ने। स्वायुरितिसुऽआयुः। सं। रभस्व। मित्रेणा। अग्ने। मित्रधेयइति
मित्रऽधेये। यतस्व॥ सजातानामितिसऽजातानां। मध्यमस्थाइतिम
ध्यमऽस्थाः। एधि। राज्ञां। अग्ने। विहव्यइतिविऽहव्यः। दीदिहि। इह॥१॥
अति। निहः। अति। स्रिधः। अति। अचित्तिं। अति। अरातिं। अग्ने॥ वि
श्वा। हि। अग्ने। दुरितेतिदुःऽइता॥ सहस्व। अथ। अस्मभ्यं। सहवीरमितिस
हऽवीरं। रयिं। दाः॥२॥ अनाधृष्यः। जातवेदाइतिजातऽवेदाः। अनिष्टृ
तः। अनिस्तृतइत्यनिःऽस्तृतः। विराडितिविऽराट्। अग्ने। क्षत्रभृदितिक्ष ॥६८
त्रऽभृत्। दीदिहि। इह। विश्वाः। आशाः। प्रमुञ्चन्नितिप्रऽमुञ्चन्। मानुषीः।

श्रियः। शिवाभिः। अद्य। परि। पाहि। नः। वृधे॥७॥ बृहस्पते। सवितः।
बोधय। एनं। संशितमिति संऽशितं। चित्। संतरामिति संऽतरां। सं।
शिशाधि। वर्द्धय। एनं। महते। सौभगाय। विश्वे। एनं। अनु। मदंतु। देवाः।
॥८॥ अमुत्रभूयादित्यमुत्रऽभूयात्। अध। यत्। यमस्य। बृहस्पते। अ
भिशस्तेरित्यभिऽशस्तेः। अमुंचः। प्रति। औहतां। अश्विना। मृत्युं। अ
स्मात्। देवानां। अग्ने। भिषजा। शचीभिः॥९॥ ऊर्ध्वाः। अस्य। समिध इति
संऽइधः। भवंति। ऊर्ध्वा। शुक्रा। शोचींषि। अग्नेः। द्युमत्तमेति द्युमत्ऽत
मा। सुप्रतीकस्येति सुऽप्रतीकस्य। सूनोः॥१०॥ तनूनपादिति तनूऽनपात्।

हुतेनैः श। मध्वा।

॥६५॥

असुरः। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। देवः। देवेषु। देवः। पथः। अनक्तु। म
ध्वा। यज्ञं। नक्षसे। प्रीणानः। नराशंसः। अग्ने॥ सुकृदिति सुऽकृत्। देवः।
सविता। विश्ववार इति विश्वऽवारः॥१२॥ अच्छ। अयं। एति। शवसा। घृते
ना। ईळानः। वह्निः। नमसा। अग्निं। स्रुचः। अध्वरेषु। प्रयत्स्विति प्रयत्ऽ
सु॥१३॥ सः। यक्षत्। अस्य। महिमानं। अग्नेः। सः। ईं। मंद्रा। सुप्रयस
इति सुऽप्रयसः॥ वसुः। चेतिष्ठः। वसुधातम इति वसुऽधातमः। च॥१४॥
द्वारः। देवीः। अनु। अस्य। विश्वे। व्रता। ददन्ते। अग्नेः॥ उरुव्यचस इत्यु
रुऽव्यचसः। धाम्ना। पत्यमानाः॥१५॥ ते इति ते। अस्य। योषणे इति यो

॥६५॥

षणे। दिव्ये इति दिव्ये। नायोनौ। उषासानक्ता। उषसानक्तेत्युषसानक्ता।
इमं। यज्ञं। अवतां। अध्वरं। नः॥१६॥ दैव्या। होतारा। ऊर्ध्वं। अध्वरं। नः।
अग्नेः। जिह्वां। अभि। गृणीतं॥ कृणुतं। नः। स्विष्टिमिति सु इष्टिं॥१७॥
तिस्रः। देवीः। बर्हिः। आ। इदं। सदंतु। इळा। सरस्वती। भारती॥ मही। गृ
णाना॥१८॥ तनू। नः। तुरीपं। अद्भुतं। पुरुक्षु। त्वष्टा। सुवीरमिति सु वीरं।
रायः। पोषं। वि। स्यतु। नाभिं। अस्मे इत्यस्मे॥१९॥ वनस्पते। अव। सृज।
रराणः। त्मना। देवेषु॥ अग्निः। हव्यं। शमिता। सूदयाति॥२०॥ अग्ने। स्वाहा।
कृणुहि। जातवेद इति जातऽवेदः। इंद्राय। हव्यं। विश्वे। देवाः। हविः। इदं। जु

॥६६॥

सृतौ ।२१। पीवोऽअन्नानिति पीवः ऽअन्नान् । रयिवृध इति रयि ऽवृधः । सु
मेधा इति सु ऽमेधाः । श्वेतः । सिषक्ति । सिसक्तीति सिसक्ति । नियुतामिति
नि ऽयुतां । अभिश्रीरित्यभि ऽश्रीः ॥ ते । वायवे । समनस इति स ऽमनसः । वि ।
तस्थुः । विश्वा । इत् । नरः । स्वपत्यानीति सु ऽअपत्यानि । चक्रुः ।२२। राये ।
नु । यं । जज्ञतुः । रोदसी इति रोदसी । इमे इतीमे । राये । देवी । धिषणा । धाति ।
देवं । अध । वायुं । नियुत इति नि ऽयुतः । सश्चत । स्वाः । उत । श्वेतं । वसुधि
तिमिति वसु ऽधितिं । निरेके ।२३। वायुः । अग्रेगा इत्यग्रे ऽगाः । यज्ञप्रीरि
ति यज्ञ ऽप्रीः । साकं । गन् । मनसा । यज्ञं । शिवः । नियुद्भिरिति नियुत् ऽभिः ।

॥६६॥

५ एकया। च। दशभिरिति दशऽभिः। च। स्वभूत इति स्वऽभूते। द्वाभ्यां। इष्टये। विंशती इति। च।

शचीभिः ॥२४॥ प्र। याभिः। यासि। दाश्वांसं। अच्छ। नियुद्भिरिति
नियुत्ऽभिः। वायो इति वायो। इष्टये। दुरोणे। नि। नः। रयिं। सुभोजसमि
ति सुऽभोजसं। युवस्व। नि। वीरं। गव्यं। अश्व्यं। च। राधः ॥२५॥ वायो
इति वायो। ये। ते। सहस्त्रिणः। रथासः। तेभिः। आ। गहि॥ नियुत्वान्। सो
मपीतय इति सोमऽपीतये ॥२६॥ एकया। च। तिसृभिरिति तिसृऽभिः। च।
वहसे। त्रिंशता। च। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। वायो इति वायो॥ इह। ता।
वि। मुंच ॥२७॥ नियुत्वान्। वायो इति वायो। शुक्रः। अयामि। ते। गंता। अ
सि। सुन्वतः। गृहं ॥२८॥ वायो इति वायो। शुक्रः। अयामि। ते। मध्वः। अग्रं।

२ आ। गहि। अयं।

य

दिविऽइष्टिषु॥ आ। याहि। सोमपीतँइति सोमऽपीतये। स्पार्हः। देव। नियुत्वता॥
॥६७॥ ॥२९॥ आ। नः। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। शतिनीभिः। अध्वरं। सहस्रिणी
भिः। उप। याहि। यज्ञं॥ वायो इति वायो। अस्मिन्। सवने। मादस्व। यूयं।
पात। स्वस्तिभिरिति स्वस्तिऽभिः। सदा। नः॥३०॥ तव। वायो इति वायो। ऋ
तस्पते। ऋतपत इत्यृतऽपते। त्वष्टुः। जामातः। अद्भुत। अवांसि। आ।
वृणीमहे॥३१॥ एन। द्यौः। उग्रा। पृथिवी। दृल्हा॥ येन। स्वरिति स्वः। स्तभि ॥६७॥
तं। येन। नाकः॥ यः। अंतरिक्षे। रजसः। विमान इति विऽमानः। कस्मै। देवाय।
हविषा। विधेम॥३२॥ यं। क्रंदसी इति क्रंदसी। अवसा। तस्तभाने इति तस्त त

३५

भाने। अभि। ऐक्षेतां। मनसा। रेजमाने इति रेजमाने॥ यत्र। अधि। सूरः।
उदितः इत्युत्ऽइतः। विभातीति विऽभाति॥ २३॥ आपः। ह। यत्। बृहतीः। विश्वं।
आयन्। गर्भं। दधानाः। जनयंतीः। अग्निं॥ ततः। देवानां। सं। अवर्त्तत। अ
सुः। एकः॥ २४॥ यः। चित्। आपः। महिना। पर्यपश्यदिति परिऽअपश्यत्। द
क्षं। दधानाः। जनतीः। यज्ञं। यः। देवेषु। अधि। देवः। एकः। आसीत्॥ नः।
जजान। बृहतीः। जजान॥ विश्वा। जातानि॥ २५। अभि। त्वा। शूर। नोनुमः।
अदुग्धाइवेत्यदुग्धाःऽइव। धेनवः। ईशानं। अस्य। जगतः। स्वर्दृशमिति स्वः।
दृशं। ईशानं। इंद्र। तस्थुषः॥ २६॥ न। त्वावानिति त्वाऽवान्। अन्यः। दिव्यः।

॥८५॥

न।पार्थिवः।न।जातः।न।जनिष्यते।अश्वायतः।अश्वयंतइत्यश्वऽयंतः।मघ
वन्नितिमघऽवन्।इंद्र।वाजिनः।गव्यंतः।त्वा।हवामहे॥२७॥त्वां।इत्।हि।हवाम
हे।सातौ।वाजस्य।कारवः॥त्वां।वृत्रेषु।इंद्र।सत्पतिमितिसत्ऽपतिं।नरः।
त्वां।काष्ठासु।अर्वतः॥२८॥सः।त्वं।नः।चित्र।वज्रहस्तेतिवज्रऽहस्त।धृ
ष्णुयेतिधृष्णुऽया।महः।स्तवानः।अद्रिवइत्यद्रिऽवः।गो।अश्वं।रथ्यं।इंद्र।
सं।किर।सत्रा।वाजं।न।जिग्युषे॥२९॥कया।नः।चित्रः।आ।भुवत्।
ऊती।सदावृधइतिसदाऽवृधः।सखा॥कया।शचिष्ठया।वृता॥३०॥कः।
त्वा।सत्यः।मदानां।मंहिष्ठः।मत्सत्।अंधसः॥दृळ्हा।चित्।आरुजे।वसु॥

॥८५॥

॥४१॥ अग्नि । सु । नः । सखीनां । अविता । जरितॄणां । त्राता । न । वासि । ऊतये ॥४२॥
यज्ञायज्ञेतियज्ञाऽयज्ञा । वः । अग्नये । गिरागिरेतिगिराऽगिरा । च । दक्षसे । प्रप्रेति
प्रऽप्र । वयं । अमृतं । जातवेदसमितिजातऽवेदसं । प्रियं । मित्रं । न । शंसिषं ॥४३॥
ऊर्जः । नपातं । सः । हिन । अयं । अस्मयुरित्यस्मऽयुः । दाशेम । हव्यदातयइतिह
व्यऽदातये ॥ भुवत् । वाजेषु । अविता । भुवत् । वृधः । उत । त्राता । तनूनां ॥४४॥
संवत्सरः । असि । परिवत्सरइतिपरिऽवत्सरः । इदावत्सरः । इद्वत्सरइतीत्ऽवत्स
रः । वत्सरः । उषसः । ते । कल्पतां । अहोरात्राः । अर्द्धमासाइत्यर्द्धऽमासाः । मासाः ।
ऋतवः । संवत्सरः । ते । कल्पतां ॥४५॥ प्रेत्साइतिप्रऽइत्से । एत्साऽइत्साऽइसे । संच । अग्ने । स

म

यु

॥६१॥

सारय।सुपर्णचिदितिसुपर्णऽचित्।असि।तया।देवतया।अंगिरस्वत्।ध्रु
वः।सीद॥ ८६॥ इतिपदपाठेएकोनत्रिंशत्तमोध्यायः॥ ॥ श्री॥ ॥ हरिः॥ ॐ
श्रु॥ ॥ समिधेतिसम्ऽइधा।इंद्रं।इळः।पदे।नाभा।पृथिव्याः।अधि॥ दिवः।व
र्ष्मन्।सं।इध्यते।ओजिष्ठः।चर्षणीसहां।चर्षणिसहामितिचर्षणिऽसहां।वेतु॥
॥१॥ तनूनपातमितितनूऽनपातं।ऊतिभिरित्यूतिऽभिः।जेतारं।अपराजित
मित्यपराऽजितं॥ इंद्रं।देवं।स्वर्विदमितिस्वःऽविदं।पथिभिरितिपथिऽभिः।
मधुमत्तमैरितिमधुमत्ऽतमैः।नराशंसेन।तेजसा॥२॥ इळाभिः।इंद्रं।
ईळितं।आजुह्वानमित्याऽजुह्वानं।अमर्त्यं।देवः।देवैः।सवीर्यइतिसऽवी

॥६१॥

यैः। वज्रहस्त इति वज्रऽहस्तः। पुरंदर इति पुरंऽदरः॥३॥ बर्हिषि। इंद्रं। नि
षद्वरं। निसद्वरमिति निसत्ऽवरं। वृषभं। नर्यापसम्मिति नर्यऽअपसं॥
वसुभिरिति वसुऽभिः। रुद्रैः। आदित्यैः। सयुग्भिरिति सयुक्ऽभिः। बर्हिः।
आ। असदत्॥४॥ ओजः। न। वीर्यं। सहः। द्वारः। इंद्रं। अवर्द्धयन्॥ सुप्रा
यणाः। सुप्रायना इति सुऽप्रायनाः। अस्मिन्। यज्ञे। वि। श्रयंतां। ऋतावृधः।
ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। द्वारः। इंद्राय। मीळ्हुषे। व्यंतु॥५॥ उषे इत्युषे। इंद्र
स्या। धेनु इति धेनू। सुदुघे इति सुऽदुघे। मातरा। मही इति मही। सवातरा
इति सऽवातरौ। न। तेजसा। वत्सं। इंद्रं। अवर्द्धतां॥ वीतां॥६॥ भिषजा। स

॥७०॥

खाय। हुविषा। इंद्रं। भिषज्यतः॥ कुवी इति कुवी। देवौ। प्रचेतसा। इति प्रऽचेत
सा। इंद्राय। धत्तः। इंद्रियं॥७॥ इळा। सरस्वती। भारती। महीः। इंद्रपत्नीरि
तींद्रऽपत्नीः। हविष्मतीः॥८॥ त्वष्टारं। इंद्रं। देवं। भिषजं। सुयज्ञमिति सु
ऽयज्ञं। घृतश्रियमिति घृतऽश्रियं। पुरुरूपमिति पुरुऽरूपं। सुरेतसमि
ति सुऽरेतसं। मघोनां॥९॥ धियः। जोष्टारं। इंद्रियं॥ मध्वा। समंजन्निति सं
ऽअंजन्। पथिभिरिति पथिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः॥ स्वदाति। यज्ञं। म
धुना। घृतेन॥१०॥ इंद्रं। स्वाहा। आज्यस्य। मेदसः। स्तोकानां। स्वाहाकृती ॥७०॥
नामिति स्वाहाऽकृतीनां। हव्यसूक्तीनामिति हव्यऽसूक्तीनां। देवाः। आ

ज्यस्यपाइत्याज्यऽपाः। जुषाणा। इंद्रः। आज्यस्य॥२१॥ देवं। बर्हिः। इंद्रं। सुदेव
मितिसुऽदेवं। देवैः। वीरवदितिवीरऽवत्। स्तीर्णं। वेद्यां। अवर्द्धयत्॥ वस्तोः।
वृतं। प्र। अक्तोः। भृतं। राया। बर्हिष्मतः। अति। अगात्॥२२॥ इंद्रं। संघातइ
तिसंऽघाते। वीड्वीः। यामन्। अवर्द्धयन्॥ आ। वत्सेन। तरुणेन। कुमारेण।
च। मीवता। अप। अर्वाणं। रेणुककाटमितिरेणुऽककाटं। नुदंतां॥२३॥ उषा
सानक्ता। उषसानक्तेत्युषसानक्ता। इंद्रं। यज्ञे। प्रयतीतिप्रऽयति। अह्वेतां।
दैवीः। विशः। प्र। अयासिष्टां। सुप्रीते इतिसुऽप्रीते। सुधिते इतिसुऽधिते॥२४॥
वसुधिती इतिवसुऽधिती। देवं। इंद्रं। अवर्द्धतां॥ अयावि। अघा। द्वेषांसि।

अन्या

७१ आ । अस्या । वसत । वसु । वार्याणि । यजमानाय । त्रिक्षिते इति त्रिऽक्षिते ॥ १५ ॥ सु
दुघे इति सुऽदुघे । पयसा ॥ इषं । ऊर्जं । अस्या । वसत । सग्धिं । सपीतिमिति सऽ
पीतिं । अस्या । नवेन । पूर्वं । दयमाने इति दयमाने । पुराणेन । नवं । अथा । तां । ऊ
र्जं । ऊर्जाहुती इत्यूर्जऽआहुती । ऊर्जयमाने इत्यूर्जयमाने ॥ १६ ॥ हताघन्नाः
सा इति हतऽअघन्नाःसौ । आ । अभार्षं । त्रिक्षितौ ॥ १७ ॥ पतिं । इंद्रं । अवर्द्ध
यन् ॥ अस्रसतू । भारती । दिवं । रुद्रैः । यज्ञं । सरस्वती । इळा । वसुमतीति व
सुऽमती । गृहान् ॥ १८ ॥ त्रिवरूथ इति त्रिऽवरूथः । त्रिवंधुर इति त्रिऽवंधुरः ॥ ७२
ऋतेन । त्रितिपृष्ठानामिति त्रितिऽपृष्ठानां । आहित इत्याऽहितः । सहस्रेण ॥

प्र। वर्त्तते। मित्रावरुणा। अस्य। होत्रं। अर्हतः। वृहस्पतिः। स्तोत्रं। अश्विना। आ
ध्वर्यवं॥१९॥ मधुश्चारवइति मधुऽश्चारवः। सुपिप्पलइति सुऽपिप्पलः॥ दिवं।
अग्रेण। अस्य। स्तत्। आ। अंतरीक्षं। पृथिवी। अदृंहीत्॥२०॥ स्वासस्थमिति
सुऽआसस्थं। इंद्रेण। आसन्नमिसाऽसन्नं। अन्या। वर्हिऽषि। अभि। अभूत्।
॥२१॥ स्विष्टमिति सुऽइष्टं। कुर्वन्। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। स्विष्टमिति सुऽइष्टं।
अद्य। करोतु। नः॥२२॥ इंद्राय। छागं। इंद्राय। छागेन। अजघत्। तं। मेदस्तः। प्रति।
पचता। अग्रभीत्। अवीवधत। पुरो कमोन॥२३॥ समिधानमिति संऽइधानं।
महत्। यशः। सुसमिद्धमिति सुऽसमिद्धं। वरेण्यं। अग्निं। इंद्रं। वयोधसमिति व

पऽधस्व ॥ गायत्रीं । छंदः । इंद्रियं । त्र्यविमिति त्रिऽअविं । गां । वयः । दधत् ॥ २४ ॥ तनूनपातमिति तनूऽनपातं । उद्भिदमित्युत्ऽभिदं । यं । गार्भं । अदितिः । दधे सुचिं । उष्णिहं । दित्यवाहमिति दित्यऽवाहं ॥ २५ ॥ ईळेन्यं । ईळितं । वृत्रहंतममिति वृत्रहन्ऽतमं । इळाभिः । ईड्यं । सहः । सोमं । अनुष्टुभं । अनुस्तुभमिति अनुऽस्तुभं । पंचाविमिति पंचऽअविं ॥ २६ ॥ सुबर्हिषमिति सुऽबर्हिषं । पूषण्वंतमिति पूषण्ऽवंतं । अमर्त्यं । सीदंतं । बर्हिषि । प्रिये । अमृता ॥ बृहतीं । त्रिवत्समिति त्रिऽवत्सं ॥ २७ ॥ व्यचस्वतीः । सुप्रायणाः । सुप्रायणा इति सुऽप्रायणाः । ऋतावृधः । ऋतवृध इत्यृतऽवृधः । द्वारः । देवीः । हिरण्ययीः । ब्रह्माणं । पंक्तिं । इह । तुर्यवाह

मिति तुर्यऽवाहं ॥१८॥ सुपेशसेति सुऽपेशसा । सुश्रीत्ये इति सुऽश्रीत्ये । बृहतीइ
ति बृहती । उभे इत्युभे । नक्तोषासा । नक्तोषसेति नक्तोषसा । नादध्रीतेइति दध्रीते ।
विश्वं । त्रिष्टुभं । त्रिस्तुभमिति त्रिऽस्तुभं । पष्ठवाहमिति पष्ठऽवाहं ॥१९॥ प्रचेतसे
ति प्रऽचेतसा । देवानां । उत्तममित्युत्ऽतमं । यज्ञाः । होतारा । दैव्या । कवी इति
कवी । सयुजेति सऽयुजा । जगतीं । अनड्वाहं ॥२०॥ पेशस्वतीः । तिस्रः । देवीः ।
हिरण्ययीः । भारतीः । बृहतीः । महीः । पतिं ॥ विराजमिति विऽराजं । धेनुं ।
नां ॥२१॥ सुरेतसमिति सुऽरेतसं । त्वष्टारं । पुष्टिवर्द्धनमिति पुष्टिऽवर्द्धनं ।
रूपाणि ॥ बिभ्रतं । पृथक् । पुष्टिं ॥ द्विपदमिति द्विऽपदं । उक्षाणं ॥२२॥ हिरण्य

७२

र्णमिति हिरण्यऽपर्णं। उक्थिनं। सूनानां। बिभ्रतं। वशिं। भगं। ककुभं। वयां। वे
दन्तं। श्रिया। स्वाहाकृतीरिति स्वाहाऽकृतीः। अग्निं। गृहपतिमिति गृहऽ
पतिं। प्रथकं। वरुणं। भेषजं। कविं। क्षत्रं। अतिछंदसमित्यतिऽछंदसं।
बृहत्। ऋषभं। गां। देवं। बर्हिः। वयोधसमिति वयःऽधसं। देवं। इंद्रं।
अवर्द्धयत्। गायत्र्या। छंदसा। इंद्रियं। चक्षुः। इंद्रे। वयः। दधत्। ३५॥
सुचिं। उष्णिहा। प्राणं। अनुष्टुभं। अनुस्तुभेत्यनुऽस्तुभं। बलं। बृह
त्या। श्रोत्रं। पंक्त्या। क्रतुं। देवं। त्रिष्टुभं। त्रिस्तुभेति त्रिऽस्तुभं। हविषं।

७२

जगत्स्या।भ्रषं॥ विराजेति विऽराजो। रूपं॥ द्विपदेति द्विऽपदा। नगं॥
कुकुभा। यशः। अतिछंदसेत्यतिऽछंदसा। क्षत्रं॥ इंद्राय। वयोधस
इति वयःऽधसे। छागं। इंद्राय। वयोधस इति वयःऽधसे। छागेन॥
इति पद[illegible]त्रिऽ२त्रातिमोध्यायः॥ ॥ समाप्तः॥ श्री॥ श्री॥ श्री

॥१९॥

॥१९॥

॥१॥

॥ श्रीगजाननायनमः॥ श्रीगुरुमूर्त्तयेनमः॥ हरिः॥ ॐ नु। संमिद्ध इति सं।
इधः। अंजन्। कृदरं। मतीनां। घृतं। अग्ने। मधुमदिति मधुऽमत्। पिन्वमानः।
वाजी। वहन्। वाजिनं। जातवेद इति जातऽवेदः। देवानां। वक्षि। प्रियं। आ।
सधस्थमिति सधऽस्थं।१। घृतेन। अंजन्। सं। पथः। देवयानानिति देवऽयाना
न्। प्रजानन्निति प्रऽजानन्। वाजी। अपि। एतु। देवान्। अनु। त्वा। सप्ते। प्रदि
श इति प्रऽदिशः। सचंतां। स्वधां। अस्मै। यजमानाय। धेहि।२। ईड्यः। च। अ
सि। वंद्यः। च। वाजिन्। आशुः। च। असि। मेध्यः। च। सप्ते। अग्निः। त्वा। देवैः।
वसुभिरिति वसुऽभिः। सजोषा इति सऽजोषाः। प्रीतं। वह्निं। वहतु। जातवे

नि

॥१॥

दा इति जातऽवेदाः।।३।।स्तीर्णं।बर्हिः।सुष्टरीम।सुस्तरीमेति सुऽस्तरीम।जुषा
णा।उरु।पृथु।प्रथमानं।पृथिव्यां।देवेभिः।युक्तं।अदितिः।सजोषा इति सऽजो
षाः।स्योनं।कृण्वाना।सुविते।दधातु।।४।।एताः।ऊं इति।वः।सुभगा इति सुऽभ
गाः।विश्वरूपा इति विश्वऽरूपाः।वि।पक्षोभिरिति पक्षःऽभिः।श्रयमाणाः।उ
त्।आतैः।।ऋष्वाः।सतीः।कवषः।शुंभमानाः।द्वारः।देवीः।सुप्रायणाः।सुप्रा
यना इति सुऽप्रायनाः।भवंतु।।५।।अंतरा।मित्रावरुणा।चरंती इति चरंती।
मुखं।यज्ञानां।अभि।संविदाने इति संऽविदाने।उषासा।उषसेत्युषसा।वां।

॥२॥

सुहिरण्ये इति सुऽहिरण्ये । सुशिल्पे इति सुऽशिल्पे । ऋतस्य । योनौ । इह । साद
यामि ॥ ६ ॥ प्रथमा । वां । सरथिनेति सऽरथिना । सुवर्णेति सुऽवर्णा । देवौ । पश्यं
तौ । भुवनानि । विश्वा । अपिप्रयं । चोदना । वां । मिमाना । होतारा । ज्योतिः । प्रदिशेति
प्रऽदिशा । दिशंता ॥ ७ ॥ आदित्यैः । नः । भारती । वष्टु । यज्ञं । सरस्वती । सह । रुद्रैः ।
२० नः । आवीत् । उपहूतेत्युपऽहूता । वसुभिरिति वसुऽभिः । सजोषा इति सऽजोषाः ।
यज्ञं । नः । देवीः । अमृतेषु । धत्त ॥ ८ ॥ त्वष्टा । वीरं । देवकाममिति देवऽकामं । जजा
न । त्वष्टुः । अर्वा । जायते । आशुः । अश्वः । त्वष्टा । इदं । विश्वं । भुवनं । जजान । ब
होः । कर्तारं । इह । यक्षि । होतरिति होतः ॥ ९ ॥ अश्वः । घृतेन । त्मन्या । समक्त इति सं ॥२॥

अक्तः। उप। देवान्। ऋतुथा इत्यृतुऽथाः। पाथः। एतु। वनस्पतिः। देवलोकमि
तिदेवऽलोकं। प्रजानन्निति प्रऽजानन्। अग्निना। हव्या। स्वदितानि। वक्षत्।।१०।।
प्रजापतेरिति प्रजाऽपतेः। तपसा। वावृधानः। ववृधान इति ववृधानः। सद्यः।
जातः। दधिषे। यज्ञं। अग्ने। स्वाहाकृतेनेति स्वाहाऽकृतेन। हविषा। पुरोगा इति
पुरःऽगाः। याहि। साध्या। हविः। अदंतु। देवाः।।११।। केतुं। कृण्वन्। अकेतवे। पे
शः। मर्याः। अपेशसे। सं। उषद्भिरित्युषत्ऽभिः। अजायथाः।।१२।। जीमूतस्येवे
तिजीमूतस्यऽइव। भवति। प्रतीकं। यत्। वर्मी। याति। समदामिति सऽमदां। उप
स्थ इत्युपऽस्थे। अनाविद्धया। तन्वा। जय। त्वं। सः। त्वा। वर्मणः। महिमा। पिपर्तु।

॥२३॥ धन्वना । गाः । धन्वना । आजिं । जयेम । धन्वना । तीव्राः । समदइतिसऽमदः । ॥२॥
जयेम । धनुः । शत्रोः । अपकाममित्यपऽकामं । कृणोति । धन्वना । सर्वाः । प्रदिश
इति प्रऽदिशः । जयेम ॥२४॥ ते इतिते । आचरंतीइत्याऽचरंती । समनेवेतिसमना
ऽइव । योषा । मातेवेतिमाताऽइव । पुत्रं । बिभृतां । उपस्थ इत्युपऽस्थे । अप । श
त्रून् । विध्यतां । संविदानेतिसंऽविदाने । आर्त्नीइत्यार्त्नी । इमे इतीमे । विष्फुरंती ।
विस्फुरंती इति विऽस्फुरंती । अमित्रान् ॥२५॥ वक्ष्यंतीवेति वक्ष्यंतीऽइव । इत् ।
आ । गनीगंति । कर्णं । प्रियं । सखायं । परिषस्वजाना । परिसस्वजानेति परिऽ
सस्वजाना । योषेवेतियोषाऽइव । शिंक्ते । विततेति विऽतता । अधि । धन्वन् । ज्या । ॥२॥

इयं। समने। पारयंती।।४०।। अहिरिवेत्यहिःऽइव। भोगैः। परि। एति। बाहुं।
ज्यायाः। हेतिं। परिऽबाधमान इति परिऽबाधमानः। हस्तघ्न इति हस्तऽघ्नः।
विश्वा। वयुनानि। विद्वान्। पुमान्। पुमांसं। परि। पातु। विश्वतः।।४१।। वक्षी
नां। पिता। बहुः। अस्य। पुत्रः। चिश्चा। कृणोति। समना। अवगत्येत्यवऽगत्य।
इषुधिरितीषुऽधिः। संकाः। पृतनाः। च। सर्वाः। पृष्ठे। निनद्ध इति निऽनद्धः।
जयति। प्रसूत इति प्रऽसूतः।।४२।। सुपर्णमिति सुऽपर्णं। वस्ते। मृगः। अस्याः।
दंतः। गोभिः। संनद्धेति संऽनद्धा। पतति। प्रसूतेति प्रऽसूता। यत्र। नरः। सं।
च। वि। च। द्रवंति। तत्र। अस्मभ्यं। इषवः। शर्म। यंसन्।।४३।। वनस्पते। वी

ड्वंगइति वीळुऽअंगः। हि। भूयाः। अस्मत्सखेत्यस्मत्ऽसखा। प्रतरणइतिप्र
तरणः। सुवीरइति सुऽवीरः। गोभिः। संनद्धइति संऽनद्धः। असि। वीळयस्व।
आस्थातेत्याऽस्थाता। ते। जयतु। जेत्वानि॥२०॥ रथे। तिष्ठन्। नयति। वाजिनः।
पुरः। यत्रयत्रेति यत्रऽयत्र। कामयते। सुषारथिः। सुसारथिरिति सुऽसार
थिः। अभीशूनां। महिमानं। पनायत। मनः। पश्चात्। अनु। यच्छंति। रश्मयः।
॥२१॥ आ। जंघंति। सानु। एषां। जघनान्। उप। जिघ्नते। अश्वाजनीत्यश्व
ऽअजनि। प्रचेतसइति प्रऽचेतसः। अश्वान्। समत्स्विति समत्ऽसु। चोदय।
॥२२॥ उप। श्वासय। पृथिवीं। उत। द्यां। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा। ते। मनुतां। विष्ठितं।

विस्थितमिति विऽस्थितं। जगत्। सः। दुंदुभे। सजूरिति सऽजूः। इंद्रेण। देवैः।
दूरात्। दवीयः। अप। सेध। शत्रून्॥२३॥ यत्। अक्रंदः। प्रथमं। जायमानः।
उद्यन्निति उत्ऽयन्। समुद्रात्। उत। वा। पुरीषात्। श्येनस्य। पक्षा। हरिणस्य।
बाहू इति बाहू। उपस्तुत्यमित्युपऽस्तुत्यं। महि। जातं। ते। अर्वन्॥२४॥ यमेन।
दत्तं। त्रितः। एनं। आयुनक्। अयुनगि सयुनक्। इंद्रः। एनं। प्रथमः। अधि।
अतिष्ठत्। गंधर्वः। अस्य। रस्नां। अगृभ्णात्। सूरात्। अश्वं। वसवः। निः। अ
तष्ट॥२५॥ असि। यमः। असि। आदित्यः। अर्वन्। असि। त्रितः। गुह्येन। व्रतेन।
असि। सोमेन। समया॥ विपृक्त इति विऽपृक्तः। आहुः। ते। त्रीणि। दिवि। बंधना

भि॥२६॥ त्रीणि। ते। आहुः। दिवि। बंधनानि। त्रीणि। अप्सि सप्ऽसु। त्रीणि।
अंतरित्यंतः। समुद्रे। उतवेत्युतऽइव। मे। वरुणः। छंत्सि। अर्वन्। यत्र। ते। आ
हुः। परमं। जनित्रं॥२७॥ इमा। ते। वाजिन्। अवमार्जनानीत्यवऽमार्जनानि।
इमा। शफानां। सनितुः। निधानेति निऽधाना। अत्र। ते। भद्राः। रशनाः। अ
पश्यं। ऋतस्य। याः। अभिरक्षंतीत्यभिऽरक्षंति। गोपाः॥२८॥ आत्मानं। ते। म
नसा। आरात्। अजानां। अवः। दिवा। पतयंतं। पतंगं। शिरः। अपश्यं। प
थिभिरिति पथिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः। अरेणुभिरित्यरेणुऽभिः। जे
हमानं। पतत्रि॥२९॥ अत्र। ते। रूपं। उत्तममित्युत्ऽतमं। अपश्यं। जिगीष

नाणं। इषः। आ। पदे। गोः। यदा। ते। मर्त्तः। अनु। भोगं। आनट्। आत्। इत्।
ग्रसिष्ठः। ओषधीः। अजीगरित्यजीगः। ७। अनु। त्वा। रथः। अनु। मर्यः। अ
न र्वन्। अनु। गावः। अनु। भगः। कनीनां। अनु। व्रातासः। तव। सख्यं। ईयुः।
अनु। देवाः। ममिरे। वीर्यंते। ॥८॥ हिरण्यश्रृंग इति हिरण्यऽश्रृंगः। अपः। ऽअयः। अस्य।
अस्य। पादाः। मनोजवा इति मनःऽजवाः। अवरः। इंद्रः। आसीत्। देवाः।
इत्। अस्य। हविरद्यमिति हविःऽअद्यं। आयान्। यः। अर्वंतं। प्रथमः।
अध्यतिष्ठदित्यधिऽअतिष्ठत्। ९। ईर्मांतास इतीर्मऽअंतासः। सिलि
कमध्यमास इति सिलिकऽमध्यमासः। सं। शूरणासः। दिव्यासः। अत्याः।

॥द॥

हंसाःऽइवेति हंसाःऽइव । श्रेणिशऽइति श्रेणिऽशः । यतंते । यत् । आ । अक्षिषुः ।
दिव्यं । अज्मं । अश्वाः ॥ १० ॥ तव । शरीरं । पतइष्णु । अर्वन् । तव । चित्तं । वातःऽ
इवेति वातःऽइव । ध्रजीमान् । तव । शृंगाणि । विष्ठिता । विस्थितेति विऽस्थिता ।
पुरुत्रेति पुरुऽत्रा । अरण्येषु । जर्भुराणा । चरंति ॥ ११ ॥ उप । प्र । अगात् । श
सनं । वाजी । अर्वा । देवद्रीचा । मनसा । दीध्यानः । अजः । पुरः । नीयते । ना
भिः । अस्य । अनु । पश्चात् । कवयः । यंति । रेभाः ॥ १२ ॥ परमं । यत् । सधस्थ
मिति सधऽस्थं । अर्वान् । अच्छ । पितरं । मातरं । च । अद्य । देवान् । जुष्टत
मऽइति जुष्टऽतमः । हि । गम्याः । अथ । आ । शास्ते । दाशुषे । वार्याणि ॥ १३ ॥

॥द॥

समिद्ध इति संऽइद्धः। अद्य। मनुषः। दुरोणे। देवः। देवान्। यजसि। जातवेद इति जातऽवेदः। आ। च। वह। मित्रमह इति मित्रऽमहः। चिकित्वान्। त्वं। दूतः। कविः। असि। प्रचेता इति प्रऽचेताः॥ १॥ तनूनपादिति तनूऽनपात्। पथः। ऋतस्य। यानान्। मध्वा। समंजन्निति संऽअंजन्। स्वदय। सुजिह्वेति सुऽजिह्व। मन्मानि। धीभिः। उत। यज्ञं। ऋंधन्। देवत्रेति देवऽत्रा। च। कृणुहि। अध्वरं। नः॥ २॥ नराशंसस्य। महिमानं। एषां। उप। स्तोषाम। यजतस्य। यज्ञैः। ये। सुक्रतव इति सुऽक्रतवः। शुचयः। धियंधा इति धियंऽधाः। स्वदंति। देवाः। उभयानि। हव्या॥ ३॥ आजुह्वान इत्याऽजुह्वानः। ई

।।७।।

ड्यः।वंद्यः।च।आ।याहि।अग्ने।वसुभिरिति वसुऽभिः।सजोषा इति सऽ
जोषाः।त्वं।देवानां।असि।यह्व।होता।सः।एनान्।यक्षि।इषितः।यजी
यान्।।३०।। प्राचीनं।बर्हिः।प्रदिशेति प्रऽदिशा।पृथिव्याः।वस्तोः।अ
स्याः।वृज्यते।अग्रे।अह्नां।वि।ऊं इति।प्रथते।वितरमिति विऽतरं।व
रीयः।देवेभ्यः।अदितये।स्योनं।।३१।। व्यचस्वतीः।उर्विया।वि।श्रयतां।प
तिभ्य इति पतिऽभ्यः।न।जनयः।शुंभमानाः।देवीः।द्वारः।बृहतीः।वि
श्वमिन्वा इति विश्वंऽइन्वाः।देवेभ्यः।भवत।सुप्रायणाः।सुप्रायणा
इति सुऽप्रायनाः।।३२।। आ।सुष्वयंति।सुष्वयंती इति सुऽस्वयंती।य

।।७।।

जते इति यजते।उपाके इत्युपाके।उषासानक्ता।उषसानक्तेत्युषसानक्ता।
सदतां।नि।योनौ।दिव्ये इति दिव्ये।योषणे इति योषणे।बृहती इति बृह
ती।सुरुक्मे इति सुऽरुक्मे।अधि।श्रियं।शुक्रपिशमिति शुक्रऽपिशं।द
२ धाने इति दधाने॥[illegible]॥दैव्या।होतारा।प्रथमा।सुवाचेति सुऽवाचा।मिमा
ना।यज्ञं।मनुषः।यजध्यै।प्रचोदयंतेति प्रऽचोदयंता।विदथेषु।कारू
इति कारू।प्राचीनं।ज्योतिः।प्रदिशेति प्रऽदिशा।दिशंतां॥[illegible]॥आ।नः।य
ज्ञं।भारती।तूयं।एतु।इळा।मनुष्वत्।इह।चेतयंती।तिस्रः।देवीः।बर्हिः।
आ।इदं।स्योनं।सरस्वती।स्वपस इति सुऽअपसः।सदंतु॥[illegible]॥यः।

॥८॥ इमेइतीमे। द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी। जनित्री इति जनित्री। रूपैः।
अपिंशत्। भुवनानि। विश्वा। तं। अद्य। होतः। इषितः। यजीयान्। दे
वं। त्वष्टारं। इह। यक्षि। विद्वान्॥९॥ उपावसृजेत्युपऽअवसृज। त्मन्या।
समंजन्निति संऽअंजन्। देवानां। पाथः। ऋतुथेत्यृतुऽथा। हवींषि। वन
स्पतिः। शमिता। देवः। अग्निः। स्वदंतु। हव्यं। मधुना। घृतेन॥१०॥ सद्यः।
जातः। वि। अमिमीत। यज्ञं। अग्निः। देवानां। अभवत्। पुरोगा इति पुरः।
गाः। अस्य। होतुः। प्रदिशीति प्रऽदिशि। ऋतस्य। वाचि। स्वाहाकृतमिति
स्वाहाऽकृतं। हविः। अदंतु। देवाः॥११॥ अग्नये। गायत्राय। त्रिवृतइति त्रि ॥८॥

व्ते। राथंतरायेति राथंऽतराय। अष्टाकपाल इत्यष्टाऽकपालः। ऐंद्राय।
त्रैष्टुभाय। त्रैस्तुभायेति त्रैस्तुभाय। पंचदशायेति पंचऽदशाय। बार्हता
य। एकादशकपाल इत्येकादशऽकपालः। विश्वेभ्यः देवेभ्यः। जागतेभ्यः। स
प्तदशेभ्य इति सप्तऽदशेभ्यः। वैरूपेभ्यः। द्वादशकपाल इति द्वादशऽकपा
लः। मित्रावरुणाभ्यां। आनुष्टुभाभ्यां। आनुस्तुभाभ्यामित्यानुऽस्तुभाभ्यां।
एकविंशाभ्यामित्येकऽविंशाभ्यां। वैराजाभ्यां। पयस्या। बृहस्पतये।
पांक्ताय। त्रिणवाय। त्रिनवायेति त्रिऽनवाय। शाक्वराय। चरुः। सवित्रे।
औष्णिहाय। त्रयस्त्रिंशायेति त्रयःऽत्रिंशाय। रैवताय। द्वादशकपा

ल इति द्वादशऽकपालः। प्रजापत्य इति प्रजाऽपत्यः। चरुः। अदित्यै। विष्णु
पत्न्या इति विष्णुऽपत्न्यै। चरुः। अग्नये। वैश्वानराय। द्वादशाकपाल इति
द्वादशऽकपालः। अनुमत्या इत्यनुऽमत्यै। अष्टाकपाल इत्यष्टाऽकपालः
॥८१॥ आग्नेयः। कृष्णग्रीव इति कृष्णऽग्रीवः। सारस्वती। मेषी। बभ्रुः।
सौम्यः। पौष्णः। श्यामः। शितिपृष्ठ इति शितिऽपृष्ठः। बार्हस्पत्यः। शिल्पः।
वैश्वदेव इति वैश्वऽदेवः। ऐन्द्रः। अरुणः। मारुतः। कल्माषः। ऐन्द्राग्नः। सं
हित इति संऽहितः। अधोराम इत्यधःऽरामः। सावित्रः। वारुणः। कृष्णः।
एकशितिपादित्येकऽशितिपात्। पेत्वः॥ ॥५०॥ अग्नये। अनीकवत इत्यनी

कःऽवते। रोहिताञ्जिरिति रोहितऽअञ्जिः। अनड्वान्। अधोरामावित्यधःऽ
रामौ। सावित्रौ। पौष्णौ। रजतनाभी इति रजतऽनाभी। वैश्वदेवाविति वै
श्वऽदेवौ। पिशङ्गौ। तूपरौ। मारुतः। कल्माषः। आग्नेयः। कृष्णः। अजः। सा
रस्वती। मेषी। वारुणः। पेत्वः॥ २१॥ श्री॥ ॥ इति पदपाठे एकोनत्रिंशत्तमो
ध्यायः॥ ॥ हरिः॥ ॐ मु॥ अस्य। अजरासः। दमां। अरित्राः। अर्चद्धूमा
सऽइत्यर्चत्ऽधूमासः। अग्नयः। पावकाः। श्वितीचयः। श्वात्रासः। भुरण्य
वः। वनर्षदः। वनसद इति वनऽसदः। वायवः। न। सोमाः॥ १॥ हरयः।
धूमकेतव इति धूमऽकेतवः। वातजूता इति वातऽजूताः। उप। द्यवि।

॥२०॥

यतंते। पृथक्। अग्नयः॥२॥ यज। नः। मित्रावरुणा। यज। देवान्। ऋतं। बृह
त्। अग्ने। यक्षि। स्वं। दमं॥३॥ द्वे इति द्वे। विरूपे इति विऽरूपे। चरतः। स्वर्थे इति
सुऽअर्थे। अन्यान्ये सन्याऽअन्या। वत्सं। उप। धापयेते इति धापयते। हरिः।
अन्यस्यां। भवति। स्वधावानिति स्वधाऽवान्। शुक्रः। अन्यस्यां। ददृशे। सु
वर्चा इति सुऽवर्चाः॥४॥ त्रीणि। शता। त्री। सहस्राणि। अग्निं। त्रिंशत्। च।
व। देवाः। नव। च। असपर्यन्। औक्षन्। घृतैः। अस्तृणन्। बर्हिः। अस्मै। आ
त्। इत्। होतारं। नि। असादयंत॥५॥ अग्निः। वृत्राणि। जंघनत्। द्रवि
णस्युः। विपन्यया। समिद्ध इति सं ऽ इद्धः। शुक्रः। आहुत इत्याऽहुतः॥६॥ वि

॥२०॥

श्वेभिः। सोम्यं। मधु। अग्ने। इंद्रेण। वायुना। पिब। मित्रस्य। धामभिरिति धा
मऽभिः॥ ७॥ आ। यत्। इषे। नृपतिमिति नृऽपतिं। तेजः। आ। नट्। सुचि।
रेतः। निऽसिक्तं। निसिक्तमिति निऽसिक्तं। द्यौः। अभीके। अग्निः। शर्द्धं। अनव
द्यं। युवानं। स्वाध्यमिति सुऽआध्यं। जनयत्। सूदयत्। च॥ ८॥ अग्ने।
शर्द्ध। महते। सौभगाय। तव। द्युम्नानि। उत्तमानीत्युत्ऽतमानि। संतु। सं।
जास्पत्यं। जाःपत्यमिति जाःऽपत्यं। सुयममिति सुऽयमं। आ। कृणुष्व। शत्रू
यतां। शत्रूयतामिति शत्रुऽयतां। अभि। तिष्ठ। महांसि॥ ९॥ त्वां। हि। मंद्र
तममिति मंद्रऽतमं। अर्कशोकैरित्यर्कऽशोकैः। ववृमहे। महि। नः। श्रोषि।

॥२१॥

अग्ने । इं इं । न । हा । श्रावसा । देवता । वासुं । रणंति । राधसा । नृतमाइति नृऽ
तमाः ॥ १० ॥ त्वेइति त्वे । अग्ने । स्वाहुतेति सुऽआहुत । प्रियासः । संतु । सूरयः ।
यंतारः । ये । मघवानइति मघऽवानः । जनानां । ऊर्वां । दयंत । गोनां ॥ ११ ॥ श्रुधि ।
श्रुत्कर्णेति श्रुत्ऽकर्ण । वन्हिभिरिति वन्हिऽभिः । देवैः । अग्ने । सयावभिरिति
सयावऽभिः । आ । सीदंतु । बर्हिषि । मित्रः । अर्यमा । प्रातर्यावाणः । प्रातर्या
वानइति प्रातःऽयावानः । अध्वरं ॥ १२ ॥ विश्वेषां । अदितिः । यज्ञियानां । विश्वे
षां । अतिथिः । मानुषाणां । अग्निः । देवानां । अवः । आवृणानइत्याऽवृणानः ।
सुमृळीकइति सुऽमृळीकः । भवतु । जातवेदाइति जातऽवेदाः ॥ १३ ॥ महः ।

॥२१॥

अग्नेः। समिधानस्येति संऽइधानस्य। त्रामणि। अनागाः। मित्रे। वरुणे। स्व
स्तये। श्रेष्ठे। स्याम। सवितुः। सवीमनि। तत्। देवानां। अवः। अद्य। वृणीमहे।
।१४।। आपः। चित्। पिप्युः। स्तर्यः। न। गावः। नक्षन्। ऋतं। जरितारः। ते।
इंद्र। याहि। वायुः। न। नियुत इतिनिऽयुतः। नः। अच्छ। त्वं। हि। धीभिः। द
यसे। वि। वाजान्। ।१५।। गावः। उप। अवत। अवतं। मही इतिमही। यज्ञ
स्य। रप्सुदा। उभा। कर्णा। हिरण्यया। ।१६।। यत्। अद्य। सूरे। उदीत इत्युत्ऽइ
ते। अनागाः। मित्रः। अर्यमा। सुवाति। सविता। भगः। ।१७।। आ। सुते। सिंच
त। श्रियं। रोदस्योः। अभि।श्रियमित्यभिऽश्रियं। रसा। दधीत। वृषभं। ।१८।।

आतिष्ठंतमित्याऽतिष्ठंतं। परि। विश्वे। अभूषन्। श्रियः। वसानः। चरति।
स्वरोचिरिति स्वऽरोचिः। महत्। तत्। वृष्णः। असुरस्य। नाम। आ। विश्वरू
प इति विश्वऽरूपः। अमृतानि। तस्थौ॥१९॥ प्र। वः। महे। मंदमानाय। अंध
सः। अर्च। विश्वानराय। विश्वाभुवे। विश्वभुव इति विश्वऽभुवे। इंद्रस्य। य
स्य। सुमखमिति सुऽमखं। सहः। महि। श्रवः। नृम्णं। च। रोदसी इति रोद
सी। सपर्यतः॥२०॥ वृहन्। इत्। इध्मः। एषां। भूरि। शस्तं। पृथुः। स्वरुः।
॥२१॥ इंद्र। आ। इहि। मत्सि। अंधसः। विश्वेभिः। सोमपर्वभिरिति सोम
पर्वऽभिः। महान्। अभिष्टिः। ओजसा॥२२॥ इंद्रः। वृत्रं। अवृणोत्। शर्द्धनी

तिरिति तिराऽर्ह्द्यऽनीतिः। प्र। मायिनां। अमीनात्। पर्षणीतिः। वर्पऽनीतिरि
तिं वर्पऽनीतिं। अहन्। व्यंऽसमिति विऽअंऽसं। उग्राधन्वा। वनेषु। आविः।
धेनाः। अकृणोत्। राम्याणां॥ २५॥ कुतः। त्वं। इंद्र। माहिनः। सन्। एकः। या
सि। सत्पत इति सत्ऽपते। किं। ते। इत्था। संपृच्छसे। समराण इति संऽअरा
णः। शुभानैः। वोचेः। तत्। नः। हरिव इति हरिऽवः। यत्। ते। अस्मे इत्यस्मे॥ २६॥
आ। तत। ते। इंद्र। आयवः। पनंत। अभि। ये। ऊर्वं। गोमंतमिति गोऽमंतं।
तितृत्सान्। सकृत्वमिति सकृत्ऽत्वं। ये। पुरुपुत्रामिति पुरुऽपुत्रां। महीं।
सहस्रधारामिति सहस्रऽधारां। बृहतीं। दुदुक्षन्। दुधुक्षन्मिति दुधुक्ष

न्नी॥२५॥ इमां। ते। धियं। प्र। भरे। महः। महीं। अस्य। स्तोत्रे। धिषणा। यत्। ते। आन
जे। तं। उत्सव इत्युत्ऽसवे। च। प्रसव इति प्रऽसवे। च। सासहिं। ससहिमिति ससहिं।
इंद्रं। देवासः। शवसा। अमदन्। अनु॥२६॥ विभ्राडिति विऽभ्राट्। बृहत्। पिब
तु। सोम्यं। मधु। आयुः। दधत्। यज्ञपताविति यज्ञऽपतौ। अविह्रुतमित्यविऽ
ह्रुतं। वातजूत इति वातऽजूतः। यः। अभिरक्षतीत्यभिऽरक्षति। त्मना। प्रजा
इति प्रऽजाः। पुपोष। पुरुधा। वि। राजति॥२७॥ येन। पावक। चक्षसा। भुरण्यं
तं। जनान्। अनु। त्वं। वरुण। पश्यसि॥२८॥ देव्यौ। अध्वर्यू इत्यध्वर्यू। आ।
गतं। रथेन। सूर्यत्वचेति सूर्यऽत्वचा। मध्वा। यज्ञं। सं। अंजाथेर सं अंजाथे॥२९॥

आ। नः। इळाभिः। विदथे। सुशस्तीति सुऽशस्ति। विश्वानरः। सविता। देवः।
एतु। अपि। यथा। युवानः। मत्सथ। नः। विश्वं। जगत्। अभिपित्व इत्यभिऽ
पित्वे। मनीषा॥२०॥ यत्। अद्य। कत्। च। वृत्रहन्निति वृत्रऽहन्। उत्ऽअगाः। इ
त्युत्ऽअगाः। अभि। सूर्य। सर्वं। तत्। इंद्र। ते। वशे॥२॥ तरणिः। विश्व
दर्शत इति विश्वऽदर्शतः। ज्योतिष्कृत्। ज्योतिःकृदिति ज्योतिःऽकृत्। अ
सूर्य॥ सि। विश्वं। आ। भासि। रोचनं॥३॥ तत्। सूर्यस्य। देवत्वमिति देवऽत्वं।
तत्। महित्वमिति महिऽत्वं। मध्या। कर्तोः। विततमिति विऽततं। सं। जभा
र। यदा। इत्। अयुक्त। हरितः। सधस्थादिति सधऽस्थात्। आत्। रात्री।

५८

वासः। तनुते। सिमस्मै॥२३॥ तत्। मित्रस्य। वरुणस्य। अभिचक्ष इत्यभिऽच
क्षे। सूर्यः। रूपं। कृणुते। द्योः। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अनंतं। अन्यत्। रुशत्।
अस्य। पाजः। कृष्णं। अन्यत्। हरितः। सं। भरंति॥२४॥ बट्। महान्। असि।
सूर्य। बट्। आदित्य। महान्। असि। महः। ते। सतः। महिमा। पनस्यते। अ
द्धा। देव। महान्। असि॥२५॥ बट्। सूर्य। श्रवसा। महान्। असि। सत्रा। दे
व। महान्। असि। मह्ना। देवानां। असुर्यः। पुरोहित इति पुरःऽहितः। विभ्वि
ति विऽभु। ज्योतिः। अदाभ्यं॥२६॥ श्रायंत इवेति श्रायंतःऽइव। सूर्यं। विश्वा। ॥५८॥
इत्। इंद्रस्य। भक्षत। वसूनि। जाते। जनमाने। ओजसा। प्रति। भागं। न। दीधि

मो॥३॥ अद्य। देवाः। उदितेत्युत्ऽइता। सूर्यस्य। निः। अंहसः। पिपृता।
निः। अवद्यात्। तत्। नः। मित्रः। वरुणः। मामहंतां। ममहंतामिति ममहं
तां। अदितिः। सिंधुः। पृथिवी। उत। द्यौः॥६॥ आ। कृष्णेन। रजसा। वर्त
मानः। निवेशयन्निति निऽवेशयन्। अमृतं। मर्त्यं। च। हिरण्ययेन। स
विता। रथेन। आ। देवः। याति। भुवनानि। पश्यन्॥१॥ प्र। वा। वृजेव
वृज इति ववृजे। सुप्रया इति सुऽप्रयाः। बर्हिः। एषां। आ। विश्पती वा। वि
श्पती इवेति विश्पतीऽइव। बीरीटे। इयाते इतीयाते। विशां। अक्तोः। उष
सः। पूर्वहूता इति पूर्वऽहूतौ। वायुः। पूषा। स्वस्तये। नियुत्वान्॥७॥ इंद्रवा

॥१५॥ यू इतींद्रवायू। बृहस्पतिं। मित्रा। अग्निं। पूषणं। भगं। आदित्यान्। मारु
तं। गणं॥३॥ वरुणः। प्रावितेति प्रऽअविता। भुवत्। मित्रः। विश्वाभिः।
ऊतिभिरित्यूतिऽभिः। करतां। नः। सुराधस इति सुऽराधसः॥४॥ अधि।
नः। इंद्र। एषां। विष्णो इति विष्णो। सजात्यानामिति सऽजात्यानां। इत। मरु
तः। अश्विना॥५॥ अग्ने। इंद्र। वरुण। मित्र। देवाः। शर्धः। प्र। यंत। मारु
त। उत। विष्णो इति विष्णो। उभा। नासत्या। रुद्रः। अध। ग्नाः। पूषा। भगः।
सरस्वती। जुषंत॥६॥ इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। मित्रावरुणा। अदितिं। स्वरि
ति स्वः। पृथिवीं। द्यां। मरुतः। पर्वतान्। अपः॥ हुवे। विष्णुं। पूषणं। ब्रह्मणः। ॥१५॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पतिं। भगं। नु। नराऽशंसं। सवितारं। उत। त्ये॥ २५॥ अस्मे इत्यस्मे। रुद्राः। मेहना।
पर्वतासः। वृत्रहत्ये इति वृत्रऽहत्ये। भरहूताविति भरऽहूतौ। सजोषा इति
सऽजोषाः। यः। शंसते। स्तुवते। धायि। पज्रः। इंद्रज्येष्ठा इतींद्रऽज्येष्ठाः। अ
स्मान्। अवंतु। देवाः॥ २६॥ अर्वांचः। अद्य। भवत। यजत्राः। आ। वः। हार्दि।
भयमानः। व्ययेयं। त्राध्वं। नः। देवाः॥ निजुर इति निऽजुरः। वृकस्य। त्रा
ध्वं। कर्त्तात्। अवपद इत्यवऽपदः। यजत्राः॥ २७॥ विश्वे। देवाः। शृणुत। इ
मं। हवं। मे। ये। अंतरिक्षे। ये। उप। द्यवि। स्थ। ये। अग्निजिह्वा इत्यग्निऽ
जिह्वाः। उत। वा। यजत्राः। आसद्येत्याऽसद्य। अस्मिन्। बर्हिषि। माद

॥२६॥ यध्वं॥४८॥ देवेभ्यः। हि। प्रथमं। यज्ञियेभ्यः। अमृतत्वमित्यमृतऽत्वं। सु
वसि। भागं। उत्तममित्युत्ऽतमं। आत्। इत्। दामानं। सवितः। वि। ऊर्णु
षे। अनूचीना। जीविता। मानुषेभ्यः॥४९॥ प्र। वायुं। अच्छ। बृहती। म
नीषा। बृहद्रयिमिति बृहत्ऽरयिं। विश्ववारमिति विश्वऽवारं। रथप्रा
मिति रथऽप्रां। द्युतद्यामेति द्युतत्ऽयामा। नियुत इति निऽयुतः। पत्यमा
नः। कविः। कविं। इयक्षसि। प्रयज्यो इति प्रऽयज्यो॥५०॥ मित्रं। हुवे। पूत
दक्षमिति पूतऽदक्षं। वरुणं। च। रिशादसं। धियं। घृताचीं। साधन्ता॥५१॥
दस्रा। युवाकवः। सुताः। नासत्या। वृक्तबर्हिष इति वृक्तऽबर्हिषः। आ। ॥२६॥

याता। रुद्रवर्त्तनी इति रुद्रऽवर्त्तनी ॥५२॥ विदत्। यदि। सरमा। रुग्णं। अ
द्रैः। महि। पाथः। पूर्व्यं। सध्र्यक्। करिति क्वः। अग्रं। नयत्। सुपदी इति सुऽ
पदी। अक्षराणां। अच्छ। रवं। प्रथमा। जानती। गात् ॥५३॥ नहि। स्पत्।
अविदन्। अन्यं। अस्मात्। वैश्वानरात्। पुरएतारमिति पुरःऽएतारं।
अग्नेः। आ। ईं। एवं। अवृधन्। अमर्ताः। अमर्त्यं। वैश्वानरं। क्षेत्रजि
त्यायेति क्षेत्रऽजित्याय। देवाः ॥५४॥ उग्रा। विघनिनेति विऽघनिना।
म्रधः। इंद्राग्नी इतीं द्राग्नी। हवामहे। ता। नः। मृळातः। ईदृशे ॥५५॥
उप। अस्मै। गायत। नरः। पवमानाय। इंदवे। अभि। देवान्। इयक्षते॥

॥१८॥

॥५६॥ ये । त्वा । अहिहत्य इत्यहिऽहत्ये । मघवन्निति मघऽवन् । अवर्द्धन् ।
ये । शांबरे । हरिव इति हरिऽवः । ये । गईष्टाइति गोऽइष्टौ । ये । त्वा । नूनं । अ
नुमदंतीत्यनुऽमदंति । विप्राः । पिब । इंद्र । सोमं । सगण इति सऽगणः । म
रुद्भिरिति मरुत्ऽभिः ॥५७॥ जनिष्ठाः । उग्रः । सहसे । तुराय । मंद्रः । ओ
जिष्ठः । बहुलाभिमान इति बहुलऽअभिमानः । अवर्द्धन् । इंद्रं । मरुतः ।
चित् । अत्र । माता । यत् । वीरं । दधनत् । धनिष्ठा ॥५८॥ आ । तु । नः । इंद्र । वृ
त्रहन्निति वृत्रऽहन् । अस्माकं । अर्द्धं । आ । गहि । महान् । महीभिः । ऊ ॥१८॥
तिभिरित्यूतिऽभिः ॥५९॥ त्वं । इंद्र । प्रतूर्तिष्विति प्रऽतूर्तिषु । अभि । वि

श्वाः। असि। स्पृधः। अशस्तिहेत्यशस्तिऽहा। जनिता। विश्वतूरिति
विश्वऽतूः। असि। त्वं। तूर्य। तरुष्यतः॥६०॥ अनु। ते। शुष्मं। तुरयंतं।
ईयतुः। क्षोणी इति क्षोणी। शिशुं। न। मातरा। विश्वाः। ते। स्पृधः। श्नथ
यंत। मन्यवे। वृत्रं। यत्। इंद्र। तूर्वसि॥६१॥ अदब्धेभिः। सवितरिति स
वितः। पायुभिरिति पायुऽभिः। त्वं। शिवेभिः। अद्य। परि। पाहि। नः। गयं।
हिरण्यजिह्व इति हिरण्यऽजिह्व। सुविताय। नव्यसे। रक्ष। माकिः।
नः। अघशंस इत्यघऽशंसः। ईशत॥६२॥ प्र। वीरयेति वीरऽया।
शुचयः। दद्रिरे। वां। अध्वर्युभिरित्यध्वर्युऽभिः। मधुमंत इति मधुऽमं

॥१८॥

तः।सुतासः।वह।वायोइतिवायो।नियुतइतिनिऽयुतः।याहि।अछ।पिब।
सुतस्य।अंधसः।मदाय॥६३॥काव्ययोः।आजानेष्वित्याऽजानेषु।क्रत्वा।
दक्षस्य।दुरोणे।रिशादसा।सधस्थेष्वितिसधऽस्थे।आ॥६४॥तिरश्ची
नः।विततइतिविऽततः।रश्मिः।एषां।अधः।स्वित्।आसीत्।उपरि।
स्वित्।आसीत्।रेतोधाइतिरेतःऽधाः।आसन्।महिमानः।आसन्।
स्वधा।अवस्तात्।प्रयतिरिति प्रऽयतिः॥६५॥परस्तात्॥६५॥आ।रोद
सीइतिरोदसी।अपृणत्।आ।स्वः।महत्।जातं।यत्।एनं।अपसः।
अधारयन्।सः।अध्वराय।परि।नीयते।कविः।अत्यः।न।वाजसात

॥१८॥

य इतिवाजऽसातये।चनोहित इतिचनःऽहितः॥६६॥उक्थेभिः।वृत्रहं
तमेति वृत्रहन्ऽतमा।या।मंदाना।चित्।आ।गिरा॥आंगूषेः।आवि
वासत इत्याऽविवासतः॥उप।नः।सूनवः।गिरः।शृण्वंतु।अमृतस्य।
ये।सुमृळीका इतिसुऽमृळीकाः।भवंतु।नः॥६८॥ब्रह्माणि।मे।मतयः।
शं।सुतासः।शुष्मः।इयर्ति।प्रभृत इति प्रऽभृतः।मे।अद्रिः।आ।शा
सते।प्रति।हर्यंति।उक्था।इमा।हरी इति हरी।वहतः।ता।नः।अच्छ॥
६९॥अनुत्तं।आ।ते।मघवन्निति मघऽवन्।नकिः।नु।न।त्वावानिति त्वाऽ
वान्।अस्ति।देवता।विदानः॥न।जायमानः।नशते।न।जातः।यानि।कृ

॥१२॥

रिष्या । कृणुहि । प्रवद्धेति प्रऽवद्ध ॥७०॥ तत् । इत् । आस । भुवनेषु । ज्येष्ठं ।
यतः । जज्ञे । उग्रः । त्वेषनृम्णः इति त्वेषऽनृम्णः ॥ सद्यः । जज्ञानः । नि । रिणा
ति । शत्रून् । अनु । यं । विश्वे । मदंति । ऊमाः ॥७१॥ इमाः । ऊँ इति । त्वा । पु
रूवसो । पुरूवसो इति पुरुऽवसो । गिरः । वर्धंतु । याः । मम ॥ पावकवर्णा
इति पावकऽवर्णाः । शुचयः । विपश्चित इति विपःऽचितः । अभि । स्तोमैः ।
अनूषत ॥७२॥ यस्य । अयं । विश्वः । आर्यः । दासः । शेवधिपा इति शेव
धिऽपाः । अरिः ॥ तिरः । चित् । आर्ये । रुशमे । पवीरवि । तुभ्य । इत् । सः ।
अज्यते । रयिः ॥७३॥ अयं । सहस्रं । ऋषिभिरिति ऋषिऽभिः । सहस्कृतः ।

॥१२॥

सहः कृत इति सहःऽकृतः। समुद्र इवेति समुद्रःऽइव। पप्रथे॥ सत्युः। सः।
अस्य। महिमा। गृणे। शवः। यज्ञेषु। विप्रराज्य इति विप्रऽराज्ये॥७५॥ ॥इ
ति पदपाठे द्वात्रिंशमोध्यायः॥ हरिः॥ ॐम्॥ यत्। जाग्रतः। दूरं। उदै
ति उत्ऽऐति। दैवं। तत्। ऊँ इस्कं। सुप्तस्य। तथा। एव। एति॥ दूरंगममिति
दूरंऽगमं। ज्योतिः। एकं। तत्। मे। मनः। शिवसंकल्पमिति शिवऽसंक
ल्पं॥१॥ पितुं। नु। स्तोषं। महः। धर्माणं। तविषीं। यस्य। त्रितः। वि। ओज
सा। वृत्रं। विपर्वमिति विऽपर्वं। अर्दयत्॥२॥ अनु। इत्। नु। अनुमत इत्यनु
मते। मन्यासै। च। नः। कृधि॥ क्रत्वे। दक्षाय। नः। हिनु। प्र। नः। आयूंष्

।शं।

ज्योतिषां

अस्तुं

सं

षि। ता। रिषः॥३॥ सिनीवालि। पृथुष्टुके। पृथुस्तुक इति पृथुऽस्तुके। या।
देवानां। असि। स्वसा। जुषस्व। हव्यं। आहुतमित्याऽहुतं। प्रजामिति प्रऽ
जां। देवि। दिदिड्ढि। नः॥४॥ पंच। नद्यः। सरस्वतीं। अपि। यंति। सस्रो
तस इति सऽस्रोतसः॥ सरस्वती। तु। पंचधा। सो इति सो। देशे। अभवत्।
सरित्॥५॥ त्वं। अग्ने। प्रथमः। अंगिराः। ऋषिः। देवः। देवानां। अभवः।
शिवः। सखा। तव। व्रते। कवयः। विद्मनापस इति विद्मनाऽअपसः। अ
जायंत। मरुतः। भ्राजदृष्टय इति भ्राजत्ऽऋष्टयः॥६॥ त्वं। नः। अग्ने। त
व। देव। पायुभिरिति पायुऽभिः। मघोनः। रक्ष। तन्वः। च। वंद्य। त्राता। तो

कस्य। तनये। गवां। असि। अनिमिषमित्यनिऽमिषं। रक्षमाणः। तव। व्रते।७।।
उत्तानायां। अव। भर। चिकित्वान्। सद्यः। प्रवीतेति प्रऽवीता। वृषणं। जजान।।
अरुषस्तूपइत्यरुषऽस्तूपः। रुशत्। अस्य। पाजः। इळायाः। पुत्रः। वयु
ने। अजनिष्ट।।८।। इळायाः। त्वा। पदे। वयं। नाभा। पृथिव्याः। अधि। जातवे
दइतिजातऽवेदः। नि। धीमहि। अग्ने। हव्याय। वोल्हवे।।९।। प्र। मन्महे। श
वसानाय। शूषं। आंगूषं। गिर्वणसे। अंगिरस्वत्। सुवृक्तिभिरितिसुवृ
क्तिऽभिः। स्तुवते। ऋग्मियाय। अर्चाम। अर्कं। नरे। विश्रुतायेति विऽश्रुताय।।
।।१०।। प्र। वः। महे। नमः। भरध्वं। आंगूष्यं। शवसानाय। साम। येन। नः। र

वै। पितरः। पदज्ञा इति पदऽज्ञाः। अर्चंतः। अंगिरसः। गाः। अविंदन्॥ १३॥ इछ
ति। त्वा। सोम्यासः। सखायः। सुन्वंति। सोमं। दधति। प्रयांसि॥ तितिक्षंते। अ
भिशस्तिमित्यभिऽशस्तिं। जनानां। इंद्र। त्वत्। आ। कः। चन। हि। प्रकेत इति प्र
केतः॥ १४॥ न। ते। दूरे। परमा। चित्। रजांसि। आ। तु। प्र। याहि। हरिव इति
हरिऽवः। हरिभ्यामिति हरिऽभ्यां॥ स्थिराय। वृष्णे। सवना। कृता। इमा। युक्ताः।
ग्रावाणः। समिधान इति संऽइधाने। अग्नौ॥ १५॥ अषाल्हं। युत्स्विति युत्ऽ
सु। पृतनासु। पप्रिं। स्वर्षां। स्वस्सामिति स्वःऽसां। अप्सां। वृजनस्य। गोपां॥
भरेषुजामिति भरेषुऽजां। सुक्षितिमिति सुऽक्षितिं। सुश्रवसमिति सुऽश्र

सं।७गा।

वंस। जयंतं। त्वां। अनु। मदेम। सोम॥१४॥ सोमः। धेनुं। सोमः। अर्वंतं। आशुं। सोमः।
वीरं। कर्मण्यं। ददाति। सादन्यं। सदन्यमिति सऽदन्यं। विदथ्यं। सभेयं। पितृश्रवण
मिति पितृऽश्रवणं। यः। ददाशत्। अस्मै॥१५॥ त्वं। इमाः। ओषधीः। सोम। विश्वाः।
गा। त्वं। अपः। अजनयः। त्वं। [illegible]। ततंथ। उरु। अंतरिक्षं। त्वं। ज्योतिषा। वि। तमः। व
वर्थ॥१६॥ देवेन। नः। मनसा। देव। सोम। रायः। भागं। सहसावन्निति सहसाऽ
वन्। अभि। युध्य। मा। त्वा। आ। तनत्। ईशिषे। वीर्यस्य। उभयेभ्यः। प्र। चिकि
त्स। गोऽइष्टाविति गोऽइष्टौ॥१७॥ अष्टौ। वि। अख्यत्। ककुभः। पृथिव्याः। त्री। ध
न्व। योजना। सप्त। सिंधून्। हिरण्याक्ष इति हिरण्यऽअक्षः। सविता। देवः। आ।

॥२१॥ भगान्। दधत्। रत्ना। दाशुषे। वार्याणि॥१८॥ हिरण्यपाणिरिति हिरण्यऽपा
णिः। सविता। विचर्षणिरिति विऽचर्षणिः। उभे इत्युभे। द्यावापृथिवी इति द्या
वापृथिवी। अंतः। ईयते॥ अप। अमीवां। बाधते। चेति। सूर्यं। अभि। कृष्णे
न। रजसा। द्यां। ऋणोति॥१९॥ हिरण्यहस्त इति हिरण्यऽहस्तः। असुरः। सु
नीथ इति सुऽनीथः। सुमृळीक इति सुऽमृळीकः। स्ववानिति स्वऽवान्। यातु।
अर्वाङ्॥ अपसेधन्निति अपऽसेधन्। रक्षसः। यातुधानानिति यातुऽधाना
न्। अस्थात्। देवः। प्रतिदोषमिति प्रतिऽदोषं। गृणानः॥२०॥ ये। ते। पंथाः। ॥२२॥
सवितरिति सवितः। पूर्व्यासः। अरेणवः। सुकृता इति सुऽकृताः। अंतरिक्षे॥

तेभिः । नः । अद्य । पथिभिरिति पथिऽभिः । सुगेभिरिति सुऽगेभिः । र
क्ष । च । नः । अधि । च । ब्रूहि । देव ।२१। उभा । पिबतं । अश्विना । उभा ।
नः । शर्म । यच्छतं । अविद्रियाभिः । ऊतिभिरित्यूतिऽभिः ।२२। अप्न
स्वतीं । अश्विना । वाचं । अस्मे इत्यस्मे । कृतं । नः । दस्रा । वृषणा । मनी
षां । अद्यूत्ये । अवसे । नि । ह्वये । वां । वृधे । च । नः । भवतं । वाजसाता
इति वाजऽसातौ ।२३। द्युभिरिति द्युऽभिः । अक्तुभिरित्यक्तुऽभिः । प
रि । पातं । अस्मान् । अरिष्टेभिः । अश्विना । सौभगेभिः ।।२४।। आ । सं
त्रि । पार्थिवं । रजः । पितुः । अप्रायि । धामभिरिति धामऽभिः । दिवः ।

॥२३॥

सदोहसी । बृहती । वि । तिष्ठसे । आ । त्वेषं । वर्त्तते । तमः ॥ २५ ॥ उषः । तत् । चित्रं । आ । भर । अस्मभ्यं । वाजिनीवतीति वाजिनीऽवति । येन । तोकं । च । तनयं । च । धामहे ॥ २६ ॥ प्रातर्जितमिति प्रातःऽजितं । भगं । उग्रं । हुवेम । वयं । पुत्रं । अदितेः । यः । विधर्त्तेति विऽधर्त्ता । आध्रः । चित् । यं । मन्यमानः । तुरः । चित् । राजा । चित् । यं । भगं । भक्षि । इति । आह ॥ २७ ॥ पूषन् । तव । व्रते । वयं । न । रिष्येम । कदा । चन । स्तोतारः । ते । इह । स्मसि ॥ २८ ॥ पथस्पथः । पथः पथ इति पथःऽपथः । परिपतिमिति परिऽपतिं । वचस्या । कामेन । कृतः । अभि । आनट् । अर्कं ॥ सः ।

॥२३॥

नः। शासतु। शुरुधः। त्वंजाया इति त्वं ऽ जायाः॥ धियंधियमिति धियंऽधि
यं। सीषधाति। सीसधातीति सीसधाति। प्र। पूषा॥ १९॥ त्रीणि। पदा।
वि। चक्रमे। विष्णुः। गोपाः। अदाभ्यः॥ अतः। धर्माणि। धारयन्॥ २०॥
तत्। विप्रासः। विपन्यवः। जागृवांसइति जागृऽवांसः। सं। इंध
ते॥ विष्णोः। यत्। परमं। पदं॥ २१॥ घृतवती इति घृतऽवती। भुवना
नां। अभिश्रियेत्यभिऽश्रिया। उर्वीइत्युर्वी। पृथ्वीइति पृथ्वी। मधुदु
घेइति मधुऽदुघे। सुपेशसेति सुऽपेशसा॥ द्यावापृथिवी इति द्या
वाऽपृथिवी। वरुणस्य। धर्मणा। विष्कभिते। विस्कभिते इति वि। ऽस्कभिते॥

॥२८॥ अजरे इति सजरे । भूरिरेतसेति भूरिऽरेतसा ॥७४॥ यो । नः । सपत्ना इति सऽ
पत्नाः । अप । ते । भवंतु । इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां । अव । बाधामहे । ता
न् ॥ वसवः । रुद्राः । आदित्याः । उपरिस्पृशमित्युपरिऽस्पृशं । मा । उग्रं । चे
त्तारं । अधिराजमित्यधिऽराजं । अक्रन् ॥७५॥ आ । नासत्या । त्रिभिरिति
त्रिऽभिः । एकादशैः । इह । देवेभिः । यातं । मधुपेयमिति मधुऽपेयं । अश्वि
ना । प्र । आयुः । तारिष्टं । निः । रपांसि । मृक्षतं । सेधतं । द्वेषः । भवतं । स
चाभुवेति सचाऽभुवा ॥७६॥ एषः । वः । स्तोमः । मरुतः । इयं । गीः । मांदा
र्यस्य । मान्यस्य । कारोः । आ । इषा । यासीष्ट । तन्वे । वयां । विद्याम । इषं । ॥२८॥

ष्ठजनं । जीरदानुमिति जीरऽदानुं ॥ ७५ ॥ सहस्तोमा इति सहऽस्तोमाः । सह
छंदस इति सहऽछंदसः । आवृत इत्याऽवृतः । सहप्रमा इति सहऽप्रमाः । ऋ
षयः । सप्त । दैव्याः । पूर्वेषां । पंथां । अनुदृश्येत्यनुऽदृश्य । धीराः । अन्वालेभि
र इत्यनुऽआलेभिरे । रथ्यः । न । रश्मीन् ॥ ७६ ॥ आयुष्यं । वर्चस्यं । रायः । पोषं ।
औद्भिदं ॥ इदं । हिरण्यं । वर्चस्वत् । जैत्राय । आ । विशतात् । ऊं इत्यूं । मां ॥ ७७ ॥
न । तत् । रक्षांसि । न । पिशाचाः । तरंति । देवानां । ओजः । प्रथमजमिति प्र
थमऽजं । एतत् ॥ यः । बिभर्ति । दाक्षायणं । हिरण्यं । सः । देवेषु । कृणुते । दीर्घं ।
आयुः । सः । मनुष्येषु । कृणुते । दीर्घं । आयुः ॥ ७८ ॥ यत् । आ । अबध्नन् । दाक्षा

यणाः । हिरेण्यं । शतानीकायेति शत ऽ अनीकाय । सुमनस्यमाना इति सुऽमनस्य
मानाः । तनूः । मे । आ । बध्नामि । शतशारदायेति शत ऽ शारदाय । आयुष्मान् । रजद
ष्टिरिति जरत् ऽ अष्टिः । यथा । असत् ॥ ७२ ॥ उत । नः । अहिः । बुध्न्यः । शृणोतु । अ
जः । एकपादित्येक ऽ पात् । पृथिवी । समुद्रः ॥ विश्वे । देवाः । ऋतावृधः । ऋतवृ
ध इत्यृत ऽ वृधः । हुवानाः । स्तुताः । मंत्राः । कविशस्ता इति कवि ऽ शस्ताः । अवं
तु ॥ ७३ ॥ इमाः । गिरः । आदित्येभ्यः । घृतस्नूरिति घृत ऽ स्नूः । सनात् । राजभ्य
इति राज ऽ भ्यः । जुह्वा । जुहोमि ॥ शृणोतु । मित्रः । अर्यमा । भगः । नः । तुविजा
त इति तुवि ऽ जातः । वरुणः । दक्षः । अंशः ॥ ७४ ॥ सप्त । ऋषयः । प्रतिहिताः

तिप्रतिऽहिताः। शरीरे। सप्त। रक्षंति। सदं। अप्रमादमित्यप्रऽमादं॥ सप्त। आ
पः। स्वपतः। लोकं। ईयुः। तत्र। जाग्रतः। अस्वप्नजाइत्यस्वप्नऽजौ। सत्रसदाइ
तिसत्रऽसदौ। च। देवौ॥ ५५॥ उत्। तिष्ठ। ब्रह्मणः। पते। देवयंतइति देवऽयंतः।
त्वा। ईमहे॥ उप। प्र। यंतु। मरुतः। सुदानव इति सुऽदानवः। इंद्र। प्राशूः। भव।
सचा॥ ५६॥ प्र। नूनं। ब्रह्मणः। पतिः। मंत्रं। वदति। उक्थ्यं॥ यस्मिन्। इंद्रः। व
रुणः। मित्रः। अर्यमा। देवाः। ओकांसि। चक्रिरे॥ ५७॥ ब्रह्मणः। पते। त्वं। अ
स्य। यंता। सूक्तस्येति सुऽउक्तस्य। बोधि। तनयं। च। जिन्व॥ विश्वं। तत्। भ
द्रं। यत्। अवंति। देवाः। बृहत्। वदेम। विदथे। सुवीरा इति सुऽवीराः॥ ५८॥ ६॥

॥ ॥इति पदपाठे त्रयस्त्रिंशत्तमोऽध्यायः॥ ॥हरिः॥ ॐ॥ विश्वानि। देव।
सवितः। दुरितानीति दुःऽइतानि। परा। सुव॥ यत्। भद्रं। तत्। नः। आ। सुव।
॥१॥ विभक्तारमिति विऽभक्तारं। हवामहे। वसोः। चित्रस्य। राधसः॥ सविता
रं। नृचक्षसमिति नृऽचक्षसं॥२॥ ब्रह्मणे। ब्राह्मणं। क्षत्राय। राजन्यं। मरु
द्भ्य इति मरुत्ऽभ्यः। वैश्यं। तपसे। शूद्रं। तमसे। तस्करं। नारकाय। वीरहणं।
वीरहनमिति वीरऽहनं॥ पाप्मने। क्लीबं। आक्रयायाऽइत्याऽक्रयायै। अयो
गूं। कामाय। पुंश्चलूं। अतिकुष्टायेत्यतिऽकुष्टाय। मागधं॥३॥ नृत्ताय।
सूतं। गीताय। शैलूषं। धर्माय। सभाचरमिति सभाऽचरं। नरिष्ठायै। भी

मत्लं।। नर्माय। रेभं। हसाय। कारिं। आनंदायेत्याऽनंदाय। स्त्रीषखं। स्त्रीस
खमिति स्त्रीऽसखं। प्रमद इति प्रऽमदे। कुमारीपुत्रमिति कुमारीऽपुत्रं।
मेधायै। रथकारमिति रथऽकारं। धैर्याय। तक्षाणं।।६।। तपसे। कौलालं।
मायायै। कर्मारं। रूपाय। मणिकारमिति मणिऽकारं। शुभे। वपं। शरव्या
यै। इषुकारमितीषुऽकारं। हेत्यै। धनुष्कारं। धनुःकारमिति धनुःऽ
कारं। कर्मणे। ज्याकारमिति ज्याऽकारं। दिष्टाय। रज्जुसर्जमिति रज्जुऽ
सर्जं। मृत्यवे। मृगयुमिति मृगऽयुं। अंतकाय। श्वनिनमिति श्वऽनि
नं।। नदीभ्यः। पौंजिष्टं। ऋक्षीकाभ्यः। नैषादं। नैसादमिति नैसादं।

पुरुषव्याघ्रायेति पुरुषऽव्याघ्राय।दुर्मदमिति दुःऽमदं।गंधर्वाप्सरोभ्य इति
गंधर्वाप्सरःऽभ्यः।व्रात्यं।प्रयुग्भ्य इति प्रयुक्ऽभ्यः।उन्मत्तमिति उत्ऽम
त्तं।सर्पदेवजनेभ्य इति सर्पऽदेवजनेभ्यः।अप्रतिपदमित्यप्रतिऽपदं।
अयेभ्यः।कितवं।ईर्यतायै।अकितवं।पिशाचेभ्यः।विदलकारीमिति वि
दलऽकारीं।यातुधानेभ्य इति यातुऽधानेभ्यः।कंटकीकारीमिति कंटकीऽ
कारीं।८।संधय इति संऽधये।जारं।गेहाय।उपपतिमित्युपऽपतिं।
आर्त्यै इत्याऽऋत्यै।परिवित्तमिति परिऽवित्तं।निर्ऋत्या इति निःऽऋत्यै। ॥२८
परिविविदानमिति परिऽविविदानं।अराध्यै।एदिधिषुःपतिमित्येदिधि

२७

पुःऽपतिं। निष्कृत्यै। निःऽकृत्या इति निःऽकृत्यै। पेशस्कारीं। पेशःकारीमिति
पेशःऽकारीं। संज्ञानायेति संऽज्ञानाय। स्मरकारीमिति स्मरऽकारीं।
प्रकामोद्यायेति प्रकामऽउद्याय। उपसदमित्युपऽसदं। वर्णाय। अनुरु
धमित्यनुऽरुधं। बलाय। उपदामित्युपऽदां।९। उत्सादेभ्य इत्युत्ऽसा
देभ्यः। कुब्जं। प्रमुद इति प्रऽमुदे। वामनं। द्वार्भ्य इति द्वाःऽभ्यः। स्रामं। स्व
प्नाय। अंधं। अधर्माय। बधिरं। पवित्राय। भिषजं॥ प्रज्ञानायेति प्रऽज्ञा
नाय। नक्षत्रदर्शमिति नक्षत्रऽदर्शं। आशिक्षाया इत्याऽशिक्षायै। प्रश्नि
नं। उपशिक्षाया इत्युपऽशिक्षायै। अभिप्रश्निनमित्यभिऽप्रश्निनं। मर्या

दाये। प्रश्नविवाकमिति प्रश्नऽविवाकं॥१२॥ अर्मेभ्यः। हस्तिपमिति हस्तिऽ
पं। जवाय। अश्वपमित्यश्वऽपं। पुष्ट्यै। गोपालमिति गोऽपालं। वीर्याय। अ
विपालमित्यविऽपालं। तेजसे। अजपालमित्यजऽपालं। इरायै। कीनाशं।
कीलालाय। सुराकारमिति सुराऽकारं। भद्राय। गृहपमिति गृहऽपं। श्रे
यसे। वित्तधमिति वित्तऽधं। आध्यक्ष्यायेत्याधिऽअक्षाय। अनुक्षत्तार
मित्यनुऽक्षत्तारं॥१३॥ भायै। दार्वाहारमिति दारुऽआहारं। प्रभाया इति
प्रऽभायै। अग्न्येधमित्यग्निऽएधं। ब्रध्नस्य। विष्टपाय। अभिषेक्तारं।
अभिसेक्तारमित्यभिऽसेक्तारं। वर्षिष्ठाय। नाकाय। परिवेष्टारमिति प

रिऽवेष्टारं। देवलोकायेति देवऽलोकाय। पेशितारं। मनुष्यलोकायेति म
नुष्यऽलोकाय। प्रकरितारमिति प्रऽकरितारं। सर्वेभ्यः। लोकेभ्यः। उपसे
क्तारमित्युपऽसेक्तारं। अवर्त्त्या इत्यवऽऋत्यै। वधाय। उपमन्थितारमि
त्युपऽमन्थितारं। मेधाय। वासःपल्पूलीमिति वासःऽपल्पूलीं। प्रकामा
येति प्रऽकामाय। रजयित्रीं॥१०॥ ऋतये। स्तेनहृदयमिति स्तेनऽहृदयं।
वैरहत्यायेति वैरऽहत्याय। पिशुनं। विविक्त्या इति विऽविक्त्यै। क्षत्तारं। औ
पद्रष्ट्र्यायेत्यौपऽद्रष्ट्र्याय। अनुक्षत्तारमित्यनुऽक्षत्तारं। बलाय। अनुच
रमित्यनुऽचरं। भूम्ने। परिष्कन्दं। परिस्कन्दमिति परिऽस्कन्दं॥ प्रियाय। प्रिय

वादिनमिति प्रियऽवादिनं। अरिष्ट्यै। अश्वसादमित्यश्वऽसादं। स्वर्गाये
तिस्वःऽगाय। लोकाय। भागदुघमिति भागऽदुघं। वर्षिष्ठाय। नाकाय। प
रिवेष्टारमिति परिऽवेष्टारं॥११॥ मन्यवे। अयस्तापमित्ययःऽतापं। क्रोधा
य। निसरमिति निऽसरं। योगाय। योक्तारं। शोकाय। अभिसर्त्तारमित्य
भिऽसर्त्तारं। क्षेमाय। विमोक्तारमिति विऽमोक्तारं। उत्कूलनिकूलेभ्य इत्युत्कू
लऽनिकूलेभ्यः। त्रिष्ठिनं। त्रिस्थिनमिति त्रिऽस्थिनं॥ वपुषे। मानस्कृतं। मा
नःकृतमिति मनःऽकृतं। शीलाय। आंजनीकारीमित्यांजनीऽकारीं। नि
र्ऋत्या इति निःऽऋत्यै। कोशकारीमिति कोशऽकारीं। यमाय। असूं॥१२॥

यमाय। यमस्रमितियमऽस्रं। अथर्वभ्य इत्यथर्वऽभ्यः। अवतोकामित्य

वऽतोकां। संवत्सराय। पर्यायिणीं। पर्यायिनीम्मितिपरिऽआयिनीं। परि

वत्सरायेतिपरिऽवत्सराय। अविजातामित्यविऽजातं। इद्वावत्सराय।

अतीत्वरीमित्यतिऽइत्वरीं। इद्वत्सरायेतीत्ऽवत्सराय। अतिष्कद्वरीं। अ

तिस्कद्वरीमित्यतिऽस्कद्वरीं। वत्सराय। विजर्जरामितिविऽजर्जरां। सं

वत्सराय। पलिक्नीम्। ऋभुभ्य इत्यृभुऽभ्यः। अजिनसंधमित्यजिनऽ

संधं। साध्येभ्यः। चर्मम्नमितिचर्मऽम्नं। १३। सरोभ्य इतिसरःऽभ्यः। धैव

रं। उपस्थावराभ्य इत्युपऽस्थावराभ्यः। दाशं। वैशंताभ्यः। बैंदं। नड्वलाभ्यः।

२० शौष्कलं । पाराय । मार्गारं । अवाराय । कैवर्त्तं । तीर्थेभ्यः । आंदं । विषमेभ्यः । वि
समेभ्य इति वि ऽ समेभ्यः । मैनालं । स्वनेभ्यः । पर्णकं । गुहाभ्यः । किरातं । सा
नुभ्य इति सानु ऽ भ्यः । जंभकं । पर्वतेभ्यः । किंपूरुषं । किंपुरुषमिति किं ऽ पुरु
षं ॥१६॥ बीभत्सायै । पौल्कसं । वर्णाय । हिरण्यकारमिति हिरण्य ऽ कारं । तु
लायै । वाणिजं । पश्चादोषायेति पश्चाः ऽ दोषाय । ग्लाविनं । विश्वेभ्यः । भूते
भ्यः । सिध्मलं । भूत्यै । जागरणं । अभूत्यै । स्वपनं । आर्त्या इत्या ऽ र्त्यै ।
जनवादिनमिति जन ऽ वादिनं । व्यृध्या इति वि ऽ ऋध्यै । अपगल्भमित्यप ऽ २०
गल्भं । संशरायेति सं ऽ शराय । प्रच्छिदमिति प्र ऽ छिदं ॥१७॥ अक्षरा

जायेत्यक्षऽराजाय। कितवं। कृताय। आदिनवदर्शमित्यादिनवऽदर्शं।
त्रेतायै। कल्पिनं। द्वापराय। अधिकल्पिनमित्यधिऽकल्पिनं। आस्कंदा
येत्याऽस्कंदाय। सभास्थाणुमिति सभाऽस्थाणुं। मृत्यवे। गोव्यच्छमिति गोऽ
व्यच्छं। अंतकाय। गोघातमिति गोऽघातं। क्षुधे। यः। गां। विकृंतंतमि
ति विऽकृंतंतं। भिक्षमाणः। उपतिष्ठतीत्युपऽतिष्ठति। दुष्कृताय। दुः
कृतायेति दुःऽकृताय। चरकाचार्यमिति चरकऽआचार्यं। पाप्मने।
सैलगं॥१८॥ प्रतिश्रुत्काया इति प्रतिऽश्रुत्कायै। अर्त्तनं। घोषाय।
भषं। अंताय। बहुवादिनमिति बहुऽवादिनं। अनंताय। मूकं। शब्दाय।

आलंबराघातमित्यालंबराऽआघातं॥ महसे। वीणावादमिति वीणाऽवा
दं। क्रोशाय। तूणवध्ममिति तूणवऽध्मं। अवरस्पराय। अवरपरा
येत्यवरऽपराय। शंखध्ममिति शंखऽध्मं। वनाय। वनपमिति वनऽ
पं। अन्यतोरण्यायेत्यन्यतःऽअरण्याय। दावपमिति दावऽपं॥१९॥
नर्माय। पुंश्चलूं। हसाय। कारिं। यादसे। शाबल्यां। ग्रामण्यं। ग्राम
ण्यमिति ग्रामऽन्यं। गणकं। अभिक्रोशकमित्यभिऽक्रोशकं। तान्। मह
से। वीणावादमिति वीणाऽवादं। पाणिघ्नमिति पाणिऽघ्नं। तूणवध्ममि
ति तूणवऽध्मं। तान्। नृत्ताय। आनंदायेत्याऽनंदाय। तलवं॥२०॥ अ

[illegible]

ग्नये।पीवानं।पृथिव्यै।पीठसर्पिणमिति पीठःसर्पिणं।वायवे।चांडा
लं।अंतरिक्षाय।वंशनर्त्तिनमिति वंशऽनर्त्तिनं।दिवे।खलतिं।
सूर्याय।हर्यक्षमिति हरिऽअक्षं।नक्षत्रेभ्यः।किर्मिरं।चंद्रमसे।किला
सं।अह्ने।शुक्लं।पिंगाक्षमितिपिंगऽअक्षं।रात्र्यै।कृष्णं।पिंगाक्षमि
ति पिंगऽअक्षं॥२२॥अथ।एतान्।अष्टौ।विरूपानिति विऽरूपान्।
आ।लभते।अतिशुक्लमित्यतिऽशुक्लं।च।अतिकृष्णमित्यतिऽकृष्णं।
अतिदीर्घमित्यतिऽदीर्घं।अतिह्रस्वमित्यतिऽह्रस्वं।अतिस्थूलमि
त्यतिऽस्थूलं।अतिकृशमित्यतिऽकृशं।अतिकुल्वमित्यतिऽकुल्वं।अ

३२ तिल्लोमन्नुम्भित्यतिऽल्लोमन्नां। अश्रद्धाः। अब्राह्मणाः। ते। प्राजापसन्ति
प्रजाऽपस्याः॥ मागधः। पुंश्चली। क्लीबः। कितवः। अश्रद्धाः। अब्राह्म
णाः। ते। प्रजापस्याऽइति प्रजाऽपस्याः॥२०॥ इति पदपाठे चतुस्त्रिंशत्तमो
ध्यायः॥ ॥हरिः॥ ॐम्॥ श्री॥ सहस्रशीर्षेति सहस्रऽशीर्षा। पुरुषः।
सहस्राक्षइति सहस्रऽअक्षः। सहस्रपादिति सहस्रऽपात्॥ सः। भू
मिं। सर्वतः। स्पृत्वा। अति। अतिष्ठत्। दशांगुलमिति दशऽअंगुलं॥१॥
भाष्य पुरुषः। एव। इदं। सर्वं। यत्। भूतं। यत्। च। भाव्यं। उत। अमृतत्वस्ये ३२
त्यमृतऽत्वस्य। ईशानः। यत्। अन्नेन। अतिरोहतीत्यतिऽरोहति॥२॥
मिति भाष्यं

एतावान्।अस्य।महिमा।अतः।ज्यायान्।च।पूरुषः।पुरुष इति पुरुषः।पा
दः।अस्य।विश्वा।भूतानि।त्रिपादिति त्रिऽपात्।अस्य।अमृतं।दिवि।३।
त्रिपादिति त्रिऽपात्।ऊर्ध्वः।उत्।ऐत्।पुरुषः।पादः।अस्य।इह।अभव
त्।पुनरिति पुनः॥ततः।विष्वङ्।वि।अक्रामत्।साशनानशने इति सा
शनानशने।अभि॥४॥ततः।विराळिति विऽराट्।अजायत।विराज
इति विऽराजः।अधि।पूरुषः।पुरुष इति पुरुषः॥सः।जातः।अति।अ
रिच्यत।पश्चात्।भूमिं।अथो इत्यथो।पुरः॥५॥तस्मात्।यज्ञात्।सर्व
हु [illegible] तः।संभृतमिति संऽभृतं।पृषदाज्यमिति पृषत्ऽआज्यं॥

३३

पश्रून्। तान्। चक्रे। वायव्यान्। आरण्याः। ग्राम्याः। च। ये।।६।। तस्मात्। यज्ञा
त्। सर्वहुत इति सर्वऽहुतः। ऋचः। सामानि। जज्ञिरे। छंदांऽसि। जज्ञिरे।
तस्मात्। यजुः। तस्मात्। अजायत।।७।। तस्मात्। अश्वाः। अजायंत। ये।
प के। च। उभयादतः। उभयादत इत्युभयऽदतः।। गावः। जज्ञिरे। तस्मात्।
तस्मात्। जाताः। अजावयः।।८।। तं। यज्ञं। बर्हिषि। प्र। औक्षन्। पुरुषं। ह
जातं। अग्रतः। तेन। देवाः। अयजंत। साध्याः। ऋषयः। च। ये।।९।। यत्।
पुरुषं। वि। अदधुः। कतिधा। वि। अकल्पयन्। मुखं। किं। अस्य। आसीत्। बा
हू इति बाहू। ऊरू इत्यूरू। पादौ। उच्यते इत्युच्यते।।१०।। ब्राह्मणः। अस्य। मु

खं। आसीत्। बाहू इति बाहू। राजन्यः। कृतः। ऊरू इत्यूरू। तत्। अस्य।
यत्। वैश्यः। पद्भ्यामिति पत्ऽभ्यां। शूद्रः। अजायत॥११॥ चंद्रमाः। मन
सः। जातः। चक्षोः। सूर्यः। अजायत। श्रोत्रात्। वायुः। च। प्राणः।
च। मुखात्। अग्निः। अजायत॥१२॥ नाभ्याः। आसीत्। अंतरिक्षं। शीर्ष्णः।
द्यौः। सं। अवर्त्तत। पद्भ्यामिति पत्ऽभ्यां। भूमिः। दिशः। श्रोत्रात्। तथा।
लोकान्। अकल्पयन्॥१३॥ यत्। पुरुषेण। हविषा। देवाः। यज्ञं। अतन्व
त॥ वसंतः। अस्य। आसीत्। आज्यं। ग्रीष्मः। इध्मः। शरत्। हविः॥१४॥
सप्त। अस्य। आसन्। परिधय इति परिऽधयः। त्रिः। सप्त। समिध इति सं॥

२४ इध [illegible] ।। देवाः । यत् । यज्ञं । तन्वनाः । अबध्नन् । पुरुषं । पशुं ।। १५ ।। यज्ञेन ।
यज्ञं । ऽ । अयंत । देवाः । तानि । धर्माणि । प्रथमानि । आसन् ।। ते । ह । नाकं । म
हिमानः । सचंत । यत्र । पूर्वे । साध्याः । संति । देवाः ।। १६ ।। अद्भ्य इत्यत् ऽ
भ्यः । संभृत इति सं ऽ भृतः । पृथिव्यै । रसात् । च । विश्वकर्मण इति वि
श्व ऽ कर्मणः । सं । अवर्त्तत । अग्रे ।। तस्य । त्वष्टा ।। विदधदिति वि ऽ दधत् ।
रूपं । एति । तत् । मर्त्यस्य । देवत्वमिति देव ऽ त्वं । आजानमित्या ऽ जानं । अ
ग्रे ।। १७ ।। वेद । अहं । एतं । पुरुषं । महांतं । आदित्य वर्णमित्यादित्य ऽ वर्णं ।
तमसः । परस्तात् ।। तं । एव । विदित्वा । अति । मृत्युं । एति । न । अन्यः । पं २४

पन्थाः । विद्यते । अयनाय ॥१८॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । चरति । गर्भे । अं
तः । अजायमानः । बहुधा । वि । जायते ॥ तस्य । योनिं । परि । पश्यंति । धी
राः । तस्मिन् । ह । तस्थुः । भुवनानि । विश्वा ॥१९॥ यः । देवेभ्यः । आतपती
त्याऽतपति । यः । देवानां । पुरोहित इति पुरःऽहितः ॥ पूर्वः । यः । देवेभ्यः ।
जातः । नमः । रुचाय । ब्राह्मये ॥२०॥ रुचं । ब्राह्मं । जनयंतः । देवाः । अग्रे ।
तत् । अब्रुवन् ॥ यः । त्वा । एवं । ब्राह्मणः । विद्यात् । तस्य । देवाः । असन् ।
वशे ॥२१॥ श्रीः । च । ते । लक्ष्मीः । च । पत्न्यौ । अहोरात्रे इत्यहोरात्रे । पार्श्वे
इति [illegible]र्श्वे । नक्षत्राणि । रूपं । अश्विनौ । व्यात्तमिति विऽआत्तं । इष्णन् ।

इषाण। अमुं। मे। इषाण। सर्वलोकमिति सर्वऽलोकं। मे। इषाण॥२२॥ तत्।
एव। अग्निः। आदित्यः। वायुः। पूं इत्यूं। चंद्रमाः। शुक्रं। ब्रह्म। आपः। प्र
जापतिरिति प्रजाऽपतिः॥२३॥ सर्वे। निमेषा इति निऽमेषाः। जज्ञिरे। वि
द्युत इति विऽद्युतः। पुरुषात्। अधि। न। एनं। ऊर्ध्वं। न। तिर्यंचं। न। मध्ये।
परि। जग्रभत्॥२४॥ न। तस्य। प्रतिमेति प्रतिऽमा। अस्ति। यस्य। नाम।
महत्। यशः॥२५॥ एषः। ह। देवः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। अनु। सर्वाः। पूर्वः।
ह। जातः। सः। उं इत्यूं। गर्भे। अंतरित्यंतः॥ सः। एव। जातः। सः। जनिष्य
माणः। प्रत्यङ्। जनाः। तिष्ठति। सर्वतोमुख इति सर्वतःऽमुखः॥२६॥ वेनः।

तत्।पश्यत्।निहितमिति निऽहितं।गुहा।सत्।यत्र।विश्वं।भवति।एकनी
ळमित्येकऽनीळं॥तस्मिन्।इदं।सं।च।वि।च।एति।सर्वं।सः।ओत इत्याऽ
उतः।प्रोतइति प्रऽउतः।च।विभूरिति विऽभूः।प्रजास्विति प्रऽजासु॥२७॥
प्र।तत्।वोचेत्।अमृतं।नु।विद्वान्।गंधर्वः।धाम।विभृतमिति विऽभृतं।
गुहा।सत्॥त्रीणि।पदानि।निहितेति निऽहिता।गुहा।आ।अस्य।यः।
तानि।वेद।सः।पितुः।पिता।असत्॥२८॥सः।नः।बंधुः।जनिता।सः।वि
धातेति विऽधाता।धामानि।वेद।भुवनानि।विश्वा॥यत्र।देवाः।अमृतं।आ
नशानाः।तृतीये।धामन्।अध्यैरयंतेत्यधिऽऐरयंत॥२९॥परीत्येति प

२६ रिऽइत्य। भूतानि। परीत्येति परिऽइत्य। लोकान्। परीत्येति परिऽइत्य। सर्वाः।
प्रदिश इति प्रऽदिशः। दिशः। च। उपस्थायेत्युपऽस्थाय। प्रथमजामिति प्र
थमऽजां। ऋतस्य। आत्मना। आत्मानं। अभि। सं। विवेश॥ ११॥ परि। द्यावा
पृथिवी इति द्यावापृथिवी। सद्यः। इत्वा। परि। लोकान्। परि। दिशः। परि।
स्वरिति स्वः॥ ऋतस्य। तंतुं। विततमिति विऽततं। विचृत्येति विऽचृत्य। त
त्। अपश्यत्। तत्। अभवत्। तत्। आसीत्॥ १२॥ सदसः। पतिं। अ
द्भुतं। प्रियं। इंद्रस्य। काम्यं॥ सनिं। मेधां। अयासिषं। स्वाहा॥ १३॥ यां। मे
धां। देवगणा इति देवऽगणाः। पितरः। च। उपासत इत्युपऽआसते। तया। २६

मां। अद्य। मेधया। अग्ने। मेधाविनं। कुरु। स्वाहा।।८३।। इदं। मे। ब्रह्म। च।
रु क्षत्रं। च। उभेइति। श्रियं। अश्नुतां। मयि। देवाः। दधतु। उत्तमामित्युत्ऽ श्रियं
तमां। तस्यै। ते। स्वाहा।।८४।। अप। इतः। यंतु। पणयः। असुम्नाः। देवपी
यवइति देवऽपीयवः।। अस्य। लोकः। सुतावतः। सुतवतइति सुतऽवतः।।
द्युभिरिति द्युऽभिः। अहोभिरित्यहःऽभिः।। अक्तुभिरित्यक्तुऽभिः। व्यक्तमि
ति विऽअक्तं। यमः। ददातु। अवसानमित्यवऽसानं। अस्मै।।८५।। सवि
ता। ते। शरीरेभ्यः। पृथिव्यां।। लोकं। इच्छतु। तस्मै। युजेतं। उस्रियाः।।८६।। वा
युः। पुनातु। सविता। पुनातु। अग्नेः। भ्राजसा। सूर्यस्य। वर्चसा।। विमुच्यं

तां। उस्त्रियाः।।२७।। सविता। ते। शरीराणि। मातुः। उपस्थ इत्युपऽस्थे। आ।
वपतु।। तस्मै। पृथिवी। शं। प्रजापताविति प्रजाऽपतौ। त्वा। देवतायां। उपोदक
इत्युपऽउदके। लोके। नि। दधामि। असौ।।२८।। परं। मृत्यो इति मृत्यो। अनु।
परा। इहि। पंथां। यः। ते। अन्यः। इतरः। देवयानादिति देवऽयानात्।। चक्षु
ष्मते। शृण्वते। ते। ब्रवामि। मा। नः। प्रजामिति प्रऽजां। रीरिषः। रिरिष इति रिरि
षः। मा। उत। वीरान्।।२९।। शं। वातः। शं। हि। ते। घृणिः। शं। ते। भवंतु। इष्टकाः।
शं। ते। भवंतु। अग्नयः। पार्थिवासः। मा।। त्वा। अभि। शूशुचन्।।३०।। कल्पं
तां। ते। दिशः। तुभ्यं। आपः। शिवतमा इति शिवऽतमाः। तुभ्यं। भवंतु। सिंध

वः। अंतरिक्षं। शिवं। तुभ्यं। कल्पंतां। ते। दिशः। सर्वाः॥ ७॥ अश्मन्वतीत्यश्म
न्ऽवती। रीयते। सं। रभध्वं। उत्। तिष्ठत। प्र। तरत। सखायः॥ अत्र। जहीमः।
अशिवाः। ये। असन्। शिवान्। वयं। उत्। तरेम। अभि। वाजान्॥ ८॥ अप।
अघं। अप। किल्बिषं। आप। कृत्यां। आपो इत्यापो। रपः॥ अप। मार्ग। अ
पमार्गेत्यप ऽ मार्ग। त्वं। अस्मत्। दुःष्वप्न्यं। दुःस्वप्न्यमिति दुः ऽ स्वप्न्यं। सुव।
॥ ९॥ अनड्वाहं। अन्वारभामह इत्यनु ऽ आरभामहे। स्वस्तये॥ सः। नः।
इंद्र इवेतींद्रः ऽ इव। देवेभ्यः। वह्निः। संतारण इति सं ऽ तारणः। भव॥ १०॥
आयुष्मान्। अग्ने। हविषा। वृधानः। घृतप्रतीक इति घृत ऽ प्रतीकः। घृत

३८

योनिरिति घृतऽयोनिः । एधि ॥ घृतं । पीत्वा । मधु । चारु । गावं । पितेवेति पिताऽइ
व । पुत्रं । अभि । रक्षतात् । इमान् । स्वाहा ॥ ५ ॥ इमं । जीवेभ्यः । परिधिमिति प
रिऽधिं । दधामि । मा । एषां । नु । गात् । अपरः । अर्थं । एतं । शतं । जीवंतु । शरदः ।
पुरूचीः । अंतः । मृत्युं । दधतां । पर्वतेन ॥ ६ ॥ परि । इमे । गां । अनेषत । प
रि । अग्निं । अहृषत ॥ देवेषु । अक्रत । श्रवः । कः । इमान् । आ । दधर्षति ॥
७ ॥ क्रव्यादमिति क्रव्यऽअदं । अग्निं । प्र । हिणोमि । दूरं । यमराज्ञमिति य
मऽराज्ञः । गच्छतु । रिप्रवाह इति रिप्रऽवाहः ॥ इह । एव । अयं । इतरः । जा
तवेदा इति जातऽवेदाः । देवेभ्यः । हव्यं । वहतु । प्रजाननिति प्रऽजानन् ॥ ८ ॥

३८

वह। वपां। जातवेद इति जातऽवेदः। पितृभ्य इति पितृऽभ्यः। यत्र। एवान्। वे
त्थ। निहितामिति निऽहितान्। पराके॥ मिदसः। कुल्याः। उप। तान्। स्रवेतु।
सत्याः। एषां। आशिष इत्याऽशिषः। संतु। कामाः। स्वाहा॥ ४९॥ स्योना। पृथि
वि। नः। भव। अनृक्षरा। निवेशनीति निऽवेशनी॥ यच्छ। नः। शर्म। सप्रथा
इति सऽप्रथाः॥ आप। नः। शोशुचत्। अघः॥ ५०॥ अस्मात्। त्वं। अधि। जातः।
असि। त्वं। अयं। जायतां। पुनरिति पुनः॥ असौ। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। लोका
य। स्वाहा॥ ५१॥ ॥ इति काण्वसंहितायां पदपाठे पंचत्रिंशत्तमोध्यायः॥
॥ हरिः॥ ॐ॥ ॥ ऋचं। वाचं। प्र। पद्ये। मनः। यजुः। साम। प्राणं। चक्षुः।

श्रोत्रे। त्र। पद्ये। वाक्। ॐजः। सह। ॐजः। मयि। प्रा। णा। पानौ॥१॥ यत्। मे।
छिद्रं। चक्षुषः। हृदयस्य। मनसः। वा। अतितृंणमित्यतिऽतृणं। बृहस्पतिः।
मे। तत्। दधातु। शं। नः। भवतु। भुवनस्य। यः। पतिः। ऊतिभिरित्यूतिऽभिः।
॥२॥ कया। त्वं। नः। ऊत्या। अभि। प्र। मंदसे। वृषन्॥ कया। स्तोतृभ्य इति
स्तोतृऽभ्यः। आ। भर॥३॥ इंद्रः। विश्वस्य। राजति। शं। नः। अस्तु। द्विपद इति
द्विऽपदे। चतुष्पदे। चतुःपद इति चतुःऽपदे॥४॥ मित्रः। वरुणः। भवतु।
अर्यमा॥ इंद्रः। बृहस्पतिः। विष्णुः। उरुक्रम इत्युरुऽक्रमः॥५॥ वातः। पवतां।
तपतु। सूर्यः॥ कनिक्रदत्। देवः। पर्जन्यः। अभि। वर्षतु॥६॥ अहानि। शं।

भवंतु। नः। रात्रिः। प्रति। धीयतां। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। भवतां। अवोभिरित्य
वःऽभिः। इंद्रा वरुणा। रातहव्येति रातऽहव्या। इंद्रापूषणा। वाजसाताविति
वाजऽसातौ। इंद्रासोमा। सुविताय। शं। योः॥७॥ देवीः। अभिष्टये। आपः।
भवंतु। पीतये। शं। योः। अभि। स्रवंतु। नः॥८॥ द्यौः। शांतिः। अंतरिक्षं। पृ
थिवी। आपः। ओषधयः। वनस्पतयः। शांतिः॥९॥ दृते। दृंह। मा। मित्र
स्य। मा। चक्षुषा। सर्वाणि। भूतानि। सं। ईक्षंतां॥ मित्रस्य। अहं। चक्षु
षा। सर्वाणि। भूतानि। सं। ईक्षे। मित्रस्य। चक्षुषा। सं। ईक्षामहे॥१०॥
ज्योक्। ते। संदृशीति संऽदृशि। जीव्यासं। ज्योक्। ते। संदृशीति संऽदृशि।

एव

श्री [illegible]। स्त्री।७१।। नमः। ते। अस्तु। विद्युतइति विऽद्युते। स्तनऽयित्नवे।। भगवंनिति भ
गऽवन्। अस्तु। यतः। स्वरिति स्वः। समीहसइति सं ऽईहसे।७२।। यतः। यतः।
समीहसइति सं ऽईहसे। ततः। नः। अभयं। कुरु।। शं। नः। कुरु। प्रजाभ्यइति
प्रऽजाभ्यः। अभयं। नः। पशुभ्य इति पशुऽभ्यः।।७३।। तत्। चक्षुः। देवहि
तमिति देवऽहितं। पुरस्तात्। शुक्रं। उच्चरदित्युत्ऽच[illegible]। पश्येम। शरदः।
शतं। जीवेम। शृणुयाम। शरदः। शतं।।७४।। ।। इति पदपाठे षट्त्रिंशति
मोध्यायः।। श्री।। हरिः।। ॐम्।। आ। ददे। नारिः। असि।।१।। देवीइति देवी।
द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी। मखस्य। वां। अद्य। शिरः। राध्यासं। दे

वयजन इति देवऽयजने। पृथिव्याः। मखाय। त्वा। मखस्य। त्वा। शीर्ष्णे॥२॥ दे
व्यः। वम्रियः। भूतस्य। प्रथमजा इति प्रथमऽजाः। मखस्य। वः॥३॥ इयती।
अग्ने। आसीः। मखस्य। ते॥४॥ इंद्रस्य। ओजः। स्थ। मखस्य। वः॥५॥ प्र।
एतु। ब्रह्मणः। पतिः। प्र। देवी। सूनृता। अच्छ। वीरं। नर्यं। पंक्तिराधसमि
ति पंक्तिऽराधसं। देवाः। यज्ञं। नयंतु। नः॥६॥ मखस्य। शिरः। असि। मख
स्य। शिरः। असि॥७॥ अश्वस्य। त्वा। वृष्णः। शक्ना। धूपयामि। देवयजन
इति देवऽयजने। पृथिव्याः। अश्वस्य। त्वा। वृष्णः। शक्ना। धूपयामि। देव
यजन इति देवऽयजने। पृथिव्याः॥८॥ ऋजवे। साधवे। सुक्षितय इति सुऽक्षि

सै। त्वा ॥९॥ यमाय। मखाय। सूर्यस्य त्वा। तपसे। देवः। त्वा। सविता। मध्वा। अ
नक्तु। पृथिव्याः। सङ्स्पृश इति संऽस्पृशः। पाहि। अर्चिः। शोचिः। तपः। अ
सि ॥१०॥ अनाधृष्टा। पुरस्तात्। अग्नेः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। आयुः।
हा: मे। धाः। पुत्रवतीति पुत्रऽवती। दक्षिणतः। इन्द्रस्य। आधिपत्य इत्याधिऽप
त्ये। प्रजामिति प्रऽजां। मे। दाः। सुषदा। सुसदेति सुऽसदा। पश्चात्। देव
स्य। सवितुः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। चक्षुः। मे। दाः। आश्रुतिरित्याऽ
श्रुतिः। उत्तरतः। धातुः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। रायः। पोषं। मे। दाः।
विधृतिरिति विऽधृतिः। उपरिष्टात्। बृहस्पतेः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये।

ऊंर्जः। मे। पाः। विश्वाभ्यः। मा। नाष्ट्राभ्यः। पाहि। मनोः। अश्वा। असि।।११।।
स्वाहा। मरुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। परि। श्रीयस्व। दिवः। सङ्स्पृशाइति संऽस्पृ
शः। पाहि। मधु। मधु।।१२।। गर्भः। देवानां। पिता। मतीनां। पतिः। प्रजानामि
ति प्रऽजानां। सः। देवः। देवेन। सवित्रा। गत। सं। सूर्येण। रोचते।।१३।। सं। अ
ग्निः। अग्निना। गत। सं। देवेन। सवित्रा। सं। सूर्येण। अरोचिष्ट।। स्वाहा।
सं। आग्निः। तपसा। गत। सं। दैव्येन। सवित्रा। सं। सूर्येण। अरूरुचत।।१४।।
धर्ता। दिवः। वि। भाति। तपसः। पृथिव्यां। धर्ता। देवः। देवानां। अमर्त्यः। तपो
जाइति तपःऽजाः। वाचं। अस्मेइत्यस्मे। नि। यच्छ। देवायुवं। देवयुवमिति देव

८२ देवऽपुत्रं ॥१५॥ अपश्यं । गोपां । अनिपद्यमानमित्यनिऽपद्यमानं । आ । च । प
रा । च । पथिभिरिति पथिऽभिः । चरंतं ॥ सः । सध्रीचीः । सः । विषूचीः । वसानः ।
आ । वरीवर्ति । भुवनेषु । अंतरित्यंतः ॥१६॥ विश्वासां । भुवां । पते । विश्वस्य ।
मनसः । पते । विश्वस्य । वचसः । पते । सर्वस्य । वचसः । पते ॥ देवश्रुदिति देवऽ
श्रुत् । त्वं । देव । घर्म । देवः । देवान् । पाहि । अत्र । प्रावीरिति प्रऽअवीः । अनु ।
वां । देववीतय इति देवऽवीतये । मधु । माध्वीभ्यां । मधु । माधूचीभ्यां । धेहि ।
॥१७॥ पिता । नः । असि । पिता । नः । बोधि । नमः । ते । अस्तु । मा । मा । हिं
सीः ॥ त्वष्टुमत इति त्वष्टुऽमंतः । त्वा । सपेय । पुत्रान् । पशून् । मयि । धेहि । ८२

अरिष्टा । अहं । सहपत्येति सहऽपत्या । भूयासं ॥ १८ ॥ अहरित्यहः । केतुना ।
जुषतां । सुज्योतिरिति सुऽज्योतिः । ज्योतिषा । स्वाहा ॥ रात्रिः । केतुना । जुष
तां । सुज्योतिरिति सुऽज्योतिः । ज्योतिषा । स्वाहा ॥ १९ ॥ ॥ इति पदपाठे सप्त
त्रिंशातिमोध्यायः ॥ ॥ श्री ॥ हरिः ॥ ॐ भूः ॥ आ । ददे । अदित्यै । रास्ना ।
असि ॥ १ ॥ इडे । आ । इहि । अदिते । सरस्वति । असौ । आ । इहि । असौ । आ ।
इहि ॥ २ ॥ अदित्यै । रास्ना । असि । इन्द्राण्याः । उष्णीषः । पूषा । असि । घर्मा
य । दीष्व ॥ ३ ॥ अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां । पिन्वस्व । सरस्वत्यै । इन्द्राय । पिन्व
स्व । स्वाहा । इन्द्रवदितीन्द्रऽवत् । स्वाहा । इन्द्रवदितीन्द्रऽवत् ॥ ४ ॥ यः । ते । स्त

आ

नः। शशयः। यः। मयोभूरिति मयःऽभूः। यः। रत्नधा इति रत्नऽधाः। वसुविदि
ति वसुऽवित्। यः। सुदत्रइति सुऽदत्रः॥ येन। विश्वा। पुष्यसि। वार्याणि। सर
स्वति। तं। इह। धातवे। अकरिसकः॥५॥ गायत्रं। छंदः। असि। त्रैष्टुभं। त्रैस्तु
भमिति त्रैस्तुभं। द्यावापृथिवीभ्यां। त्वा। परि। गृह्णामि। अंतरिक्षेण। उप। य
च्छामि। इंद्र। अश्विना। मधुनः। सारघस्य। घर्मं। पात। वसवः। यजत। वा
ट्। स्वाहा। सूर्यस्य। रश्मये। वृष्टिवनेय इति वृष्टिऽवनये॥६॥ समुद्राय। त्वा।
वाताय। स्वाहा। सरिराय। अनाधृष्याय। अप्रतिधृष्यायेत्यप्रतिऽधृष्या
य। अवस्यवे। अशिमिदाय॥७॥ सावित्रे। अनुमत इत्यनुऽमते। विभु

मतऽइति विभुऽमते । वाजवतऽइति वाजऽवते । बृहस्पतये । विश्वदेव्यावते ।
विश्वदेव्यावतऽइति विश्वदेव्यऽवते ॥८॥ यमाय । अंगिरस्वते । पितृमतऽइति
पितृऽमते । स्वाहा । स्वाहा । घर्माय । स्वाहा । घर्मः । पित्रे ॥९॥ विश्वाः । आशाः ।
दक्षिणसदिति दक्षिणऽसत् । सर्वान् । देवान् । अयाट् । इह । स्वाहा । कृतस्ये
ति स्वाहाऽकृतस्य । घर्मस्य । मधोः । पिबतं । अश्विना ॥१०॥ दिवि । धाः । इमं ।
यज्ञं । इमं । यज्ञं । दिवि । धाः । स्वाहा । अग्नये । यज्ञियाय । शं । यजुर्भ्यऽइति य
जुःऽभ्यः ॥११॥ अश्विना । घर्मं । पातं । हार्द्वानं । अहः । दिवाभिः । ऊतिभिरित्यू
तिऽभिः । तंत्रायिणे । नमः । द्यावापृथिवीभ्यां ॥१२॥ अपातां । अश्विना । घर्मं ।

८४ अनु । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । अमऽसाता । इहो एव । रातयः । संतु ।
॥१३॥ इषे । पिन्वस्व । ऊर्जे । ब्रह्मणे । क्षत्राय । द्यावापृथिवीभ्यां । पिन्वस्व । धर्म ।
असि । सुधर्मेति सुधर्म । अमेनि । अस्मे इस स्मे । नृम्णानि । धारय । ब्रह्म । क्ष
त्रं । विशं । धारय ॥२४॥ स्वाहा । पूष्णे । शरसे । ग्रावभ्य इति ग्रावऽभ्यः । प्रतिरवे
भ्य इति प्रतिरवेभ्यः । पितृभ्य इति पितृऽभ्यः । ऊर्ध्ववर्हिर्भ्य इत्यूर्ध्ववर्हिःऽ
भ्यः । घर्मपावभ्य इति घर्मपावऽभ्यः । द्यावापृथिवीभ्यां । विश्वेभ्यः । देवेभ्यः
॥१५॥ रुद्राय । रुद्रहूतयइती रुद्रऽहूतये । स्वाहा । मधु । हुतं । इंद्रतमऽतींद्रऽ
तमे । अग्नौ । अश्याम । ते । देव । घर्म । नमः । ते । अस्तु । मा । मा । हिंसीः ॥१६॥ ८८

अभि।इमं।महिमा।दिवं।विप्रः।बभूव।सप्रथाऽइति सऽप्रथाः॥उत।श्रवसा।
पृथिवीं।रोचस्व॥१७॥या।ते।घर्म।दिव्या।शुक्।या।गायत्र्यां।हविर्धान
इति हविःऽधाने।सा।ते।आ।प्यायतां।निः।स्त्यायतां।तस्यै।ते।स्वाहा।अंत
रिक्षे।त्रिष्टुभि।त्रिस्तुभीति त्रिःऽस्तुभि।आग्नीध्रे।पृथिव्यां।जगत्यां।स
दस्या॥१८॥क्षत्रस्य।त्वा।परस्पाय।परःपायेति परःऽपाय।ब्रह्मणः।त
न्वं।पाहि।विशः।त्वा।धर्मणा।वयं।अनु।क्रामाम।सुविताय।नव्यसे॥१९॥
चतुः।स्रक्तिरिति चतुःऽस्रक्तिः।नाभिः।ऋतस्य।सप्रथा इति सऽप्रथाः।
सः।नः।विश्वायुरिति विश्वऽआयुः।सर्वायुरिति सर्वऽआयुः।सप्रथा इति

सऽत्र्याः। अप। द्वेषः। अप। ह्वरः। अन्यव्रतस्येत्यन्यऽव्रतस्य। सश्चिम॥२०॥
घर्म। एतत्। ते। पुरीषं। तेन॥२१॥ अचिक्रदत्। वृषा। हरिः। महान्। मित्रः।
न। दर्शतः॥ सं। सूर्येण। दिद्युतत्। उदधिरित्युदऽधिः। निधिरिति निऽधिः॥
॥२२॥ यावती इति यावती। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। यावत्। च। स
५ प्त। सिंधवः। वितस्थिर इति विऽतस्थिरे। तावतं। इंद्र। ते। ग्रहं। ऊर्जा। गृ
ह्णामि। अक्षितं। मयि। गृह्णामि। अक्षितं॥२३॥ मयि। सत्। इंद्रियं। बृ
हत्। मयि। दक्षः। मयि। क्रतुः। घर्मः। त्रिशुगिति त्रिऽशुक्। विराजतीति वि
राजेति विऽराजा। ज्योतिषा। सह। ब्रह्मणा। तेजसा। सह। पयसः। रेतः।

आऽन्दत्तमिसाऽम्स्तं।तस्य।होहं।अशीमहि।उत्तर।मुत्तरा।मिस्यं।त्तरां।ऽउत्तरो।
समां॥त्विषः।संवगिति सं।वृक।क्रत्वे।दस्सस्य।ते।सुषुमणस्य।सुसुम्न
स्येति सुऽसुम्नस्य।ते।सुषुम्ण।सुसुम्नेति सु।सुम्ना।अग्निकुत इत्यग्नि।
कुतः।इंद्रपीतस्येतींद्रऽपीतस्य।प्रजापतिभक्षितस्येति प्रजापतिऽभ
क्षितस्य।मधुमत इति मधुऽमतः।उपहूत इत्युपऽहूतः।उपहूतस्येत्यु
पऽहूतस्य।भक्षयामि॥२५॥ ॥इति पदपाठेष्टत्रिंशत्तमोध्यायः॥
॥हरिः॥ॐमू॥श्री॥ स्वाहा।प्राणेभ्यः।साधिपतिकेभ्य इति साधिऽप
तिकेभ्यः॥पृथिव्यै॥अग्नये।अंतरिक्षाय।वायवे।दिवे।सूर्याय।दि

५६

ग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः। चंद्राय। नक्षत्रेभ्यः। अद्भ्य इत्यप्ऽभ्यः। वरुणाय। नाभ्यै।
पूताय॥१॥ वाचे। प्राणाय। चक्षुषे। श्रोत्राय॥२॥ मनसः। कामं। आकूतिमित्याऽ
कूतिं। वाचः। सत्यं। अशीय। पशूनां। रूपं। अन्नस्य। रसः। यशः। श्रीः। श्रय
तां। मयि। स्वाहा॥३॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। संभ्रियमाण इति संऽभ्रि
यमाणः। संम्राळिति संऽराट्। संभृत इति संऽभृतः। वैश्वदेव इति वैश्वऽदे
वः। संसन्न इति संऽसन्नः। घर्मः। प्रवृक्त इति प्रऽवृक्तः। तेजः। उद्यत इ
त्युत्ऽयतः। आश्विनः। पयसि। आनीयमान इत्याऽनीयमाने। पूषा। वि
ष्यंदमाने। विस्यंदमान इति विऽस्यंदमाने। मारुतः। क्लथन्। मैत्रः। शरसि।

मि

५६

संताय्यमानइतिसंऽताय्यमाने। वायव्यः। ह्रियमाणः। आग्नेयः। हूयमानः।
वाक्। कुतः॥४॥ सविता। प्रथमे। अहन्। अग्निः। द्वितीये। वायुः। तृतीये।
आदित्यः। चतुर्थे। चंद्रमाः। पंचमे। ऋतुः। षष्ठे। मरुतः। सप्तमे। बृहस्प
तिः। अष्टमे। मित्रः। नवमे। वरुणः। दशमे। इंद्रः। एकादशे। विश्वेदेवाः।
द्वादशे॥५॥ उग्रः। च। भीमः। ध्वांतः। धुनिः। सासह्वान्। ससह्वानिति
ससह्वान्। अभियुग्वेत्यभिऽयुग्वा। च। विक्षिप इति विऽक्षिपः। स्वाहा।
॥६॥ अग्निं। हृदयेन। अशनीं। हृदयाग्रेणेति हृदयऽअग्रेण। पशु
पतिमिति पशुऽपतिं। कृत्स्नहृदयेनेति कृत्स्नऽहृदयेन। भवं। यक्ना। रा

र्वं। मतस्नाभ्यां। ईशानं। मन्युना। महादेवमितिमहाऽदेवं। अंतःपर्शव्येनेत्यंतःऽ
पर्शव्येन। उग्रं। देवं। वनिष्ठुना। वसिष्ठहनुरिति वसिष्ठऽहनुः। शिंगीनि। को
श्याभ्यां ॥८॥ उग्रं। लोहितेन। मित्रं। सौव्रत्येन। रुद्रं। दौर्व्रत्येनेति दौःऽव्रत्येन।
इंद्रं। प्रक्रीडेनेति प्रऽक्रीडेन। मरुतः। बलेन। साध्यान्। प्रमुदेति प्रऽमुदा।
भवस्य। कंठ्यं। रुद्रस्य। अंतःपार्श्व्यमित्यंतःऽपार्श्व्यं। महादेवस्येति महाऽ
देवस्य। यकृत्। शर्वस्य। वनिष्ठुः। पशुपतेरिति पशुऽपतेः। पुरीतत्। पुरि
तदिति पुरिऽतत् ॥९॥ लोमभ्य इति लोमऽभ्यः। स्वाहा। त्वचे। लोहिताय।
मेदसे। मांसेभ्यः। स्नावभ्य इति स्नावऽभ्यः। अस्थभ्य इत्यस्थऽभ्यः।

मज्जभ्य इति मज्जऽभ्यः।रेतसे।पायवे॥९॥आयासाय।प्रायासाय।प्रया
सायेति प्रऽयासाय।संयासायेति सं ऽयासाय।वियासायेति विऽयासा
य।उद्यासायेत्युत्ऽयासाय।शुचे।शोचते।शोकाय॥१०॥तपसे।तप्यमा
नाय।तप्ताय।निष्कृत्यै।निःकृत्या इति निःऽकृत्यै।प्रायश्चित्त्यै।भेषजाय॥११॥
यमाय।अंतकाय।मृत्यवे।ब्रह्महत्याया इति ब्रह्मऽहत्यायै।विश्वेभ्यः।देवे
भ्यः।द्यावापृथिवीभ्यां।स्वाहा॥१२॥ ॥इति पदपाठे नवत्रिंशत्तमो
ध्यायः॥ हरिः ॐ॥ श्री॥ ईशा।वास्यं।इदं।सर्वं।यत्।किं।च।जगत्यां।
जगत्॥तेन।त्यक्तेन।भुंजीथाः।मा।गृधः।कस्य।स्वित्।धनं॥१॥कुर्वं

न्। एव। इह। कर्माणि। जिजीविषेत्। शतं। समाः॥ एवं। त्वयि। न। अन्यथा।
इतः। अस्ति। न। कर्म। लिप्यते। नरे॥२॥ असुर्याः। नाम। ते। लोकाः। अंधे
न। तमसा। आवृता। इत्याऽवृताः॥ तान्। ते। प्रेत्येति प्रऽइत्य। अभि। गच्छं
ति। ये। के। च। आत्महन इत्यात्मऽहनः। जनाः॥३॥ अनेजत्। एकं। मनसः।
जवीयः। न। एनत्। देवाः। आप्नुवन्। पूर्वं। अर्शत्॥ तत्। धावतः। अन्यान्।
अत्येति। तिष्ठत्। तस्मिन्। अपः। मातरिश्वा॥ दधाति॥४॥ तत्। एजति।
न। एजति। दूरे। ऊँ इति। अंतिके। अंतः। अस्य। सर्वस्य। ऊँ इति। सर्वस्य।
अस्य। बाह्यतः॥५॥ यः। तु। सर्वाणि। भूतानि। आत्मन्। एव। अनुपश्य

तीत्यनुऽपश्यति। सर्वभूतेष्विति सर्वऽभूतेषु। च। आत्मानं। ततः। न। वि। जुगुप्स
ते॥६॥ यस्मिन्। सर्वाणि। भूतानि। आत्मा। एव। अभूत्। विजानत इति वि
ऽज्ञानतः। तत्र। कः। मोहः। कः। शोकः। एकत्वमित्येकऽत्वं। अनुपश्यत इत्यनुऽप
श्यतः॥७॥ सः। परि। अगात्। शुक्रं। अकायं। अव्रणं। अस्नाविरं। शुद्धं॥
अपापविद्धमित्यपापऽविद्धं। कविः। मनीषी। परिभूरिति परिऽभूः। स्वयं
भूरिति स्वयंऽभूः। याथातथ्यत इति याथाऽतथ्यतः। अर्थान्। वि। अदधा
त्। शाश्वतीभ्यः। समाभ्यः॥८॥ अंधं। तमः। विशंति। ये। अविद्यां। उपा प्रा
सत इत्युपऽआसते॥ ततः। भूय इवेति भूयःऽइव। ते। तमः। ये। ऊं इति। वि

द्यायां। रताः।।९।। अन्यत्। एव। आहुः। विद्याया। अन्यत्। आहुः। अविद्यया। इ
ति। शुश्रुम। धीराणां। ये। नः। तत्। विचचक्षिर इति वि ऽ चचक्षिरे।।१०।। विद्यां।
च। अविद्यां। च। यः। तत्। वेद। उभयं। सह। अविद्यया। मृत्युं। तीर्त्वा। विद्यया।
अमृतं। अश्नुते।।११।। अंधं। तमः। प्र। विशंति। ये। असंभूतिमित्यसं ऽ भूतिं।
उपासत इत्युप ऽ आसते।। ततः। भूय इवेति भूयः ऽ इव। ते। तमः। ये। ऊं इ
तों। संभूत्यामिति सं ऽ भूत्यां। रतः।।१२।। अन्यत्। एव। आहुः। संभवादि
ति सं ऽ भवात्। अन्यत्। आहुः। असंभवादित्यसं ऽ भवात्।। इति। शुश्रु
म। धीराणां। ये। नः। तत्। विचचक्षिर इति वि ऽ चच। क्षिरे।।१३।। संभूति

मिति संऽभूतिं। च। विनाशमिति विऽनाशं। च। यः। तत्। वेद। उभयं। सह।
विनाशेनेति विऽनाशेन। मृत्युं। तीर्त्वा। संभूत्येति संऽभूत्या। अमृतं। अ
श्नुते॥१४॥ हिरण्मयेन। पात्रेण। सत्यस्य। अपिहितमित्यपिऽहितं। मुखं॥
तत्। त्वं। पूषन्। अप। आ। वृणु। सत्यधर्मायेति सत्यऽधर्माय। दृष्टये॥
॥१५॥ पूषन्। एकऋषे इत्येकऽऋषे। यम। सूर्य। प्राजापत्येति प्राजाऽप
त्य। वि। ऊह। रश्मीन्। सं। ऊह। तेजः। यत्। ते। रूपं। कल्याणतममिति क
ल्याणऽतमं। तत्। ते। पश्यामि॥ यः। असौ। पुरुषः। सः। अहं। अस्मि॥१६॥ (असौ
वायुः। अनिलं। अमृतं। अथ। इदं। भस्मान्तमिति भस्मऽअंतं। शरीरं॥ ॐ।

क्रतोऽइति क्रतो। स्मर। कृतं। स्मर। क्रतोइति क्रतो। स्मर। कृतं। स्मर।।१७।।
अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्जु
हुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम।।१८।। हरिः।। ॐ म्।। इति पदपा
ठे काण्वसंहितायां चतुर्विंशति चतुश्चत्वारिंशत्तमो।ध्यायः।। समा
प्तः।। छ।। श्री।। हरिः।। ॐ म्।।

१०

```
[OrderDescription]
,CREATED=21.07.20 10:28
,TRANSFERRED=2020/07/21 at 14:14:15
,PAGES=1219
,TYPE=STD
,NAME=S0003348
,Book Name=M-2636-SHUKAL YAJUVED PADPATH
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
```

```
FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
```

```
FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
```

```
FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
```

```
FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
```

```
FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
```

```
FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
```

```
FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
```

```
FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
```

```
FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
```

```
FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
```

```
FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF
,FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,FILE170=00000170.TIF
,FILE171=00000171.TIF
,FILE172=00000172.TIF
,FILE173=00000173.TIF
```

FILE174=00000174.TIF
,FILE175=00000175.TIF
,FILE176=00000176.TIF
,FILE177=00000177.TIF
,FILE178=00000178.TIF
,FILE179=00000179.TIF
,FILE180=00000180.TIF
,FILE181=00000181.TIF
,FILE182=00000182.TIF
,FILE183=00000183.TIF
,FILE184=00000184.TIF
,FILE185=00000185.TIF
,FILE186=00000186.TIF
,FILE187=00000187.TIF

FILE188=00000188.TIF
,FILE189=00000189.TIF
,FILE190=00000190.TIF
,FILE191=00000191.TIF
,FILE192=00000192.TIF
,FILE193=00000193.TIF
,FILE194=00000194.TIF
,FILE195=00000195.TIF
,FILE196=00000196.TIF
,FILE197=00000197.TIF
,FILE198=00000198.TIF
,FILE199=00000199.TIF
,FILE200=00000200.TIF
,FILE201=00000201.TIF

```
FILE202=00000202.TIF
,FILE203=00000203.TIF
,FILE204=00000204.TIF
,FILE205=00000205.TIF
,FILE206=00000206.TIF
,FILE207=00000207.TIF
,FILE208=00000208.TIF
,FILE209=00000209.TIF
,FILE210=00000210.TIF
,FILE211=00000211.TIF
,FILE212=00000212.TIF
,FILE213=00000213.TIF
,FILE214=00000214.TIF
,FILE215=00000215.TIF
```

FILE216=00000216.TIF
,FILE217=00000217.TIF
,FILE218=00000218.TIF
,FILE219=00000219.TIF
,FILE220=00000220.TIF
,FILE221=00000221.TIF
,FILE222=00000222.TIF
,FILE223=00000223.TIF
,FILE224=00000224.TIF
,FILE225=00000225.TIF
,FILE226=00000226.TIF
,FILE227=00000227.TIF
,FILE228=00000228.TIF
,FILE229=00000229.TIF

```
FILE230=00000230.TIF
,FILE231=00000231.TIF
,FILE232=00000232.TIF
,FILE233=00000233.TIF
,FILE234=00000234.TIF
,FILE235=00000235.TIF
,FILE236=00000236.TIF
,FILE237=00000237.TIF
,FILE238=00000238.TIF
,FILE239=00000239.TIF
,FILE240=00000240.TIF
,FILE241=00000241.TIF
,FILE242=00000242.TIF
,FILE243=00000243.TIF
```

```
FILE244=00000244.TIF
,FILE245=00000245.TIF
,FILE246=00000246.TIF
,FILE247=00000247.TIF
,FILE248=00000248.TIF
,FILE249=00000249.TIF
,FILE250=00000250.TIF
,FILE251=00000251.TIF
,FILE252=00000252.TIF
,FILE253=00000253.TIF
,FILE254=00000254.TIF
,FILE255=00000255.TIF
,FILE256=00000256.TIF
,FILE257=00000257.TIF
```

```
FILE258=00000258.TIF
,FILE259=00000259.TIF
,FILE260=00000260.TIF
,FILE261=00000261.TIF
,FILE262=00000262.TIF
,FILE263=00000263.TIF
,FILE264=00000264.TIF
,FILE265=00000265.TIF
,FILE266=00000266.TIF
,FILE267=00000267.TIF
,FILE268=00000268.TIF
,FILE269=00000269.TIF
,FILE270=00000270.TIF
,FILE271=00000271.TIF
```

```
FILE272=00000272.TIF
,FILE273=00000273.TIF
,FILE274=00000274.TIF
,FILE275=00000275.TIF
,FILE276=00000276.TIF
,FILE277=00000277.TIF
,FILE278=00000278.TIF
,FILE279=00000279.TIF
,FILE280=00000280.TIF
,FILE281=00000281.TIF
,FILE282=00000282.TIF
,FILE283=00000283.TIF
,FILE284=00000284.TIF
,FILE285=00000285.TIF
```

```
FILE286=00000286.TIF
,FILE287=00000287.TIF
,FILE288=00000288.TIF
,FILE289=00000289.TIF
,FILE290=00000290.TIF
,FILE291=00000291.TIF
,FILE292=00000292.TIF
,FILE293=00000293.TIF
,FILE294=00000294.TIF
,FILE295=00000295.TIF
,FILE296=00000296.TIF
,FILE297=00000297.TIF
,FILE298=00000298.TIF
,FILE299=00000299.TIF
```

```
FILE300=00000300.TIF
,FILE301=00000301.TIF
,FILE302=00000302.TIF
,FILE303=00000303.TIF
,FILE304=00000304.TIF
,FILE305=00000305.TIF
,FILE306=00000306.TIF
,FILE307=00000307.TIF
,FILE308=00000308.TIF
,FILE309=00000309.TIF
,FILE310=00000310.TIF
,FILE311=00000311.TIF
,FILE312=00000312.TIF
,FILE313=00000313.TIF
```

```
FILE314=00000314.TIF
,FILE315=00000315.TIF
,FILE316=00000316.TIF
,FILE317=00000317.TIF
,FILE318=00000318.TIF
,FILE319=00000319.TIF
,FILE320=00000320.TIF
,FILE321=00000321.TIF
,FILE322=00000322.TIF
,FILE323=00000323.TIF
,FILE324=00000324.TIF
,FILE325=00000325.TIF
,FILE326=00000326.TIF
,FILE327=00000327.TIF
```

```
FILE328=00000328.TIF
,FILE329=00000329.TIF
,FILE330=00000330.TIF
,FILE331=00000331.TIF
,FILE332=00000332.TIF
,FILE333=00000333.TIF
,FILE334=00000334.TIF
,FILE335=00000335.TIF
,FILE336=00000336.TIF
,FILE337=00000337.TIF
,FILE338=00000338.TIF
,FILE339=00000339.TIF
,FILE340=00000340.TIF
,FILE341=00000341.TIF
```

```
FILE342=00000342.TIF
,FILE343=00000343.TIF
,FILE344=00000344.TIF
,FILE345=00000345.TIF
,FILE346=00000346.TIF
,FILE347=00000347.TIF
,FILE348=00000348.TIF
,FILE349=00000349.TIF
,FILE350=00000350.TIF
,FILE351=00000351.TIF
,FILE352=00000352.TIF
,FILE353=00000353.TIF
,FILE354=00000354.TIF
,FILE355=00000355.TIF
```

```
FILE356=00000356.TIF
,FILE357=00000357.TIF
,FILE358=00000358.TIF
,FILE359=00000359.TIF
,FILE360=00000360.TIF
,FILE361=00000361.TIF
,FILE362=00000362.TIF
,FILE363=00000363.TIF
,FILE364=00000364.TIF
,FILE365=00000365.TIF
,FILE366=00000366.TIF
,FILE367=00000367.TIF
,FILE368=00000368.TIF
,FILE369=00000369.TIF
```

```
FILE370=00000370.TIF
,FILE371=00000371.TIF
,FILE372=00000372.TIF
,FILE373=00000373.TIF
,FILE374=00000374.TIF
,FILE375=00000375.TIF
,FILE376=00000376.TIF
,FILE377=00000377.TIF
,FILE378=00000378.TIF
,FILE379=00000379.TIF
,FILE380=00000380.TIF
,FILE381=00000381.TIF
,FILE382=00000382.TIF
,FILE383=00000383.TIF
```

```
FILE384=00000384.TIF
,FILE385=00000385.TIF
,FILE386=00000386.TIF
,FILE387=00000387.TIF
,FILE388=00000388.TIF
,FILE389=00000389.TIF
,FILE390=00000390.TIF
,FILE391=00000391.TIF
,FILE392=00000392.TIF
,FILE393=00000393.TIF
,FILE394=00000394.TIF
,FILE395=00000395.TIF
,FILE396=00000396.TIF
,FILE397=00000397.TIF
```

```
FILE398=00000398.TIF
,FILE399=00000399.TIF
,FILE400=00000400.TIF
,FILE401=00000401.TIF
,FILE402=00000402.TIF
,FILE403=00000403.TIF
,FILE404=00000404.TIF
,FILE405=00000405.TIF
,FILE406=00000406.TIF
,FILE407=00000407.TIF
,FILE408=00000408.TIF
,FILE409=00000409.TIF
,FILE410=00000410.TIF
,FILE411=00000411.TIF
```

```
FILE412=00000412.TIF
,FILE413=00000413.TIF
,FILE414=00000414.TIF
,FILE415=00000415.TIF
,FILE416=00000416.TIF
,FILE417=00000417.TIF
,FILE418=00000418.TIF
,FILE419=00000419.TIF
,FILE420=00000420.TIF
,FILE421=00000421.TIF
,FILE422=00000422.TIF
,FILE423=00000423.TIF
,FILE424=00000424.TIF
,FILE425=00000425.TIF
```

FILE426=00000426.TIF
,FILE427=00000427.TIF
,FILE428=00000428.TIF
,FILE429=00000429.TIF
,FILE430=00000430.TIF
,FILE431=00000431.TIF
,FILE432=00000432.TIF
,FILE433=00000433.TIF
,FILE434=00000434.TIF
,FILE435=00000435.TIF
,FILE436=00000436.TIF
,FILE437=00000437.TIF
,FILE438=00000438.TIF
,FILE439=00000439.TIF

```
FILE440=00000440.TIF
,FILE441=00000441.TIF
,FILE442=00000442.TIF
,FILE443=00000443.TIF
,FILE444=00000444.TIF
,FILE445=00000445.TIF
,FILE446=00000446.TIF
,FILE447=00000447.TIF
,FILE448=00000448.TIF
,FILE449=00000449.TIF
,FILE450=00000450.TIF
,FILE451=00000451.TIF
,FILE452=00000452.TIF
,FILE453=00000453.TIF
```

FILE454=00000454.TIF
,FILE455=00000455.TIF
,FILE456=00000456.TIF
,FILE457=00000457.TIF
,FILE458=00000458.TIF
,FILE459=00000459.TIF
,FILE460=00000460.TIF
,FILE461=00000461.TIF
,FILE462=00000462.TIF
,FILE463=00000463.TIF
,FILE464=00000464.TIF
,FILE465=00000465.TIF
,FILE466=00000466.TIF
,FILE467=00000467.TIF

```
FILE468=00000468.TIF
,FILE469=00000469.TIF
,FILE470=00000470.TIF
,FILE471=00000471.TIF
,FILE472=00000472.TIF
,FILE473=00000473.TIF
,FILE474=00000474.TIF
,FILE475=00000475.TIF
,FILE476=00000476.TIF
,FILE477=00000477.TIF
,FILE478=00000478.TIF
,FILE479=00000479.TIF
,FILE480=00000480.TIF
,FILE481=00000481.TIF
```

```
FILE482=00000482.TIF
,FILE483=00000483.TIF
,FILE484=00000484.TIF
,FILE485=00000485.TIF
,FILE486=00000486.TIF
,FILE487=00000487.TIF
,FILE488=00000488.TIF
,FILE489=00000489.TIF
,FILE490=00000490.TIF
,FILE491=00000491.TIF
,FILE492=00000492.TIF
,FILE493=00000493.TIF
,FILE494=00000494.TIF
,FILE495=00000495.TIF
```

```
FILE496=00000496.TIF
,FILE497=00000497.TIF
,FILE498=00000498.TIF
,FILE499=00000499.TIF
,FILE500=00000500.TIF
,FILE501=00000501.TIF
,FILE502=00000502.TIF
,FILE503=00000503.TIF
,FILE504=00000504.TIF
,FILE505=00000505.TIF
,FILE506=00000506.TIF
,FILE507=00000507.TIF
,FILE508=00000508.TIF
,FILE509=00000509.TIF
```

```
FILE510=00000510.TIF
,FILE511=00000511.TIF
,FILE512=00000512.TIF
,FILE513=00000513.TIF
,FILE514=00000514.TIF
,FILE515=00000515.TIF
,FILE516=00000516.TIF
,FILE517=00000517.TIF
,FILE518=00000518.TIF
,FILE519=00000519.TIF
,FILE520=00000520.TIF
,FILE521=00000521.TIF
,FILE522=00000522.TIF
,FILE523=00000523.TIF
```

```
FILE524=00000524.TIF
,FILE525=00000525.TIF
,FILE526=00000526.TIF
,FILE527=00000527.TIF
,FILE528=00000528.TIF
,FILE529=00000529.TIF
,FILE530=00000530.TIF
,FILE531=00000531.TIF
,FILE532=00000532.TIF
,FILE533=00000533.TIF
,FILE534=00000534.TIF
,FILE535=00000535.TIF
,FILE536=00000536.TIF
,FILE537=00000537.TIF
```

```
FILE538=00000538.TIF
,FILE539=00000539.TIF
,FILE540=00000540.TIF
,FILE541=00000541.TIF
,FILE542=00000542.TIF
,FILE543=00000543.TIF
,FILE544=00000544.TIF
,FILE545=00000545.TIF
,FILE546=00000546.TIF
,FILE547=00000547.TIF
,FILE548=00000548.TIF
,FILE549=00000549.TIF
,FILE550=00000550.TIF
,FILE551=00000551.TIF
```

```
FILE552=00000552.TIF
,FILE553=00000553.TIF
,FILE554=00000554.TIF
,FILE555=00000555.TIF
,FILE556=00000556.TIF
,FILE557=00000557.TIF
,FILE558=00000558.TIF
,FILE559=00000559.TIF
,FILE560=00000560.TIF
,FILE561=00000561.TIF
,FILE562=00000562.TIF
,FILE563=00000563.TIF
,FILE564=00000564.TIF
,FILE565=00000565.TIF
```

```
FILE566=00000566.TIF
,FILE567=00000567.TIF
,FILE568=00000568.TIF
,FILE569=00000569.TIF
,FILE570=00000570.TIF
,FILE571=00000571.TIF
,FILE572=00000572.TIF
,FILE573=00000573.TIF
,FILE574=00000574.TIF
,FILE575=00000575.TIF
,FILE576=00000576.TIF
,FILE577=00000577.TIF
,FILE578=00000578.TIF
,FILE579=00000579.TIF
```

```
FILE580=00000580.TIF
,FILE581=00000581.TIF
,FILE582=00000582.TIF
,FILE583=00000583.TIF
,FILE584=00000584.TIF
,FILE585=00000585.TIF
,FILE586=00000586.TIF
,FILE587=00000587.TIF
,FILE588=00000588.TIF
,FILE589=00000589.TIF
,FILE590=00000590.TIF
,FILE591=00000591.TIF
,FILE592=00000592.TIF
,FILE593=00000593.TIF
```

```
FILE594=00000594.TIF
,FILE595=00000595.TIF
,FILE596=00000596.TIF
,FILE597=00000597.TIF
,FILE598=00000598.TIF
,FILE599=00000599.TIF
,FILE600=00000600.TIF
,FILE601=00000601.TIF
,FILE602=00000602.TIF
,FILE603=00000603.TIF
,FILE604=00000604.TIF
,FILE605=00000605.TIF
,FILE606=00000606.TIF
,FILE607=00000607.TIF
```

```
FILE608=00000608.TIF
,FILE609=00000609.TIF
,FILE610=00000610.TIF
,FILE611=00000611.TIF
,FILE612=00000612.TIF
,FILE613=00000613.TIF
,FILE614=00000614.TIF
,FILE615=00000615.TIF
,FILE616=00000616.TIF
,FILE617=00000617.TIF
,FILE618=00000618.TIF
,FILE619=00000619.TIF
,FILE620=00000620.TIF
,FILE621=00000621.TIF
```

```
FILE622=00000622.TIF
,FILE623=00000623.TIF
,FILE624=00000624.TIF
,FILE625=00000625.TIF
,FILE626=00000626.TIF
,FILE627=00000627.TIF
,FILE628=00000628.TIF
,FILE629=00000629.TIF
,FILE630=00000630.TIF
,FILE631=00000631.TIF
,FILE632=00000632.TIF
,FILE633=00000633.TIF
,FILE634=00000634.TIF
,FILE635=00000635.TIF
```

```
FILE636=00000636.TIF
,FILE637=00000637.TIF
,FILE638=00000638.TIF
,FILE639=00000639.TIF
,FILE640=00000640.TIF
,FILE641=00000641.TIF
,FILE642=00000642.TIF
,FILE643=00000643.TIF
,FILE644=00000644.TIF
,FILE645=00000645.TIF
,FILE646=00000646.TIF
,FILE647=00000647.TIF
,FILE648=00000648.TIF
,FILE649=00000649.TIF
```

```
FILE650=00000650.TIF
,FILE651=00000651.TIF
,FILE652=00000652.TIF
,FILE653=00000653.TIF
,FILE654=00000654.TIF
,FILE655=00000655.TIF
,FILE656=00000656.TIF
,FILE657=00000657.TIF
,FILE658=00000658.TIF
,FILE659=00000659.TIF
,FILE660=00000660.TIF
,FILE661=00000661.TIF
,FILE662=00000662.TIF
,FILE663=00000663.TIF
```

```
FILE664=00000664.TIF
,FILE665=00000665.TIF
,FILE666=00000666.TIF
,FILE667=00000667.TIF
,FILE668=00000668.TIF
,FILE669=00000669.TIF
,FILE670=00000670.TIF
,FILE671=00000671.TIF
,FILE672=00000672.TIF
,FILE673=00000673.TIF
,FILE674=00000674.TIF
,FILE675=00000675.TIF
,FILE676=00000676.TIF
,FILE677=00000677.TIF
```

```
FILE678=00000678.TIF
,FILE679=00000679.TIF
,FILE680=00000680.TIF
,FILE681=00000681.TIF
,FILE682=00000682.TIF
,FILE683=00000683.TIF
,FILE684=00000684.TIF
,FILE685=00000685.TIF
,FILE686=00000686.TIF
,FILE687=00000687.TIF
,FILE688=00000688.TIF
,FILE689=00000689.TIF
,FILE690=00000690.TIF
,FILE691=00000691.TIF
```

```
FILE692=00000692.TIF
,FILE693=00000693.TIF
,FILE694=00000694.TIF
,FILE695=00000695.TIF
,FILE696=00000696.TIF
,FILE697=00000697.TIF
,FILE698=00000698.TIF
,FILE699=00000699.TIF
,FILE700=00000700.TIF
,FILE701=00000701.TIF
,FILE702=00000702.TIF
,FILE703=00000703.TIF
,FILE704=00000704.TIF
,FILE705=00000705.TIF
```

```
FILE706=00000706.TIF
,FILE707=00000707.TIF
,FILE708=00000708.TIF
,FILE709=00000709.TIF
,FILE710=00000710.TIF
,FILE711=00000711.TIF
,FILE712=00000712.TIF
,FILE713=00000713.TIF
,FILE714=00000714.TIF
,FILE715=00000715.TIF
,FILE716=00000716.TIF
,FILE717=00000717.TIF
,FILE718=00000718.TIF
,FILE719=00000719.TIF
```

```
FILE720=00000720.TIF
,FILE721=00000721.TIF
,FILE722=00000722.TIF
,FILE723=00000723.TIF
,FILE724=00000724.TIF
,FILE725=00000725.TIF
,FILE726=00000726.TIF
,FILE727=00000727.TIF
,FILE728=00000728.TIF
,FILE729=00000729.TIF
,FILE730=00000730.TIF
,FILE731=00000731.TIF
,FILE732=00000732.TIF
,FILE733=00000733.TIF
```

```
FILE734=00000734.TIF
,FILE735=00000735.TIF
,FILE736=00000736.TIF
,FILE737=00000737.TIF
,FILE738=00000738.TIF
,FILE739=00000739.TIF
,FILE740=00000740.TIF
,FILE741=00000741.TIF
,FILE742=00000742.TIF
,FILE743=00000743.TIF
,FILE744=00000744.TIF
,FILE745=00000745.TIF
,FILE746=00000746.TIF
,FILE747=00000747.TIF
```

```
FILE748=00000748.TIF
,FILE749=00000749.TIF
,FILE750=00000750.TIF
,FILE751=00000751.TIF
,FILE752=00000752.TIF
,FILE753=00000753.TIF
,FILE754=00000754.TIF
,FILE755=00000755.TIF
,FILE756=00000756.TIF
,FILE757=00000757.TIF
,FILE758=00000758.TIF
,FILE759=00000759.TIF
,FILE760=00000760.TIF
,FILE761=00000761.TIF
```

```
FILE762=00000762.TIF
,FILE763=00000763.TIF
,FILE764=00000764.TIF
,FILE765=00000765.TIF
,FILE766=00000766.TIF
,FILE767=00000767.TIF
,FILE768=00000768.TIF
,FILE769=00000769.TIF
,FILE770=00000770.TIF
,FILE771=00000771.TIF
,FILE772=00000772.TIF
,FILE773=00000773.TIF
,FILE774=00000774.TIF
,FILE775=00000775.TIF
```

```
FILE776=00000776.TIF
,FILE777=00000777.TIF
,FILE778=00000778.TIF
,FILE779=00000779.TIF
,FILE780=00000780.TIF
,FILE781=00000781.TIF
,FILE782=00000782.TIF
,FILE783=00000783.TIF
,FILE784=00000784.TIF
,FILE785=00000785.TIF
,FILE786=00000786.TIF
,FILE787=00000787.TIF
,FILE788=00000788.TIF
,FILE789=00000789.TIF
```

```
FILE790=00000790.TIF
,FILE791=00000791.TIF
,FILE792=00000792.TIF
,FILE793=00000793.TIF
,FILE794=00000794.TIF
,FILE795=00000795.TIF
,FILE796=00000796.TIF
,FILE797=00000797.TIF
,FILE798=00000798.TIF
,FILE799=00000799.TIF
,FILE800=00000800.TIF
,FILE801=00000801.TIF
,FILE802=00000802.TIF
,FILE803=00000803.TIF
```

```
FILE804=00000804.TIF
,FILE805=00000805.TIF
,FILE806=00000806.TIF
,FILE807=00000807.TIF
,FILE808=00000808.TIF
,FILE809=00000809.TIF
,FILE810=00000810.TIF
,FILE811=00000811.TIF
,FILE812=00000812.TIF
,FILE813=00000813.TIF
,FILE814=00000814.TIF
,FILE815=00000815.TIF
,FILE816=00000816.TIF
,FILE817=00000817.TIF
```

```
FILE818=00000818.TIF
,FILE819=00000819.TIF
,FILE820=00000820.TIF
,FILE821=00000821.TIF
,FILE822=00000822.TIF
,FILE823=00000823.TIF
,FILE824=00000824.TIF
,FILE825=00000825.TIF
,FILE826=00000826.TIF
,FILE827=00000827.TIF
,FILE828=00000828.TIF
,FILE829=00000829.TIF
,FILE830=00000830.TIF
,FILE831=00000831.TIF
```

```
FILE832=00000832.TIF
,FILE833=00000833.TIF
,FILE834=00000834.TIF
,FILE835=00000835.TIF
,FILE836=00000836.TIF
,FILE837=00000837.TIF
,FILE838=00000838.TIF
,FILE839=00000839.TIF
,FILE840=00000840.TIF
,FILE841=00000841.TIF
,FILE842=00000842.TIF
,FILE843=00000843.TIF
,FILE844=00000844.TIF
,FILE845=00000845.TIF
```

FILE846=00000846.TIF
,FILE847=00000847.TIF
,FILE848=00000848.TIF
,FILE849=00000849.TIF
,FILE850=00000850.TIF
,FILE851=00000851.TIF
,FILE852=00000852.TIF
,FILE853=00000853.TIF
,FILE854=00000854.TIF
,FILE855=00000855.TIF
,FILE856=00000856.TIF
,FILE857=00000857.TIF
,FILE858=00000858.TIF
,FILE859=00000859.TIF

```
FILE860=00000860.TIF
,FILE861=00000861.TIF
,FILE862=00000862.TIF
,FILE863=00000863.TIF
,FILE864=00000864.TIF
,FILE865=00000865.TIF
,FILE866=00000866.TIF
,FILE867=00000867.TIF
,FILE868=00000868.TIF
,FILE869=00000869.TIF
,FILE870=00000870.TIF
,FILE871=00000871.TIF
,FILE872=00000872.TIF
,FILE873=00000873.TIF
```

```
FILE874=00000874.TIF
,FILE875=00000875.TIF
,FILE876=00000876.TIF
,FILE877=00000877.TIF
,FILE878=00000878.TIF
,FILE879=00000879.TIF
,FILE880=00000880.TIF
,FILE881=00000881.TIF
,FILE882=00000882.TIF
,FILE883=00000883.TIF
,FILE884=00000884.TIF
,FILE885=00000885.TIF
,FILE886=00000886.TIF
,FILE887=00000887.TIF
```

```
FILE888=00000888.TIF
,FILE889=00000889.TIF
,FILE890=00000890.TIF
,FILE891=00000891.TIF
,FILE892=00000892.TIF
,FILE893=00000893.TIF
,FILE894=00000894.TIF
,FILE895=00000895.TIF
,FILE896=00000896.TIF
,FILE897=00000897.TIF
,FILE898=00000898.TIF
,FILE899=00000899.TIF
,FILE900=00000900.TIF
,FILE901=00000901.TIF
```

FILE902=00000902.TIF
,FILE903=00000903.TIF
,FILE904=00000904.TIF
,FILE905=00000905.TIF
,FILE906=00000906.TIF
,FILE907=00000907.TIF
,FILE908=00000908.TIF
,FILE909=00000909.TIF
,FILE910=00000910.TIF
,FILE911=00000911.TIF
,FILE912=00000912.TIF
,FILE913=00000913.TIF
,FILE914=00000914.TIF
,FILE915=00000915.TIF

```
FILE916=00000916.TIF
,FILE917=00000917.TIF
,FILE918=00000918.TIF
,FILE919=00000919.TIF
,FILE920=00000920.TIF
,FILE921=00000921.TIF
,FILE922=00000922.TIF
,FILE923=00000923.TIF
,FILE924=00000924.TIF
,FILE925=00000925.TIF
,FILE926=00000926.TIF
,FILE927=00000927.TIF
,FILE928=00000928.TIF
,FILE929=00000929.TIF
```

```
FILE930=00000930.TIF
,FILE931=00000931.TIF
,FILE932=00000932.TIF
,FILE933=00000933.TIF
,FILE934=00000934.TIF
,FILE935=00000935.TIF
,FILE936=00000936.TIF
,FILE937=00000937.TIF
,FILE938=00000938.TIF
,FILE939=00000939.TIF
,FILE940=00000940.TIF
,FILE941=00000941.TIF
,FILE942=00000942.TIF
,FILE943=00000943.TIF
```

```
FILE944=00000944.TIF
,FILE945=00000945.TIF
,FILE946=00000946.TIF
,FILE947=00000947.TIF
,FILE948=00000948.TIF
,FILE949=00000949.TIF
,FILE950=00000950.TIF
,FILE951=00000951.TIF
,FILE952=00000952.TIF
,FILE953=00000953.TIF
,FILE954=00000954.TIF
,FILE955=00000955.TIF
,FILE956=00000956.TIF
,FILE957=00000957.TIF
```

```
FILE958=00000958.TIF
,FILE959=00000959.TIF
,FILE960=00000960.TIF
,FILE961=00000961.TIF
,FILE962=00000962.TIF
,FILE963=00000963.TIF
,FILE964=00000964.TIF
,FILE965=00000965.TIF
,FILE966=00000966.TIF
,FILE967=00000967.TIF
,FILE968=00000968.TIF
,FILE969=00000969.TIF
,FILE970=00000970.TIF
,FILE971=00000971.TIF
```

```
FILE972=00000972.TIF
,FILE973=00000973.TIF
,FILE974=00000974.TIF
,FILE975=00000975.TIF
,FILE976=00000976.TIF
,FILE977=00000977.TIF
,FILE978=00000978.TIF
,FILE979=00000979.TIF
,FILE980=00000980.TIF
,FILE981=00000981.TIF
,FILE982=00000982.TIF
,FILE983=00000983.TIF
,FILE984=00000984.TIF
,FILE985=00000985.TIF
```

```
FILE986=00000986.TIF
,FILE987=00000987.TIF
,FILE988=00000988.TIF
,FILE989=00000989.TIF
,FILE990=00000990.TIF
,FILE991=00000991.TIF
,FILE992=00000992.TIF
,FILE993=00000993.TIF
,FILE994=00000994.TIF
,FILE995=00000995.TIF
,FILE996=00000996.TIF
,FILE997=00000997.TIF
,FILE998=00000998.TIF
,FILE999=00000999.TIF
```

```
FILE1000=00001000.TIF
,FILE1001=00001001.TIF
,FILE1002=00001002.TIF
,FILE1003=00001003.TIF
,FILE1004=00001004.TIF
,FILE1005=00001005.TIF
,FILE1006=00001006.TIF
,FILE1007=00001007.TIF
,FILE1008=00001008.TIF
,FILE1009=00001009.TIF
,FILE1010=00001010.TIF
,FILE1011=00001011.TIF
,FILE1012=00001012.TIF
,FILE1013=00001013.TIF
```

```
FILE1014=00001014.TIF
,FILE1015=00001015.TIF
,FILE1016=00001016.TIF
,FILE1017=00001017.TIF
,FILE1018=00001018.TIF
,FILE1019=00001019.TIF
,FILE1020=00001020.TIF
,FILE1021=00001021.TIF
,FILE1022=00001022.TIF
,FILE1023=00001023.TIF
,FILE1024=00001024.TIF
,FILE1025=00001025.TIF
,FILE1026=00001026.TIF
,FILE1027=00001027.TIF
```

```
FILE1028=00001028.TIF
,FILE1029=00001029.TIF
,FILE1030=00001030.TIF
,FILE1031=00001031.TIF
,FILE1032=00001032.TIF
,FILE1033=00001033.TIF
,FILE1034=00001034.TIF
,FILE1035=00001035.TIF
,FILE1036=00001036.TIF
,FILE1037=00001037.TIF
,FILE1038=00001038.TIF
,FILE1039=00001039.TIF
,FILE1040=00001040.TIF
,FILE1041=00001041.TIF
```

```
FILE1042=00001042.TIF
,FILE1043=00001043.TIF
,FILE1044=00001044.TIF
,FILE1045=00001045.TIF
,FILE1046=00001046.TIF
,FILE1047=00001047.TIF
,FILE1048=00001048.TIF
,FILE1049=00001049.TIF
,FILE1050=00001050.TIF
,FILE1051=00001051.TIF
,FILE1052=00001052.TIF
,FILE1053=00001053.TIF
,FILE1054=00001054.TIF
,FILE1055=00001055.TIF
```

```
FILE1056=00001056.TIF
,FILE1057=00001057.TIF
,FILE1058=00001058.TIF
,FILE1059=00001059.TIF
,FILE1060=00001060.TIF
,FILE1061=00001061.TIF
,FILE1062=00001062.TIF
,FILE1063=00001063.TIF
,FILE1064=00001064.TIF
,FILE1065=00001065.TIF
,FILE1066=00001066.TIF
,FILE1067=00001067.TIF
,FILE1068=00001068.TIF
,FILE1069=00001069.TIF
```

```
FILE1070=00001070.TIF
,FILE1071=00001071.TIF
,FILE1072=00001072.TIF
,FILE1073=00001073.TIF
,FILE1074=00001074.TIF
,FILE1075=00001075.TIF
,FILE1076=00001076.TIF
,FILE1077=00001077.TIF
,FILE1078=00001078.TIF
,FILE1079=00001079.TIF
,FILE1080=00001080.TIF
,FILE1081=00001081.TIF
,FILE1082=00001082.TIF
,FILE1083=00001083.TIF
```

FILE1084=00001084.TIF
,FILE1085=00001085.TIF
,FILE1086=00001086.TIF
,FILE1087=00001087.TIF
,FILE1088=00001088.TIF
,FILE1089=00001089.TIF
,FILE1090=00001090.TIF
,FILE1091=00001091.TIF
,FILE1092=00001092.TIF
,FILE1093=00001093.TIF
,FILE1094=00001094.TIF
,FILE1095=00001095.TIF
,FILE1096=00001096.TIF
,FILE1097=00001097.TIF

```
FILE1098=00001098.TIF
,FILE1099=00001099.TIF
,FILE1100=00001100.TIF
,FILE1101=00001101.TIF
,FILE1102=00001102.TIF
,FILE1103=00001103.TIF
,FILE1104=00001104.TIF
,FILE1105=00001105.TIF
,FILE1106=00001106.TIF
,FILE1107=00001107.TIF
,FILE1108=00001108.TIF
,FILE1109=00001109.TIF
,FILE1110=00001110.TIF
,FILE1111=00001111.TIF
```

```
FILE1112=00001112.TIF
,FILE1113=00001113.TIF
,FILE1114=00001114.TIF
,FILE1115=00001115.TIF
,FILE1116=00001116.TIF
,FILE1117=00001117.TIF
,FILE1118=00001118.TIF
,FILE1119=00001119.TIF
,FILE1120=00001120.TIF
,FILE1121=00001121.TIF
,FILE1122=00001122.TIF
,FILE1123=00001123.TIF
,FILE1124=00001124.TIF
,FILE1125=00001125.TIF
```

```
FILE1126=00001126.TIF
,FILE1127=00001127.TIF
,FILE1128=00001128.TIF
,FILE1129=00001129.TIF
,FILE1130=00001130.TIF
,FILE1131=00001131.TIF
,FILE1132=00001132.TIF
,FILE1133=00001133.TIF
,FILE1134=00001134.TIF
,FILE1135=00001135.TIF
,FILE1136=00001136.TIF
,FILE1137=00001137.TIF
,FILE1138=00001138.TIF
,FILE1139=00001139.TIF
```

FILE1140=00001140.TIF
,FILE1141=00001141.TIF
,FILE1142=00001142.TIF
,FILE1143=00001143.TIF
,FILE1144=00001144.TIF
,FILE1145=00001145.TIF
,FILE1146=00001146.TIF
,FILE1147=00001147.TIF
,FILE1148=00001148.TIF
,FILE1149=00001149.TIF
,FILE1150=00001150.TIF
,FILE1151=00001151.TIF
,FILE1152=00001152.TIF
,FILE1153=00001153.TIF

```
FILE1154=00001154.TIF
,FILE1155=00001155.TIF
,FILE1156=00001156.TIF
,FILE1157=00001157.TIF
,FILE1158=00001158.TIF
,FILE1159=00001159.TIF
,FILE1160=00001160.TIF
,FILE1161=00001161.TIF
,FILE1162=00001162.TIF
,FILE1163=00001163.TIF
,FILE1164=00001164.TIF
,FILE1165=00001165.TIF
,FILE1166=00001166.TIF
,FILE1167=00001167.TIF
```

```
FILE1168=00001168.TIF
,FILE1169=00001169.TIF
,FILE1170=00001170.TIF
,FILE1171=00001171.TIF
,FILE1172=00001172.TIF
,FILE1173=00001173.TIF
,FILE1174=00001174.TIF
,FILE1175=00001175.TIF
,FILE1176=00001176.TIF
,FILE1177=00001177.TIF
,FILE1178=00001178.TIF
,FILE1179=00001179.TIF
,FILE1180=00001180.TIF
,FILE1181=00001181.TIF
```

```
FILE1182=00001182.TIF
,FILE1183=00001183.TIF
,FILE1184=00001184.TIF
,FILE1185=00001185.TIF
,FILE1186=00001186.TIF
,FILE1187=00001187.TIF
,FILE1188=00001188.TIF
,FILE1189=00001189.TIF
,FILE1190=00001190.TIF
,FILE1191=00001191.TIF
,FILE1192=00001192.TIF
,FILE1193=00001193.TIF
,FILE1194=00001194.TIF
,FILE1195=00001195.TIF
```

```
FILE1196=00001196.TIF
,FILE1197=00001197.TIF
,FILE1198=00001198.TIF
,FILE1199=00001199.TIF
,FILE1200=00001200.TIF
,FILE1201=00001201.TIF
,FILE1202=00001202.TIF
,FILE1203=00001203.TIF
,FILE1204=00001204.TIF
,FILE1205=00001205.TIF
,FILE1206=00001206.TIF
,FILE1207=00001207.TIF
,FILE1208=00001208.TIF
,FILE1209=00001209.TIF
```

```
FILE1210=00001210.TIF
,FILE1211=00001211.TIF
,FILE1212=00001212.TIF
,FILE1213=00001213.TIF
,FILE1214=00001214.TIF
,FILE1215=00001215.TIF
,FILE1216=00001216.TIF
,FILE1217=00001217.TIF
,FILE1218=00001218.TIF
,FILE1219=00001219.TIF
,
```